HE 26/2003 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle konkurssilainsäädännön uudistamiseksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi konkurssilaki. Sillä kumottaisiin vuodelta 1868 oleva konkurssisääntö. Uusi laki olisi konkurssia koskeva laaja täytäntöönpanooikeudellinen yleislaki. Se sisältäisi säännökset muun muassa konkurssin alkamisen edellytyksistä, konkurssivelallisen asemasta, konkurssimenettelyn eri vaiheista, konkurssisaatavista, konkurssihallinnosta sekä konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoidosta ja myynnistä. Ehdotettu laki ei aiheuta merkittäviä muutoksia konkurssimenettelyyn taikka velkojien tai velallisen asemaan. Raukeavien konkurssien vaihtoehdoksi ehdotetaan julkisselvitystä, jossa konkurssi siirtyy velkojien hallinnosta konkurssiasiamiehen määräämän julkisselvittäjän vastuulle.

Ehdotuksessa on otettu huomioon 1990-luvulla konkurssisääntöön tehdyt useat lainsäädäntömuutokset. Muun muassa konkurssiin asettamisen edellytysten osalta ehdotus on samansisältöinen kuin muiden Pohjoismaiden lainsäädäntö.

Uuden konkurssilain vuoksi ehdotetaan eräitä muutoksia useisiin muihin lakeihin.

Esitys liittyy vuoden 2004 talousarvioesitykseen. Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

239099

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ 1

SISÄLLYSLUETTELO 2

YLEISPERUSTELUT 6
1. Johdanto 6
1.1. Yleistä 6
1.2. Maksukyvyttömyyslainsäädännön merkitys 6
2. Suomen maksukyvyttömyyslainsäädäntö 7
2.1. Lainsäädännön kehitys 7
2.2. Nykyinen konkurssilainsäädäntö 8
Konkurssisääntö osana maksukyvyttömyyslainsäädäntöä 8
Konkurssisäännön sisällöstä 9
3. Kansainvälinen maksukyvyttömyysoikeus 13
4. Tietoja konkursseista 14
4.1. Tilastokeskuksen tilastot 14
4.2. Selvitys vuonna 2000 päättyneistä konkurssipesistä 15
5. Eräitä kansainvälisiä vertailuja 15
6. Nykytilan arviointi ja uudistuksen tavoitteet 16
7. Keskeiset ehdotukset 17
7.1. Uudistuksen laajuus ja soveltamisala 17
7.2. Konkurssiin asettaminen 18
7.3. Konkurssimenettelyn kulku 18
7.4. Konkurssin raukeaminen ja julkisselvitys 19
7.5. Konkurssin peruuntuminen ja sovinto 20
7.6. Velallisen asema 21
7.7. Konkurssihallinto ja velkojien asema 22
7.8. Saatavien valvonta ja selvittäminen 23
7.9. Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden rahaksimuutto 24
7.10. Panttivelkojien asema 25
7.11. Eräitä erityiskysymyksiä 27
8. Esityksen vaikutukset 27
8.1. Taloudelliset vaikutukset 27
Yleistä 27
Vaikutukset tuomioistuimiin 27
Vaikutukset pesänhoitokustannuksiin 28
Vaikutukset velkojien asemaan 28
Muiden ehdotusten vaikutus valtiontalouteen 28
8.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset 29
9. Asian valmistelu 29
10. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja 31
Vanhentumislainsäädännön uudistaminen ja ulosottolain muuttaminen 31
Perintökaaren velkavastuusäännöstön uudistaminen 31

Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri....31

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT....31
1. Lakiehdotusten perustelut....31
1.1. Konkurssilaki....31
1 luku. Yleiset säännökset....31
2 luku. Konkurssiin asettamisen edellytykset....36
3 luku. Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset....46
4 luku. Velallisen asema....58
5 luku. Konkurssipesään kuuluva omaisuus....70
6 luku. Kuittaus konkurssissa....79
7 luku. Menettely tuomioistuimessa....83
8 luku. Pesänhoitaja....93
9 luku. Konkurssipesän selvitys ja velallisen kirjanpito....101
10 luku. Konkurssin raukeaminen....105
11 luku. Julkisselvitys....109
12 luku. Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen....111
13 luku. Jakoluetteloehdotus ja jakoluettelon vahvistaminen....125
14 luku. Konkurssipesän hallinto....133
15 luku. Velkojien päätösvallan käyttäminen....141
16 luku. Konkurssipesän kirjanpito ja velat....151
17 luku. Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoito ja myynti sekä panttivelkojaa koskevat säännökset....153
18 luku. Jako-osuuksien maksaminen....168
19 luku. Konkurssipesän lopputilitys ja jälkiselvitys....175
20 luku. Vahingonkorvausvelvollisuus....179
21 luku. Sovinto....184
22 luku. Kuulutus, ilmoitukset ja konkurssirekisteri....187
23 luku. Erinäiset säännökset....191
24 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset....192
1.2. Laki takaisinsaannista konkurssipesään....194
1.3. Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä....195
1.4. Laki konkurssipesien hallinnon valvonnasta....195
1.5. Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kesken Kööpenhaminassa 7.11.1933 tehty, konkurssia koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta annettu laki....197
1.6. Ulosottolaki....197
1.7. Passilaki....197
1.8. Kauppakaari....197
10 luku. Pantista....197
1.9. Varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annettu laki....197
1.10. Takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annettu laki....198
1.11. Autokiinnityslaki....198
1.12. Laki elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine....198

1.13. Kaupparekisterilaki....198
1.14. Kiinnitysluottopankkilaki....198
1.15. Laki yrityksen saneerauksesta....198
1.16. Laki eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista....198
1.17. Palkkaturvalaki....199
1.18. Merimiesten palkkaturvalaki....199
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset....199
3. Voimaantulo....199
4. Säätämisjärjestys....199

LAKIEHDOTUKSET....206
Konkurssilaki....206
takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain muuttamisesta....250
velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta....251
konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain muuttamisesta....252
Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kesken Kööpenhaminassa 7 päivänä marraskuuta 1933 tehdyn, konkurssia koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n kumoamisesta....254
ulosottolain muuttamisesta....254
passilain 9 ja 16 §:n muuttamisesta....255
kauppakaaren 10 luvun 2 §:n muuttamisesta....256
varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 23 §:n muuttamisesta....256
takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta....257
autokiinnityslain 15 §:n muuttamisesta....258
elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annetun lain 1 §:n muuttamisesta....258
kaupparekisterilain 19 §:n muuttamisesta....259
kiinnitysluottopankkilain 17 §:n muuttamisesta....259
yrityksen saneerauksesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta....260
eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annetun lain 3 §:n muuttamisesta....260
palkkaturvalain 7 ja 11 §:n muuttamisesta....261
merimiesten palkkaturvalain 6 §:n muuttamisesta....262

LIITTEET....263

RINNAKKAISTEKSTIT....263
takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain muuttamisesta....263
velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta....265
konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain muuttamisesta....266
Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kesken Kööpenhaminassa 7 päivänä marraskuuta 1933 tehdyn, konkurssia koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n kumoamisesta....270
ulosottolain muuttamisesta....271
passilain 9 ja 16 §:n muuttamisesta....272

kauppakaaren 10 luvun 2 §:n muuttamisesta 273
varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 23 §:n muuttamisesta 274
takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta 275
autokiinnityslain 15 §:n muuttamisesta 276
elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annetun lain 1 §:n muuttamisesta 277
kaupparekisterilain 19 §:n muuttamisesta 278
kiinnitysluottopankkilain 17 §:n muuttamisesta 279
yrityksen saneerauksesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta 280
eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annetun lain 3 §:n muuttamisesta 281
palkkaturvalain 7 ja 11 §:n muuttamisesta 282
merimiesten palkkaturvalain 6 §:n muuttamisesta 284

KONKURSSILAKIEHDOTUKSEN SISÄLLYSLUETTELO 285

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

1.1. Yleistä

Konkurssi on oikeudellisena ja taloudellisena ilmiönä vanha, ja konkurssilainsäädännöllä on useissa maissa pitkä historia. Nykyään konkurssi kuuluu kiinteänä osana markkinatalouteen. Markkinataloudessa syntyy jatkuvasti uusia yrityksiä ja markkinoilta myös poistuu yrityksiä. Osa yrityksistä poistuu markkinoilta siksi, että ne ovat toimintansa kannattamattomuuden vuoksi tai muusta syystä tulleet kykenemättömiksi selviytymään taloudellisista velvoitteistaan. Markkinataloudessa konkurssi on välttämätön oikeudellinen menettely, jolla näiden elinkelvottomien velallisyritysten maksukyvyttömyystilanteet voidaan järjestäytyneesti hoitaa kaikkien velkojien kesken. Konkurssimenettely on käytettävissä kaikenlaisia velallisia, myös yksityishenkilöitä kohtaan, mutta pääasiallisena kohderyhmänä ovat yritykset.

Konkurssi on niin sanottu likvidaatiomenettely, joka tähtää velallisen varallisuuden rahaksimuuttoon ja varojen jakamiseen velkojille. Likvidaation seurauksena on yleensä velallisen taloudellisen toiminnan päättyminen. Likvidaatiokonkurssi on perusrakenteeltaan kaikkialla varsin samanlainen.

Likvidaatiotyyppisen konkurssin rinnalle on useassa valtiossa otettu käyttöön saneeraustyyppinen maksukyvyttömyysmenettely, jonka tarkoituksena on antaa velalliselle mahdollisuus selviytyä taloudellisista vaikeuksistaan ja jatkaa taloudellista toimintaansa. Saneeraus voi edellyttää esimerkiksi yrityksen johdon vaihtamista, liiketoiminnallisia muutoksia yrityksessä tai velkojen järjestelyä. Saneerauksen mahdollistaminen perustuu usein siihen olettamukseen, että saneerauksen avulla voidaan hyödyntää likvidaatiota tehokkaammin yrityksen niin sanottuja goodwill arvoja ja yrityksen henkisiä voimavaroja, mikä on omiaan tuottamaan myös velkojille suuremman kertymän. Saneerauksella voi olla lisäksi yleisempiä yhteiskunnallisia, esimerkiksi työllisyyden ylläpitämiseen liittyviä tarkoitusperiä.

Viimeisten vuosikymmenien aikana on kiinnitetty enenevässä määrin huomiota tavallisten kuluttajien maksukyvyttömyystilanteiden hoitamiseen. Kuluttajiin kohdistuvan luotonannon lisääntyessä on havaittu, että omaisuuden rahaksimuuttoon tähtäävä likvidaatiomenettely ei ole yleisesti ottaen sopiva keino ratkaista yksityishenkilöiden velkaongelmia. Uudet menettelyt ovat mahdollistaneet kuluttajavelallisille vapautumisen tietyin edellytyksin heidän suorituskykynsä ylittävästä velkavastuusta.

Eräiden valtioiden oikeusjärjestelmissä on vain yksi maksukyvyttömyyslaki tai yksi yhtenäinen maksukyvyttömyysmenettely erilaisia tapauksia varten. Useissa oikeusjärjestelmissä, kuten Suomessa, likvidaatio- ja saneeraustyyppiset menettelyt ja niitä koskevat säännöstöt ovat periaatteessa itsenäisiä ja toisistaan erillisiä. Tällaisissakin tapauksissa menettelyjen keskinäissuhde on lainsäädännöllisesti määritelty. Tavallista esimerkiksi on, että saneeraustyyppisen menettelyn aikana likvidaatiotyyppistä konkurssia ei voi käynnistää.

1.2. Maksukyvyttömyyslainsäädännön merkitys

Maksukyvyttömyyslainsäädäntö on kiinteä osa taloudellista toimintaa säätelevää lainsäädäntöä. Se kytkeytyy monin tavoin muihin oikeudenaloihin sekä oikeudellisen ja taloudellisen järjestelmän rakenteisiin. Maksukyvyttömyyslainsäädäntö laajasti ymmärrettynä määrittelee myös keskeisesti ne oikeudelliset ja taloudelliset riskit, joita yhden osapuolen maksukyvyttömyydestä voi muille taloudellisille toimijoille aiheutua ja jotka si-

ten tulee ottaa huomioon lähes kaikessa taloudellisessa päätöksenteossa. Maksukyvyttömyysmenettelyihin sitoutuu aina huomattavia taloudellisia arvoja. Kansantaloudenkin kannalta on tärkeätä, että maksukyvyttömyystilanteet hoidetaan tehokkaasti ja tuloksellisesti sekä niihin liittyvät taloudelliset arvot mahdollisuuksien mukaan säilyttäen.

Useat tekijät, erityisesti kansainvälisen kaupan ja kilpailun lisääntyminen, taloudellinen integraatio, talouden globalisaatio sekä pääomavirtojen liikkuvuus ovat entisestään korostaneet kansallisen maksukyvyttömyyslainsäädännön merkitystä, koska sekin otetaan huomioon rajat ylittävissä taloudellisissa toiminnoissa. Kansalliseen lainsäädäntöön tai järjestelmään liittyvät epävarmuustekijät ovat omiaan heikentämään esimerkiksi mahdollisuuksia ulkomaisten sijoitusten saamiseen ja myös yritysten toimintamahdollisuuksia kansainvälisessä kilpailussa. Kansallisten maksukyvyttömyyslakien kehittämiseen onkin kiinnitetty viime vuosina erityistä kansainvälistä huomiota, muun muassa kansainvälisen valuuttajärjestön (IMF) ja Yhdistyneiden Kansakuntien kauppaoikeuden toimikunnassa (UNCITRAL). UNCITRAL:ssa on käynnistetty vuonna 1999 hanke, jossa pyritään luomaan yhtenäisiä periaatteita kansallisten maksukyvyttömyyslakien valmistelun pohjaksi.

2. Suomen maksukyvyttömyyslainsäädäntö

2.1. Lainsäädännön kehitys

Likvidaatiotyyppistä konkurssia sääntelevä konkurssisääntö on vuodelta 1868. Sen esikuvana oli Ruotsin vanha, jo 1920-luvulla kumottu konkurssilaki. Konkurssisääntö on lukuisista muutoksistaan huolimatta edelleen suurelta osin alkuperäisen sisältöisenä voimassa.

Ennen 1990-lukua konkurssioikeudelliseen säännöstöön tehtiin varsin vähän muutoksia. Merkittävimpänä voidaan mainita 1930-luvun alunperin väliaikaiseksi säädetty akordilainsäädäntö, jonka voimassaoloa sittemmin jatkettiin määräajoin aina vuoden 1992 loppuun, uuden saneerauslainsäädännön voimaantuloon asti. Lisäksi voidaan mainita niin ikään 1930-luvulla toteutettu takaisinsaantisäännöstön osittaisuudistus. Muilta osin uudistukset olivat lähinnä muusta lainsäädännöstä johtuvia yksittäisiä tarkistuksia. Samanaikaisesti konkurssisäännön kanssa voimaan tulleeseen etuoikeusasetukseen tehtiin sitä vastoin useita muutoksia sen voimassaoloaikana. Yleensä kysymys oli uudenlaisen saatavaryhmän säätämisestä etuoikeutetuksi. Tämän asetuksen kumosi vuoden 1993 alusta voimaan tullut laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä.

Konkurssioikeuden laajempi uudistustyö käynnistyi 1980- luvun loppupuolella. Tämä uudistustyö johti seuraavan vuosikymmenen aikana useisiin laajoihin ja merkittäviin uudistuksiin. Konkurssisääntöön sisältyneet takaisinsaantisäännökset uudistettiin ja korvattiin uudella lailla takaisinsaannista konkurssipesään vuoden 1992 alusta. Uudistuksella laajennettiin konkurssipesän mahdollisuuksia vaatia peräytymään velallisen omaisuutta koskevia, velkojien oikeuksia loukkaavia oikeustoimia.

Vuonna 1993 tuli voimaan kolme erillistä, mutta toisiinsa läheisesti liittyvää uudistusta: etuoikeusjärjestelmää eli velkojien maksunsaantijärjestystä koskeva uusi lainsäädäntö (voimaan 1.1.1993), yksityishenkilön velkajärjestelyä koskeva laki (voimaan 8.2.1993) sekä yrityksen saneerausta koskeva lainsäädäntö (voimaan 8.2.1993). Kysymyksessä olivat selvästi perustavanlaatuisimmat uudistukset maksukyvyttömyysoikeuteemme koko 1900-luvulla. Lainsäädännön voimaantulo oli yhteydessä 1990-luvun alun syvään taloudelliseen lamaan.

Etuoikeusjärjestelmän uudistuksella muutettiin oleellisesti sitä järjestystä, jolla konkurssivelallisen varat jaettiin konkurssissa velkojien kesken. Velkojien välistä tasa-arvoa lisättiin: saatavaryhmien etuoikeuksia poistettiin, jolloin etuoikeutetuiksi jäivät eräitä elatusapusaatavia ja siirtymävaiheen järjestelyjä lukuunottamatta vain panttisaatavat, joihin liittyy erityinen etuoikeus velallisen omaisuuteen. Muuten velkojan oikeus velallisen varoihin määräytyy sen mukaan, mikä on velkojan saatavan suhteellinen osuus muista vastaavassa asemassa olevista saatavista.

Yksityishenkilön velkajärjestelystä sekä

yrityksen saneerauksesta annettujen lakien säätäminen merkitsi kokonaan uudenlaisten menettelyjen käyttöönottoa yksityishenkilöiden ja yritysten maksukyvyttömyysongelmien hoitamiseksi. Velallisen varojen rahaksimuuttoon ja varojen jakamiseen tähtäävä likvidaatiokonkurssi ei mahdollistanut varattomien tai vähävaraisten yksityishenkilöiden velkaongelmien ratkaisemista. Tämän vuoksi luotiin järjestelmä, jossa velallinen sitoutumalla usean, yleensä viiden vuoden pituiseen maksuohjelmaan ja käyttämällä sinä aikana tuloistaan jäävän maksuvaransa velkojen maksuun, voi vapautua maksukykynsä ylittävästä velkataakastaan.

Vastaavasti yrityksen saneerauksesta annetulla lailla luotiin taloudellisissa vaikeuksissa oleville mutta elinkelpoisille yrityksille mahdollisuus yrityksen tervehdyttämiseen. Saneerauksesta tuli siten todellinen vaihtoehtoinen menettely konkurssille, kun aikaisempaan lainsäädäntöön perustunut akordimenettely oli jäänyt käytännössä merkityksettömäksi. Saneerausmenettelyssä yritykselle laaditaan yleensä useiden vuosien pituinen saneerausohjelma, joka sisältää määräykset velkojen järjestelyistä sekä muista saneeraustoimenpiteistä. Saneerausohjelman suoritettuaan yritys vapautuu niistä saneerausveloista, joita ei ole saneerausohjelmassa määrätty maksettaviksi. Lähtökohta oli, että saneerauksen tulee olla myös velkojille konkurssia edullisempi vaihtoehto.

Sekä yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki että yrityksen saneerauksesta annettu laki sisältävät varsin laajan ja yksityiskohtaisen säännöstön, jossa määritellään erityisesti menettelyn aloittamisen edellytykset ja menettelyn aloittamisen oikeudelliset vaikutukset, menettelyn kulku, velkojien asema ja kuuleminen, velkasuhteiden muutosten (velkajärjestelyiden) sekä maksuohjelman ja saneerausohjelman hyväksymisen edellytykset sekä menettelyn raukeaminen.

Mainittuihin lakeihin on tehty eräitä muutoksia. Merkittävänä voidaan pitää yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain laajahkoa tarkistamista vuonna 1997. Lakia on tarkistettu myös vuoden 2003 alusta voimaan tulleella lailla (1273/2003).

Myös konkurssisääntöön tehtiin 1990-luvulla useita, osin merkittäviäkin muutoksia. Samaan aikaan alioikeusuudistuksen yhteydessä 1 päivänä joulukuuta 1993 tuli voimaan konkurssimenettelyä tuomioistuimessa koskeva uudistus. Konkurssisaatavien valvonta- ja selvitysmenettelyä uudistettiin ja tuomioistuimelle kuuluneita tehtäviä siirrettiin pesänhoitajille, joiden merkitys tätä myöten vahvistui. Vuonna 1995 tuli voimaan konkurssipesien hallinnon valvontaa koskeva laki, jolla luotiin erityisviranomainen, konkurssiasiamies, valvomaan konkurssipesien toiminnan asianmukaisuutta ja kehittämään hyvää pesänhoitotapaa. Samassa yhteydessä tarkistettiin väliaikaisen pesänhoitajan valintaa koskevia säännöksiä erityisesti konkurssivelallisen vaikutusvallan vähentämiseksi. Joulukuun alusta 1994 otettiin käyttöön uusi konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri, joka paransi erityisesti yritysten luotonvalvonnan tiedonsaantitarpeita. Lisäksi perustettiin konkurssiasiain neuvottelukunta, jonka keskeisenä tehtävänä on antaa suosituksia hyvästä pesänhoitotavasta.

Laajemmin pesänhoitajan valintaperusteita ja -menettelyä uudistettiin vuonna 1997 voimaan tulleella laajahkolla konkurssisäännön muutoksella. Laista poistettiin samalla perusoikeuksien kanssa ristiriitaiset säännökset velallisen liikkumisvapauden rajoituksista. Näiden tilalle tulivat nykyaikaiset säännökset konkurssimenettelyn yhteydessä käytettävistä turvaamistoimista. Vuonna 1998 säädettiin lainmuutokset, joilla määriteltiin uudelleen yrityksen saneerausmenettelyn yhteydessä syntyneiden saatavien asema, jos saneeraus epäonnistuu ja yritys päätyy konkurssiin.

2.2. Nykyinen konkurssilainsäädäntö

Konkurssisääntö osana maksukyvyttömyyslainsäädäntöä

Suomen maksukyvyttömyyslainsäädäntö muodostuu useasta eri laista. Eri maksukyvyttömyysmenettelyjä on kolme ja niitä säänteleviä yleislakeja ovat konkurssisääntö (1868), yrityksen saneerauksesta annettu laki (1993) ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki (1993). Velallisen maksukyvyttömyyteen liittyviä aineellisoikeudellisia kysymyksiä koskevat takaisinsaannista konkurssipesään annettu laki (1991) ja velkojien

maksunsaantijärjestyksestä annettu laki (1992), joita kumpaakin sovelletaan näiden kolmen menettelyn yhteydessä ja lisäksi ulosotossa. Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetussa laissa (1995) säädetään konkurssiasiamiehen tehtävistä ja toimivaltuuksista konkurssipesien hallinnon ja yrityksen saneerausmenettelyn selvittäjän toiminnan valvojana.

Maksukyvyttömyysmenettelyllä ymmärretään yleisesti velallisen maksukyvyttömyydestä johtuvaa yleistäytäntöönpanoa, joka koskee samanaikaisesti velallisen kaikkia velkoja ja velkojia. Sen vuoksi saatavien erillistäytäntöönpanoa säätelevää ulosottolakia (1895) ja muuta ulosottolainsäädäntöä ei varsinaisesti lueta maksukyvyttömyyslainsäädäntöön. Yleistäytäntöönpanon ja ulosoton sekä niitä sääntelevän lainsäädännön välinen yhteys on kuitenkin monesta syystä hyvin läheinen. Kummassakin menettelytyypissä on pohjimmaltaan kysymys toimenpiteistä sen vuoksi, että velallinen ei maksa velkaansa. Usein samaan velalliseen voi kohdistua peräkkäin tai eräissä tapauksissa samanaikaisestikin yleistäytäntöönpano tai erillistäytäntöönpano. Kummassakin menettelytyypissä noudatetaan useissa kysymyksissä olennaisesti samanlaisia oikeudellisia periaatteita.

Maksukyvyttömyyslainsäädäntömme on konkurssisääntöä lukuunottamatta varsin uutta. Konkurssisääntökin on suurelta osin uudistettu, mutta huomattava osa sen nykyisestä runsaasta sadasta pykälästä on edelleen voimassa alkuperäisinä. Konkurssioikeuttamme on muovannut myös pitkäaikainen ja laaja oikeuskäytäntö, jonka merkitys on vuosien saatossa korostunut. Konkurssiasiamiehen toiminta ja konkurssiasiamiehen apuna toimivan konkurssiasiain neuvottelukunnan antamat useat suositukset ovat myös merkittävällä tavalla kehittäneet ja yhtenäistäneet konkurssikäytäntöämme.

Konkurssisäännön sisällöstä

Konkurssisäännön soveltamisala. Konkurssisäännön soveltamisala on yleinen. Lakia sovelletaan kaikenlaisiin velallisiin siitä riippumatta, onko velallinen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, yksityishenkilö tai yritys. Merkitystä ei ole myöskään velallisen yhteisömuodolla tai toimialalla. Tiettyjä velallisryhmiä koskevia erityissäännöksiäkin on vähän. Lähinnä voidaan mainita kuolinpesän konkurssia koskevat säännökset.

Konkurssiin asettaminen. Konkurssiin asettamisesta päättää tuomioistuin. Suomessa ei ole konkurssiasioita varten erityistuomioistuinta, joten toimivaltaisia ovat käräjäoikeudet. Vuonna 1993 voimaan tulleella lailla konkurssiasioiden oikeuspaikkaa koskevat säännökset uudistettiin. Oikeushenkilöiden osalta toimivaltainen on se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä velallisen hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.

Konkurssia voivat hakea velallinen ja velkoja. Velallisen hakiessa konkurssia ei konkurssiin asettamiselle ole mitään velallisen taloudellista tilaa koskevia edellytyksiä. Velallinen saa halutessaan aina itsensä konkurssiin.

Kun velkoja hakee velallista konkurssiin, velkojan tulee osoittaa, että hänellä on velalliselta selvä ja riidaton saatava sekä että konkurssiin asettamiselle on olemassa laissa säädetty peruste. Konkurssiin asettamisen perusteet sisältyvät laissa olevaan, suurelta osin alkuperäiseen ja varsin yksityiskohtaiseen luetteloon. Käytännössä yleisimmin käytettyjä konkurssiperusteita ovat tulokseton ulosmittausyritys ja laiminlyönti noudattaa määräajassa velkojan antamaa konkurssiuhkaista maksukehotusta. Vuonna 1993 tähän luetteloon lisättiin yhdeksi konkurssiin asettamisen perusteeksi velallisen yleistä taloudellista tilaa osoittava maksukyvyttömyys.

Konkurssiasiat käsitellään hakemusasioista säädetyssä järjestyksessä. Konkurssiin asettamista koskevaa päätöstä noudatetaan pääsääntöisesti muutoksenhausta huolimatta.

Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset. Konkurssin alkamisen vuoksi määräysvalta omaisuudesta siirtyy velalliselta velkojille (konkurssipesälle). Velallisen omaisuutta ei voida eräin poikkeuksin enää ulosmitata ja jo aloitetut ulosmittaustoimet raukeavat.

Konkurssin vaikutukset erilaisiin sopimussuhteisiin ja varallisuusoikeuksiin ovat yleensä huomattavat. Konkurssihan osoittaa kykenemättömyyttä vastata sitoumuksista ja tämän vuoksi on olennaista, mitä konkurssin jälkeen tapahtuu sopimussuhteille ja mikä osapuoli erinäisissä omaisuuden vaihdantaa

koskevissa tilanteissa kantaa taloudellisen riskin konkurssista. Konkurssisääntömme sääntelee konkurssia lähinnä täytäntöönpanomenettelynä ja on siten leimallisesti menettelyoikeutta. Konkurssin siviilioikeudellisten vaikutusten sääntely onkin jäänyt lähinnä muun lainsäädännön sekä osin myös oikeuskäytännön ja -tieteen varaan.

Konkurssimenettelyn kulku. Tuomioistuin määrää aina väliaikaisen pesänhoitajan, joka ottaa velallisen omaisuuden haltuunsa ja laatii velallisen varoista ja veloista pesäluettelon sekä lisäksi velallisesta ja velallisen konkurssia edeltävästä toiminnasta velallisselvityksen. Yleensä noin kuukauden kuluessa konkurssiin asettamisesta pidetään tuomioistuimessa velkojainkuulustelu, jonne kutsutaan suurimmat velkojat. Tässä tilaisuudessa velallinen vahvistaa pesäluettelon oikeaksi.

Jos velkojainkuulustelussa havaitaan, että konkurssipesän varat eivät riitä konkurssimenettelyn jatkamiseen, tuomioistuin päättää konkurssin raukeamisesta. Tällöin konkurssi menettelynä päättyy ja varojen vallinta palautuu velalliselle. Velkoja voi estää raukeamisen ottamalla vastatakseen konkurssimenettelystä aiheutuvista kustannuksista. Tietyin edellytyksin voidaan velkojainkuulustelussa päättää myös siitä, että konkurssi peruuntuu.

Jos konkurssia ei määrätä raukeamaan tai peruuntumaan, konkurssi jatkuu. Tuomioistuin määrää väliaikaisen pesänhoitajan tilalle uskotun miehen. Tässä tehtävässä jatkaa yleensä väliaikainen pesänhoitaja. Tuomioistuin asettaa myös määräpäivän saatavien valvonnalle ja julkaisee virallisessa lehdessä kuulutuksen konkurssista. Julkiseen konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin ensimmäinen merkintä konkurssista tehdään jo siinä vaiheessa, kun konkurssihakemus on tehty.

Tuomioistuimen tehtävä konkurssimenettelyssä päättyy konkurssituomioon, jonka tuomioistuin antaa yleensä noin puolen vuoden kuluttua konkurssin alkamisesta. Konkurssituomiossa tuomioistuin vahvistaa, mitkä konkurssissa valvotut saatavat ovat oikeutettuja saamaan jako-osuutta konkurssipesän varoista ja mitkä saatavat maksetaan ennen muita saatavia eli ovat etuoikeutettuja. Konkurssituomion antamisen jälkeen tuomioistuin antaa vielä ratkaisun riitautetuista konkurssisaatavista.

Konkurssipesän toiminta jatkuu usein vielä pitkään konkurssituomion antamisen jälkeen. Konkurssi päättyy vasta, kun pesän on selvitetty eli kun omaisuus on myyty sekä oikeudenkäynnit ja muut selvitystoimet on saatu päätökseen sekä varat jaettu velkojille. Tietyin edellytyksin velkojille voidaan maksaa jako-osuuden ennakkoa ennen konkurssin päättymistä.

Konkurssisaatavat. Konkurssissa voidaan valvoa sellaiset saatavat, joiden oikeusperuste on syntynyt ennen konkurssia. Velkojan on valvottava saatavansa konkurssissa määräpäivään mennessä. Jos velkoja myöhästyy, velkoja menettää oikeutensa maksunsaantiin. Eräissä tapauksissa velkojalla on kuitenkin mahdollisuus jälkivalvontaan. Valvontavelvollisuutta ei kuitenkaan ole velkojalla, joka ottaa saatavansa vain velallisen asettamasta pantista tai joka käyttää vain kuittausoikeuttaan. Valvontavelvollisuudesta on eräitä muitakin käytännön syistä johtuvia poikkeuksia.

Pesänhoitaja laatii vastaanottamistaan valvonnoista luettelon, johon pesänhoitaja merkitsee myös omat huomautuksensa ja riitautuksensa. Valvontaluettelo toimitetaan tuomioistuimelle, joka laatii sen pohjalta konkurssituomion.

Konkurssissa valvotun saatavan voi riitauttaa pesänhoitaja, velallinen ja toinen velkoja. Riitautuksen tutkii tuomioistuin. Jos saatavaa ei määräajassa riitauteta, se katsotaan hyväksytyksi.

Konkurssihallinto. Ylin päätäntävalta konkurssia koskevissa asioissa on velkojilla. Velkojat käyttävät tätä päätösvaltaansa velkojainkokouksissa. Velkojien äänivalta määräytyy saatavien suuruuden perusteella. Velkojainkokouksessa tehtyjä päätöksiä voidaan laissa säädetyillä perusteilla moittia tuomioistuimessa.

Keskeinen asema konkurssihallinnossa on pesänhoitajalla. Käytännössä pesänhoitajat ovat nykyään lähes yksinomaan asianajajia tai muuten asianajotoimintaa harjoittavia lakimiehiä. Pesänhoitajan valintamenettely ja -perusteet on äskettäin uudistettu. Pesänhoitajan valinta siirtyi kokonaisuudessaan velkojilta tuomioistuimelle. Pesänhoitajan kelpoisuus sekä esteellisyys velalliseen ja velkojiin samoin kuin perusteet pesänhoitajan vapaut-

tamiselle tehtävästään säänneltiin.

Pesänhoitajan tehtävänä on huolehtia konkurssipesän juoksevasta hallinnosta, pesäluettelon ja velallisselvityksen laatimisesta sekä erinäisistä valvontojen vastaanottamiseen ja selvittämiseen liittyvistä tehtävistä, omaisuuden hoidosta ja myynnistä sekä varojen tilittämisestä. Pesänhoitaja valmistelee velkojainkokouksessa tehtävät päätökset ja panee ne täytäntöön. Eräät lakisääteiset tehtävät pesänhoitaja suorittaa itsenäisesti ilman velkojien ohjausta. Muutenkin pesänhoitajan toimenkuva on käytännössä varsin itsenäinen. Pesänhoitajan palkkio maksetaan konkurssipesän varoista. Palkkion määrästä päättävät velkojat tai, milloin konkurssi raukeaa varojen puutteessa, tuomioistuin. Palkkion suuruuden määrittelyssä noudatetaan nykyään varsin yleisesti konkurssiasiain neuvottelukunnan vuonna 1997 antamaa palkkiosuositusta.

Konkurssihallinnon toimintaa valvoo konkurssiasiamies, jolla on apunaan toimisto. Konkurssiasiamiehellä on lain perusteella laaja tiedonsaantioikeus, oikeus suorittaa tai suorituttaa tarkastuksia sekä oikeus vaatia tuomioistuimessa pesänhoitajan erottamista. Keskeisimpiä tehtäviä ovat vapaamuotoinen neuvontatoiminta ja erilaiset toimenpiteet hyvän pesänhoitotavan kehittämiseksi.

Velkojien asema. Konkurssivelkojilla on oikeus saada maksunsaantijärjestyksen mukaisesti suoritus saatavalleen konkurssipesän varoista sekä oikeuteen osallistua konkurssipesän hallintoon. Konkurssivelkojan aseman saaminen edellyttää aiemmin mainituin poikkeuksin konkurssisaatavan valvontaa.

Etuoikeutettuja saatavia on nykyään vähän. Panttisaatavien lisäksi etuoikeus on lähinnä vain konkurssiin päättyneen saneerausmenettelyn yhteydessä syntyneillä saatavilla ja lapselle suoritettavaan elatusapuun perustuvilla saatavilla sekä vuoden 2010 loppuun asti eräillä lisäeläkejärjestelmään perustuvilla saatavilla. Etuoikeudettomille saataville jako-osuutta maksetaan niiden saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa. Lopulliset jako-osuudet voidaan maksaa, kun pesä on selvitetty eli usein vasta usean vuoden kuluttua konkurssin alkamisesta. Tietyin edellytyksin velkojille voidaan maksaa ennen lopputilitystä jako-osuuden ennakkoa.

Konkurssihallintoon osallistuminen tarkoittaa ennen kaikkea päätösvallan käyttöä velkojainkokouksissa. Velkojilla on eräitä muitakin oikeuksia, kuten oikeus riitauttaa aiheettomina pitämiään muiden velkojien saatavia sekä oikeus saada konkurssipesää koskevia tietoja velalliselta ja pesänhoitajalta.

Panttivelkojan asema on suomalaisessa konkurssissa vahva. Velkojalla, jolla on saatavansa vakuutena velallisen omaisuutta, on oikeus saada saatavansa pantin arvosta ennen muita velkojia. Panttivelkoja on niin sanotun separatistin asemassa, mikä tarkoittaa sitä, että panttivelkoja voi ottaa saatavansa panttiomaisuudesta konkurssin estämättä. Niin kuin aikaisemmin on todettu, separatistiaseman käyttäminen ei edellytä saatavan valvontaa. Saatavansa valvottuaan panttivelkojalla on oikeus osallistua koko valvotun saatavan määrällä konkurssipesän hallintoon.

Velkoja, jolla on saatavansa vakuutena yrityskiinnitys velallisen omaisuuteen, ei ole separatistin asemassa. Velkojan on valvottava saatavansa ja sen etuoikeus konkurssissa. Velkojan erityisasema ilmenee siinä, että velkojalla on saatavalleen laissa määritetty etuoikeus yrityskiinnityksen kohteena olevaan omaisuuteen. Lain mukaan tästä omaisuudesta maksetaan puolet yrityskiinnitysvelkojille, kun paremmassa asemassa olevat saatavat on ensin maksettu, ja toinen puoli jaetaan etuoikeudettomien velkojien kesken.

Konkurssipesän omaisuus. Konkurssipesään kuuluu kaikki se omaisuus, joka velallisella on konkurssin alkaessa. Pesään kuuluu lain mukaan myös omaisuus, joka sinne peräytetään takaisinsaantisäännösten perusteella. Nykyinen takaisinsaantisäännöstö antaa pesälle varsin laajat mahdollisuudet vaatia takaisinsaantia, joten näin pesään tuleva omaisuus voi edustaa huomattavaakin osaa pesän varallisuudesta. Konkurssipesän varallisuutta on myös se tuotto, joka tulee pesän harjoittamasta liiketoiminnasta.

Lain mukaan konkurssipesään kuuluu myös se omaisuus, joka velalliselle tulee konkurssin aikana konkurssituomion antamiseen asti. Tällä säännöksellä on käytännössä merkitystä vain luonnollisten henkilöiden osalta.

Konkurssipesän omaisuutta on hoidettava huolellisesti. Tarkempia pesän hoitoa koske-

via säännöksiä on lähinnä vain rahavarojen tallettamisesta. Myöskään omaisuuden myynnistä ei ole yksityiskohtaisia säännöksiä, vaan konkurssipesällä on varsin laaja harkintavalta siinä, milloin ja miten omaisuus myydään, kunhan vain omaisuuden myynnistä saadaan mahdollisimman hyvä myyntitulos. Tämä periaate onkin konkurssissa olennainen. Usein pesälle on edullisinta myydä koko omaisuus tai osa siitä liiketaloudellisena kokonaisuutena. Mahdollista on myydä yritystoiminta myös velallistaholle, jolloin konkurssi voi saada saneerauksen piirteitä. Tällaista tilannetta varten on konkurssisäännössä erityinen päätöksentekomenettely, jolla pyritään estämään omaisuuden alihintainen myynti velallisen tai velkojan lähipiirille.

Omaisuuden myyntiin vaikuttaa keskeisesti se, onko omaisuus velkojalla panttina. Tällöin lähtökohtaisesti realisointivalta on panttivelkojalla. Panttivelkojan suostumuksin konkurssipesäkin voi myydä omaisuuden vapaaehtoisin kaupoin. Siinä, minkälainen velkojan asema on ja miten realisointi toteutetaan, on jo vanhastaan varsin suuria eroja sen mukaan, onko panttina irtainta vai kiinteää omaisuutta. Konkurssipesän on hoidettava panttiomaisuutta samalla tavoin kuin muutakin pesään kuuluvaa omaisuutta. Pesällä on oikeus ottaa panttiomaisuuden myyntihinnasta päältäpäin omaisuuden hoidosta ja myynnistä sille aiheutuneet kustannukset. Jos pantin arvo on panttivelkojan saatavaa suurempi, jaetaan ylijäämä muiden velkojien kesken.

Velallisen asema. Konkurssiin asettamisen perusteella velallisella ei enää ole oikeutta määrätä omaisuudestaan. Velallinen ei voi muutenkaan käyttää hyödykseen tätä omaisuutta. Jos konkurssivelallinen on luonnollinen henkilö, saa hän kuitenkin saman erottamisedun kuin velallinen ulosmittauksessa. Jos velallisen toimeentulo ei ole muuten turvattu, on konkurssipesän lain mukaan annettava hänelle avustusta. Luonnolliselle henkilölle aiheutuu konkurssista erinäisiä muitakin lakiin perustuvia rajoituksia. Velallinen ei konkurssin aikana voi esimerkiksi olla yhtiön perustajana tai hallituksen jäsenenä eikä eräin poikkeuksin harjoittaa elinkeinoa.

Konkurssiin ei liity veloista vapauttavaa vaikutusta. Lain mukaan velallinen vastaa konkurssisaatavasta myös sillä omaisuudella, jonka hän myöhemmin saa. Tälläkin säännöksellä on asiallista merkitystä vain luonnolliselle henkilölle. Kun konkurssissa on vahvistettu pesäluettelo, velallinen voi hakea velkajärjestelyä, ja siten maksuohjelman avulla selviytyä velkaongelmastaan.

Laissa on velalliselle asetettu velvollisuus myötävaikuttaa konkurssipesän selvittämiseen. Velallisen on annettava pesänhoitajalle tarpeelliset tiedot erityisesti pesäluettelon laatimista mutta muutenkin pesän selvittämistä varten. Velallisen on myös vahvistettava pesäluettelo tuomioistuimessa valaehtoisesti oikeaksi. Velallisen laiminlyödessä myötävaikutusvelvollisuutensa hänet voidaan vangita enintään kahdeksi kuukaudeksi ja siten pakottaa täyttämään velvollisuutensa. Niskuroivalle velalliselle voidaan määrätä myös maastapoistumiskielto. Laissa on yksityiskohtaiset säännökset siitä, keneen velallisen edustajaan nämä velvollisuudet voidaan kohdistaa, kun velallisena on oikeushenkilö.

Nykyisessä laissa ei ole lainkaan säännöksiä velallisen kuulemisesta tai velallisen tietojensaantioikeudesta. Velallisella on kuitenkin oikeus osallistua velkojainkokoukseen ja käyttää siellä puhevaltaa sekä myös oikeus moittia velkojainkokouksen päätöstä. Yleensä velallinen saa jo tämän vuoksi pesänhoitajalta saman aineiston kuin velkojat. Velallisella on myös mahdollisuus kääntyä tarvittaessa konkurssiasiamiehen puoleen epäillessään esimerkiksi väärinkäytöksiä konkurssipesässä.

Vakuutuslaitokset ja luottolaitokset. Julkiselle vallalle on annettu lailla mahdollisuudet puuttua taloudellisissa vaikeuksissa olevien vakuutuslaitosten ja luottolaitosten toimintaan sen keskeisen merkityksen vuoksi, joka näillä laitoksilla on yhteiskunnan taloudellisille toiminnoille ja laitosten asiakkaille. Konkurssissa sovellettavia erityissäännöksiä on kuitenkin vähän. Erityisesti voidaan mainita vakuutusyhtiölain 15 luvun säännökset siitä, että selvitystilassa tai konkurssissa olevan vakuutusyhtiön vakuutusvastuun katteena oleva, eli yleensä yhtiön pääasiallinen omaisuus, kuuluu erityiseen selvityspesään, jota hallinnoidaan periaatteessa konkurssipesästä erillään. Luottolaitoksia koskeva erityissääntely on kokonaisuudessaan uudistettu

1 päivänä helmikuuta 2002 voimaantulleella lainsäädännöllä.

3. Kansainvälinen maksukyvyttömyysoikeus

Yleistä. Kansainvälisellä maksukyvyttömyysoikeudella säännellään niitä tilanteita, joissa maksukyvyttömyysmenettelyllä on liittymiä muihin valtioihin, esimerkiksi kun velallisella on tai on ollut omaisuutta taikka toimintaa useassa valtiossa. Kaikkia tällaisia tilanteita ei voida tehokkaasti säännellä kansallisella lailla vaan tarvitaan kansainvälistä sääntelyä. Tällaista sääntelyä sisältyy pohjoismaiseen konkurssisopimukseen ja Euroopan yhteisön lainsäädäntöön.

Pohjoismainen konkurssisopimus. Pohjoismaiden kesken tehtiin jo vuonna 1933 niin sanottu pohjoismainen konkurssisopimus (Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin välinen konkurssia koskeva sopimus). Tämän sopimuksen perusteella annettiin vielä sopimusta täydentävä kansallinen voimaansaattamislaki (laki Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kesken Kööpenhaminassa 7.11.1933 tehdyn, konkurssia koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta). Sopimuksen pääperiaatteena on, että jossakin sopimusvaltiossa alkanut konkurssi käsittää velallisen muissakin sopimusvaltioissa olevan omaisuuden. Sopimus sisältää määräykset erinäisiin konkurssissa esiin tuleviin kysymyksiin sovellettavasta laista sekä tuomioistuimen ja konkurssihallinnon tehtävistä, kun konkurssiin kuuluu toisessa sopimusvaltiossa sijaitsevaa omaisuutta. Sopimusta ei sovelleta, jos velallisella ei ole konkurssin alkaessa kotipaikkaa siinä valtiossa, jossa velallinen päätetään asettaa konkurssiin.

Euroopan yhteisön asetus maksukyvyttömyysmenettelyistä. EY:n asetus tuli voimaan 31 päivänä toukokuuta 2002. Asetus sisältää maksukyvyttömyysmenettelyjä koskevat kansainvälisyksityisoikeudelliset säännökset, joita sovelletaan EU:n jäsenvaltioiden kesken. Asetusta ei kuitenkaan sovelleta Tanskaan, mikä johtuu Tanskan jäämisestä Amsterdamin sopimukseen perustuvan siviilioikeudellisen yhteistyön ulkopuolelle.

Asetusta sovelletaan velallisen kaikkia velkoja koskevaan maksukyvyttömyysmenettelyyn, jossa velallinen menettää osittain tai kokonaan määräysvallan omaisuuteensa ja jossa määrätään pesänhoitajaa vastaava selvittäjä. Soveltamisalaan kuuluvat menettelyt on jäsenvaltioittain lueteltu tyhjentävästi asetuksen liitteessä. Menettelyt voivat olla likvidaatio- tai saneeraustyyppisiä. Suomen osalta asetusta sovelletaan liitteen mukaan konkurssiin ja yrityssaneeraukseen. Asetusta ei sovelleta, jos velallisena on luottolaitos, vakuutuslaitos tai sijoituspalveluyritys.

Asetuksessa säädetään tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta, maksukyvyttömyysmenettelyyn ja siinä esiintyviin kysymyksiin sovellettavasta laista sekä menettelyn aloittamispäätösten ja muiden menettelyn yhteydessä annettujen päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Asetuksessa on lisäksi määräyksiä eri jäsenvaltiossa toimivien selvittäjien (pesänhoitajien) välisestä yhteistyöstä, maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskevien päätösten kuuluttamisesta, saatavien valvonnasta sekä asiakirjoissa käytettävästä kielestä.

Asetus rakentuu universaaliperiaatteelle. Kun maksukyvyttömyysmenettely on alkanut sellaisessa jäsenvaltiossa, jossa velallisella on pääintressien keskus, kuuluu velallisen muissakin jäsenvaltioissa sijaitseva omaisuus tämän menettelyn piiriin. Tämä päämenettely tunnustetaan myös ilman eri toimenpiteitä kaikissa muissa jäsenvaltioissa. Universaaliperiaatetta rajoittaa kuitenkin mahdollisuus aloittaa alueellinen menettely jossakin muussa jäsenvaltiossa, jossa velallisella on toimipaikka. Tällainen alueellinen menettely käsittää vain siinä jäsenvaltiossa olevan velallisen omaisuuden. Alueellinen menettely voidaan aloittaa ennen kuin päämenettely on aloitettu tai päämenettelyn aloittamisen jälkeen, jolloin menettelyä kutsutaan sekundäärimenettelyksi. Viimeksi mainitussa tapauksessa kysymyksessä voi olla vain likvidaatiotyyppinen menettely. Kun velallisella voi olla useampiakin toimipaikkoja, tarkoittaa tämä sitä, että samanaikaisesti yhden velallisen osalta voi olla vireillä päämenettelyn ohella tai ilman sitä useampia alueellisia menettelyjä. Kaikilla velkojilla, joilla on koti- tai asuinpaikka jossakin yhteisön jäsenvaltiossa, on

oikeus ilmoittaa saatavansa päämenettelyssä ja missä tahansa alueellisessa menettelyssä.

Pääsääntö asetuksen mukaan on, että maksukyvyttömyysmenettelyssä sovelletaan sen valtion lakia, jossa menettely on aloitettu. Tämä koskee erityisesti menettelyn aloittamisen edellytyksiä, menettelyn kulkua, saatavien valvontaa ja käsittelyä, varojen jakamista ja velkojien maksunsaantijärjestystä. Tästä pääsäännöstä on asetuksessa useita poikkeuksia, jotka koskevat muun muassa esineoikeuksia, kuittausta, työsopimuksia ja takaisinsaantia sekä maksujärjestelmiä.

Asetus on 31 päivästä toukokuuta 2002 alkaen ollut Suomessa välittömästi sovellettavaa oikeutta ja asetus on siten sellaisenaan osa maksukyvyttömyysoikeuttamme. Asetus sääntelee vain yhteisön sisäisiä kysymyksiä. Asetusta ei sovelleta, kun velallisen pääintressien keskus sijaitsee muualla kuin EU:n alueella.

Yhteisö on antanut säädökset myös luottolaitosten ja vakuutusyhtiöiden maksukyvyttömyysmenettelyistä, sillä asetus ei koske näitä yrityksiä. Vakuutusyritysten tervehdyttämistä ja likvidaatiota koskeva direktiivi (2001/17/EY) annettiin 19 päivänä maaliskuuta 2001 ja vastaava luottolaitoksia koskeva direktiivi (2001/24/EY) 4 päivänä huhtikuuta 2001. Vakuutusyrityksiä koskevan direktiivin täytäntöönpanoaika päättyi 20 päivänä huhtikuuta 2003. Luottolaitoksia koskeva direktiivi on täytäntöönpantava 5 päivänä toukokuuta 2004 mennessä.

Mallilaki rajat ylittävistä maksukyvyttömyysmenettelyistä. Yhdistyneiden kansakuntien kauppaoikeuden toimikunnassa (UNCITRAL) valmistui 1997 mallilaki rajat ylittävistä maksukyvyttömyysmenettelyistä ("Model Law on Cross-Border Insolvency"). Mallilaki on saanut vaikutteita EY:n asetuksesta, mutta se ei sisällä yhtä kattavaa sääntelyä. Mallilain on tarkoitus olla eri valtioiden lainsäätäjien apuna niiden valmistellessa kansallista lainsäädäntöä rajat ylittävistä maksukyvyttömyysmenettelyistä. Mallilaki on omiaan yhtenäistämään kansallisia lakeja ja siten myös helpottamaan käytännön yhteistyötä tällä alalla. Mallilaki käsittelee erityisesti tuomioistuinten ja pesänhoitajien välistä rajat ylittävää yhteistyötä sekä toisessa valtiossa aloitetun maksukyvyttömyysmenettelyn vaikutusten tunnustamista.

4. Tietoja konkursseista

4.1. Tilastokeskuksen tilastot

Suomessa tietoja konkursseista saa lähinnä Tilastokeskuksen tilastoista. Keskeinen tilastotieto on konkurssihakemusten vuosittainen määrä, joka heijastaa kiinteästi yleisen taloudellisen tilanteen muutoksia. Niinpä vireille pantujen konkurssihakemusten määrä oli suurimmillaan laman aikana vuonna 1992, minkä jälkeen se on tasaisesti pienentynyt. Viime vuosina hakemuksia on tehty vuosittain noin 3 000. Konkurssihakemuksista varsin suuri osa peruutetaan ja aloitetuistakin konkursseista yleensä jopa yli puolet raukeaa varojen puutteeseen. Näin ollen on arvioitavissa, että vuosittain yli 1 000 hakemusta johtaa täysimittaiseen konkurssimenettelyyn.

Yrityksen saneeraushakemusten määrällinen kehitys on noudattanut samaa laskevaa suuntaa ja hakemuksia on tehty viime vuosina 200—300 vuodessa. Saneeraushakemusten suhteellinen osuus konkurssihakemuksista on pysynyt varsin vakiona eli noin 7—9 prosentissa. Yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemuksia on tehty eniten mutta näidenkin hakemusten määrä on pienentynyt noin 3 000 hakemuksen tasolle vuodessa.

Osakeyhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden osuus konkurssivelallisista on ollut huomattava: vuosina 1995—2002 se on vaihdellut 67 ja 78 prosentin välillä. Yksityisten elinkeinoharjoittajien osuus on vastaavana aikana vaihdellut 12 ja 15 prosentin ja ryhmän "muut" (esim. kuolinpesät) 16 ja 20 prosentin välillä. Kaiken kaikkiaan voidaan arvioida, että konkurssivelallisista yrityksiä on selvä valtaosa, vuosittain noin 90 prosenttia.

Konkurssipesän varojen ja velkojen määrää tilastoidaan kunakin vuonna tuomioon päättyneiden konkurssien osalta. Nämä tiedot saadaan pesäluetteloista, jotka eivät kuitenkaan osoita pesän varojen lopullista määrää. Myöskään panttiomaisuutta ei ole aina otettu huomioon. Näiden tilastojen perusteella vuosina 1995—2002 konkurssipesien velat ovat olleet suurimmillaan 3,3 miljardia euroa ja pienimmillään 350 miljoonaa euroa ja varat suurimmillaan 2,2 miljardia euroa ja pie-

nimmillään 217 miljoonaa euroa.

4.2. Selvitys vuonna 2000 päättyneistä konkurssipesistä

Konkursseista on eri tarpeita varten laadittu erillisselvityksiä. Tässä yhteydessä on syytä erityisesti mainita konkurssiasiamiehen toimistossa vuonna 2001 laadittu selvitys kaikista vuonna 2000 lopetetuista konkurssipesistä. Selvitys perustui konkurssiasiamiehen toimistolle toimitettuihin lopputilityslaskelmiin. Aineisto koski kaikkiaan 900 konkurssipesää.

Konkurssien kesto oli keskimäärin 43 kuukautta. Konkursseista 43,7 prosenttia kesti alle kaksi vuotta ja 77,6 prosenttia alle viisi vuotta. Yli 10 vuotta kestäneitä konkursseja oli 0,8 prosenttia.

Konkursseista varoja kertyi yhteensä noin 185 miljoonaa euroa, mihin lukuun ei sisälly kuitenkaan kaikki pantattu omaisuus. Jako-osuuksia velkojille kertyi 459 konkurssipesässä (52,5 %). Niissä konkurssipesissä, joissa varoja riitti jaettavaksi, kaikkien jako-osuuksien kokonaismäärä oli keskimäärin 57 500 euroa. Mediaani oli 15 400 euroa. Kaikkiaan 656 konkurssissa (75 %) jako-osuutta maksettiin yhteensä alle 16 800 euroa. Alle 83 300 euroa maksettiin 93,6 prosentissa. Etuoikeudettomille velkojille maksetut jako-osuusprosentit olivat pieniä. Alle viiden prosentin jako-osuuteen päädyttiin 75 prosentissa. Jako-osuusprosentti oli keskimäärin 5,3. Muutamassa tapauksessa velkojat saivat täyden suorituksen.

On oletettavaa, että olennaisia poikkeamia ei saataisi, jos vastaavat tiedot kerättäisiin useammalta vuodelta. Tutkimustulokset osoittivat siis varsin selvästi, että valtaosassa tapauksia konkurssista saatavalla jako-osuudella ei ole taloudellista merkitystä etuoikeudettomille velkojille tai merkitys on vähäinen.

5. Eräitä kansainvälisiä vertailuja

Yleistä. Maksukyvyttömyyslainsäädäntö on kokonaan tai huomattavilta osiltaan uudistettu hyvin monessa valtiossa viimeisen neljännesvuosisadan aikana, useissa tapauksissa erityisesti saneeraustyyppisen menettelyn käyttöönottamiseksi perinteisen likvidaatiotyyppisen menettelyn rinnalle. Eroavaisuuksia voi olla esimerkiksi siinä, kummalle menettelylle annetaan pääpaino tai suositaanko eri lainsäädännöllisissä ratkaisuissa enemmän velallista vai velkojia. Erilaiset menettelyt voivat olla myös lainsäädännöllisesti kytketty eri tavoin toisiinsa. Lähtökohta voi olla erilainen myös siinä, voidaanko menettely käynnistää ketä tahansa velallista kohtaan vai rajautuuko se vain yrityksiin ja yrittäjiin.

Eräissä valtioissa tuomioistuimen asema on varsin vahva ja eräissä valtioissa taas hallinnollisille viranomaisille on annettu laajat valtuudet ja tehtävät valvoa tai hallinnoida konkursseja. Tuomioistuinmenettelyjen sijasta on käytössä myös vapaaehtoisia, tuomioistuimen ulkopuolisia menettelyjä. Erityisen suuria eroja on siinä, missä määrin ja mitkä saatavat ovat etuoikeutettuja. Eräiden valtioiden lainsäädäntö perustuu velkojien yhdenvertaisuudelle, kun eräissä valtioissa taas useat saatavaryhmät, kuten verot ja muut julkisoikeudelliset saatavat ovat etuoikeutettuja. Huomattava merkitys on sillä, minkälainen asema panttivelkojilla on konkurssissa tai muussa maksukyvyttömyysmenettelyssä. Kysymys on erityisesti siitä, missä määrin panttivelkojat voivat käyttää oikeuksiaan maksukyvyttömyysmenettelystä riippumatta tai osallistua maksukyvyttömyysmenettelyyn.

Yleensä likvidaatiotyyppiseen menettelyyn sisältyvät samanlaiset perusvaiheet. Näitä ovat lähinnä velallisen tai velkojan hakemus tuomioistuimelle tai muulle toimivaltaiselle elimelle menettelyn aloittamisesta, tuomioistuimen tai muun toimielimen määräys likvidaatiomenettelyn aloittamisesta, ulkopuolisen henkilön määrääminen huolehtimaan "likvidaatiosta", velallisen taloudellisten toimintojen päättäminen sekä velallisen omaisuuden myynti ja varojen jakaminen velkojille.

Pohjoismaat. Muissa pohjoismaissa konkurssilainsäädäntö on uudistettu kokonaisuudessaan 1970- ja 1980-luvulla. Uusi konkurssilaki tuli voimaan Tanskassa 1978, Ruotsissa erillisten osauudistusten jälkeen 1988 sekä Norjassa 1986. Ruotsissa tuli voimaan yritysten saneerausta koskeva laki voimaan 1996.

Merkillepantavaa on, että lähinnä 1960-

luvun harjoitettu tiivis yhteispohjoismainen lainsäädäntövalmisteltu johti sittemmin useissa aineellista oikeutta koskevissa kysymyksissä lähes samansisältöiseen lainsäädäntöön. Yhteisen valmistelun kohteena olivat konkurssin edellytyksiä, velallisen määräysvallan menetystä, takaisinsaantia sekä yhteisvastuullisia velkasuhteita koskevat säännökset. Myös Suomi osallistui tähän valmistelutyöhän, ja Suomen vuonna 1992 voimaan tullut takaisinsaantisäännöstö pohjautuu tähän yhteistyöhön.

Yhteispohjoismainen valmistelu ei sitä vastoin ulottunut konkurssimenettelyä eikä -hallintoa koskeviin kysymyksiin. Näiltä osin Tanskan ja Norjan lait ovat varsin yhdensuuntaisia. Ruotsin laki poikkeaa muista pohjoismaista erityisesti siinä, että siellä pesänhoitajan asema on keskeinen, kun velkojilla ei ole konkurssihallinnossa päätäntävaltaa. Toisaalta kruununvouti viranomaisena valvoo kaikkien pesänhoitajien toimintaa.

6. Nykytilan arviointi ja uudistuksen tavoitteet

Yleistä. Vuonna 1993 voimaan tulleet yrityksen saneerausta ja yksityishenkilöiden velkajärjestelyä koskevat lait ovat aikaansaaneet sen, että Suomessa on erilaisia maksukyvyttömyystilanteita ja velallisryhmiä varten käytössä vaihtoehtoisia menettelyjä. Nämä uudet menettelyt ovat osoittautuneet yleisesti ottaen toimiviksi ja velallisten valikoituminen eri menettelyihin on vastannut tarkoitustaan. Uusissa menettelyissä havaittuja epäkohtia on pyritty pikaisesti korjaamaan, joten näissä lainsäädäntö on ajantasaista.

Konkurssisääntömme sitä vastoin on jo hyvin iäkäs. Lain useat alkuperäiset tai muuten vanhat säännökset eivät sisällöltään ja kieliasultaan vastaa nykyajan tarpeita. Osa niistä on menettänytkin asiallisen merkityksensä. Lain alkuperäisenä säilynyt rakenne sekä lakiin tehdyt lukuisat lisäykset ja poistot ovat tehneet laista vaikeaselkoisen. Monesta tärkeästä asiasta laki ei sisällä lainkaan säännöksiä. Tämä on merkinnyt sitä, että konkurssioikeus on jäänyt liiaksikin vain käytännön kehityksen varaan. Konkurssiasiamiehen kannanotot ja konkurssiasiain neuvottelukunnan suositukset ovat tosin paikanneet vanhentuneesta ja puutteellisesta lainsäädännöstä johtuvia tarpeita, mutta on selvää, että yksilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevien keskeisten periaatteiden tulee käydä selkeästi ilmi laista. Tämä on tärkeätä myös konkurssioikeudessa, sillä konkurssi vaikuttaa merkittävästi erityisesti konkurssivelallisen ja myös velkojien asemaan. Muutenkin on yleisistä syistä välttämätöntä, että konkurssilainsäädäntömme vastaa nykyaikaiselle lainsäädännölle asetettavia vaatimuksia. Myös kansainvälistyminen korostaa lainsäädäntömme selkeyden vaatimusta. EY:n maksukyvyttömyysasetuksen perusteella Suomessa aloitetun konkurssin vaikutukset ulottuvat muihin jäsenvaltioihin. Tämänkin vuoksi on tärkeätä, että lainsäädäntömme on nykyaikaista.

Toisaalta on otettava huomioon, että 1990-luvulla toteutetuilla uudistuksilla on konkurssiehin liittyneitä useita epäkohtia voitu vähentää tai poistaa ja lakia on muutenkin sisällöltään nykyaikaistettu. Voidaan myös olettaa, että hyvän pesänhoitotavan kehittymisen ja myös konkurssipesiin kohdistuneen valvonnan avulla konkurssikäytänteet ovat kaikilta osin parantuneet ja tehostuneet. Ei ole voitu osoittaa myöskään mitään selkeää tarvetta poiketa merkittävästi siitä, miten toimivalta on nykyisin jaettu eri toimijoiden eli velkojien, pesänhoitajan, konkurssiasiamiehen ja tuomioistuimen kesken.

Pesien vähävaraisuuden vuoksi konkurssit usein raukeavat tai niistä jää velkojille vain vähän jaettavaa. Asiaan voidaan konkurssilainsäädännön keinoin vaikuttaa kuitenkin vain vähäisessä määrin. Yrityksen perustaminen ei vaadi paljon pääomaa. Konkurssivelalliset ovat entistä enemmän palvelualan yrityksiä, joilla toiminnan luonteen vuoksi ei ole varallisuusarvoisia tuotantovälineitä tai varastoa samalla tavoin kuin perinteisillä teollisuusyrityksillä. Konkurssivelallisten toimitilat ja käyttöomaisuus ovat usein vuokrattuja. Jos velallisella on omaisuutta, se on usein pantattua, jolloin etuoikeudettomille velkojille ei jää välttämättä jaettavaa. Rahoituksen saatavuuteen ja hintaan sekä kilpailukykyyn liittyvistä syistä ei ole pidetty kuitenkaan mahdollisena sitä, että panttivelkojan asemaa heikennetään etuoikeudettomien velkojien hyväksi tulevan pesän varallisuuden

lisäämiseksi.

Ei ole myöskään havaittu mitään erityistä keinoa vähentää nykyisiä konkurssikustannuksia. Suurin kustannuserä on yleensä pesänhoitajan palkkio, joten näiden toimien tulisi kohdistua tämän kustannuksen pienentämiseen. Valmistelun aikana on esillä ollut muun muassa se mahdollisuus, että pesänhoitajan tehtäviä voitaisiin siirtää osaksi ulosotto-organisaatiolle. Tämä ei ainakaan nykyoloissa ole monestakaan syystä toteuttamiskelpoinen. Sitä vastoin on katsottu, että entistä useammin konkurssin tulisi raueta, jos pesän varat vain jossakin määrin ylittävät arvioidut konkurssikustannukset. Tällöin konkurssimenettelyn keskeiseksi tehtäväksi voisi jäädä pesäluettelon ja velallisselvityksen laatiminen, millä voidaan osaltaan ehkäistä konkursseihin liittyviä väärinkäytöksiä. Tämä voisi tarkoittaa sitä, että entistä useammat velalliset jäisivät tai siirtyisivät ulosoton asiakkaiksi. Ulosotto-organisaatiota voitaisiin käyttää myös nykyistä enemmän konkurssipesään kuuluvan omaisuuden myyntikanavana.

Tavoitteet. Lain uudistamisen yleiseksi tavoitteeksi on asetettu selkeän ja ennakoitavan konkurssilain säätäminen. Lainsäädännön on oltava joustavaa, jotta erilaisia velallisia ja eri kokoisia konkurssipesiä koskevat erityistarpeet voidaan ottaa riittävästi huomioon. Konkurssimenettelyn tulee olla mahdollisimman tehokasta ja tuloksellista sekä läpinäkyvää. Lainsäädännön tulee osaltaan turvata rahoitus- ja vakuusjärjestelmän toimivuus. Myös velallisen edut ja oikeudet on otettava asianmukaisesti huomioon. Velalliseen ja konkurssihallintoon kohdistuvia selvittely- ja valvontamahdollisuuksia on kehitettävä.

7. Keskeiset ehdotukset

7.1. Uudistuksen laajuus ja soveltamisala

Esityksen tarkoituksena on korvata nykyinen konkurssisääntö uudella konkurssilailla. Uudistus rajoittuisi likvidaatiotyyppistä menettelyä koskevan säännöstön uusimiseen.

Uudella lainsäädännöllä ei siten luotaisi yhtenäistä maksukyvyttömyysmenettelyjä koskevaa lainsäädäntöä. Tällaista yhdistämistä ei voitaisikaan pitää nykyisessä tilanteessa perusteltuna, kun yksityishenkilön velkajärjestelyä ja yrityksen saneerausta koskevat lait ovat olleet voimassa yli 10 vuotta ja niiden tuntemus ja soveltamiskäytäntö ovat vakiintuneet. Lisäksi yksityishenkilön velkajärjestelyn yhteydet konkurssimenettelyyn ovat vähäiset, koska velkajärjestely ei yleensä ole vaihtoehto konkurssille vaan lähinnä ulosotolle. Yrityksen saneerausta ja konkurssimenettelyä koskevien säännösten yhdistämiselläkään ei saavutettaisi mainittavia etuja. Sääntely on myös niin erilaista, että lainsäädännöstä tulisi varsin monimutkainen. Eri menettelyjen yhteensovittamista voidaan tarvittaessa parantaa erillistenkin lakien pohjalta.

Nykyisin etuoikeutettuja velkojia ovat lähinnä vain panttivelkojat. Näin realisointitulos jaetaan kaikkien muiden velkojien kesken tasavertaisesti heidän saataviensa suuruuden mukaisessa suhteessa. Jako-osuudet jäävät kuitenkin pesän varojen vähäisyyden ja suhteellisen jakotavan vuoksi yleensä melko pieniksi. Tämän vuoksi velkojien konkursseihin liittyvä taloudellinen intressi ja kiinnostus ovat jääneet yleisesti ottaen varsin vähäiseksi. Velkojien tasavertaisuus — kukin velkoja saa suorituksensa velalliselle antamansa panoksen mukaisessa suhteessa — on silti edelleenkin hyväksyttävä ja oikeudenmukainen lähtökohta eikä tätä jakoperiaatetta ehdoteta muutettavaksi. Uudistuksessa on kuitenkin pyritty eri tavoin ottamaan huomioon se nykyinen tilanne, että jos konkurssissa riittää yleensä velkojille jaettavaa, jako-osuus jakaantuu kaikille velkojille, mutta usein rahallinen tulos on vähäinen. Esityksessä ehdotetaan muun muassa, että vähäisemmät jako-osuudet voitaisiin maksaa mahdollisimman pian konkurssin alettua, jolloin konkurssi jatkuisi vain niiden velkojien kesken, joiden taloudellinen intressi on suurempi.

Konkurssilain soveltamisala olisi yleinen. Laki koskisi kaikenlaisia velallisia, niin luonnollisia henkilöitä kuin oikeushenkilöitäkin. Tämä perustuu siihen lähtökohtaan, että konkurssilainsäädäntö on osa yleistä siviilioikeudellista täytäntöönpanolainsäädäntöä, jossa noudatetaan yleensä yhtäläisiä oikeudellisia periaatteita riippumatta siitä, kuka on velallisena tai velkojana. Velkajärjestelystä

ja tehostuneesta ulosotosta huolimatta on edelleen tarvetta myös siihen, että yksityishenkilökin voidaan velallisena asettaa konkurssiin. Näin on erityisesti silloin, kun velallisella on tavallista kuluttajaa enemmän varallisuutta ja kun omaisuuden ja vastuiden selvittäminen edellyttää ulkopuolisen pesänhoitajan asettamista.

Lakia sovellettaisiin myös kuolinpesiin. Vireillä oleva perintökaaren velkavastuuta ja kuolinpesää koskeva uudistus tulee toteutuessaan vähentämään kuolinpesien konkursseja.

Lakia sovellettaisiin siis yhtäläisesti kaikkiin yrityksiin ja oikeushenkilöihin niiden yhteisömuodosta, toimialasta ja koosta riippumatta. Poikkeuksena olisivat kuitenkin julkisoikeudelliset oikeushenkilöt, joita ei nimenomaisen säännöksen perusteella voitaisi asettaa konkurssiin. Tällainen selventävä poikkeus on tarpeen näiden julkisyhteisöjen valtio-oikeudellisen aseman ja julkisten tehtävien vuoksi. Konkurssilakia täydentävää sääntelyä sisältyy erityisesti vakuutuslaitosten ja luottolaitosten osalta.

7.2. Konkurssiin asettaminen

Lainsäädäntömme on vakiintunut siinä, että velallisen maksukyvyttömyys on yleinen edellytys maksukyvyttömyysmenettelyn käynnistämiselle. Konkurssisäännössäkin lueteltujen konkurssiperusteiden katsotaan ilmentävän juuri maksukyvyttömyyttä ja vuonna 1993 lakiin vielä lisättiin maksukyvyttömyys yhdeksi konkurssiperusteeksi. Myös yksityishenkilön velkajärjestelyssä ja yrityksen saneerauksessa velallisen maksukyvyttömyys on menettelyn aloittamisen yleinen edellytys.

Velallisen maksukyvyttömyys olisikin uudessa konkurssilaissa konkurssin aloittamisen yleinen peruste. Maksukyvyttömyysedellytystä täydentäisivät oletussäännökset, jotka osoittavat, milloin velallista on tyypillisesti pidettävä maksukyvyttömänä. Jos oletussäännöksen tunnusmerkistö täyttyy, voi velallinen konkurssin estääkseen vastanäytöllä osoittaa, että hän ei kuitenkaan ole maksukyvytön. Näin ollen näyttövelvollisuus maksukyvyttömyydestä jakaantuu velallisen ja velkojien kesken käytännön tarpeita vastaavasti. Oletussäännöt vastaavat myös pitkälle nykyisen lain yleisimmin käytettyjä konkurssiperusteita, joten asiallisesti ehdotus ei kovin paljon muuta nykytilannetta. Ehdotettu sääntely vastaa myös muiden pohjoismaiden lainsäädäntöä.

Oikeus hakea velallinen konkurssiin olisi edelleen velallisella itsellään ja velkojalla. Velkojan tarpeet vaativat, että velkojan tulee voida hakea velallinen konkurssiin silloinkin, kun velkojalla ei ole saatavastaan tuomiota tai muuta täytäntöönpanoperustetta ja tarvittaessa jopa erääntymättömän saatavan perusteella. Toisaalta velallisen etu vaatii, että velallista ei saada konkurssiin perustellusti riitaisen saatavan perusteella. Velkojan ja velallisen eri suuntaisten tarpeiden yhteensovittaminen edellyttää, että tuomioistuimelle jää harkintavaltaa arvioida, milloin velkojan saatavaa voidaan pitää riittävässä määrin selvänä. Lakiin ehdotetaankin tästä varsin pitkälle nykyistä oikeustilaa vastaavaa säännöstä.

Ottaen huomioon konkurssimenettelyn oikeusvaikutukset ja kustannukset ei voida pitää asianmukaisena sitä, että konkurssia käytetään vähäisten saatavien perintäkeinona. Esitystä valmisteltaessa harkittiin sitä mahdollisuutta, että hakijavelkojan saatavan arvolle säädettäisiinkin laissa kiinteä vähimmäismäärä. Tästä kuitenkin luovuttiin, koska konkurssiin hakemisen syynä voi olla perinnän sijasta velallisen lisävelkaantumisen estäminen. Tällöin konkurssivelkojan saatavan määrällä ei ole samanlaista merkitystä kuin muutoin. Lisäksi yhden, kaikkiin velallisiin soveltuvan arvon määrittäminen on vaikeaa. Sen vuoksi on päädytty varsin yleisluonteiseen, tuomioistuimelle harkintavaltaa antavaan säännökseen, jolla pyritään estämään konkurssiin hakeminen vähäisen saatavan perusteella, kun velkojan menettelyä voidaan pitää shikaanimaisena tai hyvän perintätavan vastaisena.

7.3. Konkurssimenettelyn kulku

Konkurssimenettelyn vaiheet ja tuomioistuimen tehtävät ovat ehdotuksessa suurin piirtein samanlaiset kuin nykyisessä laissa. Tuomioistuimelle kuuluisi lähinnä päätöksenteko konkurssin aloittamisesta ja raukeamisesta tai muusta menettelyn ennenaikaises-

ta päättämisestä sekä konkurssisaatavia koskevan jakoluettelon vahvistaminen ja riitautusten ratkaiseminen. Tuomioistuin määräisi myös pesänhoitajan. Muilta osin konkurssipesä päättäisi pääsääntöisesti itse toiminnastaan.

Pääsääntö olisi, että konkurssin alkaessa määrättävä pesänhoitaja toimisi tehtävässään konkurssin päättymiseen saakka. Nykyisellä kaksivaiheisella järjestelmällä ei saavuteta erityistä hyötyä ja käytännössä väliaikainen pesänhoitaja valitaankin yleensä uskotuksi mieheksi.

Menettely velallisen konkurssiin asettamisessa olisi pääosin samanlaista kuin nykyisin. Konkurssiin hakeminen käsiteltäisiin hakemusasiana. Jos velkoja ja velallinen ovat erimielisiä, voitaisiin noudattaa tavallisia riita-asiain menettelysäännöksiä. Asian kiireellinen luonne olisi otettava huomioon. Konkurssiin asettamisesta kuulutettaisiin nykyisestä poiketen kaikissa tapauksissa heti konkurssin alettua ja riippumatta siitä, raukeaako konkurssi. Ehdotus lisää siis konkurssiasioiden julkisuutta.

Tuomioistuin tekisi päätöksen jatkomenettelystä vain silloin, kun sille on tehty esitys konkurssin raukeamisesta. Velkojainkuulustelua ei enää tuomioistuimessa järjestettäisi. Menettely muuttuisi tältä osin entistä enemmän kirjalliseksi, millä tähdätään kustannussäästöön. Pesäluettelon pakollisesta oikeaksi vahvistamisestakin tuomioistuimessa luovuttaisiin. Tätä menettelyä käytettäisiin vain pesänhoitajan sitä erityisesti vaatiessa.

Konkurssivalvonnan toimittamisesta päättäisi tuomioistuimen sijasta pesänhoitaja. Konkurssivalvontojen vastaanottaminen tulisi yksinomaan pesänhoitajan tehtäväksi. Pesänhoitaja laatisi valvotuista tai muuten huomioon otettavista konkurssisaatavista jakoluetteloehdotuksen, jonka tuomioistuin vahvistaa. Esitystä valmisteltaessa on ollut esillä sekin vaihtoehto, että pesänhoitaja laatisi lopulliseksi tarkoitetun jakoluettelon, jota voitaisiin moittia tuomioistuimessa. Erityisesti oikeusturvasyistä on pidetty kuitenkin tärkeänä, että pesänhoitajan laatima luettelo tulisi aina tuomioistuimen tarkastettavaksi. Tuomioistuin tarkastaisi kuitenkin vain, että pesäluetteloa laadittaessa on noudatettu oikeata menettelyä ja että luettelo sisältää kaikki tarvittavat tiedot.

7.4. Konkurssin raukeaminen ja julkisselvitys

Suuri osa konkursseista raukeaa sen vuoksi, että konkurssipesän varat eivät riitä konkurssin jatkamiseen. Raukeavassa konkurssissa velkojille ei kerry suorituksia ja silloin konkurssi on ollut velkojille hyödytön. Useissa tapauksissa on jo konkurssihakemusta tehtäessä selvää, että konkurssi tulee raukeamaan. Niin kuin edellä todettiin, velkojat kuten verottaja ja vakuutusyhtiöt, hakevat velallista konkurssiin usein muista kuin perintäsyistä, erityisesti sellaisen lisävelkaantumisen estämiseksi, jota ei muilla toimin pystytä katkaisemaan (esimerkiksi verovelka ja lakisääteiset vakuutusmaksut). Vaikka konkurssi raukeaa, velallisyrityksellä ei yleensä ole enää toimintaedellytyksiä ja osakeyhtiö on lain mukaan poistettava kaupparekisteristä.

Silloinkin kun konkurssi ei raukea varojen puuttumiseen, voi realisointitulos osoittautua hyvin vähäiseksi, jolloin konkurssista ei myöskään ole ollut velkojille hyötyä. Esitystä valmisteltaessa onkin keskusteltu siitä, onko konkurssimenettely ylipäätänsä tarkoituksenmukainen menettely edellä tarkoitetulla tavalla vähävaraisia velallisia varten. Mahdollistahan olisi laissa edellyttää, että esimerkiksi jo konkurssihakemusta käsiteltäessä tuomioistuimen tulisi selvittää varojen riittävyys ja menettelyn tarkoituksenmukaisuus.

Konkurssimenettelyn käyttömahdollisuutta puoltavat välitöntä perintäintressiä painavammin yleiset selvitys- ja valvontaintressit. Konkurssin yhteydessä tulevat aina selvitettäviksi velallisen vastuut ja varat, konkurssiin johtaneet syyt, kirjanpidon asianmukaisuus, velkojia loukkaavat toimenpiteet sekä mahdolliset väärinkäytökset. Tämän selvityksen avulla voi paljastua velallisen velkojia loukkaavia oikeustoimia, jotka voidaan velkojien hyödyksi peräyttää. Selvitystyö on tärkeätä myös ennaltaestävistä syistä. Tietoisuus siitä, että konkurssin yhteydessä tietyt asiat tutkitaan aina ja että havaitut väärinkäytökset johtavat seuraamuksiin, on omiaan ehkäisemään epäasianmukaisia menettelytapoja ja taloudellisia väärinkäytöksiä.

Konkurssimenettelyn aloittamiselle ei eh-

dotetakaan tässä yhteydessä menettelyn tuloksellisuuteen perustuvia rajoituksia. Näin siksi, että ainakin velallista koskevat selvittelytoimet voitaisiin konkurssimenettelyn yhteydessä suorittaa. Myös julkisen vallan tulisi osallistua näihin kustannuksiin silloin, kun kustannuksia ei saada perityksi konkurssipesän varoista. Tämä on perusteltua, koska selvitystoimet palvelevat ensisijaisesti yleistä etua. Esityksessä ehdotetaankin, että pesänhoitaja saisi osan palkkiostaan valtion varoista, jos pesän varat eivät siihen riitä. Edellä sanotusta syystä ei ole pidetty myöskään asianmukaisena ehdottaa, että konkurssia hakenut velkoja olisi toissijaisesti vastuussa konkurssikustannuksista.

Konkurssi tulisi kuitenkin määrätä raukeamaan nykyistä useammin eli myös silloin, kun velkojille tuleva kertymä arvioidaan vähäiseksi. Tällaisissa tapauksissa konkurssin jatkamista ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, kun käytännössä kaikki varat menisivät täytäntöönpanokustannuksiin. Velkojille jäisi joka tapauksessa mahdollisuus turvautua ulosottoon.

Toisaalta konkurssi voisi edelleen jatkua myös siten, että velkoja ottaa vastatakseen konkurssimenettelyn kustannuksista. Vastattavaksi ottamisesta otettaisiin nyt lakiin nimenomaiset säännökset. Aikaisemmasta käytännöstä poiketen konkurssivelkoja voisi rajoittaa sitoumustaan niin, että velkoja vastaisi vain määrätynlaisten selvitystoimien kustannuksista eikä konkurssimenettelyn kustannuksista kokonaisuudessaan.

Kun konkurssi raukeaa, omaisuuden vallinta palautuu velalliselle. Velalliseen tai velallisen toimintaan ei tämän jälkeen voida kohdistaa niitä selvitystoimia, jotka ovat mahdollisia konkurssin aikana. Selvitystoimiin käytettävissä oleva aika jää konkurssin rauetessa usein lyhyeksi ja on mahdollista, että ne jäävät puutteellisiksi. Konkurssin raukeamiselle tulisi olla vaihtoehto ja varojen puuttuessakin konkurssia pitäisi voida jatkaa, jos siihen havaitaan olevan erityistä syytä erityisesti velalliseen ja velallisen toimintaan kohdistuvien selvitystarpeiden vuoksi. Selvitystoimia ei kuitenkaan ole kustannussyistä järkevää ulottaa jokaiseen konkurssipesään eikä se olisi perusteltua muutoinkaan, koska kaikkiin pesiin ei liity esimerkiksi väärinkäytösepäilyjä. Vastuu konkurssin jatkotoimista olisi perusteltua antaa konkurssiasiamiehelle, jonka keskeisiä tehtäviä nykyäänkin on vähävaraisten konkurssipesien valvonta ja muun muassa huolehtiminen velallisen tilien ja toiminnan tarpeellisesta tarkastuksesta. Näistä syistä konkurssin raukeamisen rinnalle ehdotetaan vaihtoehdoksi kokonaan uudenlaista menettelyä, julkisselvitystä.

Julkisselvityksessä konkurssihallinto lakkaisi ja konkurssimenettely jatkuisi välittömästi konkurssiasiamiehen määräysvallassa. Pesän hallintoa hoitaisi konkurssiasiamiehen tehtävään määräämä julkisselvittäjä, joka voisi olla esimerkiksi asianajaja mutta myös konkurssiasiamiehen toimiston virkamies. Kaikissa tapauksissa julkisselvitykseen siirtymisestä päättäisi tuomioistuin.

Julkisselvitystä voitaisiin käyttää lähinnä silloin, kun konkurssin selvitystoimia on syytä jatkaa, vaikka pesän omat varat eivät siihen riitä. On tarkoituksenmukaista, että tarvittavat toimenpiteet suoritetaan osana konkurssia, koska näin eri osapuolten asema pohjautuu konkurssia koskevaan selkeään säännöstöön. Julkisselvityksessä velkojilla ei ole enää riittävää taloudellista intressiä, kun se on konkurssin raukeamisen vaihtoehto. Velkojien määräysvallan lakkaaminen onkin siksi perusteltua. Jos pesään saadaan varoja, voidaan hallinto palauttaa takaisin velkojille ja mahdollinen ylijäämäkin jaetaan velkojille. Julkisselvitystä voitaisiin käyttää myös joissakin erityistapauksissa, kun konkurssihallinto on osoittautunut toimintakyvyttömäksi esimerkiksi velkojien tai pesänhoitajien keskinäisten erimielisyyksien tai väärinkäytösepäilyjen vuoksi.

Pääministeri Anneli Jäätteenmäen hallituksen ohjelman mukaan konkurssiasiamiehen suorittamaa konkurssipesien valvontaa lisätään ja tehostetaan. Lainsäädäntöä kehitetään myös talousrikollisuuden ja harmaan talouden estämiseksi. Julkisselvityksellä toteutetaan hallituksen ohjelmaa näiltä osin.

7.5. Konkurssin peruuntuminen ja sovinto

Nykyisen lain mukaan konkurssi voidaan määrätä velkojainkuulustelussa peruuntu-

maan, jos velallinen sitä esittää eikä kukaan velkojista vastusta. Mahdollisuus konkurssin peruuttamiseen on syytä säilyttää lähinnä niitä tapauksia varten, joissa konkurssiin asettaminen ei vastaa konkurssia hakeneen velkojan tai velallisen tarkoitusta ja joissa konkurssihakemus on tehty tai se on jäänyt peruuttamatta erehdyksestä tai muusta vastaavasta syystä. Lakiehdotuksen mukaan hakemus konkurssin peruuntumisesta olisi tehtävä kuitenkin nykyistä aikaisemmin eli kahdeksan päivän kuluessa konkurssin alkamisesta.

Säännökset pakkoakordimenettelystä kumottiin tarpeettomina, kun velkajärjestelyä ja yrityksen saneerausta koskevat lait tulivat voimaan vuonna 1993. Konkurssisäännössä on kuitenkin edelleen voimassa säännökset velallisen tekemän sovinto- ja akordiehdotuksen käsittelystä (konkurssisäännön 71 §:n 1 momentti). Ehdotuksen hyväksyminen edellyttää velkojien yksimielistä päätöstä. Koska velkasuhteen ehdoista sopiminen kuuluu sopimusvapauden piiriin, tulisi siihen olla mahdollisuus konkurssimenettelynkin yhteydessä. Ehdotetun uudenkin lain mukaan velallinen ja velkojat voisivat tehdä sopimuksen velkojen maksamisesta ja velallisen omaisuuden käyttämisestä velkojen maksuun. Lähtökohtaisesti sopimus edellyttäisi yksimielisyyttä. Tästä yksimielisyysvaatimuksesta voitaisiin kuitenkin poiketa pienempien velkojen osalta silloin, kun sovintoa kannattavat velallisen lisäksi ne velkojat, jotka edustavat kaikista saatavista huomattavaa valtaosaa (80 %) ja lisäksi ne velkojat, joiden saatava on vähintään viisi prosenttia kaikista saatavista. Tällaisessa tilanteessa eivät ne velkojat, joiden saatava on siis mainittua osuutta pienempi, voisi estää sopimuksen syntymistä omalta osaltaan, jos heille turvataan vähintään sama suoritus kuin konkurssissa. Tarkoitus on estää se, että pienvelkojat voisivat estää sopimuksen silloin, kun se ei loukkaa heidän oikeuksiaan.

Kysymyksessä olisi siis tiettyjen velkojien osalta eräänlainen pakkoakordi ja samalla myös lisävaihtoehto maksukyvyttömyystilanteiden hoitamiseksi. On kuitenkin oletettavaa, että ehdotetun sovintomahdollisuuden käyttö jää vähäiseksi, koska nykyinen lainsäädäntö tarjoaa tehokkaampia välineitä velkasuhteiden järjestelyyn maksukyvyttömyystilanteissa.

7.6. Velallisen asema

Velallisen aseman sääntelyyn konkurssissa liittyy useita periaatteellisesti tärkeitä seikkoja: mikä omaisuus kuuluu konkurssipesään ja minkä omaisuuden velallinen saa pitää itse, velallisen velvollisuus myötävaikuttaa pesän selvittämiseen, konkurssista mahdollisesti johtuvat henkilökohtaisen vapauden rajoitukset, velallisen kohtelu sekä velallisen henkilökohtainen vastuu veloista samoin kuin konkurssista johtuvat muuhun lainsäädäntöön perustuvat toimintakelpoisuuden rajoitukset. Näiden kysymysten merkitys voi olla keskeisestikin erilainen sen mukaan, onko velallinen luonnollinen henkilö vain oikeushenkilö.

Velallisen oikeus erottaa omaisuuttaan itselleen määräytyisi edelleen samojen periaatteiden mukaan kuin velallisen vastaava oikeus ulosotossa. Näin täytäntöönpanolajin valinta ei tältä osin vaikuttaisi henkilövelallisen asemaan. Periaatteellinen muutos konkurssisääntöön olisi kuitenkin se, että henkilövelallisen konkurssin alkamisen jälkeen ansaitsema tulo tai muu vastaava etuus ei kuuluisi konkurssipesään. Kun tämä tulo olisi ulosottolain säännösten mukaisesti ulosmitattavissa mistä tahansa velallisen velasta, velallisen suoja ei välttämättä kuitenkaan tämän ehdotuksen vuoksi laajene. Yrittäjien asemaa parantaisi jossakin määrin se, että konkurssipesästä avustusta voitaisiin maksaa yrittäjälle ja hänen perheelleen silloinkin, kun yritystoimintaa on harjoitettu yhtiömuodossa.

Uudistuksessa on pyritty erityisesti korostamaan velallisen asianmukaisen kohtelun merkitystä konkurssimenettelyssä. Asian periaatteellisen ja käytännöllisen merkityksen vuoksi lakiin on kirjattu pesän hallintoa velvoittava yleinen säännös, jonka mukaan velallista on kohdeltava konkurssissa asiallisesti ja siten, että velallisen edut otetaan siinä asianmukaisesti huomioon. Tätä yleissäännöstä täydentäisivät säännökset velallisen kuulemisesta ja velallisen oikeudesta saada tietoja konkurssipesästä sekä säännökset velallisen käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista. Konkurssiasiamiehen tehtävänä olisi osaltaan valvoa, että konkurssipesien

hallinnossa noudatetaan näitä hyvää pesänhoitotapaa selventäviä säännöksiä.

Eduskunta edellytti yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevasta hallituksen esityksestä (HE 183/1992 vp) antamassaan vastauksessa, että "konkurssilainsäädännön jatkovalmistelun yhteydessä viipymättä selvitetään, miten velallisen asuntoa suojataan myös konkurssimenettelyn yhteydessä tässä esityksessä omaksuttujen periaatteiden mukaisesti". Eduskunnan lausuma liittyi niihin yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain säännöksiin, joiden mukaan velalliselle voidaan vahvistaa asunnon säilyttävä maksuohjelma.

Velkajärjestelyn maksuohjelmaa koskevien säännösten ulottamista konkurssiin ei kuitenkaan pidetä perusteltuna. Velallista suojaa riittävästi mahdollisuus hakea velkajärjestelyä vielä siinäkin vaiheessa, kun hänelle on annettu tiedoksi velkojan konkurssihakemus. Velkajärjestelyhakemus estää jo sellaisenaan konkurssiin asettamisen. Maksuohjelman kytkeminen konkurssiin aiheuttaisi myös monia vaikeita periaatteellisia ja käytännöllisiä kysymyksiä, kuten sen, tulisiko konkurssissa voida hyväksyä maksuohjelma velalliselle vain, jos hän täyttää velkajärjestelyn edellytykset.

Käytännössä ei ole esiintynyt erityistä tarvetta sille, että maksuohjelman vahvistaminen sisällytettäisiin konkurssilakiin. Lausunnonantajista vain Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. ja Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund esittivät, että maatilan asuinrakennukset pitäisi voida erottaa konkurssipesästä ja niiden osalta käynnistää velkajärjestely erikseen. Jos velallinen omistaman maatilan rakennukset ja niihin liittyvä maa-alue ovat järkevällä tavalla toisistaan erotettavissa, velkajärjestely voidaan nykyiselläänkin toteuttaa niin, että osa kiinteistöstä määrätään maksuohjelmassa myytäväksi ja osa säilytettäväksi velallisen omistusasuntona. Omistusasunnon säilyttäminen edellyttää kuitenkin aina vähimmillään sitä, että velallinen kykenee maksamaan asunnon ja siihen liittyvän maa-alueen arvoa vastaavan osan velasta, jonka vakuutena kiinteistö on. Kytkentää konkurssilakiin ei siten tältäkään osin tarvita, kun velallinen voi torjua konkurssihakemuksen hakeutumalla velkajärjestelyyn. Velkajärjestelyn hakemista ei estä se, että velallinen vielä harjoittaa elinkeinotoimintaa. Jos toiminta on kannattamatonta, josta konkurssihakemus voi olla osoituksena, se joudutaan velkajärjestelymenettelyn yhteydessä lopettamaan. Velkajärjestelyssä omistusasunnon säilyttäminen ratkaistaan samoin perustein kuin silloin, kun velallisen elinkeinotoiminta on päättynyt konkurssiin. Ylivelkaantuneiden yksityishenkilöiden yhdenmukaisen kohtelun vuoksi on tärkeää, ettei velallinen saa konkurssiin asettamisen perusteella toisenlaista, mahdollisesti jopa parempaa asemaa kuin jos velallisen toiminta on päättynyt muulla tavoin.

Nykyinen oikeustila säilyisi myös siinä, että konkurssilla ei olisi veloista vapauttavaa vaikutusta. Tällä on käytännön merkitystä lähinnä vain luonnollisille henkilöille, koska konkurssi johtaa yleensä oikeushenkilön purkautumiseen eikä velkavastuu voi toteutua. Velallinen jäisi siis edelleen henkilökohtaiseen vastuuseen niistä veloista, joita ei kateta konkurssipesän omaisuudesta. Yksityishenkilön velkaongelmien ratkaisemista varten on säädetty yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki, joka onkin ollut laajassa käytössä. Lakia on tammikuun 1 päivänä 2003 voimaan tulleella lailla tarkistettu niin, että velkajärjestely voidaan myöntää entistä useammin. Eduskunnan hyväksymän ulosottolain muutoksen (HE 216/2001 vp) mukaan ulosottoperintä muuttuu määräaikaiseksi, mikä käytännössä myös estää elinikäisen velkavastuun.

Pääministeri Anneli Jäätteenmäen hallituksen ohjelman mukaan selvitetään mahdollisuus henkilökohtaiseen konkurssiin ja oman asunnon saamiseen ns. suojaosuuden piiriin. Tällainen selvitys tulee tehtäväksi myöhemmin eikä konkurssilainsäädännön kokonaisuudistusta ole perusteltua tämän vuoksi lykätä.

7.7. Konkurssihallinto ja velkojien asema

Konkurssipesän hallintojärjestelmä perustuu siihen lähtökohtaan, että konkurssi on yksityisoikeudellista täytäntöönpanoa ja tapahtuu velkojien lukuun, joiden hyväksi koituu myös konkurssin taloudellinen tulos. Tähän nähden on pidetty perusteltuna, että kon-

kurssi täytäntöönpanona on velkojien eikä viranomaisen vastuulla.

Konkurssisäännön mukaan pesänhallinto perustuu siihen, että — toisin kuin esimerkiksi Ruotsissa — velkojilla on ylin päätäntävalta kaikissa konkurssihallintoa koskevissa asioissa. Pesänhoitajalle säädetyt uudet tehtävät sekä käytännön tarpeet ovat kuitenkin lisänneet pesänhoitajan itsenäisyyttä suhteessa velkojiin ja muutenkin korostaneet pesänhoitajan asemaa. Pesänhoitajan aseman muutokseen ovat vaikuttaneet myös pesänhoitajan valintamenettelyä ja -perusteita koskevat lainsäädäntöuudistukset.

Nykyistä toimivallanjakoa velkojien ja pesänhallinnon kesken voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ja käytännön tarpeita vastaavana. Siihen ei ole tarpeen tehdä periaatteellisia muutoksia. Ehdotetussa laissa sitä lähinnä selkeytetään. Laissa määriteltäisiin pesänhoitajan tehtävät ja säädettäisiin siitä, missä tapauksissa pesänhoitaja voisi käyttää velkojille muuten kuuluvaa päätösvaltaa.

Pesänhoitajan kelpoisuusvaatimuksia koskevat säännökset uudistettiin vuonna 1995. Säännökset ovat osoittautuneet toimiviksi. Käytännössä pesänhoitajina ovat toimineet lähinnä asianajajat, vaikka pesänhoitajaksi voidaan määrätä kuka tahansa sellainen henkilö, joka täyttää laissa olevat kelpoisuusehdot. Kelpoisuusvaatimusten muuttamiseen ei ole ilmennyt tarvetta.

Pesänhoitajien toimintaa valvovat useat eri tahot. Ensinnäkin toimintaa valvovat konkurssipesän velkojat, joilla on muun muassa mahdollisuus vaatia pesänhoitajan vapauttamista tehtävästään. Pesänhoitajat ovat, kuten edellä on todettu, yleensä asianajajia, joiden toiminnan yleinen valvonta kuuluu Suomen Asianajajaliitolle. Ennen muuta pesänhoitajien toiminnan valvonta kuuluu konkurssiasiamiehelle. Tällainen viranomaisvalvonta on edelleen tarpeen. Se on edistänyt väärinkäytösten ilmituloa ja siten myös ennalta ehkäissyt väärinkäytöksiä. Konkurssiasiamiesjärjestelmä on muutoinkin osoittautunut tarpeelliseksi ja kokemukset siitä ovat myönteisiä. Konkurssiasiamiehen tehtäviin ja toimivaltuuksiin ei ehdoteta mainittua julkisselvitystä lukuun ottamatta merkittäviä muutoksia. Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annettuun lakiin ehdotetaan kuitenkin eräitä ehdotetusta laista tai käytännön tarpeista johtuvia tarkistuksia.

Ylintä päätösvaltaa konkurssipesässä käyttäisivät kuten nykyisinkin velkojat. Velkojien äänivalta määräytyisi edelleen velkojan saatavan suuruuden eli velkojan edustaman taloudellisen intressin perusteella (“euro ja ääni”) ilman ääni- tai muita vastaavia rajoituksia. Velkojien esteellisyyttä koskevat säännökset kuitenkin uudistettaisiin. Velkoja ei saisi äänestää asiassa, joka koskee läheisesti velkojaa itseään. Päätöksenteolle on asetettu myös eräitä sisällöllisiä rajoituksia.

Velkojainkokous säilyisi keskeisenä päätöksentekoelimenä. Kokoukset voitaisiin järjestää myös etäkokouksina teknisiä apuvälineitä käyttäen. Samoin velkojainkokouksen rinnalle tulisi mahdollisuus käyttää uudenlaista päätöksentekomenettelyä, jossa velkojat ottaisivat kantaa pesänhoitajan heidän päätettävikseen saattamiin kysymyksiin kirjallisesti tai sähköisessä muodossa. Näiden uudistusten tarkoituksena on ennen kaikkea tehostaa velkojien osallistumismahdollisuuksia ja säästää kustannuksia.

Tarkoitus on myös keventää konkurssihallintoa siten, että pienemmille konkurssisaataville voitaisiin maksaa jako-osuudet arviomääräisesti lopullisina kertasuorituksina mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Näin konkurssihallintoon ja saatavien selvittämisvaiheeseen osallistuvien velkojien määrä vähenisi, mikä tehostaisi osaltaan selvitystoimia. Jako-osuuksien ollessa pieniä osapuolten yhdenvertaisuus ei vaarannu, vaikka arviomääräisinä maksetut jako-osuudet eivät täysin vastaisikaan lopputilityksen perusteella määräytyviä jako-osuuksia.

Lakiin tulisivat myös säännökset velkojatoimikunnasta, joka olisi lähinnä yhteydenpitoelin pesänhoitajan ja velkojien kesken. Velkojatoimikunnan asettaminen olisi yleensä velkojien harkinnassa. Vain suurissa konkurssipesissä sen asettaminen olisi yleensä pakollista.

7.8. Saatavien valvonta ja selvittäminen

Esitystä valmisteltaessa on harkittu sitä, tulisiko nykyisestä saatavien valvontamenettelystä luopua ja siirtyä järjestelmään, jossa pesänhoitaja selvittäisi saatavat kirjanpidon

pohjalta. Tämä vaihtoehto vastaisi suurin piirtein yrityssaneerauksessa omaksuttua järjestelyä. Tarkoituksenmukaisuussyyt puoltavat kuitenkin nykyisenlaatuisen ilmoitusmenettelyn säilyttämistä. Konkurssivelallisen kirjanpito ei näet ole läheskään aina ajanmukainen eikä siten kelpaa saatavaluettelon pohjaksi. Velkojille saatavien ilmoitusmenettelystä ei aiheudu suurta vaivaa, kun tieto saatavan määrästä saadaan nykymenetelmin nopeasti ja helposti selville.

Nykyinen saatavien valvontajärjestelmä on varsin selkeä ja käytännöllinen. Ehdotus perustuukin nykyjärjestelmälle. Velkojan oma ilmoitus saatavasta ei kuitenkaan olisi aina tarpeen, jos pesänhoitaja pitää saatavaa selvänä. Tällöin pesänhoitaja vain ilmoittaisi saatavan määrän velkojalle, joka voisi tarvittaessa esittää pesänhoitajalle oman ilmoituksensa saatavasta. Näin saatavien valvontamenettelyyn tulisi lisää joustavuutta ilman, että kenenkään oikeudet vaarantuisivat.

Jos velkoja toimittaa valvontakirjelmän myöhästyneenä, hän menettää nykyisen lain mukaan kokonaan oikeutensa maksunsaantiin. Nyt tätä ankaraa seuraamusta ehdotetaan lievennettäväksi. Määräajan ylittäminen ei johtaisi oikeuden menetykseen vaan velkoja voisi valvoa saatavansa valvontapäivän jälkeenkin (jälkivalvonta). Velkojan olisi kuitenkin suoritettava konkurssipesälle eräänlainen viivästymismaksu, joka olisi yksi prosentti saatavan määrästä, kuitenkin vähintään 600 euroa ja enintään 6 000 euroa. Tämä maksu olisi osaksi määräajan noudattamisen tehoste ja osaksi sillä katettaisiin myöhästyneestä valvonnasta konkurssipesälle aiheutuvan lisätyön kustannuksia. Vastaavanlaista maksua käytettäisiin eräissä panttivelkojan laiminlyöntitapauksissa. Maksua ei perittäisi, jos velkojalle ei ole ilmoitettu valvonnasta, hänellä on ollut laillinen este tai hän ei ole muutoin omatta syyttään pystynyt valvomaan saatavaansa ajoissa. Laiminlyöntitapauksissa jälkivalvonta ei olisi mahdollinen enää sen jälkeen kun jakoluettelo on vahvistettu.

Lakiin ehdotetaan säännöksiä myös siitä, minkä suuruisena velkoja voi valvoa saatavansa silloin, kun päävelasta on konkurssivelallisen lisäksi vastuussa myös takaaja. Ehdotetun säännöksen mukaan velkoja voi tällaisessa tilanteessa valvoa saatavansa sen suuruisena kuin se oli konkurssin alkaessa ottamatta huomioon takaajan konkurssin alkamisen jälkeen päävelasta tekemiä osasuorituksia. Jako-osuutta takaaja saisi vasta, kun velkoja on saanut suorituksen koko sille päävelalle, josta takaaja vastaa. Säännösehdotusta puoltavat erityisesti tarkoituksenmukaisuussyyt, koska sen avulla voidaan estää saman rahamäärän kierrättäminen velkojan ja takaajan kesken. Säännösehdotus ilmentää myös sitä periaatetta, että takaaja kantaa viime kädessä riskin velallisen maksukyvystä. Säännösehdotusta sovellettaisiin muuhunkin velallisen kanssa yhteisvelkasuhteessa olevaan ja siihen, joka on asettanut velkojalle vierasvelkapantin.

Kaikissa muissa pohjoismaissa on mainitunlaisista solidaarisista velkasuhteista yhteispohjoismaiseen valmisteluun perustuvat, samansisältöiset säännökset. Niissä velkojan suoja on viety edellä ehdotettua pidemmälle. Tämä pohjoismaiden sääntely on kuitenkin varsin vaikeaselkoinen eikä tavoitteiltaan vastaa lainsäädäntömme vaatimuksia eikä erityisesti takaajan asemassa Suomen lainsäädännössä toteutettuja uudistuksia. Tämän vuoksi ehdotuksessa ei ole tältä osin seurattu muiden pohjoismaiden lainsäädäntöä.

7.9. Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden rahaksimuutto

Konkurssissa tulee pyrkiä siihen, että konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, olipa se minkälaatuista tahansa, saadaan mahdollisimman hyvä myyntitulos. Tavoite hyödyttää paitsi velkojia myös konkurssivelallista, koska hyvä realisointitulos pienentää jäljelle jäävää velkamäärää. Tavoite edistää myös yleisempiä päämääriä muun muassa siksi, että alihintainen konkurssirealisaatio on omiaan tuottamaan markkinahäiriöitä.

Tavoite mahdollisimman hyvän myyntituloksen aikaansaamisesta on ilmaistu laissa yleisenä periaatteena. Tämän periaatteen toteuttaminen edellyttää, että omaisuuden myyntitapaa ei lähtökohtaisesti erikseen määritellä vaan sen valinta jää konkurssipesän harkintaan. Realisoinnin tuloksellisuus on joka tapauksessa pitkälti pesänhoitajan ammattitaidon ja toimeliaisuuden sekä velkojien siihen osoittaman kiinnostuksen varassa.

Omaisuuden myyntiä velallistaholle tai velallisen läheiselle ei myöskään tule estää, jos sen jälkeen kun muut myyntivaihtoehdot on riittävästi selvitetty havaitaan, että näin saadaan paras myyntitulos. Koska läheiselle luovutukseen liittyy tyypillisesti riski myynnin alihintaisuudesta, olisi sellaisesta luovutuksesta päätettävä edelleenkin vaikeutetussa järjestyksessä.

7.10. Panttivelkojien asema

Usein konkurssivelallisen kaikki panttauskelpoinen omaisuus, erityisesti kiinteistöt ja arvopaperit, on velkojilla panttina. Velallisen yritystoimintaan kuuluvaan irtaimeen omaisuuteen on lisäksi saatettu vahvistaa yrityskiinnitys. Panttiomaisuus voi edustaa siten huomattavaa osaa konkurssivelallisen varallisuudesta. Samoin panttisaatavien määrä kaikista saatavista on usein huomattava. Konkurssilainsäädännön uudistamisessa tuleekin esille useita panttivelkoihin ja panttivelkojan asemaan liittyviä kysymyksiä. Ne koskevat erityisesti panttioikeuden tuottamaa etuoikeutta, panttivelkojan separatistiasemaa sekä muutenkin panttivelkojan menettelyllistä erityisasemaa konkurssissa. On selvää, että näillä asioilla on laajempaakin merkitystä rahoitus- ja vakuusjärjestelmälle. Lainsäädäntötoimet, joilla heikennetään vakuuksien arvoa konkurssitilanteessa, ovat omiaan nostamaan lisääntyneen riskin vuoksi luoton hintaa tai muuten heikentämään luoton saatavuutta. Senkin vuoksi tällaisiin toimiin on suhtauduttava erityisen harkitsevasti.

Tässä yhteydessä on syytä mainita, että EY:n maksukyvyttömyysasetuksen mukaan panttiomaisuuden asema maksukyvyttömyysmenettelyssä tulee osin erilaiseksi sen mukaan, sijaitseeko pantti menettelyn alkaessa siinä valtiossa, jossa menettely on alkanut vai muussa jäsenvaltiossa. Jos pantti sijaitsee muussa jäsenvaltiossa, maksukyvyttömyysmenettelyn aloittaminen ei vaikuta asetuksen 5 artiklan mukaan esineoikeuden haltijan eli erityisesti panttivelkojan oikeuteen. Tällä oikeudella tarkoitetaan muun muassa oikeutta omaisuuden rahaksimuuttoon sekä oikeutta saada maksu omaisuudesta tai sen tuotosta. Edellä sanottu tarkoittaa siis sitä, että ehdotetut panttivelkojan oikeuksia ja niiden käyttöä koskevat rajoitukset eivät ulotu toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan panttiomaisuuteen.

Tässä esityksessä ei ehdoteta muutoksia panttisaatavien etuoikeusasemaan niin kuin ei velkojien maksunsaantijärjestykseen yleensäkään. Nykyisen lain sääntely siitä, missä laajuudessa panttiomaisuus vastaa konkurssipesän kustannuksista jäisi myös ennalleen. Nykytilaa on kuitenkin selvennetty pesänhoitajan palkkion osalta. Pantin myyntihinnasta voitaisiin, kuten nykyisinkin, ottaa konkurssipesälle pantista aiheutuneet välttämättömät kustannukset, jotka liittyvät pantin hoitoon ja myyntiin ja jotka siten ovat tulleet myös panttivelkojan hyväksi. Näihin kustannuksiin luettaisiin myös pesänhoitajan palkkio myyntitoimen osalta. Vastaavasti myyntikustannuksiin luetaan palkkio myös silloin, jos omaisuus myydään esimerkiksi kiinteistövälittäjän tai muun toimesta. Panttivelkoja ei siten voi päästä parempaan asemaan silloin, kun myynti tapahtuu pesänhoitajan toimesta kuin jos omaisuus annettaisiin ulkopuolisen myytäväksi. Myyntihinnasta vähennetään myyntikustannukset myös, jos myynti toteutetaan ulosottolain mukaisessa järjestyksessä.

Panttivelkojan separatistiasemaan eli oikeuteen muuttaa panttiomaisuus rahaksi konkurssista riippumatta ei ehdoteta perustavaa laatua olevia muutoksia. Panttivelkojan oikeus ottaa saatavansa pantista konkurssista riippumatta voi kuitenkin joissakin tilanteissa vaarantaa konkurssipesän oikeuksia mahdollisimman hyvään realisointitulokseen. Näin on erityisesti silloin, kun konkurssipesän omaisuus on tarkoituksenmukaista myydä yhtenä toimivana kokonaisuutena. Tällaisessa tapauksessa panttiomaisuudesta saadaan pesän toimenpitein parempi myyntihinta kuin panttivelkojan huolehtiessa myynnistä. Vapaammat myyntimahdollisuudet voivat tuottaa konkurssipesälle etua muun myydyn omaisuuden arvonnousuna tai panttiomaisuudesta mahdollisesti pesälle tulleena ylijäämänä. Selvää tietenkin on, että mahdollisimman hyvä pantin realisointitulos on myös panttivelkojan etujen mukaista.

Lailla tuleekin antaa konkurssipesälle riittävät keinot turvata myös etuoikeudettomien velkojien edut panttiomaisuuden myynnissä. Ehdotuksen mukaan konkurssipesä saisi en-

sinnäkin yleisen oikeuden yksipuolisesti kieltää panttiomaisuuden myynnin määräajaksi, enintään kahdeksi kuukaudeksi, jos kielto on tarpeen konkurssipesän etujen turvaamiseksi. Kielto on annettavissa myös silloin, kun panttioikeuteen tai -saatavaan on pesän puolelta selvitystarvetta. Konkurssipesällä olisi myös oikeus tietyin edellytyksin myydä panttiomaisuus tuomioistuimen luvalla sellaisesta hinnasta, joka ylittää huutokauppa-arvon ja panttivelkojan mahdollisesti esittämän vaihtoehtoisen myynnin myyntituloksen.

Konkurssipesän asemaa parantaisi myös ehdotus, jonka mukaan pesä voisi päästä tietyssä vaiheessa eroon sellaisesta panttiomaisuudesta, joka on pesälle hyödytöntä tai josta aiheutuu sille jopa lisärasitusta. Tällainen voi olla esimerkiksi konkurssivelallisen omistama kiinteistö, johon kohdistuvat kiinnitykset ylittävät omaisuuden arvon mutta josta pesä joutuu maksamaan esimerkiksi kiinteistöveron tai muita kustannuksia. Ehdotuksen mukaan pesä voisi hakea tällaisen omaisuuden myyntiä ulosottolain mukaisessa järjestyksessä kolmen vuoden kuluttua konkurssin alkamisesta. Lähtökohtana on ollut, että tämä on riittävä aika panttivelkojalle huolehtia itse realisoinnista. Pakkohuutokaupassa tämä omaisuus myytäisiin ilman niin sanotun alimman hyväksytyn tarjouksen periaatetta. Näin siis huonommassakaan etusijajärjestyksessä olevat velkojat, jotka jäävät ilman täyttä suoritusta, eivät voi estää myyntiä pesän vahingoksi. Panttivelkojien suojaamiseksi kuitenkin ehdotetaan, että tuomioistuin voisi kieltää ulosottomyynnin, jos panttivelkojan olennaiset edut sitä vaativat.

Konkurssi on yleistäytäntöönpanoa, jonka piiriin kuuluvat velallisen kaikki velat ja varat. Tähän nähden on perusteltua, että panttioikeudet ja saatavat, joiden vakuutena pantti on, tulisi selvittää periaatteessa samassa laajuudessa kuin velallisen muutkin vastuut. Panttioikeus ei siis ole mikään peruste asettaa panttisaatavia tässä suhteessa eri asemaan. Ehdotuksen mukaan velkojan tulisikin ilmoittaa panttioikeutensa ja -saatavansa pesänhoitajalle pääasiassa samalla tavoin kuin saatavien valvonnasta muutenkin säädetään. Ilmoituksen myöhästyminen tai laiminlyönti ei kuitenkaan vaikuttaisi panttioikeuden sisältöön, vaan seuraamuksena olisi samanlainen viivästysmaksu kuin valvonnan laiminlyönnistä on ehdotettu.

Esitystä valmisteltaessa on keskusteltu paljon siitä, minkälainen asema panttivelkojilla tulisi olla konkurssihallinnossa. Perusvaihtoehtoja on kaksi: toinen on nykyinen malli, jossa panttivelkojat voivat osallistua konkurssihallintoon koko saatavansa määrällä, toinen on eräiden muiden valtioiden lainsäädännön mukainen malli, jossa panttivelkojat osallistuvat konkurssihallintoon vain sillä osalla saatavasta, jota pantti ei kata. Viimeksi mainittu vaihtoehto perustuu siihen ajatukseen, että panttivelkojilla ei ole taloudellista intressiä osallistua konkurssihallintoon pantin arvon kattamalla osalla saatavaa, koska siltä osin velkojien maksunsaanti on jo muuten turvattu. Vaihtoehto merkitsisi sen periaatteen omaksumista, että konkurssihallinto on olemassa vain etuoikeudettomien velkojien etujen ajamiseksi. Tästä kysymyksestä lausunnoissa esitetään hyvin erisuuntaisia käsityksiä. Esimerkiksi työministeriö, verohallitus ja Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto vastustivat sitä, että panttivelkojilla olisi oikeus osallistua päätöksentekoon koko saatavansa määrällä, kun sitä vastoin luottolaitoksia edustavat tahot sitä kannattivat.

Tässä esityksessä on päädytty nykytilan säilyttämiseen. Panttivelkojat osallistuvat yleensä kaikista velkojista kiinteimmin konkurssihallintoon, mikä hyödyttää muitakin velkojia. Konkursseihin liittyvänä ongelmana pidetään näet erityisesti velkojien kiinnostuksen puuttumista ja vähäistä osanottoa hallintoon. Ei ole oletettavaa, että panttivelkojien hallinnointioikeuksien rajoittaminen johtaisi välttämättä muiden velkojien kiinnostuksen lisäämiseen, jolloin velkojien aktiivisuus kokonaisuudessaan pienenisi. Konkurssihallinnon panttiomaisuuden käyttöön ja hoitoon liittyvät toimenpiteet koskettavat erityisesti panttivelkojien etuja, joten tähänkin nähden panttivelkojien täysimääräistä äänivaltaa voidaan pitää perusteltuna. Käytännössä saattaisi useissa tapauksissa aiheutua myös lisävaivaa ja kustannuksia siitä, kun pantin arvo jouduttaisiin määrittämään panttivelkojan äänioikeuden laskemiseksi. Panttivelkojan äänioikeuden rajoittaminen voisi myös joissakin tapauksissa johtaa hyvinkin epätoivottavaan tilanteeseen, esimerkiksi silloin, kun

pantin arvo kattaa panttivelan kokonaan tai suureksi osaksi ja päätösvaltaa pesässä käyttäisi yksittäinen huomattavan vähäisen saatavan velkoja tai velkojien pieni vähemmistö, jotka voivat vielä olla velallisen läheisiä.

7.11. Eräitä erityiskysymyksiä

Nykyistä oikeustilaa ei voida pitää tyydyttävä siinä, että rahoitusalalla hyvin paljon käytetyn vakuusmuodon, omistuksenpidätysehdon, sitovuudesta konkurssissa ei ole lainkaan kirjoitettua lainsäädäntöä, vaan tämä kysymys on jäänyt lähinnä oikeuskäytännön varaan. Nyt asiasta otettaisiin lakiin keskeisiltä osiltaan nykyistä oikeuskäytäntöä vastaavat säännökset. Konkurssipesän asemaa selkeyttäisi myös se, että konkurssipesä voisi tulla velallisen sijaan luovutussopimuksen osapuoleksi ja siten säilyttää omaisuuden hallinnassaan.

Lakiin tulisi myös yleinen, muuta lainsäädäntöä täydentävä säännös siitä, että konkurssipesä voisi sitoutua velallisen tekemään sopimukseen. Velallisen sopimuskumppani ei saisi tällöin purkaa sopimusta, jos konkurssipesä asettaa hyväksyttävän vakuuden. Sääntely vastaisi tältä osin kauppalain (355/1987) 63 §:n periaatteita. Koska erityisesti tiettyjen palvelusuoritusten osalta sopijapuolen henkilöön liittyvillä seikoilla voi olla erityistä merkitystä, tulisi velallisen sopimuspuolella kuitenkin olla oikeus purkaa sopimus, jos sopimuspuolen ei voida kohtuudella edellyttää jatkavan sopimussuhdetta konkurssipesän kanssa.

Lailla ehdotetaan rajoitettavaksi luottolaitoksen kuittausoikeutta niin, että luottolaitos ei enää voisi kuitata saatavaansa velallisen maksuliikenteen käyttöön tarkoitetulla tilillä olevilla varoilla. Pankkitilisopimus on yksityistalouksissa ja elinkeinoelämässä välttämätön. Kun pankeilla on tosiasiallinen yksinoikeus maksunvälitystoimintaan, nykyinen rajoittamaton kuittausoikeus merkitsee niille etua muihin velkojiin verrattuna ja aiheuttaa sen, että velallisen tilillä olevat käyttövarat eivät tule konkurssipesän hyväksi.

Niin kuin edellä on todettu, EY:n maksukyvyttömyysasetus tuo selkeät säännöt kansainvälisiä liittymiä sisältävien konkurssien käsittelyyn. Lakia valmisteltaessa harkittiin mahdollisuuksia säännellä näitä kysymyksiä myös muiden kuin EU:n jäsenvaltioiden osalta. Tältä osin kuitenkin päädytty siihen, että kysymyksiä tulisi selvittää omana erillisenä hankkeena. Huomioon on otettava myös se mahdollisuus, että EU:ssa ryhdytään valmistelemaan asiasta myös yhteisön lainsäädäntöä.

8. Esityksen vaikutukset

8.1. Taloudelliset vaikutukset

Yleistä

Esityksen tavoitteena on vuodelta 1868 olevan konkurssisäännön korvaaminen uudenaikaisella konkurssilailla. Esitys lisää lainsäädännön selkeyttä ja ennakoitavuutta myös rajat ylittävissä toiminnoissa. Esitys parantaa siten suomalaisten yritysten asemaa markkinoilla ja kansainvälisessä kaupankäynnissä.

Ehdotus ei juurikaan vaikuttaisi konkurssihakemusten tai alkavien konkurssien määrään. Konkurssi voisi sitä vastoin raueta nykyistä useammin. On mahdollista, että ulosottoa tullaan käyttämään konkurssin sijasta aikaisempaa jossakin määrin enemmän. Ehdotus ei myöskään vaikuttaisi siihen, miten velallisen varat jaetaan velkojien kesken.

Vaikutukset tuomioistuimiin

Kokonaisuutena lailla ei olisi sanottavaa vaikutusta tuomioistuimien työmäärään. Tuomioistuimien työmäärää vähentää jonkin verran se, että velkojienkuulustelusta luovutaan ja se, että riitautettujen saatavien selvittämistehtäviä siirtyy tuomioistuimelta pesänhoitajalle sekä se, että konkurssivalvontojen tutkimisvelvollisuus vähenee nykyisestään. Toisaalta tuomioistuin päättäisi edelleen konkurssin raukeamisesta ja uutena asiana julkisselvitykseen siirtymisestä. Tuomioistuimen käsiteltäväksi tulisi lisäksi ehdotuksen 17 luvussa tarkoitettuja panttiomaisuuden myynnin kieltämistä ja myyntilupaa koskevia hakemuksia, mutta näiden määrän ennakoidaan jäävän vähäiseksi.

Takaisinsaannista konkurssipesään annettuun lakiin ehdotetaan muutosta, jonka mu-

kaan takaisinsaantikanne voitaisiin käsitellä vastaajan yleisen oikeuspaikan vaihtoehtona konkurssituomioistuimessa. Muutos merkinnee sitä, että pienissä alioikeuksissa takaisinsaantiasioiden määrä lisääntyisi ja suurissa alioikeuksissa, erityisesti Helsingin käräjäoikeudessa, vastaavasti vähenisi. Tämä johtuu siitä, että takaisinsaantiriitojen vastaajina ovat useimmiten verovirastot ja vakuutusyhtiöt sekä luottolaitokset tai muut suuret yhtiöt, joiden osalta yleinen oikeuspaikka on Helsinki.

Vaikutukset pesänhoitokustannuksiin

Ehdotus sisältää useita saatavien ilmoittamiseen ja selvittämiseen liittyviä muutoksia, jotka voivat jonkin verran vaikuttaa pesänhoitajan työmäärään ja myös lisätä pesänhoidon kustannuksia. Ensinnäkin kirjanpidosta ilmenevät selvät saatavat voidaan ottaa huomioon ilman valvontaa. Tämä ei yleensä lisää pesänhoitajan työtä. Toiseksi pesänhoitajan on pyydettävä lausuma riitautuksesta ja tarvittaessa riitauttajalta lausuma, mikä joissakin konkursseissa lisää jonkin verran pesänhoitajien työtä, mutta se toisaalta vähentää riitautusoikeudenkäyntejä. Useimmissa konkursseissa ei kuitenkaan ole lainkaan riitautuksia tai niitä on enintään muutama. Kolmanneksi pesänhoitaja päättää konkurssivalvonnasta ja laatii jakoluettelon. Valvontapäivän määrääminen ja kuulutuksesta huolehtiminen ovat työmäärältään vähäisiä tehtäviä. Jakoluettelo tehdään sisällöltään konkurssisäännön 24 a §:n mukaista luetteloa vastaavan jakoluetteloehdotuksen pohjalta. Neljänneksi jälkivalvontamahdollisuus on aikaisempaa laajempi. Jälkivalvonta edellyttää vähintään 600 euron maksua silloin, kun se voidaan tehdä sellaisissa tapauksissa, joissa se ei ole nyt mahdollinen, joten on ennakoitavissa, ettei jälkivalvontojen määrä olennaisesti lisääntyisi. Pesänhoitajan työn ja siten pesänhoitokustannusten mahdolliset lisäykset jäänevät siis vähäisiksi.

Pesänhoitajan työtä myös helpotetaan ja pesänhoitokustannuksia vähennetään. Velkojilla on mahdollisuus päätöksentekoon velkojainkokouksen sijasta muussa menettelyssä ja pienvelkojien jako-osuudet voidaan maksaa ennakolta arvion perusteella.

Ehdotuksessa on suuri määrä muitakin uusia pesänhoitajan tehtäviä ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä. Ne eivät kuitenkaan muuta merkittävästi voimassa olevaa oikeustilaa. Pääosin ne vastaavat konkurssikäytäntöä ja muun muassa konkurssiasian neuvottelukunnan suosituksista ilmenevää hyvää pesänhoitotapaa.

Vaikutukset velkojien asemaan

Ehdotus sisältää panttivelkojan asemaan eräitä muutoksia. Muutoksilla pyritään osaltaan turvaamaan se, että panttiomaisuudesta voitaisiin saada mahdollisimman hyvä realisaatiotulos. Muutokset ovat luonteeltaan täytäntöönpanomenettelyyn liittyviä eikä niillä olisi vaikutusta itse panttioikeuden sisältöön.

Ehdotuksen mukaan luottolaitos ei saisi kuitata saatavaansa varoilla, jotka velallisella on konkurssin alkaessa luottolaitoksella maksuliikenteen hoitamiseen käytettävällä tilillä. Koska useimmissa konkursseissa luottolaitokset ovat velkojia, muutos lisäisi konkurssipesän käytettävissä olevien varojen määrää. Luottolaitosvelkojien asema huonontuisi jossain määrin ja muiden velkojien jako-osuus vastaavasti kasvaisi. Lakia valmisteltaessa ei ole ollut käytettävissä sellaista tilastotietoa, jonka perusteella voitaisiin luotettavasti arvioida, mikä on säännöksen taloudellinen vaikutus luottolaitosvelkojille. Yleisenä huomiona voidaan kuitenkin todeta, että konkurssivelallisten käyttötileillä on varsin vähäisiä rahavaroja, useimmiten vain satoja tai muutamia tuhansia euroja, jolloin muutoksen kokonaisvaikutus luottolaitosten asemaan olisi hyvin vähäinen.

Ehdotus mahdollistaa myös vaihtoehtoisia ja joustavia menettelytapoja, jotka voivat vähentää velkojien työtä ja kustannuksia.

Muiden ehdotusten vaikutus valtiontalouteen

Ehdotuksen 11 luvun mukaan tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen esityksestä määrätä, että konkurssi jatkuu julkisselvityksenä. Julkisselvittäjänä toimisi yleensä asianajaja. Julkisselvittäjänä voisi toimia myös konkurssiasiamiehen toimiston virkamies. Julkissel-

vityksestä aiheutuvat kustannukset maksetaan valtion varoista siltä osin kuin konkurssipesän varat eivät riitä niihin. Julkisselvityksestä valtiolle aiheutuvien kustannusten määrää ei voi luotettavasti arvioida. Se jää riippumaan paitsi julkisselvityksen tarpeesta myös muun muassa konkurssiasiamiehen toimiston työmäärästä ja käytettävissä olevista resursseista. On myös huomattava, että nykyisinkin konkurssiasiamies on voinut teetättää valtion varoilla erityistilintarkastuksen, millä on ollut samoja tarkoitusperiä kuin ehdotetulla julkisselvityksellä. Vaikka laissa säädetyt edellytykset täyttyisivät, julkisselvitykseen siirtyminen ei olisi pakollista vaan se perustuisi aina konkurssiasiamiehen harkintaan. Tässä harkinnassa tulee ottaa huomioon myös julkisselvityksessä käytössä olevat varat.

Konkurssilaki ehdotetaan tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Julkisselvitys voitaisiin siten ottaa käyttöön kesällä 2004. Vuoden 2004 talousarvioesitykseen ehdotetaan 35 000 euron määrärahaa yhden valmistelijan palkkaamiseksi konkurssiasiamiehen toimistoon julkisselvitykseen liittyviin tehtäviin. Jatkovuosina konkurssiasiamiehen resursseja pyritään vahvistamaan julkisselvityksestä saatavien kokemusten pohjalta vuotuisten määrärahakehysten puitteissa.

Ehdotuksen mukaan konkurssin rauetessa pesänhoitajalle maksetaan palkkiona ja kustannusten korvauksena pesäluettelon ja velallisselvityksen laatimisesta valtion varoista enintään 500 euroa, jos konkurssipesässä on varoja tätä vähemmän. Vuonna 2000 raukesi 1029 konkurssia varojen puutteessa (yhteensä 3 302 asiaa). Se, ettei luottolaitos voi kuitata saatavaansa maksuliikenteen hoitamiseen käytettävällä tilillä olevilla varoilla, lisää joissakin tapauksissa jonkin verran konkurssipesään kuuluvien varojen määrää. Yleensä raukeavissa pesissä on muutenkin jonkin verran varoja, joten valtion varoista pesänhoitajien palkkioita maksettaisiin vain osassa tapauksia. Vuoden 2004 talousarvioesitykseen ehdotetaan yhteensä 150 000 euron määrärahaa julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin.

Julkisselvitys on tarkoitus ottaa toiminnan alkuvuosina käyttöön laajuudeltaan sellaisena, että siitä aiheutuva meno momentilla 25.30.50 (Yksityisille oikeusavustajille maksettavat palkkiot) on enintään 500 000 euroa vuodessa, mikä voidaan toteuttaa momentin nykyisen määrärahan ja oikeusministeriön hallinnonalan menokehyksen puitteissa. Varojen puutteessa raukeavien pesien pesänhoitajille maksettavien palkkioiden määräksi arvioidaan enintään 250 000 euroa vuodessa, mikä meno niin ikään voidaan kattaa momentin 25.30.50 määrärahan ja hallinnonalan menokehyksen puitteissa.

Ehdotuksen mukaan tuomioistuin kuulluttaisi paitsi konkurssin alkamisesta myös peruuttamisesta, raukeamisesta ja julkisselvityksestä. Tämä lisäisi tuomioistuimille aiheutuvien kustannusten määrää jonkin verran. Nämä kustannukset voidaan kuitenkin kattaa tarkistamalla konkurssiasioista perittäviä käsittelymaksuja, jolloin kustannukset siirtyvät konkurssipesän maksettavaksi. Konkurssipesän kustannuksia lisää lisäksi se, että valvonnasta kuulutettaisiin erikseen.

8.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Julkisselvityksen ohella esityksessä ehdotetaan konkurssiasiamiehen toimistolle myös eräitä uusia tehtäviä. Tehtävät liittyvät konkurssipesien jälkiselvitykseen. Tietyt konkurssipesän selvittämiseksi vielä tarpeelliset toimenpiteet suoritettaisiin konkurssiasiamiehen tai hänen määräämänsä toimesta.

Julkisselvityksen käynnistämiseksi konkurssiasiamiehen toimiston henkilömäärää lisättäisiin yhdellä henkilöllä. Tätä varten vuoden 2004 talousarvioon ehdotetaan edellä (8.1.) mainittu 35 000 euron määrärahaa (vuositasolla 70 000 euroa). Jatkovuosina konkurssiasiamiehen toimiston henkilöstön lisäystarvetta ja alueellisen organisaation kehittämistarvetta ja –mahdollisuuksia arvioidaan julkisselvityksestä saatujen kokemusten ja hallinnonalan menokehyksen puitteissa.

9. Asian valmistelu

Konkurssisäännön kokonaisuudistus on ol-

lut ajankohtainen huomattavan pitkään. Ensimmäinen toimeksianto sen uudistamiseksi annettiin jo 1890-luvun lopussa. Vuonna 1957 asetettiin komitea valmistelemaan ehdotusta uudeksi konkurssilaiksi ja osallistumaan pohjoismaiseen lakiyhteistyöhön. Komitea lakkautettiin vuonna 1968 ilman että komitea olisi luovuttanut mietintöä. Vuonna 1974 valtioneuvosto asetti konkurssioikeuden kehittämiskomitean valmistelemaan ehdotusta konkurssijärjestelmän uudistamisen yleisiksi suuntaviivoiksi ja periaatteiksi. Komitean laaja periaatemietintö valmistui 1978. Vuonna 1982 oikeusministeriö asetti virkamiestyöryhmän valmistelemaan konkurssilainsäädännön kokonaisuudistusta mainitun periaatemietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta. Muiden samaan aikaan vireillä olleiden laajojen lainsäädäntöhankkeiden vuoksi työ pääsi kunnolla käynnistymään vasta myöhemmin. Tämä valmistelu on sittemmin johtanut aiemmin lueteltuihin laajoihin osittaisuudistuksiin.

Eduskunta on useasti kiirehtinyt konkurssilainsäädännön kokonaisuudistamisen toteuttamista.

Oikeusministeriön virkamiestyöryhmän ehdotus konkurssilainsäädännön uudistamiseksi valmistui tammikuussa 2002 (oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2/2002). Mietinnössä ehdotettiin konkurssisäännön korvaamista uudella konkurssilailla. Mietintöön liittyi myös ehdotukset 18 muun lain muuttamisesta. Työryhmän ehdotuksia oli käsitelty laajapohjaisessa asiantuntijatyöryhmässä. Ehdotusta laadittaessa oli kuultu useita eri tahoja, erityisesti keskeisten velkojaryhmien edustajia.

Työryhmän ehdotuksesta saatiin lausunnot 63 lausunnonantajalta. Lausunnoista on oikeusministeriössä laadittu tiivistelmä.

Lausunnonantajien suhtautuminen ehdotukseen oli myönteinen ja ehdotusta pidettiin yleisesti tarpeellisena, perusteltuna ja selkeänä. Ehdotuksia julkisselvityksestä ja tietojenvälitysjärjestelmästä kannatettiin yksimielisesti. Osa lausunnonantajista katsoi, että konkurssiin asettaminen voi ehdotuksen vuoksi pitkittyä, jos velallisella on vastanäyttömahdollisuus. Tällöin velallinen voi menettelyn aikana velkaantua lisää. Jotkut lausunnonantajat halusivat tiukentaa velallisen asemaa koskevia säännöksiä. Niiden arvioitiin myös olevan omiaan lisäämään velallisten kanteluita pesänhoitajia kohtaan. Suomen Pankkiyhdistys ry ja Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry vastustivat voimakkaasti ehdotettua säännöstä, jonka mukaan luottolaitos ei saisi käyttää kuittaukseen velallisen käyttelytilillä olevia varoja. Monet muut velkojat pitivät säännöstä välttämättömänä. Suomen Asianajajaliitto arvioi ehdotuksen merkitsevän pesänhoitajan tehtävien lisääntymistä ja kustannusten kasvamista. Panttivelkojien oikeus osallistua myös pantin arvon kattamalla saatavan määrällä päätöksentekoon konkurssipesässä herätti voimakasta vastustusta erityisesti verohallintoa, työvoimaviranomaisia ja vakuutusalaa edustaneiden lausunnonantajien taholta.

Esitys perustuu työryhmän ehdotukseen. Esitykseen on tehty useita tarkistuksia lausuntopalautteen perusteella.

Esitykseen ei sisälly työryhmän ehdotukseen sisältyneitä säännöksiä tietojenvälitysjärjestelmästä. Konkurssiasiamiehen toimiston toiminnan tehostamiseksi on tässä vaiheessa ryhdytty valmistelemaan toimistoa varten asianhallintajärjestelmää. Tätä on pidetty ennen muuta taloudellisesti perustellumpana kuin laajempaa konkurssiasioiden hoitoa palvelevaa tietojenvälitysjärjestelmää. Tarkoitus kuitenkin on, että konkurssiasiamiehen käyttöön luotavaa järjestelmää voidaan tarpeen mukaan myöhemmin hyödyntää konkurssiasioissa laajemminkin.

Työryhmän ehdotukseen sisältyivät ehdotukset tekijänoikeuslain 28 §:n, mallioikeuslain 26 §:n ja hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain 27 §:n muuttamisesta. Ehdotuksella pyrittiin siihen, että konkurssissa tekijänoikeus ja käyttöoikeus hyödyllisyysmalliin tai malliin voitaisiin muuttaa rahaksi velkojien etua nykyistä paremmin hyödyntävällä tavalla. Ehdotusta puolsivat Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry sekä Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ry. Toisaalta ehdotusta vastustivat opetusministeriö ja Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto TEOSTO. Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että immateriaalioikeuksien sääntelyä konkurssitilanteessa on tarvetta selvittää enemmän ja tämä on tarkoituksenmukaista toteuttaa erillisenä hankkeena myöhemmin

eikä tämän kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Oikeusministeriö asetti 11 päivänä kesäkuuta 2002 työryhmän selvittämään julkisselvityksen taloudellisia ja organisatorisia vaikutuksia. Työryhmän mietintö valmistui joulukuussa 2002 (Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2002:25).

10. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Vanhentumislainsäädännön uudistaminen ja ulosottolain muuttaminen

Eduskunta on 10 päivänä helmikuuta 2003 hyväksynyt lain velan vanhentumisesta (HE 187/2002) ja 17 päivänä helmikuuta 2003 lain ulosottolain muuttamisesta (HE 216/2001). Ehdotetussa konkurssilaissa ja sen perusteluissa viitataan useissa kohdin näihin lakeihin. Eduskunnan vastausta ei kuitenkaan ole kesäkuun 3 päivään 2003 mennessä tullut oikeusministeriöön. Konkurssilakia on eduskuntakäsittelyn yhteydessä tarkistettava, kun lait on vahvistettu.

Perintökaaren velkavastuusäännöstön uudistaminen

Oikeusministeriössä on joulukuussa 2001 valmistunut ehdotus hallituksen esitykseksi perintökaaren velkavastuusäännöstön uudistamiseksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Ehdotuksesta annetuista lausunnoista on laadittu lausuntotiivistelmä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa syksyllä 2003. Ehdotukseen sisältyy muutosehdotus konkurssisääntöön, jonka tavoitteena on rajoittaa konkurssimenettelyn käytettävyyttä ylivelkaisen kuolinpesän selvittämiseen. Ehdotuksen mukaan kuolinpesä voitaisiin asettaa konkurssiin vain, jos konkurssi on pesän laajuuden, omaisuuden rahaksimuuton tai muun erityisen syyn vuoksi pesänselvittäjän hallintoa tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto pesän omaisuuden käyttämiseksi pesän ja vainajan kaikkien velkojen maksuun. Konkurssin tarvetta vähentää se, että pesänhoitajan toimivaltaa laajennettaisiin ehdotuksen mukaan niin, että pesänhoitaja voisi jakaa ylivelkaisen kuolinpesän varat velkojille silloinkin, kun velkojien suostumusta jakoon ei saada. Konkurssisääntöön ehdotettu muutos voidaan sisällyttää konkurssilain 2 luvun 5 §:ään.

Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri

Oikeusministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys laiksi konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä. Lailla on tarkoitus korvata voimassa oleva konkurssi- ja yrityssaneerauksesta annettu asetus (958/1994), jossa rekisteriä koskevat säännökset nykyisin ovat. Laki liittyy konkurssilain toimeenpanoon ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa alkusyksyllä 2003.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Konkurssilaki

1 luku. **Yleiset säännökset**

Lukuun sisältyy eräitä konkurssilain kannalta yleisiä ja keskeisiä säännöksiä.

1 §. *Konkurssi*. Pykälässä ilmaistaisiin yleisessä muodossa konkurssin keskeiset tunnusmerkit.

Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssiin voidaan asettaa velallinen, joka ei kykene vastaamaan veloistaan. Sanonta viittaa jäljempänä 2 luvussa säänneltävään konkurssiin asettamisen yleiseen edellytykseen eli maksukyvyttömyyteen.

Konkurssin oikeusvaikutusten ja konkurssiin liittyvän julkisen intressin vuoksi konkurssiin asettaminen olisi virallistoimintoista. Konkurssista päättäisi aina tuomioistuin.

Konkurssi on yleistäytäntöönpanoa: menet-

tely koskee velallisen kaikkia velkoja ja kaikkea omaisuutta. Konkurssin tarkoituksena on käyttää velallisen omaisuus tai tarkemmin, omaisuuden rahaksimuutosta saadut varat velallisen velkojen eli konkurssisaatavien maksamiseen. Laki perustuisi edelleenkin sille periaatteelle, että konkurssin alkaessa velallinen menettää määräysvaltansa omaisuuteensa määräysvallan siirtyessä velkojille. Velallisen omaisuuden hoitamisesta ja myymisestä sekä muusta konkurssipesän hallinnosta huolehtii kuitenkin käytännössä tuomioistuimen määräämä pesänhoitaja. Nämä seikat käyvät ilmi *2 momentista*.

Ehdotetussa laissa ja konkurssioikeudellisessa käsitteistössä käytetään yleisesti termiä ”konkurssipesä”. Konkurssipesä voidaan luonnehtia velallisen omaisuudesta muodostetuksi varallisuusmassaksi. Konkurssipesällä on oma hallinto-organisaationsa ja se voi hankkia oikeuksia ja velvollisuuksia sekä muun muassa käyttää puhevaltaa oikeudenkäynneissä. Lakiehdotuksessa konkurssipesällä tarkoitetaan asiayhteyden mukaan joko varallisuusmassaa tai konkurssihallintoa. Konkurssipesän käsite on konkurssioikeudessamme hyvin vakiintunut, mutta se ei ole yksiselitteisesti ilmaistavissa. Sen vuoksi määritelmän sisällyttämistä lakiin ei ole pidetty aiheellisena.

Yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) säännelty yrityksen saneeraus ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) säännelty yksityishenkilön velkajärjestely ovat konkurssin tavoin yleistäytäntöönpanoa. Nämä menettelyt koskevat velallisen kaikkia velkoja mutta niiden pääasiallisena tarkoituksena on velallisen taloudellisen tilanteen korjaaminen erityisesti mitoittamalla velallisen maksuvelvollisuus velallisen maksukykyyn sopivaksi. Ulosottolaissa (37/1895) säännelty ulosotto taas on erillistäytäntöönpanoa: sen piiriin tulevat lähtökohtaisesti vain ulosottoa hakeneet velkojat ja ulosoton kohteena ovat velallisen yksittäiset varallisuusoikeudet eikä velallisen omaisuus kokonaisuudessaan.

2 §. *Lain soveltaminen.* Pykälän *1 momentin* mukaan ehdotettu laki olisi konkurssia koskeva yleislaki, jota sovelletaan, jollei muualla laissa toisin säädetä tai vieraan valtion kanssa ole toisin sovittu.

Konkurssia koskevia erityissäännöksiä on lainsäädännössämme runsaasti. Erityissäännöksiä on ensinnäkin tietynlaisten yritysten, kuten vakuutuslaitosten ja luottolaitosten konkurssin tai muun maksukyvyttömyyden varalta. Näissä säännöksissä pyritään ottamaan huomioon ne poikkeukselliset ja laajakantoiset vaikutukset, joita luottolaitosten ja vakuutusyhtiöiden konkurssilla olisi yhteiskunnalle. Luottolaitoksia koskeva lainsäädäntö on uudistettu vuoden 2002 alusta lukien ja uudessa lainsäädännössä on säännöksiä, joilla julkinen valta voi entistä laajemmin vaikuttaa maksukyvyttömyysmenettelyyn. Myös vakuutusyhtiöitä koskevaan lainsäädäntöön on valmisteilla konkurssia koskevia muutoksia vuoden 2003 aikana.

Erityissääntely on lisääntymässä erityisesti rahoitusmarkkinoita koskevassa lainsäädännössä. Konkurssiin sovellettavia poikkeussäännöksiä sisältyy esimerkiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annettuun lakiin (1084/1999). Poikkeussäännöksiä tulee sisältymään myös oikeusministeriössä valmisteilla olevaan lakiin rahoitusvakuuksista. Erityissäännöksillä pyritään muun muassa siihen, että yhden yrityksen konkurssi vaikuttaisi mahdollisimman vähän rahoitusmarkkinoiden toimintaan sekä turvaamaan kansainvälisluonteisten rahoitusinstrumenttien asemaa kansallisissa maksukyvyttömyysmenettelyissä.

Lainsäädännössä on lukuisia yksittäisiä säännöksiä, joilla säännellään konkurssin vaikutuksia lain piiriin kuuluviin oikeussuhteisiin tai toimintoihin. Tyypillisiä esimerkkejä ovat säännökset, jotka määrittelevät sopimussuhteen osapuolten aseman toisen tai jonkin osapuolen joutuessa konkurssiin, ja elinkeino-oikeudelliset säännökset, jotka koskevat elinkeinotoiminnan jatkumista konkurssitilanteessa. Koska ehdotettu laki sääntelee lähinnä konkurssimenettelyä ja -hallintoa, ei tällaisten tiettyä alaa koskevan erityissäännösten kanssa ole kovin paljon päällekkäisyyksiä. Lakiehdotuksen säännökset ovat lisäksi luonteeltaan toissijaisia eli niitä sovelletaan siltä osin kuin muualla ei ole toisin säädetty.

Pykälän 1 momentissa viitataan myös vieraan valtion kanssa tehtyyn sopimukseen.

Tässä yhteydessä sopimuksella tarkoitetaan lähinnä Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kesken Kööpenhaminassa 7.11.1933 tehtyä konkurssia koskevaa sopimusta (SopS 35/1933), jäljempänä Pohjoismainen konkurssisopimus, josta on säädetty erityinen voimaansaattamislaki (333/1934). Sopimusta on eräiltä osin tarkistettu vuonna 1983 (SopS 22/1983). Sopimuksen perusperiaatteena on, että yhdessä sopimusvaltiossa aloitettu konkurssi käsittää velallisen muissakin sopimusvaltioissa olevan omaisuuden. Lisäksi sopimus sisältää määräyksiä muun muassa sopimusvaltiossa aloitetun konkurssin oikeusvaikutuksista muissa sopimusvaltioissa, lainvalinnasta sekä viranomaisilta saatavasta virka-avusta. Yhteisön maksukyvyttömyysasetus korvaa Pohjoismaisen konkurssisopimuksen Suomen ja Ruotsin välisissä suhteissa. Suhteessa muihin sopimusvaltioihin sopimus pysyy kuitenkin voimassa.

Pykälän *2 momentissa* viitataan nimenomaisesti mainittuun maksukyvyttömyysmenettelyasetukseen. Asetusta sovelletaan konkurssi- ja muihin maksukyvyttömyysmenettelyihin, kun velallisella on asetuksen tarkoittama pääintressien keskus jossakin jäsenvaltiossa, Tanskaa lukuun ottamatta. Asetus on Suomessa välittömästi sovellettavaa oikeutta. Asetus sisältää lähinnä kansainvälisyksityisoikeudellisia säännöksiä niitä tilanteita varten, joissa konkurssilla on liittymiä toisiin jäsenvaltioihin. Näitä säännöksiä on erityisesti tuomioistuinten toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja sovellettavasta laista.

Pykälän *3 momentissa* viitattaisiin ensinnäkin kahteen keskeiseen konkurssioikeudelliseen lakiin: velkojien maksunsaantijärjestyksestä annettuun lakiin (1578/1992) ja takaisinsaannista konkurssipesään annettuun lakiin (758/1991). Ensin mainitussa laissa säädetään siitä, missä järjestyksessä velallisen varat käytetään velkojen maksuun ja viimeksi mainitussa siitä, miten velkojia loukkaavat oikeustoimet voidaan peräyttää konkurssipesään. Näitä lakeja ja niiden sisältämiä periaatteita sovelletaan myös yrityssaneerauksessa, yksityishenkilön velkajärjestelyssä ja ulosotossa. Momentissa on lisäksi viittaus konkurssipesän hallinnon valvonnasta annettuun lakiin (109/1995), johon viitataan selvyyden vuoksi vielä 14 luvun 4 §:ssä.

3 §. *Konkurssikelpoisuus*. Ehdotettuun pykälään sisältyvät säännökset siitä, mitkä velalliset voidaan ylipäänsä asettaa konkurssiin. Nykyisessä konkurssisäännössä ei ole vastaavaa säännöstä.

Pykälän *1 momentissa* määriteltäisiin konkurssikelpoiset velalliset. Lähtökohtana olisi oikeuskelpoisuus ja erillisvarallisuus. Oikeuskelpoisuudella tarkoitetaan kykyä saada nimiinsä oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä usein myös kykyä kantaa ja vastata tuomioistuimessa ja muissa viranomaisissa. Erillisvarallisuus taas viittaa omistajista, jäsenistä tai edunsaajista erillisiin varoihin ja velkoihin. Pykälän 2 momentti sisältäisi vuorostaan luettelon eräistä julkisyhteisöistä ja julkisoikeudellisista oikeushenkilöistä, joita ei pääsäännöstä poiketen voitaisi asettaa konkurssiin.

Pykälän 1 momentin mukaan luonnollinen henkilö voidaan asettaa konkurssiin. Iällä, kansalaisuudella tai mahdollisella vajaavaltaisuudella ei ole konkurssikelpoisuuden kannalta merkitystä. Konkurssiin voidaan asettaa niin yksityishenkilö kuin yksityinen elinkeinonharjoittajakin.

Myös yhteisö ja säätiö ovat konkurssikelpoisia. Keskeisimpiä yhteisöjä ovat avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, yhdistys ja osuuskunta. Yhtiöitä ovat myös erityislainsäädännössä säännellyt yhtiöt, kuten asuntoosakeyhtiöt sekä vakuutus- ja luottolaitokset. Myös valtion taikka kunnan omistamat yhtiöt voidaan omistuspohjastaan huolimatta asettaa konkurssiin. Lisäksi on yhteisöjä, jotka on lailla taikka asetuksella järjestetty erityistä tarkoitusta varten, kuten vesilaissa (264/1961) säädetyt uittoyhdistys ja säännöstely-yhtiö, yhteismetsälaissa (37/1991) säädetty yhteismetsän osakaskunta, yhteisaluelain (758/1989) osakaskunta sekä yksityisteistä annetun lain (358/1962) 7 luvussa tarkoitettu tiekunta.

Yhteisöt ja säätiö saavuttavat konkurssikelpoisuuden edellyttämän oikeuskelpoisuuden eri aikoina. Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö syntyvät jo yhtiömiesten sopimuksella, ja ne ovat tämän jälkeen oikeuskelpoisia ja siten myös konkurssikelpoisia. Osakeyhtiö, yhdistys, osuuskunta ja säätiö ovat sen sijaan yhteisöinä oikeus- ja konkurssikelpoisia vasta sen jälkeen, kun ne on rekisteröity.

Lailla taikka asetuksella erityistä tarkoitusta varten järjestettyjen yhteisöjen oikeuskelpoisuudesta taas on voimassa, mitä asianomaisessa erityissäädöksessä säädetään.

Oikeudellinen ryhmittely yhteisöihin ja säätiöihin ei olisi ratkaiseva, vaan muukin oikeushenkilö kuin yhteisö ja säätiö voidaan asettaa konkurssiin. Konkurssikelpoisia olisivat siten kaikki sellaiset oikeudelliset yksiköt, joilla on erillisvarallisuus ja joiden oikeuskelpoisuuden oikeusjärjestelmä tunnustaa. Lainsäädännössämme on esimerkkejä sellaisistakin taloudellisen toiminnan muodoista, joita ei pidetä itsenäisesti oikeuskelpoisina eikä siten myöskään konkurssikelpoisina. Tällainen on esimerkiksi yhdistyslain (503/1989) 10 luvussa säännelty rekisteröimätön yhdistys sekä ns. siviiliyhtiö, jota koskee eräistä yhteisomistussuhteista annettu laki (180/1958). Siviiliyhtiö ei ole oikeuskelpoinen eikä sen nimissä voida tehdä oikeustoimia. Se ei myöskään muodosta yhteisomistajistaan erillistä varallisuutta. Verovelvollisuus tai muu lakisääteinen velvollisuus ei myöskään sellaisenaan välttämättä ole osoitus konkurssikelpoisuudesta. Esimerkiksi tuloverolaissa (1535/1992) tarkoitettu verotusyhtymä ei ole konkurssikelpoinen.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan selvyyden vuoksi mainittavaksi, että oikeushenkilö voitaisiin asettaa konkurssiin, vaikka se olisi jo poistettu asianomaisesta rekisteristä taikka purettu. Ehdotuksen voidaan katsoa vastaavan vallitsevaa oikeustilaa. Osakeyhtiöiden osalta asiasta säädetään nimenomaisesti osakeyhtiölain 13 luvun 18 b §:n 1 momentissa, jossa erityisesti todetaan, että rekisteristä poistetun tai puretun yhtiön edustajat voivat hakea yhtiön asettamista konkurssiin. Tätä on perusteltu sillä, että rekisteristä poistetulla ja puretulla yhtiöllä voi olla varallisuutta ja myös velkaa, vaikka se ei voi enää hankkia oikeuksia tai tehdä sitoumuksia.

Pykälän 1 momentista ilmenisi, että myös kuolinpesä ja konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin. Kuolinpesän konkurssikelpoisuus ilmenee jo ennestään perintöoikeudellisista säännöksistä. Konkurssipesän konkurssikelpoisuus on puolestaan jo pitkään hyväksytty oikeuskäytännössä ja se on perusteltua siksi, että konkurssipesäkin voi hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia. Konkurssipesä voidaan siten asettaa omista veloistaan konkurssiin.

Konkurssikelpoisia eivät ole *2 momentissa* erikseen luetellut julkisyhteisöt ja julkisoikeudelliset oikeushenkilöt. Konkurssiin ei voitaisi asettaa ensinnäkään valtiota tai Ahvenanmaan maakuntaa. Näiden julkisyhteisöjen konkurssikelvottomuus voidaan perustaa jo valtio-oikeudellisiin periaatteisiin. Ajatus siitä, että valtio tai maakunta voitaisiin asettaa konkurssiin, on mahdoton.

Myöskään kuntaa ei voitaisi asettaa konkurssiin. Tämä voidaan perustaa jo siihen, että kunta on julkisyhteisö, jolla on Suomen perustuslain (731/1999) 121 §:ssä turvattu itsehallinto ja itsenäinen verotusoikeus. Oikeuskirjallisuudessa kuntien konkurssikelpoisuutta on tosin jouduttu joskus pohtimaan, sillä yksittäiset kunnat ovat saattaneet joutua huomattaviinkin taloudellisiin vaikeuksiin. Kuntien taloudelliset vaikeudet on kuitenkin hoidettu muilla keinoin. Nyt kuntien konkurssikelvottomuudesta tulisi lakiin nimenomainen säännös. Konkurssiin ei voitaisi asettaa myöskään kuntayhtymää tai muuta kuntien julkisoikeudellista yhteistoimintaelintä, valtion liikelaitosta tai itsenäistä julkisoikeudellista laitosta. Niitä ei voida pitää valtiosta tai kunnasta täysin itsenäisinä ja ne toimivat yleensä valtion tai kunnan hoidossa ja vastuulla.

Kuntayhtymällä tarkoitetaan sekä vapaaehtoisia että niitä kuntayhtymiä, joihin kuuluminen on lain nojalla pakollista. Muulla kuntien julkisoikeudellisella yhteistoimintaelimellä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä taas muuta usean kunnan yhteisiä toimintoja hoitavaa kunnista itsenäistä julkisoikeudellista oikeushenkilöä, joka ei ole kuntayhtymä. Esimerkkinä tällaisesta voidaan mainita pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV), josta on säädetty erityinen laki (1269/1996).

Pykälän 2 momentissa mainittaisiin nimenomaisesti, ettei valtion liikelaitosta voida asettaa konkurssiin. Toisin kuin valtion virastot ja laitokset, jotka kuuluvat valtion talousarvion piiriin, valtion liikelaitokset rahoittavat menojaan myös toiminnastaan saamillaan tuloilla sekä lainoilla, joita ne voivat ottaa erikseen säädetyin tavoin. Valtion liikelaitosten rahoitus voi kuitenkin perustua myös val-

tion talousarvioon otettaviin määrärahoihin. Niitä ei siten voida pitää täysin valtiosta itsenäisinä oikeushenkilöinä. Valtiolla on myös viimekätinen vastuu valtion liikelaitoksen lainanotosta valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 6 §:n perusteella.

Pykälässä mainitaan samassa tarkoituksessa myös itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset. Itsenäisillä julkisoikeudellisilla laitoksilla tarkoitetaan oikeushenkilöitä, joiden järjestysmuodosta, toimielimistä ja tehtävistä säädetään niitä koskevissa säädöksissä. Itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia ovat esimerkiksi Suomen Pankki, Kansaneläkelaitos ja Kuntien takauskeskus.

Viimeiseksi 2 momentissa säädetään, ettei myöskään evankelisluterilaista tai ortodoksista kirkkoa taikka niiden seurakuntaa tai seurakuntayhtymää voitaisi asettaa konkurssiin. Samoin kuin valtion, Ahvenanmaan maakunnan ja kunnan osalta myös mainittujen kirkkojen ja niiden seurakuntien sekä seurakuntayhtymien konkurssikelvottomuus voidaan perustaa niiden julkisoikeudelliseen asemaan ja tehtävään. Joidenkin julkisoikeudellisten yhteisöjen osalta voi esiintyä rajanveto-ongelmia siinä, luetaanko ne julkisoikeudellisiksi laitoksiksi. Asian vähäinen käytännöllinen merkitys ja laatu huomioon ottaen yksityiskohtaisempaa sääntelyä ei ole pidetty tältä osin tarpeellisena.

4 §. *Konkurssin alkaminen.* Konkurssin alkamiseen liittyy laajakantoisia oikeusvaikutuksia, minkä vuoksi konkurssin alkamisajankohta määriteltäisiin jo yleisissä säännöksissä. Konkurssi katsottaisiin alkaneeksi, kun velallinen asetetaan tuomioistuimen päätöksellä konkurssiin. Ehdotus vastaa konkurssisäännön 9 §:ää. Konkurssin alkamisen kannalta merkitystä ei ole hakemuspäivällä eikä sillä, milloin konkurssiin asettamista koskeva päätös tulee lainvoimaiseksi. Konkurssiin hakemisen ajankohdan perusteella voi sitä vastoin määräytyä takaisinsaannista konkurssipesään annetussa laissa tarkoitettu määräpäivä.

Muutoksenhaun vaikutuksesta konkurssin alkamisen oikeusvaikutusten voimassaoloon on säännös 3 luvun 11 §:ssä.

5 §. *Konkurssisaatavat*. Pykälään sisältyisi konkurssisaatavan määritelmä. Konkurssisaatavalla tarkoitettaisiin kaikkia sellaisia velalliselta olevia saatavia, joita koskeva sitoumus tai muu oikeusperuste on syntynyt ennen konkurssin alkamista. Ehdotus vastaa konkurssisäännön 25 §:ää.

Ratkaisevaa on siis se, että saatavan peruste on syntynyt ennen konkurssin alkamista. Sillä, oliko saatava erääntynyt ennen konkurssia, ei siten ole merkitystä. Konkurssisaatava voi perustua mihin tahansa pätevän velkasuhteen synnyttävään seikkaan, kuten velallisen sitoumukseen, vahingonkorvausvelvollisuuteen tai lakiin perustuvaan maksuvelvollisuuteen. Jos kuitenkin velkojan saatavaa koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti lakannut, ei velkojalla ole konkurssivelkojan asemaa (12 luvun 1 §:n 3 momentti) eikä siten oikeutta saada suoritusta konkurssissa. Sellaisen saatavan perusteella ei velallista liioin voida asettaa konkurssiin (2 luvun 2 §:n 3 momentti).

Selvyyden vuoksi pykälästä ilmenee, että konkurssisaatavia ovat myös panttisaatavat ja saatavat, joiden peruste tai määrä on ehdollinen tai riitainen taikka muusta syystä epäselvä. Myös ehdollinen tai epäselvä saatava on siis konkurssisaatava, mutta jako-osuutta sellaisen saatavan perusteella suoritetaan vasta, kun ehto on täyttynyt tai saatavan määrä selvinnyt.

Pykälästä käy myös ilmi, että kestovelkasuhteissa ratkaisevaa on se, kohdistuuko velallisen maksuvelvollisuus konkurssin alkamista edeltävään aikaan. Esimerkiksi vuokrasuhteessa konkurssisaataviin kuuluvat maksamatta olevat vuokrat konkurssin alkamista edeltävältä ajalta. Konkurssin alkaessa kesken olevan kuukauden tai muun vuokranmaksukauden maksamattomasta vuokrasta konkurssisaatavaa on konkurssin alkamista edeltävää ajanjaksoa vastaava suhteellinen osuus kyseisen vuokrakauden koko vuokrasta. Työsuhteesta johtuvia konkurssisaatavia ovat saatavat, jotka on ansaittu tai jotka ovat muuten kertyneet työsuhteen perusteella työnantajan maksettaviksi konkurssin alkamista edeltävältä ajalta.

Konkurssisaatavalle konkurssin alkamisen jälkeenkin kertynyt korko on konkurssisaatavaa. Korko tai muu ajan kulumisen mukaan määräytyvä maksuviivästyksen seuraamus konkurssin jälkeiseltä ajalta on kuitenkin

konkurssissa viimesijainen saatava (velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 kohta). Viimesijaisuus ei kuitenkaan koske etuoikeutetulle saatavalle kertyvää korkoa.

Konkurssisaatavia eivät ole velallisen uudet, konkurssin alkamisen jälkeen syntyvät velat. Sellaisista saatavista velallinen vastaa muulla kuin konkurssipesään kuuluvalla omaisuudellaan. Tietyssä 3 luvun 2 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa konkurssisaatavana pidetään myös saatavaa, joka perustuu konkurssin alkamisen jälkeen tehtyyn oikeustoimeen. Niinpä esimerkiksi jos konkurssista tietämätön osapuoli on myynyt velalliselle omaisuuttaan konkurssin alkamisen jälkeen, hän voi valvoa kauppahintasaatavansa konkurssissa, jos kauppa 3 luvun 2 §:n mukaisesti sitoo konkurssipesää.

Konkurssipesän velat eli massavelat eivät ole konkurssisaatavia. Massavelkoja koskevat säännökset on ehdotuksen 16 luvun 2 §:ssä.

Jos velkojalla on velallisen omaisuutta panttina kolmannen velasta ilman velallisen henkilökohtaista velkavastuuta, tällainen esinevastuu ei ole konkurssisaatava. Yrityskiinnitys, joka ei tuota haltijalleen separatistin oikeuksia, on kuitenkin erityisasemassa. Koska yrityskiinnitysvelkoja joutuu osallistumaan konkurssimenettelyyn silloinkin, kun velkojalla ei ole henkilökohtaista saatavaa velalliselta eli velallisen annettua yrityskiinnityksen omaisuuteensa vieraasta velasta, on pelkkä yrityskiinnitysvastuu 12 luvun 11 §:ssä rinnastettu konkurssisaatavaan.

Vierasvelkapanttauksessa velkojalla ei ole konkurssisaatavaa velalliselta vaan velallisen omaisuutta toisen velan vakuutena. Vierasvelkapanttauksesta on kuitenkin ehdotuksen mukaan esitettävä pesänhoitajan vaatimuksesta selvitys (12 luvun 10 §). Toisin kuin yrityskiinnityksessä, vierasvelkapantin haltijalla ei konkurssissa ole äänivaltaa (15 luvun 1 §) eikä velkoja siten voi osallistua konkurssipesän hallintoon.

6 §. *Velkavastuu konkurssin jälkeen.* Pykälässä ilmaistaan periaate siitä, että velallinen ei vapaudu velkavastuustaan konkurssin jälkeen. Velallinen vastaa niistä konkurssisaatavista, joille ei konkurssissa kerry täyttä suoritusta, myös sillä omaisuudella, jonka velallinen vastaisuudessa saa. Konkurssisaatavia voidaan periä velallisen uudesta varallisuudesta myös konkurssin aikana, Käytännössä tämä tulee kysymykseen vain, jos velallinen on luonnollinen henkilö. Vahvistettu jakoluettelo (13 luvun 14 §, konkurssisäännön mukaan konkurssituomio) ei kuitenkaan voi tällöin olla täytäntöönpanoperuste. Velallinen ja velkojat voivat luonnollisesti sopia velkavastuusta.

Asiallisesti säännös vastaa konkurssisäännön 85 §:ää (1027/1993). Periaatetta on selvitetty tarkemmin yleisperusteluissa.

2 luku. Konkurssiin asettamisen edellytykset

Lukuun sisältyvät konkurssiin asettamisen aineellisia edellytyksiä koskevat säännökset. Luvun 1, 3 ja 5 § koskevat velallisen yleistä taloudellista tilaa konkurssin edellytyksenä, 2 § velkojan saatavalle asetettavia vaatimuksia sekä 4 § konkurssin asettamisen erityistä estettä. Ehdotetun luvun säännökset perustuvat keskeisesti 1960-luvun yhteispohjoismaiseen valmisteluun. Muissa pohjoismaissa on siis ehdotettuja säännöksiä vastaavat, lähes samansisältöiset säännökset. Poikkeuksena on 2 §:n 2 ja 3 momentin säännös velkojan oikeudesta vaatia velallisen asettamista konkurssiin. Säännökset perustuvat täysin kansalliseen valmisteluun.

1 §. *Maksukyvyttömyys konkurssin edellytyksenä.* Velallisen maksukyvyttömyys olisi konkurssin yleinen edellytys.

Konkurssisäännön 6 §:n 1 momentti sisältää yksityiskohtaisen luettelon niistä seikoista, joiden perusteella velkoja voi vaatia velallisen asettamista konkurssiin ja joiden katsotaan ilmentävän maksukyvyttömyyttä. Velallisen maksukyvyttömyys lisättiin konkurssisäännön 6 §:n 1 momentin f kohdaksi itsenäiseksi konkurssiperusteeksi vuonna 1993 (1585/1992). Velkoja voi tämän lainkohdan mukaan hakea konkurssia, jos velallinen on muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Lainmuutos liittyi erityisesti yrityksen saneerauksesta annetun lain säätämiseen ja tarpeeseen sovittaa yhteen konkurssin ja yrityksen saneerauksen tavoitteet ja edellytykset.

Käytännössä yleisimmin käytettyjä kon-

kurssiperusteita ovat olleet konkurssisäännön 6 §:n 1 momentin c kohdan tarkoittama tulokseton ulosmittausyritys ja d kohdan elinkeinonharjoittajalle annettu tulokseton kahdeksan päivän maksukehotus. Yleistä maksukyvyttömyysperustetta on käytetty lähinnä tukemaan velkojan muuhun konkurssiperusteeseen nojautuvaa hakemusta. Maksukyvyttömyyden perusteella konkurssia voidaan hakea myös silloin, kun velkojan saatava ei ole erääntynyt tai muuten pantavissa maksuun. Tällöin velkoja ei voi vedota minkään erityisen konkurssiperusteen olemassaoloon.

Ehdotuksen mukaan velallisen maksukyvyttömyys olisi konkurssin yleinen edellytys sekä velkojan että velallisen hakiessa konkurssia. Säännös sisältyy *1 momenttiin*. Velallisen maksukyvyttömyys voitaisiin käytännössä yleensä osoittaa 3 §:ssä säädettyjen maksukyvyttömyyttä ilmentävien oletusten avulla. Velallisen maksukyvyttömyyden arviointi olisi siten tarpeellista lähinnä silloin, kun velkoja ei voi vedota konkurssihakemuksensa tueksi mihinkään oletukseen tai kun velallinen väittää maksukyvyttömyysoletuksen täyttymisestä huolimatta olevansa maksukykyinen.

Konkurssiin asettaminen voi maksukyvyttömyydestä huolimatta estyä 4 §:ssä säädetyin edellytyksin, jos velkojalle annetaan tai tarjotaan vakuus. Todettakoon, että jos velallista kohtaan on jossakin muussa jäsenvaltiossa aloitettu päämenettely (27 artikla), suomalainen tuomioistuin ei EY:n maksukyvyttömyysasetuksen mukaan voi tutkia enää velallisen maksukyvyttömyyttä aloittaessaan täällä sekundäärimenettelyn.

Pykälän *2 momentin* mukaan maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan sitä, että velallinen on muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Tämä maksukyvyttömyyden määritelmä on yleinen ja sitä käytetään muun muassa takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 4 §:ssä, jonka esitöissä määritelmän sisältöä onkin käsitelty tarkemmin (HE 102/1990 vp). Maksukyvyttömyys voi olla tilapäistä esimerkiksi, kun velallinen saa riittävästi varoja velan maksuun muuttamalla omaisuuttaan rahaksi mutta vasta jonkin ajan kuluttua.

Velallisen maksukyvyttömyyttä arvioitaessa huomioon tulisi ottaa velallisen maksuky sekä arvioinnin ajankohtana että sen jälkeen. Maksukyvyn arvioinnilla on siten osaksi ennusteen luonne. Velallisen tuloja ja varoja verrattaisiin jo erääntyneisiin sekä myöhemmin erääntyviin velkoihin. Merkityksellistä olisi se, onko tai kertyykö velalliselle tuloja ja varoja niin, että velallinen pystyy maksamaan velkansa sitä mukaa kuin ne erääntyvät.

Jos velallisen varat ovat vähintään yhtä suuret kuin hänen velkansa, velallinen voi maksaa velkansa muuttamalla omaisuuttaan rahaksi sitä mukaa kuin velallisen velat erääntyvät. Velallinen ei tällöin ole yleensä ole maksukyvytön. Velallinen voi kuitenkin olla maksukyvytön, jos velallisen omaisuutta ei voida käyttää velkojen maksuun sen vuoksi, ettei omaisuus ole likviidiä, helposti rahaksimuutettavaa niin, että velallinen kykenee huolehtimaan ajoissa velvoitteistaan. Käytännössä keskeisessä asemassa on usein se, saako velallinen luottoa tai muuta rahoitusta toimintansa jatkamiseksi. Rahoituksen saannissa se, että velallisen varat ylittävät velat, voikin olla ratkaisevaa velallisen likviditeettiongelmista huolimatta. Toisaalta velallinen voi olla maksukykyinen, vaikka velallisen varat olisivatkin velallisen velkoja pienemmät, jos velallisen varat riittävät erääntyvien velkojen maksamiseen ja velalliselle tulevan tulovirran arvioidaan kerryttävän riittävästi varoja myöhemmin erääntyvien velkojen maksamiseen. Varojen arvolla tarkoitetaan luonnollisesti niiden todellista eikä kirjanpidollista arvoa.

Velallisen maksukyvyn arvioinnissa merkityksellisiä ovatkin velallisella olevat sekä velalliselle kertyvät tulot ja varat sekä mahdollisuudet saada luottoa. Myös mahdollisuus muuttaa velkojen maksuehtoja, esimerkiksi lyhytaikaisen luoton muuttaminen pitkäaikaiseksi, voi vaikuttaa velallisen maksukyvyn arviointiin.

Ehdotuksen mukaan velallista ei voida asettaa konkurssiin, jos velallisen maksukyvyttömyys on tilapäistä. Tilapäisellä maksukyvyttömyydellä (illikviditeetti) tarkoitetaan sitä, että velallisella ei ole välittömästi käytettävissään varoja, jotka vastaisivat hänen senhetkistä tarvettaan, mutta varojen kertyminen on näköpiirissä. Tilapäistä maksukyvyttömyys voi olla esimerkiksi sen vuoksi,

että velallinen ei voi muuttaa omaisuuttaan rahaksi velkojensa maksamiseksi ennen kuin jonkin aikaa velkojen erääntymisen jälkeen. Tilapäistä maksukyvyttömyys voi olla myös siitä syystä, että velalliselle kertyy tuloja tai varoja esimerkiksi velallisen kausiluonteisen toiminnan vuoksi vasta jonkin aikaa velkojen erääntymisen jälkeen.

Se, kuinka kauan velallisen maksukyvyttömyyttä voidaan pitää tilapäisenä, on harkittava yksittäistapauksittain. Harkintaan voivat vaikuttaa muun muassa velallisen toimiala sekä omaisuuden realisointimahdollisuudet ja siihen tarvittava aika. Huomiota olisi kiinnitettävä myös siihen, kuinka kauan hakijan saatava on ollut maksamatta. Kun velallinen on yritys, maksukyvyttömyyden tilapäisyydellä tarkoitetaan kuitenkin yleensä verraten lyhyttä aikaa, sillä yritystoiminnalta voidaan edellyttää, että maksuvelvoitteista huolehditaan ajallaan. Esimerkiksi lakisääteisten juoksevien maksujen, kuten verojen ja työeläkemaksujen, maksamatta jääminen useiden kuukausien ajalta on hyvin vahva osoitus siitä, ettei maksukyvyttömyyttä voisi pitää tilapäisenä. Yritystoiminnan erityispiirteiden vuoksi maksukyvyttömyyttä voitaisiin kuitenkin pitää tilapäisenä, vaikka sen kesto ei olisi aivan lyhytaikainen, jos tulon saanti on elinkeinotoiminnan laadun vuoksi jälkipainotteista. Esimerkiksi maatalousyrittäjien tulotuet maksetaan jälkikäteen. Jos yrittäjä pystyisi maksamaan erääntyneet velkansa näillä tuloilla, maksukyvyttömyys voi olla tilapäistä, vaikka sen kesto ei olisi aivan lyhytaikainen.

2 §. *Velkojan oikeus vaatia velallisen asettamista konkurssiin.* Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin siitä, millainen saatava velkojalla tulee olla, jotta velkoja voisi hakea velallista konkurssiin. Velkojan saatava voi olla myös erääntymätön. Tämä lähtökohta vastaa nykytilaa. Erääntymättömänkin saatavan velkojalla voi olla tarve hakea konkurssia esimerkiksi estääkseen sen, ettei velallisen omaisuutta hävitetä. Tämä tarve voi perustua myös siihen, että muut velkojat voivat hakea ulosottoa saadakseen erääntyneestä saatavastaan täytäntöönpanoperusteen nojalla suorituksen ja näin erillistäytäntöönpanon avulla huonontaa sellaisten velkojien asemaa, joilla ei ole vastaavanlaisia mahdollisuuksia. Velallisen hakeminen konkurssiin merkitsee tällöin velallisen omaisuuden saamista kaikkien velkojien ulottuville. Tietyt 3 §:n 2 momentin oletussäännökset edellyttävät kuitenkin saatavalta erääntyneisyyttä.

Konkurssisäännön 6 §:n mukaan velkojan tulee tehdessään konkurssihakemuksen osoittaa, että hänellä on velalliselta selvä ja riidaton saatava. Ehdotetun pykälän *1 momentissa* sinänsä vakiintuneesta, mutta jossakin määrin harhaanjohtavasta ilmaisusta ”riidaton” on luovuttu, koska se viittaa siihen, että velallinen on tunnustanut saatavan tai että saatavasta ei ole riitaa. Näin asiaa ei kuitenkaan oikeuskäytännössä ymmärretä. Velkojan asema ei ehdotuksen perusteella muutu, sillä velkojalla on edelleen oikeus hakea velallista konkurssiin niissä tapauksissa, joissa saatavaa on oikeuskäytännössä pidetty ”selvänä ja riidattomana”.

Yleisenä lähtökohtana on, että konkurssimenettelyn summaarisen luonteen vuoksi konkurssihakemus käsitellään joutuisasti eikä hakemuksen yhteydessä tutkita velkojan saatavan oikeellisuutta. Konkurssihakemuksen perusteiden tulee olla riittävän selviä ja pääsääntöisesti niiden tulee käydä ilmi asiakirjoista. Toisaalta velallisen oikeusturva edellyttää, ettei velallista tule asettaa konkurssiin perusteettoman, epäselvän tai riitaisen saatavan nojalla. Riitaiset saatavat on tutkittava erikseen.

Nykyisen oikeuskäytännön mukaan saatavaa pidetään selvänä ja riidattomana, jos se on täytäntöönpanokelpoinen. Myös ehdotetun säännöksen 1 kohdan mukaan velkoja, jonka saatava perustuu lainvoimaiseen tuomioon taikka lainvoimaisen tuomion tavoin täytäntöönpanokelpoiseen tuomioon, ratkaisuun tai muuhun täytäntöönpanoperusteeseen, voisi vaatia velallisen asettamista konkurssiin. Lainvoimaiseen tuomioon tai päätökseen perustuvien maksuvelvoitteiden lisäksi on myös eräitä muita maksuvelvoitteita, jotka voidaan panna täytäntöön kuin lainvoimainen tuomio. Jälkimmäisiä ovat muun muassa lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 8 §:ssä tarkoitettu sosiaalilautakunnan vahvistama elatusapusopimus sekä yksipuolinen tuomio. Myös osamaksukaupasta annetun lain (91/1966) 16 §:ssä tarkoitettu ulosottomiehen tekemä tilitys on lain-

voimaa vaillakin täytäntöönpanokelpoinen. Vaikkakin lainvoimaa vailla olevan alioikeuden päätöksen tai tuomion nojalla voidaan toimittaa ulosmittaus, se ei ole lainvoimaisen tuomion tavoin täytäntöönpanokelpoinen (ulosottolain 3 luvun 7 §) eikä sen perusteella voi vaatia konkurssiin asettamista.

Lisäksi verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) tarkoitetut saatavat voidaan panna täytäntöön, vaikkeivät ne perustu tuomioon tai päätökseen. Oikeuskäytännössä verosaatavaa on pidetty selvänä ja riidattomana, vaikka saatavasta olisi valitettu eikä valitusta ole lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Jos kuitenkin säännönmukaista valitusta, perustevalitusta tai oikaisuvaatimusta käsittelevä viranomainen on kieltänyt saatavan ulosmittaamisen tai keskeyttänyt sen, saatavaa ei voida pitää selvänä ja riidattomana eikä velallista voi yksin tällaisen saatavan perusteella asettaa konkurssiin (laki verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin 9 §:n 1 momentti). Jos velallinen on hakenut täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä, konkurssihakemusta käsittelevä tuomioistuin voi lykätä asian käsittelyä, kunnes velallisen kielto- tai keskeytyshakemus on ratkaistu. Jos konkurssihakemuksen käsittelyn lykkääminen vaarantaa velkojan asemaa, velkoja voi hakea turvaamistoimen määräämistä ehdotetun lain 4 luvun 8 §:n nojalla.

Ehdotetun säännöksen 2 kohdan mukaan velkoja voisi hakea velallisen asettamista konkurssiin myös, jos saatava perustuu velallisen allekirjoittamaan sitoumukseen, jota velallinen ei ilmeisen perustellusti kiistä. Tämäkään ei merkitse muutosta voimassa olevaan oikeustilaan, sillä oikeuskäytännössä selvänä ja riidattomana on pidetty myös saatavaa, joka perustuu sen täysin todistavaan asiakirjaan. Tällaisia asiakirjoja ovat muun muassa velkakirja, vekseli, shekki sekä kauppa-, vuokra- ja muut sopimukset, joissa velallinen on sitoutunut tietyn saatavan maksamiseen. Jos velallinen kuitenkin kiistää saatavan ilmeisen perustellusti eli esimerkiksi vetoaa sellaisiin seikkoihin, joiden perusteella saatavan aiheellisuutta voidaan epäillä, ei saatava riitaisena voi olla peruste konkurssiin asettamiselle. Jos kyse ei ole velallisen allekirjoittamasta sitoumuksesta, vaan esimerkiksi laskusaatavasta, velkojan oikeus vaatia konkurssin asettamista ratkaistaan 3 kohdan perusteella.

Velkoja voisi vaatia velallisen asettamista konkurssiin 3 kohdan mukaan myös, jos saatava voidaan muuten katsoa niin selväksi, ettei sen oikeellisuutta voida perustellusti epäillä. Saatava olisi selvä ainakin silloin, kun velallinen on vastauksessaan tunnustanut saatavan tai myöntänyt konkurssihakemuksen. Myös se, että velallinen on 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun maksukehotuksen tiedoksiannon yhteydessä kirjallisesti tunnustanut hakijan saatavan eikä sitä tuomioistuimessa kiistä, voi olla riittävä peruste pitää saatavaa selvänä. Tämä edellyttää kuitenkin, ettei tunnustamisen oikeellisuutta ole aihetta epäillä eikä ole myöskään syytä olettaa, että velallinen olisi maksanut velkojan saatavan maksukehotuksen tiedoksiannon jälkeen. Velkoja voisi hakea velallista konkurssiin muissakin tapauksissa, joissa saatavan perusteesta ei voi olla objektiivisesti arvioiden aiheellista epäilyä, vaikka velallinen sen riitauttaisi ja vaikka asian tuomioistuinkäsittely on vielä kesken tai sitä ei ole aloitettukaan. On huomattava, että velkojalla on näissä tilanteissa yleensä mahdollisuus hakea turvaamistointa oikeudenkäymiskaaren 7 luvun säännösten nojalla tai hukkaamiskieltoa taikka vakuustakavarikkoa pakkokeinolain 3 luvun säännösten nojalla.

Velallinen voisi, kuten nykyisinkin, torjua konkurssin maksamalla hakijan saatavan. Tällöin velkojalla ei ole enää riittävää oikeussuojan tarvetta vaatia konkurssiin asettamista. Vakuudesta konkurssiin asettamisen esteenä säädetään 4 §:ssä.

Konkurssi ei ole tarkoituksenmukainen menettely vähäisten saatavien perimiseen. Konkurssi on yleistäytäntöönpanomenettely, josta aiheutuu välttämättä kustannuksia. Konkurssi aiheuttaa lisäksi merkittäviä muutoksia velallisen asemaan, ja sen vuoksi voidaan edellyttää, että vähäisen intressin perusteella ei konkurssimenettelyyn voitaisi turvautua. Velkojalla on joka tapauksessa mahdollisuus turvautua ulosottoon. Näiden syiden vuoksi pykälän *2 momentin* mukaan velkojan konkurssihakemusta ei tutkittaisi, jos velkojan saatava on vähäinen ja konkurssiin asettamista olisi pidettävä konkurssimenette-

lyn kustannuksiin ja siitä saatavaan hyötyyn nähden ilmeisen epätarkoituksenmukaisena tai selvästi hyvän perintätavan vastaisena.

Ehdotetussa pykälässä ei ole ilmaistu velkojan saatavan täsmällistä vähimmäismäärää, vaan se tulee ratkaista tapauskohtaisesti. Lähtökohtana on, että jos velkojan saatava on vain enintään muutamia satoja euroja, velkojalla ei olisi yleensä oikeutta hakea velallista konkurssiin. Vähäisenä pidettävän saatavan määrä ei välttämättä ole aivan samansuuruinen kaikille, vaan jossakin määrin merkitystä voidaan antaa velallisen taloudelliselle asemalle. Selvää on, että vähäisyyttä arvioitaessa velkojan taloudellisella asemalla ei ole merkitystä. Lisäksi edellytettäisiin, että konkurssia olisi siitä saatavaan hyötyyn nähden pidettävä epätarkoituksenmukaisena.

Konkurssimenettelyä voitaisiin joissakin tapauksissa kuitenkin pitää tarkoituksenmukaisena saatavan vähäisyydestä huolimatta esimerkiksi silloin, jos velkojalla ei ole käytettävissään muuta keinoa estää velallisen lisävelkaantuminen. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi silloin, kun velallisen yksittäinen täytäntöönpanokelpoinen vero- tai vakuutusmaksuvelka on määrältään vähäinen, mutta on aivan ilmeistä, ettei velallinen kykene maksamaan vastaisuudessakaan erääntyviä muitakaan veroja tai vakuutusmaksuja. Tällaisessa tilanteessa konkurssia haetaankin usein lisävelkaantumisen katkaisemiseksi. Samoin konkurssimenettely voisi olla tarkoituksenmukainen hakijavelkojan saatavan vähäisyydestä huolimatta, jos velallisen velkakanta koostuu lukumääräisesti monista, mutta rahamäärältään pienistä veloista.

Hyvällä perintätavalla viitataan saatavien perinnästä annettuun lakiin (513/1999). Sen 4 §:n mukaan perinnässä ei saa käyttää hyvän perintätavan vastaista tai muutoin sopimatonta menettelyä. Hyvän perintätavan vastaisena voidaan pitää yleensä esimerkiksi konkurssihakemusta yksinomaan viivästyskorkojen ja vähäisten perintäkulujen perusteella. Esimerkiksi kuluttajaperinnässä hyvää perintätapaa koskevien ohjeiden mukaan velalliselle on varattava kohtuullinen vähintään kymmenen päivän aika maksun suorittamista tai huomautusten esittämistä varten. Näin tämän määräajan noudattamatta jättäminen voisi johtaa hakemuksen tutkimatta jäämiseen, jos saatava on vähäinen.

Hakemus voitaisiin saatavan vähäisyyden vuoksi jättää yleensä tutkimatta vain, jos velallinen tekee siitä väitteen. Tuomioistuin voi myös kiinnittää tähän seikkaan asianosaisten huomiota ja aivan selvässä tapauksessa mahdollista olisi sekin, että tuomioistuin jättää hakemuksen tutkimatta edes pyytämättä velalliselta vastausta.

Pykälän *3 momentin* mukaan velallista ei voida hakea konkurssiin sellaisen saatavan perusteella, jonka täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti. Säännös vastaa 1 päivänä maaliskuuta 2004 voimaan tulevan konkurssisäännön 6 §:n 3 momenttia. Lakiehdotuksen 12 luvun 1 §:n 3 momentissa on säännökset, jotka koskevat muuten sellaisen velkojan asemaa, jonka saatavaa koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ennen konkurssin alkamista lakannut. Velkoja ei tällöin voi valvoa saatavaansa eikä sitä oteta muutenkaan huomioon jakoluettelossa. Velkoja ei voi myöskään käyttää velkojalle kuuluvia muita oikeuksia.

3 §. *Oletus maksukyvyttömyydestä.* Pykälä sisältää luettelon olettamista, joiden voidaan yleensä katsoa osoittavan velallisen maksukyvyttömyyttä. Velallinen voisi välttyä konkurssiin asettamiselta, jos velallinen pystyy kiistämään velkojan esittämän oletuksen todenperäisyyden. Uutta on se, että velallinen voi kaikissa tapauksissa vastustaa konkurssiin asettamista vetoamalla siihen, ettei ole maksukyvytön. Hakemuksen hylkäämiseksi pelkkä vastustus ei kuitenkaan riitä, vaan velallisen on esitettävä selvitystä maksukykyisyydestään. Eräät ehdotetut oletukset vastaavat konkurssisäännön konkurssiperusteita, joihin ei tosin liity ehdotettujen säännösten mukaista vastanäyttömahdollisuutta.

Pykälän *1 momentin* mukaan velallista voidaan pitää maksukyvyttömänä, jos velallinen ilmoittaa olevansa maksukyvytön, jollei ilmene erityisiä syitä olla hyväksymättä velallisen ilmoitusta. Lainkohdan tarkoituksena on ensinnäkin helpottaa maksukyvyttömyyden osoittamista silloin, kun velkoja hakee velallista konkurssiin. Sitä vastoin velallisen osalta säännös voi merkitä sitä, että velallisen hakemus, toisin kuin nykyään, ei ilman muuta johda konkurssiin asettamiseen. Velallisen

voidaan katsoa yleensä olevan parhaiten perillä taloudellisesta tilanteestaan ja siten maksukyvyttömyys voidaan normaalisti perustaa velallisen tätä koskevaan ilmoitukseen. Tällaisella ilmoituksella olisi samanlainen merkitys myös velkoja-aloitteisessa konkurssissa. Kun velkoja hakee konkurssia, velallinen voi tunnustaa olevansa maksukyvytön ja tämä ilmoitus riittää täyttämään maksukyvyttömyysedellytyksen, jollei erityistä syytä ole arvioida toisin velallisen maksukyvyttömyyttä.

Tuomioistuin voi siis yleensä hyväksyä velallisen ilmoituksen maksukyvyttömyydestään. Siten yleistä velvollisuutta tutkia velallisen ilmoituksen todenperäisyyttä ei olisi. Vain jos ilmenee erityisiä vastasyitä, tuomioistuimen ei tulisi hyväksyä ilmoitusta sellaisenaan. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun on perusteltuja syitä epäillä velallisen erehtyneen taloudellisesta tilanteestaan. Yhteisön puolesta päätösvaltaa käyttävät henkilöt saattavat olla eri mieltä velallisen maksukyvyttömyydestä ja konkurssiin hakemisesta. Konkurssiuhkaa voidaan käyttää jopa oikeushenkilön sisäisen riidan ratkaisukeinona. Henkilöyhtiöissä erimielisyys yhtiömiesten välillä tosin estää konkurssihakemuksen hyväksymisen, sillä vaikka avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain (389/1988) 3 luvun 1 §:n mukaan yksikin yhtiömies voi edustaa yhtiötä ulospäin, tämä koskee vain yhtiön toimialaan kuuluvia asioita eikä sen ole katsottu merkitsevän sitä, että yksi yhtiömies voisi hakea yhtiötä konkurssiin ilman muiden yhtiömiesten suostumusta. Yleinen käytäntö on, että tuomioistuin tarkistaa yhtiömiesten olevan yksimielisiä konkurssiin hakemisesta.

Henkilöyhtiöitä koskeva yksimielisyysvaatimus ei koske muita oikeushenkilöitä. Esimerkiksi osakeyhtiön hakemiseksi konkurssiin riittää, että hallitus on tehnyt asiaa koskevan päätöksen yksinkertaisella äänтenenemmistöllä edellyttäen kuitenkin, että kaikille hallituksen jäsenille on mahdollisuuksien mukaan varattu tilaisuus osallistua asian käsittelyyn (osakeyhtiölain 8 luvun 9 §). Käytännössä on edellytetty, että kaikki hallituksen jäsenet ovat konkurssihakemuksen takana tai ainakin tietoisia kokouksesta ja sen aiheesta.

On kuitenkin ajateltavissa, että eräissä tilanteissa osakeyhtiön hakemisesta konkurssiin ja sen taloudellisesta tilasta voi olla aihetta kuulla vähemmistöön jääneitä hallitusten jäseniä tai jopa osakkeenomistajia. Näin voi esimerkiksi olla, jos on epäiltävissä, että muodollista päätösvaltaista toimielintä käytetään velallisen konkurssiin hakemiseen esimerkiksi vero-, kilpailu-, kiusanteko- tai muista vastaavista syistä, vaikkei velallinen olisikaan maksukyvytön. Mahdollista on jopa, että velallinen on tunnetusti maksukykyinen ja että konkurssihakemus liittyy yrityksen valtaukseen ja pyrkimyksiin yrityksen keinotekoiseen lopettamiseen, jolloin vähemmistöosakkaiden osakkuusasemaan perustuvat varallisuusarvot hävitetään. Jos on erityistä aihetta epäillä, ettei velallisen ilmoitus pidä paikkaansa, tuomioistuimen olisi esimerkiksi lisäselvityksiä pyytämällä pyrittävä tutkimaan asia. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että säännös johtaisi siihen, että konkurssihakemusten käsittely tarpeettomasti hidastuisi tai muutoin vaikeutuisi.

Pykälän *2 momentin* alakohtien oletukset koskevat tyypillisiä velallisen maksukyvyttömyyttä osoittavia seikkoja: maksujen lakkauttaminen, tulokseton ulosotto ja liiketoiminnanharjoittajia koskeva tulokseton maksukehotus. Näiden olettamien tarkoituksena on helpottaa konkurssiin hakevan velkojan näyttötaakkaa. Se, että velkoja kykenee näyttämään, että oletus täyttyy, riittää yleensä osoittamaan maksukyvyttömyyden. Momentin mukaan velallista on pidettävä maksukyvyttömänä erityisesti 1—3 kohdissa tarkoitetuissa tilanteissa. Konkurssiin asettaminen on mahdollista myös, jos velkoja esittää velallisen maksukyvyttömyydestä riittävän muun näytön, eli vastaavasti kuin nykyisin konkurssisäännön 6 §:n 1 momentin d kohdan nojalla.

Velkojan vedotessa maksujen lakkauttamiseen tai tuloksettomaan ulosottoon velkojan oman saatavan ei tarvitse olla maksun lakkautuksen tai ulosoton kohteena ja velkojan saatava voi olla erääntymätönkin. Sen sijaan velkojan vedotessa 3 kohdassa tarkoitettuun maksukehotukseen, tämän tulee koskea juuri velkojan omaa saatavaa, mikä taas edellyttää erääntyneisyyttä. Velallinen voi puolestaan paitsi kiistää oletuksen täyttymisen myös

pyrkiä osoittamaan, ettei kuitenkaan ole maksukyvytön tai että maksukyvyttömyys on vain tilapäistä. Jotta velallinen voisi kumota maksukyvyttömyysoletuksen, hänen pitäisi yleensä pystyä osoittamaan, että hän on lähitulevaisuudessa saamassa sellaisia varoja, jotka poistaisivat maksukyvyttömyyden. Tämä edellyttää, että velallisen liiketoiminta on tuloksellista ja että velat olisivat hoidettavissa liiketoiminnasta saatavilla tuloilla. Jos tuomioistuin katsoo, että velallisen maksukyvyttömyys on tilapäistä, hakija voi edellyttää, että velallinen suorittaa erääntyneen saatavan hyvin pian tämän jälkeen, yleensä jo muutaman päivän kuluessa. Käytännössä hakemuksen käsittelyä lykättäisiin 7 luvun 8 §:n nojalla, jos velallinen tai velkoja sitä pyytää. Jos hakemus kuitenkin hylätään ja velkoja myöhemmin hakee velallista uudelleen konkurssiin, velan maksamattomuus yleensä riittää osoitukseksi siitä, ettei maksukyvyttömyys ole tilapäistä. Kuten 1 §:n perusteluista ilmenee, esimerkiksi toiminnan kausiluontoisuudesta tai muusta sen kaltaisesta syystä saattaa kuitenkin johtua, että maksukyvyttömyyttä voidaan pitää tilapäisenä silloinkin, kun velallinen ei pysty maksamaan saatavaansa lyhyen ajan kuluessa.

Jos velallinen ei ole ottanut kantaa velkojan hakemukseen, tuomioistuimen tulisi tutkia vain, täyttyykö oletus, johon velkoja vetoaa. Tuomioistuimen ei tarvitsisi tutkia velkojan viittaaman oletuksen todenperäisyyttä, jos velallinen myöntää oletuksen oikeaksi. Velallinen voi silti väittää olevansa maksukykyinen, jolloin tuomioistuin tutkii väitteen oikeellisuuden.

Velkoja voi hakea konkurssia myös vetoamatta mihinkään säädettyyn oletukseen, esimerkiksi kun velkojan oma saatava ei ole erääntynyt eikä velkoja sen vuoksi ole voinut käynnistää omia perintätoimiaan. Tällöin velkojan täytyy kyetä muutoin näyttämään velallisen maksukyvyttömyys.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan oletus velallisen maksukyvyttömyydestä on ensinnäkin se, että velallinen on lakkauttanut maksunsa. Maksujen lakkauttaminen ei sisälly konkurssisäännön konkurssiperusteiden luetteloon. Maksujen lakkauttamista käytetään kuitenkin yleisesti yrityksiä ja yhteisöjä koskevissa vakioehdoissa velan erityisenä erääntymisperusteena. Käytännössä siihen vedotaan kuitenkin harvoin.

Maksujen lakkauttaminen tulisi konkurssiin asettamisperusteena kyseeseen lähinnä yritysten ja elinkeinonharjoittajien kohdalla, mutta olisi mahdollinen myös muiden sellaisten velallisten kohdalla, joilla on juoksevia maksuja. Maksujen lakkauttamisella tarkoitetaan sitä, että velallinen jättää maksunsa yleisesti maksamatta. Yhden tai muutaman maksun maksamatta jättäminen ei vielä merkitsisi maksujen lakkauttamista. Maksun lakkauttamisen tulee liittyä yleisemmin velallisen maksuongelmiin eikä saatavien riitaisuuksiin. Maksujen lakkauttaminen voitaisiin osoittaa velallisen nimenomaisella velkojille tekemällä asiaa koskevalla ilmoituksella. Nimenomainen ilmoitus ei kuitenkaan ole välttämätön, vaan ratkaisevaa on ulospäin havaittavissa oleva maksujen keskeytyminen. Maksujen lakkauttamista voi osoittaa esimerkiksi se, että velallinen on lopettanut myymälähuoneistonsa toiminnan.

Ehdotetun 2 momentin 2 kohdan mukaan velallista voidaan pitää maksukyvyttömänä myös sillä perusteella, että viimeisen kuuden kuukauden aikana ennen konkurssihakemuksen tekemistä velalliselta ei ole ulosotossa kertynyt varoja saatavan täydeksi suorittamiseksi. Konkurssisäännön 6 §:n 1 momentin kohta c on hyvin samankaltainen, sillä sen mukaan velallinen voidaan asettaa konkurssiin, jos velallisen luona on tapahtunut ulosmittaus eikä varoja saatavan maksamiseen ole ollut. Tulokseton ulosmittaus on käytännössä yksi käytetyimpiä konkurssiperusteita.

Pykälän 2 momentin 2 kohta kuitenkin poikkeaa eräissä suhteissa konkurssisäännön 6 §:n 1 momentin c kohdasta. Ehdotuksessa viitataan ulosmittauksen sijasta yleisemmin ulosottoon. Velallisen luona tapahtuva ulosottomiehen toiminta, jossa ulosmitataan velallisen omaisuutta saatavan maksamiseksi, on ajan myötä menettänyt merkitystään. Ehdotetun sanamuodon tarkoituksena on siten ottaa huomioon, että ulosottomenettelyssä voi varoja kertyä muutoinkin kuin ulosmittaustoimin.

Ehdotuksen mukaan ulosotossa on tullut ilmetä, että velalliselta ei kerry saatavalle täyttä suoritusta. Säännös koskee paitsi täysin tuloksetonta ulosmittausyritystä myös sitä,

että velkoja saa vain osasuorituksen. Oletus voitaisiin konkurssihakemuksen yhteydessä osoittaa ulosoton estetodistuksella, jonka antamiseen ulosottoasian vireilläolo päättyy.

Ulosottolain 3 luvun 95 §:n mukaan ulosottomies voisi antaa estetodistuksen, jos saatavalle ei ole kertynyt ulosotossa täyttä suoritusta (varattomuuseste). Jos velallista ei ole tavattu eikä ole saatu tietoa velallisen olinpaikasta, annetaan varattomuus- ja tuntemattomuusestetodistus. Muu varattomuustodistus voitaisiin antaa velkojalle, joka saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saatava velalliselta, jos pyynnön esittämistä edeltävän kuuden kuukauden aikana velallisesta on tehty ulosottoselvitys ja velallinen on tuolloin todettu varattomaksi eikä ulosmittausta ole tämän jälkeen toimitettu (ulosottolain 3 luvun 96 §). Velkoja voisi käyttää viimeksi mainittua todistusta 2 momentin 2 kohdan maksukyvyttömyysoletus osoittamiseen. Tällaisen todistuksen voisi saada erääntymättömänkin saatavan velkoja. Momentin 2 kohta mahdollistaa myös muun näytön siitä, ettei velalliselta kerry saatavalle täyttä suoritusta.

Konkurssisäännössä ei ole säädetty määräaikaa tuloksettomaan ulosmittaukseen vetoamiselle. Käytännössä on katsottu, että velkojan tulee vedota siihen kohtuullisessa ajassa. Ehdotuksessa esitetään määräaikaa, koska tuloksettoman ulosmittauksen näyttöarvo velallisen taloudellisen tilan osoittajana vähenee ajan myötä. Ehdotuksen mukaan velkoja voi vedota tähän perusteeseen, jos ulosotossa on konkurssihakemusta edeltävän kuuden kuukauden aikana ilmennyt, ettei velalliselta kerry varoja saatavan täydeksi suorittamiseksi. Määräaika laskettaisiin estetodistuksen, ulosottoselvityksen tai ulosottomiehen lausunnon päivämäärästä.

Ehdotuksen 2 momentin 3 kohdan mukaan maksukyvyttömänä voidaan pitää myös liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollista velallista, joka ei ole maksanut konkurssia hakevan velkojan selvää ja erääntynyttä saatavaa. Ehdotus vastaa pitkälti konkurssisäännön 6 §:n 1 momentin d kohtaa, joka koskee velallista, joka on kauppias ja jota on julkisen notaarin kautta tai todistajien läsnä ollessa kehotettu maksamaan riidaton ja maksettavaksi joutunut velka. Tällainen velallinen voidaan asettaa konkurssiin, jos velallinen on maksukehotuksen jälkeen kahdeksan päivää tai kauemmin laiminlyönyt velkojan tyydyttämisen. Tämä lainkohta on käytännössä yleisin konkurssiperuste.

Pykälän 2 momentin 3 kohta koskisi vain liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollista, joka taas määräytyy kirjanpitolain (1336/1997) mukaan. Ehdotus ei merkitsisi muutosta nykytilaan, sillä konkurssisäännön 6 §:n 1 momentin d kohdassa mainitulla "kauppiaalla" tarkoitetaan lain 109 §:n mukaan sitä, joka on kirjanpitolain mukaan liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollinen. Soveltamisalan rajaaminen liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollisiin perustuu siihen, että yrityksillä on korostettu velvollisuus hoitaa maksuvelvoitteensa ajallaan. Suurin osa konkurssivelallisista onkin tällaisia kirjanpitovelvollisia. Liiketoiminnastaan kirjanpitovelvolliselle velalliselle ehdotuksen tarkoittama maksukehotus voidaan kuitenkin antaa myös muusta kuin liiketoimintaan liittyvästä velasta, mikä myös vastaa nykytilaa. Muutosta nykytilaan merkitsisi se, että oletus koskisi paitsi konkurssiin hakemisen hetkellä liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollista velallista myös sitä, jota tämä velvoite on koskenut viimeisenä vuonna ennen konkurssihakemuksen tekemistä.

Velkoja voisi vedota konkurssihakemuksena perusteeksi 2 momentin 3 kohdan oletukseen vain, jos velkoja on noudattanut maksukehotukselle säännöksessä määriteltyjä sisältö- ja määräaikavaatimuksia. On tärkeää, että velallinen tietää tarkasti, mistä ja minkä suuruisesta velasta on kyse ja missä ajassa velallisen tulee viimeistään maksaa velka konkurssin välttääkseen. Velallisen tulee myös ymmärtää, että maksun laiminlyönti määräajassa voi johtaa konkurssin hakemiseen. Maksukehotuksesta tulisi siten käydä ilmi saatavan peruste ja määrä sekä se, että velkoja voi vaatia velallisen asettamista konkurssiin, jos velkaa ei makseta viikon kuluessa maksukehotuksen saamisesta. Maksukehotus voisi nykyiseen tapaan olla suullinen tai kirjallinen. Todistelusyistä maksukehotus annetaan säännönmukaisesti kirjallisena.

Maksukehotus tulisi antaa todisteellisesti tiedoksi velalliselle taikka noudattaen oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n tarkoittamaa sijaistiedoksiantomenettelyä, jos siihen on sanotun lainkohdan edellytykset. Todis-

teellisen tiedoksiantotavan tunnusmerkit täyttäisi maksukehotuksen antaminen tiedoksi haastemiehen avulla haastetiedoksiannosta annetussa järjestyksessä tai muutoin todistettavasti. Muunkin kuin haastemiehen ja haastamiseen oikeutetun esteettömän henkilön suorittama tiedoksianto yleensä riittää olemaan todisteellinen. Viitattu oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 § koskee tiedoksiantoa välttelevää velallista. Sijaistiedoksiantoa on käsitelty tarkemmin 7 luvun 8 §:n perusteluissa.

Velkoja voisi hakea velallista konkurssiin, jos velallinen ei ole maksanut velkaa viikon kuluessa maksukehotuksen saamisesta. Konkurssihakemus olisi kuitenkin *3 momentin* mukaan tehtävä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa tämän määräajan päättymisestä, jos velka on silloin yhä maksamatta. Konkurssisäännön 6 §:n 1 momentin d kohdan mukaan velkoja voi hakea velallista konkurssiin, jos velkaa ei ole maksettu kahdeksan päivän kuluessa maksukehotuksen tiedoksiantamisesta. Tähän määräaikaan lasketaan mukaan tiedoksiantopäivä. Koska ehdotuksen mukainen viikon määräaika tarkoittaa sitä, että velallisen tulisi maksaa velkojan saatava viimeistään seuraavan viikon vastaavana viikonpäivänä, määräaika säilyisi asiallisesti samana.

Konkurssisäännössä ei ole rajoituksia siitä, milloin velkojan tulee viimeistään vedota maksukehotukseen ja hakea konkurssia. Ruotsin ja Norjan konkurssilaissa on hakemuksen tekemiselle säädetty varsin lyhyet määräajat. Ruotsissa velkojan on haettava velallista konkurssiin kolmen viikon kuluessa siitä, kun maksukehotuksessa tarkoitettu viikon maksuaika on päättynyt. Norjassa velkoja voi antaa maksukehotuksen tiedoksi, jos velan erääntymisestä on kulunut vähintään neljä viikkoa. Jos velallinen ei ole maksanut velkaansa maksukehotuksessa annetussa kahden viikon määräajassa, velkoja voi tehdä konkurssihakemuksen kahden viikon kuluessa tämän määräajan päättymisestä. Meilläkin on käytännössä edellytetty, että velkoja tekee konkurssihakemuksen kohtuullisessa ajassa maksukehotuksesta. Velallisen kannalta olisikin kohtuutonta, että velkoja voisi vedota kauan sitten tiedoksiannettuun maksukehotukseen. Toisaalta määräajan tulisi olla riittävän pitkä, jotta velkoja voisi varata velalliselle maksuaikaa, jolloin voidaan välttyä tarpeettomilta konkursseilta. Liike-elämässä voidaan kuitenkin edellyttää, että velallinen pystyy hoitamaan erääntyneet velvoitteensa suhteellisen lyhyessä ajassa. Näiden syiden vuoksi ehdotuksessa on pidetty riittävänä kolmen kuukauden määräaikaa. Kuten nykyäänkin samaa maksukehotusta voitaisiin käyttää hakemusperusteena vain yhden kerran. Ei olisi kuitenkaan estettä, että velkoja antaisi velalliselle tiedoksi uuden konkurssiuhkaisen maksukehotuksen samasta saatavasta esimerkiksi, kun velallinen ei ole noudattanut ensimmäisen maksukehotuksen tiedoksiantamisen jälkeen sovittua uutta maksuaikataulua.

4 §. *Vakuus konkurssiin asettamisen esteenä.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa vakuus estää velallisen asettamisen konkurssiin velkojan hakemuksesta. Tämäkin ehdotus perustuu yhteispohjoismaiseen valmisteluun. Pykälä ilmentää yleisempää periaatetta siitä, että konkurssia hakevalla velkojalla tulee olla oikeussuojan tarve. Velkojalla, jolla jo on tai jolle tarjotaan maksun turvaava vakuus, ei ole oikeudellista tarvetta saada velallista konkurssiin, koska velkoja voi saada maksun vakuudesta.

Konkurssisäännön edelleen alkuperäisen 6 §:n 2 momentinkin mukaan vakuuden asettaminen voi estää konkurssin: velallisen omaisuus on luovutettava konkurssiin, jos ”hän ei heti saata näyttää voivansa tyydyttää hakijaa taikka jos hän ei tämän saamisesta aseta hyväksyttävää takausta tahi muuta vakuutta”. Ehdotus ei siis perusteeltaan muuta nykytilaa vaan lähinnä selkeyttää sitä.

Pykälän *1 momentissa* lueteltaisiin ne tilanteet, joissa vakuuden asettaminen olisi konkurssin este. Momentin 1 kohdan mukaan velallista ei voitaisi asettaa velkojan hakemuksesta konkurssiin, jos velkojalla on velallisen omaisuuteen maksun turvaava panttioikeus tai muu siihen rinnastettava vakuus. Kyse on siis tilanteesta, jossa velkojalla on jo ennestään velallisen omaisuuteen kohdistuva vakuus. Vakuus voi koskea minkä tahansa laatuista velallisen omaisuutta eli sekä irtainta että kiinteää, aineellista tai aineetonta. Panttioikeus tarkoittaa mitä tahansa oikeusjärjestyksen tuntemaa panttioikeutta. Myös yritys-

kiinnitys tulee säännöksen piiriin. Muu panttioikeuteen rinnastettava vakuus käsittää ainakin pidätysoikeuden.

Vakuuden on oltava maksun turvaava. Tällä tarkoitetaan ensinnäkin sitä, että vakuuden arvon tulee kattaa velkojan saatava täysimääräisesti eli pääoma korkoineen, viivästyskorkoineen ja kuluineen. Myös yrityskiinnitysvakuus voi olla turvaava, mutta sen vakuusarvon arviointi voi olla ongelmallista. Ratkaisevaa on, riittääkö etuoikeutettu osa kiinnitetystä omaisuudesta kiinnitetyn saatavan täysimääräiseen suorittamiseen maksun laiminlyönnin jatkuessa. Erityisesti yrityskiinnityksen turvaavuuden harkinnassa on yleensäkin otettava huomioon myös vakuuden arvon mahdollinen muutos, jos sellainen on ennakoitavissa. Velallisella on näyttötaakka siitä, että vakuus kattaa täysimääräisesti velkojan saatavan.

Lisäksi turvaavuudella tarkoitetaan sitä, että vakuuden tulee olla käytettävissä velkojan saatavan maksamiseen. Velkojalla ei tule olla riskiä siitä, että vakuus voisi peräytyä konkurssipesään. Takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 14 §:n mukaan velallisen myöhemmin kuin kolme kuukautta ennen määräpäivää velastaan luovuttama vakuus peräytyy, jos vakuudesta ei ollut sovittu velan syntyessä tai jos pantin hallintaa ei ollut luovutettu tai muita vakuusoikeuden syntymisen vaatimia toimia tehty ilman aiheetonta viivytystä velan syntymisen jälkeen. Säännös ilmentää sitä, että velallinen harvoin pystyy vähän aikaa ennen konkurssihakemuksen tekemistä asettamaan takaisinsaannilta turvatun vakuuden jo olemassa olevan velan vakuudeksi.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan velallista ei voitaisi asettaa velkojan hakemuksesta konkurssiin myöskään, jos velkojalla on erääntyneestä saatavastaan kolmannen asettama maksun turvaava vakuus ja konkurssiin hakeminen on vastoin niitä ehtoja, jotka velkojan on vakuuden vastaanottaessaan katsottava hyväksyneen. Lainkohta koskee tilannetta, jossa velkojalla on jo ennestään sivullisen asettama vakuus. Velkoja voi tällöin lähtökohtaisesti valita, hakeeko suoritusta ensin velalliselta suoraan vai vakuudesta. Kolmannen asettama vakuus ei siten sinällään estä velkojaa hakemasta velallista konkurssiin. Tilanne on kuitenkin toinen silloin, kun sivullinen, käytännössä yleensä velallisen läheinen, on antanut vakuuden velallisen velasta edellytyksin, että konkurssiin hakemisen sijasta velkojan tulisi pyrkiä saamaan suoritus ensisijaisesti vakuudesta ja velkojan voidaan katsoa tämän hyväksyneen. Lainkohdan tarkoittamista ehdoista on voitu nimenomaisesti sopia osapuolten välillä, mutta tämä ei ole välttämätöntä, jos olosuhteiden perusteella tai muutoin on selvää, että osapuolilla on ollut kyseinen tarkoitus. Vakuuden turvaavuudella tarkoitetaan samaa kuin 1 kohdassa. Erona on kuitenkin se, että sivullisen asettamaa vakuutta ei koske takaisinsaantiriski velallisen myöhemmässä konkurssissa. Velkojalla voi olla riski lähinnä vain, jos vakuuden asettanut kolmas asetetaan konkurssiin.

Pykälän 1 momentin 3 kohta vuorostaan säätäisi konkurssin esteestä silloin, kun velkojan saatava on erääntymätön. Velkojalla on, kuten aiemmin on jo todettu, oikeus hakea velallista konkurssiin, vaikka velkojan saatava ei olisikaan erääntynyt. Velkoja, jonka saatava on erääntymätön, on kuitenkin konkurssin hakijana siinä mielessä heikommassa asemassa kuin erääntyneen saatavan velkoja, ettei kyseinen velkoja voi vaatia välitöntä maksua saatavastaan. Siksi voidaan katsoa, että erääntymättömän saatavan velkoja on velvollinen tyytymään kolmannen asettamaan tai tarjoamaan maksun turvaavaan vakuuteen.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin, että kolmannen antama tai tarjoama vakuus tarkoittaa myös takausta. Kolmannen antaman takauksenkin täytyy olla maksun turvaava. Takaajan tulee siis kyetä suorittamaan velallisen velka täysimääräisesti. Minkä tahansa tunnetusti maksukykyisen yhteisön antama takaus voitaisiin hyväksyä maksun turvaavaksi vakuudeksi. Käytännössä tyypillinen takaus olisi pankkitakaus.

Pykälässä ei toisin kuin nykyisin säädettäisi maksusta konkurssin esteenä. Lähtökohtana kuitenkin on, että konkurssia hakeva velkoja on velvollinen ottamaan velallisen tai kolmannen tarjoaman maksun vastaan. Erityisesti näin on silloin, kun velkojan saatava on erääntynyt. Silloinkin, kun velkojan saatava ei ole erääntynyt, velallisella tulee olla oikeus torjua konkurssi maksamalla saatava.

Tätä ei myöskään estäisi se, että velkojan vastaanottama maksu voisi joutua takaisinsaannin kohteeksi velallisen myöhemmässä konkurssissa. Velallisen oikeussuojan asettaminen velkojan oikeussuojan edelle perustuu siihen, että myöhempi konkurssi ja siinä mahdollisesti esiin tuleva takaisinsaanti ovat tulevaisuutta koskevia epävarmuustekijöitä. Vaikka velallinen asetettaisiinkin myöhemmin konkurssiin, ainoa velkojaa koskeva seuraamus olisi velvollisuus palauttaa maksu konkurssipesään. Se, että velkoja joutuu tällöin tyytymään konkurssissa saamaansa jakoosuuteen, ei kuitenkaan välttämättä merkitse sitä, velkoja tästä syystä olisi myöhemmässä konkurssissa huonommassa asemassa kuin jos velallinen olisi asetettu velkojan itsensä hakemuksesta aikaisemmin konkurssiin.

5 §. *Ylivelkaisuus konkurssin edellytyksenä.* Pykälässä ehdotetaan, että selvitystilassa oleva velallinen, kuolinpesä tai konkurssipesä voitaisiin asettaa konkurssiin myös ylivelkaisuuden perusteella. Selvitystilassa olevan velallisen hakemisesta konkurssiin ylivelkaisuustilanteessa säädetään myös eri yhteisöjä koskevissa säädöksissä. Esimerkiksi osakeyhtiölain 13 luvun 11 a §:n mukaan jos yhtiön varat eivät riitä velkojen maksuun, selvitysmiesten on luovutettava yhtiön omaisuus konkurssiin. Selvitystilassa oleva velallinen voitaisiin tietenkin asettaa konkurssiin myös maksukyvyttömyytensä perusteella.

Perintökaaren 21 luvun 1 §:n mukaan kuolinpesän osakkaat vastaavat perunkirjoitusta toimitettaessa tietämistään vainajan veloista, jollei kuolinpesää haeta pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin määräajassa perunkirjoituksesta. Tämän velkavastuun välttämiseksi kuolinpesiä haetaan ylivelkaisuustilanteissa konkurssiin.

Oikeusministeriössä on vireillä perintökaaren velkavastuusäännöstön uudistaminen. Uudistuksen yhteydessä perintökaareen on tarkoitus ottaa säännökset, jotka laajentavat pesänselvittäjän oikeutta jakaa ylivelkaisen kuolinpesän varat velkojille myös silloin, kun joku velkojista ei suostu sopimusjakoon tai velkojaa ei tavoiteta. Pesänselvittäjän hallinto on konkurssihallintoa kevyempi ja halvempi menettely. Kuolinpesää ei ole uudistuksen jälkeen yleensä tarvetta hakea konkurssiin, mutta velkojien etu kuitenkin vaatii, että mahdollisuus kuolinpesän konkurssiin säilyy. Perintökaaren uudistusehdotuksessa pyritään ohjaamaan menettelymuodon valintaa niin, että konkurssia käytettäisiin vain, jos pesän selvitykseen ja velkojain hallintoon on erityistä tarvetta esimerkiksi sen vuoksi, että pesässä on velkoja ja realisoitavia varoja paljon, vainaja on eläessään harjoittanut elinkeinotoimintaa tai velkoja haluaa turvata mahdollisuuden takaisinsaantikanteen ajamiseen. Ehdotuksen mukaan kuolinpesän konkurssiin asettaminen edellyttäisi tarkoituksenmukaisuusharkintaa pesänselvittäjän hallinnon ja konkurssin välillä. Ehdotetun konkurssilain tarkistaminen tältä osin tulee ajankohtaiseksi perintökaaren uudistuksen yhteydessä.

3 luku. Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset

Lukuun sisältyy pääosa konkurssin alkamisen oikeusvaikutuksia koskevista säännöksistä. Luvun 1 §:ssä on määräysvallan menettämistä koskeva yleissäännös. Luvun 2 §:ssä sekä 7—10 §:ssä on konkurssin varallisuusoikeudellisia ja luvun 3—6 §:ssä konkurssin prosessuaalisia oikeusvaikutuksia koskevat säännökset. Luvussa säädetään lisäksi konkurssin oikeusvaikutusten kestosta (11 §) sekä oikeusvaikutusten lakkaamisen vaikutuksista velallisen omaisuuden määräysvaltaan ja hallintaan (12 §). Konkurssin eräistä henkilökohtaisista oikeusvaikutuksista säädetään 4 luvussa.

1 §. *Velallisen määräysvallan menetys.* Konkurssin alkamisen keskeinen oikeusvaikutus on se, että velallisen omaisuus siirtyy velkojien vallintaan eikä velallinen siten enää ole oikeutettu määräämään konkurssipesään kuuluvasta omaisuudestaan. Tämä konkurssiin kiinteästi kuuluva periaate on ollut vanhastaan voimassa ja se on ilmennyt siitä laissa käytetystä ilmaisusta että ”omaisuus luovutetaan konkurssiin”. Nyt asiasta otettaisiin lakiin nimenomaiset säännökset.

Velallisen määräysvallan menetys koskee kaikkea konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta ja kaikenlaisia määräystoimia. Velallinen ei voi esimerkiksi luovuttaa tai pantata omaisuutta. Velallinen menettää käyttö- ja hallintaoikeutensa kyseiseen omaisuuteen. Velallinen ei myöskään ole oikeutettu ottamaan vas-

taan konkurssipesälle kuuluvia maksuja tai muita suorituksia taikka irtisanomis- tai muita ilmoituksia. Velallinen ei ole liioin ole oikeutettu lisäämään konkurssipesän velvoitteita esimerkiksi tekemällä oikeustoimia, joiden perusteella vastapuoli voisi esittää vaatimuksia konkurssipesää kohtaan. Määräysvallan menetys ei kuitenkaan merkitse sitä, että velallinen menettäisi omistusoikeutensa konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen.

Määräysvallan menetyksestä huolimatta velallisella olisi edelleen ilman nimenomaista säännöstäkin oikeus tehdä sellaisia oikeustoimia, jotka ovat tarpeen omaisuuden turvaamiseksi vahingolta.

Konkurssipesä käyttää myös asianosaisen puhevaltaa oikeudenkäynneissä ja muissa vastaavissa menettelyissä, jotka koskevat velallisen pesään kuuluvaa omaisuutta. Takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 23 §:n 1 momentin mukaan konkurssissa saatavansa valvonut velkoja voi kuitenkin itsenäisesti vaatia takaisinsaantia konkurssipesän hyväksi. Rikoslain 39 luvun 9 §:n mukaan velallisen rikoksissa yksittäiset velkojat ovat asianomistajia ja heillä on oikeus käyttää itsenäisesti puhevaltaa omasta puolestaan.

Velallisella on määräysvallan siirtymisestä huolimatta eräissä tapauksissa oikeus käyttää puhevaltaa asianosaisena (asiavaltuus) asioissa, jotka koskevat ennen konkurssiin asettamista syntyneitä oikeuksia ja velvoitteita. Niistä säädetään jäljempänä 3 ja 4 §:ssä.

2 §. *Vilpittömän mielen suoja.* Nykyisin on voimassa pääsääntö, jonka mukaan velallisen konkurssin alkamisen jälkeen tekemä pesään kuuluvaa omaisuutta koskeva oikeustoimi ei sido konkurssipesää, vaikka toinen osapuoli olisi vilpittömässä mielessä. Sama koskee oikeustoimien lisäksi myös muita velallisen varallisuutta koskevia toimia. Konkurssista tietämätön henkilö ei yleensä vapaudu maksuvelvollisuudestaan konkurssipesää kohtaan, jos hän maksaa velkansa velalliselle konkurssin alkamisen jälkeen. Varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) 23 §:n mukaan myöskään valtuutetun tekemä oikeustoimi ei sido konkurssipesää sen jälkeen, kun valtuuttajan omaisuus on luovutettu konkurssiin. Tästä on poikkeussäännös lain 24 §:ssä, jonka mukaan valtuutetulla on oikeus tehdä sellaisia oikeustoimia, jotka ovat tarpeen valtuuttajan tai konkurssipesän turvaamiseksi vahingolta.

Pääsäännöstä on kuitenkin säädetty eräitä lähinnä vaihdannan suojaan liittyviä poikkeuksia (velkakirjalain 14 § ja arvo-osuustileistä annetun lain, 827/1991, 27 §), selvitysjärjestelmästä (eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan selvitysjärjestelmän ehdoista annetun lain 3 §) sekä julkisen rekisterin luotettavuudesta (maakaaren, 540/1995, 3 luvun 10 § ja 17 luvun 12 §). Vilpittömän mielen suojasta on EY:n maksukyvyttömyysasetuksessa rajat ylittäviä konkursseja koskevia säännöksiä.

Muiden pohjoismaiden konkurssilainsäädännössä toisen osapuolen vilpitöntä mieltä suojataan eräissä tilanteissa. Ruotsissa toinen osapuoli saa vilpittömän mielen suojaa, jos oikeustoimi on tehty viimeistään seuraavana päivänä kuulutuksen julkaisemisesta. Sen jälkeen toisen osapuolen vilpitöntä mieltä suojataan silloin, jos konkurssin alkamisen jälkeen toinen osapuoli täyttää suoritusvelvollisuutensa velalliselle tai tekee taikka vastaanottaa irtisanomis- tai vastaavan ilmoituksen. Tällaisten toimien osalta toisen osapuolen vilpitöntä mieltä suojataan myös Norjan konkurssilain mukaan.

Nykyinen pääsääntö painottaa konkurssipesän ja konkurssivelkojien etuja ja yksiselitteisyydessään järjestelmä on myös selkeä. Toisaalta se on samalla ankara sellaista osapuolta kohtaan, joka on perustellusti vilpittömässä mielessä. Erityisesti se on kohtuuton silloin, kun konkurssista ei ole vielä kuulutettu eikä toisella osapuolella ole ollut edes tosiasiallista mahdollisuutta tietää konkurssista. Näiden syiden vuoksi *1 momentissa* ehdotetaan nykytilaa muutettavaksi niin, että vilpittömässä mielessä oleva osapuoli voi vedota velallisen kanssa tekemäänsä oikeustoimeen, jos oikeustoimi on tehty ennen kuin konkurssista kuulutettiin. Pykälässä oikeustoimella tarkoitetaan myös vaikutukseltaan oikeustoimeen rinnastettavia toimia, esimerkiksi irtisanomisilmoituksen vastaanottamista ja velan maksua. Koska ehdotuksen mukaan konkurssista kuulutettaisiin heti konkurssiin asettamisen jälkeen, näiden ajankohtien välinen aika olisi lyhyt. Suoja ei siis ulottuisi kuulutamisen jälkeen tehtyihin oikeustoimiin 2 ja 3 momentista ilmenevin poikkeuksin. Jos

konkurssipesä olisi sidottu velallisen oikeustoimiin vielä kuuluttamisen jälkeenkin, konkurssin tarkoitus voisi liiaksi vaarantua. Lisäksi vilpittömän mielen suojan tulisi määräytyä mahdollisimman yksiselitteisesti.

Konkurssista tietämätön saa suojaa vain, jos hän on perustellussa vilpittömässä mielessä velallisen asettamisesta konkurssiin. Ei siis riitä, että osapuoli ei tosiasiallisesti tiennyt konkurssista, vaan vaaditaan, että hänen ei myöskään voida katsoa pitäneenkään tietää siitä. Esimerkiksi luottolaitokselta tai muulta ammattivelkojalta voidaan edellyttää korostuneempaa huolellisuusvelvollisuutta kuin yksityishenkilöltä, ja niiden voidaan edellyttää tarkistavan erityisesti merkittävämpiä sopimuksia tehdessään asiakkaansa luottotiedot, joista ilmenevät tiedot paitsi konkurssiin asettamisesta myös vireillä olevasta konkurssihakemuksesta.

Vilpittömän mielen suojasta seuraa 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa yleensä, että toinen osapuoli tulee samaan asemaan kuin siinä tapauksessa, että oikeustoimi olisi tehty ennen konkurssia. Jos velallinen on esimerkiksi myynyt toiselle osapuolelle konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta, kauppa sitoo konkurssipesää samoin edellytyksin kuin jos se olisi tehty ennen konkurssia. Kaupan sitoessa osapuoli saisi pitää saamansa omaisuuden, mutta kauppahinta kuuluu konkurssipesään. Tältä osin 2 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä on erityissäännös, jonka mukaan konkurssipesällä on oikeus vaatia omaisuuden palauttamista, jos konkurssipesä maksaa osapuolelle tämän suorittaman vastikkeen ja tälle aiheutuneet tarpeelliset kustannukset.

On huomattava, että takaisinsaantia konkurssipesään koskevat säännökset soveltuvat myös tilanteeseen, jossa velallinen on tehnyt oikeustoimen konkurssin alkamisen jälkeen. Konkurssipesä voi siis vaatia esimerkiksi lahjanluonteista luovutusta peräytettäväksi vaikka luovutus muuten sitoisi konkurssipesää.

Vaikka velallisen omaisuuden luovutusta koskeva oikeustoimi toisen osapuolen vilpittömyyden perusteella sitoisi konkurssipesää, pesällä olisi 1 momentin mukaan oikeus vaatia velallisen luovuttaman omaisuuden palauttamista. Jos omaisuuden luovutusta ei ole tapahtunut, mutta sopimus sitoisi pesää, pesä voisi tämän säännöksen perusteella kieltäytyä luovuttamasta omaisuutta. Näissä tilanteissa konkurssipesän olisi maksettava velallisen sopimuskumppanille tämän suorittama vastike ja kustannukset, jotka tälle ovat aiheutuneet sopimuksen tekemisestä ja täyttämisestä. Säännös on tarpeen ennen muuta sellaisten tilanteiden varalta, joissa luovutetun omaisuuden jääminen konkurssipesän ulkopuolelle vaikeuttaa pesän realisaatiota tai muutoin pesän hoitamista. Omaisuus voi olla tarpeen esimerkiksi velallisen liiketoiminnan jatkamisessa.

Ehdotus koskee myös niitä oikeustoimia, joissa velallista edustaa valtuutettu. Siksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) 23 §:ää.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin konkurssin alkamisen jälkeen velalliselle tehdyn tai velallisen tekemän irtisanomisilmoituksen sitovuudesta. Velallisen sopimuskumppanin ei voida edellyttää tehdessään tai vastaanottaessaan irtisanomisilmoituksen samalla tavoin kuin esimerkiksi luottosopimusta tehdessään selvittävän sitä, onko velallinen asetettu konkurssiin. Jos vilpittömän mielen suoja ulottuisi vain kuulutukseen saakka, se voisi johtaa toisen osapuolen kannalta kohtuuttomaan tilanteeseen. Sen vuoksi osapuoli voisi ehdotuksen mukaan saada vilpittömän mielen suojaa, vaikka ilmoitus olisi tehty vasta kuulutuksen jälkeen, jos hän voi näyttää olleensa vilpittömässä mielessä. Todistustaakka vilpittömästä mielestä on siis velallisen sopimuskumppanilla. Lisäedellytyksenä on kuulutuksen jälkeen tehtyjen oikeustoimien osalta se, että olisi pidettävä ilmeisen kohtuuttomana, ettei toimi sitoisi konkurssipesää. Lainkohdassa tarkoitettuja toimia ovat irtisanomisilmoituksen lisäksi esimerkiksi vanhentumisen katkaiseminen ja reklamaatio. Kohtuutonta voi olla esimerkiksi se, kun toisena osapuolena oleva vuokranantaja on irtisanottuaan velallisen vuokrasopimuksen vuokrannut huoneiston edelleen tai toisena osapuolena oleva vuokralainen on irtisanomisilmoituksen sitovuuteen luottaen muuttanut pois huoneistosta. Jos taas velallinen irtisanoo työntekijän työsopimuksen tai työntekijä tekee irtisanoutumisilmoituksen velalli-

selle konkurssin alkamisen jälkeen, vilpittömässä mielessä oleva työntekijä voisi sinänsä vedota irtisanomiseen. Konkurssipesällä olisi kuitenkin tästä huolimatta oikeus vedota työsopimuslain (55/2001) 7 luvun 8 §:n irtisanomisperusteisiin.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin konkurssista tietämättömän osapuolen maksusuojasta. Säännöksen mukaan ratkaistaisiin kysymys siitä, onko toisen osapuolen erheellisesti velalliselle suorittama maksu pätevä konkurssipesää kohtaan ja vapautuuko maksaja maksuvelvoitteesta, vaikka maksu olisi tullut suorittaa konkurssipesälle. Ehdotetun säännöksen mukaan konkurssin alettua velalliselle suoritettu maksu on pätevä, paitsi jos maksaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää konkurssin alkamisesta. Tältä osin voidaan viitata siihen, mitä edellä on esitetty irtisanomisilmoitusta ja muita vastaavia toimia koskevasta vilpittömän mielen suojasta. Esimerkiksi sopimukseen perustuvan maksun suorittajalla ei yleensä ole samalla tavoin kuin varsinaisten oikeustoimien kohdalla aihetta selvittää, onko maksun vastaanottaja asetettu konkurssiin. Nykyään maksut suoritetaan lisäksi useimmiten sähköisesti. Lisäksi maksu saattaa tosiasiallisesti tapahtua huomattavasti myöhemmin kuin maksun suorittaja on määrännyt maksusta, esimerkiksi, jos maksu tehdään pankin välityksellä tai postitse. Jos kuitenkin toinen osapuoli saa tiedon maksunsaajan konkurssista ennen kuin varat ovat siirtyneet hänen määräysvallastaan, hän ei saa vilpittömän mielen suojaa. Ehdotettu sääntely vastaa EY:n maksukyvyttömyysasetuksen 24 artiklaa, joka koskee sitä tilannetta, että joku on täyttänyt velvoitteen velalliselle, joka on toisessa jäsenvaltiossa aloitetun menettelyn kohteena. Maksukyvyttömyysasetuksen säännös ei tosin edellytä perusteltua vilpitöntä.

3 §. *Konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta koskeva oikeudenkäynti.* Pykälässä on säännökset konkurssin alkamisen vaikutuksista oikeudenkäyntiin ja muuhun menettelyyn, joka koskee konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta. Säännökset perustuvat nykyisinkin voimassa oleviin periaatteisiin ja oikeuskäytäntöön. Selvyyden vuoksi konkurssilakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomaiset asiavaltuutta koskevat säännökset niissä tilanteissa, joissa pesä ei ryhdy oikeudenkäyntiin tai jatka oikeudenkäyntiä.

Oikeudenkäynti koskee konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta kun on kyse siitä, kuuluuko tietty varallisuusoikeus konkurssivelalliselle. Riita voi koskea paitsi omistusoikeutta myös sitä, kuuluuko jokin muu varallisuusarvoinen etuus, kuten käyttöoikeus, velalliselle. Koska asiavaltuus näissä asioissa kuuluu konkurssin aikana konkurssipesälle, velallisella ei pääsäännön mukaan ole oikeutta käyttää itsenäistä puhevaltaa. Velalliselle voi kuitenkin eri syistä olla tärkeää nostaa kanne tai jatkaa vireillä olevaa kannetta, vaikkei konkurssipesä siitä olisikaan kiinnostunut. Jos oikeudenkäynnissä katsotaan, että tietty omaisuus ei ole kuulunut velalliselle, velallinen ei voi näet menestyksellä vaatia samaa omaisuutta konkurssin jälkeen uudessa oikeudenkäynnissä. Lisäksi se, mitä konkurssipesään kuuluu, määrää velkojille tulevan jako-osuuden määrän ja näin viime kädessä sen, missä määrin velallinen jää konkurssin jälkeen vastuuseen niistä veloista, jotka eivät saa konkurssissa täyttä suoritusta, tai jos poikkeuksellisesti pesän varat riittävät kaikkien velkojen maksuun, kuinka paljon ylijäämää velalliselle tulee.

Pykälän *1 momentti* koskee sitä tilannetta, jossa konkurssin alkaessa on vireillä oikeudenkäynti velallisen ja kolmannen välillä. Kuten edellä esitetystä ilmenee, konkurssipesälle siirtyy konkurssin alkaessa jo yleisen säännöksen mukaan oikeus käyttää asianosaisena puhevaltaa tällaisessa asiassa. Tämän järjestämiseksi lainkohdassa on nimenomainen säännös siitä, että konkurssipesälle on varattava tilaisuus jatkaa oikeudenkäyntiä. Tuomioistuimen tulee siten antaa konkurssipesälle tieto oikeudenkäynnistä. Jos konkurssipesä haluaa käyttää tilaisuuden hyväkseen, oikeudenkäynti tai muu menettely jatkuu konkurssipesän ja kolmannen välillä. Tällöin velallinen voi osallistua oikeudenkäyntiin vain väliintulijana oikeudenkäymiskaaren 18 luvun säännösten nojalla. Oikeudenkäynnin jatkaminen ei kuitenkaan ole välttämättä pesän etujen mukaista esimerkiksi siitä aiheutuvien kustannusten ja kuluriskin vuoksi. Velallisella olisi ehdotetun 1 momentin mukaan oikeus jatkaa vireillä olevaa oikeudenkäyntiä, jos pesä nimenomaisesti luopuu siitä

tai pysyttelee passiivisena. Pesänhoitajan on luonnollisesti ilmoitettava velalliselle, ryhtyykö pesä jatkamaan oikeudenkäyntiä.

Konkurssipesä ei saisi joutua vastaamaan sellaisista kuluista, jotka ovat aiheutuneet velallisen itsensä tekemistä toimista. Näiden syiden vuoksi on perusteltua, että pesä voidaan velvoittaa korvaamaan vastapuolelle vain pesän puhevallan käyttämisestä toiselle osapuolelle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut. Toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut olisivat konkurssisaatavan asemassa siltä osin kuin ne kohdistuvat velallisen ennen konkurssin alkamista tekemiin toimenpiteisiin. Tuomioistuimen tulee asian ratkaistessaan määrätä, miltä osin konkurssipesä vastaa vastapuolen oikeudenkäyntikuluista. Jos velallinen osallistuu oikeudenkäyntiin väliintulijana, hänen korvausvelvollisuutensa vastapuolen konkurssin alkamisen jälkeen syntyneistä oikeudenkäyntikuluista määräytyy oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 12 §:n nojalla.

Pykälän *2 momentin* mukaan velallisella olisi oikeus panna vireille konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta koskeva oikeudenkäynti tai muu menettely sen jälkeen, kun konkurssi on alkanut, jos konkurssipesä ei nosta kannetta. Ehdotus vastaa nykyistä oikeustilaa.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin siitä, miten velallisen asemaan vaikuttaa se, että konkurssipesä haluaa tehdä sovinnon oikeudenkäynnin vastapuolen kanssa. Säännöstä sovelletaan ensinnäkin siinä tilanteessa, että konkurssipesä haluaa tehdä sovinnon konkurssin alkaessa vireillä olevassa tai konkurssin alkamisen jälkeen vireille panemassaan oikeudenkäynnissä. Lisäksi säännös tulee sovellettavaksi silloin, kun konkurssipesä haluaa oikeudenkäynnin sijasta sopia asian toisen osapuolen kanssa. Velallisella olisi ehdotuksen mukaan oikeus jatkaa oikeudenkäyntiä tai nostaa kanne, jos hän ei tyydy konkurssipesän esittämään sovintoon. Velallisen on tällöin kuitenkin asetettava konkurssipesälle vakuus siitä, mitä toinen osapuoli on tarjonnut konkurssipesälle sovintona. Vakuus turvaa sen, ettei velallinen voi vahingoittaa velkojien etua kieltäytymällä hyväksymästä sovintoa. Säännös vastaa konkurssisäännön 71 §:n 5 momenttia.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin lisäksi siitä, kenelle kuuluu se voitto tai hyöty, jonka velallinen saavuttaa säännöksen tarkoittamassa oikeudenkäynnissä tai muussa menettelyssä. Vaihtoehtoina on, että voitto kuuluu velalliselle itselleen tai konkurssipesälle. Edellistä ratkaisua puoltaisi se, että konkurssipesä on luopunut oikeudestaan oikeudenkäynnin kohteeseen ja sen vuoksi voidaan pitää perusteettomana sitä, että omaisuus velallisen toimin hankittuna kuitenkin siirtyy kolmannelta pesän määräysvaltaan. Toisaalta velallinen voidaan myös asettaa uudelleen konkurssiin, jolloin oikeudenkäynnin kohteena oleva omaisuus käytettäisiin yleensä samojen velkojen maksuun kuin vireillä olevassa konkurssissa. Näistä syistä on päädytty siihen vaihtoehtoon, jonka mukaan omaisuus kuuluu konkurssipesään. Tämä ei kuitenkaan koske oikeutta saada vastapuolen korvattavaksi määrätyt oikeudenkäyntikulut. On kohtuullista, että tämän korvauksen saa se, joka on oikeudenkäyntiin pannut kustannuksia.

4 §. *Konkurssisaatavaa koskeva oikeudenkäynti tai muu menettely.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset konkurssisaatavia koskevista oikeudenkäynneistä ja velallisen oikeudesta käyttää niissä puhevaltaa. Ehdotetut säännökset vastaavat voimassa olevaa oikeutta.

Konkurssisaatavat tutkitaan ja vahvistetaan konkurssimenettelyn yhteydessä eikä silloin ole tarvetta saattaa erikseen vireille tällaista saatavaa koskevaa riita-asiaa. Tämän vuoksi pykälän *1 momentissa* on säännös siitä, ettei konkurssin alettua saa nostaa kannetta tai saattaa vireille muuta menettelyä, jonka tarkoituksena on saada konkurssisaatavaa koskeva täytäntöönpanoperuste konkurssipesää vastaan. Säännös ei kuitenkaan estäisi panttivelkojaa nostamasta kannetta, jotta saatava voitaisiin ottaa pantista. Tämä mahdollistaa sen, että panttivelkoja kykenee edelleen käyttämään panttioikeuteen perustuvia rahaksimuutto-oikeuksia konkurssimenettelyn ulkopuolella. Säännös ei estä myöskään saattamasta vireille konkurssisaatavaa koskevaa asiaa muussa menettelyssä. Siten velkoja voisi esimerkiksi saattaa asian vireille välimiesmenettelyssä ennen konkurssin alkamista tehdyn välityssopimuksen perusteella. Tämä perustuu siihen, ettei riitautetun saatavan oikeellisuutta voida tutkia konkurssimenettelyssä, jos yleinen tuomioistuin ei ole

toimivaltainen.

Pykälän *2 momenttiin* sisältyvät säännökset koskevat konkurssin alkaessa vireillä olevaa konkurssisaatavaa koskevaa oikeudenkäyntiä. Ehdotus vastaa voimassaolevaa oikeutta (konkurssisäännön 12 §). Asianosaisille aiheutuisi ylimääräisiä oikeudenkäyntikustannuksia, jos vireillä oleva riita-asia jäisi konkurssin vuoksi sillensä, koska sama asia jouduttaisiin yleensä käsittelemään konkurssissa riitautettua saatavaa koskevana asiana. Sen vuoksi kantaja voisi jatkaa konkurssisaatavaa koskevaa oikeudenkäyntiä. Jos oikeudenkäyntiä jatketaan, konkurssimenettelyssä vahvistettaisiin lakiehdotuksen 13 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan jako-osuus sen määrän perusteella, jonka suuruiseksi saatava oikeudenkäynnissä tai muussa menettelyssä määrätään. Konkurssipesälle on varattava tilaisuus oikeudenkäynnin jatkamiseen. Kuten 3 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta koskevissa oikeudenkäynneissäkin, konkurssipesä voitaisiin velvoittaa korvaamaan vain pesän puhevallan käyttämisestä toiselle osapuolelle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut. Tällöinkin vastapuolelle ennen konkurssin alkamista aiheutuneet oikeudenkäyntikulut olisivat konkurssisaatavan asemassa.

Velallisella olisi oikeus jatkaa oikeudenkäyntiä siinä tapauksessa, ettei konkurssipesä sitä jatka. Vaikka kantaja rajaisi oikeudenkäynnin kohteen koskemaan vain konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta, tulee myös velallisella olla oikeus käyttää puhevaltaa, koska velallisella on konkurssimenettelyn yhteydessä riitautusoikeus. Jos konkurssipesä ja velallinen eivät kumpikaan jatka oikeudenkäyntiä, kantajalla on oikeus jatkaa oikeudenkäyntiä ja saada asia ratkaistuksi yksipuolisella tuomiolla tai tuomiolla.

Jos konkurssipesä jatkaa oikeudenkäyntiä, velallinen voi osallistua oikeudenkäyntiin myös väliintulijana.

Ehdotuksen *3 momentin* mukaan vero, julkinen maksu ja muu siihen rinnastettava saatava määrätään konkurssin alkamisesta huolimatta niin kuin siitä erikseen säädetään. Tällaisissa asioissa yleinen tuomioistuin ei ole toimivaltainen.

5 §. *Erillistäytäntöönpanon aloittaminen.* Pykälässä säädettäisiin konkurssin alkamisen vaikutuksesta velkojan oikeuteen kohdistaa konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen ulosotto- ja turvaamistoimia.

Konkurssisäännön 10 §:n 2 momenttia vastaavasti pykälän *1 momentissa* lähtökohtana on, että konkurssin alkamisen jälkeen velallisen omaisuuteen ei saa kohdistaa ulosmittaustoimia konkurssisaatavan perimiseksi. Konkurssia yleistäytäntöönpanona vaarantaisi se, että yksittäisten velkojien sallittaisiin kohdistaa erityisiä täytäntöönpanotoimia velallisen omaisuuteen. Kiellon vastaisesti toimitettu ulosmittaus on konkurssipesää vastaan tehoton.

Poikkeusasemassa on panttivelkoja, jonka separatistiasemaan nykyisinkin lähtökohtaisesti kuuluu täytäntöönpano-oikeus konkurssista riippumatta (konkurssisäännön 10 § 2 momentti). Panttivelkojan asemasta säädettäisiin tarkemmin ehdotetun lain 17 luvussa.

Velallisen ollessa luonnollinen henkilö konkurssi ei estä ulosmittauksen kohdistamista omaisuuteen, jonka velallinen saa konkurssin alkamisen jälkeen, koska 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan tämä omaisuus ei kuuluisi konkurssipesään Tästä omaisuudesta voitaisiin konkurssin aikana periä myös konkurssisaatavia.

Ennen konkurssin alkamista ulosmitattua omaisuutta koskevat säännökset sisältyvät 6 §:ään.

Pykälän *2 momentin* mukaan ulosmittausta vastaavat periaatteet koskisivat myös saatavan perimiseksi tehtäviä turvaamistoimia. Yleissäännökset tällaisista turvaamistoimista ovat oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 §:ssä.

6 §. *Erillistäytäntöönpanon jatkaminen.* Pykälässä säädettäisiin konkurssin alkamisen oikeusvaikutuksista silloin, kun velallisen omaisuutta on ulosmitattu ennen konkurssin alkamista. Konkurssisäännön 10 §:n 2 momentin mukaan pääsääntö on, että jos omaisuutta on ennen konkurssia ulosmitattu, ulosottomiehen sitä koskeva toimi lakkaa. Myös *1 momentin* mukaan lähtökohtana olisi täytäntöönpanon lakkaaminen. Tällöin ulosottomiehen olisi luovutettava ulosmitattu omaisuus sekä täytäntöönpanossa mahdollisesti kertyneet rahavarat konkurssipesälle. Sama koskee luonnollisesti myös velalliselta saatavan perimisen turvaamiseksi takavarikoitua omaisuutta sekä vakuutta, jonka velallinen on

ennen konkurssin alkamista asettanut muutoksenhaun vuoksi ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanon keskeyttämiseksi. Jos tällaisen vakuuden on asettanut sivullinen, ulosottomiehen olisi palautettava vakuus tälle.

Ulosoton jatkuminen voi kuitenkin olla konkurssipesän kannalta tarkoituksenmukaista ja konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta voitaisiin ehdotuksen 17 luvun 3 §:n mukaan myydä myös ulosottolain mukaisessa järjestyksessä konkurssipesän hakemuksen perusteella. Sen vuoksi säännös mahdollistaa, että täytäntöönpanoa jatketaan konkurssipesän lukuun. Täytäntöönpanoa jatkettaisiin, jos konkurssipesä sitä pyytää. Ulosottomiehen tulisi konkurssin alkamisen jälkeen tiedustella pesänhoitajalta, vaatiiko pesä täytäntöönpanon jatkamista. Jollei pesä kohtuullisessa ajassa esitä tällaista vaatimusta, ulosottomiehen on luovutettava omaisuuus pesälle.

Yleiset säännökset konkurssipesään kuuluvan omaisuuden myynnistä on sijoitettu 17 lukuun. Luvun 16 §:n mukaan ulosmittaus raukeaa, kun omaisuus myydään.

Jos täytäntöönpano on edennyt jo siihen vaiheeseen, että pakkohuutokauppa on kuulutettu, täytäntöönpanon keskeyttäminen ei ole yleensä tarkoituksenmukaista. Täytäntöönpanoa voitaisiinkin tällaisessa tilanteessa yleensä jatkaa. Täytäntöönpano voitaisiin keskeyttää jo julkaistusta kuulutuksesta huolimatta vain, jos konkurssipesä esittää ulosottomiehelle keskeyttämistä koskevan pyynnön. Konkurssipesän kannalta täytäntöönpanon kohteena olevan omaisuuden myynti voi olla edullisempaa muulla tavalla tai esimerkiksi yhdessä muun omaisuuden kanssa.

Jos täytäntöönpanoa jatketaan konkurssipesän lukuun, konkurssipesä vastaa aina täytäntöönpanokulujen maksamisesta. Siinä tapauksessa, että täytäntöönpano keskeytetään, konkurssipesä olisi kuluvastuussa vain, jos pakkohuutokaupasta on jo kuulutettu ennen keskeytystä. Jos pesä ei ole kuluvastuussa ja ulosmittauksen hakija on ennen konkurssiin asettamista maksanut täytäntöönpanokuluja ennakkoon, kulut olisivat konkurssisaatavan asemassa ja ulosmittausvelkoja voisi valvoa ne konkurssissa.

Panttivelkojalla olisi konkurssista huolimatta separatistiasemansa perusteella oikeus 17 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan käyttää panttioikeuteen perustuvia rahaksimuuttooikeuksia. Pykälän *2 momentissa* viitataan tällaisen omaisuuden osalta 17 lukuun, johon sisältyvät yksityiskohtaiset määräykset siitä, milloin panttiomaisuutta koskeva täytäntöönpano voitaisiin kieltää.

Panttina oleva omaisuus voidaan ulosmitata muunkin kuin panttivelkojan saatavasta. Jos tällainen omaisuus on ulosmitattu ennen konkurssin alkamista, konkurssipesän oikeus määrätä täytäntöönpanosta määräytyisi 1 momentin perusteella. Pääsäännön mukaan täytäntöönpano keskeytettäisiin. Jos panttiomaisuus on ulosmitattu myös panttivelkojan saatavasta, konkurssipesän oikeus täytäntöönpanon keskeytykseen määräytyisi 17 luvun säännösten nojalla. Yrityskiinnityksen kohteena olevan omaisuuden osalta täytäntöönpanon jatkamisessa noudatettaisiin 1 momenttia. Pääsääntö olisi siis täytäntöönpanon keskeytyminen.

Jos panttiomaisuuden täytäntöönpanoa jatketaan, ulosottomiehen tulee tilittää varat ulosottolain säännösten nojalla. Konkurssipesälle tilitettäisiin varat siltä osin kuin ne ylittävät täytäntöönpanokulut ja sen määrän, josta panttiomaisuus vastaa.

Lapsen elatusapu suoritetaan konkurssissa maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 4 §:n mukaisella etuoikeudella. Konkurssisäännön 10 §:n 4 momentin mukaan lapselle tulevan etuoikeutetun elatusavun perimiseksi voidaan konkurssin estämättä toimittaa ulosmittaus palkasta, eläkkeestä ja elinkeinotulosta. Jotta konkurssisäännön 10 §:n 4 momentin tarkoitus elatusavun kertymisestä lapselle keskeytyksettä konkurssista huolimatta toteutuisi, *3 momentin* mukaan lapsen elatusavulle ulosmitatut varat olisi konkurssin estämättä tilitettävä hakijalle. Konkurssin alkamisen jälkeen kertyvää elatusapusaatavaa ei voi ulosmitata konkurssipesään kuuluvasta muusta omaisuudesta. Sen sijaan elatusapua voidaan ulosmitata velallisen konkurssin alkamisen jälkeen ansaitsemasta tulosta tai saamasta omaisuudesta, koska tällainen tulo tai omaisuus ei ehdotuksen 5 luvun 1 §:n mukaan kuulu konkurssipesään.

7 §. *Konkurssipesän asema ulosottovalituksessa ja täytäntöönpanoriidassa.* Pykälässä säädettäisiin konkurssipesän oikeudesta tulla velkojan sijaan konkurssin alkaessa vi-

reillä olevaan ulosottovelkojan ja sivullisen väliseen täytäntöönpanoriitaan. Tällaisia ovat ulosottolain 4 luvun 10 §:n 1 momentin ja 9 luvun 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetut kanteet. Ne voivat olla vireillä ulosottomiehen tai tuomioistuimen antaman osoituksen perusteella taikka ilman osoitusta. Konkurssipesän intressi perustuu siihen, että oikeudenkäynti voi koskea sitä, kuuluuko sen kohteena oleva omaisuus kuuluu pesään.

Koska velkojan hakemaa täytäntöönpanoa voidaan konkurssipesän vaatimuksesta jatkaa 6 §:n nojalla konkurssipesän lukuun, voitaisiin konkurssipesän katsoa jo yksin tällä perusteella tulevan velkojan sijaan myös konkurssin alkaessa vireillä olevassa täytäntöönpanoriidassa. Jotta asiasta ei aiheutuisi epäselvyyttä, pykälään ehdotetaan otettavaksi siitä nimenomainen säännös.

Todettakoon, että velallinen on ulosottolain 9 luvun 8 §:n 2 momentin nojalla asianosaisena täytäntöönpanoriidassa. Konkurssipesälle siirtyy 3 §:n mukaan oikeus käyttää velallisen puhevaltaa. Käytännössä velallinen usein tukee sivullisen esittämää omistusoikeusväitettä.

Kysymys siitä, kuuluuko ulosmitattu omaisuus konkurssipesään, saattaa olla riidan kohteena myös silloin, kun sivullinen, velkoja tai velallinen on valittanut ulosmittauksesta ulosottolain 10 luvun 1 §:n nojalla. Tämän vuoksi pykälässä viitataan myös ulosottovalitusasiaan.

8 §. *Konkurssipesän oikeus sitoutua velallisen sopimukseen.* Pykälässä säädettäisiin konkurssin alkamisen oikeusvaikutuksista sopimukseen, jota velallinen ei ole täyttänyt. Pykälä olisi yleissäännös, jota sovellettaisiin, jollei muualla laissa toisin säädetä. Säännös olisi pakottavaa oikeutta eivätkä velallinen ja velallisen sopimuskumppani voisi siitä sopimuksin poiketa konkurssipesän vahingoksi.

Yleissäännös on uusi, sillä konkurssisäännössä ei sellaista ole. Sen sijaan useissa erityislaeissa on säännöksiä konkurssin vaikutuksesta velallisen sopimussuhteisiin. Kauppalain (355/1987) 63 §:n 1 momentissa säädetään konkurssipesän oikeudesta sitoutua sopimukseen tilanteessa, jossa velallinen ei ole täyttänyt osaltaan sopimusta ennen konkurssin alkamista. Tällöin vastapuolen tulee vaatia ilmoitusta siitä, haluaako konkurssipesä sitoutua kauppaan. Jos konkurssipesä ilmoittaa kohtuullisessa ajassa, että se haluaa sitoutua kauppaan, ja asettaa hyväksyttävän vakuuden sopimuksen täyttämisestä, vastapuoli ei saa purkaa kauppaa. Säännöstä sovelletaan kauppalain soveltamisalan mukaisesti irtaimen omaisuuden kauppaan ja soveltuvin osin vaihtoon, ei kuitenkaan toisen maalla olevan rakennuksen taikka kiinteän laitoksen tai rakennelman luovutukseen, jos samalla luovutetaan käyttöoikeus maahan. Sitä ei sovelleta myöskään rakennuttamis-, palvelu- taikka tilaussopimuksiin. Kauppalain lisäksi konkurssin vaikutuksesta velallisen sopimussuhteisiin on muualla laissa säännöksiä muun muassa vuokra- ja työsopimusten osalta.

Jos laissa ei ole erityissäännöstä, oikeuskäytännössä on sovellettu kauppalain 63 §:n 1 momentista ilmeneviä periaatteita siinä tilanteessa, että velallinen on sopimuksen mukaisen palvelun ostaja. Tällöin konkurssipesällä on kyseisessä säännöksessä mainituin edellytyksin oikeus sitoutua sopimukseen eikä sopimuskumppani saa purkaa sopimusta. Jos velallinen on ollut palvelun tuottaja, konkurssipesällä ei ole aina katsottu olevan samanlaista oikeutta, vaan ratkaiseva merkitys on ollut sopimuksen laadulla ja sillä, onko pesällä edellytyksiä täyttää sopimus, ja toisaalta, voiko sopijapuolen edellyttää tyytyvän konkurssipesän suoritukseen velallisen suorituksen sijasta. Ehdotuksessa lähdetään siitä, ettei ole aihetta poiketa näistä oikeuskäytännössä melko vakiintuneista periaatteista.

Edellä selostettujen periaatteiden mukaisesti pykälän *1 momentti* ilmaisee pääsäännön toisen sopijapuolen oikeudesta purkaa sopimus, kun velallinen asetetaan konkurssiin ennen kuin hän on ehtinyt täyttää sopimuksen omalta osaltaan. Sillä, onko toinen osapuoli itse ehtinyt täyttää sopimukseen perustuvat velvoitteensa, ei ole merkitystä.

Velallisen tultua asetetuksi konkurssiin sopijapuolen tulee tiedustella konkurssipesältä, sitoutuuko konkurssipesä sopimukseen. Jos konkurssipesä ilmoittaa kohtuullisessa ajassa sitoutuvansa sopimukseen ja asettaa sopimuksen täyttämisestä hyväksyttävän vakuuden, sopijapuoli ei saa purkaa sopimusta. Jos konkurssipesä kuitenkin ilmoittaa, ettei se si-

toudu sopimukseen tai konkurssipesä ei ota tiedusteluun kantaa kohtuullisessa ajassa, sopimuksen saa purkaa. Sama koskee tilannetta, jossa konkurssipesä ilmoittaa sitoutuvansa sopimukseen, mutta ei aseta hyväksyttävää vakuutta sopimuksen täyttämisestä. Konkurssipesällä on luonnollisesti tällöinkin oikeus sitoutua sopimukseen, jos sopijapuoli luopuu vaatimasta vakuutta.

Säännös merkitsee sitä, että konkurssipesä voi tulla velallisen sijaan sopijapuoleksi silloin, kun toisella sopijapuolella olisi oikeus purkaa sopimus velalliseen nähden. Tämä ei luonnollisestikaan estä vetoamista muihin purkuperusteisiin. Lisäksi säännös merkitsee sitä, että sopijapuolen tulee antaa konkurssipesälle tilaisuus sitoutua sopimukseen. Konkurssipesällä on siten pääsääntöisesti oikeus valita, mitkä sopimukset se haluaa pitää voimassa. Esimerkiksi jakeluverkonhaltijalla ei ole oikeutta purkaa sopimusta vain sillä perusteella, että liittyjä asetetaan konkurssiin, vaan konkurssipesällä on oikeus sitoutua sopimukseen.

Niissä sopimuksissa, jotka konkurssipesä haluaa pitää voimassa, konkurssipesä tulee velallisen sijaan sopijapuoleksi. Lakiehdotuksesta ei käy ilmi, niin kuin ei myöskään kauppalain vastaavaa asiaa sääntelevästä 63 §:stä, kuinka laaja konkurssipesän massavastuu on sopijapuolen tai velallisen ennen konkurssin alkamista tekemistä suorituksista. Säännös voi koskea hyvin erilaisia sopimuksia, joissa sopijapuolten suoritusvelvollisuuden sisältö ja suoritustapa voivat vaihdella hyvinkin paljon. Näin yksiselitteinen rajaveto siitä, miltä osin sopijapuolen saatava on konkurssisaatava ja miltä osin massavelkaa, on vaikeaa. On luontevaa, että tässä kysymyksessä noudatetaan lähtökohtaisesti samoja periaatteita kuin kauppalan 63 §:n tulkinnassa. Merkitystä on siis ennen muuta sillä, onko toinen sopijapuoli täyttänyt oman suoritusvelvollisuutensa ja katsotaanko suoritusvelvollisuus kokonaisuudeksi vai perättäissuoritukseksi. Jos esimerkiksi sopijapuolen työ on keskeneräinen eikä sitä ollut luovutettu velalliselle ennen tämän konkurssia, ei konkurssipesä voine velvoittaa sopijapuolta jatkamaan sopimusta ilman täyttä suoritusvelvollisuutta. Jos taas sopijapuolen suorittama työ oli saavuttanut itsenäisen vaiheen ja oli luovutettu velalliselle ennen konkurssia, pesä vastaisi vain tällöin vielä täyttämättömän suorituksen maksusta. Vastaavia periaatteita noudatetaan silloin, kun velallinen on ollut sopimuksen mukaan työn suorittajana ja pesä sitoutuu jatkamaan työsuoritusta. Selvää on, että kestovelkasuhteissa, kuten puhelinliittymä- ja irtaimen esineen vuokrasopimuksissa, pesä joutuu massavelkaiseen vastuuseen vuokrista ja käyttömaksuista vain siltä osin kuin ne kohdistuvat konkurssin alkamisen jälkeiseen aikaan. Nämä kestovelvoitteet voidaan näin rinnastaa osittaissuorituksiin.

On huomattava, että ehdotettu pykälä on konkurssipesän suojaksi pakottavaa oikeutta, josta ei voida konkurssipesän vahingoksi sopia ennen konkurssia.

Sopijapuoli voi purkaa ne sopimukset, joihin konkurssipesä ei sitoudu. Tällöin vastapuolella sopimuksen perusteella olevat saatavat ovat konkurssisaatavan asemassa. Jos konkurssipesä kuitenkin esimerkiksi käyttää vuokrasopimuksen kohteena olevaa irtainta esinettä, se on tämän ajan vastuussa sopimuksesta aiheutuvien velvollisuuksien täyttämisestä.

Konkurssipesän on vastattava sopijapuolen tiedusteluun kohtuullisessa ajassa. Kohtuullisen ajan pituuden arvioinnissa merkityksellisiä seikkoja ovat muun muassa sopimuksen kohde ja suuruusluokka. Erityisen merkityksellistä on se, millaista vahinkoa sopijapuolelle voi aiheutua odotusajan kestosta. Jos kyse on yksinkertaisesta ja arvoltaan vähäisestä sopimuksesta, konkurssipesän voidaan edellyttää vastaavan tiedusteluun nopeasti. Sen sijaan jos kyse on merkittävää panostusta vaativasta taloudellisesti arvokkaasta sopimuksesta, konkurssipesälle on varattava enemmän aikaa harkita sitoutumista ja järjestää vakuus. Sopimuksen kohde voi olla sellainen, että konkurssipesän voidaan edellyttää vastaavan tiedusteluun varsin nopeasti, vaikka kyse ei olisi vähäisestä sopimuksesta. Koska pesä joutuu päättäessään velallisen palveluksessa olevien henkilöiden irtisanomisesta tai työsuhteen jatkamisesta ottamaan käytännössä kantaa siihen, missä laajuudessa pesä jatkaa liiketoiminta, toisen osapuolen edellyttämää lyhyttä vastausaikaa ei voida välttämättä pitää pesänkään kannalta kohtuuttomana. Esimerkiksi rakennusurakka-

sopimuksissa rakennuttajan etu vaatii sitä, että pesä vastaa rakennuttajan tiedusteluun yleensä jo muutaman päivän kuluessa.

Pykälän *2 momenttiin* sisältyvät poikkeukset 1 momentista ilmenevään pääsääntöön. Lainkohta antaa sopijapuolelle mahdollisuuden purkaa sopimus ensinnäkin, jos siihen on sopimuksen henkilökohtaisesta luonteesta johtuva syy. Tällä tarkoitetaan lähinnä sellaisia sopimuksia, joissa velvoitteen täyttäminen perustuu keskeisesti velallisen henkilökohtaiseen panokseen, tietoihin ja taitoihin. Näitä ovat tyypillisesti sellaiset palvelusopimukset, joissa sopijapuoli on edellyttänyt, että velallinen itse täyttää sopimuksen. Tällöin ei voida edellyttää sopijapuolen tyytyvän konkurssipesän tulemiseen velallisen sijaan, vaan sopijapuolen on voitava irrottautua sopimuksesta.

Pykälän 2 momentissa mahdollistetaan sopimuksen purkaminen myös muusta sellaisesta erityisestä syystä, jonka vuoksi ei voida edellyttää, että sopijapuoli jatkaa sopimussuhdetta konkurssipesän kanssa. Tämän tarkoituksena on lähinnä täydentää sopimuksen henkilökohtaiseen luonteeseen liittyvää poikkeusta. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi sellainen hyvin kiinteä sopimussuhde, esimerkiksi franchise-sopimus, jossa toisen osapuolen ei voida edellyttää jatkavan sopimussuhdetta konkurssipesän kanssa. Sopijapuolen purkuoikeutta arvioitaessa merkitystä on myös toimialalla. Sopijapuolelle voi nimittäin erityisesti palvelualalla koitua erityistä haittaa sopimuksen jatkamisesta konkurssipesän kanssa, jolloin tällä tulee olla oikeus sopimuksen purkamiseen. Tällainen tilanne saattaa olla esimerkiksi silloin, kun sopimus koskee merkkituotetta ja sopimuksen jatkaminen konkurssipesän kanssa saattaa vaikuttaa kielteisesti tuotemerkin arvoon ja siten aiheuttaa sopijapuolelle välillistä taloudellista vahinkoa.

Lainkohdan tarkoittama erityinen syy voi liittyä myös esimerkiksi seikkoihin, joiden vuoksi sopijapuolella on vahvoja perusteita epäillä, ettei konkurssipesällä ole tosiasiallisia mahdollisuuksia täyttää sopimusta. Jos velallinen on ollut rakennusurakkasopimuksessa urakoitsijana, huomiota on kiinnitettävä muun muassa siihen, mihin vaiheeseen urakka on edennyt konkurssiin asettamishetkellä. Jos urakka on jo loppuvaiheessa, ei yleensä voi syntyä perusteltuja epäilyjä siitä, etteikö pesä täyttäisi sopimusta. Muutoin rakennuttaja voi edellyttää konkurssipesän esittävän rakennuttajalle selvityksen siitä, miten pesä aikoo selviytyä sopimusvelvoitteistaan. Tosin ainakin silloin, kun urakka on huomattavalta osin kesken, konkurssipesä käytännössä useimmiten vetäytynee sopimuksesta jo massavelkaisen vastuun vuoksi.

Sopijapuolen riski konkurssipesän taloudellisesta kyvystä täyttää sopimus ei välttämättä oikeuta sopimuksen välittömään purkamiseen, sillä tällainen riski voidaan yleensä ottaa huomioon hyväksyttävää vakuutta arvioitaessa.

Pykälän säännökset tulisivat jo ehdotuksen 1 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla sovellettavaksi vain, jos muualla laissa ei toisin säädetä. Muualla laissa on useita tällaisia erityissäännöksiä. Käytännössä tärkeimpiä ovat konkurssissa säännökset, jotka koskevat liikehuoneistojen vuokrasopimuksia (liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain, 482/1995, 39 §), työsopimuksia (työsopimuslain, 55/2001, 7 luvun 8 §), ja irtaimen kauppaa (kauppalain, 355/1987, 63 §). Jos tällaista erityissäännöstä ei ole, konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset sopimussuhteeseen ratkeavat ehdotetun yleissäännöksen mukaan.

9 §. *Saatavan erääntyminen.* Pykälän *1 momentin* mukaan erääntymätönkin saatava katsottaisiin suoraan lain nojalla konkurssissa erääntyneeksi. Poikkeuksena ovat kuitenkin ehdolliset saatavat sekä vahingonkorvaukset ja muut vastaavanlaiset velat, joiden määrän tai perusteen toteaminen edellyttää erityistä selvitystä. Säännös ei koske myöskään saatavaa, joka edellyttää velkojalta vastasuoritusta.

Nyt voimassaolevan oikeuden mukaan saatava ei eräänny konkurssin johdosta. Tämä käy epäsuorasti ilmi muun muassa konkurssisäännön 34 §:stä, jonka mukaan erääntymätön saatava voidaan valvoa tai käyttää kuittaukseen, ja konkurssisäännön 104 §:stä, jossa säädetään erääntymättömälle saatavalle maksettavasta jako-osuudesta.

Saatavan erääntymistä konkurssissa puoltaa erityisesti se, että konkurssissa kaikki velalliselta olevat saatavat selvitetään eikä suo-

rituksen vaatiminen erääntymättömällekään saatavalle ole ennenaikaista. Ennen kaikkea saatavien erääntyminen helpottaa niiden selvittämistä. Velallinen tulee konkurssin vuoksi kyvyttömäksi maksamaan kaikki velkansa, jolloin velkojen eräännyttämisperuste olisi joka tapauksessa olemassa. Se, että saatavaa pidetään konkurssissa erääntyneenä suoraan lain nojalla, ei myöskään muuta tosiasiallista tilannetta merkittävästi. Luottokäytännössä ovat yleisiä ehdot, joiden nojalla velkojalla on oikeus eräännyttää luotto ennenaikaisesti velallisen maksuviivästyksen tai muun sopimusrikkomuksen perusteella. Yritysluotoissa tavanomainen eräännyttämisehto on juuri velallisen konkurssi. Etuoikeudettoman saatavan velkojan kannalta ei käytännössä ole olennaista merkitystä sillä, juokseeko velalle konkurssin alkamisen jälkeen juoksu- vai viivästyskorko, kun tältä ajalta kertyvä korko on joka tapauksessa viimesijainen eikä sille käytännössä kerry suoritusta (velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 kohta). Panttivelkojalla taas on ehdotuksen 17 luvun 10 §:n mukaan saada saatavan ennenaikaisen erääntymisen johdosta pantin arvosta määrä, jonka velallinen olisi ollut velvollinen maksamaan, jos velkoja olisi velallisen sopimusrikkomuksen perusteella eräännyttänyt velan.

Ehdotetun pykälän mukaan erääntymisajankohtana pidettäisiin konkurssin alkamista. Säännös koskisi velallisen kaikkia velkoja, joten myös erääntymätöntä panttisaatavaa pidettäisiin erääntyneenä konkurssin alkaessa. Mitään eräännyttämistoimia suhteessa velalliseen ei siis vaadittaisi. Jos saatavan ennenaikaisesta erääntymisestä konkurssin vuoksi aiheutuu velkojalle vahinkoa, velkoja voisi valvoa hänelle aiheutuvan menetyksen vahingonkorvauksena.

Säännöksen nojalla erääntyneinä pidettäisiin sellaisia saatavia, jotka eivät ole käyneet maksettavaksi sen vuoksi, että velallisella on jäljellä maksuaikaa. Jos velallisella ei ole maksuvelvollisuutta jonkin muun syyn vuoksi, saatava ei olisi tämän säännöksen nojalla erääntynyt. Tällaisia olisivat esimerkiksi ehdolliset saatavat. Esimerkiksi takaajan takautumissaatava voi erääntyä vasta, kun takaaja maksaa päävelan. Jos taas saatavan peruste tai määrä edellyttää erityistä selvitystä, velka voi erääntyä maksettavaksi vasta, kun tällainen selvitys on esitetty. Jos selvitys on riittämätön määrän osalta, pidettäisiin saatavaa erääntyneenä siltä osin kuin siitä ei ole epäselvyyttä. Säännös vastaa tältä osin korkolain 7 §:n sisältöä siitä, milloin korvausvelka erääntyy maksettavaksi. Toisin kuin korkolain mukaan, korvausvelka erääntyisi konkurssissa maksettavaksi silloin, kun maksuvelvollisuuden syntymiselle ei ole säännöksessä tarkoitettua estettä, eikä vasta 30 päivän kuluttua sanotusta ajankohdasta. Myös esimerkiksi sopimukseen sisältyvästä lykkäävästä ehdosta voi olla seurauksena, ettei saatavaa pidetä erääntyneenä.

Säännös ei myöskään koske sellaista saatavaa, joka edellyttää suoritusta velkojalta. Tämän luvun 8 §:ssä säädetään niin sanotuista keskeneräisistä sopimuksista. Jos velkojan oma suoritus on joltakin osin täyttämättä, konkurssipesällä voi olla oikeus sitoutua sopimukseen. Velkojan saatava ei tämän säännöksen nojalla erääntyisi maksettavaksi, sillä konkurssipesä voi sitoutuessaan sopimukseen joutua massavelkaiseen vastuuseen sopimusvelvoitteista. Ne saatavat, joista pesä voisi joutua massavelkaiseen vastuuseen, erääntyisivät maksettavaksi vasta silloin, kun pesä ilmoittaa, ettei se sitoudu sopimukseen.

Säännöksen merkitystä voi kuvata lähinnä laskentatekniseksi. Se ei näet vaikuttaisi esimerkiksi konkurssipesän sopimukseen perustuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Jos konkurssipesä tämän luvun 8 §:n tai 5 luvun 8 §:n nojalla sitoutuu velallisen tekemään sopimukseen ja sopimus jatkuu, sopimukseen perustuvien velvoitteiden erääntyminen määräytyy sopimuksen perusteella. Saatavan erääntymisellä tämän säännöksen nojalla ei liioin olisi merkitystä arvioitaessa sitä, onko saatavan oikeusperuste syntynyt ennen konkurssin alkamista ja mikä saatava on siten konkurssisaatava ja mikä pesän massavelkaa. Saatavan erääntyminen ei vaikuttaisi myöskään konkurssipesän muuhun lakiin perustuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Esimerkiksi jos velallisen palveluksessa olleen työntekijän työsuhde on irtisanottu ennen konkurssia, konkurssipesällä olisi irtisanomisajan palkan erääntymisestä huolimatta oikeus irtisanoa työsuhde uudelleen työsopimuslain 7 luvun 8 §:n nojalla, jos se johtaa lyhyem-

pään irtisanomisaikaan. Saatavan erääntymisellä konkurssissa ei olisi vaikutusta myöskään sivullisen asemaan vakuuteen eikä muutoinkaan konkurssimenettelyn ulkopuolella. Siten velkojan on säännöksestä huolimatta eräännytettävä velka suhteessa muihin velasta vastuussa oleviin. Konkurssin alkaminen ei eräännyttäisi esimerkiksi päävelkaa suhteessa takaajaan. Luonnollisesti jos velkojan ja velallisen välisen sopimuksen mukaan velka erääntyy konkurssin alkaessa, tähän sopimukseen perustuvalla erääntymisellä olisi konkurssin ulkopuolisia vaikutuksia.

Säännös ei tulisi sovellettavaksi, jos muussa laissa toisin säädetään. Esimerkiksi kiinnitysluottopankkilain (1240/1999) 17 §:n 1 momentin mukaan myös konkurssin aikana kiinnitysluottopankin liikkeeseen laskemat kiinteistö- ja julkisyhteisövakuudelliset joukkovelkakirjalainat erääntyvät konkurssista tai selvitystilasta huolimatta alkuperäisten sopimusehtojensa mukaisesti. Joukkovelkakirjan haltijalla on siten alkuperäisten sopimusehtojen mukainen oikeus korkoon ja pääoman takaisinmaksuun alun perin sovittujen eräpäivien mukaisesti.

Kuten edellä on todettu, saatavan erääntymisellä tämän säännöksen nojalla ei ole konkurssin ulkopuolisia oikeusvaikutuksia. Asian periaatteellisen ja käytännöllisen merkityksen vuoksi *2 momentissa* on nimenomainen säännös siitä, ettei saatavaa pidetä erääntyneenä silloin, jos konkurssi lakkaa peruuntumisen vuoksi (7 luvun 13 §) tai jos ylempi tuomioistuin kumoaa konkurssiin asettamista koskevan päätöksen. Sen sijaan saatavat olisivat velallisen ja velkojan välisessä suhteessa erääntyneitä, jos konkurssi raukeaa.

10 §. *Vanhentuminen*. Pykälässä viitataan siihen, että konkurssin vaikutuksesta konkurssisaatavan vanhentumiseen säädetään erikseen. Säännökset sisältyvät velan vanhentumisesta annettavaan lakiin. Lisäksi vanhentumisesta on edelleen erityislainsäädäntöä, esimerkiksi vakuutusoikeudellisista ja työoikeudellisista saatavista. Laissa verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin on säännökset verojen ja julkisoikeudellisten maksujen perintää koskevasta määräajasta. Yleinen vanhentumislaki ei koske verojen vanhentumista.

Velan vanhentumisesta annetun lain mukaan velan yleinen vanhentumisaika on kolme vuotta. Vanhentuminen alkaa, kun velka sopimuksen mukaan erääntyy tai kun velkoja voi muutoin esittää maksuvaatimuksen. Velan vanhentuminen voidaan katkaista viranomaismenettelyn yhteydessä ja lisäksi myös vapaamuotoisesti joko tunnustamisella tai muistuttamalla velasta. Maksutuomion hankkimisen jälkeen vanhentuminen on katkaistava viiden vuoden välein.

Lain 11 §:ään sisältyvät säännökset velan vanhentumisen katkeamisesta konkurssissa. Vanhentuminen katkeaa, kun velkoja ilmoittaa saatavan tai se otetaan konkurssissa muuten huomioon. Jos velkoja peruuttaa hakemuksensa tai konkurssiasian käsittely päättyy muusta syystä ilman, että tiedoksianto tai muu lain edellyttämä ilmoitus velkojan vaatimuksesta on toimitettu velalliselle, vanhentumisajan ei katsota katkenneen. Tällöin velka vanhentuu kuitenkin aikaisintaan yhden vuoden kuluttua menettelyn päättymisestä.

Ehdotetun lain mukaan konkurssi voidaan määrätä raukeamaan vielä valvontapäivän jälkeenkin. Jos velkoja on valvonut saatavansa pesänhoitajalle, vanhentumisajan voidaan katsoa katkenneen. Sama koskee myös pesänhoitajan omasta aloitteestaan jakoluetteloehdotukseen merkittyjä saatavia. Velalliselläkin ei ole kelpoisuutta ottaa vastaan saatavia koskevia ilmoituksia, vaan toimivalta on siirtynyt pesänhoitajalle.

Laissa velan vanhentumisesta on säännös (17 §:n 1 momentti), jonka mukaan konkurssituomiossa huomioon otettu saatava voidaan maksaa konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, vaikka vanhentumista ei ole välillä katkaistu.

11 §. *Oikeusvaikutusten voimassaolo.* Pykälän *1 momentista* ilmenee se pääsääntö, ettei muutoksenhaulla ole lykkäävää vaikutusta konkurssin alkamisen oikeusvaikutuksiin, vaan ne tulevat voimaan muutoksenhausta huolimatta. Oikeusvaikutukset lakkaavat, jos muutoksenhakutuomioistuin kumoaa konkurssiin asettamista koskevan päätöksen. Konkurssin asettamista koskevan päätöksen kumonnut hovioikeus voisi kuitenkin määrätä, että konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset lakkaavat vasta, kun päätös on lainvoimainen tai asiasta toisin määrätään.

Pykälän *2 momentissa* säädetään oikeus-

vaikutusten lakkaamisen ajankohdasta, jos konkurssi lakkaa ennen lopputilityksen hyväksymistä peruuntumisen, raukeamisen tai muun syyn, kuten sovinnon vuoksi. Tällöinkin konkurssin alkamiseen liittyvät oikeusvaikutukset lakkaisivat 1 momentista ilmenevän periaatteen mukaisesti pääsääntöisesti jo silloin, kun päätös raukeamisesta tai peruuntumisesta taikka sovinnon vahvistamisesta annetaan, vaikka tähän päätöksen haettaisiin muutosta.

Oikeusvaikutusten välitön lakkaaminen on sekä 1 että 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa selvä pääsääntö, sillä velallisen oikeuksia ei tule rajoittaa tarpeettomasti. Konkurssin oikeusvaikutusten voimassa pysyttäminen voi kuitenkin joissakin tilanteissa olla aiheellista ja perusteltua. Sen vuoksi tuomioistuin voisi erityisestä syystä määrätä, että oikeusvaikutukset kuitenkin pysyvät voimassa, kunnes päätös on lainvoimainen tai asiassa toisin määrätään. Erityinen syy voi liittyä esimerkiksi siihen, että kysymys konkurssin lakkaamisesta on ollut riitainen tai epäselvä.

12 §. *Tilaisuuden varaaminen ulosmittaukseen.* Pykälässä edellytetään, että pesänhoitaja varaa ulosottomiehelle tilaisuuden omaisuuden ulosmittaamiseen ennen varojen palauttamista velalliselle, jos ulosmittaushakemus on vireillä konkurssin oikeusvaikutusten lakatessa. Pesänhoitajan on ilmoitettava ulosottomiehelle konkurssin oikeusvaikutusten lakkaamisesta. Velallisen omaisuutta ei siten saisi oikeusvaikutusten lakkaamisen vuoksi heti palauttaa takaisin velalliselle, vaan tavoitteena on, että täytäntöönpano voisi jatkua silloin vireillä olevan ulosottohakemuksen perusteella. Pesänhoitaja voisi kuitenkin luovuttaa varat velalliselle heti, jos pesän varojen vähäisyyden vuoksi tai muusta syystä tilaisuuden varaaminen ulosmittaukseen on ilmeisen tarpeetonta. Muu syy olisi ainakin silloin, kun pesänhoitajan tiedossa on, ettei konkurssin alkaessa ollut vireillä ulosottohakemuksia. Pykälästä käy ilmi, ettei pesänhoitajan tule luovuttaa ulosottomiehelle tai velalliselle varoja siltä osin kuin ne tarvitaan konkurssikustannusten ja muiden konkurssipesän velkojen maksamiseen.

Pesänhoitajan tulisi varata ulosottomiehelle kohtuullinen aika ulosmittaukseen. Selvää on, että tämän ajan tulee olla suhteellisen lyhyt eikä velallisen omaisuutta saisi tarpeettomasti pitää hänen määräysvaltansa ulottumattomissa.

Ehdotuksen tavoitteena on paitsi selkeyttää nykytilaa myös parantaa velkojien asemaa. Velallinen ei voisi konkurssin oikeusvaikutusten lakattua hukata omaisuuttaan ulosmittausta hakeneen velkojan vahingoksi, sillä omaisuus ei palaisi velallisen hallintaan ennen kuin ulosottomiehellä on ollut tilaisuus toimittaa ulosmittaus. Ulosottolakiin ehdotetaan tämän vuoksi lisättäväksi säännös, jonka mukaan ulosottoasia pysyy vireillä konkurssin alkamisesta huolimatta kuuden kuukauden ajan.

4 luku. **Velallisen asema**

Lukuun sisältyvät säännökset, jotka koskevat velallisen oikeuksia ja velvollisuuksia konkurssin aikana sekä niitä pakkokeinoja, joita voidaan määrätä velallista kohtaan. Lisäksi siinä säädettäisiin ennen konkurssiin asettamista määrättävistä turvaamistoimista.

1 §. *Velallisen kohtelu.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi yleinen säännös velallisen kohtelusta konkurssin yhteydessä. Konkurssisääntöön ei tämänkaltaista säännöstä sisälly, mutta laissa jo edellytetyn hyvän pesänhoitotavan noudattamiseen kuuluu myös vaatimus velallisen asianmukaisesta kohtelusta. Tästä on kirjattu menettelyohje myös Konkurssiasiain neuvottelukunnan suositukseen ”Konkurssivelallisen oikeudet ja velvollisuudet” (11/8.10.1999).

Asiallisella kohtelulla tarkoitetaan ennen muuta hyvää ja maltillista käytöstä velallista kohtaan pesää selvitettäessä ja hoidettaessa. Säännös velvoittaisi konkurssihallintoa, toisin sanoen pesänhoitajaa, hänen avustajiaan ja velkojia. Velallisella säännöksessä tarkoitetaan konkurssivelallisena olevaa luonnollista henkilöä ja, kun konkurssivelallisena on yhteisö tai säätiö, sen lakimääräistä edustajaa ja muuta tämän luvun 12 §:n 1 momentissa määriteltyä henkilöä. Asiallinen kohtelu on yleinen sääntö ja se koskee ylipäänsä kaikkia velallisen asemassa olevia henkilöitä.

Asiallisen kohtelun vaatimus liittyy kaikkeen pesän hallinnon ja velallisen väliseen yhteydenpitoon. Velallisen asiallinen kohtelu edellyttää muun muassa, ettei velalliselle ase-

teta kohtuuttomina pidettäviä tapoja täyttää myötävaikutusvelvollisuutensa. Jos velallisella on esimerkiksi ansiotyö, sen hoitaminen ei saisi konkurssin vuoksi estyä eikä myöskään olennaisesti vaikeutua.

Ehdotetun säännöksen mukaan pesän selvityksessä ja hoidossa on otettava huomioon myös velallisen etu asianmukaisesti. Velallisen etu voi liittyä oikeuteen saada erotettua pesästä jotain sinne kuulumatonta omaisuutta, saada tarpeellisia tietoja ja asiakirjoja pesästä taikka saada käyttää pesään kuuluvaa omaisuutta. Velallinen voi tarvita esimerkiksi pesään kuuluvia asiakirjoja tai pesän hallussa olevia omia asiakirjojaan oikeudenkäynnin tai muun syyn, esimerkiksi verotukseen tai jonkin etuuden hakemiseen liittyvistä syistä. Pesänhoitajan tulee huolehtia siitä, että velallinen saa haltuunsa tarvitsemansa asiakirjat tai jäljennökset niistä. Luvun 2 §:ään ehdotetaan otettavaksi myös nimenomainen säännös velallisen tietojensaantioikeudesta.

Velallisen edun asianmukainen huomioon ottaminen voi vaatia, että velalliselle annetaan tilaisuus ainakin jonkin aikaa käyttää pesään kuuluvaa omaisuutta, jos asianmukaisesta korvauksesta voidaan sopia eikä käyttö vaikeuta pesän selvitystä. Pesänhoitajan tulee omalta osaltaan huolehtia siitä, että velallinen saa hänelle kuuluvan omaisuuden haltuunsa. Velallisen tulee myös tarvittaessa saada pesänhoitajalta tietoja oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan konkurssin yhteydessä samoin kuin konkurssimenettelyn kulusta yleisestikin.

2 §. *Velallisen tietojensaantioikeus ja kuuleminen.* Pykälässä on säännökset velallisen oikeudesta saada konkurssipesää koskevia tietoja ja osallistua velkojainkokoukseen tai saada muuten tietoja velkojien päätettävistä asioista. Lähtökohtana olisi *1 momentin* mukaan samanlainen tietojensaantioikeus kuin velkojilla on. Velallisen tietojensaanti turvataan ensisijaisesti siten, että velallinen saa vuosiselonteon ja muun pesänhoitajan omaaloitteisesti toimittaman aineiston. Pyynnöstä velallisella on velkojien tavoin oikeus saada muitakin pesää ja sen hoitoa koskevia tietoja. Velallisen tietojensaantioikeus olisi siis yleinen. Pesänhoitaja voisi kuitenkin rajoittaa sitä 2 momentissa mainituista syistä. Tässä suhteessa velallisen tietojensaantioikeus poikkeaa velkojien tietojensaantioikeudesta.

Velallisen tietojensaantioikeus koskee tietoja konkurssipesästä ja sen hoidosta. Konkurssipesän asiakirjoihin kuuluvat konkurssipesän hallintaan siirtyneet velallisen asiakirjat sekä konkurssin jälkeen syntynyt, pesän hoitoon liittyvä asiakirja-aineisto. Pesänhoitajalla olisi oma-aloitteinen velvollisuus toimittaa velalliselle esimerkiksi pesäluettelo (9 luvun 1 §:n 4 momentti), velallisselvitys (9 luvun 2 §:n 3 momentti) ja jakoluetteloehdotus (13 luvun 2 §:n 2 momentti). Omaisuuden rahaksimuutosta päätetään tavallisimmin 15 luvussa säännellyissä velkojainkokouksessa tai muussa päätöksentekomenettelyssä, joten velallinen saa rahaksimuuttoa koskevat asiakirjat yleensä jo ennen päätöksentekoa haltuunsa. Pesänhoitaja voi 2 momentin nojalla rajoittaa velallisen tietojensaanti- ja osallistumisoikeutta, mutta tällöinkin velallinen saa esimerkiksi omaisuuden luovutusasiakirjat tietoonsa jälkikäteen.

Tietojenantotapaa ei ehdoteta säänneltäväksi vaan pesänhoitaja voisi menetellä kulloinkin tarkoitukseen soveltuvalla tavalla. Jos velallisen edustajia on useita, pesänhoitaja voi sopia, kenelle heistä tietoja toimitetaan. Jollei tästä voida sopia, pesänhoitaja voi toimittaa tiedot ainakin sille, joka on oikeutettu ottamaan yhtiön puolesta vastaan tiedoksiantoja. Pesänhoitaja voi, jos kysymys on laajemmasta asiakirja-aineistosta, antaa velallisen tutustua asiakirjoihin toimitiloissaan tai muussa asiakirjojen säilytyspaikassa. Asiakirjoihin tutustuessaan velallisella on luonnollisesti oikeus käyttää avustajaa ja hän voi myös valtuuttaa asiamiehen tehtävään.

Pykälässä säädettäisiin myös velallisen oikeudesta osallistua velkojainkokouksiin. Nykyisin velallisella on oikeus osallistua velkojainkokouksiin. Ehdotuksen mukaan velalliselle kuuluisi osallistumisoikeus, mutta myös sitä pesänhoitaja voisi määrätyin edellytyksin rajoittaa tietyissä tapauksissa. Osallistumisoikeus tarkoittaa oikeutta olla kokouksessa läsnä ja ilmaista oma kanta käsiteltäviin asioihin. Äänivaltaa velallisella ei edelleenkään ole. Kun velkojainkokous pidetään esimerkiksi puhelinneuvotteluna, velallisellakin olisi oikeus osallistua tällaiseen yhteydenpitoon.

Velallisen kutsumisesta velkojainkokouk-

seen säädetään 15 luvun 8 §:ssä samassa yhteydessä kuin koollekutsumisesta muutenkin säädetään. On huomattava, että velallisella ei ole oikeutta saada velkojainkokousta koollekutsutuksi. Velallinen voi tietenkin esittää toivomuksensa koollekutsumisesta pesänhoitajalle ja esimerkiksi suurimmille velkojille.

Ehdotuksen mukaan pesänhoitajan olisi toimitettava velalliselle tiedot velkojainkokouksessa tai muussa päätöksentekomenettelyssä käsiteltävistä asioista. Velkojainkokouksen osalta tämä merkitsee sitä, että velalliselle on ilmoitettava kokouksessa käsiteltävät asiat kokouskutsun yhteydessä. Velallisella on oikeus esittää velkojainkokouksessa kantansa päätettävänä olevasta asiasta (15 luvun 4 §:n 1 momentti). Muusta päätöksentekomenettelystä on säännös 15 luvun 2 §:n 2 momentissa. Sen mukaan velkojien päätösvaltaan kuuluva asia voidaan käsitellä kokousta pitämättä niin, että velkojat ilmoittavat pesänhoitajalle kantansa määrätystä asiasta. Myös velalliselle olisi ehdotuksen mukaan varattava tilaisuus ilmoittaa kantansa muussa päätöksentekomenettelyssä käsiteltävässä asiassa. Jälkikäteen velalliselle on ilmoitettava päätöksen sisällöstä ja sen ajankohdasta.

Pesänhoitaja voisi *2 momentin* mukaan rajoittaa velallisen tietojensaanti- ja osallistumisoikeutta, jos tällaista rajoitusta voidaan pitää välttämättömänä konkurssipesän tai sivullisen oikeuden taikka muu erityinen syyn vuoksi. Tällainen tilanne voi olla käsillä erityisesti silloin, kun tietojen antaminen voi vahingoittaa pesän tai sivullisen etuja. Näin voi olla esimerkiksi, kun päätetään ryhtymisestä takaisinsaantioikeudenkäyntiin, jossa vastaajana on velallisen läheinen. Velallisen tietojensaantioikeuden rajoittaminen pesän omaisuuden myyntiä koskevista toimenpiteistä voi joskus olla tarpeen. Omaisuuden myynnillä on kuitenkin myös velalliselle tärkeä merkitys eivätkä pesän ja velallisen edut yleensä ole vastakkain niin, että velalliselta pitäisi salata myyntiä koskevia tietoja. Myyntineuvottelujen ollessa kesken pesänhoitaja ei kuitenkaan olisi velvollinen luovuttamaan velalliselle pesän omaisuutta koskevia ostotarjouksia, jos tarjouksen tekijä on sitä edellyttänyt taikka jos on vaarana, että velallinen ilmaisee tietoja ulkopuoliselle tai toiselle tarjouskilpailuun osallistuvalle taholle tai muutoin vaarantaa myyntineuvotteluja. Kun omaisuuden myyntiä tai muuta asiaa käsitellään velkojainkokouksessa, pesänhoitaja voisi ehdotuksen mukaan myös kieltää velallisen läsnäolon kokouksessa käsiteltäessä asiaa, josta velallisella ei edellä sanotun mukaisesti olisi oikeutta saada tietoa. Vastaavasti velallisen tietojensaantia voitaisiin rajoittaa muussa päätöksentekomenettelyssä.

Selvänä voidaan pitää sitä, että velallisella ei ole oikeutta saada pesänhoitajalta pesän selvitykseen liittyviä pesänhoitajan tai pesänhoitajan käyttämän avustajan laatimia keskeneräisiä asiakirjoja.

Ehdotuksen mukaan velalliselle olisi annettava tiedot jälkikäteen asioista, joita koskevien tietojen saantia pesänhoitaja on rajoittanut. Tällä perusteella velallinen saisi ainakin konkurssipesään kuuluvan omaisuuden kauppahintaa koskevat tiedot kaupan päättämisen jälkeen.

3 §. *Velallisen oikeus saada avustusta.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös velallisen oikeudesta saada elatusta konkurssipesän varoista. Säännös koskisi luonnollista henkilöä ja hänen elatuksensa varassa olevia henkilöitä, yleensä velallisen alaikäisiä lapsia. Säännösehdotus vastaa asiallisesti konkurssisäännön 39 §:n 1 momenttia, mutta henkilöpiiriä, johon sitä voidaan soveltaa, ehdotetaan laajennettavaksi.

Säännöksen tarkoituksena on ollut turvata niiden velallisten elatusta, joiden välittömät mahdollisuudet toimeentuloon vaikeutuvat konkurssin vuoksi. Elatuksen turvaamisella konkurssipesän varoista ei kuitenkaan ole käytännössä kovin suurta merkitystä. Nykyisin toimeentulotukijärjestelmä ja sosiaalietuudet turvaavat yleensä velallisen ja hänen perheensä välttämättömän toimeentulon, jollei velallisella ole ansiotuloja. Elatuksen tarvetta vähentää myös se, että velallisen tulot konkurssimenettelyn ajalta eivät ehdotuksen mukaan enää kuuluisi miltään osin konkurssipesään (5 luvun 1 §:n 1 momentti). Joissakin tilanteissa elatuksen turvaaminen pesän varoista voi kuitenkin edelleen olla tarpeen, esimerkiksi, kun velallinen joutuu odottamaan työtulojen tai toimeentulotuen saantia.

Pykälän *1 momentin* mukaan avustusta myönnettäessä olisi otettava huomioon velallisen ansaintamahdollisuudet. Huomioon

otettaisiin nykyiseen tapaan myös velallisen toiminta pesän selvittämiseksi ja konkurssipesän mahdollisuudet suorittaa avustusta. Avustusta myönnettäisiin kaikissa tapauksissa tapauskohtaisen harkinnan perusteella.

Luontevana lähtökohtana voidaan pitää velallisen olosuhteissa olevalle henkilölle toimeentulotukena maksettavaa rahamäärää (toimeentulotuesta annettu laki 1412/1997), kun säännöksen tarkoituksena on nimenomaan välttämättömän toimeentulon turvaaminen. Joskus voi kuitenkin olla tilanteita, joissa velallinen tarvitsee enemmän varoja esimerkiksi terveydenhoitomenoihinsa, ja tällöin pesänhoitajan tulisi luovuttaa tarvittavat varat velalliselle. Vastaavasti myös toimeentulotukijärjestelmässä voidaan myöntää erityisiin menoihin harkinnanvaraista toimeentulotukea.

Konkurssisäännön 39 §:ää koskevassa hallituksen esityksessä (HE 49/1997 vp) on todettu, että konkurssivelallisen ja hänen perheensä kannalta saattaa olla tarpeen, että heillä olisi mahdollisuus jatkaa asumista konkurssipesän hallinnassa olevassa asunnossa. Avustuksena velalliselle voitaisiin ehdotetun säännöksen nojalla edelleenkin myöntää väliaikainen asumisoikeus konkurssipesän varallisuuteen kuuluvassa asunnossa. Tämä voi olla perusteltua myös asunnon hoidon kannalta.

Lakiehdotuksen mukaan velalliselle voitaisiin myöntää avustusta enintään konkurssin alkamista seuraavien kuuden kuukauden aikana. Nykyisen säännöksen mukaan avustusta voidaan antaa konkurssimenettelyn aikana, siis konkurssiin asettamispäätöksen ja konkurssituomion välisenä aikana. Tämä aika on tapauksesta riippuen jonkin verran pidempi kuin ehdotettu kuuden kuukauden aika. Yhdenmukainen aikaraja on kuitenkin selkeämpi kuin menettelyn vaiheisiin ja konkurssipesän laajuuteen kytketty aika. Kuutta kuukautta voidaan myös pitää sellaisena aikana, jonka kuluessa voidaan kohtuudella edellyttää, että velallinen turvaa toimeentulonsa muilla keinoin kuin pesän varoilla.

Jos avustuksesta syntyy velallisen ja pesänhoitajan välillä erimielisyyttä, asia voitaisiin saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Konkurssituomioistuin on toimivaltainen käsittelemään asian (7 luvun 3 §).

Konkurssisäännön mukaan elatusta voidaan myöntää vain silloin, kun konkurssivelallisena on luonnollinen henkilö. Pykälän *2 momentissa* ehdotetaan henkilöpiiriä laajennettavaksi niin, että elatusta voitaisiin antaa myös sellaiselle henkilölle, joka on hankkinut toimeentulonsa kokonaan tai pääosin konkurssiin asetetussa pienyhtiössä vastuunalaisena yhtiömiehenä tai konkurssiin asetetun osakeyhtiön johtoon kuuluneena osakkeenomistajana. Yrittäjänä toimineella henkilöllä olisi siten sama oikeus elatukseen konkurssipesän varoista riippumatta siitä, missä yritysmuodossa toimintaa on harjoitettu.

4 §. *Velalliselle tulleet viestit ja muut lähetykset.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset pesänhoitajan oikeudesta velalliselle osoitettuihin viesteihin ja muihin lähetyksiin.

Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajalla olisi oikeus ottaa haltuunsa ja avata velalliselle osoitetut kirjelähetykset, muut viestit ja postipaketit. Velallisen suostumusta ei tarvittaisi. Kirjelähetyksen ja postipaketin määritelmät sisältyvät postipalvelulakiin (313/2001). Muita viestejä ovat sähköiset viestit ja muut sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä toimitetut viestit.

Velallisen posti ei aina tule velallisen toimitiloihin eivätkä toimitilat ole välttämättä konkurssipesän hallinnassa pitkään. Pesänhoitajalle kuuluvaa viestien haltuunotto-oikeutta ei rajoiteta sen perusteella, minne velallisen posti toimitetaan. Lakiehdotuksen 23 luvun 3 §:ssä on säännös, jonka nojalla postiyrityksen on luovutettava velallisen posti pesänhoitajalle tai toimitettava se pesänhoitajan ilmoittamaan osoitteeseen.

Viestien haltuunotto- ja avaamisoikeutta pesänhoitajalla ei kuitenkaan olisi, jos on syytä olettaa, ettei lähetys liity velallisen taloudelliseen toimintaan tai konkurssipesän selvitykseen. Säännös ei siis koskisi henkilökohtaisia kirjeitä eikä muita henkilökohtaisia viestejä, olivatpa ne tarkoitettu velalliselle itselleen, velallisen edustajalle, velallisen työntekijälle tai muulle henkilölle.

Yleensä velallisen käyttämiin toimitiloihin saapuva posti liittyy velallisen harjoittamaan liike- tai ammattitoimintaan. Henkilökohtainen posti ohjataan tavallisesti kotiosoitteeseen. Jos lähettäjä sellaista toimittaa yrityk-

sen osoitteeseen, se on yleensä lähettäjän nimen tai muun seikan perusteella erotettavissa muusta postista kuten liikekirjeistä. Lähetyksessä voi olla jopa nimenomainen merkintä siitä, että lähetys on henkilökohtainen. Jos postin avaamisen yhteydessä käy ilmi, että viesti on henkilökohtainen, pesänhoitajan on luonnollisesti keskeytettävä lukeminen ja toimitettava viesti vastaanottajalle. Joskus liikekirjeenvaihdon ja yksityisten lähetysten välillä saattaa kuitenkin esiintyä rajanvetoongelmia. Ongelmia voi syntyä lähinnä sähköisten viestien suhteen. Sähköpostilla toimitettujen viestien osalta henkilökohtaisten lähetysten selville saanti voi olla vaikeaa, jos yrityksessä ei ole edellytetty viestien henkilökohtaisuuden merkitsemistä sähköpostiin.

Pesänhoitaja voi epäselvässä tilanteessa edellyttää velallisen apua asian selvittämiseksi ja velallinen on tähän 5 §:ssä tarkoitetun myötävaikutusvelvollisuutensa puitteissa velvollinen. Velallisellakaan ei kuitenkaan ole oikeutta työntekijän postin sisällön tutkimiseen.

Pesänhoitaja voi työntekijälle postitse tulleiden kirjeiden ja muiden lähetysten suhteen toimia kuten väärään osoitteeseen tulleen lähetyksen suhteen on muutenkin toimittava. Pesänhoitaja voi toimittaa lähetyksen sille, jolle se on tarkoitettu tai, jos se soveliaammin käy päinsä, lähettäjälle. Jollei lähetystä voida toimittaa edelleen tai palauttaa lähettäjälle taikka jos lähetyksen vastaanottaja tai lähettäjä eivät käy selville, pesänhoitaja voi toimittaa lähetyksen postiyritykselle. Postipalvelulakiin sisältyvät säännökset perillesaamattomien lähetysten käsittelystä.

Pesänhoitajan pesänselvitystoimiin liittyy se, että työntekijöille annetaan tarvittaessa mahdollisuus ilmoittaa sähköpostiosoitteen muutoksesta tai siitä, ettei osoite ole enää voimassa. Työntekijöiden tulee myös saada mahdollisuus poistaa omassa käytössään olleet tiedot kuten esimerkiksi henkilökohtaiset osoitekirjat. Vastaavasti pesänhoitaja voi menetellä velallisen omien yhteyksien katkaisemiseksi. Jos on tarpeen, pesänhoitaja voi edellyttää, että tietojen muuttaminen ja poistaminen tehdään pesänhoitajan tai hänen käyttämänsä avustajan valvonnassa. Tällöin voidaan huolehtia siitä, ettei velallinen poista samassa yhteydessä esimerkiksi pesänselvityksen kannalta tarpeellista tietoa.

Työministeriön asettaman työelämän tietosuojalainsäädännön täydentämistä valmistelevan työryhmän tehtävänä on valmistella lainsäädäntöehdotukset muun muassa työnantajan oikeudesta valvoa työntekijän sähköpostin käyttöä. Sääntely tulee koskemaan konkurssipesän ja työntekijän välistä suhdetta, sillä konkurssipesä rinnastuu työnantajaan ja on velvollinen noudattamaan yleisiä työoikeudellisia säännöksiä, jollei konkurssin varalta on muuta säädetty.

Pykälän *2 momenttiin* sisältyy postiyrityksiä velvoittava säännös, jonka nojalla pesänhoitaja voi saada velalliselle postitse toimitetut kirjelähetykset ja postipaketit haltuunsa. Postipalvelulakiin ei tällaista säännöstä sisälly.

Pesänhoitajan pyynnöstä postiin toimitetut lähetykset olisi luovutettava velallisen sijasta pesänhoitajalle. Tämä koskee myös velallisen postilokeroon toimitettuja lähetyksiä. Postiyrityksen tulisi pesänhoitajan pyynnöstä toimittaa velallisen posti pesänhoitajan ilmoittamaan, esimerkiksi pesän hallinnon tai pesänhoitajan toimiston osoitteeseen. Tällainen menettely on tarpeen erityisesti silloin, kun velallisen toimitilat eivät ole pesän käytössä.

Ehdotettu 1 momentin säännös turvaa luottamuksellisen viestin salaisuutta kieltämällä pesänhoitajalta sellaisten viestien avaamisen, jotka eivät liity velallisen taloudelliseen toimintaan tai konkurssipesän selvittämiseen. Luovuttamalla postin 2 momentin nojalla pesänhoitajalle postiyritys ei siten heikentäisi luottamuksellisen viestin salaisuutta, jonka turvaamisesta sen on postipalvelulain 15 §:n nojalla huolehdittava.

5 §. *Velallisen myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset velallisen velvollisuuksista konkurssissa. Pykälän alkuun on kirjattu velallisen yleistä myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuutta koskeva säännös. Sen lisäksi on tarkemmin määritelty, mitä velvollisuus erityisesti sisältää. Pykälässä säädetään myös velallisen velvollisuudesta olla pesänhoitajan käytettävissä. Konkurssisäännössä velallisen tietojenantovelvollisuudesta säädetään 15 ja 82 §:ssä. Ilmoitusvelvollisuus on laaja ja se koskee pesäluetteloon

merkittävien tietojen lisäksi kaikkia sellaisia tietoja, joita pesänhoitaja tai velkojat pyytävät ja velallinen voi antaa.

Pykälän *1 momentin* alussa olevan yleisen säännöksen mukaan velallisen olisi myötävaikutettava siihen, että pesänhoitaja voi suorittaa hänelle kuuluvat tehtävät ja että konkurssimenettely voidaan saattaa asianmukaisesti päätökseen. Pesänhoitajan tehtäviin kuuluvat konkurssin alkuvaiheissa pesän varojen ja velkojen selvittämiseen liittyvät tehtävät. Pesänhoitajan on aina laadittava varoista ja veloista pesäluettelo. Pesän taloudellisen tilan selvittämiseksi velallisen myötävaikutus on yleensä välttämätöntä.

Velallisen myötävaikutusvelvollisuus kestäisi konkurssin päättymiseen eli lopputilityksen hyväksymiseen asti ja tarvittaessa sen jälkeenkin, jos konkurssia jatketaan poikkeuksellisesti jälkiselvityksenä. Käytännössä myötävaikutusvelvollisuuden merkitys painottuu kuitenkin suureksi osaksi menettelyn alkuvaiheisiin.

Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu, että pesänhoitaja ainakin velallisen pyynnöstä ilmoittaa, milloin velallisen ei enää tarvitse olla pesänhoitajan jatkuvasti tavoitettavissa.

Pesän selvittämiseen ja jakoluettelon vahvistamiseen liittyvät toimet ovat osaksi pesänhoitajan, osaksi tuomioistuimen tehtäviä. Velallisen myötävaikutusvelvollisuus koskee myös tuomioistuinmenettelyä ja sillä osaltaan turvataan konkurssiasioiden tehokasta ja joutuisaa käsittelyä. Pakkokeinoista niskoittelevaa velallista kohtaan sisältyvät säännökset luvun 11 §:ään.

Pykälän *2 momentin* 1 kohdan mukaan velallisen tulee huolehtia siitä, että pesänhoitaja saa pesään kuuluvan omaisuuden ja velallisen toimitilat hallintaansa. Velallisen on myös huolehdittava siitä, että pesänhoitaja pääsee velallisen tietojärjestelmiin. Velallisen on ilmoitettava pesänhoitajalle velallisen toimintaan liittyvät salasanat ja huolehdittava siitä, että pesänhoitaja saa haltuunsa tietojärjestelmien käyttöä varten tarvittavat tiedot.

Jos velallisen omaisuutta on muualla, velallisen on ilmoitettava omaisuuden sijaintipaikka ja annettava muut tarpeelliset tiedot pesänhoitajalle omaisuuden haltuunottoa varten. Velallisen on huolehdittava siitä, että pesänhoitaja saa haltuunsa sellaisen pesään kuuluvan omaisuuden, joka sijaitsee esimerkiksi velallisen kotona. Jos velallisen muunlainen myötävaikutus on esimerkiksi ulkomailla olevan omaisuuden siirtämiseksi tai muuten siitä määräämiseksi tarpeen, velallinen on siihenkin velvollinen. Tietojenantovelvollisuutensa nojalla velallinen on velvollinen antamaan omaisuudesta myös muita pesänhoitajan tarpeellisina pitämiä tietoja. Tällaisia voivat olla ainakin omaisuuden arvoa ja panttausta koskevat tiedot.

Pykälän 2 momentin 2 kohta koskee velallisen tietojenantovelvollisuutta pesäluettelon laatimiseksi. Pesäluettelon laatimiseksi velallisen tulee luovuttaa pesänhoitajalle kirjanpitoaineistonsa ja muut asiakirjat. Muita asiakirjoja ovat muun muassa velallisen liike- tai elinkeinotoimintaan liittyvät asiakirjat. Velallisen on annettava pesänhoitajalle myös sellaiset puutteellista asiakirja-aineistoa täydentävät tiedot, joiden avulla pesäluettelo saadaan vastaamaan pesän todellista tilannetta.

Velallisen olisi annettava tarpeelliset tiedot myös konkurssisaatavista. Kirjanpitoaineisto ei välttämättä selvitä saatavia riittävästi ja tarvittaessa velallisen on annettava pesänhoitajalle tarpeellisia lisätietoja erityisesti saatavien oikeellisuuden ja määrän selvittämiseksi. Tietoja voidaan tarvita myös panttauksista.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan nojalla velallinen olisi velvollinen antamaan pesänhoitajalle muut tämän tehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Tietojenantovelvollisuutta ei ole säännöksessä rajattu vain pesänhoitajan pyytämiin tietoihin. Velallisen tulisi myös oma-aloitteisesti ilmoittaa sellaiset seikat, jotka velallisen tieten voivat olla pesänhoitajan tehtävien suorittamiseksi tarpeen. Velallisen olisi ilman pesänhoitajan tiedusteluakin ilmoitettava esimerkiksi kirjanpidosta puuttuvista asiakirjoista. Velallisen on myös vastattava pesänhoitajan aineiston yksilöintiä, esimerkiksi aineiston sisältöä, laajuutta ja järjestelyä koskeviin kysymyksiin.

Pykälän *3 momentin* mukaan velallisen olisi ilmoitettava pesänhoitajalle yhteystietonsa sekä oltava tarvittaessa pesänhoitajan tavoitettavissa. Näiden tietojen muutoksistakin olisi siten ilmoitettava. Tältä osin säännös vastaa voimassa olevaa lakia (konkurssisäännön 37 §, 1218/1997). Lisäksi 2 momenttiin

on kirjattu nimenomaisesti se, että velallisen on pesänhoitajan pyynnöstä saavuttava pesänhoitajan tai velallisen toimitiloihin täyttämään laissa säädetty myötävaikutusvelvollisuutensa. Korvaus velalliselle saapumisesta aiheutuvista kustannuksista voidaan maksaa 7 §:n nojalla pesän varoista.

6 §. *Pesäluettelon vahvistaminen ja tietojen antaminen.* Pykälän *1 momentin* mukaan velallinen olisi velvollinen vahvistamaan pesäluettelon oikeaksi allekirjoituksellaan. Pesäluettelon vahvistaminen sisältää vakuutuksen siitä, että luettelo varoista ja veloista on velallisen tietämän mukaan oikea. Jos luettelosta velallisen tieten puuttuu jotain tai velallinen epäilee, että luettelosta saattaa puuttua tietoja tai velallinen ei voi muusta syystä olla varma pesäluettelon oikeellisuudesta, velallinen voi tehdä asiasta varauman. Tästä lakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös. Varaumasta lakiin ei nykyisin sisälly säännöstä, mutta käytännössä sellaisia sallitaan tehtävän. Varauma on yksilöitävä ja perusteltava. Kuolinpesän konkurssissa velallinen voi vastaavasti täydentää ja oikaista perukirjaan merkittyjä tietoja. Se, minkälainen merkitys velallisen tekemälle varaumalle voidaan antaa, voi myöhemmin tulla arvioitavaksi mahdollisen rikosoikeudenkäynnin yhteydessä.

Nykyisin velallisen on aina vahvistettava valallaan tai vakuutuksellaan pesäluettelo oikeaksi tuomioistuimessa (konkurssisäännön 15 §). Ehdotuksen mukaan sitä vastoin pääsääntöisesti riittää, että velallinen vahvistaa pesäluettelon oikeaksi allekirjoituksellaan. Velallinen voitaisiin pykälän *2 momentin* nojalla kuitenkin pesäluettelon allekirjoittamisen sijasta velvoittaa vahvistamaan pesäluettelo mainitulla tavalla tuomioistuimessa tai antamaan myös muita tietoja pesäluetteloa varten, jos pesänhoitaja sitä vaatii. Näin voitaisiin menetellä, jos pesänhoitajalla on aihetta epäillä velallisen antaneen vääriä tietoja tai salanneen tietoja. Pesänhoitajan ei kuitenkaan tarvitsisi ilmoittaa tuomioistuimelle vaatimuksensa syytä.

Jos velallinen ei ole allekirjoituksellaan vahvistanut pesäluetteloa oikeaksi, velallinen voitaisiin velvoittaa vahvistamaan pesäluettelo tuomioistuimessa oikeaksi vielä senkin jälkeen, kun konkurssi on jo päättynyt. Tarve jälkikäteiseen vahvistamiseen voi olla lähinnä silloin, kun velallinen ei ole ollut konkurssimenettelyn aikana tavoitettavissa.

Kuolinpesän konkurssissa perukirja korvaa pesäluettelon (9 luvun 1 §:n 3 momentti) ja velallinen voitaisiin edellä sanotuin tavoin velvoittaa vahvistamaan vastaavasti perukirja tai antamaan tietoja kuolinpesästä.

Väärän tai harhaanjohtavan pesäluettelon vahvistaminen taikka väärien tietojen antaminen voi olla rangaistavaa rikoslain 39 luvun 2 ja 3 §:ssä tarkoitettuna velallisen petoksena. Velallisen petoksen tekomuotona on muun muassa omaisuuden salaaminen taikka muun väärän tai harhaanjohtavan tiedon antaminen velkojien kannalta merkityksellisestä seikasta konkurssimenettelyssä. Jos velallinen allekirjoituksellaan vahvistaa vääränsisältöisen pesäluettelon oikeaksi, tavallisesti teko täyttäisi velallisen petoksen tunnusmerkistön. Törkeän velallisen petoksen tunnusmerkistö täyttyy muun muassa, jos velallinen vahvistaa väärän tai harhaanjohtavan tiedon tuomioistuimessa oikeaksi tai jos velallisen petoksessa on tavoiteltu huomattavaa hyötyä ja velallisen petos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Vaikka velallinen ei olisikaan vahvistanut luetteloa tuomioistuimessa, törkeän velallisen petoksen tunnusmerkistö voi siis siitä huolimatta edelleenkin täyttyä. Toisaalta jos velallinen vahvistaa tuomioistuimessa väärän pesäluettelon, kysymys voi olla törkeästä velallisen petoksesta, jos tekoa voidaan kokonaisarvostelussa pitää törkeänä.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin selvyyden vuoksi, ettei konkurssin jatkamista estä se, ettei velallinen ole vahvistanut pesäluetteloa esimerkiksi poissaolonsa vuoksi.

7 §. *Velallisen oikeus saada korvaus kuluista.* Velalliselle voi syntyä kuluja pesän selvittämiseen liittyvien velvoitteiden täyttämisestä. Ehdotuksen mukaan velallinen saisi konkurssipesän varoista kohtuullisen korvauksen tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista. Matkakustannuksilla tarkoitetaan matkasta aiheutuneita tarpeellisia menoja ja toimeentulokustannuksilla ruoka- ja majoittumiskustannuksia. Säännös vastaa konkurssisäännön 39 §:n 2 momenttia (1218/1997).

Oikeus kustannusten korvaukseen olisi kaikilla niillä, joihin ehdotetun 12 §:n mukai-

sesti sovelletaan velallista koskevia säännöksiä. Jos konkurssipesän varoista maksettavasta kustannusten korvauksesta on erimielisyyttä, asian ratkaisisi tuomioistuin.

8 §. *Ennen konkurssiin asettamista määrättävät turvaamistoimet.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset, joiden nojalla konkurssihakemusta käsittelevä tuomioistuin voisi määrätä kiireellisistä pesän selvittämistä turvaavista toimista ennen kuin konkurssiin asettamisesta on päätetty. Pykälän *1 momentti* koskisi omaisuuden takavarikkoa tai oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 §:ssä tarkoitettua muuta turvaamistointa (1 momentin 1 kohta), kirjanpidon ja siihen liittyvän asiakirja-aineiston takavarikkoa tai edellä tarkoitettua muuta turvaamistointa (1 momentin 2 kohta) sekä velalliselle määrättävää maastapoistumiskieltoa (1 momentin 3 kohta). Säännökset ovat samansisältöisiä kuin konkurssisäännön 6 a ja 36 § (1218/1997). Yleiset säännökset turvaamistoimista ovat oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa, jonka 1 ja 2 §:ssä säädetään takavarikosta ja 3 §:ssä muusta toimenpiteestä hakijan oikeuksien turvaamiseksi. Takavarikon ja muun turvaamistoimen yhdeksi perusteeksi on kuitenkin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 §:ää vastaavasti asetettu se, että velallinen "menettelee muulla velkojien oikeutta vaarantavalla tavalla".

Turvaamistoimista voitaisiin määrätä vain, jos konkurssihakemuksen hyväksymiselle on ilmeisesti 2 luvussa tarkoitetut perusteet. Konkurssiin asettamisen jälkeen velallisen omaisuuteen kohdistuville turvaamistoimille ei ole enää tarvetta, kun velallinen menettää konkurssin vuoksi oikeuden määrätä omaisuudestaan. Maastapoistumiskielto voitaisiin 9 §:n nojalla määrätä konkurssin alettuakin.

Pykälän *2 momentin* mukaan 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuista turvaamistoimista olisi lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 5 §:n 1 momentissa sekä 10—13 §:ssä säädetään. Ehdotus vastaa tältäkin osin konkurssisäännön 6 a §:ää. Sovellettaviksi tulisivat näin ollen oikeudenkäymiskaaren säännökset hakemuksen muodosta (5 §:n 1 momentti) sekä täytäntöönpanosta aiheutuvista kuluista (10 §), vahingon ja kulujen korvaamisesta vastapuolelle (11 §) ja korvauskanteen nostamisesta (12 §). Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpano kuuluu oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 13 §:n mukaan ulosottomiehelle, ja siitä säädetään ulosottolain 7 luvussa. Viittaussäännöksen perustella tämä koskee myös konkurssiasian yhteydessä määrättyä turvaamistointa.

Pykälän *3 momentin* mukaan maastapoistumiskielto voisi olla voimassa enintään siihen asti, kun velallinen on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi. Säännös vastaa voimassa olevaa lakia. Nykyisin velallisen on aina vahvistettava pesäluettelo oikeaksi tuomioistuimessa, mutta ehdotuksen mukaan velallinen voisi vahvistaa pesäluettelon oikeaksi allekirjoituksellaan ja vain eri vaatimuksesta hänen olisi tehtävä se tuomioistuimessa. Velallinen voitaisiin konkurssin alettua 9 §:n 2 momentin nojalla eri päätöksellä määrätä maastapoistumiskieltoon, kunnes velallinen on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi tuomioistuimessa.

Pykälän 3 momentista käy ilmi, että maastapoistumiskielto tarkoittaisi, kuten nykyisinkin, aina samalla sitä, että kieltoon määrätylle ei saisi antaa passia. Jos velalliselle on annettu passi ennen kieltoon määräämistä, hänen olisi luovutettava se poliisin haltuun kiellon voimassaoloajaksi.

9 §. *Maastapoistumiskielto konkurssin alettua.* Pykälän *1 momentin* mukaan velallinen voitaisiin määrätä maastapoistumiskieltoon konkurssin alettuakin samoin edellytyksin kuin 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään. Tarve kiellon määräämiselle voi toisinaan tulla esiin vasta, kun pesänhoitaja aloittaa selvitystyönsä. Myös tämä konkurssin alettua määrätty kielto olisi, kuten ennen asettamistakin määrätty kielto, voimassa enintään pesäluettelon vahvistamiseen saakka. Kielto päättyisi, kun velallinen on vahvistanut pesäluettelon, jollei 2 momentin nojalla määrätä uutta kieltoa aikaisemmin määrätyn kiellon voimassaoloaikana.

Pykälän *2 momentissa* on säännös, jonka nojalla tuomioistuin voisi määrätä maastapoistumiskiellon tilanteessa, jossa velallista vaaditaan vahvistamaan pesäluettelo oikeaksi tuomioistuimessa. Tarve maastapoistumiskiellon määräämiseen voi tulla ilmi, jos havaitaan, että velallinen ei ole ilmoittanut pesäluetteloon merkittäviä seikkoja, ja on vaa-

ra, että velallinen poistuu maasta velvollisuuksiensa välttämiseksi. Kielto olisi voimassa, kunnes velallinen on täyttänyt velvollisuutensa.

10 §. *Turvaamistoimien käsittely.* Pykälä koskee tuomioistuinmenettelyä turvaamistoimien määräämisessä. Säännökset vastaavat voimassa olevaa lakia. Pykälän *1 momentin* nojalla vaatimuksen 8 ja 9 §:ssä tarkoitetusta turvaamistoimesta voisi esittää konkurssihakemuksen tehnyt tai muu velkoja. Vaatimus voidaan esittää sekä velallisen että velkojan vireille paneman konkurssiasian yhteydessä. Vaatimuksen voisi esittää myös pesänhoitaja, jos maastapoistumiskieltoa vaaditaan konkurssin alettua. Vaatimus voitaisiin asian kiireellisyyden vuoksi hyväksyä varaamatta velalliselle tilaisuutta tulla kuulluksi.

Määräys turvaamistoimesta tai maastapoistumiskiellosta olisi kumottava heti, kun sen voimassapitämiseen ei olisi aihetta. Kiellon kumoamisesta tuomioistuin voisi päättää viran puolesta taikka velallisen, pesänhoitajan tai velkojan vaatimuksesta. Kieltoon määrätyllä olisi näin mahdollisuus saattaa asia uudelleen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Jos konkurssihakemus hylätään, jätetään tutkimatta tai jää sillensä, tuomioistuimen määräys turvaamistoimista raukeaa. Sama koskee tilannetta, jossa konkurssi peruuntuu.

Kun velallinen asetetaan konkurssiin, tuomioistuimen olisi päätettävä, pidetäänkö 8 §:n nojalla asetettu maastapoistumiskielto voimassa. Kun muut turvaamistoimet (7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdat) menettävät merkityksensä konkurssiin asettamispäätöksen vuoksi, ei erityistä määräystä turvaamistoimen voimassaolon päättymisestä tarvita.

Pykälän *2 momentti* koskee maastapoistumiskieltoa. Maastapoistumiskielto tulee voimaan heti, kun se on annettu. Velallinen saa tiedon kiellosta ja velvollisuudesta luovuttaa passi poliisin haltuun tuomioistuimelta. Ilmoitus velalliselle olisi tehtävä myös silloin, kun maastapoistumiskielto kumotaan tai se raukeaa.

Tuomioistuimen olisi ilmoitettava maastapoistumiskieltoa koskevasta päätöksestään viipymättä myös poliisille, jotta tiedot kiellosta voidaan tallentaa poliisin tietojärjestelmään. Nämä tiedot poliisin on poistettava rekisteristä viipymättä sen jälkeen, kun kielto on rauennut tai se on kumottu. Rajavartio- ja tulliviranomaisilla on oikeus saada tiedot poliisin tietojärjestelmästä teknisen käyttöyhteyden avulla muun muassa henkilöiden maasta lähdön valvontaa varten.

Pykälän *3 momentin* mukaan turvaamistoimenpidettä tai maastapoistumiskieltoa koskevasta päätöksestä ei saa valittaa. Velallinen saisi kuitenkin ilman määräaikaa kannella päätöksestä. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

11 §. *Pakkokeinot velallista kohtaan.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset velalliseen kohdistettavista pakkokeinoista. Nykyisin pakkokeinona niskoittelevaa velallista kohtaan voidaan käyttää vain niin sanottua painostusvankeutta (konkurssisäännön 18 ja 82 §). Velallinen voidaan myös tuomita vankeusrangaistukseen konkurssivelallisen niskoittelusta, jos hän ei täytä velvollisuuksiaan oltuaan sen vuoksi vangittuna kaksi kuukautta. Konkurssivelallisen niskoittelua koskevaa rangaistussäännöstä ei enää ehdoteta otettavaksi lakiin, mutta sen sijaan painostusvankeus ehdotetaan edelleen säilytettäväksi. Myös uhkasakon käyttö tulisi mahdolliseksi.

Painostusvankeuden enimmäispituudeksi ehdotetaan kuutta kuukautta. Painostusvankeuden ja muiden pakkokeinojen päämäärä on sama kuin yritettäessä taivutella niskoittelevaa todistajaa täyttämään laissa säädetty velvollisuutensa. Sen vuoksi konkurssivelallista kohtaan käytettäviä pakkokeinoja on yhdenmukaistettu todistajaa kohtaan käytettävien pakkokeinojen kanssa. Myös vankeudelle ehdotettu enimmäispituus vastaa niskoittelevalle todistajalle oikeudenkäymiskaaren nojalla määrättävän vankeusrangaistuksen pituutta (oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §).

Pakkokeinoista päättäisi aina tuomioistuin pesänhoitajan esityksestä. Pakkokeinojen käyttö voisi tulla kysymykseen, jos velallinen laiminlyö 5 §:ssä säädetyn myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuutensa niin, että pesänhoitaja ei velallisen laiminlyönnin vuoksi kykene hoitamaan tehtäviään tai jos velallinen kieltäytyy vahvistamasta pesäluetteloa oikeaksi taikka antamasta 6 §:n nojalla tietoja pesäluetteloa varten. Mikä tahansa velallisen laiminlyönti ei voisi olla perusteena pakko-

keinoihin turvautumiseen, vaan laiminlyönnin tulee estää pesänhoitajaa täyttämästä velvollisuuksiaan. Perusteena voi olla esimerkiksi kieltäytyminen pesäluettelon laatimiseksi tarpeellisten tietojen antamisesta tai sellainen myötävaikutusvelvollisuuden laiminlyönti, joka estää pesänhoitajaa saamasta pesään kuuluvaa omaisuutta haltuunsa. Pakkokeinojen käyttö tulee silloin kysymykseen vain, jos velallisella on tosiasiassa mahdollisuus myötävaikuttaa siihen, että pesänhoitaja saa omaisuuden haltuunsa. Velallisen käytettävissä ei välttämättä ole keinoja esimerkiksi ulkomailla olevan omaisuuden kotiuttamiseksi. Pakkokeinoihin voitaisiin turvautua, jos velallinen kieltäytyy vahvistamasta pesäluetteloa oikeaksi allekirjoituksellaan tai, jos niin on vaadittu, valallaan tai vakuutuksellaan tuomioistuimessa. Velallinen voidaan 6 §:n nojalla myös velvoittaa antamaan tietoja pesäluetteloa varten tuomioistuimessa, ja niskoittelu tietojen antamisessa voisi johtaa pakkokeinojen käyttöön. Velallisen toimimisvelvollisuus on aina yksilöitävä niin, että velallinen tietää, mitä häneltä vaaditaan myötävaikutusvelvollisuuden asianmukaiseksi täyttämiseksi.

Pakkokeinona tulisi yleensä ensisijaisesti kysymykseen uhkasakon määrääminen. Tästä säännökset sisältyvät *1 momenttiin*. Uhkasakko määrätään oikeudenkäymiskaaren 32 luvun 1 §:n mukaisesti rahamäärältään kiinteänä ottaen huomioon sakotetun maksukyky. Jollei velallinen täytä viivytyksettä velvollisuuttaan, hänet voidaan tuomita asetettuun uhkasakkoon. Uhkasakko voidaan edellä mainitun oikeudenkäymiskaaren säännöksen nojalla tuomita erityisestä syystä lievempänä kuin se on asetettu.

Pykälän *2 momentti* koskee painostusvankeutta. Lainkohdan nojalla tuomioistuin voisi määrätä vankeuteen sellaisen velallisen, joka ei 1 momentin nojalla määrätystä uhkasakosta huolimatta täytä velvollisuuksiaan. Välttämätöntä ei kuitenkaan olisi, että velalliselle kaikissa tapauksissa asetettaisiin ensin uhkasakko. Velallinen voitaisiin ehdotuksen mukaan määrätä uhkasakkoa asettamattakin tai sitä tuomitsematta vankeuteen, jos on ilmeistä, että velallinen niskoittelee uhkasakosta huolimatta. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi, kun velallisen käyttäytymisen perusteella on selvää, että velallinen ei tulisi täyttämään velvollisuuttaan uhkasakosta huolimatta. Uhkasakon teho konkurssiasioissa voi olla tavanomaista heikompi, koska velalliselle tai velallisen lakisääteisellä edustajalla ei ole useinkaan mahdollisuuksia selvitä uhkasakon sisältämästä taloudellisesta velvoitteesta.

Ehdotuksen mukaan velallista ei saisi pitää vangittuna enempää kuin kuusi kuukautta. Jos velallinen luopuu niskoittelusta aikaisemmin, asiasta olisi heti ilmoitettava tuomioistuimelle. Velallinen voisi tehdä ilmoituksen itse tai ilmoittaa asiasta vankilanjohtajalle. Ilmoituksen johdosta asia olisi ehdotuksen mukaan otettava tuomioistuimessa uudelleen esille, ja tuomioistuimen olisi jatkettava asian käsittelyä viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua velallisen ilmoituksesta. Ehdotus vastaa uudelleen käsittelyn aikaa koskevalta osin Eduskunnan 17 päivänä helmikuuta 2003 hyväksymää (HE 2/2002 vp) pakkokeinolain 22 §:ää, joka koskee vangitsemisasian uudelleen käsittelyä vangitun pyynnöstä. Määräaika laskettaisiin nimenomaan velallisen tekemän ilmoituksen ajankohdasta silloinkin, kun ilmoitus on tehty vankilanjohtajalle. Lakiehdotuksen 7 luvun 3 §:n 3 momenttiin sisältyy säännös, jonka mukaan vangitun velallisen asian käsittelyä voidaan jatkaa päivystävässä käräjäoikeudessa, jos määräajan viimeinen päivä sattuu juhlapyhäksi.

Kun velallinen ilmoittaa luopuvansa niskoittelusta, hän voi täyttää velvollisuutensa tuomioistuimessa, esimerkiksi vannomalla pesäluettelon. Tämän jälkeen velallinen on heti vapautettava painostusvankeudesta. Velallinen on voinut täyttää velvollisuutensa jo vankilassa ollessaan, esimerkiksi antamalla pesänhoitajalle tämän tarvitsemat tiedot. Tällöin tuomioistuimen tulee päättää vapauttamisesta jo saatuaan ilmoituksen niskoittelusta luopumisesta, jollei ole erityistä syytä epäillä ilmoituksen uskottavuutta. Velallisen kuuleminen asiassa ei ole tarpeen. Pesänhoitajan kuuleminen voi sen sijaan olla tarpeen. Asian kiireellisyyden vuoksi kuuleminen on tarkoituksenmukaista tehdä puhelimitse.

Pykälän *3 momentin* mukaan velalliselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi pesänhoitajan pakkokeinoja koskevasta vaatimuksesta.

Jos asia on kiireellinen eikä velallinen ole tavoitettavissa, uhkasakko voitaisiin määrätä ja vangitsemisvaatimus käsitellä, vaikka velalliselle ei ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi. Velallinen voitaisiin määrätä vangittavaksi, jos hän on jäänyt vangitsemisvaatimuksen käsittelystä pois ilman laillista estettä. Tuomioistuimen olisi huolehdittava, että velalliselle toimitetaan ilmoitus uhkasakon määräämisestä heti. Tämäkin ilmoitus voidaan antaa pesänhoitajan tehtäväksi ja ilmoitus voidaan tehdä tarkoitukseen soveltuvalla tavalla, siis myös puhelimitse.

Pykälän *4 momentin* mukaan poliisimiehen olisi kiinnioton yhteydessä ilmoitettava vangittavaksi määrätylle velalliselle siitä, että asian käsittelyä jatketaan, jos velallinen luopuu niskoittelusta.

Pakkokeinoja koskevasta päätöksestä ei olisi valitusoikeutta. Päätöksestä saisi kuitenkin kannella ja kantelu olisi käsiteltävä kiireellisenä. Asiallisesti kantelu vastaa muutoksenhakukeinon käyttöä. Säännökset sisältyvät *5 momenttiin*. Ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia (konkurssisäännön 18 §:n 2 momentti) muutoin, mutta ehdotuksen mukaan kanteluoikeus olisi velallisen lisäksi myös pesänhoitajalla ja velkojalla.

Pykälän *6 momentin* nojalla oikeusministeriön asetuksella säädettäisiin asiakirjojen toimittamisesta vangitun asiassa. Jotta asian käsittelyä voitaisiin tarvittaessa jatkaa päivystävässä käräjäoikeudessa, vangitsemispäätöksen tehneen käräjäoikeuden olisi toimitettava asiakirjat poliisille. Tarkoitus on, että asiakirjat toimitetaan Keskusrikospoliisin viestiliikennekeskukseen, joka päivystää ympäri vuorokauden.

12 §. *Velallinen*. Pykälän *1 momentissa* määriteltäisiin se, keitä luvun 5—7 §:t, 8—10 §:n säännökset maastapoistumiskiellosta ja 11 § koskevat, kun konkurssivelallisena on yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö. Säännökset ovat samansisältöiset kuin konkurssisäännön 17 §:n 1 momentissa (1218/1997). Tältä osin ei siis sovellettaisi yhtiöoikeudellisia säännöksiä siitä, kuka edustaa yhtiötä konkurssissa (osakeyhtiölain 13 luvun 19 §:n 1 momentti). Säännökset, joihin momentissa viitataan, koskevat velallisen myötävaikutusja tietojenantovelvollisuutta (5 §), velvollisuutta pesäluettelon vahvistamiseen ja tietojen antamiseen (6 §), oikeutta saada korvausta kuluista (7 §), maastapoistumiskieltoa ennen konkurssiin asettamista määrättävistä turvaamistoimenpiteistä (8 §), maastapoistumiskieltoa konkurssin alettua (9 §), turvaamistoimien ja maastapoistumiskiellon käsittelyä (10 §) sekä niskoittelevaan velalliseen kohdistettavia pakkokeinoja (11 §). Ehdotus vastaa asiasisällöltään konkurssisäännön 17 §:n 2 momenttia (1218/1997).

Velallisena pidettäisiin velallisen oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä sovellettaessa ensinnäkin sitä, joka on henkilökohtaisesti vastuussa yhteisön velvoitteista, yhteisön tai säätiön taikka muun oikeushenkilön toimitusjohtajaa tai hallituksen jäsentä, selvitysmiestä tai näihin rinnastettavassa asemassa olevaa henkilöä sekä sitä, joka on ollut edellä tarkoitetussa asemassa yhteisössä tai säätiössä konkurssihakemuksen tekemistä edeltäneen vuoden aikana. Henkilökohtaisesti vastuussa yhteisön velvoitteista ovat lähinnä avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaiset yhtiömiehet, joihin sovellettaisiin velallista koskevia säännöksiä. Osuuskunnan jäseniin ei säännöksiä sovellettaisi niissäkään tapauksissa, joissa osuuskunnan sääntöjen mukaan jäsenille saattaisi syntyä velkojia kohtaan lisämaksuvelvollisuus.

Pykälän *2 momentin* mukaan konkurssipesän konkurssissa velallisena pidetään pesänhoitajaa. Kuolinpesän konkurssissa velallisena pidetään *3 momentin* mukaan sitä kuolinpesän osakasta, jonka hoidossa kuolinpesä on ollut.

Tuomioistuimen määräyksestä velallisen velvollisuuksia koskevien säännösten soveltamispiiriä voitaisiin *4 momentin* mukaan laajentaa. Tietyissä tapauksissa on tarpeen, että myös aikaisemmin kuin konkurssihakemusta edeltäneen vuoden aikana johtotehtävissä toimineet velvoitetaan myötävaikuttamaan pesän selvittämiseen. Momentin 1 kohdan nojalla näin voitaisiin menetellä. Näin olisi erityisesti silloin, kun oikeushenkilöllä ei ole ollut viimeisen vuoden aikana hallitusta eikä toimitusjohtajaa. Myös jos esimerkiksi yhteisön hallitus on kokonaan vaihtunut, voi olla tärkeää, että velallisen myötävaikutusvelvollisuus voidaan tarvittaessa ulottaa aikaisempiinkin hallituksen jäse-

niin. Sama koskee henkilöitä, joilla ei ole ollut muodollista asemaa hallinnossa, esimerkiksi yhtiön pääosakkaita. Kyseisillä henkilöillä voi olla velallisyhtiöön liittyvän asemansa puolesta sellaisia tietoja pesästä, joita kenelläkään muulla ei ole.

Kun velallinen on luonnollinen henkilö, 1 momentissa lueteltuja säännöksiä voitaisiin tuomioistuimen määräyksestä soveltaa 2 kohdan nojalla myös siihen, joka on tosiasiallisesti johtanut velallisen elinkeinotoimintaa. Velallisen velvollisuudet koskisivat siten myös ilman mitään muodollista asemaa velallisen asioita hoitanutta henkilöä. Sama koskisi henkilöä, joka on hoitanut velallisen omaisuutta esimerkiksi edunvalvojana, velallisen asuessa ulkomailla tai muutoin velallisen toimeksiannosta.

Tuomioistuimen määräyksen perusteella 1 momentissa tarkoitettuja säännöksiä voitaisiin 3 kohdan mukaan kuolinpesän konkurssissa lisäksi soveltaa muuhun osakkaaseen tai siihen, jonka hoidettavana tai hallussa pesän omaisuus on ollut.

Vaatimuksen henkilöpiirin laajentamisesta voisi, kuten nykyisinkin, *5 momentin* nojalla esittää pesänhoitaja tai velkoja. Tuomioistuimen olisi varattava sille, jota vaatimus koskee, tilaisuus tulla kuulluksi. Päätöksestä, jolla määräys on annettu, ei saisi valittaa. Päätöksestä saisi kuitenkin kannella ilman määräaikaa, ja asia käsiteltäisiin kiireellisenä.

13 §. *Velallisen toimimiskelpoisuuden rajoitukset.* Eri lakeihin sisältyy suuri joukko säännöksiä, joilla rajoitetaan konkurssissa olevan velallisen kelpoisuutta toimia määrätyissä laissa tarkoitetuissa tehtävissä. Nämä rajoitukset koskevat lähinnä velallisena olevaa luonnollista henkilöä. Rajoitus ilmaistaan tavallisimmin sanoin "konkurssissa oleva ei voi olla" tai "joka ei ole konkurssissa". Esimerkiksi yhdistyksen tai säätiön hallitukseen ei voida lain mukaan valita henkilöä, joka on konkurssissa. Osakeyhtiön perustajana, hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana ei voi toimia konkurssissa oleva. Elinkeinotoiminnan harjoittamista on konkurssin vuoksi rajoitettu muun muassa niin, että yleensä konkurssissa oleva on kelpaamaton sekä ilmoituksenvaraisten että luvanvaraisten elinkeinojen harjoittajaksi. Myös muun muassa useisiin tuomioistuimen jäseniä ja oikeudenkäyntiavustajia koskeviin säännöksiin sisältyy vastaavia rajoituksia. Konkurssisäännön 98 §:n 1 mukaan konkurssi katsotaan päättyneeksi, kun alioikeuden tuomio (konkurssituomio) on annettu. Tämä ajankohta määrittää siis nykyisin mainittujen rajoitusten keston. Konkurssin alkamisesta kuluu aikaa konkurssituomioon yleensä noin kuusi kuukautta. Tämä aika on pitempi, jos pesäluettelo ei valmistu tai velallinen kieltäytyy vahvistamasta sitä.

Nyt ehdotetun lain mukaan konkurssi katsotaan päättyneeksi vasta, kun lopputilitys on hyväksytty (19 luvun 7 §). Jotta ehdotettu päättymisajankohta ei laajentaisi toimimiskelpoisuuden rajoitusten kestoa, pykälään ehdotetaan otettavaksi yleinen säännös, jossa määriteltäisiin se, minkä ajan konkurssista johtuva velallisen kelpaamattomuus muualla laissa tarkoitettuihin toimiin ja tehtäviin kestäisi. Ehdotuksen mukaan velallisen konkurssista johtuva toimimiskelpoisuuden rajoitus kestäisi konkurssin alkamisesta siihen saakka, kunnes velallinen on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi. Pesäluettelon valmistuminen voi joskus viivästyä ja sen vuoksi pykälässä ehdotetaan, että rajoituksella olisi enimmäiskesto, neljä kuukautta. Ajanjakso on lyhyempi kuin se, mitä rajoituksilla nykyisin yleisesti tarkoitetaan. Säännös olisi toissijainen niin, että toimea tai tehtävää koskevassa laissa olevaa erityissäännöstä noudatettaisiin, jos se poikkeaa konkurssilakiin nyt ehdotetusta säännöksestä. Toissijaisuus käy säännöksestä nimenomaisesti ilmi.

Osa lausunnonantajista piti perusteltuna sitä, että toimimiskelpoisuuden rajoitukset olisivat aina voimassa, kunnes velallinen on vahvistanut pesäluettelon. Ehdotuksen perusteluna esitettiin, että tällaisenaan rajoitukset poistuvat niskoittelevaltakin velalliselta, joka on jättänyt lakiin perustuvat velvollisuutensa täyttämättä esimerkiksi jättämällä pesäluettelon vahvistamatta. Pesäluettelon valmistuminen ei kuitenkaan aina riipu velallisesta itsestään. Sen vahvistamatta jättämiseenkin voi olla hyväksyttäviä syitä. Velallinen voi pyrkiä oma-aloitteisesti hankkimaan sitä varten tai varaumia tehdäkseen erilaisia selvityksiä. On myös huomattava, että perusoikeuksilla on pyritty vahvistamaan jokaisen oikeutta hankkia toimeentulonsa työllä, ammatilla tai

elinkeinolla (perustuslain 18 §). Tämänkin vuoksi on perusteltua, että toimimiskelpoisuuden rajoitukset ovat voimassa vain sellaisen suhteellisen lyhyen määräajan, jota konkurssipesän selvittämisen kannalta voidaan yleensä pitää riittävänä. Yksiselitteistä aikarajaa puoltavat myös järjestelmän selkeys ja käytännön syyt, sillä toimimiskelpoisuuden rajoitusten lakkaamisen osoittaminen voisi muutoin olla usein hankalaa.

Pykälän otsikossa käytetään ilmaisua toimimiskelpoisuuden rajoitukset erotukseksi holhoustoimesta annettuun lakiin (442/1999) sisältyvästä ilmaisusta toimintakelpoisuuden rajoittaminen.

5 luku. Konkurssipesään kuuluva omaisuus

Luvussa olevissa säännöksissä määritetään, mitä omaisuutta konkurssipesään kuuluu (1—5 § ja 10 §). Lisäksi lukuun kuuluu sivullisen omaisuutta sekä konkurssin alkamishetkellä täyttämättä olleita sopimuksia koskevia säännöksiä (6—9 §).

1 §. *Yleiset säännökset konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta.* Yleissäännöksen *1 momentin* mukaan konkurssipesään kuuluisi voimassa olevaa oikeutta vastaavasti kaikki omaisuus, joka velallisella oli konkurssin alkaessa. Se, millä edellytyksillä omaisuus kuuluu velalliselle, määräytyy aineellisen siviilioikeuden perusteella. Velalliselle kuuluvalla omaisuudella tarkoitetaan kaikkia varallisuusarvoisia oikeuksia ja siten myös esimerkiksi saamis- ja immateriaalioikeuksia, rajoitettuja esineoikeuksia, kuten vuokra-, käyttö- ja panttioikeuksia. Omaisuutta ovat myös asiakirjat sekä erilaiset rekisterit ja tiedostot, vaikka näillä ei ole vaihdanta-arvoa.

Voimassa olevan lain mukaan konkurssipesään kuuluu myös omaisuus, jonka velallinen saa ennen konkurssin päättymistä. Konkurssisäännön 98 §:n 1 momentin (110/1995) mukaan konkurssi päättyy, kun alioikeus antaa konkurssituomion. Oikeushenkilöiden osalta pidetään edelleen voimassa se periaate, että myös konkurssin alkamisen jälkeen velalliselle tuleva omaisuus kuuluu konkurssipesään. Oikeustila muuttuisi siten, että konkurssipesään kuuluisi myös se omaisuus, jonka velallinen saa konkurssituomiota vastaavan jakoluettelon vahvistamisen jälkeen. Lakiehdotuksen 19 luvun 7 §:n mukaan konkurssi päättyy näet vasta, kun lopputilitys on hyväksytty. Käytännössä muutoksen merkitys lienee melko vähäinen, sillä oikeushenkilöille ei konkurssin alettua varsinaisesti kerry uutta omaisuutta.

Luonnollisten henkilöiden osalta lakia ehdotetaan sitä vastoin muutettavaksi siten, että konkurssipesään ei enää kuuluisi hänen konkurssin alkamisen jälkeen saamansa omaisuus tai ansaitsemansa tulo. Tämä sääntö toteuttaisi nykyistä paremmin konkurssin tarkoitusta, joka on ensisijaisesti velallisen olemassa olevan omaisuuden realisoiminen ja jakaminen velkojille eikä niinkään hänen ansaintakykynsä hyödyntäminen. Kun konkurssin alkamisen ja konkurssituomion välinen aika on yleensä vain noin puolen vuoden pituinen, ei velallisen tuloista tältä ajalta velkojille tuleva kertymä voi yleensä edes muodostua merkittäväksi. Velallisen konkurssin alkamisen jälkeen saama omaisuus tai ansaitsema tulo olisi kuitenkin edelleen ulosmitattavissa.

Arvioitaessa, milloin velallinen on ansainnut tulon, ratkaisevaa on, milloin ansion peruste on syntynyt. Lähtökohta on, että se mitä velallinen konkurssin alkamisen jälkeen tekemällään työllä ansaitsee, ei kuulu konkurssipesään. Jos taas esimerkiksi vakuutuskorvauksen perusteena oleva vahinkotapahtuma on sattunut ennen konkurssin alkamista, korvaus kuuluu konkurssinpesään. Sitä vastoin esimerkiksi velallisen konkurssin alkamisvuodelta maksetuista ennakkoveroista tehdyt veronpalautukset eivät kuulu konkurssipesään, koska saatavan peruste syntyy vasta verovuoden päättyessä.

Takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain mukainen oikeustoimen peräyttäminen johtaisi nykyiseen tapaan siihen, että palautettava omaisuus, esinekohtaisesti tai arvonkorvaussummana, kuuluisi konkurssipesään. Säännös tästä olisi ehdotetun yleissäännöksen *2 momentissa*. Samassa yhteydessä säädettäisiin selvyyden vuoksi, että muillakin perusteilla — esimerkiksi varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain mukaisilla pätemättömyysperusteilla — takaisin palautuva omaisuus kuuluu konkurssipesään.

Yleissäännöksen *3 momentin* mukaan myös

konkurssipesään kuuluvan omaisuuden sijaan tullut omaisuus sekä omaisuudesta saatava tuotto kuuluisi konkurssipesään. Sääntö on tähän saakka ollut voimassa ilman kirjoitetun lain tukea.

2 §. *Ulkomailla olevan omaisuuden kuuluminen konkurssipesään eräissä tapauksissa.* Velallisen omaisuus kuuluisi konkurssipesään silloinkin, kun se sijaitsee ulkomailla. Ulkomailla sijaitsevan omaisuuden käyttäminen velkojien hyväksi voi vaikeutua, jos vieraassa valtiossa on vireillä velallisen omaisuuteen kohdistuva täytäntöönpanomenettely. Sellaisen omaisuuden kotiuttaminen Suomeen tai myyminen ulkomailla suomalaisen konkurssipesän toimesta saattaa myös osoittautua vaikeaksi tai mahdottomaksi. Asian luonteen vuoksi edellä sanottuun tilanteeseen ei voi juurikaan vaikuttaa kansallisella lainsäädännöllä, vaan tämä edellyttää valtioiden välistä kansainvälistä yhteistyötä. EU:n jäsenvaltioiden osalta ratkaisevan parannuksen on tuonut EY:n maksukyvyttömyysasetus.

Jos konkurssivelallisen pääintressien keskus sijaitsee Suomessa, Suomessa alkanut menettely tunnustetaan Euroopan yhteisön alueella niin sanottuna päämenettelynä. Tällöin päämenettelyn piiriin kuuluu pääsäännön mukaan velallisen muissakin jäsenvaltioissa oleva omaisuus. Jos kuitenkin muussa asetuksen soveltamisen piiriin kuuluvassa jäsenvaltiossa on käynnissä samaa velallista koskeva alueellinen menettely, ei siinä valtiossa sijaitseva omaisuus kuulu suomalaiseen konkurssipesään siltä osin kuin sitä tarvitaan alueellisen menettelyn velkojien tyydyttämiseen. Jos velallisen pääintressien keskus sijaitsee muussa jäsenvaltiossa kuin Suomessa ja Suomessa on aloitettu alueellinen menettely, suomalaiseen konkurssipesään kuuluu vastaavasti asetuksen 3 artiklan 2 kohdan nojalla vain velallisen Suomessa oleva omaisuus.

Kun Suomessa on aloitettu konkurssi ja velallisen kotipaikka on Suomessa, sovellettavaksi tulee Kööpenhaminassa 7.11.1933 tehty Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin välinen konkurssia koskeva sopimus, kuitenkin vain suhteessa Tanskaan, Islantiin ja Norjaan. Sopimuksen 1 artiklan mukaan jossakin sopimusvaltiossa alkanut konkurssi käsittää velallisen muissakin sopimusvaltioissa olevan omaisuuden. Siten esimerkiksi velallisen Norjassa sijaitseva omaisuus kuuluu lähtökohtaisesti suomalaiseen konkurssipesään. Se, millainen omaisuus kuuluu konkurssipesään, ratkeaa sen valtion lain mukaan, jossa konkurssi on alkanut. Omaisuus jää kuitenkin konkurssipesän ulkopuolelle silloin, kun sitä ei sijaintivaltion lain mukaan voida ylipäätään käyttää pakkotäytäntöönpanoon.

Pykälässä säädettäisiin ulkomailla olevan omaisuuden kuulumisesta konkurssipesään silloin, jos velallisen pääintressien keskus ei ole Suomessa tai muussa sellaisessa valtiossa, jota EY:n maksukyvyttömyysasetus sitoo. Säännös liittyy lakiehdotuksen 7 luvun 1 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan suomalainen tuomioistuin on tällaisessa tapauksessa toimivaltainen, jos velallisella on Suomessa toimipaikka taikka sellaista omaisuutta Suomessa, että konkurssin aloittamista Suomessa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Pykälä tulee sovellettavaksi silloin, kun EY:n maksukyvyttömyysasetusta tai Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin välistä konkurssia koskevaa 7.11.1933 tehtyä sopimusta ei sovelleta. Ehdotuksessa lähdetään siitä, että tällöinkin ulkomailla sijaitsevan omaisuuden kuuluminen pesään määräytyy saman periaatteen mukaan kuin EY:n maksukyvyttömyysasetuksessa. Konkurssipesään kuuluu siten vain velallisen Suomessa oleva omaisuus. Se, milloin omaisuus on Suomessa, määräytyy kansainvälisyksityisoikeudellisten säännösten ja periaatteiden mukaan.

3 §. *Ulosmittaus- ja luovutusrajoitusten alainen omaisuus.* Pääsäännön mukaan konkurssipesään voi kuulua vain ulosmittauskelpoinen omaisuus, mikä ilmenee nimenomaisesti konkurssisäännön 45 §:n 1 momentista (110/1995). Tätä periaatetta pidetään lakiehdotuksessa edelleen lähtökohtana, mikä käy ilmi ehdotetun pykälän *1 momentista*. Syyt, joiden vuoksi tiettyä omaisuutta ei voida käyttää erillistäytäntöönpanossa saatavien suoritukseksi, ovat yhtä lailla perusteltuja myös konkurssissa. Näin suojataan erityisesti sellaista omaisuutta, joka on velallisen jokapäiväiselle toimeentulolle niin tärkeää, ettei sitä ole kohtuullista käyttää velkojien tyydyttämiseen.

Ulosottolain 4 luvun 5 §:ään sisältyvät säännökset niin sanotusta erottamisedusta. Säännökset koskevat ensinnäkin velallisen ja hänen perheenjäsentensä henkilökohtaisia esineitä, kuten tavanomaista koti-irtaimistoa, toisaalta taas velallisen ammattiinsa tai elinkeinoonsa tarvitsemaa omaisuutta, esimerkiksi työvälineitä, tai esineitä, joihin liittyy erityinen tunnearvo. Ulosottolain 4 luvun 6, 6a—c, 7, 7a, 8 ja 8a §:ään sisältyy lisäksi palkan ja palkkaan rinnastettavien suoritusten sekä henkilövahingoista maksettavien korvausten ulosmittausrajoituksia. Muussa lainsäädännössä on erityisesti sosiaalisten etuuksien ulosmittauksen kieltäviä säännöksiä. Ulosmitata ei voida esimerkiksi lapsilisää, asumis- ja opintotukia tai kansaneläkelakiin (347/1956) perustuvaa etuutta.

Konkurssivarallisuuden määräytymiseen vaikuttaa myös se, että ulosottolain 4 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan ainoastaan luovutuskelpoinen omaisuus voidaan ulosmitata. Luovutuskelpoisuusrajoitukset voivat perustua lakiin tai sopimukseen. Laissa mahdollistetaan esimerkiksi kiinteän omaisuuden käyttöoikeuksiin, asuin- ja liikehuoneistojen vuokrasopimuksiin sekä testamentilla saadun omaisuuden käyttöoikeuteen liittyvät luovutusrajoitukset. Myös immateriaalioikeuksia koskevassa lainsäädännössä on käyttöoikeuksien luovutuskelpoisuutta rajoittavia säännöksiä, muun muassa patenttilain (550/667) 43 §:ssä, tekijänoikeuslain (404/1961) 28 §:ssä, hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain (800/1991) 27 §:ssä, mallioikeuslain (221/1971) 26 §:ssä ja kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain (789/1992) 23 §:ssä. Rajoitusten perusteena on yleensä oikeudenomistajan intressi, joka edellyttää osapuolten välistä luottamussuhdetta ja mahdollisuutta valvoa, että oikeutta käytetään sovitulla tavalla.

Lakiehdotuksessa on lähdetty siitä, että syyt, joiden vuoksi käyttöoikeuksien luovutusrajoitukset sitovat myös muita kuin sopijapuolia, ovat pääsääntöisesti perusteltuja myös konkurssissa. Velallisen omaisuuden siirtyminen konkurssin vuoksi velkojien määräysvaltaan ei ole ulosottolain 4 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettu luovutus. Silloinkin, kun omaisuuden käyttöoikeus ei ole luovutuskelpoinen eikä sitä sen vuoksi voitaisi konkurssissa muuttaa rahaksi, konkurssipesällä voi olla oikeus käyttää omaisuutta konkurssin aikana. Omaisuuden käyttäminen saattaa edellyttää, että konkurssipesä sitoutuu sopimukseen siten kuin 3 luvun 8 §:ssä säädetään. Siitä seikasta, että konkurssipesä ei voi luovuttaa edelleen omaisuutta, ei siis seuraa kielto käyttää omaisuutta esimerkiksi konkurssipesän harjoittamassa tuotannollisessa toiminnassa. Luovutuskelvotonta käyttöoikeutta ei voisi kuitenkaan luovuttamalla edelleen muuttaa rahaksi konkurssissa.

Pykälän *2 momentin* 1 kohdan mukaan konkurssipesään kuuluisi omaisuus, jota ulosottolain 4 luvun 5 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan ei voida ulosmitata. Ulosottolain säännös koskee arvosta riippumatta omaisuutta, jonka avulla velallinen voi hankkia riittävästi ulosmittauskelpoista tuloa hakijavelkojan saatavan suorittamiseksi. Tällainen omaisuus voidaan erottaa ulosmittauksesta, jos erottamista ei voida pitää hakijan edun vastaisena tai jos hakija suostuu erottamiseen. Erottamisedun syynä on se, että olisi kohtuutonta ja epätarkoituksenmukaista, jollei velallinen saisi jatkaa taloudellisesti kannattavaa elinkeinoaan. Elinkeinon kannattavuudelle on asetettu erityiset vaatimukset, sillä erottaminen ei ole sallittua muutoin kuin hakijan suostumuksella, jos omaisuuden avulla hankittavalla tulolla ei ole mahdollista suorittaa edes hakijavelkojan saatavaa.

Ehdotetun poikkeuksen perusteena on yleis- ja erillistäytäntöönpanon välinen ero. Arvokkaan elinkeino- tai liiketoimintaan liittyvän omaisuuden jääminen konkurssipesän ulkopuolelle olisi ristiriidassa konkurssin tarkoituksen kanssa, koska konkurssissa, toisin kuin ulosotossa, pyritään velallisen kaikkien velkojien tyydyttämiseen. Tämän toteuttamiseksi omaisuuden määräysvallan siirtymisellä velkojille on keskeinen merkitys. Näillä perusteilla ehdotetaan selvyyden vuoksi, että ulosottolain 4 luvun 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu omaisuus kuuluu konkurssipesään, vaikka se voitaisiinkin erottaa ulosmittauksesta.

Muualla laissa on eräitä poikkeussäännöksiä, joiden nojalla esimerkiksi ulosmittauskelvoton omaisuus kuuluu konkurssipesään. Pykälän 2 momentin 2 kohtaan ehdotetaan otettavaksi selvyyden vuoksi nimenomainen

säännös siitä, että tällainen omaisuus kuuluisi konkurssipesään, vaikkakin se seuraisi jo ehdotuksen 1 luvun 2 §:n 1 momentin soveltamisalaa koskevasta säännöksestä. Tällaisen erityissäännöksen perusteella omaisuus voi siis kuulua konkurssipesään, vaikka esimerkiksi jotkin pesään kuulumiselle konkurssilaissa asetetut edellytykset jäisivät täyttymättä. Tällaisten säännösten perusteella konkurssipesään kuuluu esimerkiksi tavaramerkkioikeus (tavaramerkkilain 5 luvun 35 §), vakuutusyhdistyslain (1250/1987) 2 luvun 12 §:ssä ja vakuutuskassalain (1164/1992) 2 luvun 22 §:ssä tarkoitettu takuuosuuden merkintään perustuva saaminen ja osakeyhtiölain 2 luvun 11 §:ssä tarkoitettu osakkeen merkintään perustuva saaminen. Toiminimilain (128/1978) 17 §:n mukaan toiminimi kuuluu yksityisen elinkeinonharjoittajan, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön konkurssipesään, jos velallisen tai yhtiömiehen sukunimi ei sisälly toiminimeen.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin, että omaisuuden omistusoikeuden luovutukseen liitetty edelleenluovutuskielto tai muu edelleenluovutusoikeutta rajoittava ehto olisi konkurssipesää kohtaan tehoton. Nykyisin tällaisten ehtojen sitovuudesta säädetään nimenomaisesti ainoastaan kiinteän omaisuuden osalta. Maakaaren 2 luvun 11 §:n mukaan näet kiinteistön kaupassa on pätemätön ehto, joka rajoittaa ostajan oikeutta luovuttaa kiinteistö edelleen, pantata kiinteistö, sopia vuokraoikeuden tai muun erityisen oikeuden perustamisesta kiinteistöön taikka muutoin näihin verrattavalla tavalla oikeudellisesti määrätä kiinteistöstä. Lain 4 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla tätä lainkohtaa sovelletaan myös lahjaan. Sen sijaan irtaimen omaisuuden osalta testamenttiin ja lahjoitukseen liitetyn edelleenluovutusta rajoittavan ehdon on katsottu sitovan myös sopimussuhteen ulkopuolisia, esimerkiksi ulosmittaus- ja konkurssivelkojia.

Vastikkeellisen luovutuksen osalta voidaan selkeäksi lähtökohdaksi ottaa se, ettei luovutukseen liitetty omistajan edelleen luovutusoikeutta rajoittava ehto sido konkurssipesää. Tällöin luovutuksessa velallisen varallisuuspiiristä on yleensä kauppahintana siirtynyt varallisuutta ja ehto loukkaisi luovutuksensaajan velkojia. Ehdon tehottomuus konkurssipesään nähden vastannee myös voimassa olevaa oikeustilaa.

Vastikkeettoman luovutuksen osalta on tärkeitä näkökohtia sen puolesta, että edelleenluovutusoikeutta rajoittava ehto sitoo konkurssivelkojia, mutta myös sitä vastaan. Ehdon sitovuuden puolesta puhuu ehdon mahdollinen tarkoitus suojata luovuttajan etua. Luovuttaja on voinut määrätä omaisuuden käytöstä esimerkiksi häntä itseään tai kolmatta hyödyttävään tarkoitukseen. Vastikkeettomissa luovutuksissa tällaisten ehtojen sitovuus velkojiin nähden ei olisi yleensä kohtuutonta, koska tällöin, toisin kuin vastikkeellisissa oikeustoimissa, velallisen varallisuuspiiristä ei ole siirtynyt omaisuutta. Toisaalta lainsäädännössä on yleensäkin suhtauduttu kielteisesti sellaisiin luovutusehtoihin, joilla estetään tai rajoitetaan omistajalle säännöllisesti kuuluvia oikeuksia ja jotka olisivat tehokkaita kolmanteen osapuoleen nähden. Luovutusrajoitusten tehottomuutta koskevalla sääntelyllä tulisi vaikuttaa ennen kaikkea siihen, ettei luovutusrajoitusta käytetä siinä tarkoituksessa, että omaisuus jäisi luovutuksensaajaan kohdistuvan pakkotäytäntöönpanon ulkopuolelle. Luovutusrajoituksiin on harvoin sellaista syytä, jota voitaisiin pitää velkojien kannalta hyväksyttävänä. Maakaaren rajoitusehtojen pätemättömyyttä on perusteltu sillä, että tällaiset ehdot voivat vaikuttaa haitallisesti sekä maankäyttöön että kiinteistöjen vaihdantaan. Vastaavat syyt puoltavat tällaisten rajoitusten tehottomuutta myös silloin, kun velallisen omistukseen on luovutettu irtainta omaisuutta. Luovutusrajoitusten tehottomuus konkurssivelkojiin nähden ei kohtuuttomasti rajoita luovuttajan mahdollisuutta asettaa luovutuksensaajalle omaisuuden käyttöä koskevia rajoituksia esimerkiksi yleishyödyllisessä tarkoituksessa, koska edelleenluovutusta koskevat ehdot sitoisivat konkurssipesää, jos luovutuksen kohteena on rajoitettu esineoikeus, esimerkiksi käyttöoikeus. Lisäksi on otettava huomioon, että ulosottolain 4 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla velallinen saa pitää esineen, jolla on erityisen suuri tunnearvo velalliselle tai hänen perheelleen. Tämä erottamisetu voi siten toteuttaa sen, ettei esine lahjoittajan tai testamenttaajan tahdon vastaisesti joudu vieraalle. Esineen taloudellinen arvo

ei kuitenkaan voi olla suuri.

Näistä syistä ehdotuksessa on päädytty siihen, että sääntö koskee myös irtainta omaisuutta ja riippumatta siitä, onko luovutus vastikkeellinen vai vastikkeeton. Vailla merkitystä on myös se, onko edelleenluovutuskielto tai -rajoitus tehty luovuttajan tahdosta ja tämän edun vuoksi vai muusta syystä. Se koskee sopimusten lisäksi myös muita oikeustoimia. Siten jos testamentissa on rajoitettu testamentinsaajan oikeutta luovuttaa testamentattu omaisuus, ehto ei sido konkurssipesää. Rajoitetun esineoikeuden, esimerkiksi vuokra- tai käyttöoikeuden luovuttaja voi edelleen kieltää oikeuden siirtämisen tai asettaa siirrettävyyttä koskevia rajoituksia oikeudenhaltijan velkojia sitovin vaikutuksin.

Takaisinottoehdon sitovuudesta säädettäisiin luvun 7 §:ssä.

4 §. *Kirjanpitoaineisto*. Säännöksen mukaan velallisen liike- tai ammattitoiminnan kirjanpito kuuluu konkurssipesään. Kirjanpitoaineiston voidaan katsoa kuuluvan konkurssipesään jo yleisen säännöksen nojalla, mutta asian tärkeyden ja selvyyden vuoksi asiasta säädettäisiin nimenomaisesti. Merkitystä ei ole sillä, kenen hallussa aineisto on. Ehdotuksen 9 luvun 3 §:n 2 momentissa säädettäisiin siitä, että muunkin kuin velallisen hallussa oleva kirjanpitoaineisto on luovutettava konkurssipesälle.

5 §. *Oikeus perintöön ja testamenttiin.* Pykälässä säädetään perinnöstä luopumisen sitovuudesta velallisen konkurssivelkojiin nähden. Säännös asiasta on nykyisin konkurssisäännön 45 a §:ssä (759/1991), jota ei ehdoteta sisällöllisesti muutettavaksi. Se, että 1 §:n 1 momentin mukaan velallisena olevan luonnollisen henkilön konkurssin jälkeen saama omaisuus ei kuulu konkurssipesään, vähentää tämän säännöksen merkitystä. Se koskisi vain sitä tilannetta, jossa perintötapahtuma on sattunut ennen konkurssin alkamista.

Lähtökohtaisesti velallisen oikeus perintöön ja testamenttiin kuuluisi konkurssipesään. Ehdotetussa pykälässä säädetyin edellytyksin velallinen voi, kuten nykyisinkin, velkojia sitovasti luopua oikeudestaan. Edellytyksenä on ensinnäkin se, että velallinen on luopunut oikeudestaan perintökaaren 17 luvun 2 a §:n mukaisesti. Sen mukaan perillisellä ja testamentinsaajalla ei ole oikeutta luopua oikeudestaan, jos he ovat ryhtyneet sellaisiin toimiin, että heidän on katsottava ottaneen perinnön vastaan. Lisäksi luopuminen on tehtävä kirjallisesti. Jos luopuminen on tapahtunut tällä tavoin ennen konkurssia, luopuminen sitoo konkurssivelkojia riippumatta siitä, koska velallinen sai tiedon oikeudestaan perintöön. Luopumista ei voida myöskään peräyttää konkurssipesään. Konkurssin alkamisen jälkeen tapahtunut luopuminen sitoo velkojia, jos se tapahtuu kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun velallinen sai tiedon perittävän kuolemasta ja oikeudestaan perintöön tai testamenttiin. Jos tiedonsaannista on konkurssin alkaessa kulunut kolme kuukautta, velallinen ei voi enää konkurssivelkojia sitovasti luopua oikeudestaan.

Konkurssivelallisen tai hänen sijaansa tulleiden perillisten on tarvittaessa osoitettava, että velallinen on luopunut oikeudestaan perintökaaren 17 luvun 2 a §:ssä säädetyin tavoin.

Perintökaaren 7 luvun 11 §:n ja 14 luvun 6 §:n mukaan velallisen oikeus vaatia lakiosaa tai moittia testamenttia ei siirry hänen velkojilleen.

6 §. *Sivullisen omaisuus.* Pykälän mukaan velallisen hallinnassa oleva sivullisen omaisuus, joka voidaan erottaa velallisen omaisuudesta, ei kuulu konkurssipesään, ja tämä omaisuus on luovutettava omistajalleen tai tämän määräämälle.

Ehdotettu säännös on voimassa olevan oikeuden mukainen ja toteuttaa yleisiä esineoikeudellisia periaatteita. Jos velallisen ja sivullisen omaisuus ovat sekoittuneet toisiinsa, ne ovat menettäneet yksilöitävyytensä. Sekoittuminen voi tapahtua monin eri tavoin. Sivullisen omaisuus on voitu liittää osaksi velallisen omaisuutta tai kysymyksessä voi olla esine, jota ei voi erottaa velallisen muusta samanlajisesta omaisuudesta. Erityisesti rahavarojen osalta kysymys yksilöitävyydestä voi olla käytännössä merkityksellinen. Jos velallinen ei ole pitänyt sivullisen varoja tämän lukuun erillään muista varoistaan, varat eivät ole yleensä erotettavissa velallisen muista varoista. Joissakin tapauksissa esimerkiksi sivullisen velallisen pankkitilille maksamat varat voivat kuitenkin olla yksilöitävissä.

Konkurssipesän ei luonnollisestikaan tarvitse luovuttaa sivulliselle omaisuutta silloin, jos sivullinen ei esimerkiksi vaihdantasuojaa koskevien säännösten vuoksi voi vedota luovutukseen sen vuoksi, ettei omaisuuden hallinta ole siirtynyt hänelle ennen konkurssin alkamista. Esimerkiksi arvopaperien osalta edellytetään, että ostaja on saanut arvopaperit hallintaansa ennen konkurssia.

Konkurssipesän on huolehdittava siitä, että sivullisen omaisuus pidetään erillään. Jos konkurssipesä laiminlyö erillääpidon, se voi joutua korvaamaan tästä sivulliselle aiheutuneen vahingon. Konkurssisäännön 54 §:ssä tästä on erityinen säännös, jota ei ole tarpeen erikseen sisällyttää ehdotettuun säännökseen, koska sekoittumisvaaran torjuminen sisältyy muutenkin pesänhoitajan velvollisuuksiin.

Konkurssipesällä on samanlainen oikeus kuin velallisella olisi ollut vaatia, että sivullinen täyttää oman suoritusvelvollisuutensa ennen kuin hän saa omaisuutensa. Jos sivullinen on ostanut tietyn esineen velalliselta ennen konkurssia, konkurssipesällä on tavallisesti oikeus vaatia, että ostaja maksaa kauppahinnan ennen omaisuuden luovutusta. Konkurssipesä ei myöskään ole velvollinen luovuttamaan omaisuutta ennen kuin sivullinen maksaa saatavat, joiden maksujen saamiseksi konkurssipesällä on kauppakaaren 12 luvun 12 §:n nojalla pidätysoikeus kyseiseen omaisuuteen. Jos irtaimen omaisuuden kauppa on purettu, konkurssipesällä on yleensä oikeus vaatia jo maksetun kauppahinnan palauttamista ennen kuin se luovuttaa omaisuuden myyjälle. Luovutusehtojen selvittäminen kuuluu pesänhoitajan tehtäviin ehdotuksen 14 luvun 5 §:n nojalla.

Jos omaisuus ei ole erotettavissa velallisen muusta omaisuudesta, sivullinen joutuu yleensä tyytymään omaisuuden arvon perusteella laskettavaan jako-osuuteen.

Poikkeuksista, jotka koskevat irtainta omaisuutta, johon luovuttajalla on takaisinotto- tai omistuksenpidätysoikeus, säädettäisiin 7 §:ssä.

7 §. *Omistuksenpidätys ja takaisinotto-oikeus.* Pykälässä säädetään omistuksenpidätys- ja takaisinottoehdon vaikutuksesta konkurssissa. Omistuksenpidätyksellä tarkoitetaan luovutussopimukseen otettua ehtoa, jonka mukaan omistusoikeus siirtyy luovutuksensaajalle vasta sopimuksessa tarkoitetun ehdon täytyttyä. Takaisinottoehdoksi kutsutaan puolestaan ehtoa, jonka mukaan jo siirtynyt omistusoikeus palautuu ehdon mukaisesti luovuttajalle. Omistuksenpidätysehtoa kutsutaan usein lykkääväksi, takaisinottoehtoa purkavaksi ehdoksi. Kummassakin tapauksessa ehto asetetaan yleensä kauppahinnan maksamisen turvaamiseksi, minkä vuoksi tällaisin ehdoin tehtyjä sopimuksia nimitetään usein luottokauppasopimuksiksi. Tässä ehdotuksessa tällaisia oikeustoimia kutsutaan myös ehdollisiksi luovutuksiksi.

Pykälän *1 momentin* mukaan lähtökohta olisi, että omaisuus, johon luovuttajalla on omistuksenpidätys- tai takaisinottoehtoon perustuva oikeus, on ehdotuksen 6 §:ssä tarkoitettua velallisen hallinnassa olevaa sivulliselle kuuluvaa omaisuutta. Sitovuuden kannalta ei olisi merkitystä sillä, onko kyse omistuksenpidätys- vai takaisinottoehdosta. Tämä merkitsee muutosta voimassa olevaan oikeustilaan. Omistuksenpidätysehdon sitovuudesta ulosmittauksessa säädetään nimenomaisesti osamaksukaupasta annetun lain (91/1966) 18 §:n 1 momentissa. Omistuksenpidätysehdon on katsottu sitovan velkojia muutoinkin kuin osamaksukauppojen osalta. Sen sijaan oikeuskäytännössä on katsottu, että takaisinottoehto on sitova vain sopimuksen osapuolten välillä. Tälle erottelulle ei kuitenkaan ole perusteltua syytä. Kummallakin ehdolla on sama tarkoitus eli luovuttajan saatavan turvaaminen ja usein ehdon sitovuus kolmanteen nähden on määräytynyt sopimuksessa ehkä sattumanvaraisesti käytetyn sanamuodon perusteella, jolloin lopputuloskin on voinut muodostua sattumanvaraiseksi ja osapuolten tarkoituksen vastaiseksi. Lykkäävien ja purkavien ehtojen erottelulla ei ole maakaaren säätämisen jälkeen enää merkitystä kiinteistön kaupassa (maakaaren 2 luvun 2 §).

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin niistä edellytyksistä, joilla omistuksenpidätys- ja takaisinottoehto sitoo konkurssipesää. Säännöstä voidaan pitää omistuksenpidätysehdon osalta vallitsevan oikeustilan mukaisena. Ehdotuksen mukaan sitovuuden edellytyksenä on, että myyjä ja velallinen ovat sopineet omistuksenpidätyksestä tai takaisinotto-oikeudesta ennen kuin esineen hallinta on

siirretty velalliselle. Hallinnan siirron jälkeen sovittu omistuksenpidätys- tai takaisinottoehto ei sido konkurssipesää. Omistuksenpidätys- tai takaisinottoehto ei sido ostajan konkurssipesää myöskään silloin, kun ostajalla on sopimuksen mukaan oikeus ilman luovuttajan suostumusta luovuttaa omaisuus edelleen tai liittää se muuhun omaisuuteen siten, että liitettyjen kohteiden välille syntyy ainesosa- tai tarpeistosuhde. Myös muu oikeudellisesti merkityksellinen, omistusoikeudelle tyypillinen määräysvalta omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdoin luovutettuun omaisuuteen johtaa ehdon tehottomuuteen konkurssipesää kohtaan. Muuta määräysvaltaa on esimerkiksi panttioikeuden tai muun rajoitetun esineoikeuden perustaminen omaisuuteen. Myyjä on näissä tapauksissa siinä määrin luopunut omistajalle kuuluvista oikeuksistaan, ettei ehdon sitovuutta ole aiheellista ulottaa sopijapuolten ulkopuolelle. Merkitystä ei ole sillä, onko ostaja käyttänyt määräämisoikeuttaan ennen konkurssia, vaan sitomattomuuteen riittäisi, että ostajalla on luottoaikana oikeus luovutukseen, liittämiseen tai muuhun oikeudelliseen määräämiseen.

8 §. *Konkurssipesän sijaantulo ehdolliseen luovutussopimukseen.* Pykälässä säädettäisiin konkurssipesän sijaantulosta 7 §:ssä tarkoitettuun ehdollisesti tehtyyn luovutussopimukseen. Pykälä koskee vain irtaimen omaisuuden luovutusta ja sitä sovellettaisiin ehdollisiin luovutussopimuksiin kauppalain 63 §:n 1 momentin yleissäännöksen sijasta. Kiinteän omaisuuden osalta konkurssipesän asema määräytyy maakaaren 2 luvun 29 §:n mukaan.

Voimassa olevan oikeuden mukaan omistuksenpidätysehto tuottaa myyjälle ostajan konkurssissa niin sanotun separatistin aseman. Lähtökohtana on, että myyjällä on oikeus saada omaisuus takaisin. Osamaksukauppalain ja kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun soveltamisalaan kuuluvia luottokauppoja varten on voimassa erityinen tilityssääntely, jonka mukaisessa menettelyssä myyjän ja konkurssipesän välinen oikeussuhde voidaan selvittää. Sen sijaan laissa ei ole muita luottokauppoja koskevia tilityssäännöksiä.

On tavallista, että velallisella on konkurssin alkamishetkellä maksamatta erääntynyttä kauppahintaa, jolloin myyjällä olisi oikeus purkaa sopimus. Jos sopimuksesta ei muuta johdu, purkamisesta seuraa yleensä vastakkaisten suoritusten palauttaminen. Konkurssipesälle voi kuitenkin olla tärkeää saada luottokaupan kohteena oleva omaisuus käyttöönsä esimerkiksi liiketoiminnan jatkamista varten tai kun kyseinen omaisuus on olennainen osa myytäväksi aiottua taloudellista kokonaisuutta. Luottokauppaa koskevien tilityssäännösten puuttuminen voi yksittäistapauksessa johtaa myös siihen, että myyjä saa omaisuuden kokonaan takaisin itselleen, vaikka sen arvo olisi suurempi kuin maksamatta oleva osa kauppahinnasta. Tämä puolestaan on ristiriidassa sen kanssa, että omistuksenpidätys- ja takaisinottoehtoja käytetään säännönmukaisesti vain vakuuksina. Myyjän intressi ei kohdistu omaisuuteen sellaisenaan, vaan ainoastaan sen vakuusarvoon.

Ehdotuksen mukaan konkurssipesä voisi sitoutua velallisen sopimukseen. Velallisen sopimuskumppanilla ei, toisin kuin kauppalain 63 §:n 1 momentin mukaan, olisi oikeutta vaatia konkurssipesältä vakuutta sopimuksen täyttämisestä. Tämä johtuu siitä, että luottokaupoissa myyjällä on vakuus jo sopimukseen sisältyvän omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdon muodossa. Sijaantulo-oikeuden sääntely koskisi ainoastaan tilanteita, joissa omistuksenpidätys- tai takaisinottoehto on otettu sopimukseen vakuustarkoituksessa eli turvaamaan myyjän kauppahintasaatavaa. Jos ehdon voimassaoloa ei ole kytketty kauppahinnan maksamiseen, säännös ei tulisi sovellettavaksi. Tällaiset ehdot jäisivät edelleen oikeuskäytännön ja mahdollisten erityissäännösten varaan.

Jotta konkurssipesä voisi tehokkaasti sitoutua sopimukseen, edellytyksenä on kuitenkin *1 momentin* mukaan, että pesä maksaa erääntyneen kauppahintavelan viivästyskorkoineen ja ilmoittaa myyjälle sitoutuvansa luovutussopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämiseen. Sijaantuloon ja omaisuuden hallussapitoon riittäisi, että pesä maksaa kauppahinnasta sen osan, joka on erääntynyt myyjän ja velallisen välillä sovitun maksuaikataulun mukaisesti. Maksuaikataulun mukaisella erääntymisellä tarkoitetaan, että myyjä ei voisi estää sijaantuloa vetoamalla sellaiseen

erääntymis- tai eräännyttämisehtoon, jonka mukaan koko kauppahinta on erääntynyt maksettavaksi. Ehdotetun lain 3 luvun 9 §:n mukaan velkojalla ei myöskään ole oikeutta vaatia koko saatavaa.

Säännöksessä edellytetään nimenomaisesti myös, että pesä ilmoittaa sitoutuvansa luovutussopimuksen täyttämiseen. Myyjälle on tärkeää saada tietää, että hänelle tulleen maksun tarkoituksena on juuri kyseisen luovutussopimuksen voimassa pitäminen. Sitoutumisilmoituksen puuttuessa myyjä voi luonnollisesti tiedustella asiaa pesänhoitajalta, mutta ehdotetun säännöksen mukaan tähän ei olisi velvollisuutta. Jos pesä ilmoittaa myyjälle, ettei se tule käyttämään sijaantulo-oikeuttaan, myyjällä on oikeus vedota omistuksenpidätys- tai takaisinottoehtoon jo pesän ilmoituksen perusteella. Myyjällä on oikeus käyttää omistuksenpidätys- tai takaisinottoehtoon perustuvia oikeuksiaan myös silloin, kun konkurssipesän suoritus on puutteellinen, esimerkiksi viivästynyt tai määrältään riittämätön. Kun konkurssipesä tulee velallisen sijaan, tarkoittaa tämä, että myyjällä on oikeus vedota omistuksenpidätysehtoon konkurssipesää kohtaan, jos konkurssipesä sitouduttuaan sopimukseen laiminlyö myöhemmin erääntyvien maksujen suorittamisen maksuaikataulun mukaisesti.

Kysymys konkurssipesän sijaantulosta olisi selvitettävä suhteellisen nopeasti, jotta omistuksenpidätys- ja takaisinottoehtojen käytännöllinen tehokkuus vakuuksina ei heikentyisi. Pesän olisi maksettava myyjän erääntynyt saatava ja ilmoitettava sijaantulosta kohtuullisessa ajassa myyjän asiaa koskevasta pyynnöstä tai siitä, kun tämä vaati omaisuutta itselleen. Selvää on, että pesä voisi ilmoittaa asiasta myös oma-aloitteisesti ennen myyjän pyyntöä tai vaatimusta. Kohtuullista aikaa harkittaessa on kiinnitettävä huomiota yhtäältä myyjän tarpeeseen saada pesän kanta tietoonsa mahdollisimman pian, toisaalta taas kyseisen omaisuuden laatuun ja merkitykseen kussakin konkurssipesässä sekä pesän laajuuteen ja pesänhoidon vaatimaan työhön kokonaisuutena. Harkintaan ja ilmoitukseen käytettävissä olevana kohtuullisena aikana on kuitenkin yleensä pidettävä enintään joitakin viikkoja, eikä asian ratkeamiseen pitäisi ilman erityistä syytä kulua yli kuukautta.

Myyjä ei voisi vaatia omaisuutta takaisin velallisen sopimusrikkomuksen perusteella, jos pesä täyttää 1 momentin mukaiset edellytykset. Sijaantulo siis poistaisi myyjältä oikeuden saada omaisuus takaisin, vaikka velallinen olisi syyllistynyt palautusoikeuden perustavaan sopimusrikkomukseen. Myyjä ei voi myöskään vedota velallisen sopimusrikkomukseen sinä aikana, jonka kuluessa pesän on päätettävä sijaantulosta. Toisaalta säännös koskee vain tilannetta, jossa sopimus myyjän ja velallisen välillä on konkurssin alkaessa edelleen voimassa. Jos kauppa on purkautunut ennen konkurssin alkamista, ostajan konkurssi ei poistaisi myyjältä oikeutta saada omaisuus takaisin. Näissäkin tilanteissa konkurssipesän sijaantulosta voitaisiin luonnollisesti sopia.

Jotta konkurssipesä ei joutuisi sitoutumaan ehkä pitkäaikaiseenkin sopimussuhteeseen, joka saattaisi vaikeuttaa ja hidastaa pesän omaisuuden rahaksi muuttamista, *2 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan konkurssipesä voisi käyttää sijaantulo-oikeuttaan myös lunastamalla omaisuuden heti itselleen. Pesä voisi heti sijaantuloilmoituksensa yhteydessä tai milloin tahansa sen jälkeen suorittaa koko maksamatta olevan kauppahintavelan viivästyskorkoineen. Jos luottoaikaa olisi maksuhetkellä jäljellä, saatavasta olisi vähennettävä jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuva korko ja muut luottokustannukset.

Sijaantulosta ei seuraisi, että myyjän mahdollinen vahingonkorvaus- tai sopimussakkosaatava taikka näitä vastaava sopimusrikkomuksen seuraamus siirtyisi konkurssipesän velaksi. Siitä ehdotetaan otettavaksi säännös pykälän *3 momenttiin*. Konkurssipesä ei ole yleensäkään massavelkaisessa vastuussa velallisen sopimusrikkomuksista. Olisi myös velkojien yhdenvertaisuuden vastaista, jos konkurssipesä sijaantulon johdosta vastaisi myös näistä saatavista. Lisäksi tällaisiin eriin liittyvä massavelkavastuu voisi aiheuttaa sen, ettei sijaantulo olisi pesälle tarkoituksenmukainen vaihtoehto, vaikka sopimukseen sitoutuminen olisi muutoin kannattavaa. Myyjä voisi siten ainoastaan valvoa nämä saatavat ja niille laskettaisiin normaalisti jako-osuus. Viivästyskorko sisältyisi kuitenkin aina pesän sitoumukseen ja sen maksaminen olisi

1 momentissa säädetyin tavoin sijaantulooikeuden edellytys.

9 §. *Takaisinottoa ja tilitystä koskevat erityissäännökset.* Osamaksukauppalain ja kuluttajansuojalain mukaiset tilityssäännökset tulisivat sovellettaviksi myös konkurssissa, jos niitä olisi ollut sovellettava myyjän ja velallisen väliseen sopimukseen. Osamaksukaupasta annetun lain 2 §:n 1 momentissa ja kuluttajansuojalain 7 luvun 16 §:ssä on rajoitettu myyjän takaisinotto-oikeutta. Jos konkurssipesä ei sitoudu sopimukseen, on yleensä sekä myyjän että konkurssipesän edun mukaista, että omaisuus palautuu mahdollisimman pian takaisin myyjälle. Sen vuoksi ehdotuksen mukaan myyjällä olisi ostajan konkurssissa oikeus vaatia tilitystä ja takaisinottoa, vaikka mainitut osamaksukauppalain tai kuluttajansuojalain mukaiset tilityksen ja takaisinoton edellytykset eivät täyttyisikään. Myyjällä olisi siten oikeus vaatia omaisuuden takaisinottoa ja tilityksen toimittamista, jos siihen on sopimuksen mukaan edellytykset eikä konkurssipesä ole sitoutunut sopimukseen 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Muutosta nykytilaan merkitsisi myös se, että konkurssipesälläkin olisi oikeus vaatia tilityksen toimittamista. Voimassa olevan oikeuden mukaan tilitysmenettelyn aloittaminen kuuluu vain myyjälle. Pykälässä ehdotetut poikkeukset osamaksukauppalain ja kuluttajansuojalain säännöksiin tulisivat sovellettavaksi myös silloin, kun konkurssipesä on sitoutunut sopimukseen, mutta myyjälle syntyy konkurssipesän maksuviivästyksen tai muun sopimusrikkomuksen johdosta oikeus vaatia tilitystä tai takaisinottoa. Niitä syitä, joiden vuoksi osamaksukauppalain ja kuluttajansuojalain säännöksillä on pyritty suojaamaan ostajan oikeuksia, ei ole enää olemassa ostajan omaisuuden tultua luovutetuksi konkurssiin.

10 §. *Rahoitusyhtiön ja muun siirronsaajan asema.* Omistuksenpidätys- ja takaisinottoehdoin tehdyt irtaimen omaisuuden luovutussopimukset siirretään sopimuksen mukaisesti yleensä rahoitusyhtiölle. Pykälässä on selvyyden vuoksi säännös, jonka mukaan rahoitusyhtiöön sovelletaan, mitä 7—9 §:ssä säädetään myyjästä. Sama koskee muuta yhteisöä tai henkilöä, jolle myyjän luovutussopimukseen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet on siirretty.

11 §. *Keinotekoisen varallisuusjärjestelyn syrjäytyminen.* Ehdotettu säännös koskee keinotekoisten varallisuusjärjestelyjen asemaa konkurssissa. Asiallisesti se vastaa kesäkuun 1 päivänä 1999 voimaantullutta ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momenttia (481/1999).

Ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentin valmistelussa lähdettiin siitä, että lainkohdan periaatteita sovellettaisiin myös konkurssin yhteydessä ja että sivullinen ei voisi vedota konkurssissakaan sellaiseen keinotekoiseen järjestelyyn, joka on tehoton ulosotossa. Ehdotettu säännös vastaa ulosottolakia siltä osin kuin kysymys on tietyn oikeustoimen tai muun järjestelyn sisällöstä ja oikeudellisesta arvioinnista. Menettely olisi erilainen, sillä asia ratkaistaisiin asianosaisten kesken riitaasiana ilman ulosottomiehen myötävaikutusta. Siten konkurssipesä ei voisi kääntyä ulosottomiehen puoleen ja pyytää sivullisen hallussa olevan omaisuuden ulosmittaamista ehdotetun säännöksen perusteella. Tätä ei ole pidetty tarpeellisena, koska riitaisissa tapauksissa jouduttaisiin yleensä käymään oikeudenkäynti pesän ja väitetyn sivullisomistajan välillä. Sen vuoksi ei myöskään ole pidetty tarpeellisena viitata ulosottolain 4 luvun 9 §:n 5 momenttiin. Säännös koskee ulosmittauksen edellytyksiä, jotka tutkitaan ulosotossa summaarisessa menettelyssä. Konkurssipesän asemaa puolestaan turvaa mahdollisuus kiireellisissä tapauksissa hakea turvaamistoimenpidettä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun säännösten nojalla.

Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssipesään kuuluisi omaisuus, jos väitetyn sivullisomistajan asema perustuu järjestelyyn, jolle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa järjestelyn tosiasiallista sisältöä tai tarkoitusta. Niistä seikoista, jotka otetaan huomioon järjestelyn sisältöä tai tarkoitusta harkittaessa, säädettäisiin 2 momentissa. Lisäksi edellytyksenä on, että sellaista oikeudellista muotoa käytetään täytäntöönpanon välttämiseksi tai omaisuuden pitämiseksi velkojien ulottumattomissa. Se näkyisi esimerkiksi siinä, että järjestelyyn on ryhdytty velkaantumisen uhatessa tai ylivelkatilanteessa.

Keinotekoisten järjestelyjen tutkiminen on konkurssissa osa pesän ja siihen kuuluvan

varallisuuden selvittämistä. Vastuu tästä kuuluu pesänhoitajalle. Pesänhoitajan on takaisinsaantikanteiden ja muiden oikeudellisten keinojen ohella selvitettävä myös, onko tietty varallisuusjärjestely sivuutettavissa keinotekoisena. Pesänhoitajan on 6 §:n mukaisesti luovutettava omaisuus sivulliselle silloin, kun tämän oikeus on riidaton. Jollei näin ole, sivullinen joutuu vaatimaan omaisuutta kanneteitse. Jos taas omaisuus olisi sivullisen hallussa, pesänhoitaja voisi nostaa vahvistuskanteen omaisuusjärjestelyn sivuuttamiseksi.

Ehdotettu momentti koskee myös tuloa, jota velallinen ohjaa ilmeisesti ulosoton välttämiseksi säännöksessä tarkoitettuun keinotekoiseen järjestelyyn. Tältäkin osin säännös vastaa ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momenttia.

Pykälä *2 momentin* mukaan järjestelyn tosiasiallista sisältöä tai tarkoitusta harkittaessa on otettava huomioon velallisen käytettävissä oleva, omistajan määräysvaltaan verrattava valta, omistajan toimiin verrattavat toimet sekä velallisen järjestelystä saamat edut ja muut vastaavat seikat. Säännös on samansisältöisenä ulosottolain 4 luvun 9 §:n 4 momentissa, mutta se on ehdotuksessa selkeyden vuoksi erotettu eri momenttiin. Säännöksen sisällön osalta viitataan ulosottolain muuttamisesta annetun lain esitöihin (HE 275/1998 vp, LaVM 29/1998 vp).

6 luku. **Kuittaus konkurssissa**

Lukuun sisältyvät säännökset, jotka koskevat velkojan oikeutta käyttää saatavaansa kuittaukseen velalliselle konkurssin alkaessa olevaa velkaansa vastaan. Myös EY:n maksukyvyttömyysasetuksessa on kuittausta koskevia säännöksiä (4 artiklan d kohta ja 6 artikla 1). Säännökset kuittausta vaativan velkojan velvollisuudesta esittää selvitys saatavastaan ovat 12 luvun 12 §:ssä.

1 §. *Yleiset säännökset velkojan oikeudesta kuittaukseen.* Pykälässä säädetään konkurssivelkojan kuittausoikeudesta. Säännöksen *1 momentin* mukaan velkojalla on oikeus käyttää saatavaansa kuittaukseen velalliselle konkurssin alkaessa olevaa velkaansa vastaan, jollei kuittausoikeutta ole rajoitettu konkurssilain tai muun lain säännöksillä.

Velkojan kuittausoikeutta koskevat säännökset uudistettiin vuoden 1992 alusta voimaantulleella lailla (759/1991). Velkojalla olisi ehdotuksen mukaan yleensä vastaava oikeus kuin voimassaolevan lain mukaan kuitata velalliselta oleva saatavansa konkurssin alkaessa velalliselle olevaa velkaansa vastaan. Siten velkojan ei tarvitse kuittauksen kattamalta osalta tyytyä jako-osuuteen.

Kuitattavien saamisoikeuksien on oltava vastakkain konkurssin alkaessa, eivätkä konkurssin alkamisen jälkeen syntyvät tai siirretyt saatavat oikeuta kuittaukseen. Siten velkojan oman saatavan tulee olla lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu konkurssisaatava eikä velkojalla ole oikeutta kuitata sitä konkurssin alkamisen jälkeen syntynyttä konkurssipesän saatavaa vastaan. Jos kuittausedellytykset täyttyvät, myös konkurssipesällä on ilman nimenomaista säännöstäkin oikeus kuittaukseen.

Konkurssilain kuittausta koskevat yleiset edellytykset olisivat toissijaisia suhteessa kuittausoikeutta ja kuitattavia velvoitteita koskeviin erityissäännöksiin. Merkittävä erityissäännöstö sisältyy eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annettuun lakiin. Sen tarkoituksena on varmistaa arvopaperi- ja valuuttakaupassa tavanomaisten sopimusehtojen toteutuminen riippumatta yleisistä kuittausoikeutta ja muun muassa takaisinsaantia koskevista säännöksistä. Arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annetussa laissa tarkoitettu oikeus kuittaukseen eli velvoitteiden nettouttamiseen, samoin kuin nettouttamisen pysyvyys arvopaperi- tai valuuttakaupan osapuolen konkurssissa määräytyisikin edelleen kyseisessä laissa olevien säännösten nojalla. Lisäksi esimerkiksi osakkaiden merkintähintavelkaan liittyy kuittausrajoituksia (osakeyhtiölain 2 luvun 11 § sekä 4 luvun 6 ja 12 §).

Konkurssivelkojan kuittausoikeuden selvittämiseksi joudutaan usein muutenkin turvautumaan konkurssilain ulkopuolisiin säännöksiin, joskus siviilioikeuden yleisiin periaatteisiinkin. Esimerkiksi saamisoikeuden vanhentumisen vaikutus kuittausoikeuteen määräytyy velvoitteiden vanhentumista koskevien säännösten mukaan.

Konkurssisäännön 34 §:n mukaan velkoja

voi käyttää kuittaukseen myös erääntymätöntä saatavaansa. Tällainen säännös ei ole enää tarpeen, sillä ehdotuksen 3 luvun 9 §:n mukaan velkojan erääntymätön saatava katsotaan määrättyjä saatavia koskevin poikkeuksin konkurssissa erääntyneeksi velkojan ja velallisen välisessä suhteessa konkurssin alkaessa. Sitä vastoin tällä hetkellä ei ole kirjoitettua säännöstä siitä, vaikuttaako velkojan oman velan erääntymättömyys kuittausoikeuteen konkurssissa. Oikeuskäytännössä tai — kirjallisuudessakaan asiasta ei ole muodostunut vakiintunutta kantaa. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty mielipiteitä, joiden mukaan asiaa koskevan erityissäännöksen puuttuessa velkojan velan erääntymättömyys estää kuittauksen konkurssissa. Ei kuitenkaan ole perusteltua syytä siihen, että velkojan tulisi konkurssitilanteessa odottaa oman velkansa erääntymistä voidakseen käyttää kuittausoikeutta. Kuittausoikeuden salliminen edistäisi saamissuhteiden tehokasta selvittelyä. Ehdotetun säännöksen perusteella velkojalla olisikin kuittausoikeus myös silloin, kun hänen oma velkansa ei ole erääntynyt kuittausilmoitusta tehtäessä.

Ilman nimenomaista säännöstäkin on katsottu, että myös lykkääväehtoinen saatava voidaan konkurssissa käyttää kuittaukseen, jos ehto täyttyy ennen konkurssin päättymistä. Lakia ei ehdoteta tältäkään osin muutettavaksi. Muutosta kuitenkin merkitsee se, että ehdotuksen mukaan konkurssi päättyy vasta lopputilityksen hyväksymiseen.

Eräistä kuittausoikeuden rajoituksista säädettäisiin ehdotuksen 2 ja 5 §:ssä.

EY:n maksukyvyttömyysasetuksen mukaan kuittauksen edellytyksiin sovelletaan sen valtion lakia, jossa menettely on alkanut. Asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan velkoja voi tämän lain estämättä vedota sen valtion lakiin, jota sovelletaan velallisen saatavaan velkojalta, jos tämä laki sallii kuittauksen. Artiklan 2 kohdan mukaan edellä sanottu ei kuitenkaan estä vetoamasta menettelyvaltion lain säännöksiin oikeustoimen mitättömyydestä, pätemättömyydestä tai peräyttämisestä.

Pykälän *2 momentti* sisältää viittauksen ehdotuksen 12 luvun 12 §:ään, jossa säädetään velkojan velvollisuudesta esittää selvitys kuittaukseen käytettävästä saatavastaan.

2 §. *Velkojan oikeutta kuittaukseen koskevat rajoitukset.* Pykälässä on säännökset konkurssioikeudellisista kuittausrajoituksista. Pykälän 2 ja 3 momenttiin sisältyvät vuonna 1992 voimaan tulleet konkurssissäännön 33 §:n 2 ja 3 momentin (759/1991) kuittauskiellot. Sen sijaan ehdotetun pykälän 1 momentti on uusi.

Pykälän *1 momentissa* säädetään, että kuittaukseen ei saa käyttää saatavaa, jonka perusteella velkojalla ei ole oikeutta saada suoritusta konkurssissa, eikä saatavaa, joka on velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 1 momentin 3—5 kohdan mukaan viimesijainen. Myös Norjan ja Tanskan lainsäädäntöön sisältyy viimesijaisia saatavia koskeva kuittauskielto. Sen sijaan Ruotsin lainsäädännössä ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä.

Saatavia, joiden perusteella velkojalla ei ole oikeutta saada suoritusta konkurssipesästä, ovat esimerkiksi 12 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut saatavat. Säännöksen mukaan velkojalla ei ole oikeutta saada suoritusta palkasta, palkkiosta tai muusta siihen rinnastettavaa etuutta koskevasta konkurssisaatavasta siltä osin kuin saatava on ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä tehtyyn työhön ja muihin olosuhteisiin nähden voidaan pitää kohtuullisena, jos saatava tällä perusteella riitautetaan. Samansisältöinen kuittauskielto on konkurssissäännön 26 §:ssä.

Kuittaukseen ei voisi käyttää myöskään lain tai hyvien tapojen vastaista saatavaa, esimerkiksi uhkapelivelkaa.

Velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 3—5 kohdan mukaan viimesijaisia saatavia ovat saatavat, jotka perustuvat velallisen liikkeelle laskemaan joukkovelkakirjalainaan, jos lainan ehdoissa saatavalle on määrätty huonompi etuoikeus kuin liikkeelle laskijan muille sitoumuksille sekä omaan pääomaan rinnastuvat niin sanotut pääomalainat ja lahjanlupauslakiin perustuvat saatavat.

Ehdotetun kuittauskiellon perusteena on erityisesti se, että kuittauksen seurauksena saatavan viimesijaisuus menettäisi merkityksensä. Laissa säädetty tiettyjen saamisoikeuksien viimesijaisuus on tarkoitettu olemaan voimassa riippumatta siitä, onko velkasuhteen osapuolilla vastakkaisia saatavia vai ei.

Tämä tavoite jäisi toteutumatta, jos viimesijaista saatavaa voitaisiin käyttää kuittaukseen. Viimesijaisuus olisi mahdollista sivuuttaa järjestämällä kuittaustilanne juuri kyseisen saatavan haltijalle.

Erityisesti pääomalainan osalta kuittaus olisi ristiriidassa oikeussuhteen tarkoituksen kanssa, koska pääomalainan antaja on lainan myöntämisellä sitoutunut kantamaan laajemman riskin velallisen maksukyvyttömyydestä kuin velkojat, jotka ovat rahoittaneet velallista tavanomaisin, vieraan pääoman ehdoin. Kuittauskiellon konkurssissa tulisi toteuttaa samaa tarkoitusta kuin ne osakeyhtiölain säännökset, joiden mukaan pääomalainan ottanut osakeyhtiö tai samaan konserniin kuuluva yhteisö ei saa antaa lainan pääoman tai koron taikka muun hyvityksen maksamisesta vakuutta (osakeyhtiölain 5 luvun 1 §:n 2 momentti). Kuittauskielto estäisi sen, että vakuudenantamiskielto kierrettäisiin luomalla keinotekoinen kuittaustilanne.

Ehdotuksen mukaan kuittauskiellon piiriin eivät sitä vastoin kuulu velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdissa tarkoitetut viimesijaiset saatavat. Tällaisia saatavia ovat konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta kertyvä etuoikeudeton korko ja viivästyksen keston mukaan määräytyvä maksuviivästyksen seuraamus, jota etuoikeus ei koske, sekä eräät julkisoikeudelliset saatavat. Nämä saatavat on jätetty kuittauskiellon ulkopuolelle lähinnä käytännöllisistä syistä, koska kuittauskielto voisi joissakin tapauksissa kohtuuttomasti vaikeuttaa saatavien selvittämistä.

Pykälän *2 momentissa* on konkurssisäännön 33 §:n 2 momenttiin sisältyvä kuittauskielto. Säännöksellä torjutaan saatavien siirroilla järjestettyjä kuittaustilanteita. Kielto koskee tilannetta, jossa kolmas henkilö luovuttaa konkurssivelalliselta olevan saatavansa henkilölle, joka on itse velkaa konkurssivelalliselle. Pykälän 2 momenttiin sisältyy myös säännös, jonka mukaan kuittaus on kielletty silloinkin, kun saatava on luovutuksen nojalla saatu kolmannelta kolme kuukautta ennen määräpäivää tai sitä aikaisemmin, jos velkojalla luovutuksen tapahtuessa oli perusteltua aihetta olettaa velallinen maksukyvyttömäksi.

Tältä osin viitataan konkurssisäännön muuttamisesta annetun lain (759/1991) esitöiden 33 §:n 2 momenttia koskeviin yksityiskohtaisiin perusteluihin (HE 102/1990 vp).

Pykälän *3 momentin* kuittauskielto koskee tilannetta, jossa velkoja, jolla jo on saatava konkurssivelalliselta, itse velkaantuu velalliselle pyrkien näin kuittaustilanteen luomiseen. Momentin mukaan velkojalla, joka on sitoutunut velalliselle maksuun sellaisissa olosuhteissa, että tämä menettely on rinnastettavissa velallisen suorittamaan velan maksuun, ei ole kuittausoikeutta siltä osin kuin tämä maksu olisi voitu peräyttää konkurssipesään. Tyypillisessä tilanteessa velkoja on ostanut velalliselta omaisuutta velaksi, jonka hän pyrkii kuittaamaan vastasaatavallaan. Säännöksen mukaan kuittaus ei ole sallittu, jos omaisuuden luovutus on tehty sellaisissa olosuhteissa, että se on rinnastettavissa maksuun ja tämä maksu voisi peräytyä takaisinsaantia konkurssipesään koskevien säännösten nojalla.

Säännöksen mukaan kuittausoikeutta ei siis yleensä ole silloin, kun velkoja on maksun takaisinsaantiaikana sitoutunut velalliselle suoritukseen sellaisissa olosuhteissa, että velallisen kuittaustilanteen synnyttämisen sijasta tekemää maksua olisi pidetty takaisinsaantilain 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla epätavallisena, ennenaikaisena taikka huomattavana. Jos velan maksua olisi kuitenkin pidettävä tavanomaisena, kuittauskin olisi mahdollinen. Viittaus takaisinsaantimahdollisuuteen ei kuitenkaan tarkoita vain takaisinsaantilain 10 §:n mukaista peräytymistä. Kuittaus ei ole sallittu myöskään silloin, kun velallisen kuittaustilanteen aikaansaannin sijasta tekemä maksu olisi voinut peräytyä takaisinsaantilain 5 §:n yleisen takaisinsaantisäännöksen perusteella.

3 §. *Takautumissaatavan syntyminen.* Pykälässä on asiasisällöltään konkurssisäännön 33 a §:n 1 momenttia (759/1991) vastaava säännös siitä, milloin takautumissaatavan katsotaan syntyneen kuittaussäännöksiä sovellettaessa. Takauksen perusteella tehdystä suorituksesta seuraava takautumisoikeus katsotaan saaduksi silloin, kun takausvelvoite syntyi. Sama sääntö koskee muitakin tilanteita, joissa kolmas henkilö on velvoitteensa perusteella joutunut suorittamaan konkurssive-

lallisen velkaa. Säännöstä sovelletaan siten myös yhteisvelkasuhteisiin ja vierasvelkapanttaukseen, joissa takautumissaatava katsotaan saaduksi silloin, kun yhteisvastuu tai panttaukseen perustuva esinekohtainen vastuu syntyi sitoumuksen antanutta sitovin tavoin. Velvoitteen tarkka syntyajankohta määräytyy kyseistä velvoitetta koskevien sääntöjen mukaan.

Säännöksen perusteella takaaja, vierasvelkapantin antaja tai yhteisvastuullinen kanssavelallinen voi käyttää takautumissaatavaansa kuittaukseen velalliselle olevaa velkaansa vastaan, vaikka hän olisi täyttänyt velvoitteensa vasta konkurssin alettua. Jos kyseessä on sen sijaan pelkkä maksuväliintulo, jossa kolmas henkilö suorittaa konkurssivelallisen velkaa ilman, että hänellä olisi tähän velvollisuus, oikeus korvaukseen saadaan vasta suorituksen tekemisellä.

4 §. *Korvaus saatavan luovuttamisesta.* Konkurssipesällä on velallisen varallisuuteen kohdistuvan määräämisvaltansa perusteella mahdollisuus muun muassa luovuttaa velallisen saamisoikeuksia. Saatavan siirto saattaa johtaa siihen, että konkurssivelkoja menettää mahdollisuutensa kuittaukseen.

Pykälään sisältyy konkurssisäännön 33 a §:n 2 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan konkurssipesän on tällaisissa tapauksissa korvattava velkojalle siirrosta aiheutunut vahinko.

5 §. *Luottolaitosta koskeva erityissäännös.* Pykälässä on erityissäännös luottolaitoksen kuittausoikeuden rajoittamisesta. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on velkojien välisen yhdenvertaisuuden toteutuminen nykyistä paremmin. Henkilöasiakkaiden ja yritysten maksuliikenne hoidetaan pääasiallisesti luottolaitoksessa olevan pankkitilin kautta. Koska velallisen pankkitilillä olevat varat ovat sen saatavia luottolaitokselta, luottolaitoksella on tilinhaltijan konkurssissa useimmiten kuittausmahdollisuus, jos luottolaitoksella on saatava tilinhaltijalta. Luoton myöntäminen ei ole yleisesti ottaen voinut perustua velallisen tilillä oleviin käyttelyvaroihin. Tilillä olevat varat voidaan asiallisesti rinnastaa lähinnä velallisen kassavaroihin. Säännöksellä pyritäänkin suojaamaan kuittaukselta velallisen tavanomaiseen toimintaansa tarvitsemia käyttövaroja. Koska jo tavanomainen taloudenpito niin yksityistalouksissa kuin elinkeinoelämässäkin edellyttää välttämättä pankkitilisopimusta ja koska pankeilla on tosiasiallinen yksinoikeus maksunvälitystoimintaan, merkitsee rajoittamaton kuittausoikeus luottolaitoksille etua muihin velkojiin verrattuna. Tosin etu ei välttämättä ole kovin merkittävä, sillä yleensä maksukyvyttömällä velallisella ei konkurssin alkaessa ole enää paljonkaan varoja.

Säännöksessä rajoitetaan siis tilisiirtoja toteuttavien luottolaitosten kuittausoikeutta tilinhaltijan konkurssissa. Luottolaitoksella tarkoitetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (1607/1993) 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettuja luottolaitoksia. Säännöksen mukaan luottolaitos ei saa kuitata saatavaansa varoilla, jotka velallisella on konkurssin alkaessa luottolaitoksen pitämällä tilillä, jos velallinen voi tiliehtojen mukaan käyttää tiliä maksuliikenteensä hoitamiseen.

Tilisiirtojärjestelmässä on jatkuvasti varoja, jotka on tarkoitettu siirrettäviksi luottolaitoksessa oleville tilinhaltijoiden tilille, mutta joiden osalta tilisiirtoa tai maksutoimeksiantoa ei ole vielä suoritettu loppuun. Jotta näidenkään varojen kuittausoikeudellisesta asemasta ei olisi epäselvyyttä, ehdotetaan, että luottolaitoksella ei olisi oikeutta käyttää kuittaukseen myöskään varoja, jotka konkurssin alkaessa ovat luottolaitoksessa siirrettävinä kuittauskiellon alaiselle tilille. Tarkoituksena on, että tällaiset varat olisivat kuittauksen osalta samassa asemassa kuin konkurssin alkaessa tilillä jo olevat varat. Varat olisivat säännöksessä tarkoitetuin tavoin luottolaitoksessa siirrettävinä velallisen tilille viimeistään silloin, kun tilisiirtolain (821/1999) 17 §:ssä säädetyt tilisiirron sivullissitovuuden edellytykset ovat täyttyneet.

Kuittauskielto koskee tilejä, joita tiliehtojen mukaan voidaan käyttää maksuliikenteen hoitamiseen. Merkitystä ei ole sillä, onko tiliä tosiasiallisesti käytetty sanottuun tarkoitukseen. Siten kiellon alaisten tilien piiri voidaan osoittaa jo tilisopimuksen ehdoilla. Jos kuittauskiellon edellytyksenä olisi esimerkiksi tilin tosiasiallinen käyttö maksuliikenteeseen, edellytykset jouduttaisiin arvioimaan kunkin yksittäisen tilin osalta erikseen. Tällöin epäselvyyttä aiheutuisi siitä, kuinka laajaa käyttöä edellytettäisiin ja mitä ajankohtaa

olisi pidettävä ratkaisevana. Kuittauskiellon sitominen ulkoisesti havaittaviin, yksiselitteisiin perusteisiin edistää myös oikeusvarmuutta luottolaitosten ja tilinhaltijoiden välisissä suhteissa. Luottolaitoksella on siten oikeus kuitata saatavaansa varoilla, jotka konkurssin alkaessa ovat tilillä, jota ei voida käyttää tavanomaisen maksuliikenteen hoitamiseen. Esimerkiksi varat, jotka konkurssin alkaessa ovat sijoitustilillä, ovat luottolaitoksen kuitattavissa.

Vaikka kuittauskielto määräytyy tiliehtojen mukaan, joissakin tapauksissa kuittausoikeutta ei ole, vaikka tiliä ei tiliehtojen mukaan voida käyttää maksuliikenteen hoitamiseen. Konkurssin varalta laaditut sopimusehdot eivät nimittäin yleensäkään sido konkurssipesää. Jos tiliä on kieltävästä ehdosta huolimatta käytetty säännöllisesti maksuliikenteen hoitamiseen, ehtoa voitaisiin pitää konkurssipesään nähden tehottomana, jos olosuhteista on pääteltävissä, että se on laadittu konkurssin varalta. Pelkästään tiliehtojen vastainen käyttö ei kuitenkaan riittäisi kuittausoikeuden epäämiseen.

Säännös ei estä luottolaitosta käyttämästä kuittauskiellon alaisella tilillä olevia varoja saatavansa suoritukseksi, jos tilillä olevat varat on pantattu kyseiselle luottolaitokselle. Tällöinkin on edellytettävä, että panttauksen yleiset edellytykset täyttyvät myös sen suhteen, onko velallisen oikeutta kyseisten varojen käyttöön asianmukaisesti rajoitettu. Jos olosuhteista voidaan päätellä, että panttaus ei ole pätevä tai jos sitä koskeva ehto on tehty kuittauskiellon kiertämiseksi, sopimusta voidaan pitää konkurssipesään nähden tehottomana.

Kuittauskiellot konkurssissa vaikuttaisivat myös takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 13 §:n mukaisiin kuittauksen peräytymisen edellytyksiin. Ehdotetusta säännöksestä seuraisikin, että jos kuittaus on suoritettu säännöksessä tarkoitetulta tililtä takaisinsaantiaikana, se voitaisiin peräyttää, jos takaisinsaantilain 10 §:n mukaiset velan maksun peräytymisen edellytykset täyttyvät. Kysymyksessä oleva tilanne on rinnastettavissa velan maksuun. Siten esimerkiksi ennenaikainen tai pesän varoihin nähden huomattavan määräinen kuittaus peräytyisi, jollei sitä voida pitää olosuhteet huomioon ottaen tavanomaisena.

7 luku. **Menettely tuomioistuimessa**

Lukuun on koottu tuomioistuinmenettelyä koskevat keskeiset säännökset. Nämä säännökset koskevat muun muassa tuomioistuimen toimivaltaa (1—3 §), käsittelyjärjestystä tuomioistuimessa (4 §), konkurssihakemuksen käsittelyä (5—9 §), konkurssimenettelyyn osallistumisen kustannuksia (14 §) sekä lisäksi eräitä erityiskysymyksiä. Ehdotetussa konkurssilaissa on lisäksi muitakin tuomioistuinmenettelyä koskevia säännöksiä, jotka on sijoitettu asiayhteyteensä kuuluvaan lukuun. Tällaisia on muun muassa lain 4 luvussa (velalliseen kohdistuvat turvaamistoimet ja pakkokeinot), 8 luvussa (pesänhoitaja) ja 10 luvussa (konkurssin raukeaminen) sekä 13 luvussa (jakoluetteloehdotuksen laatiminen ja jakoluettelon vahvistaminen). Ehdotetut menettelysäännökset vastaavat suurelta osin voimassa olevan lain säännöksiä.

1 §. *Kansainvälinen toimivalta.* Laissamme ei ole aikaisemmin säädetty siitä, milloin konkurssihakemus voidaan ottaa tutkittavaksi suomalaisessa tuomioistuimessa tai milloin konkurssi ylipäätänsä voidaan aloittaa Suomessa. Varsin vakiintunut kanta on ollut se, että tämä suomalaisen tuomioistuimen kansainvälinen toimivalta eli yleistoimivalta määräytyy samojen sääntöjen mukaan kuin tuomioistuimen kansallinen, alueellinen toimivalta. Näin ollen jos tietty käräjäoikeus on ollut oikeuspaikkasäännösten mukaan alueellisesti toimivaltainen, on suomalainen tuomioistuin katsottu myös alueellisesti toimivaltaiseksi.

Tilanne on muuttunut EY:n maksukyvyttömyysasetuksen tultua voimaan, sillä siinä säädetään eri jäsenvaltioiden tuomioistuinten yleistoimivallan jaosta maksukyvyttömyysasioissa. Asetusta sovelletaan, kun velallisella on asetuksessa tarkoitettu pääintressien keskus jossakin EU:n jäsenvaltiossa. Muissa tapauksissa tuomioistuimen kansainvälinen toimivalta määräytyy asetuksesta riippumatta kussakin jäsenvaltiossa noudatettavien kansainvälisyksityisoikeudellisten säännösten ja periaatteiden mukaan.

Toimivaltainen päättämään maksukyvyt-

tömyysmenettelyn aloittamisesta on asetuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan siis sen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa velallisella on "pääintressien keskus". Jos velallisella on pääintressien keskus Suomessa, on suomalainen tuomioistuin toimivaltainen tutkimaan konkurssihakemuksen ja päättämään konkurssin aloittamisesta. Konkurssiin asettamispäätös tunnustetaan tällöin sellaisenaan ilman eri toimenpiteitä kaikissa muissa jäsenvaltiossa (16 artikla). Tällainen Suomessa alkanut "päämenettely" käsittää eräin poikkeuksin velallisen muissakin jäsenvaltioissa sijaitsevan omaisuuden. Toimivaltaa osoittavaa "pääintressien keskusta" (engl. "The centre of the main interests") ei ole asetuksen artiklaosassa nimenomaisesti määritelty. Asetuksen johdantolauseen (13) mukaan ”pääintressien keskuksen" tulisi olla paikka, jossa "velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään ja joka on näin kolmannen osapuolen tiedettävissä". Asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa on lisäksi tulkintaa helpottava oletussäännös, jonka mukaan jos velallinen on yhtiö tai muu oikeushenkilö, pääintressien keskuksena pidetään velallisen sääntömääräistä kotipaikkaa eli rekisteröintipaikkaa, jollei muuta näytetä. Useimmissa tapauksissa pääintressien keskus lienee siinä valtiossa, jossa velallisen hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.

Päämenettelyn ulottuvuutta rajoittaa se, että asetuksen mukaan toisessa jäsenvaltiossa voidaan aloittaa alueellinen menettely, joka käsittää vain tässä valtiossa sijaitsevan velallisen omaisuuden. Alueellinen menettely voidaan aloittaa ennen kuin päämenettely on aloitettu tai myös päämenettelyn aloittamisen jälkeen, jolloin alueellista menettelyä kutsutaan sekundäärimenettelyksi. Viimeksi mainitussa tapauksessa ei sekundäärimenettelystä päättävä tuomioistuin enää tutki maksukyvyttömyysedellytyksen olemassaoloa. Asiaa on käsitelty myös 2 luvun 1 §:n perusteluissa.

Edellytyksenä alueellisen menettelyn aloittamiselle on, että velallisella on toimipaikka kyseisessä valtiossa. Toimipaikalla tarkoitetaan asetuksessa "sellaista taloudellisen toiminnan paikkaa, jossa velallinen harjoittaa muuten kuin tilapäisesti taloudellista toimintaa inhimillisin ja aineellisin voimavaroin" (2 artikla h kohta). Toimipaikka ymmärretään asetuksessa jossakin määrin laajempana kuin mitä toimipaikalla tarkoitetaan sisäisessä lainsäädännössämme. Velallisella saattaa asetuksen mukaan olla toimipaikka Suomessa, vaikka velallisella ei olisi täällä kiinteää toimipistettä, jos velallinen kuitenkin harjoittaa täällä taloudellista toimintaa muuten kuin satunnaisesti. Pelkästään se seikka, että velallisella on omaisuutta Suomessa, esimerkiksi tili suomalaisessa luottolaitoksessa, ei kuitenkaan vielä tarkoita, että velallisella on täällä toimipaikka.

EU:n alueella voi siis olla samanaikaisesti vireillä yhdessä jäsenvaltiossa aloitettu päämenettely sekä yhdessä tai useammassa muussa jäsenvaltiossa aloitettu alueellinen menettely.

Suomalaisten tuomioistuinten toimivalta konkurssiasioissa määräytyy suoraan EY:n maksukyvyttömyysasetuksen perusteella asetuksen soveltamisalan piiriin kuuluvissa tapauksissa eli silloin kun velallisen pääintressien keskus sijaitsee Suomessa tai muussa jäsenvaltiossa. Tältä osin suomalaisen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta ei voida kansallisessa laissa edes säätää. Pykälän *1 momenttiin* asiasta on kuitenkin otettu selvyyden vuoksi viittaus asetukseen.

Pykälän *2 momenttiin* on otettu säännökset suomalaisen tuomioistuimen toimivallasta silloin, kun velallisen pääintressien keskus ei sijaitse EU:n jäsenvaltiossa. Kysymys on siis siitä, tulisiko ja millä edellytyksin Suomessa voida käynnistää konkurssimenettely, kun velallisen hallintoa hoidetaan ja velallisen taloudelliset intressit ovat pääosin EU:n alueen ulkopuolella. Tältä osin ehdotuksessa on päädytty siihen, että suomalaisen tuomioistuimen toimivalta määräytyisi samanlaisin perustein kuin EY:n maksukyvyttömyysasetuksen mukaan. Tämä merkitsisi sitä, että kun velallisen pääintressien keskus sijaitsee EU:n alueen ulkopuolella, suomalainen tuomioistuin olisi toimivaltainen, jos velallisella on Suomessa toimipaikka. Toimipaikka on tässä tarkoituksenmukaista ymmärtää samalla tavoin kuin EY:n maksukyvyttömyysasetuksessa, siis varsin laajana. Tältä osin ehdotettu sääntely vastaa myös UNCITRALin vuonna 1999 hyväksyttyä mallilakia rajat ylittävistä maksukyvyttömyysmenettelyistä (UNCITRAL Model Law On Cross-border

Insolvency).

Ehdotuksen mukaan suomalainen tuomioistuin olisi lisäksi toimivaltainen, jos velallisella on Suomessa omaisuutta ja konkurssimenettelyn aloittamista Suomessa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Käytännössä tämän toimivaltaperusteen itsenäinen merkitys lienee vähäinen. Tarkoituksenmukaisuusvaatimus tarkoittaa ennen muuta sitä, että Suomessa aloitettavan menettelyn tulee voida hyödyttää velkojia eli velallisen omaisuudesta tulee kertyä velkojille jaettavaa. Jos velallisen Suomessa sijaitsevan omaisuuden rahaksimuutto suomalaisen konkurssin yhteydessä on esimerkiksi omaisuuden laadun vuoksi ilmeisen tuloksetonta, konkurssia on yleensä turha käynnistää täällä. Tarkoituksenmukaisuusharkinnassa voidaan kiinnittää huomiota myös siihen, voidaanko velkojien oikeudet turvata ulosottomenettelyllä.

Pohjoismainen konkurssisopimus vuodelta 1933 rakentuu sille periaatteelle, että jossakin pohjoismaassa alkanut konkurssi käsittää velallisen muissakin pohjoismaissa sijaitsevan omaisuuden. Sopimuksen määräyksiä sovelletaan, kun velallisella on kotipaikka siinä valtiossa, jossa konkurssi on aloitettu. Sopimukseen ei kuitenkaan sisälly niin sanottuja suoria toimivaltamääräyksiä eli sopimuksessa ei määritellä, milloin sopimusvaltion tuomioistuin on toimivaltainen. Toisaalta milloin konkurssi on aloitettu Islannissa tai Norjassa taikka Tanskassa, jota EY:n maksukyvyttömyysasetus ei koske, ja velallisella on tässä valtiossa kotipaikka, ei konkurssia tule voida aloittaa Suomessa 2 momentin perusteella, koska tämä olisi ristiriidassa sopimuksen edellä mainitun perusperiaatteen kanssa. Estettä ei ole kuitenkaan konkurssin aloittamiselle Suomessa, jos konkurssia ei ole vielä aloitettu siinä pohjoismaassa, jossa velallisella on kotipaikka.

Pykälän 2 momentin perusteella Suomessa aloitettu konkurssi käsittää vain velallisen Suomessa sijaitsevan omaisuuden. Tästä säädettäisiin 5 luvun 2 §:ssä.

2 §. *Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin asettamista koskevassa asiassa.* Pykälässä säädettäisiin kansallisesta toimivallasta eli siitä, mikä tuomioistuin (käräjäoikeus) on alueellisesti toimivaltainen käsittelemään konkurssihakemuksen. Tässä pykälässä määriteltäisiin toimivaltaperusteet konkurssiin asettamista koskevassa asiassa ja 3 §:ssä säädettäisiin siitä, mihin kaikkiin konkurssimenettelyn kulkuun liittyviin asioihin tämä toimivalta ulottuu.

Pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevan lain toimivaltasäännöksiä, jotka uudistettiin vuonna 1993 (1993/1027). Tällä uudistuksella pyrittiin siihen, että konkurssiasiat ohjautuisivat siihen tuomioistuimeen, jossa niiden käsittelyä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Nyt muutoksia ehdotetaan vain konsernitilanteita koskevaan 2 momenttiin.

Pykälän *1 momentti* on samansisältöinen kuin konkurssisäännön 1 a §:n 1 momentti. Pääsäännön mukaan konkurssiin asettamista koskevassa asiassa on toimivaltainen se tuomioistuin, jossa on velallisen yleinen oikeuspaikka. Velallisen yleisellä oikeuspaikalla tarkoitetaan sitä tuomioistuinta, jossa velkomiskanne tai muu riita-asia velallista vastaan on pantava vireille, jollei jonkin tapauksen osalta ole erikseen toisin säädetty. Yleinen oikeuspaikka ilmenee tarkemmin oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännöksistä. Yhteisöä tai säätiötä koskeva asia käsiteltäisiin kuitenkin siinä tuomioistuimessa, jossa yhteisön tai säätiön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Jos laillista tuomioistuinta ei tämän mukaan löydy, toimivaltainen olisi se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä velallisen toimintaa on pääasiassa harjoitettu tai jossa velallisella on omaisuutta taikka jossa asian käsittely olosuhteet huomioon ottaen on muutoin tarkoituksenmukaista. Pykälän 1 momentin osalta voidaan viitata vuoden 1993 uudistuksen esitöihin (HE 216/1993 vp ja LaVM 19/1993 vp).

Vuoden 1993 uudistuksen yhtenä tavoitteena oli se, että samaan konserniin kuuluvia yrityksiä koskevat konkurssiasiat voitaisiin keskittää samaan tuomioistuimeen. Tätä pidettiin perusteltuna siksi, että konserniyritysten hallintoa ja myös kirjanpitoa hoidetaan usein keskitetysti ja konserniyrityksillä on yleensä myös yhteisiä vastuita, joita on järkevä käsitellä samassa yhteydessä. Nykyinen sääntely sisältää sen, että tytäryhtiön konkurssiasia voidaan käsitellä siinä tuomioistuimessa, jossa emoyhtiön konkurssiasia on vireillä. Jos emoyhtiön osalta konkurssi ei ole vireillä, tytäryhtiön konkurssiin asetta-

mista koskeva asia käsitellään 1 momentissa mainitun oikeuspaikkasäännöksen mukaan. Jos emoyhtiön konkurssiasia tulee myöhemmin vireille, voidaan tytäryhtiön konkurssiasia siirtää samaan tuomioistuimeen.

Nyt sääntely ehdotetaan entistä joustavammaksi. Eroa ei tehtäisi enää siinä, onko kysymyksessä emoyritys tai tytäryritys, sillä asioiden keskittäminen esimerkiksi tytäryrityksen oikeuspaikan tuomioistuimeen saattaa olla joissakin tapauksissa tarkoituksenmukaisempaa. Asia voitaisiin *2 momentin* mukaan panna vireille missä tahansa sellaisessa tuomioistuimessa, joka on jonkin konserniyrityksen osalta toimivaltainen riippumatta siitä, onko tässä tuomioistuimessa vireillä muuta samaan konserniyritykseen kuuluvaa konkurssiasiaa. Tietysti edellytetään, että asian vireillepano juuri tässä tuomioistuimessa on tarkoituksenmukaista. Tuomioistuin, jonne hakemus on tehty, voi tarpeen mukaan neuvotella toimivaltakysymyksestä velkojien, pesänhoitajien tai sellaiseksi esitettyjen henkilöiden tai muiden vaihtoehtoisten tuomioistuinten kanssa. Ehdotetun 3 §:n 2 momentissa on säännös, jonka nojalla konkurssiasia voidaan myöhemminkin siirtää samaan konserniin kuuluvan yrityksen oikeuspaikan tuomioistuimeen.

Pykälän *3 momentissa* on samoin kuin konkurssissäännön 1 a §:n 3 momentissa viittaus yrityksen saneerauksesta annettuun lakiin. Tämän lain 67 §:n 3 momentin (609/1993) mukaan saneerausmenettelyn aikana tehtävä konkurssihakemus käsitellään siinä käräjäoikeudessa, jossa saneerausmenettely on vireillä. Jos konkurssi päätetään aloittaa, konkurssiasia siirretään siinä toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Tältä osin esityksessä ei ehdoteta muutoksia ja viittaus mainittuun lakiin on tarpeen vain selvyyden vuoksi.

Pykälän *4 momentissa* on kuolinpesän konkurssia koskeva erityissäännös. Sen mukaan konkurssiin asettamista koskevassa asiassa on toimivaltainen se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä on ollut vainajan yleinen oikeuspaikka. Asia voitaisiin käsitellä myös tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä on kuolinpesän omaisuutta. Edellytyksenä on, että asian käsittely omaisuuden sijaintipaikan tuomioistuimessa on tarkoituksenmukaista.

3 §. *Toimivaltainen tuomioistuin muussa konkurssia koskevassa asiassa.* Nykyisessä laissa on säädetty vain oikeuspaikasta konkurssiin asettamista koskevassa asiassa. Itsestään selvänä on pidetty sitä, että konkurssiin asettamisesta päättänyt tuomioistuin on toimivaltainen myös tuomioistuimelle kuuluvassa konkurssiasian jatkokäsittelyssä, jollei erikseen jonkin asian osalta ole toisin säädetty. Jotta tuomioistuimen toimivalta kävisi seikkaperäisesti ilmi laista, on *1 momentissa* lueteltu lähinnä ne konkurssin kulkuun tai konkurssimenettelyyn liittyvät asiat, joihin konkurssiin asettamisesta päättäneen tuomioistuimen toimivalta ulottuu. Nämä asiat koskevat muun muassa pesänhoitajan määräämistä ja vapauttamista sekä pesänhoitajan palkkiota, velkojatoimikunnan asettamista, konkurssissa riitautettuja saatavia, jakoluettelon vahvistamista, oikaisemista ja muuttamista, konkurssipesän omaisuuden rahaksimuuttoa, varojen jakoa ja lopputilitystä sekä julkisselvitystä. Tuomioistuimen toimivalta perustuisi edelleen yleisiin oikeuspaikkasäännöksiin silloin, kun oikeudenkäynnissä on kysymys riidasta, joka koskee esimerkiksi konkurssipesän laajuutta tai pesänhoitajan korvausvelvollisuutta.

Pykälän *2 momentin* mukaan jo vireille pantu konkurssiasia voidaan siirtää myöhemmin tarkoituksenmukaisuussyiden sitä vaatiessa toiseen, samaan konserniin kuuluvan yrityksen oikeuspaikan tuomioistuimeen. Tällainen siirto voidaan toteuttaa missä asian käsittelyn vaiheessa tahansa. Siirron jälkeen tämä tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään 1 momentissa tarkoitetut muut kyseistä konkurssia koskevat asiat. Siirtoa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Pykälän *3 momentissa* on poikkeussäännös, jonka mukaan niskoittelun vuoksi vangittavaksi määrätyn velallisen asian käsittelyä voidaan jatkaa päivystävässä käräjäoikeudessa. Ehdotuksen 4 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan niskoittelevan velallisen vangittuna pitämistä koskevan asian käsittelyä on jatkettava viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua siitä, kun velallinen on ilmoittanut luopuvansa niskoittelusta. Asian käsittely ei ole konkurssituomioistuimessa aina mahdollista tämän määräajan kuluessa. Näin voi olla silloin, kun määräaika osuu

juhlapyhien aikaan. Päivystävällä käräjäoikeudella tarkoitetaan pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 9 §:n 1 momentissa mainittua muuta alioikeutta (”kiireellisessä tapauksessa muukin alioikeus”), joista määrätään tarkemmin oikeusministeriön antamassa päätöksessä vangitsemisasioiden käsittelystä eräissä tapauksissa (900/1993).

4 §. *Käsittelyjärjestys*. Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssiasian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hakemusasioiden käsittelystä annettuja säännöksiä. Säännös vastaa konkurssisäännön 1 d §:n 1 momenttia. Riitautukset, joita ei ratkaista jakoluettelon vahvistamisen yhteydessä, käsitellään kuitenkin riita-asian käsittelystä säädetyssä järjestyksessä. Hakemusasioiden käsittelystä säädetään nykyisin oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa (768/2002).

Konkurssilakiin tulisi edelleen eräitä tuomioistuinmenettelyä koskevia erityissäännöksiä, joita noudatettaisiin yleisen lain asemesta. Ne koskevat muun muassa konkurssihakemuksen sisältöä, siirtoa toiseen tuomioistuimeen sekä hakemuksen käsittelyä. Eräiltä osin nämä konkurssilain säännökset olisivat, niin kuin nykyisinkin, päällekkäisiä yleisten lain säännösten kanssa. Tällaisten säännösten ottamista konkurssilakiin on kuitenkin pidetty tarpeellisena siksi, että lain kanssa tekemiseen joutuvat tahot pystyvät saamaan konkurssilain perusteella käsityksen esimerkiksi siitä, miten konkurssihakemus tehdään.

Hakemusasioiden käsittelyyn sovelletaan soveltuvin osin riita-asioiden käsittelyä koskevia säännöksiä (oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 13 §). Riita-asioita koskevat säännökset voivat konkurssiasiassa tulla sovellettavaksi myös, jos käräjäoikeus päättää, että asian käsittelyä jatketaan riita-asian käsittelystä säädetyssä järjestyksessä (oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 4 §). Erityisesti silloin, kun asiassa esitetään lukuisia perusteita vaatimukselle ja henkilötodistelua, asian käsittely saattaa vaatia, kuten riita-asia, suullista valmistelua sekä välitöntä, keskitettyä ja suullista pääkäsittelyä. Esimerkiksi velkojainkokouksen päätöksen moittimista koskeva riitainen hakemusasia on usein luonteeltaan pitkälle samantyyppinen kuin tavallinen riita-asia (HE 32/2001 vp). Sen sijaan konkurssiin asettamista koskevassa asiassa riita-asiain käsittelyjärjestys ei olisi perusteltua asian kiireellisyydenkään vuoksi, vaikka asia olisikin riitainen.

Ehdotetussa laissa ei olisi enää säännöstä tuomioistuimen toimivaltaisesta kokoonpanosta konkurssiin asettamista koskevassa asiassa vaan tämä määräytyisi oikeudenkäymiskaaren yleisten säännösten mukaan. Tältä osin viitataan hallituksen esityksessä 32/2001 vp oleviin konkurssisäännön muuttamista koskevan ehdotuksen yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Pykälän *2 momentin* mukaan konkurssia koskeva asia on käsiteltävä tuomioistuimessa asian edellyttämällä joutuisuudella. Säännös on yleinen ja koskee menettelyä eri oikeusasteissa. Tällainen nimenomainen kiireellisyyssäännös on jo hovioikeudesta annetun asetuksen (211/1994) 14 §:ssä. Konkurssiasioiden kiireellistä käsittelyä edellyttää yleensä näiden asioiden luonne ja asianosaisten oikeusturva. Kaikki konkurssiasiat eivät ole kuitenkaan samalla tavalla kiireellisiä ja säännös mahdollistaa siten erilaiset kiireellisyysasteet. Tyypillisesti kiireellisiä ovat konkurssiin asettamista koskevat asiat, kun taas eräät muut asiaryhmät, kuten saatavan vahvistamista koskevat asiat, eivät välttämättä ole yhtä kiireellisiä.

5 §. *Konkurssihakemus*. Pykälässä säädetään konkurssihakemuksen vireillepanotavasta, sisällöstä ja allekirjoittamisesta. Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssihakemus pannaan vireille kirjallisella hakemuksella. Säännös vastaa tältä osin konkurssisäännön 1 §:ää. Konkurssihakemus voidaan tehdä myös sähköisenä viestinä niin kuin laissa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) säädetään.

Pykälän 1 momentin 1—4 kohdassa on lueteltu ne seikat, jotka konkurssihakemuksesta tulee käydä ilmi. Momentin 1 kohdan mukaan hakemuksesta tulee käydä ilmi, että hakemus koskee vaatimusta velallisen asettamisesta konkurssiin. Hakemuksessa voidaan esittää myös eräitä liitännäisiä vaatimuksia, kuten 4 luvun 8 §:ssä tarkoitettu turvaamistointa koskeva vaatimus tai oikeudenkäyntikuluja koskeva vaatimus. Konkurssihakemuksessa voidaan tehdä myös pesänhoitajan henkilöä tai pesänhoitajien lukumäärää kos-

keva esitys. Hakemus on perusteltava. Kun konkurssia haetaan, niin kuin säännönmukaista on, velallisen maksukyvyttömyyden perusteella, tulisi hakijan ilmoittaa ne seikat, jotka osoittavat velallisen maksukyvyttömyyden. Yleensä tämä tarkoittaa jonkin 2 luvun 3 §:n 1 momentissa mainitun maksukyvyttömyysoletuksen luovan seikan osoittamista. Kun hakijana on velkoja, tulee velkojan ilmoittaa myös saatava, jonka perusteella velkoja vaatii velallisen asettamista konkurssiin (2 luvun 2 §). Momentin 2 kohdan mukaan hakemuksesta tulee käydä ilmi myös siinä mainitut, velallista koskevat yksilöintitiedot. Momentin 3 kohta koskee taas hakijan tai hakijan edustajan yhteystietojen mainitsemista.

Momentin 4 kohdan mukaan hakemuksesta tulee käydä ilmi se, millä perusteella tuomioistuin on toimivaltainen. Säännös vastaa konkurssisäännön 1 b §:ää (1027/1993). Säännös viittaa 2 §:ssä mainittuihin toimivaltaperusteisiin. Säännös koskee paitsi tuomioistuimen sisäistä toimivaltaa, myös tuomioistuimen kansainvälistä toimivaltaa silloinkin, kun se perustuu EY:n maksukyvyttömyysasetukseen. Hakemuksesta tulee siis käydä riittävästi ilmi, perustuuko tuomioistuimen kansainvälinen toimivalta siihen, että velallisella on Suomessa pääintressien keskus vai siihen, että velallisella on täällä toimipaikka tai omaisuutta.

Pykälän *2 momentin* ensimmäisen virkkeen mukaan hakemus on allekirjoitettava. Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 9 §:n mukaan allekirjoitusvaatimuksen täyttää sähköisistä allekirjoituksista annetun lain (14/2003) 18 §:ssä tarkoitettu sähköinen allekirjoitus. Saman momentin toisen virkkeen mukaan hakemukseen on liitettävä se kirjallinen selvitys, johon hakija vetoaa. Tämä tarkoittaa ennen muuta konkurssiedellytyksen olemassaoloa osoittavaa selvitystä sekä velkojan ollessa hakijana velkojan saatavaa koskevaa selvitystä. Milloin hakijana on velallinen, hakemukseen tulee liittää tarvittaessa asianmukainen päätös taikka suostumus. Tällainen päätös tarkoittaa lähinnä sellaisen velallisen oman toimielimen päätöstä, jolla lain mukaan on kelpoisuus päättää konkurssiin hakemisesta. Esimerkiksi osakeyhtiöissä päätöksen tekee yhtiön hallitus. Joissakin tapauksissa konkurssiin hakeminen voi edellyttää myös erityisen toimielimen tai viranomaisen suostumusta. Niinpä saneerausmenettelyn aikana velallinen ei voi hakea itseään konkurssiin, ellei selvittäjä ole antanut siihen suostumustaan (yrityksen saneerauksesta annetun lain 29 §:n 2 momentin 8 kohta).

Pykälän 2 momentin viimeisen virkkeen mukaan velallisen on liitettävä hakemukseensa myös selvitys omaisuudestaan ja sen arvosta sekä velkojensa yhteismäärästä samoin kuin luettelo suurimmista velkojista ja velkojien yhteystiedot. Tällainen selvitys palvelee tuomioistuinta erityisesti pesänhoitajan valinnassa ja siihen liittyvässä velkojien kuulemisessa. Selvitys voi myös täydentää velallisen esittämää selvitystä konkurssiin asettamisen edellytyksistä. Säännöksessä tarkoitetaan ennen kaikkea yleisluonteista selvitystä omaisuuden ja velkojen määrästä eikä niinkään yksityiskohtaista omaisuus- ja velkaluetteloa. Myöskään kirjanpidon toimittaminen ei ole tämän säännöksen mukaan tarpeen.

Pykälän *3 momentti* koskee kuolinpesän konkurssia. Sen mukaan konkurssihakemukseen on liitettävä perukirja, jos sellainen on saatavissa. Perukirja osoittaa pesän taloudellisen tilanteen, jonka perusteella voidaan ratkaista kysymys pesän ylivelkaisuudesta. Jos perukirjaa ei ole tai se ei ole velkojan saatavilla, ylivelkaisuus on osoitettava muulla selvityksellä.

Pykälän *4 momentin* mukaan tuomioistuin voi, milloin se on erityisestä syystä tarpeen, vaatia muuta selvitystä velallisen taloudellisesta asemasta. Myös konkurssiasioissa noudatetaan prosessuaalista periaatetta, että asianosaisten tulee esittää selvitys, johon he haluavat vedota. Säännös onkin tarkoitettu sovellettavaksi vain erityisissä tapauksissa, esimerkiksi kun tulee aihetta epäillä velallisen ilmoitusta maksukyvyttömyydestään tai muuta asianosaisen tekemää väitettä tai esittämää selvitystä. Käytännössä selvitystä vaaditaan yleensä vain velalliselta. Mahdollista kuitenkin on, että tuomioistuin kehottaa säännöksen nojalla velkojaa hankkimaan esimerkiksi velallista koskevat, saatavilla olevat tilinpäätöstiedot.

Tuomioistuin voi vaatia puutteellista ha-

kemusta täydennettäväksi noudattaen soveltuvin osin mitä haastehakemuksen täydentämisestä on säädetty oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 5 §:ssä.

6 §. *Hakemuksen siirtäminen.* Pykälä koskee hakemuksen siirtämistä silloin, kun hakemus on toimitettu tuomioistuimeen, joka ei ole toimivaltainen. Säännös on samansisältöinen kuin konkurssisäännön 1 c § (1027/1993). Asian luonteesta johtuu, että säännös koskee asian siirtämistä vain suomalaisten tuomioistuinten kesken.

7 §. *Hakemuksen siirtämisen vaikutukset.* Pykälään on otettu konkurssisäännön 23 §:ää (1027/1993) vastaava säännös siitä, että siirrettäessä konkurssiasiaa toiseen tuomioistuimeen pysyvät siirtävän tuomioistuimen asiassa antamat määräykset voimassa, kunnes asian jatkokäsittelyssä toisin määrätään. Säännös koskee kaikkia niitä tilanteita, joissa konkurssiasia siirretään toiseen tuomioistuimeen.

8 §. *Velkojan hakemuksen käsittely.* Pykälän 1 ja 2 momentti koskevat velallisen kuulemista ja velallisen lausuman käsittelyä velkojan ollessa hakijana. Pykälän 3 momentti koskee lykkäyksen myöntämistä.

Velallisen tekemän konkurssihakemuksen käsittelyä varten ei lakiin ehdoteta erityistä säännöstä. Useimmissa tapauksissa kysymys konkurssiin asettamisesta on täysin selvä ja asia voidaan käsitellä ja ratkaista kansliassa. Joissakin tapauksissa voi olla tarpeen käsitellä velallisenkin tekemä konkurssihakemus istunnossa. Myös pesänhoitajan määräämistä koskevan asian käsittely voi edellyttää, että velkojia kuullaan istunnossa.

Pykälän *1 momentin* mukaan velkojan tekemä konkurssihakemus on annettava tiedoksi velalliselle. Velalliselle on myös varattava tilaisuus määräpäivään mennessä antaa kirjallinen lausuma. Hakemus on annettava tiedoksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun säännösten mukaisesti. Hakemus voidaan antaa näin ollen tiedoksi postitse saantitodistusta vastaan tai kirjeellä, jos on oletettavaa, että velallinen saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta (oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §). Nämä tiedoksiantotavat ovat konkurssiasioiden luonne huomioon ottaen usein epävarmoja. Siksi yleensä käytäntönä on haastetiedoksiannon käyttäminen (oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4 §).

Uuden lain mukaan estettä ei olisi enää oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:ssä tarkoitetulle sijaistiedoksiannolle, jota käytetään silloin, kun velallista ei tavata. Vallitsevan oikeuskäytännön mukaan sijaistiedoksianto ei ole ollut konkurssiin asettamisasioissa mahdollinen, koska piileskelevää velallista varten on konkurssisäännössä ollut oma, tosin hyvin vanhentunut ja nykyoloihin soveltumaton erityissäännös (konkurssisäännön 5 §).

Sijaistiedoksiannon edellytyksenä on siis, että vastaanottajaa ei tavata, ja että ilmenneiden seikkojen perusteella voidaan olettaa hänen välttelevän tiedoksiantoa. Kun sijaistiedoksiannon edellytysten katsotaan olevan olemassa, haastemies voi toimittaa tiedoksiannon luovuttamalla asiakirjat jollekin samaan talouteen kuuluvalle 15 vuotta täyttäneelle tai, jos vastaanottaja (velallinen) harjoittaa liikettä, jollekin hänen liikkeensä palveluksessa olevalle. Jos ketään näistä ei tavata, tiedoksianto voidaan toimittaa luovuttamalla asiakirjat paikalliselle poliisille (11 luvun 7 §:n 1 momentti). Edellä mainituissa tapauksissa haastemiehen on lähetettävä käytetystä tiedoksiannosta aina postitse ilmoitus vastaanottajalle. Jollei tiedoksiannon vastaanottajan tai hänen valtuuttamansa olinpaikasta ole tietoa, tiedoksianto voidaan toimittaa myös kuuluttamalla (oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 9 ja 10 §). Konkurssiasioissa ei ole mitenkään harvinaista, että velallinen piileskelee ja pyrkii välttämään tiedoksiantoa. On siis oletettavaa, että erityisesti sijaistiedoksiantoa tullaan käyttämään varsin paljon. Velallisen oikeusturva kuitenkin edellyttää, että tuomioistuin tutkii tarkoin, ovatko sijaistiedoksiannon tai kuulutuksin tapahtuvan tiedoksiannon edellytykset olleet käsillä.

Lakiin ei tulisi mitään määräaikaa, joka velalliselle tulisi antaa lausuman antamista varten. Tuomioistuimen tulisi, niin kuin nykyisinkin, harkita tämä yksittäistapauksittain. Määräpäivä tulisi asettaa niin, että velalliselle jää aikaa asianmukaisesti vastata hakemukseen. Toisaalta määräaika ei voi olla kovin pitkä, jotta asia voitaisiin nopeasti käsitellä ja ratkaista. Usein velkojan perintätoimet ovat

edeltäneet konkurssihakemuksen tekemistä ja velallinen on siten voinut varautua hakemukseen.

Jos velallinen ei määräpäivään mennessä toimita lausumaa, hakemus voidaan *2 momentin* mukaan siitä huolimatta ratkaista. Tuomioistuin tutkii tällöin velkojan konkurssihakemuksen ja siihen liittyvän selvityksen perusteella, onko konkurssiin asettamiselle edellytykset. Tämä tutkimisvelvollisuus ilmenee 11 §:stä. Jos velallinen vastustaa hakemusta, asia on aina käsiteltävä istunnossa, jollei velallinen suostu siihen, että asia käsitellään kansliassa. Istuntokäsittelyyn riittää pelkkä vastustaminen eikä velallisen tarvitse esittää sille mitään perustetta. Silloinkin, kun velallinen ei ole antanut mitään lausumaa, tuomioistuin voi määrätä asian käsiteltäväksi istunnossa, jos tuomioistuin pitää sitä asian selvittämiseksi tarpeellisena (oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 4 §). Asia on luonnollisesti käsiteltävä istunnossa, jos asiassa kuullaan asiaan osallista tai todistajaa taikka muuta henkilöä henkilökohtaisesti. Toisinaan velallisen antamasta lausumasta ei välttämättä suoraan ilmene, vastustaako velallinen hakemusta vaiko ei. Tällöin tuomioistuin voi pyytää velalliselta, tarvittaessa puhelimitsekin, lausuman täydentämistä. Epäselvissä tapauksissa asia on yleensä syytä käsitellä istunnossa.

Istunnon ajankohta velallisen mahdollisen vastustamisen varalta voidaan ilmoittaa samalla, kun hakemus annetaan velalliselle tiedoksi. Mitään estettä ei olisi sellaisellekaan menettelylle, että asia siirretään suoraan istuntoon ja velalliselta pyydetään vastausta istuntokäsittelyyn mennessä tai istunnossa. Tämä voi olla tarkoituksenmukaista erityisesti silloin, kun on tiedossa, että hakemus on riitainen, taikka kun asian käsittelyä on tarpeen näin jouduttaa. Istuntoon kutsutaan aina velallinen ja konkurssihakemuksen tehnyt velkoja. Muita velkojiakin voidaan kuulla tarkoituksenmukaisella tavalla pesänhoitajan määräämisestä. Asia voidaan ratkaista, vaikka velallinen jää pois istunnosta.

On varsin tavallista, että konkurssihakemuksen käsittelyn yhteydessä pyydetään lykkäystä maksuajan varaamiseksi tai maksuneuvotteluja varten. Aikaisemmin jopa lukuisat ja toistuvat lykkäykset olivat yleisiä, mutta niihin on sittemmin suhtauduttu pidättyvämmin. Tämä perustuu siihen hyväksyttävänä pidettävään käsitykseen, että konkurssia ei ole tarkoitettu saatavien tavanomaiseksi perintäkeinoksi. Lykkäysmahdollisuutta ei tule kuitenkaan sellaisenaan torjua. Tosiasia on, että usein velallinen vasta konkurssihakemuksesta tiedon saatuaan ryhtyy toimiin velkojen maksamiseksi. Pykälän *3 momentissa* lykkäyksen myöntäminen onkin jätetty nykyisen käytännön mukaisesti tuomioistuimen harkintaan. Tämä koskee niitä tapauksia, joissa velallinen tarjoaa velkojalle maksua tai vakuutta ja velkoja suostuu lykkäykseen. Lykkäykseen on kuitenkin oltava hyväksyttävä syy, jonka olemassaolon tuomioistuin arvioi. Laissa ei sinänsä estetä sitä, että asia lykätään useammin kuin kerran, jos siihen on hyväksyttävä syy. Toistuvia lykkäyksiä ei kuitenkaan voida pitää yleisesti ottaen suotavina. Lykkäysaika tulee pyrkiä mitoittamaan niin, että asianosaiset pystyvät sinä aikana selvittämään lopullisesti mahdollisuudet asian sopimiseen.

Jos velkoja vastustaa velallisen pyytämää lykkäystä, voidaan lykkäys myöntää vain enintään yhdeksi viikoksi. Hyväksyttävä syy tällaiseen lykkäykseen voi olla se, että velallinen saattaa todennäköiseksi, että velallinen pystyy tässä ajassa järjestämään velkojalle konkurssin torjuvan vakuuden. Ehdotettu 3 momentti ei tietenkään koske niitä tapauksia, joissa lykkäämiseen on jokin prosessuaalinen syy, esimerkiksi puutteellinen selvitys.

Pykälän *4 momentissa* on kuolinpesän konkurssia koskeva säännös. Sen mukaan tuomioistuimen harkintaan jäisi, keitä konkurssihakemuksen johdosta on tarpeen kuulla.

9 §. *Useita hakemuksia.* Pykälässä käsitellään sitä tilannetta, jossa samanaikaisesti on ollut vireillä useita samaa velallista koskevia hakemuksia ja velallinen asetetaan niistä jonkin hakemuksen perusteella konkurssiin muiden hakemusten käsittelyn ollessa kesken. Mahdollista on, että vireillä on samanaikaisesti velkojan ja velallisen konkurssihakemus, useiden velkojien konkurssihakemuksia tai saman velkojan eri perusteisiin nojautuvia konkurssihakemuksia.

Pykälän *1 momentti* koskee tapausta, jossa konkurssiin asetettaessa on vireillä toinen,

aikaisemmin tehty hakemus. Tuomioistuimen on tutkittava, onko myös tämän aikaisemman hakemuksen perusteella edellytykset konkurssiin asettamiselle. Aikaisemman hakemuksen tutkiminen on tarpeen, koska sen perusteella määräytyy takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 2 §:n mukainen määräpäivä. Hakemuksen tutkiminen saattaa olla tarpeen myös 2 momentin yhteydessä mainitusta muutoksenhakuun liittyvästä syystä. Kysymys konkurssiedellytyksen olemassaolosta käsitellään normaalissa järjestyksessä. Tätä lainkohtaa ei tietenkään sovelleta, jos konkurssihakemuksen tehnyt velkoja on peruuttanut konkurssihakemuksen.

Pykälän *2 momentti* koskee sitä tapausta, jossa konkurssiin asettamista päätettäessä on vireillä myöhemmin tehty hakemus. Jos velallinen hakee muutosta konkurssiin asettamispäätökseen, on tarpeen tutkia myös myöhemmin tehty hakemus sen varalta, että muutoksenhaun johdosta konkurssin asettamispäätös kumotaan. Jos tuomioistuin katsoo, että konkurssiin asettamisen edellytykset ovat olemassa myöhemmin tehdyn hakemuksen osalta, mahdollistaa tämä konkurssin jatkumisen siitä huolimatta, että konkurssiin asettamispäätös kumotaan. Jos konkurssiin asettamista koskevaan päätökseen ei haeta muutosta ja se tulee lainvoimaiseksi, ei myöhemmin tehdyn hakemuksen tutkiminen ole enää tarpeen ja sen käsittely jää 2 momentin mukaan sillensä.

10 §. *Syyttäjän asema asian käsittelyssä.* Pykälän mukaan syyttäjällä on oikeus virkansa puolesta tutustua oikeudenkäyntiaineistoon sekä olla läsnä istunnossa ja esittää siellä kysymyksiä. Syyttäjällä ei ole konkurssiasiassa minkäänlaista asianosaisasemaa. Syyttäjällä saattaa kuitenkin olla aihetta osallistua asian käsittelyyn esimerkiksi tietojen saamiseksi rikosasiaa tai liiketoimintakieltoasiaa varten. Pykälä on samansisältöinen kuin konkurssisäännön 1 e § (1027/1993).

11 §. *Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuus.* Pykälän mukaan konkurssiin asettamisen edellytykset tutkitaan aina viran puolesta. Konkurssiin asettaminen ei voi siis perustua pelkästään velallisen myöntämiseen. Niin kuin aikaisemmin on todettu, tuomioistuin tutkii konkurssiin asettamisen edellytykset silloinkin, kun velallinen on ollut passiivinen eikä ole vastannut lausumapyyntöön. Tällöin tuomioistuin tutkii ensinnä, onko velkojalla sellainen saatava, jonka perusteella konkurssiin asettamista voi hakea, ja toiseksi, onko konkurssiin asettamiselle 2 luvun mukaan edellytykset. Jos velallinen tunnustaa velkojan saatavan oikeaksi, riittää tämä 2 luvun 2 §:n mukaan osoittamaan velkojan hakukelpoisuuden. Samoin jos velallinen myöntää hakemuksen oikeaksi tai tunnustaa olevansa maksukyvytön, tuomioistuimen tutkittavaksi jää enää se, onko erityistä syytä olla hyväksymättä tätä velallisen myöntämistä. Käytännössä tämä voi tulla kysymykseen vain hyvin harvoissa tapauksissa. On huomattava, että jos Suomessa alkanut konkurssi on EY:n maksukyvyttömyysasetuksessa tarkoitettu sekundäärimenettely suomalainen tuomioistuin ei tutki sitä, onko velallinen maksukyvytön (asetuksen 27 artikla).

12 §. *Päätös konkurssiin asettamisesta.* Ratkaisuna konkurssiin asettamisesta on aina tuomioistuimen päätös. Pykälän *1 momentissa* luetellaan ne seikat, jotka päätöksestä tulee käydä ilmi. Niin kuin nykyisenkin lain (konkurssisäännön 9 §:n 2 momentti) mukaan päätökseen tulee merkitä sen antamisajankohta ja kellonaika. Kellonaika ilmaistaan käytännössä minuutin tarkkuudella. Tämä on tarpeen siksi, että joskus näinkin tarkkaan määritykseen voi liittyä huomattavia taloudellisia intressejä, esimerkiksi kuuluuko jokin esine konkurssipesään vai ei. Lisäksi päätökseen tulee merkitä konkurssihakemuksen vireilletulopäivä, jolla tässä yhteydessä tarkoitetaan sitä hakemusta, joka on johtanut konkurssiin asettamispäätökseen.

Pykälän *2 momentissa* viitataan 3 lukuun, jossa säännellään konkurssin alkamisen oikeusvaikutuksista ja 8 lukuun, jossa on säännökset pesänhoitajan määräämisestä.

Pykälän *3 momentissa* viitataan 22 lukuun, jossa ovat säännökset konkurssin alkamisesta julkaistavasta kuulutuksesta ja muista alkamiseen liittyvistä ilmoituksista.

13 §. *Konkurssin peruuntuminen.* Konkurssisäännön alkuperäisen ja edelleen voimassa olevan 21 §:n mukaan jo alkanut konkurssi voi peruuntua vielä velkojainkuulustelussa, jos kaikki läsnä olevat velkojat siihen suostuvat. Tätä peruuntumismahdollisuutta on toisinaan käytetty. Siihen on voinut olla syy-

nä esimerkiksi se, että velallinen on saanut velkojan vielä näin myöhäisessä vaiheessa luopumaan hakemuksestaan tai se, että konkurssihakemus on jäänyt epähuomiossa peruuttamatta velallisen ja velkojan tekemästä toisensisältöisestä sopimuksesta huolimatta. Kun peruuntumisesta päätetään velkojainkuulustelussa, tarkoittaa tämä sitä, että konkurssi on ehtinyt kestää ennen sitä yleensä noin kuukauden ajan. Peruuntuminen ei ole mahdollista enää sen jälkeen, kun konkurssista on kuulutettu. Toisaalta konkurssiin asettamisesta tehdään heti merkintä konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin, joten tieto konkurssista on peruuntumisesta huolimatta ehtinyt tulla julkiseksi, mikä saattaa heikentää velallisen taloudellisen toiminnan edellytyksiä vastaisuudessa.

Konkurssin peruuntumiseen konkurssin asettamisen jälkeen liittyy tiettyjä ongelmia. Konkurssin alkamisesta seuraa osin laajallekin ulottuvia voimakkaita oikeusvaikutuksia, joten mahdollisuus määrätä peruuntumaan jo alkanut konkurssi on omiaan aiheuttamaan oikeudellista ja taloudellista epävarmuutta. Tämän lakiehdotuksen mukaan konkurssin alkamisesta tullaan kuuluttamaan heti, mikä osaltaan korostaa näitä ongelmia. Toisaalta on katsottu, että tietty joustava keino täytyy olla erityisesti niitä tapauksia varten, joissa konkurssiin asettaminen ei ole ratkaisun antamisajankohtana vastannut enää konkurssihakemuksen tehneen velallisen tai velkojan tarkoitusta. Mahdollista esimerkiksi on, että hakemuksen peruuttamiskirje ei ole postinkulun viivästymisen vuoksi saapunut ajoissa tuomioistuimeen.

Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssi voi peruuntua velkojan ja velallisen tekemästä yhteisestä hakemuksesta. Edellytyksenä siis on aina, että konkurssihakemuksen tehnyt velkoja hakee osaltaan peruuntumista. Jos konkurssihakemuksen on tehnyt velallinen, peruuntumisesta voidaan päättää velallisen hakemuksesta. Mahdollisuus hakea peruuntumista on hyvin lyhytaikainen: hakemus on tehtävä kahdeksan päivän kuluessa konkurssiin asettamisesta. Tämän lyhyen ajan on katsottu voivan merkittävästi vähentää peruuntumiseen liittyviä ongelmia. Peruuntumisen edellytyksenä on lisäksi, että siihen esitetään pätevä syy. Esitetyn syyn hyväksyttävyyden arviointi jää tuomioistuin harkintaan. Kysymykseen voivat tulla erityisesti edellä mainitut tiedonkulkuun liittyvät ongelmat. Hyväksyttävä syy voi olla sekin, että velkoja on saanut konkurssin asettamisen jälkeen kolmannelta täyden suorituksen saatavalleen. Tällöin konkurssin jatkaminen ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista, jos muilla velkojilla ei ole asiassa intressiä.

Tuomioistuimen olisi varattava hakemuksesta aina pesänhoitajalle ja harkintansa mukaan velkojille tilaisuus tulla kuulluksi. Tämän kuulemisen tarkoituksena on osaltaan selvittää, onko peruuntumiseen pätevä syy. Velkojan kuuleminen voi olla tarpeen erityisesti silloin, kun velallinen on asetettu konkurssiin omasta hakemuksestaan. Mahdollista näet on tällöin, että velallinen on tehnyt konkurssihakemuksen torjuakseen velkojien hakemukset ja kun näin on käynyt, hakee sitten konkurssin peruuntumista. Mahdollista on myös, että peruuntumishakemukseen liittyy tässä tai muussa tapauksessa pyrkimys myöhentää takaisinsaannin määräpäivää. Tällaisiin seikkoihin voidaan saada selvitystä pesänhoitajaa ja velkojia kuulemalla.

Päätökseen, jolla konkurssi on määrätään peruuntumaan, voidaan hakea muutosta.

Peruuntumisesta tulee *2 momentin* mukaan kuuluttaa niin kuin 22 luvussa säädetään. Peruuntumisesta tulee tietenkin tehdä merkintä konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin. Konkurssin peruuntumisen oikeusvaikutuksista säädetään 3 luvun 11 §:n 2 momentissa. Pääsääntö on, että konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset lakkaavat heti, kun peruuntumispäätös on annettu. Pesänhoitajan palkkiosta konkurssin peruuntuessa säädetään 8 luvun 8 §:n 1 momentissa.

14 §. *Menettelyyn osallistumisen kustannukset.* Pykälän mukaan oikeudenkäyntikulujen korvaamisessa konkurssiasiassa noudatettaisiin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä. Säännös, joka koskee kaikkia konkurssia koskevia asioita, vastaa nykyistä lakia, jossa tosin tällaista nimenomaista viittaussäännöstä ei ole. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n mukaan asianosainen joka häviää asian, on velvollinen korvaamaan kaikki vastapuolensa tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, jollei laissa toisin säädetä. Saman luvun 2 §:n

mukaan asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, asianosaiset vastaavat itse kuluistaan, jollei ole erityistä syytä velvoittaa asianosaista korvaamaan osaksi tai kokonaan vastapuolensa oikeudenkäyntikulut. Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus määräytyy siis konkurssiasioissa osaksi eri tavoin sen mukaan, onko asiassa sovinto sallittu vai ei. Useat konkurssiasiat ovat sellaisia, joissa sovinto ei ole sallittu. Tällaisia ovat esimerkiksi konkurssiin asettamista, pesänhoitajan määräämistä sekä jakoluettelon vahvistamista koskevat asiat. Tällaisissa tapauksissa pääsääntö siis on, että asianosaiset vastaavat itse kuluistaan.

Tietyt konkurssiasiat ovat sellaisia, joissa sovinto on sallittu ja joissa siis korvausvelvollisuus määräytyy oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n pääsäännön mukaan. Tällaisia asioita ovat muun muassa riitautetun saatavan käsittelyä, velalliselle maksettavaa avustusta ja konkurssipesän omaisuuden rahaksimuuttoa koskevat asiat sekä velkojien päätösten moiteasiat.

Esitystä valmisteltaessa on keskusteltu siitä, tulisiko konkurssiin asettamista koskevissa asioissa noudattaa mainitun 21 luvun 1 §:n mukaista pääsääntöä hävinneen kuluvelvollisuudesta siitä huolimatta, että näissä asioissa ei sovinto ole sallittu. Tätä puoltaisi se, että konkurssiin asettamista koskevat asiat muistuttavat pitkälti tyypillisiä riita-asioita. Tältäkin osin on kuitenkin päädytty nykyisen tilanteen säilyttämiseen. Tämä perustuu erityisesti siihen, että ehdotuksen mukaan oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva saatava ei olisi konkurssipesän varoista päältäpäin maksettava velka vaan tavallinen etuoikeudeton konkurssisaatava, jonka jako-osuus yleensä jäisi pieneksi. Näin asian taloudellinen merkitys on vähäinen. Milloin taas konkurssihakemus on hylätty selvästi aiheettomana, on tällöin yleensä olemassa erityinen syy siihen, että velkoja velvoitetaan korvaamaan velallisen oikeudenkäyntikulut.

15 §. *Muutoksenhakemuksen kiireellisyys.* Konkurssiin asettamista koskevan asian kiireellisen luonteen vuoksi valituskirjelmä asiassa olisi ehdotuksen mukaan toimitettava viipymättä muutoksenhakutuomioistuimeen. Tällöin ei siis odoteta valitukselle säädetyn määräajan kulumista. Muutoksenhakutuomioistuimen on käsiteltävä valitus kiireellisesti Ehdotus mahdollistaa siis sen, että muutoksenhaku voidaan ratkaista entistä nopeammin. Säännös koskee sekä niitä tapauksia, joissa velallinen on asetettu konkurssiin että niitä tapauksia, joissa hakemus on hylätty tai jätetty tutkimatta.

8 luku. **Pesänhoitaja**

Lukuun sisältyvät pesänhoitajan määräämistä ja vapauttamista sekä kelpoisuusehtoja, oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat säännökset. Yleiset säännökset pesänhoitajan tehtävistä sekä päätösvallan jaosta pesänhoitajan ja velkojien kesken ovat konkurssipesän hallintoa koskevassa 14 luvussa. Myös muualla laissa on säännöksiä pesänhoitajan tehtävistä ja oikeuksista. Pesänhoitajan määräämistä, kelpoisuusehtoja ja vapauttamista koskevat säännösehdotukset vastaavat voimassaolevaa lakia.

1 §. *Pesänhoitajan määrääminen.* Pykälään sisältyvät yleiset säännökset pesänhoitajan määräämisestä. Nykyinen pesänhoitojärjestelmä on kaksivaiheinen. Konkurssin alkaessa määrätään ensin väliaikainen pesänhoitaja, joka toimii velkojainkuulusteluun saakka. Velkojainkuulustelussa määrätään uskottu mies, jonka toimikausi pesänhoitajana kestää konkurssin päättymiseen eli lopputilitykseen saakka.

Ehdotuksessa pesänhoidon kaksivaiheisuudesta on luovuttu, ja konkurssipesään konkurssin alkaessa määrättävä pesänhoitaja toimii tehtävässään konkurssin päättymiseen saakka. Jos pesään ei kuitenkaan voida heti määrätä pesänhoitajaa, 2 §:n mukaan olisi mahdollista määrätä tilapäinen pesänhoitaja enintään kahdeksi viikoksi.

Pykälän *1 momentista* käy ilmi se, että pesänhoitajan määrää tuomioistuin konkurssin alkaessa. Tuomioistuin harkitsee itsenäisesti sen, kenet pesänhoitajaksi valitaan. Velkojat ja velallinen voivat esittää jotakin henkilöä pesänhoitajaksi ja lausua ehdotettujen henkilöiden kelpoisuudesta, mutta tuomioistuin ei ole sidoksissa näihin vaatimuksiin.

Konkurssipesään voitaisiin määrätä useampi kuin yksi pesänhoitaja, jos se on tehtävän laajuuden tai muun syyn vuoksi tarpeen. Pesän laajuutta ja pesänhoitajien työmäärää

arvioitaessa on otettava huomioon muun muassa pesään kuuluvan omaisuuden määrä ja realisointien vaatima työ, velkojien lukumäärä ja mahdolliset oikeudenkäynnit. Erityinen syy yhtä useamman pesänhoitajan määräämiseen voi olla esimerkiksi se, että pesä edellyttää tavanomaisten selvitystoimien lisäksi jonkin alan erityisosaamista. Pelkästään se, että kaksi merkittävää velkojaa esittää kumpikin eri pesänhoitajaa, ei yksin ole peruste kahden pesänhoitajan määräämiseen.

Pesänhoitajien lukumäärää ei säänneltäisi.

Jos pesänhoitajia määrätään useampi kuin yksi, hallinto on lähtökohtaisesti heidän välillään jakamaton. Tämä tarkoittaa sitä, että kukin pesänhoitaja on oikeutettu yksin hoitamaan kaikkia pesänhoitajalle kuuluvia tehtäviä. Tuomioistuimen määräyksestä hallinto voidaan jakaa pesänhoitajien kesken. Määräys voidaan antaa samassa yhteydessä kuin pesänhoitajat asetetaan tehtäväänsä. Hallinnon jakamista koskevassa määräyksessä tuomioistuimen tulee yksilöidä kunkin pesänhoitajan toimivallan rajat. Määräys voidaan antaa myös siten, että toisella pesänhoitajalla on täydet pesänhoitajan toimivaltuudet ja ainoastaan toisen pesänhoitajan valtuuksia rajoitetaan.

Pykälän *2 momentin* mukaan tuomioistuimen on ennen pesänhoitajan määräämistä varattava ensinnäkin suurimmille velkojille sekä pesänhoitajaksi esitetylle tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Suurimmilla velkojilla tarkoitetaan säännöksessä velkojia, joilla on konkurssihakemuksen tai muun selvityksen mukaan suurimmat rahamääräiset saatavat velalliselta. Velkojan asemassa on myös takaaja, vaikka takausvelkaa ei olisi maksettu tai se ei olisi konkurssin alkaessa vielä erääntynytkään. Jos konkurssin alkaessa on tiedossa, että velasta on annettu takaus, takaajaa voidaan kuulla velkojan ohella. Kuuleminen velkojan ohella on erityisen perusteltua silloin, kun takausvelka on suuri ja takaaja on maksukykyinen.

Suurimpien velkojien ja pesänhoitajaehdokkaan lisäksi tuomioistuin voi harkintansa mukaan kuulla myös velallista ja muita velkojia sekä palkkaturvaviranomaista. Kuultavien velkojien määrä on harkittava tapauskohtaisesti. Jos esimerkiksi suurimpien velkojien joukossa on velalliseen läheisyyssuhteessa olevia yrityksiä, kuultavien velkojien määrä voi olla tavallista suurempi. Palkkaturvaviranomaisen kuuleminen on yleensä aiheellista, jos työntekijöiden palkkasaatavia tullaan maksamaan palkkaturvana.

Tuomioistuin voi harkintansa mukaan kuulla pesänhoitajaksi ehdotetusta henkilöstä myös konkurssiasiamiestä (konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 12 §). Konkurssiasiamiehen lausuma voi olla syytä pyytää kirjallisena tai ainakin kirjata, jotta pesänhoitajaksi ehdotettu voi tarvittaessa vastata siihen.

Pesänhoitajan tulee tarvittaessa toimittaa tuomioistuimelle 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu selvitys kelpoisuudestaan tehtävään.

Lausumapyyntö sekä lausuma velkojalta ja pesänhoitajalta voidaan toimittaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lausuma voidaan siten pyytää ja toimittaa myös puhelimitse, sähköpostitse tai muuta nopeaa välinettä hyväksi käyttäen. Jos suurimpien velkojien kuuleminen ei jostain syystä käy heti päinsä, pesään voidaan määrätä tilapäinen pesänhoitaja (2 §).

Pykälän 2 momentin toisen virkkeen mukaan tuomioistuin voisi kehottaa pesänhoitajaehdokasta selvittämään palkkiovaatimuksensa perusteita, jos velkoja sitä pyytää. Pesänhoitajan määräämisessä voitaisiin ehdotuksen mukaan siten ottaa huomioon myös se, minkä tasoinen laskutus pesänhoitajalla tulee olemaan. Tätä on pidetty aiheellisena muun muassa sen vuoksi, että mahdollisuus palkkioperusteiden vaatimiseen voi tuoda alalle tervettä kilpailua. Palveluiden hankkimisessa on yleensäkin tapana ottaa huomioon myös palvelun tuottajan hinta. Konkurssissakin voidaan pitää perusteltuna sitä, että palkkiotaso tulee velkojien tietoon ennen kuin pesänhoitaja on suorittanut tehtävänsä. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että pesänhoitajaehdokkaiden kesken järjestettäisiin eräänlainen tarjouskilpailu, jonka voittaja olisi aina edullisimman lupauksen tehnyt ehdokas vaan pesänhoitajan ilmoittaman palkkioperusteen painoarvon kokonaisharkinnassa ratkaisee tuomioistuin.

Pesänhoitajan ei tarvitsisi ilmoittaa palkkionsa tarkkaa määrää tai sitoutua johonkin palkkiotasoon. Riittävänä voidaan yleensä pitää sitä, että pesänhoitajaehdokas esimerkiksi

ilmoittaa noudattavansa konkurssiasiain neuvottelukunnan suosittelemia palkkioperusteita tai määrittelee tuntilaskutuksensa hinnan taikka ilmoittaa muun perusteen, jonka mukaan hän tulee laskuttamaan konkurssipesää. Selvää on, että pesänhoitajan tulee lähtökohtaisesti noudattaa ilmoittamiaan laskutusperusteita. Pesän selvitystoimet voivat kuitenkin osoittautua ennakoitua hankalammiksi tai helpommiksi ja tällöin pesänhoitajalla voi olla perusteita tarkistaa aikaisempaa ilmoitustaan.

Pesänhoitajan määräämistä koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta.

Pykälän *3 momentin* mukaan tuomioistuimen olisi annettava pesänhoitajalle todistus, joka osoittaa, että hänet on määrätty tehtävään. Tarkoitus on, että oikeusministeriö vahvistaisi todistuksen kaavan ja kaava laadittaisiin yleisimmillä kansainvälisessä kaupassa käytettävillä kielillä. Kaavaan voidaan sisällyttää myös yleisiä tietoja konkurssimenettelystä ja pesänhoitajan toimivallasta.

2 §. *Tilapäinen pesänhoitaja.* Tilapäinen pesänhoitaja voidaan määrätä vain silloin, kun varsinaista pesänhoitajaa ei voida määrätä heti konkurssin alkaessa. Varsinaisen pesänhoitajan määrääminen saattaa joskus viivästyä erityisesti velallisaloitteisessa konkurssissa. Myös velkojien kuuleminen voi toisinaan viedä tavallista enemmän aikaa. Tilapäisen pesänhoitajan tehtävä on tarkoitettu hyvin lyhytaikaiseksi ja ehdotuksen mukaan määräys voisi kestää enintään kaksi viikkoa. Tilapäisen pesänhoitajan kelpoisuusehdot ovat samat kuin pesänhoitajan (5 §). Tilapäisen pesänhoitajan määräämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta, koska se olisi tilapäisen pesänhoitajan lyhyen toimikauden takia hyödytöntä.

Tilapäisen pesänhoitajan tehtävistä säädetään 14 luvun 5 §:n 2 momentissa. Tehtävät rajoittuvat vain välttämättömiin toimiin, joiden tarkoituksensa on lähinnä pesän omaisuuden haltuunotto ja säilyttäminen.

Tilapäiseen pesänhoitajaan sovelletaan pesänhoitajaa koskevia säännöksiä. Esimerkiksi oikeus palkkioon ja velvollisuus tilintekoon tehtävän lakatessa määräytyvät kyseessä olevan luvun säännösten mukaisesti (7 ja 11 §) ja vahingonkorvausvelvollisuus 20 luvun 1 §:n nojalla.

3 §. *Pesänhoitajan määrääminen konsernissa.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi erityinen säännös pesänhoitajan määräämisestä konsernissa. Nykyisin tällaista säännöstä ei ole. Käytännössä on ollut varsin tavallista, että sama pesänhoitaja on määrätty samaan konserniin kuuluvien velallisyritysten pesänhoitajaksi. Viime aikoina huomiota on kiinnitetty tästä käytännöstä aiheutuviin ongelmiin.

Ehdotetun pykälän mukaan sama henkilö voitaisiin määrätä usean samaan konserniin tai muuten samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvan yrityksen konkurssipesän pesänhoitajaksi. Muulla taloudellisella kokonaisuudella tarkoitetaan mitä hyvänsä muodollisesti erillisten konkurssivelallisten muodostamaa taloudellista kokonaisuutta. Yhtenäinen pesänhoito voi useinkin olla jo yksin kustannussyistä perusteltua. Yrityksillä on yleensä sama hallinto ja esimerkiksi yritysten keskinäisten velkasuhteiden selvittäminen säästää kunkin pesän hallinnon työtä ja kustannuksia, jos pesänhoitajana toimii sama henkilö. Pesänhoitajan määräämisessä olisi kuitenkin kiinnitettävä huomiota mahdollisiin eturistiriitoihin ja siihen, voidaanko tehtävä niistä huolimatta hoitaa asianmukaisesti. Pelkästään jokin odotettavissa oleva eturistiriita ei siten yksin aiheuttaisi estettä saman pesänhoitajan määräämiselle. Samaa henkilöä ei kuitenkaan voitaisi määrätä, jos on odotettavissa, että eturistiriidat vaikeuttavat tehtävän hoitamista olennaisesti. Mahdollista on myös se, että pesiin määrätään yksi tai useampi pesänhoitaja määrättyjä tehtäviä varten, esimerkiksi hoitamaan konkurssipesien väliset oikeudenkäynnit tai, jos konsernissa joka tapauksessa on tarvetta määrätä useampi pesänhoitaja, jakamalla hallinto heidän kesken tarkoituksenmukaisella tavalla.

4 §. *Pesänhoitajan määrääminen erikseen.* Konkurssin alkamisen jälkeen voi käydä ilmi, että konkurssipesään on tarvetta määrätä useampi pesänhoitaja. Sen vuoksi ehdotetaan, että pesänhoitajien määrää voidaan myöhemmin lisätä. Lisäksi tuomioistuin voisi erityisestä syystä määrätä pesänhoitajan määrättyä tehtävää varten tai määräajaksi. Erityisesti konserniyrityksissä, joissa yhtenäinen pesänhoito olisi ehdotetun 3 §:n mukaan edelleenkin mahdollinen, voi tulla tarvetta määrätä pesänhoitaja esimerkiksi jota-

kin oikeudenkäyntiä varten. Pesänhoitaja voi myös olla esteellinen tietyssä asiassa. Tällöin pesään voitaisiin määrätä toinen pesänhoitaja tällaisen asian hoitamista varten. Tiettyyn tehtävään määrätyn pesänhoitajan toimikausi päättyy, kun tehtävä tulee suoritetuksi ja määräajaksi määrätyn pesänhoitajan, kun määräaika päättyy.

Menettelyn osalta pykälässä viitataan 1 §:ään, jonka mukaan tuomioistuimen on kuultava pesänhoitajaksi esitettyä ja suurimpia velkojia sekä harkintansa mukaan velallista ja muita velkojia. Sitä, kenen vaatimuksesta asia voi tulla tuomioistuimen käsiteltäväksi, ei pykälässä säännellä. Vaatimuksen voi esittää aikaisemmin määrätty pesänhoitaja, mutta myös konkurssiasiamies.

5 §. *Pesänhoitajan kelpoisuus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi pesänhoitajan kelpoisuusehdoista ja esteellisyydestä. Säännökset koskevat myös tilapäistä pesänhoitajaa. Nykyiset säännökset ovat vuodelta 1997 (konkurssisäännön 50 §:n 1 momentti ja 51 §, 1218/1997) ja ne ehdotetaan säilytettäväksi asiasisällöltään nykyisinä. Kirjoitustapaa on jonkin verran muutettu.

Pykälän *1 momentista* käy ilmi, että pesänhoitajan on aina oltava luonnollinen henkilö, jonka on annettava suostumuksensa tehtävään. Pesänhoitajalla on oltava tehtävän vaatima kyky, taito ja kokemus ja pesänhoitajan on oltava muutenkin tehtäväänsä sopiva. Vaadittavalla kyvyllä, taidolla ja kokemuksella tarkoitetaan tehtävän edellyttämää koulutuksella ja kokemuksella hankittua ammattitaitoa. Suurin osa pesänhoitajista on lakimiehiä, mutta mitään erityistä koulutusta pesänhoitajan tehtävään ei ole. Tarvittava kokemus voi olla peräisin esimerkiksi aiemmista tehtävistä pesänhoitajana tai pesänhoitajan avustajana taikka konkursseihin liittyvistä tehtävistä esimerkiksi velkojan palveluksessa. Ammattitaidon riittävyyttä harkittaessa on luonnollisesti otettava huomioon kyseessä olevan pesän laajuus ja laatu. Pesänhoitajalla on myös oltava asianmukaiset toimistotilat, tarpeelliset tekniset ja muut välineet sekä riittävästi henkilökuntaa.

Pesänhoitajan edellytetään olevan tehtävään sopiva. Sopivuus on yleinen kelpoisuusehto ja sillä tarkoitetaan ennen muuta kykyä selviytyä pesänhoidon tehtävistä. Pesänhoitajalla on oltava riittävä ammattitaito ja häneltä vaaditaan yhteistyökykyä ja neuvottelutaitoa. Sopivuuteen luetaan myös se, että pesänhoitaja nauttii yleensä aikaisemmalla toiminnallaan saavuttamaansa velkojien luottamusta. Aikaisemmissa pesänhoitotehtävissä tapahtuneet laiminlyönnit voivat taas olla osoitus sopimattomuudesta. Sopivana pesänhoitajana ei yleensä voida pitää rikoksesta tuomittua henkilöä, jos rikos antaa aihetta epäillä hänen luotettavuuttaan konkurssipesän varojen hoitajana. Henkilön oma taloudellinen asema, esimerkiksi ylivelkaantuneisuus, voi myös olla peruste siihen, ettei häntä voida pitää sopivana. Myös terveydelliset syyt voivat aiheuttaa henkilön sopimattomuuden pesänhoitajaksi.

Esteellisyyttä koskevan säännöksen mukaan pesänhoitaja ei saa olla velalliseen eikä velkojaan sellaisessa suhteessa, joka on omiaan vaarantamaan hänen riippumattomuuttaan velalliseen nähden tai tasapuolisuuttaan velkojia kohtaan taikka kykyään muuten hoitaa asianmukaisesti tehtäväänsä. Säännös vastaa voimassa olevaa lakia ja esteellisyyden aiheuttavia seikkoja on käsitelty hallituksen esityksen perusteluissa (HE 49/1997 vp).

Pykälän *2 momentin* mukaan pesänhoitajaehdokkaan on ilmoitettava tuomioistuimelle kaikki ne seikat, jotka voivat olla omiaan vaarantamaan hänen tasapuolisuuttaan ja riippumattomuuttaan pesänhoitajana tai aiheuttamaan näissä suhteissa perusteltuja epäilyksiä. Samansisältöinen säännös on konkurssisäännön 51 §:n 3 momentissa. Ehdokkaan on oma-aloitteisesti ilmoitettava sidoksensa velalliseen ja eri velkojiin, jotta tuomioistuin ja velkojat voisivat arvioida, onko hän niiden perusteella esteellinen tehtävään. Esimerkiksi aikaisemmat toimeksiantosuhteet velalliseen tai eri velkojiin sekä niiden laatu ja laajuus tulee selvittää. Myös sellaiset seikat, jotka eivät aiheuta esteellisyyttä, on ilmoitettava, jos voidaan olettaa, että nämä seikat voivat aiheuttaa epäilyä ehdokkaan puolueettomuudesta tai riippumattomuudesta. Ilmoitusvelvollisuus koskeekin lähinnä sellaisia seikkoja, joita ehdokas itse ei pidä esteenä tehtävään määräämiselle, mutta joiden tiedoksi saattaminen tuomioistuimelle on aiheettomien epäilyjen torjumiseksi perusteltua.

6 §. *Pesänhoitajan vapauttaminen tehtävästään.* Pykälässä säädetään niistä perusteista, joilla pesänhoitaja voidaan vapauttaa tehtävästään, ja vapauttamisessa noudatettavasta menettelystä. Säännös vastaa konkurssisäännön 61 §:ää (1218/1997).

Pesänhoitaja voidaan *1 momentin* 1 kohdan mukaan vapauttaa tehtävästään, jos havaitaan, että hän ei ole tehtävään kelpoinen tai että hän on esteellinen. Tehtävästä vapauttamiseen voi johtaa esimerkiksi pesänhoitajan työkyvyttömyys tai pesänhoitajan tehtävän hoidossa ilmennyt taitamattomuus.

Momentin 2 kohdan mukaan pesänhoitaja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos hän laiminlyö huolehtia tehtävistään taikka menettelee lain tai hyvän pesänhoitotavan vastaisesti. Laiminlyönniltä vaaditaan tietynasteista olennaisuutta, jotta se voisi johtaa pesänhoitajan vapauttamiseen tehtävästään. Säännös antaa siis tuomioistuimelle harkintavaltaa tässä suhteessa.

Momentin 3 kohdan mukaan pesänhoitaja voidaan vapauttaa tehtävästään myös silloin, kun siihen on muu painava syy. Säännöksen tarkoituksena on kattaa sellaiset mahdolliset tilanteet, joissa 1 ja 2 kohdan vapauttamisedellytykset eivät täyty, mutta velkojien ja pesänhoitajan välinen muista syistä johtuva ilmeinen luottamuspula vaikeuttaa vakavasti pesänhoitajan tehtävien hoitamista.

Pesänhoitaja voidaan *2 momentin* mukaan vapauttaa tehtävästään myös omasta pyynnöstään silloin, kun siihen on pätevä syy. Sellainen on esimerkiksi sairaus tai pesänhoitajan siirtyminen muihin tehtäviin. Säännös vastaa konkurssisäännön 61 §:n 2 momenttia.

Pykälän *3 momentin* mukaan vapautetun pesänhoitajan tilalle on määrättävä uusi pesänhoitaja, jollei uuden pesänhoitajan määrääminen ole tarpeetonta. Vastaava säännös on konkurssisäännön 61 §:n 3 momentissa. Uutta pesänhoitajaa voi olla tarpeetonta määrätä esimerkiksi siitä syystä, että pesään on määrätty useampi kuin yksi pesänhoitaja ja muut pesänhoitajat suoriutuvat myös vapautetun pesänhoitajan tehtävistä.

Pykälän *4 momentti* koskee pesänhoitajan vapauttamisessa noudatettavaa menettelyä. Säännös vastaa konkurssisäännön 61 §:n 3 momenttia. Hakemuksen pesänhoitajan vapauttamisesta voisi tehdä velallinen tai konkurssivelkoja. Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 7 §:n mukaan myös konkurssiasiamiehellä on oikeus vaatia pesänhoitajan vapauttamista tehtävästään kyseisessä lainkohdassa säädetyillä perusteilla. Tuomioistuimen on varattava pesänhoitajalle tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Tuomioistuin voi harkintansa mukaan kuulla myös muita asianosaisia hakemuksen johdosta. Myös konkurssiasiamiestä voidaan kuulla (konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 12 §).

Pykälän *5 momentin* nojalla tuomioistuin voi määrätä, että pesähoitajan vapauttamista koskevaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei tuomioistuin, jossa asia on muutoksenhaun vuoksi vireillä, määrää toisin. Muutoksenhausta huolimatta pesänhoitajan tehtävästä vapautetun tilalle voidaan määrätä toinen henkilö.

7 §. *Pesänhoitajan palkkio.* Pykälässä on säännökset pesänhoitajan palkkiosta ja kulukorvauksesta.

Konkurssisäännössä on erikseen palkkioperusteita koskevat säännökset väliaikaista pesänhoitajaa sekä uskottua miestä ja toimitsijamiestä varten. Väliaikaisen pesänhoitajan palkkiota koskevan säännöksen (50 §:n 3 momentti, 1218/1997) mukaan pesänhoitajalla on oikeus saada tehtävästään työn vaativuuteen, tehtyyn työhön ja muihin seikkoihin nähden kohtuullinen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Palkkio vahvistetaan velkojainkokouksessa velkojainkuulustelun jälkeen. Uskottujen miesten ja toimitsijamiesten palkkiota koskevan säännöksen (79 §, 62/1935) mukaan palkkion määräävät velkojat "joko vissiksi summaksi sadalta tai muun perusteen mukaan". Toimitsijamiesten palkkiota ei saa määrätä ajan mukaan. Yleensä palkkiosta päätetään loppukokouksen yhteydessä.

Pesänhoitajan palkkion määrää ohjaa käytännössä merkittävästi konkurssiasiain neuvottelukunnan suositus (8/31.12.1997). Suosituksen tarve syntyi siitä, että Suomen Asianajajaliiton palkkiosäännön kumoamisen (1992) jälkeen palkkioperusteiden puuttuminen johti kirjavaan käytäntöön, jonka seurauksena velkojainkokouksissa lähes säännönmukaisesti kiisteltiin palkkion määrästä ja

palkkioriidat lisääntyivät myös tuomioistuimissa. Suosituksessa käsitellään pesänhoitajan tehtäviä sekä niiden perusteella määräytyvää palkkiota. Lisäksi suosituksessa käsitellään tavanomaisista tehtävistä poikkeavien toimenpiteiden erillisveloitusta ja pesänhoitopalkkioita silloin, kun velallisen liiketoimintaa jatketaan. Esimerkiksi pesää koskevista oikeudenkäynneistä pesänhoitajalla on oikeus veloittaa pesää erikseen. Väliaikaisen pesänhoitajan palkkio perustuu lähtökohtaisesti toimenpidelaskutukseen. Palkkiota voidaan korottaa tai alentaa suositukseen sisältyvien perusteiden mukaan muun muassa velkojien lukumäärän tai pesänhoidossa tarvittavan asiantuntemuksen perusteella. Uskotun miehen ja toimitsijamiehen palkkion määräytymisperusteena käytetään pääsääntöisesti konkurssipesän rahaksimuuttoarvoa. Huomattavan suurissa pesissä palkkio on harkittava tapauskohtaisesti. Pesänhoitajan on aina pyynnöstä esitettävä velkojille selvitys suorittamistaan tehtävistä. Suosituksen mukaan palkkiota on mahdollista alentaa tai korottaa kohtuuden mukaan ja palkkio voidaan tietyissä tilanteissa määrätä maksettavaksi myös toimenpideperusteisesti. Palkkioiden rahamääriä ei suosituksessa tarkasti ohjeisteta.

Pykälän *1 momentti* vastaa nykyistä säännöstä väliaikaisen pesänhoitajan palkkiosta muuten, mutta palkkioon vaikuttaviin seikkoihin on lisätty konkurssipesän laajuus. Pesänhoitajalla olisi säännösehdotuksen mukaan oikeus sellaiseen palkkioon, joka on kohtuullinen työn vaativuuteen, tehtyyn työhön, pesän laajuuteen ja muihin seikkoihin nähden. Pesänhoitajan tehtävä voi olla erityisen vaativa, jos pesän selvittämiseen liittyy laajaa omaisuuden hallinnointia, monimutkaisia velka- ja vastuusuhteita, takaisinsaanti- tai muita oikeudenkäyntejä taikka jos pesään kuuluva omaisuus on hankalasti rahaksimuutettavaa tai velallisella on ollut kansainvälistä toimintaa. Myös pesän liiketoiminnan jatkaminen tai pesän selvittämisen edellyttämä erityisosaaminen voi tehdä tehtävästä tavallista vaativamman. Tehtyä työtä arvioitaessa otetaan huomioon työn määrä ja työn laatu. Pesän laajuus vaikuttaa luonnollisesti työn määrään, mutta se on säännöksessä mainittu erikseen yhtenä palkkioon vaikuttavana seikkana. Esimerkiksi laajoissa konkurssipesissä tai pesissä, joissa velkojia on huomattavan paljon tai joissa on paljon ja erityyppistä omaisuutta, kohtuullisena pidettävä palkkio voi olla suurempi kuin suhteellisen vähin toimin selvitettävässä pesässä, jossa omaisuuden realisointiarvo on kuitenkin korkea. Perusteita alempaan palkkioon voi yleensäkin olla silloin, kun omaisuuden realisointi on suhteellisen vaivatonta eikä pesän taloudellisen tilan selvittäminen ole vaatinut erityisiä toimenpiteitä. Esimerkiksi jos velallisen kirjanpito on ollut ajan tasalla konkurssin alkaessa, voidaan sille antaa merkitystä palkkion määrää arvioitaessa. Muina palkkioon vaikuttavina seikkoina voivat tulla kysymykseen muun muassa pesänhoitajan kokemus sekä pesänhoidon tehokkuus.

Ehdotuksen mukaan säännöksissä ei määriteltäisi edellä selostettua yksityiskohtaisemmin pesänhoitajan palkkiotasoa. Estettä ei ole sille, että palkkiota määrättäessä noudatettaisiin edelleen konkurssiasiain neuvottelukunnan suositusta, jota on tarkoitus lainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarpeellisin osin tarkistaa.

Pesänhoitajalla on 1 momentin mukaan myös oikeus saada korvaus hänelle aiheutuneista, pesänhoidon kannalta tarpeellisista kuluista. Pesänhoitaja voi siten laskuttaa erikseen muun muassa pesänhoitoon liittyvät puhelin-, kopiointi- ja postituskulut. Tavanomaiset pesänhoitajan toimiston yleiskulut sisältyvät pesänhoitajan palkkioon eikä niitä laskuteta konkurssipesältä.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan pesänhoitaja ei saa palkkion lisäksi ottaa muuta etua itselleen eikä läheiselleen. Säännöksellä halutaan osaltaan turvata luottamusta pesänhoitajien asianmukaiseen toimintaan ja lisätä palkkioperusteiden avoimuutta. Tällä säännöksellä ei kuitenkaan tarkoiteta pesänhoitajan oikeutta saada erillinen palkkio konkurssipesän lukuun käydyistä oikeudenkäynneistä tai muista erillistoimenpiteistä. Esimerkkinä kielletystä etuudesta voidaan mainita pesään kuuluvan omaisuuden käyttö pesänhoitajan tai tämän läheisen toimesta muuhun kuin pesänhoitoon liittyviin tarkoituksiin tapahtuipa se vastiketta vastaan tai ilman korvausta. Pesänhoitajaa, hänen käyttämäänsä avustajaa ja heidän lähipiiriään

koskevasta kiellosta hankkia pesään kuuluvaa omaisuutta on säännös 17 luvun 4 §:ssä.

Pykälän *2 momenttiin* sisältyvät säännökset palkkiosta päättämisestä ja sen maksamisesta. Ehdotuksen mukaan palkkion ja korvauksen perusteista päättävät velkojat heti konkurssin alkuvaiheessa. Ennen päätöstä pesänhoitajalle on varattava tilaisuus esittää oma näkemyksensä asiasta. Palkkioperusteena voivat tulla kysymykseen toimenpidepalkkio, tuntilaskutus, realisointitulokseen perustuva provisiopalkkio tai esimerkiksi näiden kaikkien yhdistelmä. Tarkkojen provisioprosenttien tai yksikköhintojen asemesta palkkioperustepäätöksessä voidaan esimerkiksi viitata konkurssiasiain neuvottelukunnan suositukseen.

Palkkio ja kustannusten korvaus maksettaisiin pesänhoitajalle osasuorituksina kohtuullisin väliajoin tehtävän edetessä. Velkojat päättäisivät myös siitä, missä aikataulussa pesänhoitaja olisi oikeutettu saamaan osasuorituksia. Tietty osa palkkiosta voitaisiin jättää maksettavaksi vasta lopputilityksen yhteydessä pesänhoitajan tehtävien päätyttyä. Näin kokonaispalkkiota voidaan tarkistaa ja vältyä palkkion takaisinperimiseltä.

Velkojat päättävät pesänhoitajan palkkiosta ja korvauksesta yksinkertaisella enemmistöllä. Päätös voidaan tehdä velkojainkokouksessa tai niin, että pesänhoitaja pyytää velkojia ilmoittamaan muussa päätöksentekomenettelyssä kantansa niin kuin 15 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkemmin säädetään. Myös velallisella on oikeus esittää kantansa asiassa. Pesänhoitajan on esitettävä päätöksentekoa varten riittävästi eritelty selvitys palkkion määräytymiseen vaikuttavista seikoista. Tällaisia ovat toimenpiteet eriteltyinä, niihin käytetty aika sekä tuntiveloituksen tai muun palkkioperusteen rahamäärä. Velkojat voivat tarvittaessa vaatia pesänhoitajalta lisäselvitystä saadakseen riittävän selkeän kuvan pesänhoidon kustannuksista.

Pykälän *3 momentin* mukaan palkkiota ja korvausta koskevan riidan ratkaisee pesänhoitajan, velallisen tai velkojan hakemuksesta tuomioistuin. Hakemus on tehtävä kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Asia käsitellään konkurssituomioistuimessa (7 luvun 3 §) hakemusasiana. Sovellettaviksi eivät tule 15 luvun 11 ja 12 §:n velkojien päätöksen moitetta koskevat säännökset. Siten esimerkiksi erillistä tyytymättömyyden ilmoitusta ei edellytetä. Tuomioistuimen päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla.

8 §. *Pesänhoitajan palkkio konkurssin lakatessa.* Pykälän *1 momentissa* on pesänhoitajan palkkiota koskeva säännös sen varalta, että konkurssi peruuntuu tai menettely muuten lakkaa ennen kuin velkojat ovat päättäneet palkkiosta.

Nykyisin tuomioistuin määrää velkojien asemasta pesänhoitajan palkkiosta ja kustannusten korvauksesta, kun konkurssi raukeaa tai peruuntuu. Tähän ei ehdoteta muutosta. Säännös palkkion määräämisestä, kun konkurssi raukeaa, sisältyy konkurssin raukeamista koskevan 10 luvun 4 §:ään. Ehdotetun 1 momentin mukaan tuomioistuin määräisi palkkiosta konkurssin peruuntuessa. Sen lisäksi tuomioistuin määräisi palkkiosta myös muissa tilanteissa, joissa menettely lakkaa ennen kuin velkojat ovat päättäneet palkkiosta. Tuomioistuin voisi siten päättää palkkiosta, kun konkurssi lakkaa sen johdosta, että ylempi tuomioistuin kumoaa konkurssiin asettamista koskevan päätöksen taikka konkurssi päättyy sovintoon.

Pykälän *2 momentissa* säädetään siitä, kuka on velvollinen maksamaan pesänhoitajan palkkion ja kustannusten korvauksen. Maksuvelvollinen olisi yleensä velallinen. Myös velkoja voitaisiin velvoittaa suorittamaan pesänhoitajalle maksettavat määrät kokonaan tai osaksi. Se voisi tulla kysymykseen ensinnä silloin, jos konkurssiin asettaminen on johtunut velkojan laiminlyönnistä tai velkojan antamista puutteellisista tiedoista. Laiminlyönnistä on kysymys esimerkiksi silloin, kun velallinen ja velkoja ovat päässeet sopimukseen velan maksamisesta, mutta velkoja on jättänyt peruuttamatta konkurssihakemuksen. Velkoja voisi olla maksuvelvollinen myös esimerkiksi tilanteessa, jossa velallinen on asetettu konkurssiin velkojan sellaisen virheellisen menettelyn johdosta, johon velallinen ei ole tiennyt tai osannut vedota. Kyse voi olla siitä, että velkoja on hakenut konkurssin asettamista sellaisen saatavan perusteella, joka on maksun vuoksi lakannut. Velkoja voitaisiin määrätä maksuvelvolliseksi silloinkin, kun konkurssin lakkaamista koskevan päätöksen viivästyminen on johtunut

velkojan menettelystä. Velkoja voitaisiin tällöin velvoittaa maksamaan palkkiosta ja kustannuksista enintään se määrä, joka on syntynyt velkojan viivästyksen vuoksi.

Hakemusasioita koskevista säännöksistä seuraa, että tuomioistuimen on varattava pesänhoitajalle ja velalliselle sekä tarvittaessa konkurssiin asettamista hakeneelle velkojalle tilaisuus tulla kuulluksi. Velkojaa ei tulisi määrätä maksuvelvolliseksi varaamatta velkojalle tilaisuutta tulla kuulluksi. Tuomioistuimen päätöksen voidaan hakea muutosta valittamalla.

Pesänhoitajan palkkion määräämistä koskevan asian käsittely ei kuitenkaan saisi tarpeettomasti viivyttää konkurssin oikeusvaikutusten päättymistä. Niinpä tuomioistuin voisi määrätä konkurssin lakkaamaan ja jatkaa palkkiota koskevan kysymyksen käsittelyä.

Palkkiosaatavansa vakuudeksi pesänhoitajalla olisi oikeus pidättää pesään kuuluvaa omaisuutta riittävä määrä, jos maksuvelvollinen on velallinen. Ehdotus vastaa tältä osin konkurssisäännön 50 §:n 3 momenttia. Ehdotuksen mukaan pesänhoitaja voisi myös itse myydä pidättämänsä omaisuuden ja ottaa saatavansa myyntihinnasta. Pesänhoitaja voi myös hakea palkkiosaatavaa koskevan päätöksen perusteella ulosmittausta ja ulosottomies voi ulosmitata pesänhoitajan pidättämän omaisuuden. Ehdotuksen 3 luvun 12 §:n mukaan pesänhoitaja voi olla velvollinen varaamaan ulosottomiehelle muutenkin tilaisuuden ulosmittaukseen, jos velallisen omaisuutta ei tarvita konkurssikustannusten ja muiden konkurssipesän velkojen maksamiseen.

Pykälän 3 momentissa viitataan 10 lukuun, jossa säädetään konkurssin raukeamisesta ja 11 lukuun, joka koskee julkisselvitystä.

9 §. *Pesänhoitajan tietojensaantioikeus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset pesänhoitajan oikeudesta saada pesän selvittämisen ja hoitamisen kannalta tarpeellisia tietoja velallisen taloudellisesta asemasta. Tällainen tietojensaantioikeus pesänhoitajalla voidaan katsoa olevan ilman nimenomaista säännöstäkin sillä perusteella, että määräysvalta konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen siirtyy velkojille konkurssiin asettamisella ja tähän määräysvaltaan sisältyy vastaava tietojensaantioikeus. Nimenomaista säännöstä tietojensaannista on kuitenkin pidetty erityisesti tietojen luovuttajan kannalta tarpeellisena.

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 13 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan verohallinto saa antaa salassapitovelvollisuuden estämättä konkurssipesän pesänhoitajalle verotustietoja, jotka ovat tarpeen konkurssipesän selvittämiseksi. Pesänhoitajalle ei kuitenkaan voida antaa yksityisyyden suojan piiriin kuuluvia henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja. Esimerkiksi velallisen terveydentilaa tai muita henkilökohtaisia oloja koskevia tietoja ei lain mukaan ole lupa antaa.

Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajalla olisi oikeus saada sellaisia tietoja, jotka ovat tarpeen konkurssipesän selvittämiseksi ja hoitamiseksi. Pesänhoitajalle luovutettavat tiedot voivat koskea velallisen pankkitilejä, maksuliikennettä, rahoitusta koskevia sopimuksia ja sitoumuksia, velallisen varallisuutta, verotusta ja muita velallisen taloudellista asemaa tai velallisen harjoittamaa toimintaa koskevia seikkoja, mutta ei esimerkiksi velallisen terveydentilaa koskevia tai muita arkaluonteisia tietoja. Säännösehdotus vastaa olennaisilta osiltaan selvittäjän tietojensaantioikeutta yrityksen saneerauksesta annetun lain nojalla (9 §:n 1 momentti).

Pesänhoitajan tietojensaantioikeus olisi edellä ilmenevin rajoituksin yhtä laaja kuin velallisella olisi ollut eli toisin sanoen pesänhoitaja saisi samat tiedot, jotka olisi voitu luovuttaa velalliselle. Pesänhoitajan tietojensaantioikeus ei siten koske oikeutta saada esimerkiksi velallisen sopimuskumppanin taloudellista asemaa koskevia tietoja silloinkaan, kun näillä tiedoilla olisi yhteys konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 2 momenttiin sisältyy asianosaisen tiedonsaantioikeutta koskevia rajoitusperusteita. Viranomaisella ei luonnollisestikaan ole oikeutta antaa pesänhoitajalle enempää tietoja kuin mitä olisi voitu luovuttaa asianosaisena olleelle velalliselle.

Pykälän *2 momentin* nojalla pesänhoitajalla olisi kuolinpesän konkurssissa vainajan ja

kuolinpesän taloudellista asemaa koskeviin tietoihin samanlainen tietojensaantioikeus kuin 1 momentissa säädetään.

10 §. *Pakkokeinot*. Pykälässä on säännös sen tilanteen varalle, että pesänhoitaja laiminlyö tehtävänsä tai velvollisuutensa. Ehdotetun säännöksen nojalla tuomioistuin voisi velvoittaa pesänhoitajan suorittamaan tekemättä jääneen työn määräajassa ja asettaa tehosteeksi uhkasakon. Asiallisesti ehdotus vastaa kielellisesti vanhahtavaa konkurssisäännön 106 §:ää (75/1922). Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain nojalla tuomioistuin voi antaa vastaavan määräyksen ja asettaa uhkasakon konkurssiasiamiehen hakemuksesta (7 §:n 1 momentti).

Päätös pakkokeinojen käytöstä tämän säännöksen perusteella edellyttää velkojan tai velallisen hakemusta. Tuomioistuimen on varattava pesänhoitajalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi. Tuomioistuimen päätöksen voidaan hakea muutosta valittamalla.

11 §. *Pesänhoitajan tilintekovelvollisuus tehtävän lakatessa*. Pykälän *1 momentissa* säädetään pesänhoitajan velvollisuudesta tehdä toimistaan tili silloin, kun tehtävä päättyy kesken konkurssimenettelyn. Tilintekovelvollisuutta on pidetty tarpeellisena vastuukysymysten selvittelyn varalta. Menettely suojaa sekä eroavaa että uutta pesänhoitajaa. Säännös vastaa periaatteiltaan nykyistä oikeustilaa.

Kun pesänhoitajan tehtävä päättyy konkurssin aikana, pesänhoitajan olisi ehdotuksen mukaan annettava tili konkurssipesän omaisuuden hoidosta, pesän rahavarojen käytöstä sekä muista toimenpiteistä siltä ajalta. Tili olisi laadittava riittävän yksityiskohtaisesti niin, että siitä selviää, mitä konkurssipesässä on pesänhoitajan toimikautena tapahtunut. Yli vuoden kestäneeltä toimikaudelta pesänhoitajan on laadittava vuosiselonteko 14 luvun 11 §:n nojalla. Jos tehtävä päättyy myöhemmin, pesänhoitaja voi yleensä laatia tilin käyttämällä vuosiselontekoa hyväkseen ja täydentämällä sitä tarpeellisessa määrin erityisesti pesän rahavarojen hoitoa ja käyttöä koskevalla yksityiskohtaisella selvityksellä.

Pykälän mukaan tili on annettava velkojille. Jos pesänhoitajan tehtävä päättyy sen vuoksi, että konkurssi peruuntuu tai ylempi tuomioistuin kumoaa konkurssiin asettamista koskevan päätöksen, tili on kuitenkin annettava vain velalliselle. Konkurssin jatkuessa tili on yleensä tarpeen antaa uudelle pesänhoitajalle, jos pesänhoitaja vapautetaan tehtävästään. Uusi pesänhoitaja voi hyödyntää tiliä omaa vuosiselontekoaan laatiessaan. Uuden pesänhoitajan tulee antaa pyynnöstä tilistä tieto velalliselle. Jos konkurssi jatkuu ja pesänhoitajia on useita, erityisen tilin laatiminen voi olla tarpeetonta, jos muut pesänhoitajat jatkavat tehtävässään. Ehdotuksen mukaan pesänhoitaja voitaisiin kuitenkin velvoittaa antamaan tili, jos tehtävässään jatkava pesänhoitaja tai velkoja sitä vaatii. Ehdotukseen ei sisälly erityistä määräaikaa, jossa tili olisi annettava. Yleinen joutuisuusperiaate edellyttää, että tilin annetaan ilman aiheetonta viivytystä.

Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain mukaan konkurssiasiamies voi vaatia pesänhoitajalta vastaavaa tiliä valvontatehtävänsä suorittamista varten. Tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen vaatimuksesta asettaa tätä varten pesänhoitajalle määräajan ja velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Tilivelvollisuuden laiminlyönti voi siten tulla tuomioistuimen käsiteltäväksi valvontaviranomaisen toimesta.

Tehtävästään vapautetun pesänhoitajan olisi *2 momentin* mukaan viivytyksettä luovutettava hallussaan oleva konkurssipesään kuluva omaisuus pesänhoitajana jatkavalle. Erikseen on säädetty omaisuuden luovuttamisesta silloin, kun konkurssi raukeaa (3 luvun 10 §) tai jatkuu julkisselvityksenä (11 luvun 2 §).

9 luku. Konkurssipesän selvitys ja velallisen kirjanpito

Lukuun sisältyvät säännökset, jotka koskevat pesänhoitajan tehtäviä pesänselvityksessä. Pesänhoitajan on laadittava pesäluettelo (1 §) ja velallisselvitys (2 §) sekä huolehdittava velallisen kirjanpidon loppuunsaattamisesta (3 §). Lisäksi luvussa ovat säännökset erityistarkastuksen toimittamisesta (4 §) ja velallisen kirjanpidon laiminlyönnistä aiheutuvasta korvausvelvollisuudesta (5 §).

1 §. *Pesäluettelo*. Pykälään sisältyvät säännökset velallisen varoista ja veloista laaditta-

vasta pesäluettelosta. Säännökset vastaavat asiasisällöltään nykyistä lakia.

Pesäluettelo on konkurssissa keskeinen asiakirja, jonka tarkoituksena on antaa havainnollinen ja todenmukainen kuva velallisen taloudellisesta tilanteesta. Pesäluettelon perusteella tehdään konkurssin alkuvaiheessa merkittäviä päätöksiä; päätös konkurssin raukeamisesta tai jatkamisesta sekä siihen liittyvä velkojan päätös sitoutua vastaamaan konkurssikustannuksista. Ennen konkurssia velkojien päätösvalta määräytyy lähtökohtaisesti pesäluetteloon sisältyvän velkojaluettelon perusteella. Pesäluettelo voi myös ohjata velkojan käyttäytymistä; velkojalla on kiinnostusta pesän hallintoon ja omaisuuden rahaksimuuttoa koskeviin ratkaisuihin, jos pesästä on odotettavissa jako-osuutta. Pesäluettelon merkitys on myös siinä, että velallisen on vahvistettava luettelon oikeellisuus ja että velallinen on tietojen oikeellisuudesta rikosoikeudellisessa vastuussa.

Pykälän *1 momentin* mukaan pesäluettelo on laadittava niin, että siitä käyvät ilmi riittävästi eriteltyinä ainakin velallisen omaisuus konkurssin alkaessa ja arvio sen rahaksimuuton tuloksesta sekä velallisen velat ja muut sitoumukset. Pesäluettelo voidaan laatia, kuten nytkin, ottamalla tarkoituksenmukaisella tavalla huomioon kunkin pesän mahdolliset erityispiirteet. Pykälään sisältyvän nimenomaisen säännöksen mukaan pesäluettelon liitteeksi olisi laadittava pesän taloudellista tilaa osoittava tiivistelmä. Asiakirjan tarkoituksena on antaa velkojille mahdollisuus saada pesästä mahdollisimman tiivis yleiskuva. Tiivistelmää ei olisi kuitenkaan tarpeen laatia kaikissa konkursseissa vaan vain silloin, kun pesäluettelo on laaja tai tiivistelmän laatiminen on muuten tarkoituksenmukaista. Tiivistelmä voi olla tarpeen laatia esimerkiksi sen osoittamiseksi, että vakuudettomille velkojille ei kerry jako-osuutta, kun pesän kaikki omaisuus on pantattu.

Pykälän *2 momentin* mukaan pesäluettelo on laadittava konkurssin alkamista seuraavien kahden kuukauden kuluessa. Nykyiseen verrattuna aikaa on siten kuukausi enemmän ja useimmissa tapauksissa tämä aika riittääkin. Tuomioistuin voisi kuitenkin pidentää määräaikaa, jollei pesäluetteloa saada valmiiksi määräajassa ja tälle on jokin säännöksessä mainittu syy. Määräajan pidentämisen perusteena voisi tulla kysymykseen se, että velallisen kirjanpito on merkittäviltä osin puutteellinen tai virheellinen taikka pesä on laaja tai pidentämiseen on muu erityinen syy. Esimerkiksi velallisen poissaolo tai niskoittelu voivat olla tällainen erityinen syy. Määräajan pidentämistä voisi pyytää pesänhoitaja. Tuomioistuin voisi myös alun perin määrätä pidemmän määräajan. Tämä voi olla perusteltua ainakin laajassa konkurssipesässä (23 luvun 1 §). Määräaikaa voitaisiin pidentää konkurssiin asettamisen yhteydessä tai sen jälkeen. Määräaikaa voitaisiin tarvittaessa pidentää uudelleenkin. Tuomioistuimen päätökseen, jolla määräaikaa on pidennetty, ei saisi hakea muutosta. Jos pesänhoitajan vaatimus hylätään, päätöksestä saisi valittaa.

Pykälän *3 momentissa* on kuolinpesän konkurssia koskeva erityissäännös. Pesän varojen ja velkojen selvittäminen ei kuolinpesän konkurssin yhteydessä yleensä ole erillisenä toimena tarpeen, koska perukirja osoittaa pesän varat ja velat. Jos perukirja on kuitenkin laatimatta, kuolinpesänkin konkurssissa on laadittava pesäluettelo.

Pykälän *4 momentin* mukaan pesänhoitajan tulisi toimittaa pesäluettelo tai tiivistelmä velalliselle ja suurimmille velkojille sekä pyynnöstä muillekin velkojille. Tuomioistuimelle pesäluetteloa ei enää toimitettaisi säännönmukaisesti. Konkurssiasiamiehelle pesänhoitaja on velvollinen toimittamaan pesäluettelon, jos konkurssiasiamies sitä pyytää (konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 3 §). Tavallista on, että pesänhoitaja toimittaa ilman eri pyyntöäkin pesäluettelon tai ainakin tiivistelmän konkurssiasiamiehelle. Erityistä säännöstä perukirjan toimittamisesta kuolinpesän konkurssissa ei ole pidetty tarpeellisena ottaa lakiin. Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu, että jos konkurssin yhteydessä kuolinpesän varoista ja veloista on laadittu pesäluettelo, pesänhoitaja toimittaa siitä jäljennöksen sille osakkaalle, jonka hoidossa pesän omaisuus on ollut ja joka on ollut velvollinen myötävaikuttamaan asiakirjan laatimiseen (4 luvun 12 §:n 3 momentti) sekä pyynnöstä muille osakkaille.

2 §. *Velallisselvitys*. Pykälään sisältyvät säännökset, jotka koskevat velallisesta ja velallisen konkurssia edeltäneestä toiminnasta

laadittavaa selvitystä. Säännökset vastaavat pääosin konkurssisäännön 50 b §:ää (1218/1997), jossa säädetään väliaikaisen pesänhoitajan velvollisuudesta laatia tällainen selvitys. Velallisselvityksen tarkoituksena on antaa yleiskuva konkurssin syistä, velallisen talouden hoidosta sekä velallisen toimintaan liittyvistä sellaisista epätavallisista seikoista, jotka voivat edellyttää lisätutkintaa. Pesänhoitajan selvitys palvelee syyttäjän tiedonsaantia rikos- ja liiketoimintakieltoasioissa sekä velkojien ja konkurssiasiamiehen toimiston tiedonsaantia harkittaessa velallisen toiminnan ja tilien tarkastuksen tarvetta. Hallituksen esityksessä (HE 49/1997 vp) säännösten arvioitiin myös osaltaan vähentävän kirjanpitoon liittyviä laiminlyöntejä ja väärinkäytöksiä, koska ainakin törkeimmät tapaukset tulevat aina syyttäjän tietoon konkurssin yhteydessä.

Pykälän *1 momentissa* on kahdeksan kohtaa sisältävä luettelo seikoista, jotka velallisselvityksestä tulee käydä ilmi. Voimassa olevaan lakiin verrattuna uusi on 5 kohta, jonka mukaan pesänhoitajan olisi merkittävä selvitykseen tiedot velallisen läheisille maksetuista palkoista ja palkkioista sekä velallisen yksityisotoista, jos siihen on niiden määrän, maksuajankohdan tai muun erityisen syyn vuoksi aihetta. Selvitykseen tulisi myös merkitä velallisen läheisten määrältään merkittävät saatavat konkurssivelalliselta. Tarkoitus on, että läheisten palkkojen ja saatavien merkitsemisellä huomiota kiinnitettäisiin mahdollisiin varojen perusteettomiin siirtoihin velallisen lähipiiriin. Tavanomaisia palkkoja ei sen vuoksi olisi tarpeen erikseen merkitä. Muilta osin velallisselvitys voitaisiin edelleenkin laatia nykyisen käytännön mukaisesti.

Sitä, keitä velallisen läheisillä tarkoitetaan, ei ole pidetty tarpeellisena määritellä. Silloin kun havaitaan, että esimerkiksi hallituksen jäsenelle tai velallisen perheenjäsenelle maksettu palkka on työpanokseen nähden kohtuuttoman suuri, tiedossa oleva läheisyyssuhde on aiheellista merkitä näkyviin.

Pykälän *2 momentin* mukaan pesänhoitajan tulee laatia selvitys kahden kuukauden kuluessa konkurssiin asettamisesta lukien. Tuomioistuin voisi pesänhoitajan pyynnöstä pidentää määräaikaa, jos selvitystä ei voida saada ajoissa valmiiksi. Määräaikaa voitaisiin pidentää uudelleenkin. Päätökseen, jolla määräaikaa on pidennetty, ei säännöksen mukaan saisi hakea muutosta.

Pesänhoitajan on toimitettava velallisselvitys *3 momentin* mukaan syyttäjälle ja velalliselle. Pyynnöstä selvitys tulisi ehdotuksen mukaan toimittaa myös velkojalle ja esitutkintaviranomaiselle. Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annettuun asetukseen on tarkoitus lisätä säännös, jonka mukaan velallisselvitys on aina toimitettava konkurssiasiamiehelle. Nykyisin vastaava säännös sisältyy konkurssisääntöön (50 b §:n 2 momentti). Tuomioistuimelle selvitystä ei enää olisi tarpeen toimittaa.

Pykälän *4 momentin* mukaan pesänhoitajan on ilmoitettava velallisselvityksen jälkeen ilmi tulleista seikoista, joilla voi olla merkitystä liiketoimintakieltoon määräämisen kannalta. Ilmoitukset on tehtävä syyttäjälle ja konkurssiasiamiehelle. Pesänhoitajan on myös annettava syyttäjän pyynnöstä tietoja liiketoimintakieltoasiaa varten. Säännös vastaa konkurssisäännön 50 b §:n 3 momenttia.

3 §. *Velallisen kirjanpidon loppuun saattaminen.* Yrityksen kirjanpito antaa kuvan yrityksen toiminnan taloudellisesta tuloksesta. Konkurssissakin kirjanpidolla on tärkeä merkitys. Erityisesti se toimii pohjana pesäluettelon laadinnassa. Konkurssivelallisen usein keskeneräisen kirjanpidon loppuunsaattaminen voi olla muistakin syistä tärkeää.

Pykälän *1 momentin* mukaan velallisen kirjanpito olisikin laadittava konkurssin alkuun saakka, mutta tästä voitaisiin tietyin edellytyksin poiketa. Konkurssisääntöön ei sisälly vastaavaa säännöstä.

Ehdotuksen mukaan pesänhoitajan olisi huolehdittava siitä, että velallisen kirjanpito laaditaan konkurssia edeltävältä ajalta loppuun ja että konkurssiin päättyneeltä tilikaudelta laaditaan tilinpäätös. Käytännössä tämä edellyttää ainakin tositteiden kokoamista ja asianmukaisten kirjausten tekemistä kirjanpitolain edellyttämin tavoin. Myös tilinpäätös on laadittava kirjanpitolain periaatteita noudattaen.

Ehdotuksen mukaan kirjanpitoa ei olisi välttämätöntä teettää kaikissa tapauksissa loppuun. Velallisen kirjanpito voi olla siinä määrin puutteellinen, että tilinpäätöksen laa-

timinen ei ole mahdollista. Kirjanpidosta huolehtiminen voi myös olla epätarkoituksenmukaista pesän varojen vähäisyyden takia. Riittävät tiedot puuttuvista kirjauksista saatetaan saada myös pesässä toimitettavan erityistarkastuksen yhteydessä. Tällaisissa tilanteissa pesänhoitajalla ei olisi velvollisuutta saattaa velallisen kirjanpitoa loppuun.

Pykälän *2 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jonka mukaan velallisen kirjanpitoaineisto on luovutettava konkurssipesälle, jos se on jonkun muun hallussa. Myös sähköisessä muodossa oleva kirjanpitoaineisto on luovutettava. Konkurssisäännössä ei ole vastaavaa kirjanpitoaineiston luovuttamista koskevaa säännöstä, mutta oikeuskäytännössä on katsottu, ettei tilitoimistolla ole kauppakaaren 12 luvun 12 §:n tarkoittamaa oikeutta pitää työstä johtuvan saatavan vakuutena velallisen kirjanpitoaineistoa. Tällainen saatava on luonnollisesti konkurssissa valvontakelpoinen saatava. Kirjanpitoaineisto olisi luovutettava korvauksetta. Aineiston toimittamisesta johtuvat välittömät kulut kuten kopiointi- ja lähettämiskulut konkurssipesän olisi kuitenkin korvattava. Lakiehdotuksen 16 luvun 2 §:n 2 momentissa on säännös, joka koskee kirjanpitopalkkion maksamista konkurssipesän varoista.

Kirjanpidon loppuunsaattamisella on konkurssissa eri tarkoitus kuin kirjanpitovelvollisuudella toimivassa yrityksessä. Pesänhoitajan velvollisuus huolehtia kirjanpidon loppuunsaattamisesta perustuu vain nyt ehdotettuun lakiin eikä kirjanpitolakiin. Pesänhoitajaa ei voida siten rangaista rikoslain 30 luvun 9 tai 10 §:n nojalla kirjanpitorikoksesta, jos velallisen kirjanpitoa ei edellä sanotun mukaisesti saateta loppuun. Pesänhoitaja voi olla rikosoikeudellisessa vastuussa vain silloin, kun konkurssipesä on kirjanpitovelvollinen.

Työryhmän ehdotukseen sisältyi esitys, jonka mukaan kirjanpito ja tilinpäätös olisi pitänyt tarkastaa tilintarkastuslain (936/1994) edellyttämin tavoin myös konkurssin yhteydessä. Tästä ehdotuksesta on kuitenkin jatkovalmistelussa luovuttu. Tilintarkastuksesta aiheutuvat kustannukset eivät olisi olleet oikeassa suhteessa siitä saatavaan hyötyyn nähden.

4 §. *Erityistarkastus*. Konkurssin yhteydessä ei vaadita velallisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastamista. Velkojat voisivat pykälän nojalla päättää velallisen tilien ja toiminnan erityistarkastuksesta, jos velallisen kirjanpito tai muut seikat antavat siihen aiheen. Käytännössä erityistarkastuksien toimittaminen on varsinkin suurissa pesissä tavanomaista. Erityistarkastus voidaan tehdä myös konkurssiasiamiehen määräyksestä (konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 5 §). Erityistarkastuksen tarkoituksena on selvittää ennen muuta mahdollisia takaisinsaantiperusteita tai väärinkäytöksiä.

Osakeyhtiön osakkailla on oikeus osakeyhtiölain nojalla vaatia erityisen tarkastuksen toimittamista sen selvittämiseksi, onko perustetta vahingonkorvauskanteeseen yhtiön johtoa tai enemmistöosakkaita vastaan (osakeyhtiölain 10 luvun 14 §). Vastaavat säännökset sisältyvät myös uuteen osuuskuntalakiin. Avoimessa ja kommandiittiyhtiössä yhtiömiehellä on lakiin perustuva oikeus tarkastaa yhtiön kirjanpitoa ja saada tietoa yhtiön toiminnasta (avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 2 luvun 15 §). Konkurssin alkaminen ei estäisi tällaisen tarkastuksen toimittamista ja siitä on siten mahdollista päättää myös konkurssin aikana. Kun tarkastus ei tapahdu konkurssipesän vaan osakkaiden intressissä, tarkastuksen kustannukset eivät ole pesän velkaa vaan niistä vastaavat tarkastusta vaatineet osakkaat.

Erityinen tarkastus osakkaiden lukuun on toimitettava niin, ettei siitä aiheudu haittaa konkurssipesälle. Pesänhoitaja voi esimerkiksi edellyttää erityisen tarkastuksen toimittamista pesänhoitajan toimitiloissa ja sellaisena ajankohtana, jona kirjanpitoaineisto on pesän puolesta mahdollista luovuttaa sitä varten käytettäväksi.

5 §. *Korvaus kirjanpidon laiminlyönnistä.* Pykälään sisältyy erityissäännös kirjanpidon laiminlyönnistä seuraavasta korvausvastuusta. Sinänsä kirjanpidon laiminlyönti on rikollinen teko, josta voi aiheutua vahingonkorvausvelvollisuus, mutta laiminlyönnistä aiheutunut vahinko voi kuitenkin olla vaikeasti osoitettavissa. Ehdotetulla erityissäännöksellä on haluttu korostaa kirjanpidon noudattamisen tärkeyttä silloinkin, kun velallinen on taloudellisissa vaikeuksissa. Perusteltuna ei ole pidetty sitä, että velkojat joutuisivat viime kädessä vastaamaan laiminlyödyn kirjan-

pidon loppuunsaattamisesta aiheutuvista kustannuksista. Ehdotettu säännös ei rajoita tai estä korvauksen vaatimista vahingonkorvauksena rikoksen tai muun perusteen nojalla.

Konkurssipesä voisi ehdotetun 5 §:n nojalla vaatia kirjanpidon loppuunsaattamisesta korvauksen niiltä henkilöiltä, jotka ovat olleet vastuussa laiminlyönnistä. Korvausvelvollisuus edellyttäisi, että laiminlyönti on ollut siinä määrin olennainen, että velallisen taloudellisen tuloksen ja aseman tai liiketoiminnan kannalta olennaisten liiketapahtumien selvittäminen ei ole onnistunut konkurssipesältä ilman kohtuutonta vaivaa. Mikä tahansa laiminlyönti ei siten aiheuttaisi korvausvelvollisuutta.

Konkurssipesä voisi vaatia korvausta laiminlyönnistä vastuussa olevilta henkilöiltä eli samoilta henkilöiltä, joihin voidaan laiminlyönnin vuoksi kohdistaa vahingonkorvausvaatimuksia. Rikoslain 30 luvun 9 §:n mukaan kirjanpitorikokseen voi tekijänä syyllistyä kirjanpitovelvollinen, tämän edustaja tai se, jonka tehtäväksi kirjanpito on toimeksiannolla uskottu. Kirjanpitovelvollisuudesta säädetään kirjanpitolain 1 §:ssä ja sen nojalla kirjanpitovelvollinen on jokainen, joka harjoittaa liike- tai ammattitoimintaa. Jos velallisena on luonnollinen henkilö, hän on yleensä itse vastuussa laiminlyönnistä. Osakeyhtiössä ja muussa yhteisössä vastuussa kirjanpidosta on lähinnä hallitus ja toimitusjohtaja tai vastaavassa asemassa oleva.

Korvauksena olisi suoritettava konkurssipesälle kirjanpidon loppuunsaattamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset. Käytännössä korvattavaksi tulisivat siten kirjanpitotoimiston lasku ja pesälle asian hoitamisesta aiheutuneet erityiset kustannukset.

10 luku. **Konkurssin raukeaminen**

Lukuun sisältyvät säännökset, jotka koskevat konkurssin raukeamista (1—6 §) ja konkurssimenettelyn kustannusten vastattavaksi ottamista (7 §) sekä eräitä ilmoituksia ja muutoksenhakua (13 §).

1 §. *Konkurssin raukeamisen edellytykset.* Pykälään sisältyvät säännökset konkurssin raukeamisen edellytyksistä. Nykyisin konkurssi on määrättävä raukeamaan, jos pesässä ei ole riittävästi varoja konkurssimenettelyn kustannusten ja muiden pesän velkojen maksamiseen eikä kukaan velkojista ota niistä vastatakseen. Päätös konkurssin raukeamisesta tehdään tuomioistuimessa pidettävässä velkojainkuulustelussa (konkurssisäännön 15 §:n 3 momentti). Raukeamispäätös merkitsee konkurssimenettelyn päättymistä ja konkurssihallinnon lakkaamista.

Ehdotuksen mukaan tuomioistuimen olisi määrättävä konkurssi raukeamaan ensinnäkin silloin, kun konkurssipesässä ei ole riittävästi varoja konkurssimenettelyn kustannuksiin eikä kukaan velkojista ota vastattavakseen kustannuksista. Konkurssimenettelyn kustannuksia ei ole säännöksessä eritelty, mutta vakiintuneesti niillä tarkoitetaan tuomioistuinmenettelystä aiheutuvia kustannuksia eli menettelystä perittäviä oikeudenkäyntimaksuja sekä konkurssipesän varsinaisia selvitys- ja omaisuuden hoitokustannuksia. Pesän selvityskustannuksiin kuuluvat pesänhoitajan palkkion ohella mahdollisen erityistarkastuksen kustannukset ja erillisoikeudenkäyntien vaatimat konkurssipesän asianajopalkkiot. Kustannuksiin ei sen sijaan lueta konkurssipesän maksettavaksi mahdollisesti tuomittavia vastapuolen oikeudenkäyntikuluja. Pesän hoitokustannuksiin luetaan puolestaan omaisuuden säilytyksestä ja vakuuttamisesta aiheutuvat kustannukset. Muita konkurssipesän velkoja eli niin sanottuja massavelkoja velkojan kuluvastuu ei kata. Konkurssimenettelyn kustannukset on määritelty niiden vastattavaksi ottamista koskevan 6 §:n 2 momentissa. Konkurssipesän veloista sisältyy ehdotus 16 luvun 2 §:ään.

Konkurssi olisi määrättävä raukeamaan silloinkin, kun konkurssipesän varat ylittävät konkurssimenettelyn kustannukset, mutta niin vähäisellä määrällä, ettei konkurssin jatkamista voida sen vuoksi pitää tarkoituksenmukaisena. Tällaisessa tapauksessa konkurssimenettelystä aiheutuvat kustannukset eivät ole enää järkevässä suhteessa konkurssin jatkamisesta tulevaan taloudelliseen hyötyyn. Jollei pesään kuuluvaa omaisuutta jaeta konkurssin yhteydessä, konkurssipesään kuulunut velallisen omaisuus voidaan velkojan hakemuksesta realisoida ulosotossa. Ehdotuksessa on pyritty turvaamaan se, että konkurssin rauettua ulosotto voisi tehokkaasti käynnistyä. Varojen luovuttamista koskeva sään-

nös on 3 luvun 12 §:ssä.

Jos konkurssi jatkuu 11 luvussa tarkoitettuna julkisselvityksenä, konkurssia ei tietenkään voitaisi määrätä raukeamaan.

2 §. *Esitys konkurssin raukeamisesta.* Pesänhoitajalla olisi *1 momentin* nojalla velvollisuus tehdä esitys konkurssin raukeamisesta, jos siihen on peruste. Esitys olisi tehtävä ilman aiheetonta viivytystä. Ehdotuksen mukaan esityksen voisi tehdä myös velkoja, velallinen tai konkurssiasiamies. Näillä voi joskus olla esimerkiksi vähävaraisen pesän konkurssin jatkamisen tarkoituksenmukaisuudesta toinen käsitys kuin pesänhoitajalla, ja sen vuoksi on tarpeen, ettei raukeamisesityksen tekeminen jää vain pesänhoitajan tehtäväksi. Esityksen tekeminen edellyttää kuitenkin aina, että pesäluettelo ja velallisselvitys on tehty. Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että velkojille jää riittävästi aikaa perehtyä asiakirjoihin ja harkita kuluvastuuseen sitoutumista. Tätä edellytetään 2 §:n 2 momentissa.

Pesänhoitaja määrää ehdotuksen mukaan konkurssivalvonnasta sen jälkeen, kun pesäluettelo on valmistunut. Esitys konkurssin raukeamisesta voi tulla tehtäväksi sen jälkeen, kun valvontapäivä on määrätty tai valvontapäivän jälkeenkin. Asianmukaista olisi, että tällöin muillekin velkojille kuin 2 ja 3 §:ssä tarkoitetuille suurimmille velkojille pyritään ilmoittamaan konkurssin raukeamista koskevasta esityksestä. Erityisesti ilmoitus olisi syytä tehdä velkojalle, joka on jo valvonut saatavansa.

Pykälän *2 momentti* koskee konkurssin raukeamisesitykseen liitettäviä selvityksiä. Pesänhoitajan olisi liitettävä omaan esitykseensä pesäluettelon ja velallisselvityksen lisäksi arvionsa konkurssimenettelyn kustannuksista ja niihin käytettävissä olevista varoista. Pesänhoitajan tulisi siten selvittää sitä, minkälaisia kustannuksia ja palkkioita pesänselvityksestä, omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuu ja minkälaiseksi omaisuuden realisointitulos voi osoittautua. Jos pesän varattomuus on kovin ilmeistä, pesänhoitaja voi esittää arvionsa varsin summittaisena. Jos taas pesässä on varoja vähäistä enemmän, konkurssin jatkamisen tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi on tärkeää, että arvio omaisuuden arvosta samoin kuin konkurssimenettelyn kustannuksista on eritelty ja mahdollisimman realistinen.

Vastaavat selvitykset pesänhoitajan on toimitettava tuomioistuimelle sen pyynnöstä, jos raukeamishakemuksen on tehnyt muu kuin pesänhoitaja. Hakija voi yleensä itsekin esittää ainakin pesäluettelon ja velallisselvityksen, mutta jos kustannusarvio on esityksen arvioinnissa tarpeen, tuomioistuin voisi pyytää sen pesänhoitajalta erikseen.

Pykälän *3 momentin* mukaan pesänhoitajan olisi annettava esityksestä tieto suurimmille velkojille ennen esityksen toimittamista tuomioistuimelle. Suurimmilla velkojilla tarkoitetaan saatavansa määrän puolesta merkittävimpiä velkojia. Samalla pesänhoitajan olisi kysyttävä velkojien halukkuutta ottaa konkurssimenettelyn kustannukset vastatakseen. Jos pesänhoitaja saa velkojalta kuluvastuuseen sitoutumista koskevan ilmoituksen, raukeamisesitys voi jäädä tekemättä. Mahdollista kuitenkin on, ettei velkojan ilmoitusta voida pesänhoitajan mielestä hyväksyä. Tällöin pesänhoitaja voi 6 §:n 3 momentin nojalla viedä raukeamisesityksensä ohella tuomioistuimen ratkaistavaksi kysymyksen konkurssin jatkamisesta ja kustannusten vastattavaksi ottamisesta.

Ehdotukseen ei sisälly erityistä määräaikaa, joka pesänhoitajan olisi varattava velkojille kuluvastuun harkintaa varten. Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu, että velkojille jää riittävästi aikaa perehtyä pesäluetteloon ja velallisselvitykseen. Velkojalle varattava harkinta-aika voi vaihdella tapauksittain, mutta yleensä se voi olla varsin lyhyt.

Pesänhoitajan olisi toimitettava raukeamisesitys liitteineen aina myös konkurssiasiamiehelle, jotta julkisselvityksen aiheellisuutta olisi mahdollista arvioida. Lisäksi esityksestä tulisi aina antaa tieto velalliselle. Velalliselle pesänhoitaja voi ilmoittaa asiasta puhelimitse tai toimittamalla velalliselle jäljennöksen esityksestä.

3 §. *Konkurssin raukeamista koskevan asian käsittely.* Kun raukeamisesitys on toimitettu tuomioistuimelle, tuomioistuimen harkintaan jää, onko esityksestä tarpeen kuulla velallista, suurimpia velkojia tai konkurssiasiamiestä. Kuulemisen tarve riippuu osaksi siitä, keihin pesänhoitaja on ollut yhteydessä ja mitä tietoja yhteydenotoista hän on toimittanut tuomioistuimelle. Jos kukaan

velkojista ei ole ilmoittanut pesänhoitajalle sitoutuvansa kuluvastuuseen, velkojien kuuleminen ei yleensä ole tarpeen. Tarvetta kuulemiseen voi olla silloin, jos raukeamisesitys koskee pesää, jossa olisi velkojillekin jaettavia varoja. Konkurssiasiamiehen kuulemiseen voi olla erityistä tarvetta, jos käy ilmi, että konkurssiasiamiehellä on ollut hyvin lyhyt aika tutustua asiaan ja harkita julkisselvityksen tarvetta.

Myös pesänhoitajaa on yleensä syytä kuulla, jos esityksen on tehnyt muu kuin pesänhoitaja itse. Pesänhoitajan kuulemista voidaan tällöin pitää aiheettomana vain, jos kysymyksessä on selvästi perusteeton hakemus.

Päätökseen, jolla konkurssi on määrätty raukeamaan, voi hakea muutosta velkoja, joka on vaatinut konkurssin jatkamista. Pesänhoitaja ja velallinen voivat hakea muutosta pesänhoitajan palkkion osalta. Jos raukeamisesitys on hylätty, päätökseen ei saa hakea 7 §:n mukaan muutosta.

4 §. *Pesänhoitajan palkkio konkurssin rauetessa.* Pykälän *1 momentista* käy ilmi pääsääntö, jonka mukaan pesänhoitaja saisi palkkionsa ja korvauksen hänelle aiheutuneista kustannuksista pesän varoista silloinkin, kun konkurssi raukeaa. Tätä varten pesänhoitajalla olisi oikeus pidättää ja myydä pesään kuuluvaa omaisuutta. Pesänhoitajalla on nykyisin oikeus pidättää hallussaan olevaa velallisen omaisuutta palkkion maksamisen vakuudeksi. Selventävä muutos nykyiseen lakiin olisi se, että ehdotuksen mukaan pesänhoitaja saisi myös myydä omaisuuden. Pesänhoitaja voisi periä saatavaansa myös ulosottoteitse, jollei velallinen maksa saatavaa vapaaehtoisesti. Ulosmittaus voidaan kohdistaa pesänhoitajan hallussa silloin olevaan velallisen omaisuuteen ja pesänhoitajalla on varoihin velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 3 §:n 1 momentin mukainen etuoikeus.

Jos pesän varat eivät riitä pesänhoitajan palkkion maksamiseen, pesänhoitajalla olisi 5 §:n nojalla oikeus saada osa palkkiostaan valtion varoista. Uudistusta on perusteltu yleisperusteluissa.

Nykyisin tuomioistuin vahvistaa pesänhoitajan palkkion suuruuden ja palkkio maksetaan velallisen varoista (konkurssisäännön 50 §:n 3 momentti). Asiassa on kuultava pesänhoitajaa ja velkojainkuulustelussa läsnä olevaa velallista. Myös velkojainkuulusteluun osallistuvat velkojat voivat lausua asiasta. Pesänhoitajan palkkion on oltava kohtuullinen ottaen huomioon työn vaativuus, tehty työ ja muut seikat. Käytännössä palkkio määräytyy konkurssiasian neuvottelukunnan palkkiosuosituksen mukaisesti. Pesänhoitajalle määrätään maksettavaksi myös tehtävän kannalta tarpeelliset kustannukset.

Pesänhoitajan palkkion on ehdotuksen mukaan oltava kohtuullinen. Kohtuullisuutta tulee arvioida niin kuin nykyisinkin lain mukaan erityisesti työn vaativuuden, tehdyn työn ja muiden seikkojen perusteella. Tekemistään toimenpiteistä pesänhoitajan tulee esittää *2 momentin* nojalla tuomioistuimelle eritelty lasku. Toimenpiteet on ehdotuksen mukaan eriteltävä myös silloin, kun konkurssi raukeaa vasta menettelyn myöhemmässä vaiheessa. Tällöin palkkioperusteena voidaan ainakin osin käyttää myös pesän rahaksimuuttoarvoa. Jos pesänhoitaja vaatii maksua valtion varoista, laskun yhteydessä on esitettävä selvitys siitä, minkä verran pesässä on varoja käytettäväksi palkkion ja kulujen maksamiseen.

Kun tuomioistuin määrää konkurssin raukeamaan, se vahvistaisi pesänhoitajan palkkion ja korvauksen suuruuden. Velalliselle olisi aina varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi. Harkintansa mukaan tuomioistuin voisi kuulla myös konkurssiasiamiestä ja velkojia. Konkurssiasiamies voisi myös omasta aloitteestaan lausua pesänhoitajan palkkiovaatimuksesta. Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain nojalla konkurssiasiamies voi valvoa velkojien päättämän palkkion kohtuullisuutta (7 §:n 3 momentti).

Tuomioistuin päättäisi myös siitä, miltä osin korvausta maksetaan valtion varoista. Tämä päätös tehtäisiin pesänhoitajan velallisen varoista esittämän selvityksen perusteella. Korvauksen määrää koskeva säännös on 5 §:n 1 momentissa.

Tuomioistuimen tässä pykälässä tarkoitettuun päätöksen voidaan hakea muutosta valittamalla. Myös konkurssiasiamiehellä olisi muutoksenhakuoikeus.

5 §. *Valtion varoista pesänhoitajalle maksettava korvaus.* Pesänhoitajalla olisi *1 mo-*

mentin nojalla toissijainen oikeus saada pesäluettelon ja velallisselvityksen laatimisesta korvausta valtion varoista. Korvauksen enimmäismäärä on 500 euroa. Ensisijaisesti korvauksen maksuun olisi kuitenkin käytettävä pesän varoja ja valtion varoista korvausta maksettaisiin vain, jos pesän varat jäävät alle 500 euron. Tällöin korvauksen määrä olisi siis 500 euron ja pesän varojen erotus.

Pykälän *2 momentti* koskee palkkion maksamista silloin, kun konkurssi raukeamisen sijasta jatkuu 11 luvussa tarkoitettuna julkisselvityksenä. Kun päätös julkisselvitykseen siirtymisestä on tehty, konkurssiasiamies voisi päättää siitä, että pesänhoitajan palkkio maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista ja velallisen omaisuus siirtyy pesänhoitajalta julkisselvittäjän hallintaan. Tällainen menettely voi olla tarkoituksenmukainen esimerkiksi sen vuoksi, että pesän omaisuuden realisointia on syytä siirtää myöhempään ajankohtaan. Jos pesänhoitaja on 4 §:n 2 momentin nojalla pidättänyt velallisen omaisuutta, hänen olisi tietenkin luovutettava omaisuus konkurssiasiamiehen määräämälle julkisselvittäjälle sen jälkeen, kun päätös palkkion maksatuksesta on tehty. Näissäkin tapauksissa tuomioistuin määrää palkkion suuruuden ja konkurssiasiamies tekee vain päätöksen siitä, käytetäänkö maksamiseen konkurssipesän varoja. Myöhemmin, kun konkurssipesään kuuluva omaisuus on realisoitu, valtio voisi saada pesänhoitajalle maksetusta palkkiosta korvauksen, jos pesän varat siihen riittävät.

6 §. *Kustannusten vastattavaksi ottaminen.* Raukeamiskelpoinen konkurssi voi ehdotuksen mukaan jatkua, jos yksi tai useampi velkojista ottaa konkurssimenettelyn kustannukset vastattavakseen. Konkurssisääntöön asiasta ei sisälly nimenomaisia säännöksiä, mutta menettely on perustunut pitkäaikaiseen käytäntöön.

Pykälän *1 momentin* mukaan velkojan on ilmoitettava vastattavaksi ottamisesta pesänhoitajalle. Pesänhoitaja voi tiedustella velkojien halukkuutta kustannusvastuuseen heti, kun käy selville, että pesän varoin konkurssia ei pystytä saattamaan loppuun. Ennen konkurssin raukeamisesityksen tekemistä pesänhoitajalla on myös velvollisuus 2 §:n 2 momentin mukaisesti tehdä tällainen tiedustelu.

Ehdotuksen mukaan kuluvastuuseen sitoutuva velkoja voisi rajoittaa vastuutaan. Velkoja voisi ilmoittaa pesänhoitajalle vastuunsa olevan voimassa, kunnes velkojan sitoumuksessaan yksilöimät toimenpiteet on tehty. Sitoumus on vapaamuotoinen, mutta yleensä pesänhoitajan on syytä vaatia se kirjallisena. Velkoja ei sitoumuksessaan voisi rajoittaa kuluvastuutaan johonkin rahamäärään vaan ainoastaan niin, että kuluvastuu on voimassa sellaisen ajan, jonka kuluessa velkojan yksilöimät toimenpiteet tulevat suoritetuiksi. Käytännössä tavallista on, että velkoja sitoutuu kuluvastuuseen sen vuoksi, että velkoja arvioi jonkin takaisinsaantikanteen tuottavan pesään velkojille jaettavia varoja. Velkoja ei kuitenkaan voisi rajoittaa vastuutaan vain kyseisestä oikeudenkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin vaan olisi vastuussa myös muista konkurssimenettelyn kustannuksista, kunnes kanteesta on saatu lainvoimainen ratkaisu. Sallittuna voidaan kuitenkin pitää sellaista nykykäytäntöä vastaavaa rajoitusta, jonka mukaan velkoja ei vastaa muiden, myöhemmin mahdollisesti päätettävien erillisoikeudenkäyntien kustannuksista lainkaan, ja vastaa vain siitä yksilöidystä takaisinsaantioikeudenkäynnistä aiheutuvista kustannuksista, jonka vuoksi velkoja on pitänyt konkurssin jatkamista aiheellisena.

Velkoja ei liioin voisi rajoittaa vastuutaan niin, että se loukkaisi velkojien yhdenvertaisuutta. Velkoja ei esimerkiksi voi edellyttää, että vain määrätyt takaisinsaantikanteet nostetaan. Velkoja ei myöskään voi sitoutua vastuuseen ehdolla, että konkurssipesä ei nosta velkojaa itseään vastaan takaisinsaantikannetta. Takaisinsaantiriski voi tällöin käytännössä aiheuttaa sen, että velkoja ei edes sitoudu kuluvastuuseen. Velkojan sitoumukselta edellytetään myös, että sen mukaisesti menettelyä on tarkoituksenmukaista jatkaa. Tämä tarkoittaa ennen muuta sitä, että sitoumuksen tulee olla niin kattava, että sen voidaan olettaa riittävän konkurssimenettelyn loppuunsaattamiseksi tarvittaviin kustannuksiin. Kuluvastuun ottanutta velkojaa suojaa konkurssipesän asiattomalta menettelyltä se, että pesä voidaan määrätä julkisselvitykseen.

Konkurssimenettelyn kustannuksia olisivat *2 momentin* mukaan tuomioistuinmenettelystä perittävät oikeudenkäyntimaksut, pesän-

hoitajan palkkio sekä pesän selvityksestä ja hoidosta aiheutuvat muut kustannukset. Velkojan kuluvastuu käsittäisi myös sellaiset kustannukset, jotka ovat syntyneet ennen sitoumuksen antamista. Tällaisia kustannuksia sitoumuksessa ei olisi mahdollista rajata pois kuluvastuun piiristä. Konkurssimenettelystä aiheutuvien kustannusten lisäksi kuluvastuu ei koskisi muita pesän massavelkoja. Velkojan vastuu rajoittuisi siis pesän varsinaisiin selvitys- ja hoitokustannuksiin. Vastuu ei kata esimerkiksi takaisinsaantikanteen vastaajalle maksettavaksi tuomittavia oikeudenkäyntikuluja.

Pesänhoitaja voi olla hyväksymättä velkojan ilmoituksen kulujen vastattavaksi ottamisesta. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että velkoja on rajannut vastuutaan tavalla, joka ei ole hyväksyttävissä. Perusteena voi olla myös syy epäillä velkojan maksukykyä. Jos pesänhoitaja ei hyväksy velkojan ilmoitusta, pykälän *3 momentin* mukaan pesänhoitaja tai velkoja voisi saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi, voidaanko ja millä ehdoin velkojan sitoumus hyväksyä. Pesänhoitaja voi edellyttää velkojalta vakuutta sitoumukselleen. Jollei velkoja aseta vakuutta, asia olisi saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi. Vaikka velkoja sitoutuisi kuluvastuuseen, voi konkurssin jatkaminen olla silti epätarkoituksenmukaista esimerkiksi tilanteessa, jossa on ilmeistä, että pesään ei takaisinsaannillakaan ole saatavissa kuin vain hyvin vähän varoja. Tällaisessa tilanteessa pesänhoitajan tulee 1 §:n 1 momentin nojalla tehdä esitys konkurssin raukeamisesta ja esityksen käsittelyn yhteydessä tulee ratkaistavaksi kysymys siitä, jatketaanko konkurssia velkojan kuluvastuulla. Kaikki vastattavaksi ottamiseen liittyvät vaatimukset on muutenkin tehtävä aina ennen kuin tuomioistuin päättää konkurssin raukeamisesta. Tuomioistuimen päätökseen, jolla velkojan vaatimus sitoumuksen hyväksymisestä on hylätty, voidaan hakea muutosta valittamalla. Tuomioistuin voi 3 luvun 11 §:n 2 momentin nojalla määrätä konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset pysymään voimassa, kunnes konkurssin raukeamista koskeva päätös on lainvoimainen.

7 §. *Ilmoituksen ja muutoksenhaku.* Pykälän *1 momentissa* viitataan 22 lukuun, johon sisältyvät säännökset konkurssin raukeamisesta ilmoittamisesta.

Pykälän *2 momentin* mukaan muutosta ei saa hakea päätökseen, jolla konkurssin raukeamista koskeva esitys on hylätty. Hylkäämisen jälkeen konkurssi jatkuu, mutta raukeamisesitys voidaan tehdä uudelleen, jos siihen syntyy peruste. Myös julkisselvitykseen siirtyminen on mahdollinen.

11 luku. **Julkisselvitys**

Lukuun sisältyvät uudet säännökset konkurssin jatkamisesta julkisselvityksenä.

1 §. *Julkisselvitykseen siirtyminen.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset konkurssin jatkamisesta julkisselvityksenä. Julkisselvityksestä päättäisi tuomioistuin konkurssiasiamiehen esityksestä.

Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssi voitaisiin määrätä jatkumaan julkisselvityksenä, jos sitä voidaan pitää perusteltuna pesän varojen vähäisyyden taikka velalliseen tai konkurssipesään kohdistuvien selvitystarpeiden tai muun erityisen syyn vuoksi. Tavallisimmin asia tulisi tuomioistuimen harkittavaksi pesänhoitajan raukeamisesityksen yhteydessä. Konkurssiasiamies saa tiedon raukeamisesityksestä pesänhoitajalta 10 luvun 2 §:n nojalla ja pesänhoitaja voi luonnollisesti muutenkin neuvotella julkisselvityksen tarpeesta konkurssiasiamiehen kanssa. Pesäluettelon ja velallisselvityksen lisäksi konkurssiasiamies voi myös tarvita pesänhoitajalta muitakin pesää koskevia tietoja.

Yleensä julkisselvitys tulisi kyseeseen konkurssin raukeamisen vaihtoehtona. Julkisselvitykseen voitaisiin määrätä sellainenkin konkurssipesä, joka varojensa määrän puolesta voisi edelleen jatkua normaalimenettelyssä, mutta jossa konkurssiasiamiehen mielestä on tarvetta esimerkiksi selvittää velallisen tai pesän hallinnon toimia. Konkurssi voitaisiin määrätä jatkumaan julkisselvityksenä silloinkin, kun joku velkojista on ilmoittanut ottavansa tai on ottanut konkurssikustannukset vastattavakseen.

Julkisselvityksen tarve voi toisinaan johtua siitä, että konkurssiasiamies pitää tarpeellisena perusteellisemmin selvittää velallisen konkurssia edeltänyttä toimintaa. Konkurssiasiamies voi nykyisinkin määrätä raukeavissa konkurssipesissä suoritettavaksi erityis-

tarkastuksen, jossa selvitetään velallisen tilit ja tarkastetaan konkurssia edeltänyt toiminta. Tämä olisi edelleenkin mahdollista eikä julkisselvitys olisi välttämätön erityistarkastuksen toimittamiseksi. Erityistarkastuksissa on tullut esiin muun muassa takaisinsaantiperusteita ja yhtiöoikeudellisia vastuuperusteita, jotka eivät konkurssin rauetessa ole johtaneet toimenpiteisiin. Julkisselvityksessä konkurssipesään 2 §:n nojalla määrättävä julkisselvittäjä voisi pesänhoitajana ajaa tarvittavia kanteita velkojien hyväksi.

Julkisselvitys tulisi, kuten edellä on todettu, kysymykseen myös, jos selvitystarpeet kohdistuvat konkurssipesään. Esimerkiksi epäilyt pesänhoitajan tai konkurssihallinnon väärinkäytöksistä voisivat olla perusteena siirtymiselle julkisselvitykseen. Julkisselvitys voitaisiin määrätä myös muusta erityisestä syystä esimerkiksi tilanteessa, jossa pesänhoitaja on osoittautunut kyvyttömäksi täyttämään tehtäviään taikka pesänhoitajan ja velkojien väliset erimielisyydet ovat niin merkittäviä, ettei konkurssihallinto ole enää toimintakykyinen.

Pykälän *2 momentin* mukaan tuomioistuin voisi kuulla esityksestä velallista ja suurimpia velkojia. Pesänhoitajaa esityksestä olisi kuultava aina. Esitys voitaisiin käsitellä myös istunnossa. Jos julkisselvitykseen siirrytään ja pesänhoitajan määräys sen vuoksi lakkaa, tuomioistuimen on määrättävä pesänhoitajalle maksettavan palkkion suuruus. Palkkion määräämisessä noudatettaisiin 10 luvun 4 ja 5 §:n säännöksiä.

Päätökseen, jolla konkurssi on määrätty jatkumaan julkisselvityksenä, ei 6 §:n 2 momentin mukaan saa hakea muutosta.

2 §. *Julkisselvitykseen siirtymisen vaikutukset.* Julkisselvitykseen siirtymisen johdosta velkojien hallinto *1 momentin* mukaan lakkaa ja hallintoa ryhtyy hoitamaan konkurssiasiamiehen määräämä henkilö. Kysymyksessä on kuitenkin edelleen konkurssi, johon sovelletaan konkurssia koskevia säännöksiä, jollei toisin säädetä. Konkurssipesään aiemmin määrätyn pesänhoitajan tehtävä päättyy, kun päätös julkisselvitykseen siirtymisestä on tehty.

Julkisselvityksessä velkojilla ei olisi päätösvaltaa. Päätösvaltaa käyttäisi yksin konkurssiasiamiehen määräämä konkurssipesän julkisselvittäjä. Julkisselvittäjän tulisi täyttää pesänhoitajan kelpoisuusehdot. Estettä ei olisi sille, että pesänhoitaja jatkaisi konkurssiasiamiehen määräyksen perusteella julkisselvittäjänä. Myös pesänhoitotehtäviä hoitava asianajaja tai muu henkilö voisi tulla kyseeseen. Julkisselvittäjänä voisi toimia kelpoisuusehdot täyttävä konkurssiasiamiehen toimiston virkamieskin.

Pesänhoitajan on luovutettava konkurssipesässä oleva omaisuus julkisselvittäjän haltuun. Konkurssiasiamies voi 10 luvun 5 §:n 2 momentin nojalla päättää, että pesänhoitajan on luovutettava sellainenkin omaisuus, joka muuten voitaisiin käyttää pesänhoitajan palkkion maksuksi. Tällöin pesänhoitaja saa palkkionsa valtion varoista.

Pykälän *2 momentin* mukaan julkisselvittäjästä olisi soveltuvin osin voimassa, mitä konkurssilaissa tai muualla lainsäädännössä säädetään pesänhoitajasta. Lähtökohtana olisi, että julkisselvittäjä suorittaa samat tehtävät kuin pesänhoitaja. Osin julkisselvittäjän valtuudet olisivat laajemmat kuin pesänhoitajan normaalissa konkurssimenettelyssä. Kun velkojainhallintoa ei julkisselvityksessä ole, eivät esimerkiksi pesänhoitajan päätösvaltaa rajoittavat säännökset koskisi julkisselvittäjää. Konkurssiasiamies voisi lisäksi 2 momentin nojalla antaa määräyksiä siitä, missä laajuudessa ja miltä ajanjaksoilta julkisselvittäjän on täytettävä pesänhoitajalle kuuluva selontekovelvollisuus.

Julkisselvitys tulee tavallisesti kysymykseen varattomassa tai vähävaraisessa konkurssipesässä. Mahdollista on sekin, että konkurssipesässä on tai sinne saadaan julkisselvityksen aikana niin paljon varoja, että varat riittävät jako-osuuksien maksamiseen velkojille. Julkisselvittäjä voisi tällöin määrätä, että konkurssissa toimitetaan saatavien valvonta. Selvyyden vuoksi tämä on säännöksessä todettu nimenomaisesti, vaikka julkisselvittäjän toimivallan osalta muuten viitataan pesänhoitajaa koskeviin säännöksiin.

Ehdotuksen mukaan konkurssissa ei ryhdytä laatimaan valvontojen perusteella jakoluetteloehdotusta, jos on ilmeistä, että pesän varoista ei riitä velkojille jako-osuuksia (13 luvun 1 §:n 1 momentti). Säännös koskee myös julkisselvitystä. Jakoluetteloehdotuksen laatimiseen ryhdyttäisiin siis vasta sellaisessa

vaiheessa, jossa pesässä on varoja velkojille jaettavaksi tai on ennakoitavissa, että pesään saadaan esimerkiksi takaisinsaannin perusteella riittävästi varoja jako-osuuksien maksamiseen.

Konkurssiasiamies voisi *3 momentin* nojalla peruuttaa julkisselvittäjälle antamansa määräyksen ja määrätä uuden julkisselvittäjän. Peruuttamiselle saattaa olla aihetta samoista syistä kuin pesänhoitajan vapauttamiselle (8 luvun 6 §).

3 §. *Julkisselvityksen kustannukset.* Julkiselvityksestä aiheutuviin konkurssimenettelyn kustannuksiin käytettäisiin ensisijaisesti konkurssipesän varoja. Siltä osin kuin pesän varat eivät riitä, kustannuksista vastaisi valtio. Valtio ei kuitenkaan vastaisi sellaisista kustannuksista, jotka ovat syntyneet ennen julkisselvitykseen siirtymistä. Jos konkurssi on jatkunut ennen julkisselvitykseen siirtymistä velkojan ottaman kuluvastuun turvin, velkoja voisi saada korvauksen maksamistaan kuluista siltä osin kuin konkurssipesän varat siihen riittävät.

Kustannusten korvaamisesta päättäisi pykälän mukaan konkurssiasiamies. Julkisselvittäjän olisi esitettävä palkkionsa ja kustannusten perusteista vastaavanlainen selvitys kuin pesänhoitajan on esitettävä. Konkurssiasiamiehen päätöksen mukaisesti valtion varoista voitaisiin maksaa myös pesän juoksevia menoja, jollei pesässä ole varoja niiden maksamiseen.

4 §. *Julkisselvityksen päättäminen.* Pykälän *1 momentin* mukaan julkisselvityksessä olisi aina laadittava 19 luvussa tarkoitettu lopputilitys. Lopputilitys laadittaisiin silloinkin, kun pesässä ei ole varojen vähäisyyden vuoksi toimitettu konkurssivalvontaa eikä laadittu jakoluetteloa. Tällöin lopputilitys sisältää lähinnä tilityksen pesän ja valtion varojen käytöstä. Myös julkisselvittäjä voisi sopia konkurssiasiamiehen kanssa siitä, että pesän lopettamisen vaatimat toimenpiteet suoritetaan konkurssiasiamiehen tai hänen määräämänsä toimesta (19 luvun 3 §).

Julkisselvittäjän olisi toimitettava lopputilitys konkurssiasiamiehelle tarkastamista ja hyväksymistä varten. Hyväksytty lopputilitys olisi *2 momentin* mukaan aina toimitettava velalliselle. Velkojille lopputilitys olisi ehdotuksen mukaan toimitettava vain, jos pesän varat riittävät jako-osuuksien maksamiseen.

5 §. *Konkurssipesän hallinnon palauttaminen.* Julkisselvityksestä olisi mahdollista siirtyä takaisin normaaliin konkurssimenettelyyn, kun se syy, jonka vuoksi julkisselvitykseen on siirrytty, on poistunut. Pykälän *1 momentin* mukaan tuomioistuin määräisi tällöin pesänhoitajan ja päättäisi hallinnon palauttamisesta velkojille. Asia voisi tulla tuomioistuimen käsiteltäväksi konkurssiasiamiehen tai velkojan esityksestä. Esitys voitaisiin tehdä missä menettelyn vaiheessa hyvänsä.

Edellytyksenä konkurssihallinnon palauttamiselle olisi, että konkurssipesän varat riittävät konkurssimenettelyn kustannuksiin ja hallinnon palauttaminen on muuten perusteltua. Esimerkiksi, jos pesään on saatu huomattava määrä omaisuutta, on velkojainhallinnon palauttaminen luontevaa. Hallinnon palauttamiseksi voidaan yleensä edellyttää, että pesän varat riittävät jako-osuuksien maksamiseen. Julkisselvittäjäkin voi 2 §:n nojalla määrätä konkurssivalvonnasta, joten pelkän konkurssivalvonnan vuoksi julkisselvityksestä ei ole tarpeen siirtyä normaalimenettelyyn.

Pykälän *2 momentin* mukaan konkurssiasiamiehen olisi toimitettava esityksensä tiedoksi velalliselle ja suurimmille velkojille. Tuomioistuimen harkinnan mukaan esityksestä voitaisiin lisäksi kuulla velallista ja velkojia. Päätökseen, jolla konkurssipesä on määrätty palautettavaksi velkojien hallintoon, ei saa hakea muutosta (6 §:n 2 momentti).

6 §. *Ilmoitukset ja muutoksenhaku.* Pykälän *1 momentissa* viitattaisiin 22 lukuun, jonne sisältyvät säännökset siitä, miten julkisselvityksestä on ilmoitettava.

Pykälän *2 momentin* mukaan päätökseen, jolla konkurssi on määrätty jatkumaan julkisselvityksenä (8 §) tai jolla konkurssipesä on palautettu velkojien hallintoon (12 §), ei saa hakea muutosta.

12 luku. Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen

Lain 1 luvun 5 §:ssä on perussäännös siitä, mitkä saatavat ovat konkurssisaatavia. Lain 12 lukuun tulisi yleinen säännös siitä, mitä oikeuksia konkurssisaatavan haltijalla on (1 §), eräitä konkurssisaatavia koskevia eri-

tyissäännöksiä (2—4 §) sekä säännökset saatavien valvonnasta ja muusta ilmoittamisesta (5—17 §).

1 §. *Yleiset säännökset konkurssivelkojan asemasta*. Pykälään sisältyvät konkurssivelkojan asemaa koskevat yleiset säännökset.

Pykälän *1 momentti* ilmaisee yleisen periaatteen, jonka mukaan velkojia kohdellaan konkurssissa yhdenvertaisesti velkojan kansalaisuudesta taikka koti- tai asuinpaikasta riippumatta. Tältä osin säännös vastaa voimassaolevaa oikeuttamme. Yhdenvertaisen kohtelun periaate on siis yleinen ja ulottuu laajemmalle kuin EY:n maksukyvyttömyysasetuksen 39 artiklan määräys oikeudesta saatavien ilmoittamiseen. Pykälässä tuodaan myös esiin, että jokaisella velkojalla on oikeus käyttää velkojalle lain mukaan kuuluvia oikeuksia. Velkojan oikeuksien käyttö tarkoittaa muun muassa oikeutta saada tietoja pesästä ja sen hoidosta sekä oikeutta osallistua pesän hallintoon. Konkurssivalvonnan jälkeen nämä oikeudet kuuluvat vain velkojille, joiden saatavat voidaan valvonnan tai muun syyn vuoksi ottaa jakoluettelossa huomioon.

Mahdollisuus käyttää velkojan oikeuksia on siis yhtäläinen esimerkiksi saatavan määrästä ja etuoikeudesta riippumatta. Tästä on tosin eräitä tarkoituksenmukaisuussyistä johtuvia poikkeuksia. Niinpä pienvelkojalle voidaan maksaa jako-osuus pesänhoitajan arvion perusteella ja pienvelkojan tiedonsaanti pesän hallintoon osallistumiseksi edellyttää velkojalta enemmän omatoimisuutta kuin muilta velkojilta. Velkojan äänioikeus taas määräytyy saatavan suuruuden perusteella.

Pykälän *2 momentissa* luetellaan, millä tavalla velkoja voi saada suorituksen konkurssissa velallisen omaisuudesta. Velkojat saavat suorituksen ensisijaisesti jako-osuutena saatavansa määrän ja sille kuuluvan mahdollisen etuoikeuden mukaan. Panttivelkoja saa ottaa suorituksen panttina olevasta velallisen omaisuudesta. Ilman suoritusta jäänyt osa velasta on vakuudetonta konkurssisaatavaa. Lisäksi momentissa viitataan velkojan oikeuteen käyttää saatavansa kuittaukseen, josta säädetään 6 luvussa. Momenttiin kirjattuja periaatteita noudatetaan myös konkurssisäännön mukaan.

Pykälän *3 momenttiin* sisältyy eräitä rajoituksia velkojan asemaan. Rajoitukset koskevat velkojaa, jonka saatavan täytäntöönpanokelpoisuus on ennen konkurssin alkamista lakannut ulosottolain 24—26 §:n mukaisesti. Säännös perustuu maaliskuun 1 päivänä 2004 voimaan tulevaan konkurssisäännön 25 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan täytäntöönpanokelpoisuuden lakkaaminen ei vaikuta velkojan asemaan, jos saatava on täytäntöönpanokelpoisuuden aikana valvottu konkurssissa. Tästä säännöksestä poiketen ehdotuksen mukaan ratkaiseva ajankohta olisi kuitenkin konkurssin alkaminen, joten velkoja voi valvoa saatavansa ja saada sille jako-osuutta, jollei saatavan täytäntöönpanokelpoisuus ollut ennen konkurssin alkamista lakannut. Muutoksen syynä on se, että konkurssin kaikki oikeusvaikutukset liittyvät konkurssin alkamiseen. Perusteltuna voidaan pitää sitä, että velkoja, jolla on oikeus vaatia velallisen asettamista konkurssiin, saa konkurssissa velkojan aseman ja voi myös saada jako-osuuden saatavalleen. Konkurssin alkamista määräävänä ajankohtana puoltaa myös se, konkurssin alettua velkojalla ei ole oikeutta erillistäytäntöönpanoon.

Jos velkojan saatavaa koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ennen konkurssin alkamista lakannut, velkoja ei ehdotuksen mukaan voi valvoa saatavaansa eikä sitä oteta huomioon jakoluettelossa. Velkoja ei voi myöskään käyttää velkojalle kuuluvia muita oikeuksia kuten oikeutta käyttää päätösvaltaa konkurssissa (15 luvun 1 §).

Täytäntöönpanokelpoisuuden menettämisestä huolimatta velka ei lakkaa aineellisoikeudellisesti. Sen vuoksi täytäntöönpanokelpoisuuden määräajan päättyminen ei vaikuttaisi velkojan oikeuteen saada suoritus vakuutena olevasta velallisen omaisuudesta. Todettakoon, että velan vanhentumisesta annettavan lain 16 §:n mukaan myöskään velan aineellisoikeudellinen vanhentuminen ei estä velkojaa saamasta suoritusta sellaisesta vakuudeksi annetusta omaisuudesta, johon velkojalla on pantti- tai pidätysoikeus. Momentista käy myös ilmi, että täytäntöönpanokelpoisuuden lakkaamisesta huolimatta velkojalla säilyy oikeus käyttää saatavansa velalliselle olevan velkansa kuittaukseen.

2 §. *Vieraassa valuutassa oleva saatava.* Pykälän mukaan vieraassa valuutassa olevan

saatavan arvo määräytyisi konkurssissa Suomen rahana konkurssin alkamispäivän kurssin mukaan laskettuna. Ehdotettu säännös koskee vain vieraan valuutan arvon määräytymisen ajankohtaa. Säännös ei sitä vastoin estä velkojaa toimittamasta konkurssivalvontaa ulkomaan valuutassa. Velkojan ei liioin tarvitse ilmoittaa saatavan arvoa Suomen rahana, vaan pesänhoitajan tehtävänä on muuntaa ulkomaan rahassa valvottu saatava Suomen rahaksi.

Velkakirjalain (622/1947) 7 §:ssä on säännökset sen varalta, että velka on muun kuin maksupaikan rahalajin mukainen. Yleensä velan saa suorittaa maksupaikan rahalla maksupäivän arvoon, jollei toisin ole sovittu. Pykälään sisältyvät lisäksi säännökset, joilla suojataan velkojaa siltä, ettei velkojan asema kurssimuutosten vuoksi heikenny maksun viivästyessä. Lainkohdan nojalla velkojalla on tällöin valuutan arvon laskun perusteella oikeus vaatia maksua sen päivän kurssin mukaan, jona maksu olisi ollut suoritettava.

Konkurssisäännössä ulkomaan rahan määräisestä velvoitteesta ei ole erityissäännöksiä. Selvää on, että konkurssissa ulkomaan rahan määräinen saatava voidaan valvoa kyseisessä valuutassa. Jako-osuuksia laskettaessa saatava otettaneen yleensä huomioon maksupäivän kurssin mukaan lasketun määräisenä. Vakiintuneita menettelytapoja ei tiettävästi ole siitä, miten ulkomaan valuutan arvon vaihtelut otetaan huomioon konkurssivelkojan äänimäärää laskettaessa. Tämä johtunee siitä, ettei asia ole käytännössä ollut ajankohtainen tai asiasta ei ainakaan ole aiheutunut ongelmia.

Säännökset ulkomaan rahana olevan konkurssisaatavan huomioon ottamisesta poikkeavat toisistaan eri pohjoismaissa. Tanskan konkurssilakiin sisältyy säännös, jonka mukaan ulkomaan valuutassa oleva saatava muunnetaan Tanskan rahaksi sen päivän kurssin mukaan laskettuna, jona konkurssiin asettaminen tapahtui (6 luvun 40 §:n 2 kappale). Varojen jakoa tai velkojien äänioikeutta koskevissa säännöksissä ei muuntamista säännellä. Ruotsin konkurssilaissa on säännös, jonka mukaan ulkomaan rahassa oleva saatava otetaan huomioon sen päivän kurssin mukaan, jona jakoehdotus laaditaan. Jos varoja jaetaan velkojille ennakkoon, saatava otetaan huomioon maksupäivän kurssin mukaan (5:13 st. 3). Norjan laissa (Lov om fordringshavernes dekningsrett, 6:5 §) ulkomaan rahan määräinen saatava muunnetaan määräpäivän kurssin mukaan, jollei velkoja ole esittänyt vaatimusta tätä aikaisemman päivän kurssin käyttämisestä. Määräpäivällä tarkoitetaan konkurssissa yleensä päivää, jona konkurssihakemus tehtiin, jos velallinen asetetaan siitä hakemuksesta konkurssiin.

Ehdotuksen mukaan velkojan valvoman saatavan arvo määrättäisiin konkurssin alkamisajankohdan perusteella ja jako-osuuksia laskettaessa käytettäisiin siis alkamispäivän kurssia. Se, että saatavan arvoa ei määriteltäisi uudelleen konkurssin alkamisen jälkeen tapahtuneiden kurssimuutosten perusteella, helpottaa pesänhoitajan työtä, koska jako-osuudet voidaan laskea jakoluetteloon lopullisina. Ehdotus on siten omiaan yksinkertaistamaan menettelyä. Alkamispäivän arvo määräisi myös velkojan äänimäärän suuruuden, mikä helpottaa velkojainkokouksen järjestämistä. Valuuttakurssin muutokset voivat olla eri suuntaisia eikä konkurssin alkaessa voida varmuudella tietää, kenen eduksi kurssin kiinnittäminen konkurssin alkamishetkeen lopulta tulee. Tässä suhteessa ehdotus ei voi loukata velkojien yhdenvertaisuutta. Menettelyn myöhemmässä vaiheessa ei liioin jää tilaa arveluille esimerkiksi siitä, miten pesän varojen jakoajankohta on vaikuttanut velkojille tulevien jako-osuuksien suuruuteen.

Jos velkoja itse ilmoittaa ulkomaan rahassa olevan saatavansa Suomen rahassa esimerkiksi valvontakirjelmän päivämäärän kurssin mukaisena, muuntaminen konkurssin alkamisajankohdan kurssin perusteella on pesänhoitajan tehtävä. Ehdotettua säännöstä siis noudatettaisiin silloinkin, kun alkamispäivän kurssi johtaa siihen, että saatava velkojan käyttämän laskuperusteen mukaan laskettuna olisi pienempi kuin alkamispäivän kurssiin muunnettu saatava.

3 §. *Yhteisvelkasuhteet*. Pykälä koskee konkurssivalvontaa yhteisvelkasuhteessa eli silloin, kun velallisen velasta on annettu takaus tai pantti taikka velasta vastaa velallisen kanssavelallisena joku muukin henkilö.

Konkurssisäännössä erityisiä yhteisvelkasuhdetta koskevia säännöksiä ei ole. Jako-osuuden saamiseksi velkojan on valvottava

velalliselta oleva saatavansa. Takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999) 16 § edellyttää velalliselta olevan todellisen saatavan valvontaa. Velkojalla on tämä valvontavelvollisuus, kunnes takaaja on tehnyt velkojalle suorituksen. Takaajan ei tarvitse valvoa ehdollista takautumissaatavaansa, vaan takaaja voi vedota velkojan tai kanssatakaajan suorittamaan saman saatavan valvontaan. Sama koskee kanssavelallista ja vierasvelkapantin antajaa. Tässä tarkoitetussa yhteisvelkasuhteessa olevalla on aina oikeus valvoa velkojan kanssa rinnakkain ehdollinen takautumissaatavansa velalliselta. Jos yhteisvelkasuhteessa oleva on tehnyt velkojalle suorituksen ennen konkurssia, hänen on valvottava tähän suoritukseen perustuva saatavansa, jotta hän ei menettäisi miltään osin oikeuttaan vaatia kanssatakaajaa tai muuta samasta velasta vastuussa olevaa suorittamaan velasta omaa osuuttaan.

Pykälässä on säännökset sekä sen tilanteen varalta, että takaaja ei ole maksanut päävelkaa lainkaan tai on maksanut päävelan vain osaksi, että sen tilanteen varalta, että päävelka on maksettu takaajan toimesta kokonaan ennen valvontapäivää. Säännökset koskevat myös vierasvelkapantin antajaa ja velallisen kanssa yhteisvastuullisessa velkasuhteessa olevaa kanssavelallista.

Pykälän *1 momentin* mukaan velkoja voi valvoa saatavansa ottamatta huomioon takaajalta tai kanssavelalliselta konkurssin alkamisen jälkeen saamaansa suoritusta. Sama koskee tilannetta, jossa velkoja saa suorituksen velallisen velasta annetusta vierasvelkapantista. Säännös liittyy läheisesti 18 luvun 6 §:ään, jossa ehdotetaan säädettäväksi jako-osuuden maksamisesta yhteisvelkasuhteessa.

Pykälä ei koske velkojan äänimäärää, joka puolestaan määräytyy 15 luvun 3 §:n mukaan.

Velkoja voi siis ehdotuksen mukaan valvoa saatavan sen suuruisena kuin se oli konkurssin alkaessa. Koska toisaalta valvonnan laiminlyönti voi jäljempänä selostettavin tavoin johtaa takaajan vastuun vähenemiseen, velkojan on tältä välttyäkseen valvottava saatavansa velalliselta täysimääräisesti, siis ottamatta huomioon takaajan konkurssin alkamisen jälkeen tekemiä osasuorituksia. Velkojan siis kannattaa valvoa saatavansa sen määräisenä kuin säännös antaa mahdollisuuden, koska valvottu saatava otetaan huomioon velkojalle tulevaa jako-osuutta laskettaessa.

Takaaja puolestaan voi valintansa mukaan valvoa takautumissaatavansa sen suuruisena kuin hän on maksanut päävelkaa ennen konkurssin alkamista tai sen lisäksi myös ehdollisen saatavansa velalliselta eli konkurssin alkaessa maksamatta olevan päävelan. Estettä ei luonnollisesti ole sillekään, että takaaja valvoo takautumissaatavansa sen suuruisena kuin hän on maksanut päävelkaa valvonta-ajankohtaan mennessä. Ehdollisen takautumissaatavansa takaaja voi valvoa rinnakkain velkojan valvonnan kanssa. Toisaalta velkojan valvonta koituu myös takaajan hyväksi kuten nykyisinkin, joten ehdollista takautumissaatavaa takaajan ei ole tarpeen valvoa. Jos takaaja ennen jako-osuuksien maksamista maksaa päävelan kokonaan, takaajalle maksetaan jako-osuus velkojan valvonnan perusteella (18 luvun 6 §).

Jos takaaja on kuitenkin maksanut päävelan kokonaan ennen valvontapäivää, velkojalla ei enää ole saatavaa konkurssivelalliselta eikä edellä selostettua säännöstä sovelleta. Tällöin takaajan on valvottava takautumissaatavansa, jotta takaaja voisi saada konkurssipesän varoista jako-osuutta, jollei takaaja voi vedota velkojan ennen takaajan suoritusta jo tekemään valvontaan.

Valvontaa koskevat säännökset koskevat *2 momentin* mukaan myös vierasvelkapantin antajaa ja yhteisvastuullista kanssavelallista.

Takauksessa ja vierasvelkapanttauksessa erityinen kysymys on se, miten velkojan valvonnan laiminlyönti vaikuttaa velkojan oikeuteen periä velkaa takaajalta. Aikaisemman lainsäädännön mukaan velkoja menetti kokonaan oikeutensa takaajaa kohtaan, jos velkoja laiminlöi päävelan valvonnan. Nykyisin säännökset tästä sisältyvät lakiin takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta (16 §, vierasvelkapanttauksen osalta 41 §). Jos velkoja jättää saatavansa ilmoittamatta velallisen konkurssissa, takaaja vapautuu takausvastuusta siltä osin kuin velkoja olisi saatavansa valvomalla saanut päävelalle suorituksen konkurssipesän varoista, joten velkojan laiminlyönnin seuraamukset määräytyvät todellisten vaikutusten mukaan. Jos velkojille ei konkurssissa kerry jako-osuutta lainkaan,

velkoja voi vaatia koko päävelkaa takaajalta, vaikka velkoja olisi jättänyt saatavan valvomatta. Jos jako-osuutta olisi kertynyt 20 prosenttia päävelan määrästä, takaaja vapautuu maksamasta kyseistä määrää valvonnan laiminlyöneelle velkojalle. Lain siirtymäsäännösten mukaan näitä säännöksiä sovelletaan, vaikka sitoumus olisi annettu ennen lain voimaantuloa (44 §).

Takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta koskevassa laissa ei ole erityissäännöstä siitä, miten päävelan maksaneen takaajan laiminlyönti valvoa takautumissaatavansa velalliselta vaikuttaa takaajan takautumisoikeuteen muihin takaajiin nähden. Lain 16 §:n periaatetta voidaan tällöin soveltaa analogisesti, jotta takaajien asema ei olisi erilainen riippuen siitä, onko valvonnan laiminlyönyt velkoja vai päävelan maksanut takaaja. Tällä perusteella päävelan kokonaan ennen valvontapäivää maksanut takaaja menettäisi takautumisoikeutensa kanssatakaajiaan kohtaan sillä määrällä, jonka takaaja olisi saanut jako-osuutena konkurssipesästä valvomalla saatavansa.

4 §. *Rajoitukset velkojan oikeuteen saada suoritus.* Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi konkurssisäännön 26 §:ää (759/1991) vastaava säännös, jonka mukaan kohtuutonta palkkaa, palkkiota tai siihen rinnastettavaa etuutta koskevaa saatavaa ei voida määrätä maksettavaksi konkurssipesään kuuluvista varoista, jos saatava riitautetaan tällä perusteella. Kysymys on siis velallisen ja velkojan välisessä suhteessa pätevästä saatavasta, jota ei kuitenkaan voida hyväksyä maksettavaksi konkurssipesän varoista saatavan muita velkojia loukkaavan luonteen vuoksi. Jos tällainen palkka tai muu etuus on maksettu ennen konkurssia, se on takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain vastaavan sisältöisen 7 §:n mukaan peräytettävissä konkurssipesään.

Palkan tai muun etuuden ja tehdyn työn välistä epäsuhdetta arvioitaessa otetaan huomioon kyseiselle henkilölle aiemmin maksettu palkka, työsuhteen kesto, työn vaativuus ja paikkakunnalla samasta työstä yleensä maksettava palkka. Asiaa on käsitelty laajalti hallituksen esityksessä eduskunnalle takaisinsaantia konkurssipesään koskevaksi lainsäädännöksi (HE 102/1990 vp).

Riitauttajana voi puheena olevissa tapauksissa olla myös palkkaturva-asiaa hoitava työvoimaviranomainen, sillä palkkaturvalain (866/1998) 24 §:n 2 momentin nojalla työvoima- ja elinkeinokeskuksella on oikeus tehdä muistutus sellaista konkurssissa valvottua saatavaa vastaan, joka voi tulla palkkaturvana maksettavaksi. Vastaava säännös sisältyy merimiesten palkkaturvalakiin (1108/2000, 22 §).

Kohtuutonta palkkaa tai muuta etuutta ei myöskään voida käyttää kuittaukseen, mistä on nimenomainen säännös 6 luvun 2 §:ssä.

Pykälän *2 momentissa* ehdotetaan säädettäväksi eräistä rajoituksista ulkomaisten julkisoikeudellisten saatavien maksunsaantioikeuteen konkurssissa.

Vieraalle valtiolle maksettavaa veroa tai muuta toisessa valtiossa määrättyä julkista maksua ei voitaisi liioin suomalaisessa konkurssissa hyväksyä silloin, jos kyseinen valtio ei hyväksy sikäläisessä maksukyvyttömyysmenettelyssä Suomessa määrättyä veroa tai maksua. Valtiolla ei ole yleistä velvollisuutta tunnustaa toisessa valtiossa määrättyjä veroja ja muita julkisoikeudellisia maksuja. Tunnustaminen edellyttää siis vastavuoroisuutta eli että Suomessa määrätty vero tai maksu tunnustetaan vastaavasti toisessa valtiossa. Konkurssissa ei kuitenkaan voitaisi ottaa huomioon sellaista vieraassa valtiossa määrättyä veroa tai julkista maksua, jota ei voida pitää oikeusjärjestyksen perusteiden mukaisena. Pesänhoitaja voisi olla hyväksymättä jakoluetteloon esimerkiksi valvontaa, joka perustuu luonteeltaan konfiskatorisiin veroluonteisiin maksuihin.

EU:n jäsenvaltioiden suhteen on huomattava, että EY:n maksukyvyttömyysasetuksen mukaan velkojalla, jolla on asuin- tai kotipaikka muussa jäsenvaltiossa kuin menettelyn aloitusvaltiossa, mukaan lukien jäsenvaltion vero- ja sosiaaliturvaviranomaiset, on oikeus ilmoittaa vaatimuksensa maksukyvyttömyysmenettelyssä (39 artikla).

Momentissa tarkoitettuja saatavia ei voida konkurssissa käyttää myöskään kuittaukseen. Tämä käy ilmi 6 luvun 2 §:stä.

Momentissa säädetään vain vieraan valtion julkisoikeudellisista saatavista. Konkurssissa ei voisi edelleenkään saada suoritusta sellaisen saatavan perusteella, jolle oikeusjärjes-

tyksessä ei yleensäkään anneta oikeussuojaa ja jota ei voi esimerkiksi vaatia kanneteitse. Tällaisia ovat muun muassa saatavat, joita pidetään hyvän tavan vastaisina (esimerkiksi uhkapelivelka tai niin sanottu musta kauppahinta).

5 §. *Valvontapäivän määrääminen.* Tuomioistuin ei enää määräisi valvontapäivää vaan *1 momentin* mukaan valvontapäivän määrääminen kuuluisi pesänhoitajan tehtäviin.

Pesänhoitaja voisi määrätä valvontapäivän vasta pesäluettelon valmistumisen jälkeen. Jollei pesäluettelon valmistuttua ole tehty hakemusta konkurssin raukeamiseksi, pesänhoitajan on ilman aiheetonta viivytystä määrättävä päivä, jona velkojien on ehdotuksen 6 §:n mukaan valvottava saatavansa. Nykyisin saatavien valvonnalle varataan aikaa noin kaksi kuukautta. Ehdotuksen mukaan pesänhoitaja voisi käyttää harkintavaltaa tämän ajan pituuden määräämisessä niin, että aikaa jää riittävästi esimerkiksi tiedon toimittamiseen ulkomailla oleville konkurssivelkojille. Valvontapäivä olisi aikaisintaan kuukauden ja viimeistään kahden kuukauden kuluttua siitä, kun pesänhoitaja määrää valvontapäivän.

Työryhmän ehdotuksen mukaan tuomioistuin olisi määrännyt valvontapäivän jo konkurssiin asettamisen yhteydessä, jolloin valvontapäivästä ei olisi ollut tarpeen kuuluttaa erikseen. Tästä vaihtoehdosta on kuitenkin luovuttu. Se johtuu ennen kaikkea siitä, että nykyisin yli puolet alkaneista konkursseista raukeaa varojen puutteessa. Näissä tilanteissa valvontapäivän määräämisestä aiheutuisi väistämättä sekä pesänhoitajille että velkojille tarpeetonta työtä ja kustannuksia. Vaikka ehdotetussa vaihtoehdossakin konkurssi voisi raueta valvontapäivän määräämisen ja vielä valvontapäivänkin jälkeen, on ilmeistä, että raukeavissa konkursseissa valvontapäivää ei yleensä määrättäisi. Ehdotettu vaihtoehto turvaa myös konkurssimenettelyn tarkoituksenmukaisen kulun, koska valvontapäivä ei voi olla ennen kuin pesäluettelo ja velallisselvitys ovat valmistuneet.

Pykälän *2 momentin* mukaan pesänhoitajan on viivytyksettä ilmoitettava valvontapäivän määräämisestä tuomioistuimelle. Tieto on tarpeen jo sen vuoksi, että tuomioistuimen tehtävänä on ilmoittaa valvontapäivästä konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin. Sen sijaan kuulutuksen julkaiseminen on pesänhoitajan tehtävä. Konkurssivalvontaa koskevasta kuulutuksesta ja muista valvontaan liittyvistä ilmoituksista säädetään 22 luvussa.

Esitystä konkurssin raukeamiseksi ei voida tehdä ennen kuin pesäluettelo ja velallisselvitys on laadittu (10 luvun 1 §). Ehdotuksen 10 lukuun ei sisälly takarajaa konkurssin raukeamista koskevan esityksen tekemiselle. Jotta asiasta ei aiheutuisi epäselvyyttä, pykälän *3 momentissa* on nimenomainen säännös siitä, että valvontapäivän määrääminen ei vaikuta mahdollisuuteen määrätä konkurssi raukeamaan.

Pykälän *4 momentin* mukaan pesänhoitaja voi määrätä uuden valvontapäivän, jos siihen on tarvetta valvontapäivän määräämisessä sattuneen virheen tai muun syyn vuoksi. Säännös on tarpeen esimerkiksi sellaisten tilanteiden varalta, että valvontapäivää koskevassa kuulutuksessa on virhe tai puute taikka valvonta-aika on määrätty liian lyhyeksi.

Jos pesänhoitaja on laiminlyönyt valvontapäivän määräämisen, tuomioistuin voi 8 luvun 10 §:n nojalla velkojan tai velallisen esityksestä määrätä pesänhoitajan suorittamaan tehtävän määräajassa ja asettaa tehosteeksi uhkasakon. Pesänhoitajan laiminlyönti voi myös olla peruste pesänhoitajan vapauttamiseen ja uuden määräämiseen. Myös konkurssiasiamies voi esittää vastaavat vaatimukset (konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 7 §:n 1 ja 2 momentti).

6 §. *Saatavan valvonta.* Ehdotuksessa lähtökohtana on, niin kuin yleisperusteluissa on todettu, että velkojan on edelleenkin valvottava saatavansa konkurssissa. Ehdotus sisältää kuitenkin nykytilaan sen merkittävän poikkeuksen, että pesänhoitaja voi ottaa selvänä pitämänsä saatavat huomioon ilman valvontaa (8 §). Toisin kuin nykyisin, valvonnan laiminlyönti ei johtaisi jako-osuuden menettämiseen, sillä velkoja voisi valvoa saatavansa jälkivalvontana viivästymisen syystä riippumatta (16 §).

Valvontaa koskeva pääsääntö käy ilmi pykälän *1 momentista.* Sen mukaan saatava on siis valvottava viimeistään valvontapäivänä, jollei saatavaa oteta huomioon ilman valvontaa. Valvontamenettely olisi samanlainen

kuin nykyisinkin. Velkojan tulee ilmoittaa saatavansa toimittamalla pesänhoitajalle 7 §:ssä tarkoitettu valvontakirjelmä. Valvontakirjelmät toimitettaisiin siis aina, eikä kuten nykyisin tuomioistuimen määräyksestä, pesänhoitajalle. Momentin mukaan valvontakirjelmä on toimitettava kirjallisena. Valvontakirjelmä voidaan toimittaa pesänhoitajalle sähköisenä viestinä lähettämällä se telekopiona tai sähköpostina taikka automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen vastaanottajan tietojärjestelmään. Sähköinen viesti on määritelty sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 4 §:ssä. Sen mukaan sähköisellä viestillä tarkoitetaan sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä tarvittaessa kirjalliseen muotoon tallennettavissa olevaa informaatiota. Kun valvontakirjelmä toimitetaan sähköisenä viestinä, sen perilletulon oikea-aikaisuutta arvioidaan mainitun lain 10 §:ää vastaavasti. Tästä sisältyy säännös 22 luvun 6 §:ään. Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi silloin, kun se on vastaanottajan käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä. Muun muassa vastaanottajan laitteen epäkuntoisuuden vuoksi viestin saapumisajankohtana voidaan pitää lähetysajankohtaa. Valvontakirjelmän muotoa ja toimittamista koskevat säännökset vastaavat voimassa olevaa oikeutta.

Jos valvontakirjelmä toimitetaan erehdyksessä tuomioistuimelle viimeistään valvontapäivänä, valvontaa pidetään ajoissa tehtynä. Tästä on nimenomainen säännös *2 momentissa*, jossa viitataan lisäksi jälkivalvontamahdollisuuteen, jota koskevat säännökset ovat 16 §:ssä.

Pykälästä käy ilmi, että valvontavelvollisuus koskee velkojaa, joka haluaa saada jako-osuutta konkurssipesän varoista. Myös panttivelkojan on valvottava saatavansa saadakseen suoritusta muustakin kuin panttina olevasta velallisen omaisuudesta. Jos panttivelkoja haluaa suorituksen vain panttiomaisuudesta, velkojan on esitettävä panttioikeudestaan ja panttisaatavasta 9 §:n nojalla konkurssivalvontaa vastaava selvitys.

Pykälän *3 momentissa* viitataan 17 §:ään, jossa säädetään konkurssivalvonnasta liikkeeseenlaskijan konkurssissa.

7 §. *Valvontakirjelmä*. Pykälän *1 momentissa* yksilöidään valvontakirjelmän sisältö. Konkurssivalvonnan yksityiskohtaisuudella pyritään helpottamaan saatavien selvittämistä ja vähentämään riitautusten tarvetta, mitä edesauttaa se, että valvontakirjelmästä ilmenevät riittävät tiedot valvonnasta. Puutteet valvontakirjelmässä eivät yleensä voi johtaa siihen, että velkoja menettäisi oikeuden saada maksun pesän varoista, sillä pesänhoitajalla on 13 §:n mukaan velvollisuus pyytää velkojalta tarpeellisia täydennyksiä tai oikaisuja. Uuden tai lisätyn vaatimuksen esittäminen ei kuitenkaan olisi mahdollista muuten kuin 16 §:ssä tarkoitettuna jälkivalvontana ja siitä perittävää maksua vastaan.

Valvontakirjelmän sisältö on lueteltu kuudessa kohdassa. Asiasisällöltään luettelo vastaa konkurssisäännön 24 §:n 1 momenttia (796/1998), jossa valvonnan sisällöstä nykyisin säädetään.

Valvontakirjelmässä on aina ilmoitettava saatavan määrä eriteltynä pääomaan ja sille kertyneeseen korkoon (1 kohta). Saatava voidaan ilmoittaa myös ulkomaan valuutassa.

Velan pääoma on ilmoitettava silloinkin, kun saatavan lopullinen määrä ei ole selvillä. Tällöin velkojan on valvottava saatavansa enimmäismääräisenä. Velkoja ei kuitenkaan aina pysty arvioimaan saatavansa enimmäismäärää. Tällöin velkojan on ilmoitettava syy tähän. Tyypillinen tilanne on rakennusurakassa, jossa rakennuttaja tai ostaja voi valvoa urakoitsijan takuuajan vastuuseen perustuvan ehdollisen saatavansa vastuun ollessa voimassa, vaikka mitään virhettä tai sopimusrikkomusta ei olisi ilmennyt. Rakennusalan yleisten sopimusehtojen mukaan urakoitsija on vastuussa 10 vuotta normaalin takuuajan jälkeenkin sellaisista virheistä, jotka ovat perustuneet urakoitsijan törkeään laiminlyöntiin ja joita tilaajalla ei ole ollut mahdollista havaita vastaanotto- tai takuuajan tarkastuksessa taikka kun virhe on seurausta sovitun laadunvarmistuksen olennaisesta laiminlyönnistä.

Valvontakirjelmästä tulee käydä ilmi saatava peruste riittävästi yksilöitynä (2 kohta). Saatavan perusteena on ilmoitettava se oikeussuhde, jonka nojalla saatava on syntynyt. Saatavan peruste on ilmoitettava myös silloin, kun velkoja ei voi ilmoittaa saatavan määrää tai enimmäismäärää. Oikeussuhteen

ilmoittaminen yksilöi saatavan lajin, joka voi olla esimerkiksi työsuhdesaatava, vuokravelka, vakuutussopimuksesta johtuva saatava, tavarantoimitukseen perustuva saatava tai verosaatava. Epäselvyyksien ja riitautusten välttämiseksi velkojan on tarpeen perustella saatavansa aiheellisuus erityisesti silloin, kun saatava ei jostakin syystä ole lopullinen. Saatavan syntyajankohdan yksilöinti on puolestaan tärkeää varsinkin kestovelkasuhteissa samoin kuin silloin, kun velallisen maksettavaksi ei ole ehditty toimittaa laskua ennen konkurssin alkamista syntyneestä saatavasta.

Valvontakirjelmässä on 1 kohdan mukaan eriteltävä pääoma ja korko. Velkojan on valvontakirjelmässään lisäksi yksilöitävä koron peruste ja myös se aika, jolta korkoa vaaditaan (3 kohta). Jos velkoja vaatii korkoa, valvontakirjelmästä tulee käydä erikseen ilmi pääomalle ennen konkurssin alkamista kertynyt korko sekä se korko, jota velkoja vaatii maksettavaksi konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta. Kertyneen ja maksettavaksi vaadittavan koron osalta ei riitä korkoperusteen ilmoittaminen, vaan velkojan on laskettava ennen konkurssin alkamista velalle kertyneen koron rahamäärä. Myös viivästyskoron osuus ja mahdolliset muut viivästysseuraamukset on yksilöitävä.

Velkojan on esitettävä mahdollinen etuoikeusvaatimuksensa valvontakirjelmässä ja perusteltava se (4 kohta). Etuoikeusvaatimuksen esittäminen koskee lähinnä saatavia, joita turvaa yrityskiinnitys sekä sellaisia saatavia, jotka ovat syntyneet yrityksen saneerausmenettelyn alkamisen ja lakkaamisen välisenä aikana. Viimeksi mainitusta etuoikeudesta säädetään lähemmin yrityksen saneerauksesta annetun lain 32 §:n 2 momentissa. Saatavien etuoikeus voidaan kuitenkin 13 §:n mukaan ottaa huomioon, vaikka velkoja ei olisi esittänyt siitä vaatimusta, jos etuoikeuden peruste ilmenee riittävästi valvonta-asiakirjoista tai se on muuten pesänhoitajan tiedossa.

Panttivelkojan on valvottava saatavansa, jos velkoja vaatii jako-osuutta saatavalleen. Vaikka velkoja ei vaadi jako-osuutta, velkojan on esitettävä 9 §:ssä tarkoitettuna selvityksenä saatavastaan valvontakirjelmään sisällytettävät tiedot. Molemmissa tapauksissa panttivelkojan on valvontakirjelmässä ilmoitettava tiedot panttioikeuden perusteesta ja sisällöstä (5 kohta).

Valvontakirjelmästä tulee käydä ilmi velkojan yhteystiedot (6 kohta). Yhteystiedot on yksilöitävä niin, että pesänhoitaja saa tiedon myös siitä henkilöstä tai yksiköstä, jolle valvontaa koskevat tiedustelut voi osoittaa.

Pykälän *2 momentin* mukaan velkojalla olisi velvollisuus yksilöidä täsmällisesti se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon velkoja vetoaa. Velkoja voisi siis toimittaa konkurssivalvonnan ilman asiakirjojen jäljennösten liittämistä valvontakirjelmään. Kirjallisen yksilöinnin vaihtoehtona velkoja voi aina toimittaa jäljennökset tarpeellisista asiakirjoista pesänhoitajalle. Jollei asiakirjoja toimiteta, velkojan on ilmoitettava, mistä asiakirjat ovat saatavissa. Käytännössä tämä tarkoittaa sen yhteyshenkilön nimeämistä, jolta pesänhoitaja saa käyttöönsä asiakirjat.

8 §. *Saatavan huomioon ottaminen ilman valvontaa.* Ehdotuksen mukaan velkojan saatava voitaisiin ottaa konkurssissa huomioon ilman valvontaa pesänhoitajan päätöksellä. Velkoja voi kuitenkin aina valvoa saatavansa.

Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitaja voisi ottaa ilman valvontaa jakoluetteloehdotukseen saatavan, jonka perusteesta ja määrästä ei ole epäselvyyttä. Menettelytapa olisi se, että pesänhoitaja ilmoittaa kyseiselle velkojalle hyvissä ajoin ennen valvontapäivää siitä, että saatava otetaan jakoluetteloehdotukseen ilman velkojan toimenpiteitä. Pesänhoitajan on myös ilmoitettava, minkä suuruisena saatava ehdotukseen merkitään. Valvontapäivän jälkeen vapauttamismenettely ei enää ole mahdollinen, vaan ilmoittamatta jätetty saatava voidaan ottaa jakoluetteloon vain jälkivalvontana.

Jos velkoja hyväksyy pesänhoitajan ilmoituksen, valvonta ei ole tarpeen. Jos velkoja pesänhoitajan ilmoituksesta huolimatta valvoo saatavansa, se otetaan huomioon sen suuruisena kuin velkoja on sen ilmoittanut. Pesänhoitaja voi kuitenkin riitauttaa valvonnan siltä osin kuin se ylittää pesänhoitajan tiedossa olevan saatavan määrän.

Saatavan huomioon ottaminen ilman valvontaa olisi pesänhoitajan harkinnassa. Valvonnasta vapauttamiseksi riittävää on, että saatava on perusteeltaan ja määrältään riittä-

vän selvä. Saatavan selvyys voi ilmetä kirjanpidosta tai saatavan laadun perusteella muutenkin. Yrityksessä, jonka kirjanpito on konkurssin alkaessa ajan tasalla, valvonnasta vapauttaminen voi joskus olla laajamittaistakin.

Konkurssivelkojilla voi joskus olla samaan tai samanlaiseen perusteeseen liittyvä saatavia velalliselta. Saatavat voivat perustua esimerkiksi jonkin tuotteen ennakkotilaukseen. Kunkin saatavan määrä voi olla suhteellisen pieni, jolloin erityisesti korostuu se, että valvonnasta aiheutuva työ voi olla epäsuhteessa valvottavaan saatavaan ja odotettavissa olevaan jako-osuuteen nähden. Valvontavelvollisuudesta ja valvonnan toimittamisesta voi tulla pesänhoitajalle lukuisia tiedusteluja, joihin vastaaminen vie runsaasti aikaa. Silloin, kun tällaiset saatavat käyvät riittävästi ilmi velallisen kirjanpito- tai muusta asiakirja-aineistosta, velkojien valvonnasta vapauttaminen on yleensä tarkoituksenmukaista. Ehdotuksen mukaan pesänhoitaja voisi tämänkaltaisessa tapauksessa tarkoituksenmukaisuussyistä — omaa työtään ja pesän kustannuksia säästääkseen — erillisen ilmoituksen sijasta tiedottaa velkojille soveltuvalla tavalla siitä, että valvonta ei ole tarpeen. Pesänhoitaja voi esimerkiksi julkaista ilmoituksen päivälehdessä. Erillistä ilmoitusta saatavien huomioon ottamisesta velkojille ei tällöin ole tarpeen tehdä.

Valvonnasta vapauttaminen olisi mahdollista konkurssisaatavan laadusta riippumatta. Menettely tulisi siten kysymykseen myös panttisaatavien osalta, jos velkoja vaatii myös jako-osuutta.

Nykyisin palkkaturvana valtion varoista maksettavia saatavia ei ole tarpeen valvoa. Pykälän *2 momentti* vastaa konkurssisäännön 31 §:ää. Pesänhoitajan tulee siten ottaa palkkaturvalain 13 §:ssä ja merimiesten palkkaturvalain 11 §:ssä tarkoitettuun luetteloon merkityt saatavat huomioon ilman valvontaa.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin selvyyden vuoksi siitä, että velkoja voisi halutessaan valvoa saatavansa silloinkin, kun pesänhoitaja on ilmoittanut ottavansa saatavan jakoluetteloehdotukseen ilman valvontaa. Mitään erillistä vastausta pesänhoitajan ilmoitukseen velkojan ei tarvitsisi antaa. Valvonta voi olla tarpeen, jos esimerkiksi pesänhoitajan tieto saatavan suuruudesta on ollut väärä. Valvonnaksi voidaan hyväksyä myös velkojan pesänhoitajan ilmoitukseen antama vastaus, jossa velkoja on esittänyt muutoksen pesänhoitajan esittämään saatavan määrään.

9 §. *Selvitys panttisaatavasta.* Pykälä koskee panttivelkojan velvollisuutta ilmoittaa saatavansa konkurssissa. Velkojan on valvottava saatavansa, jos velkoja haluaa suoritusta muistakin velallisen varoista kuin panttiomaisuudesta eikä saatavaa oteta pesänhoitajan päätöksellä huomioon ilman valvontaa. Jos velkoja valvoo saatavansa, tässä pykälässä tarkoitetun selvityksen esittäminen ei ole tarpeen.

Selvityksen esittämisvelvollisuus koskee kaikkia velkojia, joilla on velallisen omaisuutta saatavansa vakuutena: käteispantin haltijaa ja velkojaa, jota turvaa kiinnitys velallisen kiinteistöön, alukseen, ilma-alukseen tai autoon. Vastaava ilmoitusvelvollisuus on myös jälkipantin haltijalla. Yrityskiinnitysvelkojan osalta valvontavelvollisuus määräytyy 9 §:n perusteella. EY:n maksukyvyttömyysasetuksen 5 artiklasta ilmenee, että suomalainen konkurssi ei vaikuta konkurssipesään kuuluvan pantin haltijan asemaan silloin, kun vakuutena oleva velallisen omaisuus sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa. Tämä säännös merkitsee muun muassa sitä, että kyseessä olevassa säännöksessä tarkoitettuja ilmoitusvelvollisuutta koskevia säännöksiä ei voida soveltaa mainitunlaiseen panttivelkojaan. Merkitystä ei ole lainkaan velkojan kotipaikalla.

Säännös merkitsee muutosta nykytilaan. Konkurssin yhteydessä panttivelkojalla on näet oikeus periä saatavansa ilman valvontaa tai muutakaan selvityksen esittämistä panttina olevasta omaisuudesta, ja saatavan valvonta on tarpeen vain, jos panttiomaisuus ei riitä saatavan suoritukseksi. Pantin arvon ylimenevä osa panttivelasta on tavallista etuoikeudetonta velkaa, joten saatavan valvomalla velkoja voi saada jako-osuutta pesän varoista. Valvonta tuottaa velkojalle myös oikeuden osallistua konkurssihallintoon.

Esityksen lähtökohtana on, että panttisaatavat selvitetään konkurssin yhteydessä samalla tavoin kuin muutkin saatavat. Panttisaatavat ja tiedot panttioikeudesta merkitään jakoluetteloehdotukseen, jolloin saatava

voidaan riitauttaa. Yrityskiinnitysvelkojan, jolla ei ole separatistin asemaa, on 11 §:n mukaan valvottava saatavansa normaalisti eikä kysymyksessä oleva säännös panttivelkojan ilmoitusvelvollisuudesta koske yrityskiinnitysvelkojaa.

Pykälän *1 momentin* mukaan panttivelkojan olisi ilmoitettava pesänhoitajalle valvontakirjelmään sisällytettävät tiedot saatavastaan ja vakuusoikeudestaan. Valvontakirjelmää koskee 7 §. Panttivelkojan olisi valvontakirjelmässään ilmoitettava panttisaatavan pääoman määrä ja eriteltävä korkovaatimuksensa sekä ilmoitettava saatavan ja koron peruste. Saatavalla tarkoitetaan velkojan todellista saatavaa liitännäiskustannuksineen, olipa se panttikirjan määrää suurempi tai pienempi. Velkakirjaa tai muuta saamistodistetta velkojan ei tarvitsisi esittää, mutta velkojan on yksilöitävä ne asiakirjat, joihin velkoja vetoaa (7 §:n 2 momentti). Panttivelkojan on esitettävä myös etuoikeusvaatimuksensa ja sen peruste. Panttivelkojan on annettava pesänhoitajalle tiedot panttioikeuden perustamisesta ja sisällöstä. Selvitykseksi käy jäljennös panttikirjasta tai, jollei sitä esitetä, velkojan on yksilöitävä sen sisältö.

Velkojan on esitettävä selvitys panttisaatavastaan viimeistään valvontapäivänä. Selvitys olisi esitettävä tätä aikaisemmin vain, jos velkoja ryhtyy pantin rahaksimuuttotoimiin ennen valvontapäivää. Jos velkoja on ryhtynyt rahaksimuuttotoimiin ennen konkurssin alkamista, ilmoitus saatavasta ja panttioikeudesta olisi tehtävä pesänhoitajalle viipymättä konkurssin alettua. Säännös koskee tilannetta, jossa pantin rahaksimuutto on konkurssin alkaessa kesken. Jos omaisuus on ennen konkurssia myyty ja myyntihinta jaettu, selvitystä ei tarvitse esittää.

Selvityksen esittämisen laiminlyönnillä ei ole vaikutusta panttioikeuden pysyvyyteen. Velkoja olisi kuitenkin velvollinen maksamaan konkurssipesälle jälkivalvonnasta perittävää maksua vastaavan rahamäärän silloin, kun saatavaa koskeva selvitys annetaan vasta valvontapäivän jälkeen. Pykälässä viitataan tältä osin 16 §:n 1 momenttiin. Maksun suuruus määräytyy saatavan suuruuden perusteella, kuitenkin 16 §:ssä asetetuissa rajoissa. Maksua määrättäessä ei merkitystä olisi sillä, miltä osin pantti kattaa velkojan saatavan määrän. On huomattava, että maksu on velkojan henkilökohtainen velvoite, joka ei rasita panttiomaisuutta. Maksuvelvollisuus ei siten siirry, jos panttiomaisuus luovutetaan toiselle.

Pykälän *2 momenttiin* sisältyy säännös, jonka mukaan panttisaatava selvitetään konkurssissa samoin kuin muut jakoluetteloehdotukseen valvonnan perusteella tai muuten huomioon otettavat saatavat. Tämä merkitsee sitä, että myös panttisaatava voidaan konkurssissa riitauttaa. Riitautusmenettelystä säädetään 13 luvussa. Panttioikeuden pätevyys voidaan selvittää myöhemminkin.

10 §. *Selvitys vierasvelkapanttauksesta.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset, jotka koskevat selvityksen esittämistä vierasvelkapanttauksesta. Vierasvelkapanttauksessa velkojalla ei ole konkurssisaatavaa velalliselta, vaan velallisen omaisuutta vakuutena toisen velasta. Selvitystä vierasvelkapanttauksesta on pidetty yhtä lailla tarpeellisena pesän selvittämiseksi. Konkurssivelkojien kannalta on tärkeää tietää kaikki velallisen omaisuuteen kohdistuvat vastuut. Nykyisin tällaista selvityksen esittämisvelvollisuutta ei ole.

Pykälän mukaan velkojan olisi esitettävä saatavastaan ja panttioikeudestaan vastaavat tiedot kuin panttivelkojan on esitettävä 9 §:n 1 momentin nojalla. Nämä tiedot velkojan olisi ilmoitettava pesänhoitajan vaatimuksesta pesänhoitajan määräämässä ajassa. Ilmoitusvelvollisuus ei siten olisi sidoksissa valvontapäivään. Oma-aloitteisesti velkojan olisi ilmoitettava kyseiset tiedot silloin, kun velkojan tarkoitus on ryhtyä toimiin omaisuuden muuttamiseksi rahaksi. Tässäkään tapauksessa laiminlyönnillä ei ole vaikutusta panttioikeuden pysyvyyteen. Velkoja olisi kuitenkin velvollinen maksamaan konkurssipesälle jälkivalvonnasta perittävää maksua vastaavan rahamäärän, jos velkoja laiminlyö ilmoittaa tiedot pesänhoitajan asettamassa määräajassa tai ennen rahaksimuuttotoimiin ryhtymistään.

On huomattava, että vierasvelkapantin antaneen velallisen konkurssi ei vaikuta välittömästi panttivelkojan tai sen päävelallisen asemaan, jonka velasta kyseinen vakuus on annettu. Tämän päävelallisen maksuvelvollisuus pysyy entisellään ja panttiomaisuus säi-

lyy saatavan vakuutena. Jos tämä päävelallinen täyttää maksuvelvollisuutensa, ei konkurssivelallisen pantiksi antamaa omaisuutta jouduta käyttämään tämän velan suoritukseksi. Vierasvelkapanttaus ei kuitenkaan estä omaisuuden myyntiä konkurssin yhteydessä. Konkurssipesä voi huolehtia omaisuuden myynnistä 17 luvussa säädetyin edellytyksin niin kuin muunkin velallisen panttiomaisuuden myynnistä.

11 §. *Yrityskiinnitykseen perustuvan oikeuden valvonta.* Pykälän *1 momentissa* on säännös, jonka mukaan velkojan on valvottava saatavansa, jonka vakuutena on yrityskiinnitys velallisen omaisuuteen. Valvontavelvollisuus velkojalla on sekä silloin, kun velkojalla oleva kiinnitys velallisen omaisuuteen on vakuutena konkurssivelallisen velasta että silloin, kun se on vakuutena muun velallisen velasta.

Valvontavelvollisuus johtuu siitä, että yrityskiinnitys ei tuota velkojalle niin sanotun separatistin asemaa eli oikeutta myydä kiinnityksen kohteena olevaa omaisuutta konkurssin estämättä. Yrityskiinnitysvelkojan asema turvataan yksinomaan velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetussa laissa tarkoitettuna etuoikeutena, jonka nojalla yrityskiinnitysvelkojille maksetaan puolet kiinnitetyn omaisuuden nettoarvosta kun paremmalla etuoikeudella olevat saatavat on ensin maksettu. Etuoikeuden saaminen edellyttää saatavan valvontaa.

Jos kyseessä on muun kuin velallisen velka, velkoja ei voi saada muista kuin kiinnityksen kohteena olevista konkurssipesän varoista mainitun saatavan perusteella jakoosuutta, koska kysymyksessä olevassa tilanteessa velkojalla ei ole saatavaa velalliselta.

Pykälän *2 momentissa* on säännös, jonka mukaan konkurssivelalliselta oleva, 1 momentissa tarkoitettu saatava selvitetään konkurssissa niin kuin muutkin jakoluetteloehdotukseen otettavat saatavat. Velkojan saatava voitaisiin siis riitauttaa ja ratkaista riitautusmenettelyssä.

12 §. *Selvitys kuittaukseen käytettävästä saatavasta.* Velkojan oikeudesta kuittaukseen säädetään 6 luvussa. Kuittausta vaativan velkojan olisi *1 momentin* mukaan esitettävä pesänhoitajalle samanlainen selvitys saatavastaan kuin saatavan valvovan velkojan on esitettävä. Jos velkojan saatava on suurempi kuin konkurssivelallisen saatava, jakoosuutta saadakseen velkojan on kuitenkin normaalisti valvottava saatavansa. Ehdotus vastaa tältä osin konkurssisäännön 33 §:n 1 momenttia (246/1965).

Varsinaista määräaikaa selvityksen esittämiselle ei pykälään sisälly. Yleensä selvitys tulee esitettäväksi siinä yhteydessä, kun velkoja ilmoittaa kuittauksesta pesänhoitajalle. Jos kuitenkin velkoja ilmoittaa saatavansa pesänhoitajalle vasta valvontapäivän jälkeen, velkojalta voitaisiin periä jälkivalvonnasta perittävää maksua vastaava rahamäärä, jollei ilmoitusta ole hyväksyttävästä syystä voitu tehdä ennen valvontapäivää.

Konkurssisäännön 33 §:n 1 momentin mukaan velkojan on valvottava saatavansa jälkivalvontana, jos konkurssipesä ryhtyy velkomaan saatavaansa velkojalta ja siinä yhteydessä kiistää velkojan kuittausoikeuden. Vastaavaa säännöstä ei ole tarpeen ottaa ehdotettavaan lakiin, sillä velkoja voi tehdä kuittausväitteen ja esittää tässä pykälässä vaaditun selvityksen viimeistään oikeudenkäynnin yhteydessä. Selvityksen esittämisestä voidaan tällöin periä edellä mainittu maksu.

Pykälän *2 momentin* mukaan kuittausoikeuttaan käyttävän velkojan saatava selvitetään konkurssissa niin kuin muutkin jakoluetteloehdotukseen otettavat saatavat. Velkojan saatava voitaisiin siis riitauttaa ja ratkaista riitautusmenettelyssä.

13 §. *Etuoikeuden huomioon ottaminen.* Saatavan etuoikeus on otettava huomioon, jos velkoja on sitä valvontakirjelmässään vaatinut. Ehdotuksen mukaan pesänhoitajan olisi otettava etuoikeus huomioon myös silloin, kun etuoikeuden peruste ilmenee riittävästi valvontakirjelmästä tai se on muuten pesänhoitajan tiedossa. Etuoikeutettuja saatavia ovat velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain mukaan panttisaatavien lisäksi lapselle suoritettavaan elatusapuun perustuvat saatavat sekä eräät yrityksen saneerauksen yhteydessä syntyneet saatavat. Myös yrityskiinnitys tuottaa etuoikeuden. Yrityskiinnitysvelkojan saatavalle jaetaan 50 prosenttia kiinnitetyn omaisuuden arvosta sen jälkeen, kun paremmalla etusijalla olevat saatavat on ensin maksettu. Lisäksi vuoden 2010

loppuun saakka etuoikeus on eräillä lisäeläkejärjestelmään perustuvilla saatavilla.

Jos valvontakirjelmästä käy esimerkiksi ilmi, että yrityksen saneerausmenettelyn aikana syntynyt saatava on sen syntymisajankohdan perusteella etuoikeutettu, ei nimenomaisen etuoikeusvaatimuksen esittämistä olisi siten tarpeen vaatia. Menettelyllä voidaan välttää oikeudenmenetyksiä, joita erityisesti yksityishenkilöille ja valvontansa itse suorittaville pienyrittäjille saattaisi muutoin syntyä. Ehdotus vastaa menettelyä, joka omaksuttiin, kun yrityksen saneerausmenettelyn aikana syntyneille saataville myönnettiin etuoikeus vuonna 1998 (795/1998). Tarvittaessa pesänhoitaja voi pyytää velkojaa selventämään valvontaansa esimerkiksi niin, että velkoja selkeästi erittelee saneerausmenettelyn aikaan kohdistuvan osan saatavastaan.

Valvonta-asiakirjoista ilmenevän etuoikeusperusteen lisäksi pesänhoitajan tulisi ottaa huomioon myös etuoikeus, joka on muutoin hänen tiedossaan. Käytännössä pesänhoitajalla on käytettävissään asiakirja (rekisteritodistus), josta velallisen omaisuuteen vahvistetut yrityskiinnitykset käyvät ilmi. Tämän asiakirjan perusteella pesänhoitaja voi ottaa yrityskiinnityksen tuottaman etuoikeuden huomioon, vaikka velkoja ei olisi etuoikeutta vaatinutkaan.

14 §. *Valvonnan tarkastaminen.* Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajalla olisi velvollisuus tarkastaa valvonnat. Tarkastus olisi tehtävä hyvän pesänhoitotavan edellyttämässä laajuudessa ja siinä olisi kiinnitettävä huomiota valvottujen saatavien aiheellisuuteen ja niiden mahdolliseen etuoikeuteen. Hyvään pesänhoitotapaan voidaan katsoa kuuluvan, että pesänhoitaja käy valvontakirjelmät läpi huolellisesti ja kirjelmän liitteet, jos sellaisia on, tarpeellisessa laajuudessa. Tältä osin säännös vastaa konkurssisäännön 67 a §:ää (1027/1993). Toisaalta tarkastuksen laajuudessa ja yksityiskohtaisuudessa otetaan erityisesti huomioon, että tarkastukseen käytetty työmäärä on järkevässä suhteessa velkojalle tulevaan hyötyyn. Näin ollen huomioon tulee ottaa muun muassa saatavan suuruus ja laatu sekä odotettavissa oleva jako-osuus ja velkojan mahdollinen läheisasema. Valvontakirjelmiä ei yleensä ole tarpeen tarkastaa silloin, jos on selvää, että konkurssi määrätään raukeamaan.

Ehdotuksen mukaan pesänhoitajalla olisi oikeus tietyin edellytyksin oikaista valvonta omasta aloitteestaan ja velkojaa kuulematta-kin. Oikaisu olisi mahdollinen, jos valvonnassa on lasku- tai kirjoitusvirhe taikka muu vastaava selvä virhe. Pesänhoitaja on tapauksen laadun mukaan ensin yhteydessä velkojaan. Tekemästään oikaisusta pesänhoitajan olisi ilmoitettava velkojalle, jollei se ole selvästi tarpeetonta.

Pykälän *2 momentissa* on säännös, joka koskee muulla kuin jommallakummalla Suomen virallisista kielistä tehtyä valvontaa. Sen mukaan pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että valvontakirjelmän sisältö käännetään tarpeellisin osin suomeksi tai ruotsiksi. Vastaava säännös sisältyy konkurssisäännön 24 §:n 2 momenttiin (1027/1993). Käännöskustannuksista säädetään 23 luvun 2 §:ssä.

Pykälän *3 momentin* mukaan pesänhoitajalle tämän pykälän mukaan kuuluva valvontojen tarkastusvelvollisuus koskisi myös niitä saatavia, jotka pesänhoitaja ottaa huomioon ilman valvontaa sekä panttisaatavia ja saatavia, joiden vakuutena on yrityskiinnitys. Ensin mainittujen osalta velvollisuus on tavallaan itsestään selvä, sillä huomioon otetaan vain saatava, jonka perusteesta tai määrästä ei ole epäselvyyttä.

15 §. *Valvonnan täydentäminen.* Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajalla olisi velvollisuus pyytää velkojalta valvonnan täydentämistä tai oikaisemista, jos pesänhoitaja valvontoja läpi käydessään havaitsee valvonnassa puutteen tai virheen. Pesänhoitajalla on tämä velvollisuus vain silloin, kun täydennys on tarpeen saatavan selvittämisen kannalta. Tällainen tilanne voi olla, jos valvontakirjelmässä on ristiriita esimerkiksi niin, että valvotun saatavan määrä ilmoitetaan tiettynä rahamääränä, mutta rahamäärä ilmoitetaan saatavan perustetta koskevassa kirjelmän osassa toisen suuruisena. Samankaltainen ristiriita voi olla myös valvontakirjelmässä ja sen liitteissä. Täydennystä tai oikaisua ei olisi tarpeen pyytää, jos pesänhoitaja voi itsekin korjata valvonnan (14 §:n 1 momentti) tai jos valvonnan epätäydellisyys ei ole saatavan selvittämisen kannalta merkityksellinen. Velkojan ei ole välttämä-

töntä toimittaa kaikkia valvontaan liittyviä asiakirjoja pesänhoitajalle (7 §:n 2 momentti), mutta pesänhoitajan pyynnöstä asiakirjat ja mahdollinen muukin tarpeellinen selvitys olisi toimitettava.

Pykälän *2 momentin* nojalla velkoja voisi itsekin täydentää ja oikaista valvontaansa vielä valvontapäivän jälkeenkin. Uuden saatavan tai lisävaatimuksen esittäminen voisi kuitenkin tapahtua vain 16 §:ssä tarkoitettuna jälkivalvontana.

Saatavien oikaisua ja täydentämistä koskevat 1 ja 2 momentin säännökset koskisivat myös saatavia, jotka pesänhoitaja ottaa jakoluetteloehdotuksessa huomioon ilman valvontaa sekä panttisaatavia ja saatavia, joiden vakuutena on yrityskiinnitys. Tätä koskeva säännös olisi pykälän *3 momentissa*.

16 §. *Jälkivalvonta*. Voimassa olevan lain mukaan konkurssisaatava on valvottava uhalla, että velkoja muuten menettää oikeuden maksun saantiin konkurssipesän varoista. Vain poikkeuksellisesti saatavan voi valvoa vielä paikalletulopäivän (valvontapäivän) jälkeen. Näin on silloin, kun velkojalla on ollut laillinen este tai velkojalle on syntynyt peruste valvontaan takaisinsaantioikeudenkäynnin perusteella. Esityksessä mahdollisuutta jälkivalvontaan ehdotetaan olennaisesti laajennettavaksi.

Pykälän *1 momentin* nojalla velkoja voisi aina valvoa saatavansa valvontapäivän jälkeenkin, mutta yleensä vain maksua vastaan. Maksun tarkoituksena olisi ensinnäkin turvata valvonnan toimittamisen oikea-aikaisuutta. Toisekseen maksu korvaisi sitä ylimääräistä työtä, jota velkojan myöhästymisestä pesälle aiheutuu. Myöhästymisen vuoksi maksua ei kuitenkaan saisi periä, jollei velkojalle ole ilmoitettu valvonnasta tai jos velkojalla oli laillinen este valvonnan toimittamiselle ajoissa.

Maksu määrättäisiin kaavamaisesti näin valvotun saatavan suuruuden perusteella ilman tapauskohtaista harkintaa. Maksu olisi yksi prosentti saatavasta, kuitenkin vähintään 600 ja enintään 6 000 euroa. Valvontaa ei voitaisi jättää jakoluettelossa huomiotta sillä perusteella, että velkoja ei ole suorittanut maksua pesälle. Maksun suorittaminen ei siis olisi edellytys saatavan huomioon ottamiselle, mutta velkojalla olisi 15 luvun 1 §:n mukaan jälkivalvonnan perusteella oikeus käyttää päätösvaltaa vasta, kun maksu on suoritettu. Jollei velkoja suorita maksua, pesä joutuu perimään sen erikseen. Maksu voitaisiin ottaa velkojalle pesästä myöhemmin maksettavaksi tulevasta jako-osuudesta, jos maksu on silloin edelleen maksamatta.

Pykälän *2 momentti* koskee takaisinsaannin perusteella syntyvää velkaa ja tuntematonta velkaa, joka ei ollut velkojan tiedossa ennen valvontapäivää. Nämä saatavat olisi otettava jälkivalvontana huomioon ilman 1 momentissa tarkoitettua maksua. Pesänhoitajan olisi nimenomaisesti varattava tällaisen saatavan velkojalle kohtuullinen aika saatavan valvomiseen. Tämä aika voi olla yleensä varsin lyhyt. Jälkivalvonnan tarkoituksena on antaa muille velkojille tilaisuus riitauttaa saatava. Aina jälkivalvontaan ei ole tarvetta, ja sen vuoksi pesänhoitaja voisikin vapauttaa velkojan valvonnasta. Valvonnan tarpeettomuus voi johtua esimerkiksi siitä, että pesänselvitys on jako-osuuksien maksamisvaiheessa tai siitä, että pesänhoitaja on itse riitauttanut saatavan tai arvioi, ettei riitautukselle ole perustetta.

Jos jälkivalvonnan on aiheuttanut takaisinsaantioikeudenkäynti, jossa velkoja on tuomittu konkurssipesään nähden suoritusvelvolliseksi, voidaan tälle velkojalle tuleva jako-osuus vähentää velkojan pesälle palautettavista varoista. Jos pesästä on jo jaettu varoja, velkoja saa vähentää sen, mitä velkoja olisi saatavan valvottuaan saanut nostaa jako-osuutena. Tämä 18 luvun 8 §:ään sijoitettu säännös vastaa takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 25 §:n säännöstä, jota tässä yhteydessä ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että säännöksessä viitataan konkurssilakiin.

Pykälän *3 momentista* käy ilmi, että takarajana jälkivalvonnalle on ajankohta, jona tuomioistuin on vahvistanut jakoluettelon. Tämän jälkeen saatava voidaan lisätä jakoluetteloon vain 13 luvun 16 §:ssä säädetyin edellytyksin. Sellainen saatava, joka on valvottu jälkivalvontana sen jälkeen, kun pesänhoitaja on toimittanut jakoluetteloehdotuksensa tuomioistuimelle, mutta ennen luettelon vahvistamista, voidaan lisätä jakoluetteloon. Tästä on säännös 13 luvun 13 §:ssä.

17 §. *Valvonta liikkeeseenlaskijan konkurs-*

sissa. Pykälässä säädetään siitä, miten joukkovelkakirjojen ja muiden vieraan pääoman ehtoisten arvopapereiden haltijoiden saatavat otetaan huomioon liikkeeseenlaskijan konkurssissa. Arvopaperisijoittajien ei tarvitsisi yleensä valvoa saataviaan muiden velkojien tapaan, vaan heidän saatavansa pyritään selvittämään konkurssipesän toimesta.

Säännös korvaisi konkurssisäännön 110 a §:n (743/1993). Sen mukaan tuomioistuimen on ilmoitettava rahoitustarkastukselle liikkeeseenlaskijan konkurssista ja konkurssipesän pesänhoitajasta. Tuomioistuin määrää henkilön, jolle joukkovelkakirjojen haltijan on ilmoitettava hallussaan olevat joukkovelkakirjat. Velkakirjat on esitettävä kahden vuoden kuluessa siitä, kun rahoitustarkastus on julkaissut asiaa koskevan kuulutuksen virallisessa lehdessä, uhalla, että oikeus maksun saantiin on muuten menetetty. Sama määräaika koskee sellaisen joukkovelkakirjalainan osuuden ilmoittamista, josta ei ole annettu velkakirjaa (arvo-osuus). Tämä menettely korvaa nykyisin konkurssivalvonnan.

Valvontamenettelyä korvaava erityissäännös perustuu siihen, että liikkeeseen lasketuilla arvopapereilla on yleensä suuri määrä haltijoita, joiden oikeudet ovat keskenään samankaltaisia ja riidattomia. Lukuisista valvonnoista aiheutuisi niin arvopaperisijoittajille kuin konkurssipesän hallinnollekin aiheetonta vaivaa ja kustannuksia. Koska rahoitusta hankitaan yhä enenevässä määrin suoraan sijoittajilta, arvopapereihin liittyvät saatavat tulevat tavanomaistumaan myös konkursseissa. Arvopapereihin perustuvien saatavien huomioon ottaminen tulisikin olla mahdollisimman vaivatonta. Toisaalta on syytä välttää aiheettomia poikkeamia yleisistä konkurssissa noudatettavista menettelytavoista.

Nykyinen konkurssisäännön 110 a § koskee vain joukkovelkakirjalainoja. Soveltamisalaa ehdotetaan *1 momentissa* laajennettavaksi koskemaan myös muita arvopaperimarkkinoilla kehittyneitä ja kehittyviä arvopapereita. Ehdotuksen mukaan säännös koskee velkojan oikeuksia arvopaperimarkkinalain (495/1989) 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettuihin arvopapereihin ja niitä vastaaviin arvo-osuuksiin. Kyseisessä lainkohdassa arvopaperi on määritelty varsin yleisin käsittein niin, että arvopaperin tulee olla vaihdantakelpoinen ja saatettu yleiseen liikkeeseen useiden samansisältöisten arvopaperien kanssa. Arvopaperin määritelmää täydentää esimerkkiluettelo käytännössä yleisimmistä arvopapereiden lajeista. Ehdotuksen mukaan arvopaperin lajilla ei ole merkitystä, mutta on selvää, että konkurssissa voidaan ottaa huomioon vain velkojien saatavia. Esimerkiksi konkurssiyrityksen osakkeenomistaja ei voi esittää omistukseensa perustuvaa vaatimusta, mutta kylläkin vaatia esimerkiksi ennen konkurssin alkamista erääntyneen osingon suoritusta. Joukkovelkakirja- tai vaihtovelkakirjalainan osuus samoin kuin johdannaiset, talletustodistukset sekä warrantit tuottavat arvopaperisijoittajalle yleensä velkojan aseman.

Tuomioistuimen on nykyään ilmoitettava liikkeeseenlaskijan konkurssista rahoitustarkastukselle, jonka tehtävänä on julkaista kuulutus vähintään neljä kertaa virallisessa lehdessä sekä tarkoituksenmukaisiksi katsomillaan muilla keinoilla. Lisäksi tuomioistuimen on määrättävä henkilö, joka ottaa vastaan joukkovelkakirjat ja niitä koskevat ilmoitukset. Ehdotuksen mukaan näistä erityisistä menettelytavoista luovutaan. Konkurssituomioistuin ja konkurssipesän pesänhoitaja huolehtisivat kuulutusten julkaisemisesta ja muusta tiedottamisesta samaan tapaan kuin yleensäkin. Pesänhoitaja vastaisi sijoittajien saatavien merkitsemisestä jakoluetteloehdotukseen ja ottaisi tarvittaessa vastaan niitä koskevia ilmoituksia ja asiakirjoja.

Pesänhoitajan olisi omasta aloitteestaan merkittävä jakoluetteloehdotukseen sijoittajien saatavat, jos niitä koskevat tiedot on luotettavasti saatavilla. Taloudellisesti merkittävin osa arvopapereista on siirretty arvo-osuusjärjestelmään. Tällöin tiedot arvo-osuuksien omistajista tai tilinhaltijoista ovat arvo-osuustileillä ja näiden tietojen perusteella laadituissa arvopaperikeskuksen luetteloissa. Välttämätöntä ei kuitenkaan ole, että pesänhoitaja selvittää ja merkitsee jakoluetteloehdotukseen yksilöidysti jokaisen arvo-osuuden haltijan ja hänen velkansa rahamäärän, vaan jakoluettelossa voidaan käsitellä sijoittajien saatavia ja heille tulevaa jako-osuutta kokonaisuutena. Jako-osuuden tilitys voidaan suorittaa arvo-osuusrekisterin tilinhoitajayhteisöjen kautta, jotka yleensä muutenkin huolehtivat arvo-osuuksiin perustuvi-

en maksujen toimittamisesta.

Pesänhoitaja voisi omasta aloitteestaan ottaa huomioon arvopaperisijoittajien saatavat myös silloin, kun oikeudenhaltijat voidaan muutoin luotettavasti selvittää oikeudenhaltijoista pidettävästä rekisteristä, tileistä tai muista luetteloista. Säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin, kun arvopaperi on laskettu liikkeelle ulkomailla. Ulkomainen arvopaperi- tai selvityskeskus, kuten Euroclear tai Cedel, toimittaisivat jako-osuuden maksua varten tarvittavat tiedot.

Liikkeeseen lasketut fyysiset arvopaperit ovat yleensä luonteeltaan niin sanottuja haltijapapereita, jolloin arvopaperin hallinta on velkakirjalain 2 luvun mukaan välttämätön edellytys oikeuksien käyttämistä varten. Tällaisten arvopapereiden hallintaa ei voida keskitetysti selvittää, joten sijoittajan on edelleen esitettävä arvopaperi pesänhoitajalle. Jollei kirjallista arvopaperia ole annettu, velkojan on ilmoitettava samat tiedot kuin valvonnassakin. Ehdotuksen mukaan ilmoitusvelvollisuus on täytettävä kahden vuoden kuluessa kuten nykyäänkin. Määräaika lasketaan kuitenkin siitä, kun tuomioistuin on tehnyt päätöksen konkurssin alkamisesta eikä vasta kuulutuksen julkaisemisesta.

Pykälän *2 momentin* mukaan pesänhoitajan on konkurssin alkamista koskevassa kuulutuksessa mainittava, miten sijoittajien tulee menetellä voidakseen saada jako-osuutta. Kuulutuksesta on siten käytävä ilmi, ettei arvo-osuuksiin perustuvia vaatimuksia tarvitse valvoa ja siinä on annettava ohjeet muiden arvopapereiden ja ilmoitusten toimittamisesta ja sen määräajasta. Jos vasta myöhemmin ilmenee, että velallinen on laskenut liikkeeseen arvopapereita, kuulutus arvopaperisijoittajille on julkaistava erikseen. Kuulutukset julkaistaan 22 luvun 1 §:n mukaan virallisessa lehdessä.

Virallisessa lehdessä julkaistava kuulutus ei kuitenkaan tehokkaasti saavuta sijoittajia. Sen sijaan, että kuulutuksia nykyiseen tapaan toistuvasti julkaistaisiin virallisessa lehdessä, pesänhoitajan velvollisuutena olisi julkaista kuulutus samoja kanavia pitkin kuin sijoittajille muutoinkin annettava tiedotus. Arvopaperimarkkinalain 2 luvun 7 §:n mukaan julkisen kaupankäynnin kohteena olevan arvopaperin liikkeeseenlaskijan on julkistettava ja toimitettava asianomaiselle julkisen kaupankäynnin järjestäjälle tiedoksi kaikki sellaiset päätöksensä sekä liikkeeseenlaskijaa ja sen toimintaa koskevat seikat, jotka ovat omiaan olennaisesti vaikuttamaan sanotun arvopaperin arvoon. Esimerkiksi arvopaperipörssissä noteerattuja arvopapereita koskevat tiedot julkaistaan usein Suomen tietotoimiston sekä pörssin oman tietojärjestelmän kautta.

Tuomioistuin voisi velvoittaa pesänhoitajan julkaisemaan kuulutuksen myös muulla tavalla, jonka voi olettaa saavuttavan sijoittajien huomion. Kuulutus voidaan määrätä julkaistavaksi koti- tai ulkomailla ilmestyvässä päivälehdessä. Muista kuin julkisen kaupankäynnin kohteena olevista arvopapereista tieto voidaan toimittaa arvopaperinvälittäjälle, joka on huolehtinut ammattimaisen kaupankäyntimenettelyn järjestämisestä.

Rahoitustarkastukselle toimitettaisiin vastaisuudessakin tieto liikkeeseenlaskijan konkurssin alkamisesta. Vaikka rahoitustarkastuksella ei enää olisi erityisiä tehtäviä saatavien valvonnan järjestämisessä, rahoitustarkastuksen tehtävänä on yleisesti valvoa rahoitusmarkkinoiden toimintaa. Rahoitustarkastus toimii myös kansallisena viranomaisena suhteessa muihin EU:n jäsenvaltioihin. Rahoitustarkastus voisi lisäksi rahoitustarkastuslain (503/1993) 15 §:ssä säädetyllä tavalla määrätä asiamiehen valvomaan konkurssipesän rahaksi muuttoa. Pykälän *3 momentissa* olisi tätä koskeva viittaussäännös. Rahoitustarkastukselle toimitettavasta ilmoituksesta säädettäisiin 22 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla oikeusministeriön asetuksella.

13 luku. Jakoluetteloehdotus ja jakoluettelon vahvistaminen

Lukuun sisältyvät jakoluetteloehdotuksen laatimista, riitautusten käsittelyä ja jakoluettelon vahvistamista koskevat säännökset. Ehdotuksen mukaan pesänhoitaja laatii ehdotuksen siitä, miten pesän varat jaetaan velkojien kesken (jakoluetteloehdotus). Pesänhoitaja antaa ehdotuksen tiedoksi velkojille ja velalliselle, joilla on mahdollisuus riitauttaa saatavia tai esittää niitä koskevia huomautuksia. Myös pesänhoitaja voi riitauttaa saatavia. Pesänhoitaja varaa riitautuksen osapuolille ti-

laisuuden lausua toistensa vaatimuksista ja väitteistä. Menettely muistuttaa tältä osin tuomioistuimessa toimitettavaa riita-asian kirjallista valmistelua. Tämän jälkeen pesänhoitaja laatii jakoluettelon (pesänhoitajan jakoluettelo) ja toimittaa sen tuomioistuimelle. Tuomioistuin puolestaan vahvistaa jakoluettelon (vahvistettu jakoluettelo) ja tutkii riitautukset. Tuomioistuimen velvollisuutena on tutkia, että jakoluettelo täyttää muodolliset määräykset ja että menettelysäännöksiä on noudatettu.

1 §. *Jakoluetteloehdotus*. Pykälä sisältää yksityiskohtaiset määräykset jakoluetteloehdotuksen sisällöstä. Jakoluetteloehdotus olisi pääosin samansisältöinen kuin konkurssisäännön 24 a §:n (1027/1993) mukainen pesänhoitajan laatima luettelo valvotuista saatavista.

Pykälän *1 momentin* mukaan jakoluetteloehdotuksen laatiminen kuuluu pesänhoitajan tehtäviin. Jakoluetteloehdotusta ei kuitenkaan tarvitse laatia, jos on ilmeistä, ettei pesän varoista kerry velkojille jako-osuutta. Pesänhoitajan on tällöin 10 luvun 1 §:n mukaan tehtävä tuomioistuimelle esitys konkurssin raukeamisesta. Julkisselvityksessäkin jakoluettelo laaditaan vain, jos jako-osuuksia voidaan maksaa.

Jakoluetteloehdotukseen on merkittävä *2 momentin* 1 kohdan mukaan jako-osuuteen oikeuttavat saatavat ja niiden etuoikeus. Jakoluetteloehdotuksesta on käytävä ilmi se saatavan määrä, jolle jako-osuus lasketaan. Tavallisesti merkittäväksi tulee pääoman ja sille konkurssin alkamiseen mennessä kertyneen koron yhteismäärä. Tarkoituksena on lisäksi, että jakoluetteloehdotuksesta käyvät yksiselitteisesti ilmi tiedot, joita velkojat ja velallinen tarvitsevat harkitessaan perusteita saatavan riitauttamiseen. Jokainen saatava on eriteltävä perusteeltaan ja määrältään myös silloin, kun ne on esitetty samassa valvontakirjelmässä. Etuoikeutta vailla olevien saatavien osalta on merkittävä konkurssin alkamispäivään mennessä kertynyt korko.

Jakoluetteloehdotuksesta tulee nimenomaisesti ilmetä se, että saatava on ehdollinen tai enimmäismääräinen.

Momentin 2 kohdan mukaan jakoluetteloehdotukseen on merkittävä valvotut ja pesänhoitajalle ilmoitetut panttisaatavat sekä tiedot panttioikeudesta. Tämä liittyy ehdotuksen 12 luvun 9 §:ään, jonka mukaan panttivelkojankin on ilmoitettava pesänhoitajalle valvontakirjelmään sisällytettävät tiedot saatavastaan ja panttioikeudestaan. Myös tiedot kuittaukseen käytettävistä saatavista on merkittävä.

Momentin 3 kohdan mukaan pesänhoitajan on merkittävä tekemänsä riitautukset perusteluineen jakoluetteloehdotukseen. Jos pesänhoitaja ei hyväksy velkojan ilmoittamaa saatavaa tai sille vaadittua etuoikeutta, hänen on riitautettava saatava. Riitautusta harkitessaan pesänhoitajan tulee ottaa huomioon myös kustannus- ja hyötynäkökohdat. Pesänhoitajalla on tosin ehdotuksen 6 §:n mukaan mahdollisuus riitauttaa saatava jakoluetteloehdotuksen valmistumisen jälkeenkin siihen saakka, kun jakoluettelo on toimitettu tuomioistuimelle. Tämä menettely on kuitenkin tarkoitettu lähinnä sellaisiin tilanteisiin, joissa peruste riitautukselle tulee esiin vasta jakoluetteloehdotuksen valmistumisen jälkeen. Hyvä pesänhoitotapa edellyttää, että pesänhoitaja pyrkii merkitsemään riitautukset keskitetysti jo jakoluetteloehdotukseen.

Momentin 4 kohdan mukaan jakoluetteloehdotukseen on merkittävä muut saatavia ja konkurssivalvontaa koskevat huomautukset. Esimerkkeinä tällaisista huomautuksista mainitaan jälkivalvonnat ja niiden vuoksi suoritetut maksut sekä tiedot valvonnan oikaisemisesta tai täydentämisestä. Tällainen huomautus ei kuitenkaan korvaa riitautusta. Jos pesänhoitaja merkitsee luetteloon saatavaa koskevan huomautuksen nimenomaisesti riitauttamatta saatavaa, se katsotaan ehdotuksen 9 §:n mukaan hyväksytyksi, jolleivät velallinen tai velkoja sitä riitauta. Tuomioistuin ei voi enää hylätä valvontaa viran puolesta.

Jakoluetteloehdotukseen on 5 kohdan mukaan merkittävä saatavia koskevat vireillä olevat oikeudenkäynnit ja muut menettelyt. Jos saatavaa koskeva oikeudenkäynti tai muu menettely on vireillä, jako-osuus vahvistetaan sen määrän perusteella, joka oikeudenkäynnissä tai muussa menettelyssä vahvistetaan eikä riitautuksia voida konkurssimenettelyssä tutkia.

Jakoluetteloehdotukseen on merkittävä 6 kohdan mukaan myös sen valmistumispäivä, koska tästä ajankohdasta lasketaan 3 ja

4 §:ssä tarkoitetut määräajat.

Pykälän *3 momentin* mukaan viimesijaiset saatavat voidaan jättää merkitsemättä jakoluetteloehdotukseen. Näin on siksi, että viimesijaisille saataville kertyy jako-osuuksia vain hyvin harvoin. Jos jako-osuutta on kuitenkin poikkeuksellisesti ennakoitavissa, viimesijaisetkin saatavat on aiheellista merkitä ehdotukseen.

2 §. *Jakoluetteloehdotuksen määräpäivä ja toimittaminen.* Pykälän *1 momentissa* on jakoluetteloehdotuksen valmistumisen määräpäivää koskeva säännös. Pesänhoitajan on laadittava jakoluetteloehdotus viimeistään kahden kuukauden kuluessa valvontapäivästä. Jos kyse on ehdotuksen 24 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta laajasta pesästä, määräpäivä on neljän kuukauden kuluttua valvontapäivästä. Tuomioistuin voi pesänhoitajan pyynnöstä erityisestä syystä pidentää määräaikaa. Erityinen syy voi olla esimerkiksi konkurssipesässä teetettävä erityistarkastus, jos pesänhoitaja ei voi ennen sen valmistumista ottaa kantaa saatavien oikeellisuuteen. Erityinen syy voi olla myös se, että varojen riittävyys konkurssimenettelyn jatkumiseen on epäselvää.

Pykälän *2 momentin* mukaan pesänhoitajan on toimitettava jakoluetteloehdotus tai tieto sen valmistumisesta velalliselle ja niille velkojille, jotka ovat sitä pyytäneet. Kaikille velkojille ehdotusta ei siis ilman muuta toimitettaisi. Velkoja voi esittää pyynnön ehdotuksen toimittamisesta valvonnan yhteydessä tai myöhemmin erikseen. Ilman pyyntöäkin jakoluetteloehdotus on toimitettava niille velkojille, joiden valvonnan pesänhoitaja on riitauttanut tai joiden valvonnasta pesänhoitaja esittää muun huomautuksen. Näillä velkojilla on ehdotuksen 3 §:ssä tarkoitettu mahdollisuus antaa lausuma pesänhoitajan tekemästä riitautuksesta tai esittää muuta selvitystä saatavastaan. Jakoluetteloehdotus on toimitettava viipymättä sen valmistuttua, jotta lausuman tai riitautuksen tekemiseen jää riittävästi aikaa. Ne on 3 ja 4 §:n mukaan tehtävä kuukauden kuluessa jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivästä.

Jakoluetteloehdotuksen oheen on *3 momentin* mukaan liitettävä selvitys velkojan ja velallisen oikeudesta riitauttaa saatava. Siinä on ensinnäkin selvitettävä, että riitautuksen kohteena voi olla saatava tai sille vaadittu etuoikeus, sekä 9 §:n 1 momentissa tarkoitetut seuraamukset siitä, että saatavaa ei ole riitautettu. Selvityksestä tulee käydä ilmi riitautuksen sisältöä ja määräaikaa koskevat keskeiset tiedot. Näihin kuuluu myös tieto siitä, että määräajan jälkeen tehty riitautus jätetään ottamatta huomioon ja tuomioistuin voi hylätä yksilöimättömän tai perustelemattoman riitautuksen. Selvityksen sisältö voi olla vakiomuotoinen ja esimerkiksi konkurssiasiain neuvottelukunta voi valmistaa siitä perusmallin.

3 §. *Lausuma pesänhoitajan esittämästä riitautuksesta.* Pykälän mukaan velkoja voi esittää lausumansa pesänhoitajan riitautuksesta, joka koskee tämän velkojan saatavaa. Tällä pyritään ennen kaikkea siihen, että mahdollisimman suuri osa asioista voitaisiin selvittää ilman oikeudenkäyntiä. Velkojalla on mahdollisuus esittää, minkä vuoksi hän ei hyväksy pesänhoitajan riitautusta ja lisäksi yksityiskohtaisemmat perusteet saatavalleen. Velkoja voisi esittää lisäselvitystä vaatimuksensa tueksi. Lausuma on toimitettava pesänhoitajalle hänen asettamassaan määräajassa. Tämä aika ei saa olla pidempi kuin kuukausi jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivästä.

4 §. *Velkojan tai velallisen esittämä riitautus.* Pykälän mukaan riitautusoikeus olisi konkurssisäännön 35 §:ää (1027/1993) vastaavasti pesänhoitajan lisäksi velallisella ja velkojilla. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin selvyyden vuoksi, että velkojan tai velallisen riitautus voi koskea myös pesänhoitajan riitauttamaa saatavaa, jolloin samaan saatavaan kohdistuisi useampia riitautuksia. Riitautus on yksilöitävä ja perusteltava. Tällä tarkoitetaan ensinnäkin sitä, että riitauttajan tulee yksilöidysti mainita, minkä saatavan tai saatavalle vaaditun etuoikeuden taikka panttioikeuden hän haluaa riitauttaa. Lisäksi edellytetään, että riitauttaja esittää riitautukselleen perustelut. Jos riitautusta ei ole yksilöity tai perusteltu, tuomioistuin voi ehdotuksen 11 §:n nojalla hylätä riitautuksen selvästi perusteettomana.

Riitautus on *2 momentin* mukaan tehtävä kirjallisesti ja se on toimitettava pesänhoitajalle kuukauden kuluessa jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivästä. Määräpäivän jälkeen saapunut riitautus jätetään ottamatta

huomioon. Pesänhoitajalla on tämän jälkeenkin 6 §:n nojalla mahdollisuus tehdä saatavaa koskeva riitautus siihen saakka, kun hän toimittaa jakoluettelon tuomioistuimeen.

5 §. *Velkojan kuuleminen.* Tarkoituksena on pyrkiä siihen, että osapuolilla olisi käytössään sellainen asiakirja-aineisto, jonka perusteella voidaan arvioida, onko riitautukselle tai valvonnalle olemassa riittäviä perusteita. Sen vuoksi pesänhoitajan on *1 momentin* mukaan varattava velkojalle, jonka saatavan toinen velkoja tai velallinen on riitauttanut, tilaisuus lausua riitautuksesta ja esittää selvitystä, esimerkiksi sopimusasiakirjoja tai laskuja, vaatimuksensa tueksi. Selvää on, ettei lausuman pyytäminen ole tarpeen silloin, kun riitautetun saatavan aiheellisuutta ei voida tutkia konkurssimenettelyssä. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun velallinen riitauttaa verosaatavan. Hyvän pesänhoitotavan mukaista on, että pesänhoitaja tällöin ilmoittaa velalliselle, minkä vuoksi riitautusta ei voida tutkia.

Pesänhoitajan on yleensä annettava riitautuksen tekijälle vielä tilaisuus antaa lausumansa velkojan lausuman johdosta. Se ei tietenkään ole tarpeen silloin, jos velkoja on peruuttanut valvontansa eikä esimerkiksi, jos velkoja ei esitä uusia seikkoja vaatimuksensa tueksi taikka jos hänen esittämillään seikoilla ei selvästikään ole merkitystä asiassa. Pesänhoitaja voi myös esittää oman käsityksensä sekä lisäselvitystä erimielisyydestä. Pesänhoitajan näkemys asiasta voi olla omiaan edistämään sovintoa.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin menettelystä lausumien ja selvityksen pyytämisessä. Pyyntö voidaan esittää tilanteeseen sopivalla tavalla. Pesänhoitajan on tarvittaessa jälkikäteen pystyttävä esittämään selvitys siitä, miten tiedoksianto on tapahtunut. Pesänhoitajan, velkojien ja velallisen käytettävissä olevista tiedoksiantotavoista on tarkemmat säännökset 22 luvun 5 §:ssä. Pesänhoitajan on pyydettävä lausuma tai selvitys uhalla, että määräajan jälkeen toimitettu lausuma tai selvitys voidaan jättää ottamatta huomioon. Asiaa ei voitaisi kuitenkaan ratkaista yksin sillä perusteella, että asiaan osallinen laiminlyö antaa lausuman tai esittää selvityksen. Pesänhoitaja voisikin jättää ottamatta huomioon määräajan jälkeen saapuneen lausuman tai selvityksen lähinnä vain silloin, jos asian käsittely, toisin sanoen jakoluettelon toimittaminen tuomioistuimeen, muutoin viivästyisi. Laiminlyönti ei estä vetoamasta lausumassa tai selvityksessä esitettyihin seikkoihin riitautusta tuomioistuimessa käsiteltäessä.

6 §. *Uuden riitautuksen esittäminen.* Jakoluetteloehdotuksen valmistumisen jälkeen pesänhoitajan tietoon voi tulla seikkoja, joiden vuoksi jakoluetteloehdotukseen merkittyä saatavaa on pidettävä perusteettomana. Tällaisia seikkoja voi tulla esiin esimerkiksi erityistarkastuksesta tai velkojan taikka velallisen lausuman johdosta. Tämän vuoksi on pidetty perusteltuna, että pesänhoitaja voi riitauttaa jakoluetteloehdotukseen hyväksytyksi merkitsemiään saatavia siihen saakka, kun hän toimittaa laatimansa jakoluettelon tuomioistuimeen. Sen sijaan velkojalla tai velallisella ei ole oikeutta riitauttaa jakoluetteloehdotukseen merkittyjä saatavia 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun määräpäivän jälkeen.

Velkojalle, jonka saatavaa riitautus koskee, on varattava tilaisuus lausua riitautuksesta 5 §:ssä selostetulla tavalla.

7 §. *Jälkivalvonnan huomioon ottaminen.* Pykälä liittyy ehdotuksen 12 luvun 16 §:ään. Sen mukaan pesänhoitajan on otettava huomioon jälkivalvonta jakoluetteloehdotuksessa, jos jälkivalvonta on toimitettu ennen sen määräajan päättymistä, jona pesänhoitajan on pitänyt toimittaa jakoluettelo tuomioistuimeen. Pesänhoitajan on tällaisen jälkivalvonnan johdosta oikaistava jakoluetteloehdotusta.

Konkurssisäännön 30 §:n (1027/1993) mukaan tuomioistuimen harkintavallan piiriin kuuluu se, onko velkojille tai velalliselle tarpeen varata tilaisuus riitauttaa jälkivalvonta. Ehdotuksen mukaan vastaavan harkinnan tekee pesänhoitaja. Pesänhoitajalla on päävastuu saatavien selvittämisessä, joten tähän nähden tilaisuuden varaaminen muille ei ole aina tarpeen. Pääsäännön mukaan pesänhoitajan on ennen luettelon oikaisemista varattava velalliselle ja niille velkojille, joille hänen on toimitettava jakoluetteloehdotus, tilaisuus riitauttaa saatava. Pesänhoitaja voi kuitenkin merkitä saatavan jakoluetteloon varaamatta kenellekään tilaisuutta riitautukseen, jos menettely on saatavan vähäisyyden

tai muun syyn vuoksi ilmeisen tarpeetonta. Muu syy voisi olla esimerkiksi se, että saatavan oikeellisuudesta ei ole epäilystä tai se, että pesänhoitaja itse riitauttaa valvonnan. Pesänhoitajan riitautusoikeus mainitaankin selvyyden vuoksi pykälässä nimenomaisesti.

Mahdollinen riitautus käsitellään 3—5 §:n mukaisesti.

8 §. *Sovinto.* Konkurssin joutuisan etenemisen kannalta sekä työn ja kustannusten säästämiseksi on tavoiteltavaa, että riitaisuudet pystytään sopimaan ilman erillistä riitautusoikeudenkäyntiä. Pykälässä ilmaistaisiin selvyyden vuoksi se, että saatavaa koskevat riitaisuudet voidaan menettelyn kaikissa vaiheessa sopia. Tämä on siis mahdollista jo jakoluetteloehdotusta laadittaessa ja sitä käsiteltäessä. Riitaisuuden käsittely tuomioistuimessa on usein epätarkoituksenmukaistakin sen vuoksi, että lopputuloksella saattaa olla vain vähäinen vaikutus jako-osuuksiin. Sovintoon pyrkimisestä ehdotetaankin otettavaksi 8 §:ään nimenomainen säännös. Pykälän mukaan pesänhoitajalla on hyvän pesänhoitotavan edellyttämässä laajuudessa velvollisuus edistää riitaisuuksien ratkaisemista sovinnollisesti. Pesänhoitaja voi ehdotuksen 5 §:n mukaisesti esittää oman käsityksensä asiasta. Pesänhoitaja voi myös tehdä sovintoesityksen. Pesänhoitajan velvollisuus edistää sovintoa koskee kaikkia käsittelyn kaikkia vaiheita. Pesänhoitaja voi pyrkiä sovinnon aikaansaamiseen silloinkin, kun riitautus on tuomioistuimen käsiteltävänä.

9 §. *Saatavan hyväksyminen.* Saatava on hyväksytty, jos pesänhoitaja, muut velkojat tai velallinen eivät ole määräajassa riitauttaneet saatavaa tai jos esitetystä riitautuksesta on luovuttu. Tämä *1 momentin* säännös vastaa konkurssisäännön 97 §:n 1 momentin (246/1965) säännöstä. Myös etuoikeusvaatimukset on hyväksyttävä siltä osin kuin niitä ei ole riitautettu, sillä ehdotuksen mukaan tuomioistuin ei enää tutkisi etuoikeusvaatimuksia viran puolesta. Tämä merkitsee muutosta nykyiseen oikeustilaan (konkurssisäännön 97 §:n 2 momentti, 246/1965).

Sen sijaan ehdotuksen 12 luvun 10 §:ssä tarkoitettua vierasvelkapanttia ei merkitä jakoluetteloehdotukseen. Jos pesänhoitaja, velkoja tai velallinen haluaa riitauttaa tällaisen panttioikeuden, hänen on nostettava erillinen kanne pantinhaltijaa vastaan taikka turvauduttava täytäntöönpanossa ulosottolain mukaisiin oikeussuojakeinoihin.

Pykälän *2 momentti* vastaa voimassaolevaa oikeustilaa. Jos velkojan saatava on riitautettu, velkojan oikeus jako-osuuteen määräytyy sen suuruisena kuin riitautuksen käsittelyssä vahvistetaan. Jos taas saatavaa koskeva oikeudenkäynti tai muu menettely on jo ennestään vireillä, jako-osuus saatavalle vahvistetaan sen määrän perusteella, joka oikeudenkäynnissä tai muussa menettelyssä määrätään.

10 §. *Pesänhoitajan jakoluettelo.* Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajan on velkojien ja velallisen kuulemisen jälkeen laadittava jakoluettelo. Jos jakoluetteloehdotukseen otettuja saatavia on riitautettu tai annetut lausumat antavat muutoin aihetta tarkistaa jakoluetteloehdotusta, pesänhoitajan on tehtävä jakoluetteloon tarpeelliset muutokset ja lisäykset. Pesänhoitajan on myös oikaistava jakoluetteloehdotuksessa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu selvä virhe.

Pykälän *2 momentin* mukaan pesänhoitajan on toimitettava jakoluettelo tuomioistuimen vahvistettavaksi viimeistään kolmen kuukauden kuluttua jakoluetteloehdotuksen määräpäivästä. Määräpäivästä säädetään 2 §:n 1 momentissa. Jos saatava on riitautettu, pesänhoitajan on toimitettava tuomioistuimelle myös riitautusta koskevat asiakirjat. Näitä ovat valvontakirjelmän lisäksi riitautuskirjelmä ja mahdollisesti annetut muut kirjalliset lausumat sekä niiden ohessa esitetty selvitys. Jos asianosaisten kuuleminen tai sovintoneuvottelujen käyminen on kesken, pesänhoitajan on ilmoitettava tästä tuomioistuimelle. Tämä on tarpeen, jotta tuomioistuin voisi lykätä riitautuksen käsittelyä sovintoneuvottelujen ajaksi.

Pesänhoitajan jakoluettelo on *3 momentin* mukaan toimitettava velalliselle ja niille velkojille, jotka ovat sitä pyytäneet. Ilman pyyntöä jakoluettelo on toimitettava velkojille, jotka ovat esittäneet riitautuksen tai joiden saatava on riitautettu.

11 §. *Riitautuksen tutkiminen.* Pykälässä on riitautettujen saatavien osalta tuomioistuimen tutkimisvelvollisuutta koskevat säännökset. Pykälän *1 momentin* mukaan tuomioistuimen on tutkittava riitautukset ja muut valvontoja

koskevat erimielisyydet. Muilla valvontoja koskevilla erimielisyyksillä tarkoitetaan esimerkiksi väitettä siitä, että saatavaa ei ole merkitty jakoluetteloon valvonnan mukaisena tai että pesänhoitaja on tehnyt ehdotuksen 10 §:ssä tarkoitetun kirjoitus- tai laskuvirheen oikaisun virheellisesti taikka että valvonta on vastoin pesänhoitajan käsitystä saapunut määräajassa.

Tuomioistuin voi pykälän *2 momentissa* tarkoitetuissa tapauksissa ratkaista riitautuksen jo jakoluettelon vahvistamisen yhteydessä ilman, että riitautuksen käsittelyä olisi tarpeen jatkaa erikseen. Tuomioistuin voi ensinnäkin hyväksyä riitautuksen, jos se on selvästi perusteltu. Riitautus voi olla selvästi perusteltu lähinnä silloin, kun saatavaa tai sille vaadittua etuoikeutta ei voida konkurssissa hyväksyä, esimerkiksi, jos saatava on syntynyt konkurssin alkamisen jälkeen tai jos velkojan saatavalle vaatima etuoikeus ei perustu lakiin. Riitautus voidaan yleensä hyväksyä samanlaisissa tapauksissa, joissa vaatimuksen esittäminen riita-asiassa johtaisi kanteen hylkäämiseen oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:n nojalla pyytämättä vastausta. Tuomioistuin voi lisäksi hyväksyä riitautuksen, jos velkoja on myöntänyt riitautuksen oikeaksi.

Tuomioistuin voi ratkaista asian jakoluettelon vahvistamisen yhdessä myös silloin, jos riitautus on selvästi perusteeton. Riitautusta voidaan pitää selvästi perusteettomana vastaavin edellytyksin kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 ja 14 §:n mukaan voidaan antaa yksipuolinen tuomio vastaajan kiistäessä kanteen. Tämä tarkoittaa sitä, että riitauttajan tulee ilmoittaa sellainen peruste, josta voi seurata, ettei velkojalla ole oikeutta jakoosuuteen. Kovin tiukkoja vaatimuksia tässä suhteessa ei voi asettaa. Riittävä peruste voisi siten olla esimerkiksi se, ettei saatavan perusteena olevaa tavaraa ole toimitettu, saatava on maksun tai muun yksilöidyn syyn vuoksi lakannut taikka että kyse on pääomalainasta.

Riitautus on jätettävä tutkimatta, jos asia on velkojan ja riitauttajan välillä jo lainvoimaisesti ratkaistu. Oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että asianosaisia sitovasta lainvoimaisesta tuomiosta huolimatta velkojilla voi joissakin tapauksissa olla oikeus saatavan riitauttamiseen. Näin voi olla, jos saatavaa ei ole aineellisesti tutkittu vaan velallinen on yhteisymmärryksessä muun henkilön kanssa järjestellyt itseään vastaan perusteettomia tuomiota suojellakseen omaisuuttaan velkojilta. Tältä osin oikeustilaan ei ehdoteta muutosta.

Riitautus on jätettävä tutkimatta myös, jos yleinen tuomioistuin ei ole asiassa toimivaltainen. Tällöin jako-osuus saatavalle vahvistetaan 9 §:n mukaisesti sen määrän perusteella, joka vahvistetaan erikseen muussa menettelyssä. Tällaisia saatavia ovat muun muassa vero- ja muut julkisoikeudelliset saatavat sekä välimiesmenettelyssä ratkaistavat asiat. Jos välityssopimus on tehty velallisen ja velkojan välillä ennen konkurssia, se sitoo konkurssipesää, mutta ei ilman erillistä sopimusta saatavan riitauttanutta velkojaa.

12 §. *Riitautuksen käsittely.* Pykälässä säädettäisiin riitautuksen käsittelystä silloin, kun sitä ei ole voitu ratkaista jakoluettelossa esitetyn selvityksen perusteella. Tällöin asian käsittelyä *1 momentin* mukaan jatketaan. Tämä on tarpeen erityisesti, jos asian tosiseikasto on riitainen ja riitaisuus koskee muutakin kuin oikeuskysymystä. Jos tuomioistuin määrää riitautuksen käsiteltäväksi erikseen, velkojan oikeus jako-osuuteen määräytyy sen suuruisena kuin riitautuksen käsittelyssä vahvistetaan.

Asiassa noudatetaan soveltuvin osin riita-asian käsittelyä koskevia säännöksiä. Tästä seuraa, että asiassa toimitetaan valmistelu. Yleensä riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyä vastaava kirjallinen valmistelu on toimitettu jo riittävässä laajuudessa ja aineisto on ehdotuksen 10 §:n 2 momentin mukaisesti toimitettu tuomioistuimelle. Tällöin riitautuksen käsittely voi jatkua suullisessa valmistelussa, johon asianosaiset kutsutaan noudattaen oikeudenkäymiskaaren säännöksiä. Jos asiaa ei voida ratkaista valmistelussa, se on oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 28 §:n mukaisesti siirrettävä pääkäsittelyyn.

Pykälän *2 ja 3 momentissa* säädettäisiin siitä, mikä vaikutus riitautusmenettelyssä on asianosaisen poissaololla tai laiminlyönnillä antaa kirjallinen lausuma. Jos riitauttaja on jäänyt pois istunnosta tai laiminlyönyt antaa häneltä pyydetyn kirjallisen lausuman, katsotaan riitautus peruutetuksi ja saatava hyväksytyksi. Jos velkoja on jäänyt pois tai on lai-

minlyönyt antaa kirjallisen lausuman, saatavaa ei hyväksytä jakoluetteloon siltä osin kuin se ei ole selvästi perusteltu. Asia ratkaistaan kaikissa näissä tapauksissa tuomiolla. Siten asia ei voi jäädä velkojan poissaollessa sillensä eikä sitä voida jommankumman poissaolon vuoksi ratkaista yksipuolisella tuomiolla. Tuomioon saa hakea muutosta valittamalla. Ehdotuksen 9 §:n 2 momentin mukaan velkojan oikeus jako-osuuteen määräytyy tuomion mukaisesti.

13 §. *Jälkivalvonnan vuoksi tehtävä oikaisu.* Ehdotuksen mukaan velkoja voisi valvoa saatavansa jälkivalvontana valvonnan määräpäivän jälkeen, kunnes tuomioistuin vahvistaa jakoluettelon. Pykälässä säädetään jälkivalvonnassa noudatettavasta menettelystä silloin, kun velkoja ilmoittaa saatavan sen jälkeen, kun jakoluettelo on toimitettu tuomioistuimelle. Pesänhoitajan on tällaisessa tapauksessa ilmoitettava valvonnasta viipymättä tuomioistuimelle ja käsiteltävä jälkivalvonta vastaavalla tavalla kuin jos se olisi tehty ennen jakoluettelon toimittamista tuomioistuimelle. Sen jälkeen pesänhoitajan on toimitettava oikaistu jakoluettelo tuomioistuimelle. Riitautuksen osalta pykälässä viitataan 7 §:ään.

Jakoluettelon oikaisemisesta peritään jälkivalvonnan tehneeltä velkojalta tässäkin tapauksessa 12 luvun 16 §:ssä säädetty maksu. Jos kyse on saatavasta, joka ei ole ollut eikä pitänytkään olla velkojan tiedossa ennen valvontapäivää, maksua ei peritä.

14 §. *Jakoluettelon vahvistaminen.* Nykyisin tuomioistuimen on konkurssisäännön 97 §:n 2 momentin nojalla tutkittava vaaditut etuoikeudet viran puolesta. Lisäksi tuomioistuimet ovat tutkineet, onko valvonnat tehty määräajassa, ja ainakin summaarisesti sen, ovatko valvotut saatavat konkurssisaatavia. Ehdotuksen mukaan tuomioistuimen tutkimisvelvollisuus olisi selvästi suppeampi kuin voimassa olevassa laissa.

Pykälän *1 momentin* mukaan tuomioistuimen on tutkittava, että pesänhoitajan jakoluettelo täyttää 1 §:ssä säädetyt vaatimukset ja että jakoluetteloehdotuksen käsittelyä koskevia menettelysäännöksiä on noudatettu. Tämän lisäksi tuomioistuin tutkisi ainoastaan riitautetut saatavat. Tuomioistuimen tehtävänä ei enää olisi verrata valvonta-asiakirjoja jakoluetteloon. Valvonta-asiakirjoja ei edes toimiteta tuomioistuimelle muutoin kuin silloin, kun saatava on riitautettu. Sen selvittämiseksi, että menettelysäännöksiä on noudatettu, pesänhoitaja joutuu esittämään jakoluettelon yhteydessä selvityksen siitä, milloin ja kenelle jakoluetteloehdotus on toimitettu ja miten lausumat ja riitautukset on käsitelty.

Tuomioistuin vahvistaa jakoluettelon samalla, kun se antaa päätöksen riitautuksista siltä osin kuin niitä ei käsitellä erikseen.

Pykälän *2 momentin* mukaan tuomioistuimen on vahvistettava pesänhoitajan jakoluettelo, jos siihen on edellytykset. Jos pesänhoitaja ei ole noudattanut menettelyä koskevia säännöksiä, tuomioistuin voi joutua palauttamaan jakoluettelon pesänhoitajalle. Jakoluetteloa ei kuitenkaan tulisi palauttaa, jos se viivyttäisi tarpeettomasti jakoluettelon vahvistamista ja virhe voidaan korjata tuomioistuimessa. Esimerkiksi jos pesänhoitaja ei ole varannut velkojalle, jonka saatava on riitautettu, tilaisuutta antaa lausuma, tuomioistuin voisi käsitellä riitautuksen myös palauttamatta jakoluetteloa pesänhoitajalle.

Jakoluettelon vahvistamista koskevassa ratkaisussa määrätään, mitkä saatavat ovat oikeutettuja saamaan jako-osuutta konkurssissa. Tämä säännös liittyy ehdotuksen 18 luvun 1 §:ään, jonka mukaan velkojille maksetaan jako-osuutta vahvistetun jakoluettelon perusteella.

Vaikka tuomioistuimella ei ole velvollisuutta tutkia pesänhoitajan jakoluetteloa muilta kuin edellä mainituilta osin, se voisi *3 momentin* mukaan omasta aloitteestaan pyytää pesänhoitajaa korjaamaan jakoluettelossa olevan kirjoitus- tai laskuvirheen taikka muun selvän virheen.

15 §. *Muutoksenhaku ja päätöksestä ilmoittaminen.* Pykälän *1 momentin* mukaan jakoluettelon vahvistamista koskevaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla. Valitusoikeus on velkojalla ja velallisella, jonka riitautuksen tai lausuman vastaisesti asia on ratkaistu. Toisin sanoen muutoksenhakuoikeus on velallisella ja velkojalla, jos jonkin velkojan saatava on vahvistettu vastoin velallisen tai velkojan tekemää riitautusta. Velkojalla on muutoksenhakuoikeus lisäksi silloin, jos velkojan oma valvonta on joltakin osin hylätty. Jos tuomioistuin käsittelee riitautuk-

sen erikseen, muutosta haetaan riitautuksesta annettuun tuomioon. Sen sijaan muutosta ei voi hakea tuomioistuimen ratkaisuun jatkaa asian käsittelyä 12 §:n 1 momentin nojalla (oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 1 §:n 3 momentti). Pesänhoitajalla on ehdotuksen mukaan muutoksenhakuoikeus siltä osin kuin jakoluettelo on vahvistettu vastoin pesänhoitajan ehdotusta.

Pykälän *2 momentissa* säädetään jakoluettelon vahvistamispäivästä tehtävästä ilmoituksesta. Tieto vahvistamispäivästä on tarpeen muutoksenhakuoikeuden vuoksi. Ilmoitus on tehtävä pesänhoitajalle sekä riitautuksen tai lausuman tehneelle velkojalle ja velalliselle. Muille velkojille vahvistamispäivää ei ole tarpeen ilmoittaa, koska näillä velkojilla ei ole muutoksenhakuoikeutta. Ilmoitusvelvollisuus kuuluu tuomioistuimelle. Ilmoitus on oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 8 §:n 3 momentista ilmenevästi tehtävä hyvissä ajoin ennen jakoluettelon vahvistamista.

Konkurssisäännön 100 §:n mukaan muutoksenhaku konkurssituomioon tulee vain muutosta hakeneen velkojan hyväksi, mutta velallisen muutoksenhaku tulee kaikkien velkojien hyväksi. Tältä osin oikeustila muuttuisi, sillä ehdotetun pykälän *3 momentin* mukaan ylemmän tuomioistuimen tekemä muutos jakoluetteloon koskee aina kaikkia velkojia.

16 §. *Vahvistetun jakoluettelon oikaiseminen ja muuttaminen.* Pykälän *1 momentissa* viitataan vahvistetussa jakoluettelossa olevan kirjoitus- tai laskuvirheen taikka muun sellaisen virheen korjaamisesta koskevaan oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 10 §:n säännöksiin.

Tuomioistuimen vahvistama jakoluettelo olisi sinänsä sellainen lainvoimaiseen tuomioon rinnastettava ratkaisu, joka on oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1, 7 ja 16 §:n nojalla purettavissa tai poistettavissa. Ei kuitenkaan voida pitää tarkoituksenmukaisena, että velkojan tulisi turvautua ylimääräisiin muutoksenhakukeinoihin, jos valvottu saatava on jäänyt esimerkiksi pesänhoitajan huolimattomuuden vuoksi merkitsemättä jakoluetteloon. Sen vuoksi *2 momentissa* ehdotetaan kevyempää oikaisumenettelyä. Tuomioistuin voisi ottaa pesänhoitajan tai velkojan vaatimuksesta jakoluettelossa huomioon saatavan, joka on velkojasta riippumattomasta syystä jäänyt käsittelyssä tapahtuneen virheen, laiminlyönnin tai muun sellaisen syyn vuoksi huomiotta. Jos vaatimuksen tekee velkoja, asiassa on yleensä syytä varata pesänhoitajalle tilaisuus tulla kuulluksi.

Takaisinsaantivastaajalla on ehdotuksen 12 luvun 16 §:n ja tämän luvun 13 §:n mukaan mahdollisuus valvoa takaisinsaannin johdosta syntynyt saatavansa valvontapäivän jälkeen. On kuitenkin mahdollista, että kanne nostetaan niin myöhään, että velkojalle syntyy tarve valvoa saatavansa vasta jakoluettelon vahvistamisen jälkeen. Tällaisten tapausten varalta pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan jakoluetteloa voidaan muuttaa pesänhoitajan tai velkojan vaatimuksesta, jos velkojalle on takaisinsaannin perusteella syntynyt tarve valvoa saatavansa. Merkitystä ei ole sillä, onko velkoja palauttanut omaisuuden vapaaehtoisesti vai tuomion johdosta. Säännös koskee myös tilannetta, jossa saatava ei muun syyn vuoksi ole ollut tai voinut olla velkojan tiedossa ennen jakoluettelon vahvistamista, esimerkiksi jos vahingonkorvaussaatavan perusteena oleva vahinko on ilmennyt vasta jakoluettelon vahvistamisen jälkeen.

Pykälän *3 momentin* mukaan tuomioistuin voi, milloin aihetta on, antaa pesänhoitajan tehtäväksi toimittaa jakoluettelon muuttamista koskevan vaatimuksen tiedoksi velalliselle ja niille velkojille, joiden kuulemista tuomioistuin pitää tarpeellisena. Jakoluetteloon lisättäväksi vaadittu saatava voidaan myös riitauttaa. Riitautusmenettely olisi samanlainen kuin 7 §:n kohdalla selostetun jälkivalvonnan yhteydessä. Kuulemisen tarkoituksena onkin varata tilaisuus saatavan riitauttamiseen. Tämän vuoksi esimerkiksi kun valvonta johtuu takaisinsaannista vaatimuksen tiedoksiantaminen velkojille tai velalliselle ei ole yleensä tarpeen. Pesänhoitaja on myös voinut olla asiasta yhteydessä velalliseen ja velkojiin jo ennen vaatimuksen esittämistä tuomioistuimelle, ja tämä voi tehdä kuulemisen tarpeettomaksi.

17 §. *Velkojan saatavaa koskevan ratkaisun merkitys.* Pykälä vastaa konkurssisäännön 96 §:ää (1027/1993). Sen mukaan velkojan saatavasta konkurssissa annettu ratkaisu määrää sen, mikä oikeus velkojalla on saada

maksu saatavalleen konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta. Vahvistettua jakoluetteloa tai riitautusmenettelyssä annettua tuomiota ei voida käyttää täytäntöönpanoperusteena vaadittaessa velalliselta suoritusta uudesta omaisuudesta. Ratkaisulla ei ole konkurssin ulkopuolista oikeusvoimavaikutusta.

14 luku. **Konkurssipesän hallinto**

Luku sisältää yleissäännöksen konkurssipesän selvittämisestä sekä säännökset siitä, miten tehtävät ja päätösvalta jakautuvat konkurssipesän toimielimien (pesänhoitaja, velkojainkokous ja muu päätöksentekomenettely sekä velkojatoimikunta) välillä. Lukuun sisältyy lisäksi muun muassa eräitä konkurssipesän hallintoon liittyviä tietojenanto- ja salassapitovelvollisuutta koskevia säännöksiä.

1 §. *Yleissäännös konkurssipesän selvittämisestä.* Pykälässä on säännös, joka ilmaisee yleisessä muodossa sen, miten konkurssipesä tulee selvittää. Säännöksen mukaan konkurssipesä on selvitettävä tehokkaasti, taloudellisesti ja joutuisasti sekä niin, ettei kenenkään oikeuksia loukata. Tehokkuudella ja taloudellisuudella tavoitellaan ennen muuta mahdollisimman suuren kertymän saamista velkojille. Velkojille olennaista on saada pesästä suorituksia saatavilleen mahdollisimman nopeasti. Yleinen joutuisuuden vaatimus turvaa näitä samoja tavoitteita.

Pesää selvitettäessä ei saa loukata kenenkään oikeutta. Tällä säännöksellä halutaan korostaa sitä, että konkurssihallinnon on pyrittävä turvaamaan paitsi velallisen ja velkojien myös niiden muiden oikeudet, joihin konkurssihallinnon toimenpiteet vaikuttavat. Konkurssivelallisen työntekijöiden aseman kannalta on keskeistä, että konkurssihallinto noudattaa työoikeudellisia, kuten palkkaturvalain säännöksiä. Konkurssipesän hallussa olevasta sivullisen omaisuudesta on pidettävä huolta ja se on 5 luvussa säädetyin edellytyksin luovutettava sivulliselle. Lain tietojensaantioikeutta ja salassapitovelvollisuutta koskevien säännösten tavoitteena on turvata myös sivullisen asemaa.

2 §. *Velkojien päätösvalta.* Pykälässä on konkurssipesän päätösvaltaa koskeva yleissäännös. Päätösvallan jakautumista velkojien ja pesänhoitajan kesken on laajemmin käsitelty yleisperusteluissa.

Lähtökohtana on, että pesän hallintoa sekä pesään kuuluvan omaisuuden hoitoa, käyttöä ja rahaksimuuttoa koskevissa asioissa päätösvalta on velkojilla. Velkojat käyttävät päätösvaltaansa velkojainkokouksissa tai ilmaisemalla pesänhoitajalle muulla tavoin kantansa velkojien päätettävästä asiasta (15 luku).

Pesän hallintoa koskevista asioista päättämisellä tarkoitetaan erityisesti päättämistä pesänhallinnon ja sen toiminnan järjestämisestä, kuten velkojatoimikunnan asettamisesta, mahdollisen valvojan tai pesän tukielimien taikka tilintarkastajan nimeämisestä sekä päättämistä toimintaperiaatteista kuten päätösvallan siirtämisestä, raportoinnista ja velkojainkokousten järjestämistavoista. Suureksi osaksi konkurssipesän toimintaperiaatteet liittyvät kuitenkin pesän omaisuuden hoitoon ja rahaksimuuttoon, joista päättäminen pykälän mukaan kuuluu muutenkin velkojille. Velkojat päättävät muun muassa siitä, jatketaanko velallisen liiketoimintaa ja pyritäänkö pesän liiketoiminta myydään toiminnallisena kokonaisuutena.

3 §. *Pesänhoitaja konkurssipesän hallinnon hoitajana.* Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajan on hoidettava tehtäväänsä huolellisesti ja hyvää pesänhoitotapaa noudattaen. Hyvä pesänhoitotapa on sisältynyt lainsäädäntöömme vuodesta 1995 lähtien, jolloin tuli voimaan konkurssipesien hallinnon valvontaa koskeva säännöstö. Hyvä pesänhoitotapa osoittaa sen, miten huolellinen pesänhoitaja toimii pesää hoitaessaan. Konkurssiasiamiehen apuna toimivan konkurssiasiain neuvottelukunnan suosituksilla on ollut keskeinen asema arvioitaessa hyvän pesänhoitotavan pesänhoitajalle asettamia vaatimuksia eri tilanteissa. Säännöksen tarkoituksena on korostaa hyvän pesänhoitotavan merkitystä yhtenä pesänhoitajan velvollisuuksia sääntelevänä ohjeena.

Säännöksestä käy ilmi, että pesänhoitajan on toimittava tehtävässään velkojien yhteiseksi eduksi. Tämä ei tarkoita sitä, etteivätkö pesänhoitajan toimenpiteet voi tulla asiallisesti vain yksittäisen velkojan eduksi, kun esimerkiksi takaisinsaannin perusteella pesään tuleva hyöty tulee etuoikeutetun velko-

jan hyväksi.

Pykälän *2 momentista* käy ilmi, että pesänhoitaja hoitaa konkurssipesää velkojien lukuun. Velkojien päätösvaltaan kuuluvissa asioissa pesänhoitaja on säännöksen mukaan velvollinen noudattamaan näiden ohjeita ja määräyksiä.

4 §. *Konkurssipesän hallinnon valvonta.* Pykälässä viitataan konkurssipesien hallinnon valvonnasta annettuun lakiin, jossa säädetään konkurssiasiamiehen tehtävistä ja toimivaltuuksista konkurssipesien hallinnon valvonnassa. Asiasta on yleisluonteinen viittaus jo 1 luvun 2 §:ssä, mutta asiayhteyden vuoksi viittausta on pidetty konkurssipesän hallintoa koskevassa luvussa tarpeellisena.

5 §. *Pesänhoitajan tehtävät.* Pykälän *1 momentissa* on luettelo pesänhoitajan keskeisistä tehtävistä. Osasta tehtäviä säädetään tarkemmin muualla laissa, esimerkiksi velvollisuudesta laatia pesäluettelo ja velallisselvitys. Selkeyden vuoksi nämäkin tehtävät on mainittu luettelossa.

Pykälän 1 kohdan mukaan pesänhoitajan tehtävänä on ottaa haltuun pesään kuuluva omaisuus, johon kuuluvat myös velallisen kirjanpitoaineisto ja asiakirjat, sekä huolehtia niiden hoidosta ja säilyttämisestä. Velallinen on puolestaan velvollinen myötävaikuttamaan siihen, että pesänhoitaja saa omaisuuden haltuunsa (4 luvun 5 §). Pesänhoitajan on pyrittävä huolehtimaan siitä, että velallisen omaisuus ja siihen kuuluva asiakirja-aineisto pysyy tallella. Heti konkurssin jälkeen on tarpeen, että pesänhoitaja poistaa velalliselta pankkitilien käyttöoikeuden ja estää luottokorttien käytön.

Pykälän 2 kohdan mukaan pesänhoitajan on ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin velallisen saatavien perimiseksi ja pesälle kuuluvien oikeuksien turvaamiseksi sekä sellaisten sopimusten irtisanomiseksi, joiden voimassaolo ei ole pesänhoidon kannalta tarpeen.

Velallisen saatavat ovat osa pesään kuuluvaa omaisuutta. Pesänhoitajan tehtävänä on huolehtia siitä, että velalliselle kuuluvia saatavia asianmukaisesti peritään. Perinnässä pesänhoitajan on noudatettava saatavien perinnästä annetun lain säännöksiä siltä osin kuin säännökset koskevat velkojan omaa perintää. Pesänhoitajan tulee huolehtia myös vireillä olevista oikeudenkäynneistä sekä tarpeettomien sopimusten irtisanomisesta.

Pykälän 3 kohdan mukaan pesänhoitajan tehtävänä on suorittaa pesänhoitajalle palkkaturvaan kuuluvat tehtävät. Palkkaturvalain nojalla pesänhoitajan on laadittava luettelo maksamatta olevista työsuhteesta johtuvista saatavista sekä selvitettävä yhteistyössä työvoima- ja elinkeinokeskuksen kanssa, mitkä saatavista voidaan maksaa palkkaturvana. Pesänhoitajan on varattava työntekijöille tai näiden edustajille tilaisuus lausua käsityksensä luetteloon merkityistä saatavista (13 §). Tarvittaessa pesänhoitajan on tehtävä palkkaturva-asetuksen (868/1998) 7 §:ssä tarkoitettu palkkaturvahakemus. Pesänhoitajalla on vastaavat tehtävät merimiesten palkkaturvalain mukaan (11 § ja valtioneuvoston asetus merimiesten palkkaturvasta, 295/2000, 6 §).

Pykälän 4 kohdan mukaan pesänhoitajan tehtävänä on selvittää pesän laajuus sekä mahdollisuudet peräyttää oikeustoimia ja palauttaa omaisuutta pesään. Pesänhoitajan on siten selvitettävä, mitä omaisuutta konkurssipesään kuuluu. Selvitystehtävän laajuus määräytyy pääosin sen mukaan, kuinka hyvässä järjestyksessä velallisen kirjanpito ja taloushallinto ovat. Jos riittäviä tietoja ei ole saatavissa asiakirja-aineistosta tai velallisen johdolla taloushallinnolta, pesänhoitaja voi joutua selvittämään esimerkiksi eri pankeilta velallisen mahdollisia tilejä ja veroviranomaisilta velallisen aikaisemmin ilmoittamaa tai muuten viranomaisen tiedossa olevaa omaisuutta. Pesänhoitajan tulee myös selvittää, onko pesään palautettavissa omaisuutta takaisinsaantiperusteella tai muulla perusteella. Takaisinsaantiperusteiden tai mahdollisten rikosten selvittämiseksi pesässä voi olla tarpeen suorittaa erityistarkastus. Erityistarkastuksesta päätöksen kuitenkin tekevät velkojat (9 luvun 4 §). Pesänhoitajan tehtäviin voidaan katsoa kuuluvan tutkintapyyntöjen tekemisen ainakin, jos pesän selvityksessä käy ilmi, että velallisen voidaan epäillä syyllistyneen velallisen rikokseen (rikoslain 39 luku). Näitä rikoksia koskevissa asioissa konkurssipesä käyttää asianomistajan puhevaltaa. Pesänhoitajan on myös syytä saattaa epäily velallisen syyllistymisestä kirjanpitorikokseen poliisin tutkittavaksi. Tätä voidaan pitää perusteltuna sen vuoksi, että kirjanpitorikoksen johdosta pesän selvittäminen yleensä vaikeu-

tuu, vaikkakaan konkurssipesä ei ole kirjanpitorikoksessa asianomistajana. Sen sijaan yleensä pesänhoitajaa ei voida pitää toimimisvelvollisena silloin, jos velallisen epäillään syyllistyneen rikokseen, jossa pesä ei ole asianomistajana.

Pykälän 5 kohdan mukaan pesänhoitajan tehtävänä on laatia 9 luvussa tarkoitettu pesäluettelo ja velallisselvitys.

Pykälän 6 kohdan mukaan pesänhoitajan tehtävänä on määrätä saatavien valvontapäivä, vastaanottaa valvonnat, selvittää valvotut ja muut saatavat sekä laatia jakoluettelo.

Pykälän 7 kohdan mukaan pesänhoitajan tehtävänä on huolehtia pesään kuuluvan omaisuuden myymisestä. Omaisuuden myyntiä koskevat säännökset ovat 17 luvussa. Päätösvalta myyntiä koskevissa asioissa on yleensä velkojilla (2 §).

Pykälän 8 kohdan mukaan pesänhoitajan tehtävänä on tilittää omaisuuden rahaksimuutosta kertyneet varat velkojille jakoluettelon mukaisesti sekä laatia konkurssista lopputilitys.

Pykälän 9 kohdan mukaan pesänhoitajan tehtävänä on hoitaa pesän juoksevaa hallintoa ja suorittaa muut pesänhoitajalle tämän tai muun lain perusteella säädetyt tai muuten pesänhoitoon kuuluvat tehtävät. Pesänhoitajalla on oikeus itsenäisesti päättää pesän juoksevaan hallintoon kuuluvista asioista (8 §:n 2 momentti). Muita lakiehdotuksessa pesänhoitajalle säädettyjä tehtäviä ovat esimerkiksi pesänhoitajan selonteko- ja tietojenantovelvollisuuden täyttäminen (11 §), velallisen kirjanpidon loppuunsaattamisesta huolehtiminen ja konkurssipesän kirjanpidon järjestäminen sekä eräiden 22 luvussa tarkoitettujen ilmoitusten toimittaminen. Pesänhoitajalle kuuluvista tehtävistä säädetään muun muassa konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetussa laissa. Pesänhoitajan toimimisvelvollisuus voi perustua myös velkojien antamaan ohjeeseen tai hyvään pesänhoitotapaan ilman nimenomaista säännöstä laissa.

Tilapäisen pesänhoitajan tehtävistä säädetään *2 momentissa*. Tehtävät rajoittuvat vain välttämättömiin toimiin ja määräytyvät kunkin konkurssipesän erityispiirteiden perusteella. Olennaista on huolehtia pesän varojen haltuunotosta ja säilyttämisestä sekä muista kiireellisistä toimista. Myös velallisen sopimusten, usein tyypillisimmin työsuhteiden irtisanominen voi olla tarpeen. Vakuutusturvan riittävyyden selvittäminen on yleensä syytä tehdä jo tilapäisen pesänhoitajan toimesta. Pilaantuvan tai muuten arvossaan nopeasti alentuvan omaisuuden myynti on tavallisesti välttämätöntä.

Tilapäisen pesänhoitajan tehtävät ovat sellaisia, että velkojien kuuleminen ei ole niiden toimittamiseksi tarpeen, vaan pesänhoitaja voi päättää niistä itsenäisesti. Pesänhoitaja voi luonnollisesti olla harkintansa mukaan yhteydessä ainakin suurimpiin velkojiin. Tilapäisen pesänhoitajan hallintoaikana velkojainkokouskin voidaan sinänsä pitää, mutta sen järjestäminen ei käytännössä ole tarkoituksenmukaista, jollei kyseessä ole poikkeuksellisen kiireinen ja välitöntä päätöksentekoa edellyttävä asia. Jos kiireellisesti päätettäviä asioita on tiedossa, tilapäinen pesänhoitaja voi aina ryhtyä toimiin velkojainkokouksen koolle kutsumiseksi, vaikka kokous tulisikin pidettäväksi vasta varsinaisen pesänhoitajan valinnan jälkeen.

6 §. *Konkurssipesän edustaminen.* Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi konkurssipesän edustamista säännös. Sen mukaan konkurssipesää edustaa suoraan lain nojalla pesänhoitaja. Tämä sääntö on nykyisinkin voimassa.

Pesänhoitaja on konkurssipesän lakimääräinen edustaja. Jos pesänhoitajia on useampia, säännöksen perusteella heistä kukin edustaa pesää. Jos tuomioistuin on jakanut tehtävät pesänhoitajien kesken tai määrännyt pesänhoitajan tiettyyn tehtävään, pesänhoitaja edustaa konkurssipesää vain hänen tehtäviinsä kuuluvissa asioissa. Tarkoitus on, että toimivallan jako käy ilmi konkurssin alkamista koskevasta kuulutuksesta ja kullekin pesänhoitajalle annettavasta todistuksesta.

Pykälän *2 momentti* suojaa oikeustoimen toista osapuolta tilanteessa, jossa pesänhoitaja on ylittänyt kelpoisuutensa tai toimivaltansa, mutta toinen osapuoli on ollut vilpittömässä mielessä. Pesänhoitajan kelpoisuus oikeustoimen tekemiseen määräytyy konkurssilain ja muun lainsäädännön perusteella. Pesänhoitaja voi ylittää kelpoisuutensa, jos hän on toiminut ilman velkojien päätöstä asiassa, jossa päätösvalta kuuluu lain mukaan velko-

jille taikka jos pesänhoitaja on päättänyt asiasta, jossa päätösvalta kuuluu tuomioistuimen määräyksen mukaan toiselle pesänhoitajalle. Jos velkojainkokouksessa on joltain osin rajoitettu pesänhoitajan päätösvaltaa tai annettu pesänhoitajalle ohjeita tai määräyksiä, pesänhoitaja ylittää toimivaltansa tekemällä oikeustoimen vastoin tällaisia rajoituksia, ohjeita tai määräyksiä.

Konkurssipesä ei voisi vedota pesänhoitajan kelpoisuuden tai toimivallan ylitykseen vilpittömässä mielessä ollutta toista osapuolta vastaan. Lähtökohtana on, että kolmannella henkilöllä ei ole velvollisuutta selvittää sitä onko pesänhoitajalla kelpoisuus tai toimivalta tehdä kyseessä oleva oikeustoimi. Jos toinen osapuoli kuitenkin oli vilpillisessä mielessä, oikeustoimi ei sido konkurssipesää. Tätä arvioitaessa huomioon otetaan erityisesti oikeustoimen laatu ja osapuolen asema.

Pykälän *3 momentista* käy selvyyden vuoksi ensin ilmi, että pesänhoitajan kelpoisuuden tai toimivallan puutteeseen ei voi vedota pesänhoitajan sopimuskumppani tai muu toinen osapuoli. Myöskään sivullinen ei voisi vedota puutteeseen. Esimerkiksi oikeudenkäynnin toinen osapuoli ei voi vedota siihen, että velkojat eivät ole päättäneet oikeudenkäyntiin ryhtymisestä.

Jos pesänhoitaja on ryhtynyt johonkin oikeustoimeen tai toimenpiteeseen, vaikka hänellä ei olisi ollut siihen oikeutta, häneltä voidaan 1 ja 2 momentin estämättä vaatia korvausta näin aiheutetusta vahingosta. Tämä käy ilmi *4 momentista*.

7 §. *Pesänhoitajan avustajat.* Pykälästä käy ilmi, että pesänhoitajalla on oikeus käyttää harkintansa mukaan tehtäviensä suorittamisessa apunaan asiantuntijoita ja avustajia. Sääntely vastaa nykyistä käytäntöä. Avustavissa tehtävissä voivat toimia esimerkiksi pesänhoitajan toimiston lakimies tai toimistohenkilökuntaan kuuluva. Pesänhoitajan tehtävien hoitamiseksi voi myös olla tarpeen käyttää ulkopuolista asiantuntijaa esimerkiksi velallisen kirjanpidon loppuunsaattamiseksi tai tutkimiseksi taikka muun erityistä asiantuntemusta vaativan tehtävän suorittamiseksi. Palvelut voidaan hankkia myös yritykseltä.

Pesänhoitajalla olisi yleensä oikeus itsenäisesti päättää asiantuntijoiden ja avustajien käytöstä. Edellytyksenä kuitenkin on, että käyttö on pesän selvittämisen kannalta tarkoituksenmukaista ja taloudellisesti perusteltua. Jos asiantuntijatehtävä on laaja ja siitä aiheutuisi pesälle merkittävästi kustannuksia, asianmukaista on, että velkojat päättävät asiasta. Velkojat voivat myös pidättää itsellään päätösvallan avustajien käytöstä.

Vahingonkorvausvelvollisuutta koskevassa 20 luvussa on säännös, jonka nojalla pesänhoitaja vastaa vahingosta, jonka hänen käyttämänsä avustaja on tahallaan tai tuottamuksesta aiheuttanut konkurssipesälle.

8 §. *Pesänhoitajan päätösvalta.* Pykälässä on säännökset asioista, joista pesänhoitaja päättää itsenäisesti.

Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajalla on päätösvalta laissa mainituissa pesänselvitykseen liittyvissä asioissa. Tällaisia ovat säännöksessä luetellut pesäluettelon ja velallisselvityksen laatiminen, saatavien selvittäminen ja jakoluettelon laatiminen sekä palkkaturvaa koskevat asiat. Kysymyksessä on laissa suoraan pesänhoitajalle säädettyjen tehtävien hoitaminen. Lisäksi säännöksessä viitataan muihin laissa säädettyihin tai asian luonteen vuoksi pesänhoitajalle kuuluviin tehtäviin. Esimerkiksi vähäisten jako-osuuksien maksamatta jättäminen 18 luvun 2 §:n nojalla ja jako-osuuksien maksaminen määrältään vähäisille saataville 18 luvun 3 §:n nojalla kuuluvat pesänhoitajan itsenäiseen päätösvaltaan.

Pykälän *2 momentin* mukaan pesänhoitaja päättää pesän juoksevaan hallintoon kuuluvista asioista itsenäisesti. Asiallisesti säännös ei muuta nykytilaa.

Juoksevaan hallintoon voidaan katsoa kuuluvan kaikkien pesään kuuluvan omaisuuden hoitoon ja realisointiin sekä työnantajavelvoitteisiin liittyvien, merkitykseltään tavanomaisten toimien suorittaminen. Sellaisina voidaan pitää esimerkiksi verotukseen ja kirjanpitoon liittyviä toimia, työnantajavelvoitteiden hoitamista, erilaisten sopimusten kuten työ- ja vuokrasopimusten tekemistä tai irtisanomista, pesän massavelkojen maksamista ja saatavien perimistä. Juoksevaan hallintoon voidaan lukea kuuluviksi myös kuittausvaatimuksesta tai sivullisen omaisuuden luovutuksesta päättäminen.

Pesänhoitaja voi päättää, sitoutuuko pesä esimerkiksi sellaiseen merkitykseltään ta-

vanomaiseen velallisen sopimukseen, joka on tarpeen liiketoiminnan jatkamiseksi tai pesään kuuluvan omaisuuden myymiseksi liiketoiminnan luovutuksena. Päätösvalta liiketoiminnan jatkamisesta ja omaisuuden rahaksimuutosta kuuluu velkojille. Juoksevaan hallintoon kuuluvana toimenpiteenä voidaan pitää myös kanteiden nostamisesta ja muista oikeudenkäynteihin liittyvistä asioista päättämistä, jollei kysymys ole taloudellisesti tai muusta syystä merkittävistä asioista. Näissä kuten muissakin juoksevaan hallintoon liittyvissä asioissa velkojat voivat kuitenkin aina pidättää päätösvallan itsellään. Esimerkiksi pesään kuuluvan arvoltaan vähäisen omaisuuden myynnin voidaan katsoa kuuluvan juoksevaan hallintoon, mutta velkojat voivat halutessaan päättää, että pesänhoitajalla ei ole oikeutta myydä mitään pesään kuuluvaa omaisuutta itsenäisesti.

Pykälän *3 momentin* mukaan pesänhoitaja voi kiireellisessä tapauksessa päättää asiasta, joka kuuluu velkojien päätösvaltaan. Edellytyksenä on, että päätöksentekoa ei voida lykätä ilman, että siitä aiheutuu pesälle haittaa. Pesänhoitaja voisi säännöksen nojalla myydä muun muassa helposti pilaantuvan tai muuten arvoltaan nopeasti alenevan omaisuuden ilman velkojien päätöstä silloinkin, kun kysymys ei ole juoksevasta hallinnosta. Pesänhoitaja voi myydä myös muuta omaisuutta, jos se on välttämätöntä esimerkiksi konkurssin välttämättömien kustannusten suorittamiseksi. Pesänhoitaja voi päättää myös 3 luvun 6 §:ssä tarkoitetusta erillistäytäntöönpanon jatkamisesta tai keskeyttämisestä.

Pesänhoitajan on ennen kiireelliseen toimenpiteeseen ryhtymistä pyrittävä kuulemaan suurimpia velkojia tai velkojatoimikuntaa. Jälkikäteen pesänhoitajan tulisi hyvän pesänhoitotavan mukaisesti ilmoittaa toimenpiteestä velkojille. Toimenpiteen laadun ja merkityksen mukaan määräytyy se, onko erillisen ilmoituksen tekeminen tarpeen vai riittääkö esimerkiksi, että toimenpide käy myöhemmin ilmi vuosiselonteosta. Ilmoittamisesta ei ole pidetty tarpeellisena ottaa pykälään erityistä säännöstä.

9 §. *Päätösvallan siirtäminen.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset velkojien oikeudesta siirtää velkojille kuuluvaa päätösvaltaa pesänhoitajalle. Siirto-oikeus on lähtökohtaisesti laaja. Ainoastaan konkurssihallinnon valvonnan yleinen järjestäminen, pesänhoitajan palkkio ja konkurssipesän luovuttaminen konkurssiin ovat asioita, joissa päätösvaltaa ei voida siirtää. Päätösvallan siirto voidaan velkojien päätöksellä koska hyvänsä peruuttaa kokonaan tai osaksi. Yleensä asiasta päätetään velkojainkokouksessa.

Velkojainkokouksen päätöksessä päätösvallan siirto ja kesto on ehdotuksen mukaan aina yksilöitävä. Päätöksestä tulee käydä ilmi ne yksittäiset tehtävät, jotka pesänhoitajalle siirretään ja se, kuinka kauan pesänhoitajalla on toimivalta kyseisissä asioissa. Pesänhoitaja voidaan esimerkiksi oikeuttaa myymään pesään kuuluvaa omaisuutta, ja päätökseen voidaan sisällyttää rahamäärä, jota alempaan hintaan omaisuutta ei saa myydä. Kaupan muut ehdot voidaan jättää pesänhoitajan harkintaan. Päätösvallan siirron laajuus voidaan yksilöidä niinkin, että pesänhoitaja voi itsenäisesti päättää kaikista omaisuuden rahaksimuuttoon liittyvistä kysymyksistä. Velkojat voivat myös päättää, että pesänhoitaja tekee itsenäisesti ratkaisut kaikista takaisinsaantikanteiden ja muiden oikeudenkäyntien nostamisesta pesän lukuun.

Velkojien on päätettävä lisäksi siitä, miten pesänhoitajan on ilmoitettava päätöksistään velkojille. Tavallisesti on riittävää, että pesänhoitaja täyttää normaalin selontekovelvollisuutensa, mutta laajakantoisista tai taloudellisesti merkittävistä ratkaisuista pesänhoitajan voidaan yleensä edellyttää ilmoittavan erikseen.

Jos konkurssissa on asetettu velkojatoimikunta, velkojat voisivat päättää, että pesänhoitajan on saatava päätökselleen velkojatoimikunnan hyväksyminen. Pesänhoitajan on, jos velkojat ovat niin päättäneet, ilmoitettava päätöksestään etukäteen velkojatoimikunnalle. Jos toimikunta ei hyväksy pesänhoitajan toimenpidettä, pesänhoitajan tulee tapauksen laadun mukaan valmistella asia uudelleen. Pesänhoitajan harkintaan jää, antaako hylkääminen aiheen kutsua koolle velkojainkokous tekemään päätös asiassa.

Päätösvallan siirto voidaan säännöksen mukaan peruuttaa kokonaan tai osaksi. Tällainen päätös voidaan tehdä milloin tahansa.

10 §. *Kielto panna täytäntöön lain vastais-*

ta päätöstä. Pykälässä kielletään pesänhoitajaa panemasta täytäntöön velkojien lain vastaista tai velkojien päätösvaltaan kuulumatonta päätöstä.

Lainvastaisella päätöksellä tarkoitetaan sellaisia päätöksiä, joiden lainvastaisuutta voidaan pitää selvänä. Kielto voi koskea minkä tahansa lain, esimerkiksi verotuslainsäädännön vastaisuutta. Käytännössä kysymykseen voi tulla tilanne, jossa pesänhoitaja katsoo, että päätös on 15 luvun 10 §:ssä säädetyn kohtuuttoman kiellon vastainen. Näistä asioista pesänhoitaja voi tarvittaessa pyytää konkurssiasiamieheltä kannanoton. Pesänhoitajan on ilmoitettava velkojille kieltäytymisen perusteet.

Velkojat eivät voi päättää asiasta, joka kuuluu pesänhoitajan päätettäväksi lain mukaan, eivätkä tietenkään asiasta, josta päättää tuomioistuin. Asia ei kuulu velkojien päätösvaltaan myöskään silloin, kun se koskee kolmannen oikeutta. Velkojainkokouksen päätösvaltaan kuulumaton päätös on itsestään mitätön eikä sen virheellisyyden vahvistamiseksi ole välttämätöntä hakea muutosta.

11 §. *Pesänhoitajan selonteko- ja tietojenantovelvollisuus.* Pykälään otettaisiin yksityiskohtaiset säännökset pesänhoitajan selonteko- ja tietojenantovelvollisuudesta. Konkurssisäännön 101 §:n mukaan pesänhoitajan on konkurssituomion antamisen jälkeen tehtävä ”tilinteko omaisuuden hallinnosta”. Jos tuolloin ei voida tehdä lopullista tilitystä, se on tehtävä erikseen 105 §:n nojalla. Konkurssisäännössä ei ole muita pesänhoitajan selonteko- ja tietojenantovelvollisuutta koskevia säännöksiä. Nyttemmin on konkurssikäytännössä noudatettu konkurssiasiain neuvottelukunnan suositusta (1/15.11.1995, tarkistettu 30.10.2000), jonka mukaan konkurssihallinnon on yksityiskohtaisesti ja säännöllisesti informoitava velkojia pesän realisointitilanteesta ja muista kussakin yksittäistapauksessa merkityksellisistä seikoista pesän hallinnossa. Ehdotettu säännös vastaa tähän suositukseen perustuvaa käytäntöä.

Pykälän *1 momentin* mukaan vuosiselonteko on laadittava vuosittain konkurssin alkamiskuukautta vastaavan kuukauden loppuun mennessä. Velkojat voivat kuitenkin päättää, että selonteko on tehtävä useammin. Sitä vastoin velkojat eivät voi vapauttaa pesänhoitajaa selontekovelvollisuudesta. Velkojat voivat määrätä pesänhoitajan antamaan tietoja erikseenkin tärkeinä pitämistään asioista kuten vireillä olevista oikeudenkäynneistä. Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu, että pesänhoitaja antaa velkojille oma-aloitteisestikin tietoja esimerkiksi oikeudenkäynnin yllättävästä käänteestä tai muusta merkittävästä ja velkojia yleisesti kiinnostavasta seikasta.

Vuosiselonteon tulee sisältää kaikki velkojien kannalta merkitykselliset tiedot. Pykälän *2 momentissa* on 6 –kohtainen luettelo vuosiselonteon vähimmäissisällöstä. Selonteossa on muun muassa ilmoitettava tiedot konkurssipesään kuuluvan omaisuuden myynnistä, pesän varojen hoidosta sekä jako-osuuksien ja niiden ennakoiden maksamisesta. Selonteossa pesänhoitajan on myös ilmoitettava arvionsa konkurssin päättymisajankohdasta ja yksilöitävä syyt, joiden vuoksi konkurssia ei vielä voida päättää. Selonteossa ei ole yleensä tarpeen selostaa aikaisemmista vuosiselonteoista ilmeneviä seikkoja, vaan siinä voidaan viitata edellisiin kertomuksiin tai tarpeen mukaan tuoda keskitetysti esiin se, mitä pesässä on tapahtunut edellisenä vuonna. Selonteko voidaan tehdä myös täydentämällä edellisen vuoden selontekoa.

Pykälän *3 momentin* mukaan pesänhoitajan on aina toimitettava selonteko suurimmille velkojille ja velalliselle sekä pyynnöstä myös muille velkojille. Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annettua asetusta on tarkoitus tarkistaa niin, että vuosiselonteko toimitettaisiin ilman eri pyyntöä aina myös konkurssiasiamiehelle.

Pykälän *4 momenttiin* otetaan erikseen mainita siitä, että pesänhoitajan on annettava pyynnöstä velkojalle myös muita kuin vuosiselonteosta ilmi käyviä tietoja.

12 §. *Velkojatoimikunta*. Pykälään sisältyvät velkojatoimikunnan asettamista, tehtäviä, kokoonpanoa ja oikeuksia koskevat säännökset. Velkojatoimikunta on konkurssissa uusi toimielin.

Erityisesti laajoissa konkurssipesissä on tarpeen turvata joustava neuvon- ja yhteydenpito pesänhoitajan ja velkojien välillä. Velkojainkokouksia laajoissa pesissä pidetään yleensä vuosittain, mutta käytännön pesänhoito vaatii usein tiiviimpää yhteydenpitoa velkojiin. Käytännössä pesänhoitaja on-

kin ennen merkittävien päätösten tekemistä yhteydessä suurimpiin velkojiin voidakseen varmistua velkojien enemmistön tuesta. Ehdotuksen mukaan neuvon- ja yhteydenpito pesänhoitajan ja velkojien välillä voitaisiin toteuttaa asettamalla pesän hallintoon erityinen velkojatoimikunnaksi kutsuttu toimielin.

Pykälän *1 momentin* mukaan velkojatoimikunnan asettaisivat velkojat. Velkojatoimikunta edustaa kaikkia velkojia. Momentissa säädetään yleisesti velkojatoimikunnan tehtävistä. Velkojatoimikunta avustaa pesänhoitajaa, valvoo pesänhoitajan toimintaa sekä suorittaa ne tehtävät, jotka velkojainkokous on sille antanut. Velkojatoimikunnalla ei ole itsenäistä päätösvaltaa, vaan sillä on neuvoa-antava tehtävä pesän hallinnossa. Velkojat voivat kuitenkin päättää, että pesänhoitajan on saatava päätökselleen velkojatoimikunnan hyväksyminen asioissa, joissa velkojat ovat siirtäneet päätösvaltaansa pesänhoitajalle (14 luvun 9 §). Muissa tilanteissa velkojat eivät voi siirtää päätösvaltaansa velkojatoimikunnalle. Lakiehdotukseen sisältyy eräitä muitakin säännöksiä velkojatoimikunnan asemasta ja tehtävistä. Ennen kuin pesänhoitaja päättää kiireellisestä toimenpiteestä, hänen on mahdollisuuksien mukaan kuultava velkojatoimikuntaa tai suurimpia velkojia (14 luvun 8 §). Velkojatoimikunnalla on oikeus vaatia velkojainkokouksen koollekutsumista (15 luvun 6 §:n 2 momentti).

Velkojatoimikunnan asettaminen olisi harkinnanvaraista ja velkojien vapaasti päätettävissä. Velkojatoimikunnan asettaminen voi olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi silloin, jos pesässä on erityisen paljon velkojia tai yhteydenpito kaikkiin velkojiin on muusta syystä hankalaa. Tällaisissa tapauksissa realisoitavan omaisuuden suuri määrä tai velallisen liiketoiminnan jatkaminen voivat erityisesti puoltaa velkojatoimikunnan asettamista. Jos kuitenkin konkurssipesä on laaja, velkojatoimikunta tulisi ehdotuksen mukaan yleensä asettaa. Tätä voidaan pitää perusteltuna käsiteltävien asioiden suuren taloudellisen merkityksen vuoksi. Laajassa konkurssipesässä velkojatoimikunta voidaan jättää asettamatta vain, jos siihen on erityistä syytä. Erityinen syy voisi olla esimerkiksi se, että pesässä ei ole paljon velkojia tai se, että pesään kuuluvasta omaisuuden myynnistä voidaan päättää jo ensimmäisessä velkojainkokouksessa.

Velkojatoimikunta voidaan asettaa jo ensimmäisessä velkojainkokouksessa, joka on pidettävä 15 luvun 6 §:n mukaan kahden kuukauden kuluessa konkurssin aloittamisesta. Asettamisesta voidaan päättää myöhemminkin ja myös muussa päätöksentekomenettelyssä (15 luvun 2 §:n 2 momentti).

Pykälän *2 momentin* mukaan laajassa konkurssipesässä pesänhoitaja tai velkoja voisivat vaatia tuomioistuinta asettamaan toimikunnan, jolleivät velkojat ole päättäneet asiasta. Pykälään ei sisälly mitään erityistä määräaikaa, jossa vaatimus olisi esitettävä. Selvää on, ettei vaatimusta voida tehdä ennen kuin ensimmäinen velkojainkokous on pidetty. Tuomioistuimen on kuultava asiassa paitsi suurimpia velkojia, tarpeen mukaan myös muita velkojia. Tämä kuulemissäännös liittyy olennaisesti velkojatoimikunnan kokoonpanoa koskevaan säännökseen. Sen mukaan velkojatoimikunnassa tulisivat olla edustettuina keskeiset velkojaryhmät, erityisesti etuoikeutetut ja etuoikeudettomat velkojat. Myös pesänhoitajan kuuleminen voi olla tarpeen. Sen sijaan velallisen kuulemiseen ei ole tarvetta. Tuomioistuimen harkintaan jää, onko olemassa sellainen erityinen syy, jonka vuoksi velkojatoimikuntaa ei olisi tarpeen asettaa.

Tuomioistuin voi ehdotuksen mukaan asettaessaan velkojatoimikunnan ja myöhemminkin antaa tarvittavia määräyksiä toimikunnan kokoonpanosta, tehtävistä ja toimikaudesta. Jos velkojatoimikunta ei ole tarpeen kuin tietyksi ajaksi tai tiettyä tehtävää varten, tuomioistuin voisi näin rajoittaa velkojatoimikunnan toimikautta tai tehtäviä. Näiden määräysten antaminen tulee yleensä kysymykseen vain asianosaisen vaatimuksesta ja niistä on kuultava momentissa tarkoitetulla tavalla pesänhoitajaa ja velkojia.

Tuomioistuimen tässä momentissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla.

Pykälän *3 momentissa* on säännökset velkojatoimikunnan kokoonpanosta ja sen työskentelystä. Velkojatoimikunnassa tulisi olla vähintään kolme jäsentä ja siinä tulisi olla edustettuina keskeiset velkojaryhmät. Velkojatoimikunta olisi tarkoituksenmukaista

muodostaa siten, että velkojatoimikunnan mielipide vastaisi mahdollisimman hyvin velkojien enemmistön mielipidettä. Velkojaryhmällä viitataan erityisesti etuoikeutettuihin ja etuoikeudettomiin velkojiin. Järkevä ryhmäjako on harkittava tapauksittain siten, että ainakin keskeisten velkojaryhmien intressit tulevat toimikunnassa riittävästi edustetuiksi. Velkojaryhmät voidaan muodostaa lähtökohtaisesti saatavien etuoikeusaseman mukaan niin, että edustettuina ovat ainakin panttivelkojat ja etuoikeudettomat velkojat. Myös yrityskiinnitysvelkojat voivat muodostaa oman ryhmänsä. Velkojatoimikunnan jäsenet voivat olla paitsi velkojia tai velkojayhteisön toimihenkilöitä, myös ulkopuolisia henkilöitä.

Momenttiin sisältyy myös eräitä velkojatoimikunnan työskentelyyn liittyviä säännöksiä. Velkojatoimikunnan tulee valita keskuudestaan puheenjohtaja. Velkojatoimikunnan voisi kutsua koolle joko pesänhoitaja tai puheenjohtaja. Päätöksensä toimikunta tekisi yksinkertaisella enemmistöllä. Saatavien määrällä ei siis olisi merkitystä. Velkojatoimikunnan työskentelystä ei lakiin otettaisi muita yksityiskohtaisia säännöksiä. Velkojainkokous voi kuitenkin antaa tarpeellisia määräyksiä toimikunnan tehtävistä ja työtavoista.

Pykälän *4 momentissa* säädetään velkojatoimikunnan oikeudesta saada pesänhoitajalta tietoja. Velkojatoimikunnalla ja sen jäsenillä olisi oikeus saada tietoja pesänhoitajalta siinä laajuudessa kuin se on toimikunnan tehtävien kannalta tarpeellista. Tiedonsaanti ei sisältäisi esimerkiksi oikeutta saada ulkopuolisilta tietoja velallista koskevista salassa pidettävistä seikoista.

13 §. *Salassapitovelvollisuus*. Pykälän *1 momentissa* on salassapitosäännös, joka koskee pesänhoitajaa, velkojatoimikunnan jäsentä, velkojaa, näiden palveluksessa olevia henkilöitä sekä näiden käyttämiä avustajia ja asiantuntijoita. Nämä eivät saisi luvatta ilmaista velallisen taloudellista asemaa, terveydentilaa tai muita henkilökohtaisia oloja taikka velallisen tai konkurssipesän liike- tai ammattisalaisuutta koskevia seikkoja, jotka ovat konkurssimenettelyn yhteydessä tulleet heidän tietoonsa. Kiellettyä olisi myös salassapidettävien tietojen käyttäminen yksityiseksi hyödyksi.

Konkurssissa liike- ja ammattisalaisuutta koskevat salassa pidettävät tiedot voivat liittyä lähinnä vain liiketoiminnallisiin seikkoihin. Salassapidettäviä tietoja eivät ole esimerkiksi pesäluettelosta ilmenevät tai muut konkurssipesän varallisuusasemaa koskevat tiedot. Pesän omaisuuden myyntiä koskevat tiedot voivat sen sijaan olla salassapidettäviä. Jos konkurssipesä jatkaa liiketoimintaa, liike- ja ammattisalaisuutta koskevien tietojen piiri on vastaava kuin toimivissa yrityksissä yleensä. Selvyyden vuoksi säännöksessä mainitaan, ettei salassapitovelvollisuus estä konkurssipesän hallintoa käyttämästä tietoja siltä osin kuin se on tarpeen pesän hoitamiseksi ja selvittämiseksi tai omaisuuden rahaksi muuttamiseksi.

Pykälän *2 momentti* koskee velallisen salassapitovelvollisuutta. Velallisella olisi velvollisuus pitää salassa ensinnäkin konkurssipesän liike- ja ammattisalaisuudet. Tätä vaatimusta voidaan pitää varsin selvänä: kysymys on nimenomaan konkurssipesän toimintaan liittyvistä tiedoista, joiden ilmaisemiseen tai käyttöön velallisella ei voi oikeutta. Toisekseen velallinen olisi velvollinen suojaamaan myös omaan, konkurssia edeltävään toimintaansa liittyviä sellaisia seikkoja, joilla on taloudellista arvoa konkurssipesälle ja jotka konkurssipesä voi realisoida. Mikä tahansa seikka ei kuitenkaan voi kuulua salassapitovelvollisuuden piiriin, vaan salassapidettävän tiedon on oltava konkurssipesälle taloudellisesti merkittävä. Säännöksessä asia on ilmaistu niin, että velallinen ei saa ilmaista salassa pidettävää seikkaa, jos on ilmeistä, että hän sen ilmaisemalla alentaa omaisuuden arvoa tai vaikeuttaa sen realisointia. Salassapitovelvollisuus velallisella olisi siis silloin, kun liikesalaisuuden suojalla on konkurssipesälle taloudellista merkitystä.

Pykälässä kielletään tietojen ilmaiseminen luvatta. Salassapitovelvollisuutta ei ole, jos se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on voimassa, on antanut luvan tietojen ilmaisemiseen.

Säännöksen perustana on, kuten liike- ja ammattisalaisuutta suojaavien säännösten perustana yleensäkin, sopimattomasta elinkeinotoiminnasta annetun lain 4 §. Sen 1 momentin mukaan kukaan ei saa oikeudettomas-

ti hankkia tai yrittää hankkia tietoa liikesalaisuudesta eikä käyttää tai ilmaista näin hankkimaansa tietoa. Tunnusomaisena liikesalaisuudelle pidetään sitä, että sen salassa pitämisellä on merkitystä sen yrityksen elinkeinotoiminnalle, jonka hallussa liikesalaisuus on.

Liike- ja ammattisalaisuudella tarkoitetaan taloudellisia salaisuuksia, kuten yrityksen organisaatiota, sopimuksia, markkinointia tai hintapolitiikkaa koskevia tietoja sekä teknisiä liikesalaisuuksia, kuten rakennetta ja materiaaliyhdisteitä. Liike- ja ammattisalaisuudet voivat olla myös esimerkiksi tietoja työmenetelmistä, tietokoneohjelmista, tuotantomääristä, kaavoista tai asiakasrekistereistä. Tällaisilla tiedoilla konkurssipesälle voi olla joskus suurikin taloudellinen merkitys. Tietojen ilmaiseminen sivulliselle voisi jopa romahduttaa pesän varallisuusarvon. Saman tilanteen voisi aiheuttaa se, että velallinen ryhtyisi itse käyttämään realisointikelpoista liike- ja ammattisalaisuutta perustamassaan uudessa yrityksessä.

Toisaalta on selvää, että velallisen tulee konkurssin alettua voida käyttää toimeentulonsa hankkimiseksi hyväkseen ammattitaitoaan ja harjoittamassaan elinkeinotoiminnassa hankkimiaan tietoja. Tälle säännös ei aseta estettä, sillä velallisen ammattitaitoa konkurssipesä ei voi muuttaa rahaksi. Jos velallinen jatkaa elinkeinotoimintaa myöhemmin samalla alalla, hän voi myös käyttää hyväkseen aikaisemmin luomiaan liikesuhteita. Sen sijaan esimerkiksi asiakasrekisteriään, joka on osa konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta, velallinen ei voi hyödyntää, sillä asiakasrekisterillä voi olla konkurssipesälle realisointiarvoa. Konkurssin päätyttyä salassapitovelvollisuus ei enää rajoita velallisen toimintaa. Konkurssihan päättyy vasta, kun pesän omaisuus on ainakin pääasiallisesti realisoitu.

14 §. *Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta.* Laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkominen on rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n nojalla rangaistava salassapitorikoksena tai salassapitorikkomuksena. Pykälässä viitataan näihin säännöksiin, joiden mukaan rangaistus tuomitaan, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta.

15 luku. Velkojien päätösvallan käyttäminen

Lukuun sisältyvät säännökset velkojien oikeudesta käyttää päätösvaltaa konkurssipesässä, päätöksentekotavoista ja siitä, miten velkojien äänivalta määräytyy (1—4 §). Lisäksi lukuun sisältyvät säännökset velkojainkokouksen koollekutsumisesta ja kulusta (6—8 §), päätösvallan muodollisista ja sisällöllisistä rajoituksista (5 ja 9 §) sekä muutoksenhausta velkojien päätöksiin (10 ja 11 §).

1 §. *Oikeus velkojien päätösvallan käyttämiseen.* Pykälän *1 momentin* mukaan velkojien päätösvaltaa käyttävät ne velkojat, joilla on velalliselta konkurssisaatava. Valvontapäivän jälkeen päätösvaltaa voivat käyttää saatavansa valvoneet velkojat ja velkojat, joiden saatava otetaan huomioon ilman valvontaa. Jos velkojan on jälkivalvonnan tai muun syyn perusteella suoritettava konkurssipesälle 12 luvun 16 §:ssä tarkoitettu maksu, velkojalla on oikeus käyttää päätösvaltaa vasta, kun maksu on suoritettu.

Panttivelkojankin osalta päätösvallan käyttö edellyttää valvontaa tai sitä vastaavan selvityksen esittämistä. Jollei velallinen ole vastuussa velasta, panttivelkojalla ei ole oikeutta käyttää velkojan päätösvaltaa. Tällainen tilanne voi olla silloin, kun kyse on vierasvelkapantista tai kun velallisen henkilökohtainen vastuu on lakannut esimerkiksi saatavan vanhentumisen vuoksi. Yrityskiinnityksen osalta asiasta on kuitenkin *2 momentissa* erityissäännös. Vallitsevan käytännön mukaan velkojalla, jolla on yrityskiinnityksen alaista velallisen omaisuutta toisen henkilön velan vakuutena, katsotaan olevan valvontavelvollisuus siitä saatavasta, josta velallisen omaisuus on vastuussa. Tällaisella velkojalla ei kuitenkaan ole oikeutta käyttää velkojien päätösvaltaa. Puutteena yrityskiinnityksenhaltijan oikeusasemassa onkin pidettävä sitä, ettei velkojalla ole mahdollisuutta osallistua yrityskiinnityksenalaista omaisuutta koskevaan päätöksentekoon. Sen vuoksi 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että yrityskiinnityksen alaista omaisuutta koskevassa asiassa päätösvaltaa voivat käyttää myös ne velkojat, joilla on yrityskiinnityksen alaista omaisuutta toisen henkilön velan vakuutena. Valvontapäivän jälkeen edellytetään, että

velkoja on valvonut saatavansa tai pesänhoitaja ottaa saatavan omasta aloitteestaan jakoluetteloon. Viittaus 1 momentissa säädettyihin edellytyksiin tarkoittaa myös sitä, että velkojan tulee maksaa mahdollisesta jälkivalvonnasta määrätty maksu voidakseen käyttää päätösvaltaa. Yrityskiinnitysvelkojan äänimäärästä on säännös 3 §:n 2 momentissa.

Päätöksen, johon kyseessä oleva velkoja voi ottaa osaa, tulee koskea yrityskiinnityksenalaista omaisuutta. Päätös voi koskea yrityskiinnityksenalaisen omaisuuden käyttöä, hoitoa ja myyntiä. Velkojalla ei sen sijaan ole äänivaltaa vain sillä perusteella, että päätös vaikuttaa velkojan jako-osuuteen. Velkojalla ei siten ole äänivaltaa esimerkiksi pesänhoitajan palkkiota koskevassa asiassa.

2 §. *Päätöksentekotavat.* Pykälässä on säännökset siitä, miten velkojat käyttävät päätösvaltaansa konkurssipesässä. Konkurssisäännön mukaan velkojat käyttävät päätösvaltaa velkojainkokouksessa. Velkojainkokouksen koollekutsuminen voi kuitenkin joissakin tilanteissa olla tarpeettoman raskas menettely ja siitä velkojille aiheutuvia kustannuksia ja vaivaa voidaan pitää tarpeettomina, jos asia on luonteeltaan sellainen, että se voidaan päättää ilman nykymuotoista velkojainkokousta. Sen vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi velkojien päätösvallan käyttämisestä nykyistä joustavammat säännökset.

Pykälän *1 momentin* mukaan velkojat käyttäisivät pääsäännön mukaan edelleen päätösvaltaa velkojainkokouksessa. Kokous voitaisiin kuitenkin pitää nykyisestä poiketen myös siten, että osallistujat ovat yhteydessä toisiinsa puhelinta, videota tai muuta teknistä välinettä käyttäen. Siitä, milloin kokous voidaan pitää teknistä apuvälinettä käyttäen, ei pykälään sisälly säännöksiä, vaan se jää pesänhoitajan harkintaan. Kokoustavan valintaan vaikuttavat teknisten valmiuksien lisäksi luonnollisesti myös käsiteltävien asioiden laatu ja velkojien määrä. Käytännössä kokous voidaan pitää esimerkiksi puhelinneuvotteluna suhteellisen vaivattomastikin silloin, kun velkojien lukumäärä on pieni tai käsiteltäviä asioita on vähän.

Velkojainkokouksen pitäminen voi olla tarpeettoman raskas sekä kustannuksia ja vaivaa aiheuttava menettely esimerkiksi silloin, kun asiaa on jo käsitelty velkojainkokouksessa tai velkojilla on muutoin tarpeelliset tiedot päätöksentekoa varten. Vaikka kokous voidaan pitää niin sanottuna etäkokouksena, sellaisen järjestäminen voi olla joskus hankalaa. Muun muassa tämänkaltaisten tilanteiden varalta *2 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan pesänhoitaja voi pyytää velkojia ilmoittamaan päätöksentekoa varten kantansa asiassa, joka muutoin olisi käsiteltävä velkojainkokouksessa. Tätä muuta päätöksentekomenettelyä ei kuitenkaan voida käyttää 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun pakollisen velkojainkokouksen sijasta. Pesänhoitaja voisi käyttää muuta päätöksentekomenettelyä erityisesti silloin, kun päätettävänä on jokin yksittäinen, varsin selväpiirteinen asia kuten omaisuuden myynnistä päättäminen tehtyjen ja mahdollisesti velkojille etukäteen toimitettujen ostotarjousten perusteella. Velkojat voivat ilmoittaa kantansa kirjallisesti tai sähköisenä viestinä taikka pesänhoitajan pyynnön mukaan muullakin tarkoitukseen soveltuvalla tavalla, esimerkiksi puhelimitse, jolloin velkojan ilmaisema kanta tulee kirjata. Pesänhoitajan on pääsääntöisesti annettava velkojille vähintään kahden viikon määräaika kannan ilmoittamiselle. Lyhyempää määräaikaa voitaisiin kuitenkin käyttää asian kiireellisyyden vuoksi.

Myös velalliselle on varattava tilaisuus ilmoittaa kantansa muussa päätöksentekomenettelyssä. Velkojainkokouksen osalta vastaavansisältöinen säännös on 4 §:n 1 momentissa. Velallisen osalta säännökseen ei sisälly erityistä määräaikaa, koska velallisella ei ole päätösvaltaa asiassa. Käytännössä pyyntö kannan ilmaisemiseksi on yleensä tarkoituksenmukaista toimittaa kaikille samaan aikaan. Pesänhoitaja voi 4 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla myös muussa päätöksentekomenettelyssä rajoittaa velallisen tiedonsaantia käsiteltävästä asiasta.

Muun päätöksentekomenettelyn käytettävyyttä on ehdotuksessa pyritty lisäämään sillä, että pesänhoitajan ei olisi välttämättä tarpeen selvittää kaikkien velkojien kantaa käsiteltävään asiaan. Sellaiset pienvelkojat, joiden saatavat alittavat 3 000 euron määrän, voitaisiin jättää päätöksentekomenettelyn ulkopuolelle. Tästä on säännös 7 §:ssä, joka koskee myös velkojainkokousta.

Pesänhoitajan on ilmoitettava muussa pää-

töksentekomenettelyssä syntynyt päätös ja sen ajankohta ainakin velalliselle ja kantansa ilmoittaneille velkojille. Tämä on tarpeen jo senkin vuoksi, että 11 §:n 2 momentissa tarkoitettu yhden viikon määräaika tyytymättömyyden ilmoittamiselle alkaa siitä, kun pesänhoitaja on ilmoittanut päätöksestä.

3 §. *Velkojien äänimäärä.* Pykälän *1 momentissa* säädetään konkurssisäännön 69 §:ää vastaavasti, että velkojan äänimäärä on velkojan kulloisenkin konkurssisaatavan määrä. Äänet lasketaan euron alayksikön sentin tarkkuudella. Jos velkoja saa konkurssin alkamisen jälkeen osasuorituksen esimerkiksi yhteisvastuulliselta velalliselta tai takaajalta taikka käyttää kuittausoikeuttaan, hän menettää tältä osin äänivaltansa. Velkojanvaihdoksen tapahtuessa äänioikeus siirtyy seuraajalle.

Konkurssisäännön mukaan velkojan äänimäärään ei vaikuta velkojan saatavan etuoikeus tai viimesijaisuus. Viimesijaisen saatavan tuottamaa äänioikeutta ei voi pitää perusteltuna, sillä tällaisille saataville ei käytännössä kerry jako-osuutta. Velkojilla ei siten ole tosiasiallista intressiä osallistua päätöksentekoon. Sen vuoksi ehdotuksessa lähdetään siitä, että viimesijainen saatava tuottaa äänioikeuden vain siinä tilanteessa, jossa kaikille tavallisille veloille on tulossa täysi suoritus.

Konkurssisaatavana pidetään myös ehdollista takautumissaatavaa. Tällöin saattaa syntyä tilanne, jossa yhtäältä velkoja ja toisaalta takaaja, vierasvelkapantinantaja tai kanssavelallinen ovat konkurssivelkojan asemassa saman saatavan perusteella. Voimassaolevassa oikeudessa tämä on ratkaistu niin, että velkojalla on ensisijainen äänioikeus ehdollisen takautumissaatavan haltijaan nähden. Tämä on ilmaistu konkurssisäännön 69 §:n 2 momentissa seuraavasti: ”Jos he eivät voi yksimielisiksi päästä, olkoon velkojain ääni ratkaiseva, elleivät toiset lunasta häntä pois tahi aseta täyttä vakuutta hänen saamisestaan.” Ehdotetun pykälän mukaan ehdollinen takautumissaatava tuottaa äänioikeuden vain silloin, kun velkoja ei käytä samaan saatavaan perustuvaa äänioikeuttaan. Siten ehdollisen takautumissaatavan haltijalla olisi äänioikeus, jos velkoja ei osallistu äänestykseen. Jos yhteisvelkasuhteessa olevalle syntyy osasuorituksen perusteella takautumissaatava, hän saa osasuorituksen suuruuden mukaisen äänoikeuden, vaikka hän saa 18 luvun 6 §:n mukaan jako-osuutta vasta, kun velkoja on saanut suorituksen koko päävelalle. Mainittu lainkohta säätelee vain jako-osuuden maksamista eikä saatavan äänimäärää.

Konkurssisaatavia ovat myös saatavat, joiden peruste tai määrä on ehdollinen tai riitainen taikka muusta syystä epäselvä (1 luvun 5 §). Konkurssisäännön 69 §:n 1 momentissa velkojan äänimäärää koskeva epäselvyys on näissä tilanteissa ratkaistu siten, että ilmeisen perusteetonta saatavaa ei oteta äänestyksessä huomioon. Velkojien yhdenvertaisuuden vuoksi äänimäärän tulee vastata mahdollisimman hyvin velkojan saatavan todellista määrää. Siksi ehdotuksessa lähdetään siitä, että epäselvä saatava arvostettaisiin todennäköiseen määräänsä päätöksentekohetkellä käytettävissä olevien tietojen perusteella. Tämä voi johtaa siihen, että epäselvän tai ehdollisen saatavan perusteella velkojalla ei ole äänioikeutta lainkaan, esimerkiksi jos konkurssivelallinen on takaajana maksukykyisen velallisen velasta tai velallisen vastuu perustuu pitkäaikaiseen takuuseen. Tilanne voi tietenkin myös muuttua. Velkojainkokouksen päätöstä ei voida muuttaa sillä perusteella, että uuden selvityksen perusteella velkojan äänimäärä olisikin ollut toinen.

Yrityskiinnitysvelkojan äänimäärästä on säännös *2 momentissa*. Äänimäärä on enintään se määrä, jonka etuoikeutettu osa yrityskiinnityksen alaisen omaisuuden arvosta kattaa saatavasta. Velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 5 §:n 1 momentin mukaan etuoikeutettu osa on 50 prosenttia yrityskiinnityksen alaisen omaisuuden arvosta sen jälkeen, kun paremmalla etuoikeudella olevat saatavat on suoritettu. Yrityskiinnitysten keskinäisestä etuoikeudesta voi luonnollisesti seurata, ettei velkojalla ole lainkaan äänivaltaa. Pesänhoitajan tulee määritellä yrityskiinnityksen kohteena olevan omaisuuden arvo päätöksentekohetken mukaan. Kun samaan omaisuuteen voi olla vahvistettu useampia kiinnityksiä, otetaan vierasvelkapantin haltija huomioon sen suuruisena kuin sille suoritusta yrityskiinnitysten keskinäisen etuoikeusjärjestyksen mukaan.

Konkurssisäännössä ei ole nimenomaisesti

säädetty, miten velkojan äänimäärää koskeva erimielisyys ratkaistaan. Pykälän *3 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi siitä nykyistä konkurssikäytäntöä vastaavaa säännös. Sen mukaan velkojainkokouksessa erimielisyyden ratkaisee kokouksen puheenjohtaja. Puheenjohtajana toimii yleensä pesänhoitaja. Jos äänestys toimitetaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitetussa muussa päätöksentekomenettelyssä, erimielisyyden ratkaisee pesänhoitaja. Äänimäärää koskevaan ratkaisuun voidaan hakea muutosta 10 §:n nojalla, jos virhe on ollut sellainen, että se on voinut vaikuttaa päätöksen lopputulokseen.

4 §. *Velkojien päätös.* Pykälässä säädettäisiin siitä, millaista enemmistöä velkojainkokouksen päätöksen syntyminen edellyttää. Sitä sovelletaan myös, jos päätös tehdään 2 §:n 2 momentissa tarkoitetussa muussa päätöksentekomenettelyssä.

Pykälän *1 momentin* mukaan asiat ratkaistaan niin kuin nykyisinkin velkojainkokouksessa yksinkertaisella enemmistöllä annetuista äänistä. Velkojan äänimäärä on velkojan konkurssisaatavan määrä (3 §). Muussa päätöksentekomenettelyssä enemmistö laskettaisiin kantansa ilmaisseiden velkojien äänimäärän mukaan. Äänet lasketaan euron alayksikön sentin tarkkuudella. Jos äänet menevät tasan, asian ratkaisee kokouksen puheenjohtaja. Tätä samaa sääntöä sovelletaan silloin, kun kokoukseen ei tule yhtään velkojaa tai kukaan velkojista ei käytä äänioikeuttaan. Pesänhoitaja toimii 9 §:n 1 momentin nojalla kokouksen puheenjohtajana ja, jos kukaan velkojista ei saavu kokoukseen, päätökseksi tulee pesänhoitajan mielipide. Pesänhoitajalla ei ole muissa tilanteissa äänioikeutta. Myöskään velallisella ei ole äänioikeutta, mutta velallisella on aina oikeus esittää mielipiteensä käsiteltävänä olevasta asiasta. Jos äänet menevät tasan muussa päätöksentekomenettelyssä tai kukaan velkojista ei ilmoita kantaansa pesänhoitajalle, pesänhoitaja ratkaisee asian.

Pesänhoitaja tekee käytännössä esityksen velkojainkokouksessa tai muussa päätöksentekomenettelyssä päätettävänä olevassa asiassa ja hänen velvollisuuksiinsa kuuluu esittää velkojille riittävät tiedot päätöksenteon perustaksi. Tämä edellyttää, että pesänhoitaja esittää käsityksensä esimerkiksi siitä, mikä omaisuuden myyntitapa on velkojille edullisin. Selvyyden vuoksi pesänhoitajan ja velallisen oikeudesta lausua mielipiteensä päätettävänä olevasta asiasta ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös. Tämä oikeus olisi aina riippumatta käsiteltävän asian laadusta. Velallisen osalta rajoituksia saattaa kuitenkin aiheutua ehdotuksen 4 luvun 2 §:n 2 momentin säännöksestä. Sen mukaan pesänhoitaja voi rajoittaa velallisen osallistumisoikeutta kokoukseen, jos sitä voidaan pitää välttämättömänä pesän tai sivullisen oikeuden turvaamiseksi taikka muun erityisen syyn vuoksi. Säännöksen nojalla pesänhoitaja voi myös jättää ilmoittamatta velalliselle etukäteen muussa päätöksentekomenettelyssä käsiteltävästä asiasta. Jälkikäteen päätöksestä on ilmoitettava, mutta ilmoitusta ei säännöksessä tarkoitetuissa tilanteissa tarvitse tehdä välittömästi päätöksen jälkeen vaan se voidaan tehdä myöhempänäkin ajankohtana.

Pykälän *2 ja 3 momentissa* on konkurssisäännön 71 a §:ää (1585/1992) vastaava säännös päätöksenteosta, kun tarkoituksena on luovuttaa liiketoiminnallinen kokonaisuus velallisen tai velkojan läheiselle. Tällöin noudatetaan vaikeutettua päätöksentekomenettelyä. Päätöksentekoa varten velkojat jaetaan kahteen ryhmään: etuoikeutettuihin ja etuoikeudettomiin velkojiin. Päätöksen syntyminen edellyttää, että luovutusta kannattaa enemmistö kummankin ryhmän äänimäärästä. Säännöksellä pyritään estämään se, että konkurssipesän varallisuutta luovutettaisiin konkurssivelkojien kannalta epäedullisin ehdoin. Pykälään sisältyy voimassaolevaan oikeustilaan nähden vain yksi muutos. Konkurssisäännön 71 a §:n mukaan saatava, jonka vakuutena on pantti- tai etuoikeuden tuottava pidätysoikeus tai yrityskiinnitys velallisen omaisuuteen, katsotaan kokonaan etuoikeutetuksi saatavaksi. Ehdotuksen mukaan tällainen saatava katsotaan etuoikeutetuksi vain siltä osin kuin panttiomaisuuden arvo pesänhoitajan arvion mukaan kattaa saatavan. Tällä muutoksella pyritään siihen, että tilanteessa, jossa etuoikeutetuilla ja etuoikeudettomilla velkojilla on keskenään ristiriitaisia intressejä, velkojan äänivalta määräytyy hänen tosiasiallisen intressinsä mukaisesti. Tällöin äänestystulos vastaa ryhmäjaon tarkoitusta. Pykälässä ei enää ole tarpeen

konkurssisääntöä vastaavasti todeta sitä, että äänestyksessä ei oteta huomioon viimesijaisia saatavia. Tämä käy ilmi velkojien äänimäärää koskevan 3 §:n 1 momentista.

5 §. *Esteellisyys.* Velkojainkokouksessa tai muussa päätöksentekomenettelyssä käsiteltävässä asiassa yksittäisen velkojan ja yleisen velkojatahon edut saattavat olla ristiriidassa keskenään. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun velkojat tekevät päätöksen velkojan ja velallisen tai velkojan ja konkurssipesän välistä sopimusta koskevassa asiassa taikka päättävät velallisen omaisuuden myynnistä ja velkoja on tarjoutunut ostamaan omaisuuden.

Konkurssisäännössä esteellisyydestä on säädetty 73 §:n 1 momentissa. Sen mukaan vain joidenkin velkojien oikeutta koskevaan päätökseen ei saa ottaa osaa sellainen velkoja, jonka oikeutta asia ei koske. Ilman nimenomaista säännöstä konkurssikäytännössä on vakiintuneesti katsottu, ettei päätökseen saa ottaa osaa myöskään sellainen velkoja, jolla on asiassa omakohtainen välitön intressi.

Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, milloin velkojien päätettävä asia koskee tiettyä velkojaa siten, ettei hän saa äänestää asiassa. Pykälä sisältää esteellisyydestä kolmekohtaisen tyhjentävän luettelon. Esteellisyys vaikuttaa niin, ettei velkoja saa äänestää asiassa, jossa hän on esteellinen. Sen sijaan ei ole estettä sille, että velkoja saa tiedon käsiteltävänä olevasta asiasta, osallistuu velkojainkokouksessa asiasta käytävään keskusteluun ja tekee asiaa koskevia ehdotuksia. Myös muussa päätöksentekomenettelyssä velkoja voi esittää kantansa päätettävänä olevassa asiassa.

Esteluettelon kaksi ensimmäistä kohtaa ovat melko yksiselitteisiä. Velkoja on ensinnäkin esteellinen, jos asia koskee velkojan ja velallisen tai konkurssipesän välistä sopimusta. Toiseksi velkoja on esteellinen, jos asia koskee velkojan omaa vastuuta velalliselle tai konkurssipesälle. Velkoja on siten esteellinen esimerkiksi silloin, kun päätetään kyseistä velkojaa vastaan nostettavasta kanteesta. Kolmanneksi velkoja on esteellinen asiassa, jossa velkojalla on edustettavanaan erityistä henkilökohtaista tai taloudellista etua.

Erityisellä edulla tarkoitetaan etua, joka ylittää edun, joka seuraa velkojan asemasta konkurssivelkojana. Velkoja ei ole siten esteellinen ottamaan osaa velkojatoimikunnan asettamista tai velkojainkokouksen puheenjohtajan valintaa koskevaan päätökseen, vaikka hän olisi itse ehdolla näihin toimiin. Erityisellä edulla ei yleensä tarkoiteta myöskään tilannetta, jossa eri velkojaryhmien edut ovat keskenään ristiriidassa. Tämän vuoksi panttivelkoja ei tavallisesti ole esteellinen silloin, jos päätös koskee panttina olevan omaisuuden hoitoa tai myyntiä. Asiaa on arvioitava toisin, jos kysymys ei ole tavanomaisista omaisuuden hoitoa tai rahaksimuuttoa koskevista päätöksistä. Tällaisia ovat ainakin päätös panttiomaisuuden myynnin kieltämisestä väliaikaisesti (17 luvun 12 §), päätös luvan vaatimisesta tuomioistuimelta panttiomaisuuden myyntiin (17 luvun 13 §) ja päätös panttiomaisuuden myynnin hakemisesta ulosottolain mukaisessa järjestyksessä (17 luvun 14 §). Näiden säännösten tarkoituksena on säännellä nimenomaan tilannetta, jossa panttivelkojan ja muiden velkojien edut ovat ristiriidassa siten, että panttivelkojalla on edustettavanaan erityistä etua asiassa ja tämä etu on vastoin muiden velkojien etua. Säännösten tarkoitus ei toteutuisi, jos panttivelkoja voisi ottaa osaa näitä toimenpiteitä koskevaan päätöksentekoon. Käytännössähän tässä tarkoitettuihin toimiin on tarpeen ryhtyä juuri panttivelkojan vastustuksen vuoksi. Laissa on myös (17 luvun 13 ja 14 §) erityiset oikeussuojakeinot, joiden nojalla panttivelkoja konkurssipesän vastapuolena voi saattaa konkurssipesän päätöksen erikseen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Konkurssisäännön 71 b §:n (110/1995) mukaan velkoja, joka on lupautunut luotottamaan konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hankintaa, ei saa osallistua luovutusta koskevaan päätöksentekoon, jos hänen saatavansa on etuoikeutettu panttioikeuden tai muun perusteen mukaan. Ehdotukseen ei sisälly tällaista erityissäännöstä, vaan esteellisyys ratkaistaan näissä tilanteissa ehdotetun yleissäännöksen, käytännössä momentin 3 kohdan nojalla. Siten velkoja, joka on lupautunut luotottamaan konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hankintaa, ei ole ilman muuta esteellinen, vaan esteellisyys edellyttää, että velkojalla on edustettavanaan erityis-

tä henkilökohtaista tai taloudellista etua asiassa. Jos velkojalla on erityinen intressi siitä, että ostaja saa luovutuksen kohteena olevan omaisuuden tavanomaista edullisemmin ehdoin, velkojan intressi voi ylittää sen edun, joka seuraa pelkästään konkurssivelkojan asemasta. Jos kysymyksessä on tavanomaisin ehdoin tapahtuva luovutus, ei luotottaminen voi lähtökohtaisesti aiheuttaa esteellisyyttä.

Pykälän *2 momentin* mukaan velkojan puolesta äänivaltaa eivät saa käyttää sellaiset edustajat tai asiamiehet, joiden oma etu on 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ristiriidassa yleisen velkojatahon etujen kanssa.

Pykälän *3 momentin* mukaan ratkaisun esteellisyydestä tekee pesänhoitaja. Jos kuitenkin asia on esillä velkojainkokouksessa, esteellisyydestä päättää puheenjohtaja. Ratkaisuun tyytymättömällä on mahdollisuus moittia velkojien päätöstä.

6 §. *Velkojainkokouksen koollekutsuminen.* Pykälän *1 momentin* mukaan velkojainkokouksen koolle kutsuminen kuuluu, kuten konkurssisäännönkin mukaan, pesänhoitajan tehtäviin. Konkurssisäännön mukaan pakollisia velkojainkokouksia on kaksi. Ensinnäkin konkurssisäännön 66 §:n mukaan toimitsijamiesten tulee kutsua velkojainkokous koolle mahdollisimman pian valvontapäivän jälkeen. Toiseksi velkojainkokous on 101 §:n mukaan pidettävä konkurssituomion antamisen jälkeen. Jos lopputilin antaminen ei ole vielä tässä kokouksessa mahdollista, joudutaan pitämään konkurssisäännön 105 §:ssä tarkoitettu velkojainkokous, josta käytetään nimitystä loppukokous. Käytännössä pesänhoitajat kutsuvat velkojainkokouksia koolle muulloinkin, jos siihen on tarvetta esimerkiksi omaisuuden myyntivaltuuksien antamiseksi pesänhoitajille.

Pykälässä edellytetään, että pesässä pidetään yleensä ainakin yksi velkojainkokous ennen pakollista loppukokousta. Ensimmäinen velkojainkokous on pidettävä kahden kuukauden kuluessa pesäluettelon valmistumisesta ja viimeistään kuuden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta. Kokousta ei kuitenkaan tarvitse pitää, jos se on erityisestä syystä tarpeetonta. Näin voi olla esimerkiksi silloin, jos on ilmeistä, että konkurssi tulee raukeamaan varojen puutteessa. Erityinen syy voi olla myös se, että velallinen pakoilee eikä edes alustavaa pesäluetteloa ole voitu laatia kuuden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta.

Säännös ei edellytä, että velkojainkokouksia pidetään säännöllisesti, vaan pakollisen ensimmäisen kokouksen lisäksi velkojainkokouksia on pidettävä silloin, kun siihen on tarvetta. Kokouksen koolle kutsuminen voi olla tarpeen esimerkiksi omaisuuden myyntivaltuuksien antamiseksi pesänhoitajalle taikka riitaisen oikeudenkäynnin sopimiseksi. Suurissa konkurssipesissä voi olla syytä pitää velkojainkokouksia säännöllisesti, esimerkiksi vuosittain. Velkojainkokouksen pitämisen tarvetta vähentävät vuosittaiset selonteot ja mahdollisuus tehdä päätös muussa päätöksentekomenettelyssä.

Pykälän *2 momentissa* säädetään velkojien oikeudesta vaatia velkojainkokouksen koollekutsumista. Konkurssisäännön 67 §:n mukaan kaikilla velkojilla on saatavan suuruudesta riippumatta oikeus vaatia toimitsijamiehiä kutsumaan velkojainkokous koolle. Vaatimusta ei kuitenkaan voi tehdä ennen valvontapäivää. Ehdotetun säännöksen mukaan velkojilla on edelleen oikeus vaatia kokouksen koolle kutsumista, mutta vain, jos vaatimuksen esittävät velkojat edustavat vähintään yhtä kymmenesosaa valvotuista tai 12 luvun 8 §:n mukaan jakoluetteloon otettavista konkurssisaatavista. Vastaava oikeus kokouksen vaatimiseen on velkojatoimikunnalla. Velallinen ei voi vaatia kokouksen koollekutsumista. Viittaus valvottuihin tai muuten jakoluetteloon otettaviin saataviin tarkoittaa sitä, että vaatimus voidaan esittää, kuten konkurssisäännön mukaankin, vasta valvontapäivän jälkeen. Vaatimuksessa on ilmoitettava asia, jonka käsittelemistä varten kokouksen koollekutsumista vaaditaan. Muutoin vaatimusta ei tarvitse perustella.

Yleisenä sääntönä voidaan pitää sitä, että pesänhoitajan tulee 2 momentissa tarkoitetusta vaatimuksesta kutsua velkojainkokous koolle. Voimassa olevan oikeuden mukaan velkojalla on oikeus saattaa pesänhoitajalle esittämänsä pyyntö velkojainkokouksen koollekutsumisesta tuomioistuimen tutkittavaksi, jos pesänhoitaja siitä kieltäytyy. Pykälän *3 momenttiin* sisältyy vastaavan sisältöinen säännös. Tuomioistuimen on kuultava vaatimuksesta pesänhoitajaa. Jos tuomiois-

tuin katsoo, ettei pesänhoitajalla ole ollut pätevää syytä kieltäytyä kutsumasta kokousta, tuomioistuin voi velvoittaa pesänhoitajan määräajassa kutsumaan velkojainkokouksen koolle. Tuomioistuin voi asettaa velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Tästä säädetään 8 luvun 10 §:ssä, johon momentissa viitataan.

Pykälän 3 momentista käy myös ilmi, että yksittäinen velkojakin voi esittää pesänhoitajalle pyynnön velkojainkokouksen koollekutsumisesta ilmoittamansa asian käsittelyä varten. Tällainen oikeus on edelleen tarpeen esimerkiksi sen tilanteen varalta, että pesänhoitaja laiminlyö tehtäviään, kuten ei ryhdy mihinkään toimiin omaisuuden realisoimiseksi. Pyynnön on oltava perusteltu ja se voidaan esittää ennen valvontapäivääkin. Jos pesänhoitaja ei pyynnöstä huolimatta kutsu velkojainkokousta koolle, velkoja voi vaatia tuomioistuinta velvoittamaan pesänhoitajan siihen.

7 §. *Pienvelkojien kutsuminen.* Pykälän mukaan pienvelkojilta edellytettäisiin, että he ilmaisisivat nimenomaisesti halunsa osallistua pesän hallintoon. Passiivisia pienvelkojia ei tarvitsisi kutsua velkojainkokoukseen eikä heidän kantaansa tarvitsisi selvittää muussa päätöksentekomenettelyssä.

Käytännössä pienvelkojien mielipiteellä ei ole vaikutusta äänestyksen lopputulokseen eivätkä he tavallisesti osallistukaan velkojainkokouksiin. Voidaan olettaa, ettei pienvelkojilla ole kiinnostusta osallistua päätöksentekoon myöskään muussa päätöksentekomenettelyssä. Kutsun toimittamisesta kaikille velkojille aiheutuu yleensä työtä ja kustannuksia, vaikkakin tiedoksianto velkojille voidaan usein toimittaa sähköisesti. Sama koskee pyyntöä kannan ilmoittamiseen muussa päätöksentekomenettelyssä. Pykälän mukaan kutsua tai pyyntöä ei valvontapäivän jälkeen enää toimitettaisikaan ilman muuta kaikille velkojille. Ennen valvontapäivää kutsu velkojainkokoukseen toimitetaan ehdotetun 8 §:n nojalla kaikille tiedossa oleville velkojille.

Ehdotuksen mukaan velkojalle, jonka saatava on alle 3 000 euroa, toimitetaan kutsu ja pyyntö kannan ilmaisemiseen vain esitetystä pyynnöstä. Tällaisen pyynnön velkoja voi esittää missä menettelyn vaiheessa tahansa, esimerkiksi valvonnan yhteydessä. Säännös ei kuitenkaan tarkoita sitä, että pienvelkojan tulisi etukäteen varata oikeus osallistua velkojainkokoukseen tai käyttää äänivaltaa eikä pyyntöä ole tarpeen esittää kutakin kokousta varten erikseen. Pykälästä ilmenee nimenomaisesti, että kutsun tai pyynnön toimittamatta jättäminen ei estä pienvelkojaa osallistumasta kokoukseen tai esittämästä kantaansa pesänhoitajan tiedusteluun.

8 §. *Kutsu velkojainkokoukseen.* Pykälään sisältyvät säännökset kutsun toimittamisesta velkojainkokoukseen. Yleinen sääntö olisi, että velkojainkokouksesta ilmoitettaisiin kullekin velkojalle erikseen. Yksilöllinen ilmoittaminen on perusteltua, koska näin tiedonsaanti kokouksesta on varminta. Ennen saatavien valvontaa kutsu toimitettaisiin tiedossa oleville velkojille ja valvonnan jälkeen niille velkojille, jotka ovat valvoneet saatavansa tai joiden saatavat otetaan huomioon ilman valvontaa. Kokoukseen kutsuttavien velkojien määrä ei yleensä olisi kovin suuri, koska 7 §:n nojalla niin sanotuille pienvelkojille kutsu toimitettaisiin valvontapäivän jälkeen vain, jos sitä on erikseen pyydetty. Ennen valvontapäivää kutsu olisi lisäksi julkaistava virallisessa lehdessä, jotta tuntemattomilla velkojilla olisi mahdollisuus saada kokouksesta tieto.

Ehdotus asettaa nykyistä tiukemmat vaatimukset siinä, miten kokous on kutsuttava koolle. Nykyisen lain mukaan näet riittää, että kutsu toimitetaan julkaisemalla se virallisessa lehdessä sekä tarkoitukseen soveltuvassa päivälehdessä vähintään kahta viikkoa ennen kokousta. Valvontapäivän jälkeen kuulutusta ei tarvitse julkaista, jos kaikki velkojat saavat muutoin tiedon kokouksesta riittävän ajoissa (konkurssisäännön 66 §). Tällöinkin kuuluttamalla toimitettu kutsu on riittävä. Myös velallinen on kutsuttava kokoukseen.

Konkurssisäännön mukaan kutsu velkojainkokoukseen on julkaistava vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta. Ehdotuksessa ei ole yleistä kutsun toimittamisaikaa koskevaa säännöstä. Kutsu on toimitettava riittävän ajoissa ja kutsuaika määräytyy kulloisenkin tilanteen mukaan. Lehdessä ennen valvontapäivää esitettävä kutsu on kuitenkin julkaistava vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta. Muissa tapauksissa viikkoa lyhyempää aikaa ei yleensä voida pitää riittävänä, jollei kysy-

mys ole erityisen kiireellisestä asiasta. Jos pesässä on vain muutama velkoja ja pesänhoitajan tiedossa on, että velkojat ja velallinen voivat saapua kokoukseen esimerkiksi jo seuraavana päivänä, ei kokouksen näinkään pikaiselle pitämiselle ole estettä.

9 §. *Velkojainkokous*. Pykälään sisältyvät säännökset, jotka koskevat velkojainkokouksen puheenjohtajaa, kokouksessa käsiteltäviä asioita sekä kokouksesta laadittavaa pöytäkirjaa.

Konkurssisäännössä ei ole erikseen säädetty siitä, kuka toimii velkojainkokouksen puheenjohtajana, vaan se kuuluu 69 §:n nojalla velkojien päätettäviin asioihin. Käytännössä puheenjohtajana toimii yleensä pesänhoitaja, mutta joskus joku velkojista tai ulkopuolinenkin henkilö. Velkojainkokouksen puheenjohtajan henkilöllä on tärkeä merkitys. Puheenjohtajalle ei kuulu ainoastaan kokouksen muodollinen johtaminen, vaan hänellä on ratkaisuvalta keskeisissä yksittäisen velkojan päätösvallan käyttöä koskevissa asioissa. Kokouksen puheenjohtaja ratkaisee erimielisyyden siitä, minkä suuruisena velkojan saatava otetaan äänestettäessä huomioon, ja onko velkoja esteellinen. Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi nimenomainen velkojainkokouksen puheenjohtajan valintaa säännös. Sen mukaan puheenjohtajana toimii pesänhoitaja. Velkojien olisi kuitenkin valittava puheenjohtaja, jos pesänhoitaja on itse esteellinen, esimerkiksi omaa palkkiotaan koskevassa asiassa. Velkojat valitsisivat puheenjohtajan myös, jos pesänhoitaja ei voi osallistua kokoukseen esimerkiksi sairauden vuoksi. Velkojat voivat valita puheenjohtajan keskuudestaan tai ulkopuolisen henkilön.

Pykälän *2 momentin* mukaan lähtökohta on edelleen se, että velkojainkokouksessa ei voida päättää sellaisesta asiasta, jota ei ole mainittu kokouskutsussa. Tästä ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi eräitä poikkeuksia. Velkojainkokouksessa voidaan tehdä päätös aina, vaikka asiaa ei ole kokouskutsussa mainittu, jos kokoukseen kutsutut velkojat siihen suostuvat. Yhdenkin kutsutun velkojan poissaolo estää siis päätöksen. Jos kuitenkin kaikki läsnä olevat velkojat suostuvat ratkaisun tekemiseen, päätös voidaan tehdä ehdollisena siten, että poissaolevan velkojan suostumus hankitaan jälkikäteen. Toiseksi kokouksessa voidaan tehdä päätös sellaisesta kokouskutsussa mainitsemattomasta asiasta, jonka ratkaiseminen ei siedä viivytystä. Jos asia on merkittävä, kiireellisen asian ratkaisemisen edellytyksenä on lisäksi se, että asiasta on ilmoitettu velkojille ja velalliselle vähintään viikkoa ennen kokouspäivää. Koska velallisella ei ole äänioikeutta velkojainkokouksessa, velallisen suostumus asian käsittelyyn ei ole tarpeen.

Pykälästä ilmenee siis, että merkittävä asia voidaan joskus päättää velkojainkokouksessa, vaikka siitä ei ole mainittu lainkaan etukäteen toimitetussa kokouskutsussa, kunhan käsiteltäväksi tulevasta kiireellisestä asiasta on erikseen ilmoitettu velalliselle ja velkojille vähintään viikkoa ennen kokousta. Tämä on kuitenkin ehdotuksen 8 §:n säännös huomioon ottaen käytännössä mahdollista vain, jos kokous pidetään valvontapäivän jälkeen.

Asia voi olla kiireellinen muun muassa silloin, kun ostajaehdokas vaatii tarjouksen nopeaa hyväksyntää. Momentissa tarkoitettu merkittävä asia olisi esimerkiksi velallisen liiketoiminnan jatkamista koskeva päätös. Myös esimerkiksi omaisuuden myymistä tai riitaisuuden sopimista koskeva asia olisi merkittävä, jos siihen liittyy huomattava varallisuusarvo.

Pykälän *3 momentissa* on voimassa olevaa oikeutta vastaava säännös pöytäkirjan laatimisesta. Kokouksen puheenjohtajan on huolehdittava siitä, että pöytäkirja laaditaan. Pöytäkirja on laadittava hyvän pesänhoitotavan edellyttämässä laajuudessa ja se on tarkastettava. Pöytäkirja on toimitettava velalliselle ja velkojalle vain pyynnöstä. Pöytäkirja on kuitenkin aina toimitettava velalliselle, jos velkojainkokouksessa tehdään 2 momentissa tarkoitetusti päätös asiasta, jota ei ole mainittu kokouskutsussa.

10 §. *Kohtuuttoman päätöksen kielto.* Pykälässä asetetaan velkojien päätösvallalle sisällölliset rajoitukset. Säännös koskee luonnollisesti päätöksentekoa yhtä lailla velkojainkokouksessa kuin muussakin päätöksentekomenettelyssä. Asiallisesti samaa merkitsevät konkurssisäännön 83 §:n c kohdan (1027/1993) ja 73 §:n 2 momentin säännökset velkojainkokouksen moiteperusteista, kun päätökset loukkaavat velallisen tai päätökseen osallistumattoman velkojan etua.

Pykälän mukaan kiellettyjä ovat ensinnäkin sellaiset päätökset, jotka ovat omiaan tuottamaan velkojalle tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua konkurssipesän tai toisen velkojan kustannuksella. Pykälä vastaa tältä osin sisällöltään ja tarkoitukseltaan osakeyhtiölain 9 luvun 16 §:ää, jossa säännellään yhtiökokouksessa kiellettyjä päätöksiä. Kysymyksessä on siis lähinnä velkojien yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaaminen. Pykälässä tarkoitettuja kiellettyjä päätöksiä olisivat esimerkiksi konkurssipesään kuuluvan omaisuuden luovuttaminen alihintaan tai panttiomaisuuden tuoton ja siitä aiheutuvien kustannusten jakaminen 17 luvun säännösten vastaisesti. Epäoikeutettua etua voi tuottaa myös päätös, jolla konkurssipesä luopuu sille velkaa olevan yrityksen saatavasta enemmistövelkojan äänillä. Pykälässä käytetty sanamuoto ”on omiaan tuottamaan” merkitsee sitä, että päätös on sellainen, josta tyypillisesti aiheutuu vahinkoa. Vahingon syntymistä ei siis tarvitse näyttää.

Pykälässä kielletään lisäksi päätös, joka on velallista tai velkojaa kohtaan ilmeisen kohtuuton. Ilmeisen kohtuuton voi velallista kohtaan olla esimerkiksi se, että velkojat päättävät yksimielisesti myydä omaisuuden selvästi alihintaan, koska tästä koituu velalliselle huomattavaa haittaa. Kysymyksessä voi myös olla tilanne, jossa kukaan ei varsinaisesti saa päätöksen vuoksi etua, mutta jossa velkojat ovat käyttäneet harkintavaltaansa väärin esimerkiksi vahingoittamistarkoituksessa tai niin, että päätös on muuten kohtuuton. Velkojien päätös saattaa olla kohtuuton esimerkiksi, jos velkojat kieltäytyvät myymästä pesän omaisuutta tietylle velkojalle tai velalliselle taikka jos velkojat ovat perusteettomasti päättäneet olla maksamatta jakoosuuden ennakkoa.

Jos päätös on ehdotetun pykälän vastainen, pesänhoitaja ei saa panna sitä täytäntöön (14 luvun 10 §).

11 §. *Velkojien päätöksen kumoaminen ja muuttaminen.* Pykälässä säännellään, missä tapauksissa velkojien päätöksen lainmukaisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin siitä, millä perusteilla velkojien päätös voidaan muuttaa tai kumota. Perusteet ovat osin muodollisia ja osin aineellisia.

Muotovirheen perusteella päätös voidaan kumota tai muuttaa ensinnäkin silloin, jos päätös ei ole syntynyt oikeassa järjestyksessä. Muotovirheestä on kyse, jos velalliselle tai velkojalle ei ole toimitettu kutsua velkojainkokoukseen tai pyyntöä kannan ilmaisemiseen muussa päätöksentekomenettelyssä. Jos hakijalle ei ole toimitettu lainkaan kutsua tai pyyntöä, päätöstä ei voitaisi kuitenkaan kumota yksin sillä perusteella. Lisäksi vaadittaisiin sen osoittamista, että menettelyvirhe on vaikuttanut velkojien päätöksen sisältöön tai että menettelyvirhettä voidaan muuten pitää merkittävänä. Merkittävänä menettelyvirheenä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että kokouksessa on ratkaistu asia, jota kutsussa ei ole ilmoitettu ja jonka ratkaisemiseen ei ole ollut 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä. Menettelyvirheestä on kysymys myös, jos velkojien äänet on laskettu väärin. Äänimäärän virheellisen laskemisen perusteella muutoksenhaku on mahdollinen, jos äänten lasku on ollut virheellinen tai jos kokouksen puheenjohtaja on ratkaissut virheellisesti kysymyksen velkojan äänivallasta. Jos äänten laskun virheellisyys on kuitenkin äänestyksen lopputuloksen kannalta merkityksetön, menettelyvirheeseen vetoaminen ei voisi menestyä. Menettelyvirheeseen voidaan vedota silloinkin, kun äänestykseen on ottanut osaa esteellinen velkoja tai jos 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua määräenemmistövaatimusta ei ole noudatettu. Tällaista virhettä voidaan yleensä pitää merkittävänä.

Menettelyvirheen perusteella päätös voi olla pätemätön myös, jos päätöksen lopputulos olisi voinut ilman virhettä tai puutetta tulla toisen sisältöiseksi. Päätöstä ei voitaisi kumota esimerkiksi, jos kokouskutsussa on ollut epäolennainen tai muodollinen puute tai virhe. Kokouskutsun toimittamatta jättämisellä ei ole myöskään merkitystä, jos se, jolle kutsua ei ole toimitettu, osallistuu kokoukseen. Jos taas äänestyksen lopputulos olisi ollut sama, vaikka velkoja olisi saanut äänestää vaatimansa mukaisella äänimäärällä, päätös ei olisi pätemätön.

Aineellinen pätemättömyysperuste on olemassa, jos päätös 9 §:n vastainen. Siten päätös voitaisiin kumota tai muuttaa ensinnäkin silloin, jos se on omiaan tuottamaan velkojal-

le tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua konkurssipesän tai toisen velkojan kustannuksella. Lisäksi pätemättömyysperuste on olemassa silloin, kun päätös on kohtuuton.

Velkojalla tai velallisella ole oikeutta hakea muutosta pelkästään sillä perusteella, että päätös ei ole tarkoituksenmukainen. Tarkoituksenmukaisuuskysymys on esimerkiksi se, jatkaako konkurssipesä velallisen liiketoimintaa, tai se, mitä omaisuuden realisointitapaa on päätetty käyttää, jollei ole aivan ilmeistä, että jokin muu realisointitapa tuottaisi olennaisesti paremman myyntituoton.

Konkurssisäännön 84 §:ää vastaavasti *2 momentissa* säädetään velkojainkokouksen osalta siitä, että kokouksessa läsnä olleen on puhevallan menettämisen uhalla ilmoitettava välittömästi tyytymättömyyttä. Kokouksessa läsnä olevan on ilmoitettava tyytymättömyyttä kokouksen puheenjohtajalle viimeistään ennen kokouksen päättymistä. Näin voidaan saada varmuus siitä, tullaanko päätöstä moittimaan. Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu, että puheenjohtaja ilmoittaa kokouksessa läsnä oleville velvollisuudesta ilmoittaa tyytymättömyyttä ja sen laiminlyönnin seuraamuksista.

Jos päätös tehdään muussa päätöksentekomenettelyssä, tyytymättömyyttä on ilmoitettava pesänhoitajalle viimeistään viikon kuluttua siitä, kun pesänhoitaja on ilmoittanut päätöksestä eli viimeistään seuraavan viikon vastaavana viikonpäivänä.

Jos määräajan viimeinen päivä ei ole arkipäivä, tyytymättömyyden ilmoitus voitaisiin tehdä sen jälkeisenä ensimmäisenä arkipäivänä.

Pykälän 1 momentista käy ilmi, että päätöksen kumoamista tai muuttamista voi vaatia velallinen ja velkoja. Kuten nykyisinkin velallisella olisi oikeus moittia velkojainkokouksen päätöstä riippumatta siitä, onko hän osallistunut velkojainkokoukseen. Vastaavasti moiteoikeus olisi myös silloin, kun velallinen ei ole käyttänyt hänelle varattua tilaisuutta kantansa ilmoittamiseen muussa päätöksentekomenettelyssä.

Velkojalla ei olisi moiteoikeutta kaikissa tapauksissa. Jos velkoja on osallistunut velkojainkokoukseen taikka esittänyt kantansa muussa päätöksentekomenettelyssä, moiteoikeus edellyttää aina sitä, että velkoja on vastustanut päätöstä. Jos velkoja ei ole osallistunut velkojainkokoukseen, mutta on saanut siihen asianmukaisesti kutsun, ei velkoja voisi vaatia päätöksen kumoamista menettelyvirheen perusteella. Päätöksen kohtuuttomuuteen velkoja voisi tällöinkin vedota. Vastaavasti määräytyisi moiteoikeus myös muussa päätöksentekomenettelyssä. Sen sijaan velkojalla on aina oikeus hakea muutosta silloin, kun velkoja ei ole saanut kutsua velkojainkokoukseen eikä ole kokoukseen osallistunut. Moiteoikeus on myös velkojalla, jolle ei ole varattu tilaisuutta esittää kantaansa muussa päätöksentekomenettelyssä.

Velkojalla, jolla on yrityskiinnityksenalaista velallisen omaisuutta toisen henkilön velan vakuutena, on 1 §:n 2 momentin mukaan oikeus käyttää päätösvaltaa asiassa, joka koskee yrityskiinnityksen alaista omaisuutta. Myös moiteoikeus rajoittuu näihin asioihin.

Konkurssisäännön mukaan pesänhoitajalla ei ole tässä ominaisuudessaan moiteoikeutta. Ehdotus ei muuttaisi tältä osin voimassaolevaa oikeustilaa. Pesänhoitajalla on kuitenkin oikeus saattaa pesänhoitajan palkkiota ja korvausta koskeva riita tuomioistuimen ratkaistavaksi (8 luvun 7 §).

12 §. *Hakemus velkojien päätöksen kumoamiseksi tai muuttamiseksi.* Pykälän *1 momentin* mukaan hakemus on tehtävä tuomioistuimelle kuukauden kuluessa.

Hakemuksen määräaika laskettaisiin velkojainkokouksesta. Jos päätös on tehty muussa päätöksentekomenettelyssä, määräaika laskettaisiin siitä, kun pesänhoitaja on ilmoittanut päätöksestä tai hakija on muuten saanut siitä tiedon. Jos velkojainkokouksen päätöksen kumoamista vaatii se, joka ei saanut tietoa velkojainkokouksesta eikä ollut siinä läsnä tai jos pesänhoitaja on evännyt velalliselta oikeuden olla läsnä käsiteltäessä asiaa kokouksessa, määräaika laskettaisiin siitä, kun pesänhoitaja on ilmoittanut päätöksestä tai hakija on muuten saanut siitä tiedon. Tämän mukaisesti määräaika laskettaisiin myös sellaisen velkojan osalta, jonka kantaa pesänhoitaja ei ollut selvittänyt.

Ehdotuksen 7 luvun 4 §:n mukaisesti velkojainkokouksen päätöksen kumoamista tai muuttamista koskevan hakemuksen käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hakemusasiain käsittelystä annettuja säännöksiä.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin puhevallan käyttämisestä. Voimassa olevan oikeuden mukaan konkurssipesän puhevaltaa käyttävät päätöksen puolesta äänestäneet velkojat. Pesänhoitajalle varataan tilaisuus tulla kuulluksi, mutta lähinnä asian selvittämistarkoituksessa.

Ehdotuksessa lähdetään siitä, että pesänhoitaja käyttää pääsääntöisesti konkurssipesän puhevaltaa. Velkojainkokouksen päätös on tehty pesänhoitajan valmistelusta. Koska kyse on konkurssipesän päätöksestä, on perusteltua, että asianosaisena on konkurssipesä, joka myös kantaa kuluriskin. Pykälän mukaan päätöstä kannattaneet velkojat voivat kuitenkin päättää käyttää puhevaltaa itse. Tämä voi olla asianmukaista silloin, jos päätös poikkeaa pesänhoitajan esityksestä. Pesänhoitaja voi myös kieltäytyä käyttämästä puhevaltaa, jos hän ei voisi panna velkojainkokouksen päätöstä täytäntöön (14 luvun 10 §).

Asiassa sovelletaan hakemusasioiden käsittelyä koskevia säännöksiä. Tästä seuraa, että tuomioistuimen on varattava pesänhoitajalle tilaisuus tulla kuulluksi, jos velkoja hakee muutosta. Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että päätöstä kannattaneet velkojat saavat hakemuksesta tiedon. Pesänhoitajan tulisi tällöin pyytää velkojia ilmoittamaan, haluavatko he itse käyttää puhevaltaa. Jos pesänhoitaja pitää itseään esteellisenä eivätkä velkojat halua käyttää puhevaltaa, tuomioistuin voi hakemuksesta määrätä 8 luvun 4 §:n nojalla pesänhoitajan oikeudenkäyntiä varten.

16 luku. Konkurssipesän kirjanpito ja velat

Lukuun sisältyvät konkurssipesän kirjanpitoa ja tilintarkastusta (1 §) sekä konkurssipesän velkoja koskevat säännökset (2—3 §).

1 §. *Konkurssipesän kirjanpito.* Konkurssisäännössä ei ole konkurssipesän kirjanpitovelvollisuutta koskevia säännöksiä. Kirjanpitolain 1 §:stä johtuu kuitenkin, että konkurssipesä on kirjanpitovelvollinen, jos se jatkaa velallisen liiketoimintaa. Lisäksi myös eräät verolait edellyttävät liiketoimintaa harjoittavalta asianmukaista kirjanpitoa. Jos konkurssipesä ei harjoita liiketoimintaa, lakiin perustuvaa kirjanpitovelvollisuutta konkurssipesällä ei siis ole. Käytännössä jonkinlaista kirjanpitoa on kuitenkin välttämätöntä pitää, jotta konkurssipesän hallinto voi esittää selvityksen toiminnastaan velalliselle ja velkojille sekä konkurssiasiamiehelle ja tarvittaessa muillekin viranomaisille. Konkurssiasiain neuvottelukunta on antanut konkurssipesän kirjanpitoa koskevan suosituksen (4/27.9.1996, tarkistettu 11.6.2001).

Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssipesän on pidettävä sellaista kirjanpitoa, jota pesän laajuus ja laatu edellyttävät. Konkurssipesän kirjanpitovelvollisuus määräytyy tietenkin kirjanpitolain mukaan siinä tapauksessa, että se harjoittaa liiketoimintaa. Liiketoiminnan jatkamisella ei tarkoiteta tilannetta, jossa konkurssipesä ainoastaan realisoi velallisen liikeomaisuutta tai saattaa loppuun keskeneräiset työt, jos toimintaa varten ei hankita vähäistä enempää uutta vaihto-omaisuutta. Rikoslain 30 luvun 9 ja 10 §:ssä tai kirjanpitolain 8 luvun 4 §:ssä säädetyn kirjanpitorikoksia koskevan rikosoikeudellisen vastuun edellytyksenä on kirjanpitolain mukainen kirjanpitovelvollisuus.

Jos pesä ei jatka liiketoimintaa, kirjanpidon vaatimustaso määräytyy pesän laajuuden ja laadun mukaan. Tarkoituksena on, että kirjanpidosta voidaan vaikeuksitta selvittää oikeat ja riittävät tiedot pesän tuloista ja menoista, realisoinneista, rahavaroista ja maksetuista jako-osuuksista. Tämä on tarpeen juoksevan pesänhoidon sekä konkurssipesän hallinnon seurannan ja valvonnan kannalta. Tarpeelliset kirjanpitomerkinnät ja viennit on tehtävä viivytyksettä. Asianmukaisen kirjanpidon vaatimuksiin kuuluu, että se perustuu päivitettyihin juoksevasti numeroituihin tositteisiin, jotka laaditaan kirjanpitolain 2 luvun 5 §:n mukaisesti. Yleensä tämä edellyttää, että esimerkiksi tuotot eritellään vähintään käyttö- ja vaihto-omaisuuden realisointituottoihin sekä saatavien perintä-, liiketoiminnan jatkamis-, korko-, vuokra- ja muihin tuottoihin. Vastaavasti konkurssipesän menot on eriteltävä vähintään konkurssimenettelyn aiheuttamiin kuluihin, pantatun omaisuuden aiheuttamiin kuluihin, pesänhoitajan palkkiokuluihin, oikeudenkäyntikuluihin sekä pesänhoidon kuluihin, jotka taas on syytä jakaa eri kululajien mukaan omille alatileilleen.

Jos pesässä on vain vähän tilitapahtumia,

kirjanpito voidaan hoitaa melko yksinkertaisellakin tavalla. Tällöin esimerkiksi tilityslaskelmana voidaan käyttää pankin tiliotetta, johon merkitään tilitapahtumaa vastaavan tositteen numero. Omaisuuden myynnistä on tehtävä lisäksi pesäluetteloon merkintä, josta selviää, mitä omaisuutta on myyty ja mikä on myyntiä vastaavan tositteen numero.

Pykälän 1 momentin jälkimmäisen lauseen mukaan pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että konkurssipesän kirjanpito on asianmukaisesti järjestetty. Pesänhoitaja voi huolehtia kirjanpidosta itse tai sopia ulkopuolisen kanssa kirjanpidon hoitamisesta. Kirjanpitoaineisto on myös säilytettävä asianmukaisesti ja arkistoitava konkurssin päättymisen jälkeen. Pesänhoitajan on kirjanpitolain 2 luvun 10 §:n mukaan säilytettävä velallisen kirjanpitokirjoja kymmenen vuotta ja tositteita kuusi vuotta tilikauden päättymisestä. Konkurssiasian neuvottelukunnan suosituksessa on pidetty hyvän pesänhoitotavan mukaisena, että konkurssipesän kirjanpitoaineistoa säilytetään vastaava aika. Tarkoitus on, että 19 luvun 8 §:n nojalla säädettävällä oikeusministeriön asetuksella määrätään asiakirjojen säilyttämisajoista lähemmin.

Pykälän *2 momentissa* säädetään konkurssipesässä suoritettavasta tilintarkastuksesta. Jos konkurssipesä on kirjanpitolain 1 §:n mukaan kirjanpitovelvollinen, tilintarkastusvelvollisuus määräytyy tilintarkastuslain (936/1994) mukaan. Muissa tilanteissa tilintarkastuksen toimittaminen on pääsäännön mukaan velkojien harkinnassa. Poikkeuksena ovat laajat konkurssipesät, joissa tilintarkastus on aina toimitettava.

Tarkastuksen suorittajasta lakiin ei sisälly säännöksiä. Tarkastajan valinnasta päättävät velkojat riippumatta siitä, perustuuko tilintarkastus lakiin vai velkojien päätökseen. Tarkastajan on oltava tehtävään kykenevä ja myös pesänhoitajasta riippumaton. Hyvän pesänhoitotavan mukaisena voidaan pitää, että ainakin laajassa konkurssipesässä tilintarkastuksen toimittaa hyväksytty tilintarkastaja.

2 §. *Konkurssipesän velat.* Ehdotetussa pykälässä määritellään niin sanotut massavelat. Ne ovat konkurssipesän velkoja, jotka maksetaan pesän varoista normaalisti sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Jos pesä ei maksa näitä velkoja ajallaan, pesä on vastuussa viivästysseuraamuksista. Nämä saatavat voidaan periä myös pakkotäytäntöönpanossa. Konkurssipesän velkojalla ja konkurssivelkojalla tarkoitetaan eri asiaa. Konkurssivelkojalla on velalliselta lain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu saatava, josta velallinen on vastuussa myös vastaisuudessa saamallaan omaisuudella. Velallinen ei sitä vastoin vastaa konkurssipesän velasta muutoin kuin pesään kuuluvalla omaisuudella. Tämä käy ilmi 3 §:stä.

Voimassaolevassa laissa massaveloista on säädetty konkurssisäännön 74 §:ssä. Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssipesä vastaa velasta, joka johtuu konkurssimenettelystä tai joka perustuu konkurssipesän tekemään sopimukseen tai sitoumukseen sekä velasta, josta konkurssipesä on tämän tai muun lain perusteella vastuussa. Konkurssimenettelystä johtuvia kustannuksia ovat tuomioistuinmenettelystä perittävät oikeudenkäyntimaksut, pesänhoitajan palkkio sekä pesänselvityksestä ja hoidosta aiheutuvat muut kustannukset (10 luvun 6 §:n 2 momentti).

Konkurssipesän sitoumuksella tarkoitetaan mitä tahansa vastuuta, johon pesä on itse sitoutunut. Tämä voi perustua esimerkiksi konkurssipesän tekemiin vuokra-, toimeksianto- tai vakuutussopimuksiin. Joissakin tapauksissa voi olla vaikeaa ratkaista, mikä on velallisen velkaa eli konkurssisaatavaa ja mikä on konkurssipesän velkaa. Näin on silloin, kun velallisen sopimussuhde jatkuu konkurssin alettua. Tätä kysymystä on esityksessä tarkasteltu eräiden pykäläehdotusten yhteydessä (3 luvun 8 § ja 5 luvun 8 §). Lakiin sisältyisi myös eräitä nimenomaisia säännöksiä konkurssisaatavan ja konkurssipesän velan välisestä rajanvedosta. Niinpä ehdotuksen 3 luvun 3 ja 4 §:n mukaan konkurssipesä vastaa vain pesän puhevallan käyttämisestä toiselle osapuolelle aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

Myös muussa lainsäädännössä on useita konkurssipesän maksuvelvollisuutta koskevia säännöksiä. Tällaisia säännöksiä on muun muassa vuokra- ja työlainsäädännössä (esimerkiksi liikehuoneistojen vuokrauksesta annetun lain 6 luvun 39 §, työsopimuslain 7 luvun 8 §) sekä vero- ja vakuutuslainsäädännössä.

Pykälän *2 momenttiin* on otettu uusi sään-

nös, jonka mukaan konkurssipesä vastaa myös velallisen kirjanpidon laatimisesta aiheutuneesta, konkurssin alkamista edeltäneiden viimeisten kahden kuukauden aikaan kohdistuneesta kohtuullisesta saatavasta. Säännöksellä pyritään edesauttamaan sitä, että velallisen kirjanpito olisi konkurssin alkaessa mahdollisimman hyvin ajan tasalla. Kirjanpidon asianmukainen hoitaminen palvelee välittömästi pesää, joka vapautuu näistä kustannuksista. Se, jolle kirjanpito on toimeksiannolla annettu, voi näin yleensä luottaa siihen, että hän saa saatavansa konkurssiuhasta huolimatta. Sen sijaan konkurssipesä ei vastaa tämän säännöksen nojalla miltään osin velallisen työntekijän palkasta, vaikka työntekijän tehtäviin olisi kuulunut kirjanpidon laatiminen.

Kirjanpidon luovuttamista koskeva säännös on 9 luvun 3 §:n 2 momentissa. Sen mukaan kirjanpitoaineisto on luovutettava konkurssipesälle korvauksetta. Jos kuitenkin kirjanpitotyötä on viimeisten kahden kuukauden aikana tehty, pesä on kyseessä olevan säännöksen perusteella maksuvelvollinen.

3 §. *Konkurssivelallisen vastuu.* Pykälän mukaan konkurssivelallinen ei vastaa konkurssipesän velasta muulla kuin konkurssipesään kuuluvalla omaisuudella. Poikkeuksena on pesänhoitajan palkkio, josta velallinen pääsäännön mukaan vastaa, kun konkurssi peruutetaan tai menettely muuten lakkaa (8 luvun 8 §). Tämä periaate vastaa voimassa olevaa oikeustilaa, vaikka sitä ei ole nimenomaisesti ilmaistu konkurssisäännössä.

17 luku. Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoito ja myynti sekä panttivelkojaa koskevat säännökset

Lukuun sisältyy yleiset säännökset konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoidosta ja rahaksimuuttamisesta (1—5 §), panttiomaisuutta koskevat erityissäännökset (6—14 ja 17 §) sekä eräitä ulosmittauksen liittyviä säännöksiä (15 ja 16 §). Säännökset siitä, kenen päätösvaltaan hoito- ja myyntitoimenpiteistä päättäminen kuuluu, ovat ehdotuksen 14 luvussa. On huomattava, että panttivelkojan asemaa koskevat säännökset eivät EY:n maksukyvyttömyysasetuksen 5 artiklan perusteella rajoita velkojan oikeutta käyttää panttiomaisuuteen perustuvia oikeuksiaan konkurssin estämättä, kun omaisuus sijaitsee konkurssin alkaessa toisessa EU:n jäsenvaltiossa.

1 §. *Omaisuuden hoito.* Pykälä sisältää yleissäännöksen konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoitamisesta. Sen mukaan konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta on hoidettava huolellisesti ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Säännöksen tavoitteena on turvata omaisuuden arvon säilyminen ja siten se, että omaisuudesta saadaan mahdollisimman hyvä realisointitulos.

Säännös edellyttää huolehtimaan siitä, ettei pesään kuuluva omaisuus vähene tai sen arvo alene ja ettei odotettavissa oleva arvon lisäys jää saamatta. Yleissäännös sisältää muun muassa vaatimuksen nopeasti pilaantuvan tai muutoin arvossaan alenevan omaisuuden rahaksimuuttamisesta, omaisuuden asianmukaista suojaamisesta ja vakuuttamisesta. Omaisuuden huolelliseen hoitamiseen kuuluu myös se, ettei konkurssipesä harjoita sellaista liiketoimintaa, johon liittyy suuria riskejä.

Omaisuuden hoitaminen tarkoituksenmukaisella tavalla viittaa ennen muuta siihen, että omaisuuden hoidosta pesälle aiheutuvien kustannusten on oltava järkevässä suhteessa saavutettavaan hyötyyn nähden. Omaisuudesta, jonka säilyttäminen on pesälle ilmeisen epäedullista, on pyrittävä pääsemään eroon mahdollisimman nopeasti. Liiketoiminnan lopettamista tai sen edelleen luovuttamista ei saa liioin tarpeettomasti viivyttää.

2 §. *Rahavarojen säilyttäminen.* Pykälään sisältyvät yleissäännöstä täydentävät säännökset konkurssipesään kuuluvien rahavarojen säilyttämisestä.

Nykyisin pesään kuuluvien rahavarojen säilyttämisestä säädetään konkurssisäännön 59 §:ssä. Sen mukaan rahavarat tulee säilyttää siten, että niistä kertyy pesälle tuottoa. Pääsäännön mukaan ne on talletettava korollisina rahalaitokseen. Velkojat voivat kuitenkin päättää varojen antamisesta lainaksi vakuutta vastaan valvontapäivään saakka tai varojen sijoittamisesta muulla tuottoisalla tavalla. Jos rahavaroja ei voida sijoittaa tuottavalla tavalla, ne on talletettava korottomina

yleiseen rahalaitokseen.

Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssipesän rahavaroja on säilytettävä luotettavasti ja erillään muista varoista. Luotettavalla säilytyksellä tarkoitetaan, että varat on yleensä talletettava tilille rahalaitokseen siltä osin kuin niitä ei tarvita pesän käteisenä rahana maksettaviin juokseviin menoihin.

Konkurssipesä muodostaa erillisvarallisuuden eikä varoja saa sekoittaa pesänhoitajan tai velkojien varoihin taikka konkurssipesän tai pesänhoitajan hallussa oleviin sivullisen varoihin. Varojen erilläänpito on välttämätöntä tilinpidon selkeyden ja pesänhoidon valvonnan kannalta. Periaatteella on myös käytännön merkitystä. Jos konkurssipesän varat sekoittuvat esimerkiksi pesänhoitajan varoihin, myös konkurssipesän oikeudet voivat vaarantua. Vaikka säännös nimenomaisesti koskee vain rahavaroja, samat vaatimukset omaisuuden erilläänpidosta koskevat yleisesti ottaen myös muuta konkurssipesän omaisuutta. Tämä seuraa varojen huolellista hoitoa edellyttävästä yleissäännöksestä (1 §).

Konkurssissa on pyrittävä siihen, että pesään kuuluvat varat jaetaan mahdollisimman nopeasti velkojille. Konkurssipesän ensisijainen tarkoitus ei siis ole hankkia varoilla tuottoa. Ehdotuksen 18 luvun 4 §:n 1 momentista ilmenee, että jako-osuuden ennakkoa on maksettava, kun pesässä on varoja niin paljon, että ennakon maksamista voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Pykälän *2 momenttiin* sisältyy säännös sen varalta, että pesässä on varoja enemmän kuin niitä tarvitaan pesän velkojen maksamiseen, mutta niitä ei vielä jaeta velkojille. Konkurssipesän rahavarat on tällöin sijoitettava asianmukaisesti turvaavalla tavalla. Säännös vastaa keskeisiltä osin konkurssisäännön 59 §:ää.

Turvaavalla tavalla tarkoitetaan sitä, että varojen arvo säilyy ja että ne pysyvät konkurssipesän käytettävissä. Varat tulisi myös sijoittaa niin, että sijoitustapa antaa mahdollisimman hyvän inflaatiosuojan. Varsinaista tuottoa sijoittamiselta ei edellytetä. Yleensä rahavarat tulisi tallettaa pankkiin siten, että ne ovat nostettavissa silloin, kun omaisuus voidaan jakaa velkojille. Säännös mahdollistaa rahavarojen sijoittamisen muullakin tavalla. Tällöin kuitenkin tulee edellyttää, että sijoituksen riski on mahdollisimman vähäinen ja että omaisuus on helposti rahaksimuutettavissa. Yleensä sijoituskohteiden hankkimista voidaan pitää varsin poikkeuksellisena toimenpiteenä, joka tulee kyseeseen lähinnä silloin, kun on tiedossa, että jako-osuuksia tai ennakkoa ei ole mahdollista lähitulevaisuudessa maksaa ja kun sijoitusta voidaan pitää perusteltuna riskin vähäisyyden ja tuottohyödyn vuoksi.

3 §. *Yleiset säännökset omaisuuden myynnistä*. Pykälään sisältyvät konkurssipesään kuuluvan omaisuuden rahaksimuuttotapaa koskevat säännökset. Panttiomaisuutta koskevat säännökset ovat jäljempänä luvun 8—14 §:ssä. Yleissäännös koskee myös sitä tilannetta, että konkurssipesä myy panttiomaisuutta. Konkurssipesän hallintoa koskevien ehdotuksen 14 ja 15 lukujen säännökset määrittelevät puolestaan sen, miten päätösvalta rahaksimuuttamisessa määräytyy.

Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssipesän on muutettava rahaksi pesään kuuluva omaisuus pesän kannalta edullisimmalla tavalla. Säännös ilmentää keskeistä konkurssioikeudellista periaatetta ja vastaa konkurssisäännön 71 §:n 2 momenttia (110/1995). Pykälässä ei aseteta myyntitapaa koskevia vaatimuksia tai rajoituksia. Myyntitapa jää aina konkurssipesän harkintaan. Konkurssipesää sitoo vain vaatimus mahdollisimman hyvän myyntituloksen aikaansaamisesta.

Omaisuuden myynti voi tapahtua vapaalla myynnillä, pesänhoitajan tai ulkopuolisen toimittamalla konkurssihuutokaupalla, ulosottolain mukaisessa järjestyksessä taikka muulla tavoin sen mukaan kuin kulloinkin katsotaan edullisimmaksi. Pesänhoitajan on tarvittaessa selvitettävä, millä tavalla omaisuudesta saadaan korkein hinta. Tämä voi edellyttää joskus hyvinkin erilaisia toimenpiteitä, esimerkiksi tarjouskilpailun järjestämistä taikka asiaan kuuluvia markkinointitoimenpiteitä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, onko edullisinta myydä liiketoiminta kokonaisuutena, jolloin voidaan hyödyntää myös yrityksen liikearvo (niin sanottu good will –arvo). Tällaisissa tapauksissa päätös on usein tehtävä heti konkurssin alkamisen jälkeen, koska tällä voi olla ratkaiseva merkitys yrityksen good will -arvon säilymiselle ja työsuhteiden jatkumiselle sekä siten myös työntekijöiden tietotaidon säilymiselle.

Liiketoiminnan luovutus kokonaisuutena mahdollistaa myös esimerkiksi muutoin siirtokelvottomien tekijänoikeuksien hyödyntämisen osana liikkeenluovutusta (tekijänoikeuslain 28 §).

Konkurssipesälle edullisinta voi joskus olla myös omaisuudesta luopuminen. Tällöin on yleensä kysymys omaisuudesta, jolla ei ole realisointiarvoa ollenkaan tai jonka hoito- tai myyntikulut ylittävät sen arvon ja josta pesän on sen vuoksi edullista päästä nopeasti eroon. Konkurssipesä voi esimerkiksi lahjoittaa tällaisen omaisuuden yleishyödyllisen tarkoitukseen. Jos omaisuudella ei ole realisointiarvoa, mutta sillä voi olla velalliselle itselleen erityistä arvoa, pesänhoitajan tulisi yleensä ensin varata velalliselle tilaisuus ottaa omaisuus itselleen.

Konkurssisäännön 71 §:n 2 momentin mukaan pesänhoitaja voi antaa kiinnityskelpoisen omaisuuden myytäväksi ulosottolaissa säädetyssä järjestyksessä. Sen sijaan muun omaisuuden myynnistä konkurssipesän tulee huolehtia itse. Tältä osin oikeustila muuttuisi, sillä pykälän *2 momentin* mukaan kaikenlaista konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta voidaan myydä myös ulosottolain mukaisessa järjestyksessä konkurssipesän hakemuksen perusteella. Konkurssipesä maksaa tällöin normaalit ulosottomaksut. Edellytyksenä myynnille kuitenkin on, että ulosottomies suostuu siihen. Ulosottomies voi suostumustaan harkitessaan ottaa huomioon työtilanteensa sekä myytävän omaisuuden laadun ja sen, miten vaikeasti ja minkä ajan kuluessa omaisuus todennäköisesti on realisoitavissa. Myös sillä, huolehtiiko konkurssipesä omaisuuden varastoinnista, voi olla vaikutusta ulosottomiehen päätökseen.

Ulosottomiehen suostumus myyntiin ei olisi tarpeen, jos myytävänä on kiinteistö taikka kiinnityskelpoinen alus (aluskiinnityslain, 211/1927, 23 §) tai ilma-alus (kiinnityksestä ilma-aluksiin annetun lain, 211/1928, 1 §). Merkitystä ei olisi sillä, onko kyseiseen omaisuuteen vahvistettu kiinnitys, mutta konkurssin yhteydessä näin yleensä on. Tältä osin esitys vastaa nykytilaa. Säännöksessä viitataan lisäksi siihen, että panttiomaisuuden myyntiä ulosottolain mukaisessa järjestyksessä konkurssipesä saa hakea vain 14 §:ssä säädetyin edellytyksin.

Omaisuuden myynti ulosottolain mukaisessa järjestyksessä edellyttää luonnollisesti sitä, että tätä myyntitapaa on pidettävä pesän kannalta edullisimpana.

4 §. *Pesänhoitajaa ja hänen lähipiiriään koskeva luovutusrajoitus.* Pykälään sisältyvät säännökset, joiden tarkoituksena on estää konkurssipesään kuuluvan omaisuuden luovuttaminen pesänhoitajalle ja hänen lähipiirilleen. Konkurssisäännössä ei ole vastaavaa säännöstä.

Pykälän mukaan pesänhoitaja ei saa hankkia konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta itselleen. Säännös ilmentää osaltaan hyvän pesänhoitotavan vaatimusta. Yleisesti ottaen ei voida pitää suotavana, että pesänhoitaja voisi käyttää asemaansa hyväkseen ja hankkia itselleen pesään kuuluvaa omaisuutta. Tällainen asetelma olisi omiaan synnyttämään epäilyjä luovutustoimen edullisuudesta pesälle sekä heikentämään konkurssimenettelyn ja pesänhoitojärjestelmän yleistä luotettavuutta siitäkin huolimatta, että kauppahinta olisi asianmukainen.

Kiellon tulisi koskea omaisuuden luovuttamista pesänhoitajan läheiselle, koska muuten säännöksen tavoitteita ei saavuteta. Samoin ei voida pitää sopivana sitä, että pesänhoitoon osallistuvalla pesänhoitajan käyttämällä avustajalla tai tämän läheisellä olisi mahdollisuus hankkia pesään kuuluvaa omaisuutta ja siten hyötyä avustajan asemasta. Tämän vuoksi pesänhoitajan on lisäksi huolehdittava siitä, että omaisuutta ei myydä tai muutoin luovuteta pesänhoitajan käyttämälle avustajalle eikä avustajan tai pesänhoitajan läheiselle. Säännöksellä on lähinnä ennalta estävä merkitys ja siinä asetettu velvoite koskee vain pesänhoitajaa. Pykälässä ei tarkoiteta tilannetta, jossa tavanomaista päivittäistavaraa myydään yleisesti vähittäiskaupassa kaikille kiinteään hintaan pesän jatkaessa liiketoimintaa.

Kiellon vastainen omaisuuden luovutus ei sellaisenaan olisi pätemätön.

Pykälässä ei määritellä pesänhoitajan tai hänen avustajansa lähipiiriä. Säännöksen merkitys on erityisesti periaatteellinen eikä kiellon ulottuvuuden täsmällistä määrittelyä ole sen vuoksi pidetty aiheellisena. Yleensä läheisinä voidaan pitää pesänhoitajan ja pesänhoitajan käyttämän avustajan perheenjä-

seniä. Myyntiä etäisemmällekin sukulaiselle voidaan pitää säännöksen vastaisena, jos myynti on yhteydessä sukulaisuussuhteeseen. Läheisyys voi myös perustua omistukseen tai osakkuuteen. Pykälään ei ole otettu säännöksiä siitä, missä tapauksissa yhteisön ja pesänhoitajan tai hänen avustajansa väliselle läheisyyssuhteelle voidaan antaa merkitystä. Koska läheisyyssuhdetta ei ole määritelty, voidaan lähteä siitä, että läheisten piiri on hyvin suppea.

5 §. *Muutoksenhaun vaikutus myyntiin.* Pykälään sisältyvät säännökset konkurssipesään kuuluvan omaisuuden rahaksimuutosta silloin, kun velallinen valittaa konkurssiin asettamista koskevasta päätöksestä.

Lähtökohtana on, ettei muutoksenhaku konkurssiin asettamista koskevaan päätökseen vaikuta konkurssirealisaatioon. Konkurssin tarkoitus voisi vaarantua, jos muutoksenhaku ilman muuta estäisi realisoinnin. Muutoksenhaun lykkäävä vaikutus voisi lisätä turhia muutoksenhakuja. Toisaalta muutoksenhaku voi käytännössä menettää merkityksensä, jos omaisuus myydään ennen kuin valituksesta on annettu ratkaisu. Tämän vuoksi pykälään sisältyy säännös, jonka mukaan muutoksenhakutuomioistuin voi kieltää konkurssipesää myymästä omaisuutta enempää kuin on välttämätöntä tappioiden välttämiseksi tai konkurssipesän hallinnosta ja omaisuuden hoidosta aiheutuvien kustannusten maksamiseksi taikka antaa myös muita myyntiä rajoittavia määräyksiä. Pykälä vastaa sisällöltään konkurssisäännön 58 §:n 2 momenttia (110/1995).

Määräys voidaan antaa vain velallisen vaatimuksesta. Kyse on väliaikaisesta määräyksestä, joka voidaan kumota tai jota voidaan muuttaa. Määräys on voimassa enintään pääasian ratkaisemiseen saakka.

Pykälän mukaan muutoksenhakutuomioistuin voi antaa muitakin myyntiä koskevia rajoituksia. Mahdollista on esimerkiksi määrätä, että omaisuutta voidaan myydä, mutta vain sellaisin ehdoin, että myynti raukeaa, jos konkurssiin asettamispäätös kumotaan.

Konkurssisäännön 58 §:n 3 momentin (110/1995) mukaan velallisen vaatimus on toimitettava välittömästi muutoksenhakutuomioistuimelle, jonka tulee ottaa se välittömästi tutkittavakseen. Pykälään ei ole tarpeen sisällyttää erikseen vastaavaa säännöstä, sillä ehdotuksen 7 luvun 15 §:n mukaan konkurssiin asettamista koskevan asian ratkaisseen tuomioistuimen on aina toimitettava muutoksenhakemus sen käsittelevälle tuomioistuimelle viipymättä ja valitus on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi kiireellisesti.

6 §. *Panttiomaisuuden tuotto.* Konkurssisäännössä ei ole panttiomaisuuden tuottoa koskevia säännöksiä. Panttiomaisuuden tuotto kuuluu yleensä omistajalle. Konkurssissa pesään kuuluvan omaisuuden tuotto kuuluu, kuten nykyisinkin, konkurssipesään (5 luvun 1 §:n 3 momentti). Kysymyksessä olevassa pykälässä on säännökset pesälle panttiomaisuudesta kertyvän tuoton jakamisesta.

Kiinteistön ulosmittauksen jälkeinen tuotto kuuluu ulosottolain 4 luvun 29 §:n 2 momentin mukaan ulosmittauksen piiriin ja jaetaan ulosottolain 6 luvun 9 §:n 2 momentin nojalla pakkohuutokauppasumman mukana. Näitä ulosottolain säännöksiä on ulosottokäytännössä sovellettu melko vakiintuneesti myös irtaimeen omaisuuteen. Eräissä erityislaeissa on pantin tuottoa koskevia säännöksiä. Arvo-osuustileistä annetun lain (827/1991) 6 §:n mukaan arvo-osuuden ulosmittausta kirjattaessa on mainittava muun muassa se, onko arvo-osuuksille tuleva tuotto tai pääoma suoritettava tilinhaltijalle vai pantinhaltijalle tai asianomaiselle ulosottoviranomaiselle. Tämä säännös ei kuitenkaan määrää ulosmittauksen kohdetta, vaan sisältää vain kirjaamista koskevan ohjeen.

Panttivelkoja saa nykyisinkin konkurssin aikana omaisuuden tuoton, jos panttina oleva omaisuus ulosmitataan erillisen täytäntöönpanoperusteen nojalla. Koska ehdotuksen mukaan panttisaatavatkin voidaan selvittää konkurssimenettelyn yhteydessä, erillisiä oikeudenkäyntejä ei voi pitää tarkoituksenmukaisena ja niistä aiheutuu myös kuluja, jotka tulisivat katettaviksi pantin kauppahinnasta ja tuotosta. Tämän vuoksi on perusteltua, että panttivelkojalla on konkurssissa sama oikeus panttiomaisuuden tuottoon kuin ulosotossa. Tuoton kertymistä panttivelkojalle puoltaa sekin, että ehdotuksessa rajoitetaan eräissä tapauksissa panttivelkojan oikeutta päättää pantin myyntiajankohdasta. Konkurssipesällä on näet ensinnäkin oikeus väliaikaisesti kiel-

tää panttivelkojaa ryhtymästä pantin rahaksimuuttoon tai jatkamasta rahaksimuuttotoimia (16 luvun 12 §). Lisäksi tuomioistuin voi myöntää konkurssipesälle oikeuden muuttaa pantti rahaksi panttivelkojan vastustuksesta huolimatta (16 luvun 13 §) ja konkurssipesällä on oikeus hakea panttiomaisuuden myyntiä ulosottolaissa säädetyssä järjestyksessä (16 luvun 14 §). Nämä säännökset koskevat kaikenlaista omaisuutta, ja senkin vuoksi on perusteltua, ettei omaisuuslajin perusteella tehdä eroa siinä, kuuluuko tuotto panttivelkojalle vai pesälle. Tuottoa koskeva säännös ehdotetaan koskemaan myös panttivelkojaa, jolla on velallisen irtainta omaisuutta panttina. Jos panttaussopimuksen nimenomaisen ehdon mukaan tuotto ei täytäntöönpanossakaan kuulu panttioikeuden piiriin, tuotto kertyy pesälle.

Edellä kerrotuista syistä panttiomaisuudesta konkurssin ajalta saatava tuotto kertyy panttivelkojan hyväksi ja jaetaan kauppahinnan jakamisen yhteydessä. Panttivelkojalle kertyy vain nettotuotto. Ehdotuksen 7 §:ssä on konkurssisäännön 80 §:ää vastaavat säännökset siitä, että konkurssipesällä on oikeus saada pesään kuuluvan panttiomaisuuden hoidosta ja myymisestä aiheutuneet välttämättömät kustannukset heti myynti- ja täytäntöönpanokulujen jälkeen. Omaisuudesta pesälle kertyvästä tulosta on siten ensin vähennettävä tästä omaisuudesta pesälle aiheutuvat suoranaiset menot. Esimerkiksi velallisen vuokralaisen maksamasta vuokrasta vähennetään pesän maksama yhtiövastike tai muu vuokratusta omaisuudesta pesälle aiheutunut välttämätön meno. Vuokralainen ei siis maksa vuokraa panttivelkojalle vaan velallisen sijasta konkurssipesälle.

Säännöksen mukaan tuotto tilitetään panttivelkojalle viimeistään kauppahinnan jakamisen yhteydessä. Tämä tarkoittaa sitä, että tulojen ja menojen erotus selvitetään lopullisesti omaisuuden myynnin yhteydessä, mutta tuottoa voidaan maksaa panttivelkojalle jo ennen pantin myymistä.

Vuokra on tavanomainen omaisuudesta saatava tuotto. Tuottoa ovat myös esimerkiksi muuhun yksityisoikeudelliseen sopimukseen perustuva tulo omaisuudesta sekä metsän myynnistä saatava myyntitulo. Tuotolla ei tarkoiteta sellaista tuloa, joka ei omaisuuden ulosmittauksessakaan tulisi panttivelkojan hyväksi. Jos konkurssipesä jatkaa velallisen liiketoimintaa ja käyttää tässä toiminnassa panttiomaisuutta, esimerkiksi kiinnitettyä autoa tai alusta, toiminnasta kertyvä tulo ei ole säännöksessä tarkoitettua tuottoa, joka kuuluisi panttivelkojalle. Sen sijaan jos pesä vuokraa auton tai aluksen, vuokratulo kuuluisi panttivelkojalle.

7 §. *Panttiomaisuudesta aiheutuvat kustannukset.* Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssipesällä on oikeus saada pesään kuuluvan panttiomaisuuden hoidosta ja myymisestä pesälle aiheutuneet välttämättömät kustannukset panttiomaisuuden myyntihinnasta heti myynti- ja täytäntöönpanokulujen jälkeen. Säännös liittyy panttiomaisuuden tuottoa koskevaan 6 §:ään. Ehdotetusta pykälästä seuraa, että panttivelkojan hyväksi kertyy vain nettotuotto. Säännös vastaa asiallisesti konkurssisäännön 80 §:ää (1585/1992), mutta siihen on selvyyden vuoksi lisätty säännös siitä, että välttämättömiin kustannuksiin luetaan myös pesänhoitajan palkkio myyntitoimen osalta.

Konkurssipesän oikeutta saada panttiomaisuuden hoidosta ja myymisestä pesälle aiheutuneet kulut on perusteltu hallituksen esityksessä etuoikeusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 181/1992 vp). Säännöksessä kuluilla tarkoitetaan kustannuksia, jotka ovat välttämättömiä omaisuuden arvon säilyttämiseksi ja omaisuuden muuttamiseksi rahaksi. Tällaisia kustannuksia eivät ole pesän yleishallintokulut tai esimerkiksi pesän maksama kiinteistövero. Konkurssipesällä on oikeus saada omaisuuden myyntikustannukset riippumatta siitä, miten omaisuus myydään. Jos pesänhoitaja huolehtii omaisuuden myynnistä, pesällä on oikeus saada myyntihinnasta pesänhoitajan palkkio myyntitoimen osalta. Jos panttiomaisuutta myydään yhdessä muun pesään kuuluvan omaisuuden kanssa, konkurssipesällä on oikeus saada pantin arvosta pantin myyntiin kohdistuva osa välttämättömistä myyntikuluista. Jos myyntikuluja ei voida jakaa panttiomaisuuden ja muun omaisuuden kesken muulla tavalla, merkitystä voidaan antaa muun muassa sille, mikä pantin arvo on kokonaismyyntihinnasta.

Jos kiinteistö myydään pakkohuutokaupal-

la, konkurssipesän on ilmoitettava saamisensa asianosaiskeskustelussa tai sitä ennen kirjallisesti (ulosottolain 5 luvun 21 §) ja ne maksetaan ulosottolain 5 luvun 26 §:n nojalla konkurssipesälle heti täytäntöönpanokulujen jälkeen.

Se, että konkurssipesä huolehtii pantista, ei ole aina tarkoituksenmukaista. Konkurssipesään kuuluvan kiinteistön hallinta ja ylläpitotehtävät voi olla tarkoituksenmukaista siirtää panttivelkojalle, jolla on usein ensisijainen intressi huolehtia vakuuden arvon säilymisestä. Pesällä ei myöskään välttämättä ole hallussaan pantin säilyttämistä varten tarvittavia tiloja. Erityisesti jos konkurssipesä ei itse muuta panttiomaisuutta rahaksi, voi olla tarkoituksenmukaista, että panttivelkoja hoitaa panttiomaisuutta. Pesä voi siirtää esimerkiksi kiinnitetyt autot panttivelkojan hallintaan myyntiä varten, jos velkoja siihen suostuu.

Pykälän *2 momenttiin* sisältyvät säännökset sen varalta, että konkurssipesä on antanut panttivelkojan tehtäväksi huolehtia pesään kuuluvan omaisuuden hoitamisesta. Panttivelkojalla on tällöin sama oikeus kuin konkurssipesällä saada korvaus hoidosta aiheutuneista välttämättömistä kustannuksista. Välttämättöminä voidaan pitää kustannuksia, jotka ovat tarpeen omaisuuden pysyttämiseksi entisessä kunnossaan. Tällaisia voivat olla paitsi korjauskustannukset myös eräissä tapauksissa lämmityskustannukset, jos ne ovat tarpeen lisävahinkojen estämiseksi. Sen sijaan panttivelkojalla ei ole oikeutta saada konkurssipesältä korvausta panttiomaisuuden käytöstä. Tässä suhteessa panttivelkojalla ei siis ole parempaa asemaa kuin jos omaisuus olisi säilynyt velallisen hallinnassa.

Panttivelkojan oikeus korvaukseen edellyttää, että konkurssipesä on nimenomaisesti antanut panttivelkojan tehtäväksi huolehtia omaisuudesta. Pelkästään se, että panttivelkoja edelleen pitää hallinnassaan käteispanttia, ei oikeuta velkojaa perimään kustannuksia pesältä.

Pykälässä ei säännellä panttivelkojan oikeutta saada kauppahinnasta velkojalle aiheutuneet omaisuuden myyntikustannukset. Panttivelkojalla on oikeus näihin kuluihin muutenkin siinä määrin kuin panttioikeus panttaussopimuksen mukaan käsittää myös saatavan perintäkulut ja pantin myyntikulut.

8 §. *Konkurssipesän oikeus myydä panttiomaisuutta.* Konkurssisäännössä lähtökohtana on, että panttivelkoja saa myydä pantin konkurssin estämättä. Jollei kukaan panttivelkojista ole ryhtynyt kiinteän omaisuuden realisointitoimiin, realisointi voi tapahtua pesän aloitteesta (konkurssisäännön 71 §). Kiinteän omaisuuden myynti on sallittua jo uskottujen miesten vaiheessa heti velkojainkuulustelun jälkeen (58 §:n 1 momentti). Irtaimen omaisuuden konkurssipesä voi myydä, jos panttivelkoja ei halua myyntiä toimittaa (76 §:n 1 momentti).

Konkurssipesän on myytävä omaisuus pesän kannalta edullisimmalla tavalla (konkurssisäännön 71 §:n 2 momentti). Myyntitavasta päättävät velkojat velkojainkokouksessa yksinkertaisella äänestenenemmistöllä (69 §), mutta vähäisen omaisuuden myynnistä pesänhoitajat voivat päättää itsenäisesti. Velkojainkokouksessa voidaan antaa pesänhoitajalle myös yleinen toimeksianto omaisuuden myynnistä.

Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssipesä voisi myydä panttiomaisuutta aina silloin, kun panttivelkoja siihen suostuu. Tämä vastaa nykyistä oikeustilaa. Jos panttivelkojia on useita, myyntiin tarvitaan kaikkien suostumus, myös toissijaisessa panttauksessa.

Erityisesti kiinteistön tai muun kiinnitetyn omaisuuden realisointi voi johtaa parempaan lopputulokseen, jos myynnistä huolehtii konkurssipesä. Panttivelkoja ei nimittäin voi itse myydä kiinnitysvakuutta, vaan ainoa myyntitapa on ulosottolain mukainen pakkohuutokauppa. Koska pakkohuutokaupassa myyntihinnat jäävät usein pienemmiksi kuin vapaaehtoisissa kaupoissa, pakkohuutokauppa ei yleensä ole panttivelkojankaan kannalta edullinen vaihtoehto. Vapaaehtoinen kauppa on myös nopeampi realisointitapa, koska ulosottolain mukainen realisointi edellyttää, että velkoja on hankkinut tuomion. Kun konkurssipesä myy kiinteää omaisuutta, se voidaan myydä tavallisella kaupalla, jossa voidaan vapaasti sopia maksuajoista ja muista kaupan ehdoista. Myös kaupan kohde voidaan määrittää halutulla tavalla esimerkiksi niin, että pantattu kiinteistö myydään osina taikka niin, että samalla kertaa myydään myös kiinteistön käyttöön soveltuvaa irtainta omaisuutta, ku-

ten koneita ja laitteita.

Konkurssipesä päättää, ryhtyykö se panttiomaisuuden rahaksimuuttoon. Panttivelkoja ei siten voi vaatia, että pesä huolehtii omaisuuden myynnistä.

Ehdotuksen mukaan konkurssipesä voi myydä tietyin edellytyksin panttiomaisuutta myös ilman panttivelkojan suostumusta, jos näin voidaan saada parempi myyntitulos. Säännöksessä viitataan 13 §:ään, jossa säädetään myynnin edellytyksistä ja siihen tarvittavasta tuomioistuimen päätöksestä.

Panttiomaisuutta myytäessä on otettava huomioon 3 §:n 1 momentin yleissäännös, jonka mukaan omaisuus on myytävä pesän kannalta edullisimmalla tavalla. Myyntitapoina tulevat kysymykseen vapaa myynti tai vapaaehtoinen huutokauppa pesän toimesta taikka muu tapa, joka arvioidaan edullisimmaksi. Pesänhoitajan on panttiomaisuuden myyntiä varten selvitettävä, millä tavalla omaisuudesta saadaan korkein hinta. Myynnin edellyttämästä markkinoinnista ja kauppaneuvotteluista voi huolehtia pesänhoitaja tai toimeksiannon perusteella esimerkiksi kiinteistönvälittäjä. Kohteesta voidaan järjestää myös tarjouskilpailu. Vapaaehtoisen huutokaupan toimittamisesta huolehtiminen kuuluu pesänhoitajalle. Huutokauppa tapahtuu yleensä nostohuudoin ja pesä voi pidättää huutokauppaehdoissa itsellään oikeuden päättää tarjousten hyväksymisestä. Jos korkein tarjous hyväksytään, kauppakirja voidaan laatia samanakin päivänä.

Kauppakirjan allekirjoittaa aina pesänhoitaja, jolla voi kohteen laadusta ja arvosta riippuen olla myyntiin itsenäinen päätösvalta tai joka toimii velkojien päätöksen toimeenpanijana. Pesänhoitaja edustaa konkurssipesää, josta on säännös 14 luvun 6 §:ssä. Kiinteistön kauppakirjan on täytettävä maakaaren 2 luvun 1 §:n muotomääräykset.

Konkurssipesä voi myös hakea ulosottotoimin tapahtuvaa panttiomaisuuden myyntiä. Tätä koskeva säännös on 14 §:ssä.

Pykälän *2 momentista* käy ilmi, että jos konkurssipesä myy panttiomaisuutta eikä panttivelkaa makseta, panttioikeus pysyy voimassa, jollei panttivelkoja suostu muuhun. Sama koskee säännöksen mukaan myös muuta oikeutta, josta omaisuus vastaa.

Tämä suoja panttivelkojalla on nykyisinkin. Konkurssisäännön 71 §:n 3 momentin mukaan myytäessä kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetussa asetuksessa tarkoitettua omaisuutta, rekisteröityä alusta tai ilmaalusta taikka autoa tai muuta autokiinnityslain (810/1972) mukaista kiinnityksen kohdetta on pysytettävä voimassa panttioikeus ja muu oikeus, josta sellainen omaisuus vastaa. Käteispantista säädetään konkurssisäännön 76 §:ssä. Sen mukaan konkurssipesä voi toimittaa tällaisen myynnin vain, jos velkoja saa siten täyden maksun saatavastaan.

Säännös on seurausta yleisistä esineoikeudellisista periaatteista. Vapaaehtoinen kauppa ei lähtökohtaisesti vaikuta panttioikeuteen eikä muihin esineoikeudellisesti suojattuihin oikeuksiin, kuten maanvuokraoikeuteen. Myyjä on vastuussa myös siitä, että kaupassa pysytetään sellaisetkin aikaisemmin perustetut oikeudet, jotka voisivat raueta ostajan vilpittömän mielen suojan perusteella. Konkurssilaissa ei määritellä sitä, mitkä oikeudet pysyvät ja mitkä oikeudet voivat raueta kaupan yhteydessä. Erityiset oikeudet liittyvät yleensä kiinteistöihin, ja niiden pysyvyyttä koskevat säännökset ovat maakaaren 3 luvun 7—9 §:ssä.

Käytännössä kauppa toteutetaan yleensä siten, että panttisaatavat maksetaan kauppahinnasta ja panttikirjat tai, jos kyseessä on irtain omaisuus, omaisuuden hallinta luovutetaan ostajalle. Panttioikeus jätetään rasittamaan myytyä kiinteistöä vain, jos ostaja ja velkoja ovat sopineet siitä, että ostaja ottaa vastatakseen panttisaatavan suorituksesta.

Pykälän säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun velallisen omaisuutta on vakuutena toisen velasta. Vierasvelkapanttaus ei estä omaisuuden realisointia konkurssin yhteydessä, ja konkurssipesä voi huolehtia realisoinnista vastaavin edellytyksin kuin muunkin velallisen omistaman panttiomaisuuden myynnistä. Jos omaisuuden arvo ylittää panttivelan määrän ja on ilmeistä, että velka tultaisiin perimään pantista, pesä voi ryhtyä myyntitoimenpiteisiin. Nopea realisointi voi olla pesän edun mukaista myös omaisuuden hoidosta aiheutuvien kulujen vuoksi tai siksi, että viivästyskorkojen kertyminen voi kasvattaa panttivelan määrää.

9 §. *Etusijan siirtyminen.* Konkurssisäännön mukaan konkurssin alkaminen ei erään-

nytä panttisaatavaa (34 §) eikä panttivelkojalla ole velvollisuutta ottaa vastaan panttivelan ennenaikaista maksua ilman täyttä korkohyvitystä, jos konkurssipesä tarjoaa maksua velkojalle. Ehdotuksen 3 luvun 9 §:n nojalla myös erääntymätön panttisaatava katsotaan konkurssin alkaessa erääntyneeksi. Säännös koskee vain konkurssivelallisen ja velkojan välistä velkasuhdetta. Konkurssi ei esimerkiksi ilman sopimusehtoa eräännytä päävelkaa, vaikka takaaja tai vierasvelkapanttauksen pantinantaja asetetaan konkurssiin.

Velallisella on oikeus maksaa erääntynyt saatava kokonaisuudessaan haluamanaan ajankohtana. Tämä oikeus siirtyy konkurssin alkaessa konkurssipesälle, eikä velkojan suostumusta maksuun tarvita. Konkurssipesän oikeudesta maksuun ei sen vuoksi ole myöskään otettu ehdotukseen säännöstä. Yleisistä periaatteista seuraa myös se, että velan maksun jälkeen panttivelkojan on luovutettava panttiesine tai panttikirja konkurssipesälle, jollei velkoja ole velvollinen pitämään panttia hallussaan esimerkiksi jälkipantinsaajan lukuun.

Panttivelan maksu konkurssipesän muista varoista voi olla perusteltua, jos pesä haluaa turvata kiinteistön tai muun omaisuuden käyttömahdollisuuden itsellään tai jos pesä pitää tarpeellisena vaikuttaa omaisuuden myyntitapaan tai ajankohtaan. Käytännössä tällainen pantin lunastus tulee kysymykseen lähinnä vain, jos panttina olevan omaisuuden arvo riittää kattamaan panttivelan määrän. Konkurssissa tällaiset tilanteet ovat harvinaisia. Säännös ei tarkoita sitä, että konkurssipesän tulisi maksaa kaikki saatavat, joista omaisuus vastaa. Mahdollista on, että osa panttivelkojista on suostunut omaisuuden myynnin lykkäämiseen tai panttiesineen käyttöön konkurssipesän toimesta ja pesä maksaa pois vain sellaisen saatavan, jonka velkoja ei ole tällaiseen menettelyyn antanut suostumustaan.

Ehdotetun pykälän mukaan panttivelkojan etusija maksun saantiin siirtyy konkurssipesälle, jos pesä maksaa panttivelan. Pantin lunastuksen yhteydessähän konkurssipesä joutuu käyttämään maksuun pesän varoja tai mahdollisesti ottamaan sitä varten luottoa. Konkurssivelkojien etu edellyttää, että tällöin konkurssipesälle siirtyvät myös panttivelkaan liittyneet maksunsaantioikeudet. Säännöksellä luodaan konkurssipesälle eräänlainen omistajanpanttioikeus, jota lainsäädännössämme ei muutoin tunneta.

Konkurssipesän etusijalla on merkitystä silloin, kun panttivelkojen yhteismäärä ylittää vakuuden arvon. Ilman nimenomaista säännöstä konkurssipesän suoritus ja siitä seuraava panttioikeuden raukeaminen koituisi vain muiden, huonommalla etusijalla olevien panttivelkojien eduksi, joiden kesken myyntihinta tulisi jaettavaksi. Ehdotetusta säännöksestä seuraa, että myyntihintaa jaettaessa konkurssipesä saa lunastushinnan takaisin siltä osin kuin alkuperäinen velkoja olisi saanut suoritusta. Varsinaisesti ei ole kysymys sijaantulosta, joka oikeuttaisi konkurssipesän saamaan viivästyskorkoa maksamalleen velalle. Tarpeellisena ei ole muutenkaan pidetty sitä, että lunastushinnalle olisi maksettava korkoa ottaen erityisesti huomioon se, että omaisuuden realisointi tulee joka tapauksessa tehtäväksi lyhyen ajan kuluessa. Jos konkurssipesä on maksanut kaikki panttisaatavat, pesä saa realisointituoton kokonaan.

Saatavan erääntyminen 3 luvun 9 §:n nojalla koskee vain konkurssisaatavia. Konkurssi ei eräännytä toisen velkaa eikä velkojalla ole vierasvelkapanttauksessa velvollisuutta ottaa konkurssipesältä suoritusta toisen velallisen erääntymättömästä saatavasta. Jos myös päävelka on erääntynyt, sinänsä estettä ei ole sille, että konkurssipesä maksaa velan voidakseen esimerkiksi käyttää näin vapautuvaa panttiomaisuutta velallisen liiketoiminnan jatkamisessa. Velan maksuun tulisi kuitenkin ryhtyä vain, jos on ilmeistä, että velkoja tulee vetoamaan vierasvelkavakuuteen ja vaatimaan panttiomaisuuden realisointia. Muutoin pesän varojen tällaista käyttöä voidaan pitää konkurssin tarkoituksen ja myös rahavarojen säilyttämistä koskevan 2 §:n vastaisena. Velan maksua harkittaessa on luonnollisesti otettava huomioon myös velallisen maksukyky konkurssipesän regressisaatavan arvon määrittämiseksi.

10 §. *Korvaus panttivelan ennenaikaisen erääntymisen vuoksi.* Luottosopimuksissa sovitaan tavallisesti seuraamuksista velallisen maksuviivästyksen tai muun sopimusrikkomuksen varalta. Rahavelan eräännyttämi-

nen johtaa viivästyskoron maksuvelvollisuuteen. Tyypillisiä muita ehtoja ovat sopimussakkolausekkeet, joiden nojalla velallinen on velvollinen maksamaan kiinteämääräistä vahingonkorvausta. Sopimusrikkomuksesta voi seurata myös velvollisuus korvata muu velkojalle aiheutunut vahinko kuten korkoero. Velallisen konkurssi, joka merkitsee ennakoitua sopimusrikkomusta, on säännönmukaisesti peruste luottosopimuksen irtisanomiseen ja velan eräännyttämiseen ennenaikaisesti. Käytännössä eräännyttämistoimiin ryhdytään viipymättä konkurssin tultua velkojan tietoon. Osa veloista on yleensä ehditty eräännyttää jo ennen konkurssin alkamista.

Toisin kuin nykyisin, panttivelkojan ei tarvitse erikseen eräännyttää velkaa (3 luvun 9 §). Jotta panttivelkojan asema olisi lakiin perustuvan saatavan erääntymisen vuoksi sama kuin jos velkoja itse vetoaisi eräännyttämisehtoon, pykälään ehdotetaan otettavaksi tämän turvaava säännös. Sen mukaan panttivelkojalla on oikeus saada pantin arvosta määrä, jonka velallinen olisi ollut velvollinen maksamaan, jos velkoja olisi konkurssin alkamishetkellä velallisen sopimusrikkomuksen perusteella eräännyttänyt velan. Näin velkojan asemaan ei vaikuta se sattumanvarainen seikka, onko velka eräännytetty ennen konkurssia vai ei.

Säännös otetaan huomioon pantin rahaksimuuton yhteydessä, jolloin kauppahinnasta maksetaan panttisaatavat viivästyskorkoineen ja mahdollisine muine korvauksineen. Säännöstä sovelletaan myös silloin, kun konkurssipesä lunastaakseen panttiomaisuuden tai muun syyn vuoksi maksaa 9 §:n nojalla panttivelan. Jos velka on ollut konkurssin alkaessa erääntymätön, velkoja on oikeutettu vaatimaan pesältä korvauksen, joka kattaa velan pääoman, sille konkurssin alkamiseen mennessä kertyneen koron sekä viivästyskoron konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta. Jos muustakin velallisen sopimusrikkomuksen seuraamuksesta on sovittu, velkojalla on oikeus vaatia myös sen suoritusta pantin arvosta edellyttäen, että kyseinen korvaus kuuluu panttioikeuden piiriin. Velkojan kannalta korvauksilla on käytännön merkitystä vain, jos panttikirjan tai muun panttiesineen arvo riittää myös niiden suoritukseksi. Muilta osinhan kysymys on tavallisesta konkurssisaatavasta eikä velkoja voi vaatia pesältä korvauksen maksua.

11 §. *Panttivelkojan oikeus panttiomaisuuden muuttamiseen rahaksi.* Pykälään sisältyvät säännökset, joita on noudatettava silloin, kun panttiomaisuus myydään panttivelkojan toimesta. Nykyisinkin panttivelkojilla on konkurssissa separatistin asema. Tämä merkitsee kiinteistön osalta sitä, että kiinteistöpanttivelkoja on konkurssin estämättä ja sen aikana oikeutettu hakemaan erillistäytäntöönpanoa. Irtaimen omaisuuden panttivelkoja saa myydä, jollei konkurssipesä sitä lunasta.

Velkoja voi hakea kiinteistön ulosmittausta ja kiinteistö voidaan realisoida ulosottolain mukaisessa järjestyksessä (konkurssisäännön 10 §:n 3 momentti). Panttivelkoja voi vaatia pakkohuutokaupan toimittamista siitä riippumatta, onko hän valvonut saatavan. Ulosoton hakeminen edellyttää, että velkojalla on suoritustuomio tai muu ulosottoperuste. Jollei velkojalla ole ulosottoperustetta ennestään, panttivelkoja voi hankkia sen konkurssin aikana esimerkiksi nostamalla niin sanotun hypoteekkikanteen (ulosottolain 4 luvun 22 §:n 1 momentti). Jos velkoja valvoo saatavansa ja saatava vahvistetaan konkurssituomiossa, on konkurssituomio täytäntöönpanoperuste. Samat säännöt koskevat myös muuta kiinnitettyä omaisuutta. Arvopapereiden ja muun irtaimen omaisuuden käteispanttaus tuottaa velkojalle vielä paremman aseman, koska velkoja voi itse myydä vakuuden tarvitsematta siihen myöskään ulosottoperustetta. Panttivelkojan etuoikeudesta maksun saantiin säädetään velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 3 §:n 1 momentissa. Realisoinnista kertyvä mahdollinen ylijäämä tulee konkurssipesälle.

Ehdotuksen mukaan panttivelkojalla on yleensä samanlainen oikeus pantin rahaksimuuttoon kuin nykyisinkin. Nykyisestä poiketen edellytyksenä kuitenkin olisi, että velkoja ilmoittaa ensin panttisaatavansa 12 luvussa säädetyllä tavalla. Velkojan on 12 luvun 9 §:n nojalla ilmoitettava pesänhoitajalle saatavastaan ja panttioikeudestaan ne tiedot, jotka on sisällytettävä valvontakirjelmään. Vierasvelkapanttauksesta on vastaava selvityksen esittämistä koskeva säännös 12 luvun 10 §:ssä. Ennen selvityksen esittämistä rea-

lisointitoimiin ei saa ryhtyä. Jos niihin on ryhdytty ennen konkurssin alkua, selvitys on esitettävä pesänhoitajalle viipymättä.

On huomattava, että niissä tapauksissa, joissa panttiomaisuus sijaitsee konkurssin alkaessa muussa EU:n jäsenvaltiossa, panttivelkoja voi realisoida pantin täysin konkurssista riippumatta (EY:n maksukyvyttömyysasetuksen 5 artikla). Panttivelkoja voi siis myydä pantin, vaikka velkoja ei olisi ilmoittanut saatavaansa ja panttioikeutta. Tällöinkin ylijäämä tulee konkurssipesälle.

Myyntitapaa ei laissa lähemmin säännellä. Panttivelkojan on panttia myydessään otettava huomioon pantin omistajan edut. Yleiset säännökset panttivelkojan huolenpitovelvollisuudesta ovat kauppakaaren 10 luvun 2 §:n 4 momentissa ja elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annetun lain 8 §:n 1 momentissa. Konkurssitilanteessa panttivelkojan on vastaavalla tavalla otettava huomioon konkurssipesän edut. Tätä koskeva konkurssisäännön 76 §:n säännös ehdotetaan selvyyden vuoksi otettavaksi lakiin (*1 momentti*). Vaikka säännös on kirjoitettu yleiseen muotoon, se käytännössä koskee edelleen vain sellaista irtainta omaisuutta, jota velkoja yleensäkin voi itse myydä. Säännökset merkitsevät sitä, että panttivelkojan on pyrittävä saamaan pantista mahdollisimman korkea myyntihinta.

Konkurssitilanteessakin panttivelkojan on noudatettava panttaussopimuksessa mahdollisesti sovittuja myyntiehtoja samoin kuin asunto-osakkeita koskevaa, kauppakaaren 10 luvun 2 §:n 2 momentissa säädettyä ilmoitusmenettelyä.

Pykälän *2 momentin* mukaan panttivelkojan on ilmoitettava myynnin ajasta ja paikasta pesänhoitajalle. Ilmoitus on tehtävä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, sillä ilmoituksen tarkoituksena on antaa pesälle riittävästi aikaa harkita esimerkiksi pantin lunastusta tai pyrkiä muulla tavalla vaikuttamaan siihen, että kauppa toteutettaisiin pesän kannalta mahdollisimman edullisesti. Vastaavan sisältöinen ilmoitusvelvollisuus on nykyään konkurssisäännön 76 §:n 1 momentissa.

Panttivelkojan on syytä tehdä ilmoitus heti, kun myynnin ajankohta on velkojan tiedossa. Yleensä ilmoitus tulisi tehdä vähintään kahta viikkoa ennen kaupantekoa. Ilmoituksessa on mainittava myös myyntitapa ja, jos tarkoituksena on tehdä myynti tavallisena kauppana, myös tiedossa olevat kaupan olennaiset ehdot. Velkojan tulee tehdä ilmoitus myös silloin, kun hän jättää ulosottohakemuksen. Pakkohuutokaupasta ilmoituksen tekee ulosottoviranomainen (ulosottolain 5 luvun 21 §).

Myyntiä koskevan ennakkoilmoituksen tarkoituksena on mahdollistaa se, että konkurssipesä voi arvioida myynnin edullisuutta pesän kannalta. Ilmoittamismenettely liittyykin konkurssipesän tehtäviin varmistaa mahdollisimman korkea myyntihinta. Tätä tarkoitusta tukevat säännökset, joiden mukaan konkurssipesä voi väliaikaisesti kieltää velkojan rahaksimuuttotoimet ja tarvittaessa myös itse huolehtia panttiomaisuuden myynnistä taikka sen lunastamisesta. Ehdotetun luvun 9 ja 11—13 §:n säännökset muodostavat näin kokonaisuuden. Vaikka säännökset antavat konkurssipesälle uusia vaikutusmahdollisuuksia, edelleenkin pääsääntönä on, että panttivelkojat itse huolehtivat realisointitoimista. Käytännössä konkurssipesä ja panttivelkoja sopivat siitä, kumman toimesta pantti realisoidaan, ja usein voidaan sopia myös myyntiehdoista.

Viimeistään silloin, kun panttivelkoja on tehnyt ilmoituksen myynnistä, konkurssipesän tehtävänä on selvittää panttina olevan omaisuuden arvoa ja tarvittaessa pyrkiä etsimään kohteesta kiinnostuneita ostajaehdokkaita. Jollei myyntiä edeltävä aika riitä selvittämiseen tai jos esimerkiksi panttivelkojan ilmoittamat myyntitapa tai -ehdot eivät vaikuta konkurssipesän edun mukaisilta, konkurssipesä voi 12 §:n nojalla määrätä väliaikaisen myyntikiellon. Tänä aikana konkurssipesä voi joko 9 §:n mukaisesti suorittaa panttivelan ja lunastaa siten panttiesineen taikka hankkia 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla kohteelle ostajan, jonka tekemä tarjous ylittää muutoin saatavan hinnan. Panttivelkojaa suojaa yhtäältä konkurssipesän yleinen velvollisuus toimia velkojien eduksi ja toisaalta se, että konkurssipesän myyntitoimet voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi.

Konkurssisäännön 76 §:n 2 momentin mukaan pantinhaltijan on annettava pesänhoitajille tilitys siitä, mitä myymisellä on kertynyt ja miten myyntihinta on käytetty velan maksuun, sekä luovutettava mahdollinen ylijää-

mä konkurssipesälle. Panttivelkojan on myös ehdotuksen mukaan tehtävä vastaavasti konkurssipesälle myynnistä tili sekä luovutettava myyntihinnasta mahdollinen ylijäämä. Nämä toimet on tehtävä viivytyksettä. Jos velkojalla on useita saatavia, joiden vakuutena pantti on, tilitys kauppahinnan käyttämisestä on annettava viivytyksettä sen jälkeen, kun kauppahinta on kohdennettu tietylle velalle. Jos myynti on toimitettu ulosottolain mukaisessa järjestyksessä, ylijäämän tilittää 15 §:n nojalla ulosottomies. Tilitys on aina syytä antaa kirjallisena.

Pykälän *3 momentin* nojalla tuomioistuin voi konkurssipesän vaatimuksesta kieltää tai keskeyttää panttivelkojan rahaksimuuttotoimet, jos niihin on ryhdytty vastoin 1 tai 2 momentin säännöksiä. Nimenomaisen kiellon antaminen edellyttää, että velkoja on menetellyt lainvastaisesti ryhtymällä rahaksimuuttotoimiin ennen saatavan selvittämistä pesälle tai ilmoituksen tekemistä omaisuuden myynnistä. Ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano tuomioistuimen määräyksen mukaisesti.

Edellytyksenä tuomioistuimen määräyksen antamiselle on, että se on konkurssipesän oikeuksien turvaamiseksi tarpeen. Edellytys täyttyy jo sillä, että konkurssipesä tarvitsee aikaa selvitysten tekemistä varten, eikä pesän voida vielä tässä vaiheessa edellyttää esittävän näyttöä siitä, että muunlainen myynti tuottaisi paremman myyntituloksen. Tuomioistuimen määräyksen sisältöä ei momentissa säännellä. Yleensä realisointitoimien kielto tai keskeytys voidaan määrätä niin, että pesä saa saatavan ja panttioikeuden selvittämiseksi riittävän ajan. Jos saatavasta on esitetty selvitys, mutta velkoja on jättänyt tekemättä pesälle ilmoituksen myynnistä, myynti voidaan kieltää ja määrätä esimerkiksi tehtäväksi aikaisintaan viikon tai kahden kuluttua siitä.

Tuomioistuin voi rahaksimuuttotoimien kiellon tai keskeytyksen ohella samalla määrätä sellaisesta turvaamistoimesta, joka on tarpeen kiellon turvaamiseksi. Kysymykseen voi tulla esimerkiksi takavarikko, uhkasakko tai määräys panttiomaisuuden antamisesta erityisen toimitsijan huostaan.

Lainvastaiseen myyntimenettelyyn puuttuminen edellyttää kiireellisiä toimia. Tästä syystä pesänhoitaja voi yleensä päättää myyntikieltoa tai turvaamistointa koskevan hakemuksen tekemisestä ilman velkojainkokouksen päätöstä.

Pykälän *4 momentissa* on säännös maksuseuraamuksesta, jolla pyritään varmistamaan panttivelkojan ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen. Panttivelkoja on velvollinen maksamaan konkurssipesälle jälkivalvonnasta määrättävää maksua vastaavan rahamäärän, jos panttiomaisuutta on myyty ilman, että panttivelkoja on esittänyt pesänhoitajalle selvitystä panttisaatavastaan taikka että myynnistä on ilmoitettu etukäteen pesänhoitajalle. Maksu voidaan määrätä myös silloin, kun panttivelkoja on laiminlyönyt tehdä myynnistä tilin.

Maksun suuruudesta säädetään 12 luvun 16 §:n 1 momentissa. Se on yksi prosentti saatavan määrästä, kuitenkin vähintään 600 euroa ja enintään 6 000 euroa. Maksun määrää ja perii pesänhoitaja.

Panttivelkojan on yleisten sääntöjen mukaan huolehdittava pantinomistajan eduista. Ehdotuksen 11 §:ssä säädettäisiin konkurssisäännön 76 §:n 1 momenttia vastaavasti, että panttia myytäessä on otettava huomioon konkurssipesän edut. Jos panttivelkoja laiminlyö huolenpitovelvollisuutensa, esimerkiksi myy omaisuuden alihintaan, velkoja voi joutua korvaamaan vahingon jo yleisten panttivelkojan huolellisuusvelvollisuutta koskevien sääntöjen nojalla. Jos lainvastaisesta menettelystä aiheutuu muuta vahinkoa, esimerkiksi ylimääräisiä kustannuksia konkurssipesälle sen vuoksi, että panttisaatavan määrää tai panttioikeuden pätevyyttä joudutaan myöhemmin selvittämään erikseen, velkojan korvausvelvollisuus perustuu konkurssivelkojan korvausvelvollisuutta koskevaan 20 luvun 2 §:ään.

12 §. *Panttiomaisuuden myynnin kieltäminen.* Pykälässä on säännökset, joiden mukaan konkurssipesä voi määräajaksi kieltää panttivelkojaa myymästä panttiomaisuutta. Konkurssisääntö ei anna vastaavaa mahdollisuutta puuttua panttivelkojan separatistiasemaan. Ehdotetut säännökset eivät EY:n maksukyvyttömyysasetuksen 5 artiklan perusteella koske konkurssin alkaessa toisessa EU:n jäsenvaltiossa olevaa panttiomaisuutta.

Pykälän *1 momentista* käy ilmi, että kysy-

myksessä oleva kielto on väliaikainen ja se voidaan antaa vain kerran. Kiellon antamisesta päättää konkurssipesä. Päätöksen tekevät velkojat, jollei päätösvaltaa ole siirretty tai jollei se asian kiireellisyyden vuoksi kuulu pesänhoitajalle. Kielto voidaan antaa missä menettelyn vaiheessa tahansa, ja myös tuomioistuimen 11 §:n 3 momentin nojalla määräämän kiellon aikana. Kielto voidaan antaa vain kahden kuukauden ajaksi.

Kiellon avulla konkurssipesä saa hyväkseen tietynlaisen rauhoitusajan. Konkurssipesä voi tällöin selvittää panttivelkojan saatavaan tai panttioikeuteen mahdollisesti liittyvän epäselvyyden tai harkita sillä käytettävissä olevia toimia panttiomaisuuden myymiseksi tai säilyttämiseksi pesällä. Kielto voidaan siis antaa konkurssipesän etujen turvaamiseksi. Kielto voidaan antaa tällöin myös esimerkiksi sen vuoksi, että konkurssipesän varallisuus voidaan siirtää myytävästä huoneistosta muihin tiloihin. Ottaen huomioon kiellon lyhyyden, se ei yleensä yksin riitä varmistamaan esimerkiksi sitä, että konkurssipesä voisi jatkaa velallisen liiketoimintaa keskeneräisten tuotteiden valmistamiseksi myyntiä varten. Tähän tarvittava tuotantolaitoksen tai muun velallisen liiketilan säilyttäminen edellyttää sitä, että käytöstä päästään sopimukseen panttivelkojan kanssa. Kielto voi kuitenkin olla tarpeen neuvotteluajan rauhoittamiseksi. Tänä aikana pesä voi harkita myös pantin lunastamista ja ryhtyä toimiin muun omaisuuden realisoinnin tai rahoitusjärjestelyjen toteuttamiseksi.

Kielto tulee voimaan, kun velkoja on saanut siitä tiedon. Epäselvyyksien välttämiseksi kielto on annettava tiedoksi todisteellisesti. Jos panttivelkoja on ryhtynyt pantin rahaksimuuttotoimiin ja ilmoittanut siitä pesälle 11 §:n 2 momentissa edellytetyin tavoin, konkurssipesällä on ilmoituksen saatuaan mahdollisuus lyhyehkön ajan kuluessa päättää kiellon antamisesta. Jollei kieltoa ole annettu kahden viikon kuluessa velkojan ilmoituksesta, sitä ei voida enää antaa. Tämän määräajan jälkeen velkojalla on siten oikeus myydä pantti ennakkoilmoituksessa tarkoitetulla tavalla. Jos myyntiä ei kuitenkaan toteuteta, konkurssipesällä säilyy oikeus niin pantin lunastamiseen kuin myös oikeus hakea tuomioistuimelta 13 §:ssä tarkoitettua lupaa myynnin toteuttamiseksi konkurssipesälle omaisuudesta tarjouksen tehneen ostajan kanssa.

Pykälän *2 momentissa* todetaan selvyyden vuoksi, että konkurssipesä voi etukäteen luopua käyttämästä oikeuttaan rahaksimuuttotoimien kieltämiseen. Luopuminen ei kuitenkaan estä konkurssipesää hakemasta 13 §:ssä tarkoitettua lupaa myyntiin.

Jos panttivelkoja ryhtyy rahaksimuuttotoimiin konkurssipesän antamasta kiellosta huolimatta, konkurssipesä voi *3 momentin* nojalla hakea myynnin kieltävää tai keskeyttävää päätöstä tuomioistuimelta niin kuin 11 §:n 3 momentissa säädetään.

Panttivelkojalle on voinut syntyä kustannuksia rahaksimuuttotoimiin ryhtymisestä. Tällaiset kustannukset jäisivät velkojan vahingoksi, vaikka rahaksimuutto estyy konkurssipesän antaman kiellon tai tuomioistuimen määräyksen vuoksi. Konkurssipesän maksuvelvollisuutta kuluista ei ole pidetty aiheellisena, koska pesän määräämä kielto on varsin lyhytaikainen ja pesän oikeus kieltoon on panttivelkojan tiedossa, joten velkoja voi etukäteen selvittää, onko realisoinnille pesän puolesta esteitä.

Pykälän *4 momentin* nojalla ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano, kun konkurssipesä on toimittanut tiedon 1 momentissa tarkoitetusta kiellosta ulosottomiehelle. Konkurssipesän antama kielto voi koskea myös ennen konkurssia ulosmitatun panttiomaisuuden myyntiä. Jos kiellon kohteena olevan panttiomaisuuden myynnistä on tällöin jo kuulutettu, konkurssipesä vastaa myynnin peruuttamisesta aiheutuvista kustannuksista.

13 §. *Panttiomaisuuden myynti tuomioistuimen luvalla.* Pykälään sisältyvät uudet säännökset, joiden nojalla tuomioistuin voi myöntää konkurssipesälle luvan panttiomaisuuden myyntiin eräissä tapauksissa ilman panttivelkojan suostumusta. Lupa voidaan myöntää, vaikka myyntihinta ei riitä kaikkien panttisaatavien suoritukseksi. Tämäkään säännös ei koske konkurssin alkaessa toisessa EU:n jäsenvaltiossa olevaa panttiomaisuutta.

Ehdotetun menettelyn tavoitteena on konkurssipesän etujen turvaaminen tilanteessa, jossa panttivelkojan oikeuksien käyttö ei

johda pesän kannalta parhaaseen myyntitulokseen. Näin voi käydä erityisesti, kun vakuutena on kiinteistö, joka on tarkoituksenmukaista myydä yhdessä muun pesään kuuluvan omaisuuden kanssa. Taloudellisesta kokonaisuudesta voidaan saada parempi myyntihinta kuin mitä voitaisiin saada esineitä erikseen myytäessä. Eräissä tilanteissa taas voi olla edullisempaa myydä kiinteistö tontteina tai yhteiskiinnitetyt kiinteistöt erikseen. Säännöstä voidaan soveltaa myös tilanteessa, jossa velkoja on passiivinen eikä itse ryhdy myynnin edellyttämiin toimiin tai jossa panttivelkoja on jäänyt tuntemattomaksi.

Ehdotuksen mukaan tuomioistuinkaan ei voisi antaa konkurssipesälle yleistä oikeutta ryhtyä pantin myyntiin ilman panttivelkojan myötävaikutusta. Lupa edellyttää, että pesällä on valmiiksi neuvoteltu sopimus kaupasta. Pesän tulee *1 momentin* mukaan esittää ostajan tekemä ostotarjous taikka sitä vastaava ehdollinen sopimus kaupasta. Koska myyntilupaa voidaan hakea vain kerran, konkurssipesän on varmistuttava siitä, että ostotarjous sitoo ostajaa. Pesän on lisäksi esitettävä selvitys siitä, että tarjottu hinta ylittää omaisuuden käyvän huutokauppa-arvon. Tämä arvohan on se määrä, jonka panttivelkojat voivat edellyttää ainakin saavansa. Käyvällä huutokauppa-arvolla tarkoitetaan sitä hintatasoa, jollaista voi pitää tavanomaisena myyntihintana kyseisenlaisen omaisuuden pakkohuutokaupassa. Yleensä huutokauppa-arvo alittaa ainakin jonkin verran kohteen käyvän arvon, joka voitaisiin saada vapaaehtoisella kaupalla ja tavanomaisilla markkinointikeinoilla ja myyntiajalla. Hintatason määrittelyyn liittyy aina arviointia. Mitä erityistyyppisemmästä tai sijainniltaan hankalammasta kiinteistöstä on kysymys, sitä suurempia epävarmuustekijöitä hinnoittelu sisältää. Pesä voi pyytää hinta-arviota kiinteistönvälittäjältä taikka paikalliselta ulosottomieheltä.

Säännöksen mukaan myös velkoja voi esittää näyttöä käyvästä huutokauppahinnasta samoin kuin siitä, että omaisuudesta voitaisiin muulla kuin konkurssipesän esittämällä tavalla saada parempi lopputulos. Panttivelkojalle onkin varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen tuomioistuimen päätöstä. Panttivelkoja voi esittää huomautuksia myös siitä, miten kauppahinta on tarkoitettu jaettavaksi velkojalla panttina olevan omaisuuden ja muun kauppaan sisältyvän omaisuuden kesken.

Tuomioistuimen myyntiluvasta on käytävä ilmi kaupan olennaiset ehdot ja se, milloin kauppa on viimeistään tehtävä. Jos tuomioistuin edellyttää muutoksia tai lisäehtoja kauppaan, ne on mainittava päätöksessä. Muussa tapauksessa riittää pelkkä viittaus hakemuksessa tarkoitettuun ostotarjoukseen. Luvassa tuomioistuin määrää myös panttivelkojan luovuttamaan konkurssipesän hallintaan panttiesineen sekä panttikirjat ja muut asiakirjat, jotka kaupassa tullaan luovuttamaan ostajalle kauppahintaa vastaan. Koska panttivelkojan oikeuksia ei saa vaarantaa, panttivelkojaa ei voida velvoittaa luovuttamaan panttikirjoja ennen myyntiä.

Pykälän *2 momentin* nojalla tuomioistuin voisi konkurssipesän vaatimuksesta antaa velkojalle kiellon ryhtyä pantin rahaksimuuttoon tai keskeyttää jo alkaneet toimet. Jo ulosmitatun omaisuuden osalta tuomioistuin voisi määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi.

Konkurssipesä voi *3 momentin* nojalla myydä omaisuuden tuomioistuimen antaman luvan perusteella mutta vasta, kun päätös on lainvoimainen. Konkurssiasiat on käsiteltävä asian edellyttämällä joutuisuudella, mutta tästä huolimatta muutoksenhaku päätökseen voi pitkittää kauppaa joillakin kuukausilla. Tämä konkurssipesän ja ostajaehdokkaan on luonnollisesti otettava huomioon. Konkurssipesä voi ja sen etujen mukaista onkin tehdä viimeistään tässä vaiheessa kaupasta esisopimus, jolla ostajan sitoutuminen kauppaan voidaan varmistaa. Ostajan vetäytyminen kaupasta oikeuttaa konkurssipesän vahingonkorvaukseen.

Kiinteistön kaupan esisopimuksesta on säännös maakaaren 2 luvun 7 §:ssä. Lähtökohtana on, että määrämuodossa tehty esisopimus sitoo osapuolia, jolloin kummallakin osapuolella on oikeus vaatia — tarvittaessa kanteella — toista osapuolta tekemään kauppa. Osapuolella on myös oikeus vahingonkorvaukseen esisopimuksen rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta. Irtaimen kaupassa ostotarjouksen hyväksymisen johdosta konkurssipesän ja tarjouksen tekijän välille syntyy sopimus kaupasta. Jollei kysymys ole ku-

luttajakaupasta vaan liiketoimesta, ostotarjouksen tehneen mutta kaupanteosta vetäytyneen osapuolen vahingonkorvausvastuu määräytyy liike-elämässä yleisesti noudatettavien oikeussäännösten nojalla (KKO 2000:102). Kuluttajakaupassa sovellettaviksi tulevat kuluttajansuojalain ja asuntokauppalain (843/1994) säännökset.

Kun kauppa tehdään tuomioistuimen myyntiluvan perusteella, omaisuus myydään rasituksista vapaana. Esimerkiksi myyty kiinteistö ei enää vastaa panttiveloista. Säännös mahdollistaa sen, että myynti voidaan toimittaa myös silloin, kun kiinteistö on pantattu yli arvonsa tai kun panttisaatavaan liittyy jokin epäselvyys taikka panttisaatava on jäänyt tuntemattomaksi. Kiinteistö voidaan myydä myös osina, jolloin esimerkiksi myyty määräala vapautuu vastaamasta kantakiinteistöön kohdistuvista panttisaatavista. Tuomioistuimen luvalla tapahtuvassa myynnissä voidaan siten saada aikaan panttioikeuksien raukeaminen samaan tapaan kuin pakkohuutokaupassa.

Pykälässä mainitaan vain panttioikeudet. Sitä vastoin maanvuokraoikeudet tai muut erityiset oikeudet pysyvät voimassa, jollei oikeudenhaltija ole muuhun suostunut. Tällaisten oikeuksien pysyvyyden ratkaiseminen ja arvon määrittäminen ovat siinä määrin riidanalaisia seikkoja, ettei myyntilupaa voitaisi saada myynnin onnistumisen kannalta kohtuullisessa ajassa. Jos erityisten oikeuksien voimassa pysyminen johtaisi etusijajärjestyksen muuttumiseen panttivelkojien vahingoksi, tuomioistuimen ei tule antaa myyntilupaa, vaan ainoaksi myyntikeinoksi jää ulosottolain mukainen huutokauppa vaihtoehtoisine tarjouksineen.

Pesänhoitajan tehtävänä on huolehtia kauppahinnan jakamisesta. Kertyneet varat jaetaan ulosottolain mukaisessa järjestyksessä. Kiinteistön osalta etusijajärjestys on säädetty ulosottolain 5 luvun 26 §:ssä. Pesänhoitajan tehtävänä on huolehtia siitä, että kiinnitykset ilmoitetaan kuoletettaviksi, mikäli panttikirjoja tai vastaavia muita asiakirjoja ei ole annettu ostajalle. Säännös vastaa ulosottolain 5 luvun 48 §:n 3 momenttia.

Lupa myyntiin on 1 momentin nojalla mahdollista myöntää konkurssipesälle vain kerran. Pykälän *4 momentissa* on säännös, jonka nojalla panttivelkojalle palautuu oikeus rahaksimuuttotoimiin siinä tapauksessa, että kauppa ostotarjouksen tehneen ja konkurssipesän välillä peruuntuu. Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu ilmoittaa peruuntumisesta panttivelkojalle viipymättä.

14 §. *Panttiomaisuuden myynti ulosottolain mukaisessa järjestyksessä.* Pykälässä on säännökset panttiomaisuuden myynnistä ulosottolain mukaisessa järjestyksessä konkurssipesän hakemuksesta.

Myös nykyisin omaisuutta voidaan myydä ulosottolain mukaisessa järjestyksessä pesänhoitajan päätöksellä (konkurssisäännön 71 §:n 3 momentti), jollei velkojainkokous ole myyntiä kieltänyt. Tällöin pesä hakijana rinnastuu tavalliseen etuoikeudettomaan hakijaan. Huutokaupassa noudatettavat alinta hyväksyttävää kauppahintaa koskevat säännökset edellyttävät kuitenkin, että kaikki panttisaatavat tulevat maksetuiksi täysimääräisesti ja että erityiset oikeudet ja muut pakkohuutokaupassa huomioon otettavat oikeudet voidaan pysyttää. Kun konkurssipesään kuuluva omaisuus on säännönmukaisesti vakuutena enemmästä kuin täydestä arvostaan, ostotarjoukset eivät nouse pakkohuutokaupassa riittävän korkeiksi.

Esityksessä pyritään siihen, että konkurssipesä voisi käyttää ulosottomyyntiä nykyistä tehokkaammin. Tämä edellyttää, että pakkohuutokaupassa voidaan luopua edellä mainitusta alimman hyväksyttävän tarjouksen periaatteesta. Ulosottomyynti vastoin panttivelkojien tahtoa on kuitenkin vasta viimesijainen realisointikeino.

Konkurssipesä voi hakea ulosottolain mukaista myyntiä koska tahansa, jos panttivelkoja antaa siihen suostumuksensa. Jos panttivelkojia on useita, kaikkien tulee suostua menettelyyn. Kun konkurssipesä on hakijana, ei täytäntöönpano edellytä ulosottoperusteen hankkimista. Jos panttivelkojat antavat suostumuksensa ulosottolain mukaiseen myyntiin, velkojat eivät voi enää asianosaiskeskustelussa tai huutokaupassa edellyttää, että hyväksyttävä tarjous riittää heidän saataviensa suoritukseksi. Yleensä ulosottolain mukaiseen myyntiin ryhdytään kuitenkin jonkun panttivelkojan aloitteesta. Tällöin pakkohuutokauppa toteutetaan ulosottolain säännösten mukaisesti.

Ehdotuksen mukaan konkurssipesä voi eräissä tapauksissa hakea panttiomaisuuden myyntiä myös ilman panttivelkojan suostumusta. Säännöksen tarkoituksena on järjestää keino, jolla konkurssipesä pääsee eroon sellaisestakin omaisuudesta, jolla ei välttämättä ole pesälle arvoa mutta josta aiheutuu jatkuvasti kustannuksia. Poikkeustapauksissa kiinteistön käypä arvo voi olla niin vähäinen, ettei panttivelkojalla ole edes riittävää intressiä ryhtyä myynnin edellyttämiin toimiin. On myös ollut tapauksia, joissa panttivelkoja on jäänyt odottamaan arvonnousua ja sitä kautta mahdollisesti syntyvää parempaa myyntitulosta.

Konkurssipesän hallinnon ylläpitäminen pääasiassa tai yksinomaan tällaisen omaisuuden hallinnoimiseksi ei ole järkevää, vaikka estettä ei olekaan sille, että pesä lopetetaan muilta osin. Konkurssisäännön 105 b §:n (1585/1992) velkojat voivat päättää loppukokouksessa pesänhoitajan tekemän arvion perusteella siitä, mihin hintaan pantti on arvioitava. Panttivelkojalle tuleva jako-osuus lasketaan tämän mukaisesti sille osalle saatavaa, josta näin määritelty pantin arvo on vähennetty. Tarkoitus on edelleenkin säilyttää mahdollisuus siihen, että pesä voidaan lopettaa, vaikka panttiomaisuutta on vielä realisoimatta (19 luvun 1 §). Käytännössä näin voidaan menetellä lähinnä vain silloin, jos omaisuus ei rasita pesää joko sen vuoksi, että siitä ei aiheudu suoranaisia kustannuksia lainkaan tai panttivelkoja on sitoutunut vastaamaan niistä.

Pykälän *1 momentin* mukaan konkurssipesä voisi hakea ulosottolain mukaista myyntiä ilman panttivelkojan suostumusta vasta, kun konkurssin alkamisesta on kulunut kolme vuotta. Kolmea vuotta voidaan pitää riittävänä aikana panttivelkojalle huolehtia itse omaisuuden myynnistä. Ulosottohakemusta edeltää menettely, joka turvaa sen, että panttivelkoja saa tiedon myynnistä. Ehdotuksen mukaan panttivelkojalle on ilmoitettava aiotusta myynnistä viimeistään kolmea kuukautta ennen ulosottohakemuksen tekemistä. Ilmoitus voidaan, jos panttivelkoja on läsnä, tehdä siinä velkojainkokouksessa, jossa myynnistä päätetään. Velkojalla on ilmoituksen jälkeen vielä kaksi kuukautta aikaa hakea tuomioistuimelta myynnin kieltoa. Jos panttivelkoja osoittaa hankkineensa panttiomaisuudelle ostajan, voi tietenkin konkurssipesäkin lykätä myyntitoimenpiteitä. Pakkohuutokaupan uhatessa panttivelkoja voi viimein antaa suostumuksen myös vapaaehtoisen kaupan tekemiseen.

Konkurssipesän on liitettävä ulosottohakemukseensa selvitys joko panttivelkojien suostumuksesta taikka konkurssin alkamisajankohdasta ja siitä, että edellä mainittu ilmoitusvelvollisuus on täytetty. Ulosottomiehen on ulosottolain 5 luvun 21 §:n mukaisesti ilmoitettava asianosaiskeskustelun ja huutokaupan toimittamisajasta ja –paikasta panttivelkojalle.

Pykälän *2 momentissa* on säännökset siitä, että tuomioistuin voi velkojan hakemuksesta kieltää konkurssipesää hakemasta 1 momentissa tarkoitettua myyntiä. Kiellon määräämisen edellytyksenä on, että panttivelkoja esittää selvityksen siitä, ettei myyntiä voida pitää perusteltuna odotettavissa olevan, esimerkiksi kaavamuutoksesta tai muusta viranomaismääräyksestä johtuvan arvonnousun taikka muun siihen verrattavan erityisen perusteen vuoksi. Vaatimuksensa tueksi velkojan on kyettävä esittämään näyttöä siitä, että arvonnousu tai muutoin saatava korkeampi myyntihinta on todennäköinen. Myyntikielto voidaan antaa myös sen vuoksi, että pesän selvittäminen on vielä muiltakin osin kesken eikä omaisuuden hoidosta aiheudu pesälle sellaisia kustannuksia, että myyntiä olisi sen vuoksi pidettävä tarpeellisena. Menettelyn aikana tuomioistuimen on varattava myös muille panttivelkojille tilaisuus tulla kuulluiksi.

Kielto voidaan määrätä voimaan enintään vuodeksi. Jollei panttikohdetta ole tänäkään aikana myyty, konkurssipesä voi yrittää uudelleen ulosottomyyntiä.

Omaisuutta ei voida myydä ennen kuin tuomioistuimen päätös on tullut lainvoimaiseksi. Selvää on, ettei myynti ole mahdollinen, jos tuomioistuin on määrännyt myyntikiellon, vaikka konkurssipesä olisikin hakenut siihen muutosta.

Pykälän *3 momentissa* säädetään myyntiehdoista. Kun konkurssipesään kuluvaa omaisuutta myydään konkurssipesän hakemuksesta, kiinteistö myydään aina vapaana panttirasituksista ja ilman, että kauppaa var-

ten määrättäisiin alin hyväksyttävä kauppahinta. Muilta osin noudatetaan ulosottolain säännöksiä. Ulosottomies huolehtii kauppahinnan jakamisesta panttivelkojien ja konkurssipesän kesken noudattaen varojen jakoa koskevia etusijasäännöksiä.

15 §. *Varojen tilitys ulosmitatun omaisuuden myynnistä.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi ulosmitatun omaisuuden myynnistä kertyneiden varojen tilittämistä koskeva säännös. Se vastaa osin konkurssisäännön 10 §:n 3 momenttiin (62/1935) sisältyvää säännöstä, jonka mukaan konkurssipesälle kuuluu se osuus kauppahinnasta, joka jää jäljelle, kun pantinhaltijoille on maksettu heidän saatavansa.

Pykälän mukaan ulosottomiehen on tilitettävä konkurssipesälle ne varat, jotka jäävät jäljelle, kun myynnistä saaduista varoista on maksettu rahaksimuuttokulut ja omaisuuden hoidosta aiheutuneet kustannukset sekä saatavat, joista omaisuus vastaa muun kuin yrityskiinnityksen perusteella. Muut ulosmittausvelkojat eivät saa jako-osuutta erikseen myynnistä kertyneistä varoista, vaan ainoastaan jako-osuutena konkurssissa.

16 §. *Ulosmittauksen raukeaminen.* Pykälään sisältyvät ulosmittauksen raukeamista koskevat säännökset sen tilanteen varalta, että konkurssipesä huolehtii itse omaisuuden myynnistä. Pykälän mukaan ulosmittaus raukeaa, kun omaisuus myydään. Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että ulosottomies saa tiedon myynnistä. Ilmoitusten tekeminen kirjaamisviranomaisille kuuluu ulosottomiehen tehtäviin ulosottolaissa säädetyin tavoin.

17 §. *Yrityskiinnitys ja arvopaperit vakuutena*. Pykälän *1 momentissa* on selvyyden vuoksi nimenomainen säännös siitä, etteivät tämän luvun panttivelkojaa koskevat säännökset koske velkojaa, jolla on konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen yrityskiinnitykseen perustuva panttioikeus. Yrityskiinnityksen kohteena oleva omaisuus myydään siten samalla tavoin kuin mikä tahansa muu konkurssipesään kuuluva omaisuus, joka ei ole saatavan panttina. Myynnistä huolehtii aina konkurssipesä ja yrityskiinnityksen tuottama etusija otetaan huomioon vain konkurssipesän jako-osuutta määrättäessä. Silloinkin, kun omaisuus myydään konkurssipesän hakemuksesta ulosottolain mukaisessa järjestyksessä, maksunsaantijärjestys määräytyy konkurssia eikä ulosottoa koskevien säännösten mukaisesti.

Pykälän *2 momentin* mukaan luvun säännökset, jotka rajoittavat panttivelkojan oikeutta pantin rahaksimuuttoon eivät koske velkojaa, jolla on panttina konkurssipesään kuuluvia julkisen kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita. Julkisen kaupankäynnin kohteena olevilla arvopapereilla viitataan arvopaperimarkkinalain 1 luvun 2 §:n ja 3 luvun 10 ja 12 §:n säännöksiin. Poikkeussäännöksen syynä on ennen kaikkea se, että tällaisten arvopaperien julkinen kauppa on säännelty arvopaperimarkkinalaissa ja niillä on päivittäin noteerattu pörssi- tai markkinahinta. Kyseiset sijoituskohteet eivät myöskään voi olla välttämättömiä velallisyrityksen liiketoiminnan jatkamiseksi. Tällaisen omaisuuden käyttöön ja myyntihinnan määräytymiseen ei voida vaikuttaa samalla tavoin kuin esimerkiksi kiinteän omaisuuden myyntiin eikä panttivelkojan rahaksimuutto-oikeuksien rajoittamista luvussa säännellyllä tavalla voidaan pitää kyseisen omaisuuden osalta perusteltuna.

Panttivelkojan realisointia koskevia rajoituksia ei noudateta myöskään silloin, kun vakuudet on annettu maksujärjestelmän taikka arvopaperi- tai valuuttakaupan selvitysjärjestelmien yhteydessä. Tätä koskeva säännös ehdotetaan lisättäväksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annettuun lakiin.

18 luku. **Jako-osuuksien maksaminen**

Lukuun sisältyvät säännökset, jotka koskevat jako-osuuden maksamista velkojille. Jako-osuuden maksamista koskevan yleissäännöksen lisäksi luvussa ovat säännökset, jotka koskevat vähäisten jako-osuuksien huomiotta jättämistä (2 §), vähäisten saatavien lopullista maksamista (3 §), ennakkona maksettavaa jako-osuutta (4, 5 ja 11 §), jako-osuuden maksamista lopputilityksen perusteella (7 §), jako-osuuden vähentämistä palautettavasta rahamäärästä (8 §) sekä jako-osuuden maksun lykkäämistä ja jako-osuuden menettämistä (9 ja 10 §).

1 §. *Yleiset säännökset jako-osuuksien maksamisesta*. Pykälästä käyvät ilmi perus-

periaatteet, joita on noudatettava pesän varojen jakamisessa velkojille. Yleinen tavoite on, että velkojat voisivat saada suorituksen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Pykälän *1 momentin* mukaan varat jaetaan velkojille vahvistetun jakoluettelon perusteella. Jakoluettelosta käy ilmi kunkin saatavan suuruus, jonka mukaan määräytyy kullekin velkojalle tuleva suhteellinen osuus jaettavista varoista. Velkojille voidaan jo ennen jakoluettelon vahvistamista maksaa suorituksia jako-osuuden ennakkona 4 §:n nojalla. Pienvelkojille voidaan maksaa 3 §:n nojalla lopullisiakin jako-osuuksia. Ennen kuin konkurssiin asettamista koskeva päätös on lainvoimainen, velkojille voidaan maksaa vain jako-osuuden ennakkoa, kuitenkin niin, että muilta kuin 4 §:n 3 momentissa tarkoitetuilta velkojilta voidaan vaatia vakuus.

Jakoluettelon ei myöskään tarvitse olla lainvoimainen ennen kuin varoja voidaan jakaa. Muutoksenhaku koskee yleensä yksittäisen saatavan hyväksymistä. Tällaiselle saatavalle tulevan jako-osuuden maksamista pesänhoitaja voi 9 §:n nojalla lykätä, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Kun pesään on kertynyt jaettavia varoja, pesänhoitaja joutuu yleensä erikseen myös tiedustelemaan velkojilta, onko ehdollisina tai enimmäismääräisinä valvottujen saatavien lopullinen määrä selvillä. Varojen jakamista muille velkojille ei siis kuitenkaan estä se, että osa saatavista ei ole lopullisia.

Pykälän *2 momentti* edellyttää, että pesän kaikki varat jaetaan viivytyksettä sen jälkeen, kun pesä on selvitetty ja pesän omaisuus realisoitu. Jako-osuuden ennakolla ja jako-osuuden tallettamisella voidaan kuitenkin turvata se, että velkojat eivät joudu odottamaan suorituksia kohtuuttoman kauan esimerkiksi oikeudenkäynnin tai omaisuuden rahaksimuuton loppuunsaattamisen pitkittymisen vuoksi. Lopullisten jako-osuuksien maksamisesta lopputilityksen perusteella on tarkemmat säännökset 7 §:ssä.

2 §. *Vähäinen jako-osuus.* Konkurssissa jaetaan varoja kaikille velkojille, ja suhteellista jakoperiaatetta noudatettaessa jako-osuudet varsinkin vähäisille saataville voivat jäädä huomattavan pieniksi. Velkojille tällaisilla suorituksilla ei ole merkittävää taloudellista arvoa varsinkaan, jos rahan vastaanottamisesta aiheutuvasta työstä aiheutuu jako-osuuden arvon ylittävä määrä kustannuksia. Myös pesänhoitajan työn ja kustannusten säästämiseksi on pidetty tarpeellisena sitä, että pienet jako-osuudet voidaan jättää huomiotta. Tämä on mahdollista nykyisinkin. Konkurssisäännön 105 a §:n (1585/1992) ja sen nojalla annetun asetuksen (1593/1992) mukaan velkojat, joiden saataville kertyisi vähäinen, alle 300 markan jako-osuus, voidaan jättää ottamatta huomioon jaossa. Markkamäärä on muunnettu 50 euroksi vuoden 2002 alusta lukien (1030/2001). Käytännössä näin pienet jako-osuudet jätetään yleensä maksamatta. Vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi uuteen lakiin.

Vähäisen jako-osuuden maksamatta jättäminen on pesänhoitajan harkinnassa. Ratkaisun tulee perustua kustannus- ja tarkoituksenmukaisuussyihin. Konkurssissa, jossa pääosalla velkojista on huomattavan pieniä saatavia, jako-osuuksien maksaminen kaikille velkojille voi olla perusteltua.

Jos vähäiset jako-osuudet maksetaan, ne voidaan yleensä maksaa pesänhoitajan päätöksellä 3 §:ssä tarkoitettuna lopullisena jako-osuutena. Muussa tapauksessa pesänhoitajan tehtävänä on tehdä lopputilityksessä ehdotus jako-osuuksien maksamisesta ja ottaa ehdotuksessaan kantaa siihen, jätetäänkö vähäiset jako-osuudet maksamatta.

Vähäisiä jako-osuuksia koskevaa säännöstä voidaan noudattaa myös ennakkojako-osuuksia maksettaessa eli 50 euroa pienemmät jako-osuudet voidaan jättää huomiotta. Tällöin on kuitenkin lopputilityksessä otettava huomioon se, että pykälässä jako-osuudella tarkoitetaan kokonaisjako-osuutta. Niinpä velkoja, jolle ei ole maksettu ennakon vähäisyyden perusteella ennakkojako-osuutta, on kuitenkin oikeutettu saamaan lopullisen jako-osuuden, jos sen määrä on yli 50 euroa.

3 §. *Jako-osuuden maksu pesänhoitajan päätöksen perusteella.* Konkurssivelkojien suuri määrä lisää pesänhoitajan työtä ja pesän hallinnosta syntyvien kulujen määrää. Varsinkin pesissä, joiden selvittäminen kestää pitkään, kustannukset voivat nousta merkittävästikin. Tällaisten haittojen vähentämiseksi *1 momentissa* ehdotetaan, että pesänhoitaja voisi maksaa mahdollisesti jo konkurssin alkuvaiheessa jako-osuuksia velkojille, joiden

saatavia voidaan pitää määrältään vähäisinä. Myös velkojalle on edullisempaa saada jako-osuus mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Maksu olisi lopullinen ja sen saatuaan velkoja ei enää olisi konkurssivelkojan asemassa. Näin voidaan ehdotuksen mukaan menetellä aina, kun se on konkurssimenettelyn kannalta tarkoituksenmukaista. Vastaavanlainen menettely ei ole konkurssisäännön mukaan mahdollinen.

Päätöksen maksamisesta tekisi yksin pesänhoitaja, joka myös arvioisi todennäköisen jako-osuuden suuruuden. Yleensä pesänhoitaja voi tehdä arvion pesäluettelon perusteella. Jos maksu tulee ajankohtaiseksi myöhemmin, toteutuneet realisoinnit ja valvonnassa täsmentynyt velkojen kokonaismäärä on luonnollisesti otettava laskelmassa huomioon. Pesänhoitajan harkinnan mukaan velkojan saatavana ei tarvitsisi ottaa huomioon lainkaan saatavalle kertynyttä korkoa tai muuta maksuviivästyksen seuraamusta. Kysymyksessä on yleensä varsin vähäinen varallisuuserä, jolle tuleva jako-osuus olisi hyvin pieni. Sen määrän selvittäminen ei ole tarkoituksenmukaista ehdotetussa, varsin kaavamaisessa jakomenettelyssä. Tämä helpottaa pesänhoitajan työtä erityisesti silloin, kun pesänhoitaja on ottanut kyseisiä saatavia jakoluettelossa huomioon ilman valvontaa. Jos velkoja esimerkiksi koron tai muun syyn vuoksi haluaa saada suorituksen normaalina jako-osuutena, velkojalla on aina siihen mahdollisuus kieltäytymällä maksusta.

Edellytyksenä jako-osuuden maksulle olisi siis se, että maksulla voidaan edistää konkurssimenettelyä. Sen vuoksi pesänhoitajan ei tarvitsisi maksaa jako-osuuksia esimerkiksi velkojalle, jolla on useita saatavia velalliselta. Maksu osalle velkojan saatavista voi lisätä pesänhoitajan työtä eikä se yleensä ole muutenkaan konkurssimenettelyn kannalta tarkoituksenmukaista, kun velkojien lukumäärä ei vähene.

Kiinteää rahamäärää saatavan vähäisyydelle ei ole pidetty tarpeellisena asettaa. Luvun 2 §:n mukaan 50 euron jako-osuus voidaan jättää jaossa huomiotta. Tässä pykälässä vähäisellä saatavalla tarkoitetaan määrää, jonka perusteella velkoja saisi selvästikin suuremman kuin 50 euron suuruisen jako-osuuden. Saatavan määrä voisi siten olla useita tuhansia euroja. Pesänhoitaja voi maksun tarkoituksenmukaisuutta harkitessaan ottaa huomioon pesän velkojien kokonaismäärän, arvioidun jako-osuusprosentin ja sen, minkälainen lukumäärä saatavia kuuluu erisuuruisiin ryhmiin. Jos siis arvioitu jako-osuusprosentti on kovin alhainen, voi menettelyn piiriin kuuluvien saatavien rahamäärä asettua varsin korkeaksi. Maksun tavoitteena on paitsi pienvelkojien aseman parantaminen myös hallinnollisten tehtävien ja niistä aiheutuvien kulujen säästäminen, joten yleensä on järkevää pyrkiä maksamaan jako-osuus mahdollisimman monelle saatavalle.

Jako-osuuksien maksussa noudatettava menettely olisi se, että pesänhoitaja ilmoittaa velkojalle arvioimansa todennäköisen jako-osuuden suuruuden sekä sen, että pesänhoitajan ilmoittama maksu olisi lopullinen. Näin yksityiskohtaisesti menettelystä ei pykälässä säädetä, mutta tällaista tietojenantoa velkojalle voidaan pitää hyvään pesänhoitotapaan kuuluvana. Sen sijaan pykälässä edellytetään, että pesänhoitaja asettaa velkojalle määräajan, jonka kuluessa velkojan on vastustettava maksua. Jollei velkoja määräajassa vastaa pesänhoitajan ilmoitukseen, lopullinen jako-osuus voidaan maksaa. Jos velkoja vastustaa lopullisen jako-osuuden maksamista, velkoja saa jako-osuutensa samassa aikataulussa ja sen prosenttimäärän suuruisena kuin niitä maksetaan pesästä muille velkojille.

Pykälän *2 momentissa* säädetään, että pesä tai velkoja eivät voi esittää toisiaan kohtaan vaatimuksia, jos lopullinen jako-osuus osoittautuu myöhemmin toiseksi kuin pesänhoitaja on arvioinut sen maksun suuruudesta päättäessään. On selvää, että useiden, erityisesti pesän realisaatiotulokseen liittyvien epävarmuustekijöiden vuoksi lopullisen jako-osuuden määrä voi poiketa pesänhoitajan arviosta. Velkoja ei toisin sanoen voi joutua palauttamaan pesään rahaa, mutta ei myöskään voi myöhemmin vaatia lisäsuorituksia, vaikka jako-osuudet muille velkojille olisivat selvästikin suuremmat velkojan saamaan jako-osuuteen verrattuna. Muussa tapauksessa menettelystä ei voitaisi saada sillä tavoiteltua hyötyä.

4 §. *Jako-osuuden ennakko.* Pykälään sisältyvät säännökset pesän varojen jakamisesta velkojille ennen kuin pesä on selvitetty lop-

puun. Myös konkurssisäännön mukaan jako-osuuksia voidaan maksaa pesän selvittämisen ja omaisuuden realisaation ollessa vielä kesken. Ennen konkurssituomiota jako-osuuden ennakkoa voidaan maksaa konkurssisäännön 75 §:n nojalla. Konkurssisäännön 105 § (75/1922) edellyttää jako-osuuksien maksamista aina silloin, kun pesästä voidaan maksaa etuoikeudettomille velkojille vähintään viisi prosenttia saatavien määrästä. Käytännössä näin ei yleisesti menetellä pienistä jako-osuuksista aiheutuvan vaivan ja kustannusten takia.

Pykälän *1 momentin* mukaan ennakkojako-osuuksia on maksettava aina, kun jaettavia varoja on niin paljon, että maksamista voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Tähän vaikuttavat pesän selvityksen vaihe, jaettavien varojen määrä ja jaon kustannukset. Kun omaisuudesta on realisoitu merkittävä osa, varojen jakaminen on yleensä perusteltua. Jos saataviin liittyy vielä merkittäviä epäselvyyksiä, jakoa ei välttämättä ole järkevää toteuttaa, vaikkakin pesänhoitaja voi 5 §:n nojalla arvioida saatavan todennäköisen määrän ja lykätä saatavalle tulevan jako-osuuden 9 §:n nojalla maksettavaksi myöhemmin, kun saatavan lopullinen määrä on selvillä. Myös maksu vakuutta vastaan on mahdollinen.

Jako-osuuksien maksamisella ei saa vaarantaa pesän omaa maksukykyä. Ennen varojen maksamista on huolehdittava siitä, että jäljelle jäävät varat riittävät pesän omien velkojen suoritukseksi.

Konkurssipesän varojen jakamisessa on noudatettava velkojien maksunsaantijärjestystä. Lähtökohtana on siten, että ennakkojako-osuuksia maksetaan etuoikeutetuille velkojille. Tämä on yleensä pesälle myös edullista, koska etuoikeutetuille saataville kertyvä korko on etuoikeutettua tilityspäivään saakka. Maksunsaantijärjestyksestä voitaisiin kuitenkin *2 momentin* nojalla poiketa, jos se on pesälle edullista eikä poikkeamisella vaaranneta velkojien oikeutta oikeamääräiseen suoritukseen. Esimerkiksi pesälle edullista on maksaa niitä etuoikeutettuja velkoja, joille kertyy eniten korkoa.

Pykälän *3 momentin* nojalla pesänhoitaja voi vaatia velkojalta ennakon maksamiseksi vakuuden. Säännös vastaa konkurssisäännön 75 §:ää (1585/1992). Vakuudella voidaan turvata ennakon mahdollinen takaisinperiminen. Säännöksen mukaan vakuutta ei vaadita julkisyhteisöltä, julkisoikeudelliselta laitokselta tai yhdistykseltä eikä velkojalta, jonka maksukykyä voidaan pitää takaisinmaksutilanteessa selvänä. Tällaisena velkojana voidaan pitää ainakin ulosottolain 3 luvun 20 §:n 3 momentissa tarkoitettua yhteisöä. Vakuuden vaatiminen ja tarjotun vakuuden riittävyyden arviointi ovat pesänhoitajalle kuuluvia tehtäviä.

5 §. *Panttisaatavan ja epäselvän saatavan jako-osuuden ennakko.* Pykälässä on säännökset jako-osuuden ennakon maksamisesta velkojalle, jonka saatavan määrä ei ole lopullinen.

Ehdotuksen mukaan pesänhoitaja arvioi sen, miltä osin ehdollista, riitaista tai muusta syystä epäselvää saatavaa voidaan pitää todennäköisenä siinä vaiheessa, kun jako-osuuksien ennakon maksaminen on ajankohtaista. Jos velkojalla on saatavan vakuutena vielä realisoimaton pantti, pesänhoitaja arvioisi pantin arvon ja sen, mikä osuus saatavasta tulee maksetuksi panttiomaisuuden myyntihinnasta. Jako-osuuden ennakkoa voitaisiin maksaa tällä perusteella pesänhoitajan arvioiman suuruiselle saatavalle.

Vakuuden avulla (4 §:n 3 momentti) voidaan turvata se, että ennakon maksamisesta ei aiheudu muille velkojille menetyksiä, jos pesänhoitajan arvio osoittautuu myöhemmin vääräksi.

6 §. *Jako-osuuden maksaminen yhteisvelkasuhteessa.* Pykälässä on säännökset, joiden mukaisesti jako-osuutta maksetaan konkurssivelallisen velan takaajalle, velallisen velasta vakuuden antaneelle sekä konkurssivelallisen kanssa yhteisvastuullisessa velkasuhteessa olevalle kanssavelalliselle. Säännökset koskevat sekä jako-osuuden ennakon että lopullisen jako-osuuden maksamista. Saatavien selvittämistä ja konkurssivalvontaa koskevassa 12 luvussa on puolestaan tässä tarkoitetun saatavan valvontaa koskevat säännökset (3 §). Niiden mukaan velkojan ei tarvitse ottaa saatavaa valvoessaan huomioon takaajalta tai muulta velasta vastuussa olevalta konkurssin alkamisen jälkeen tullutta suoritusta.

Konkurssisäännössä ei ole säännöksiä, joiden mukaan jako-osuudet tulisi ehdotuksen tarkoittamissa tilanteissa määritellä. Nykyisin

yleinen käytäntö konkurssissa on, että takaaja saa maksun perusteella syntyneen takautumissaatavansa nojalla oikeuden jako-osuuteen. Ehdotus poikkeaa nykyisestä käytännöstä siinä, että takaaja ei enää saisi jako-osuutta sellaisen suorituksen perusteella, joka on tehty konkurssin alettua, jos päävelkaa on edelleen maksamatta. Tätä on pidetty perusteltuna ennen muuta sen vuoksi, että jako-osuuden maksaminen takaajalle tilanteessa, jossa velkoja voi periä edelleen saatavaansa takaajalta, johtaa siihen, että velkoja joutuu perimään vastaavaa summaa takaajalta ja jopa siihen, että takaajalle maksettava jako-osuus ulosmitataan tästä velkojan saatavasta. Jako-osuus siis tavalla tai toisella siirtyisi takaajan kautta velkojalle.

Pykälästä käy ilmi, että jako-osuuksia maksetaan velkojan valvonnan perusteella velkojalle niin kauan kuin velkoja voi vielä kohdistaa vaatimuksia takaajaan. Merkitystä ei siten olisi sillä, että velkojan saatava velalliseen nähden on konkurssin alkamisen jälkeen takaajan suorituksella pienentynyt. Konkurssin alettua tehty osasuoritus ei siis tuota takaajalle jako-osuutta vaan päävelka otettaisiin jako-osuuslaskelmassa huomioon sen suuruisena kuin velkoja on sen valvonut. Vasta sitten, kun takaaja on maksanut koko päävelan eikä velkoja voi enää kohdistaa vaatimuksia takaajaan, jako-osuus maksetaan takaajalle. Tästä seuraa, että silloin kun takaaja on antanut rajatun takauksen, jako-osuus maksetaan takaajalle sen jälkeen, kun takaaja on tehnyt velkojalle koko rajatun takaussitoumuksen mukaisen suorituksen. Velkoja saa luonnollisesti jako-osuutta sille saatavalle, joka velkojalla on edelleen velalliselta.

Tilanne on toinen, jos takaaja on tehnyt osasuorituksen ennen konkurssin alkamista. Takaajan maksamaa osuutta velasta velkoja ei voi valvoa velallisen konkurssissa ja takaaja saa jako-osuuden valvomansa takautumissaatavan perusteella.

Jako-osuus maksettaisiin vastaavasti vierasvelkapanttauksessa velkojalle, kunnes pantti on realisoitu. Kysymys on siis velkojasta, jolla on toisen henkilön omaisuutta vakuutena konkurssivelallisen velasta. Pantin realisoinnin jälkeen pantinantaja on takautumisoikeutensa perusteella oikeutettu saamaan jako-osuutta, mutta ei tätä ennen. Näin on silloinkin, kun vierasvelkapantin antaja on maksanut päävelkaa konkurssin alettua estääkseen pantin realisoinnin. Jos pantinantaja on kuitenkin näin maksanut velkojalle koko pantin arvoa vastaavan määrän, siirtyy hänelle tällöin oikeus vaatia jako-osuutta maksamalleen määrälle. Jos velkojalla on pantin realisoinnin jälkeen edelleen saatavaa konkurssivelalliselta, velkojan jako-osuus määrätään sen saatavan perusteella, joka on jäänyt jäljelle, kun pantin myynnistä saadut varat on vähennetty alkuperäisestä saatavasta.

Kanssavelallinen vastaa tavallisesti velkojaan nähden koko velasta. Jos vastuusta on kuitenkin sovittu toisin, myös kanssavelallinen on oikeutettu takautumissaatavansa perusteella jako-osuuteen sen jälkeen, kun velkoja ei enää voi kohdistaa vaatimuksia kanssavelalliseen.

7 §. *Jako-osuuksien maksaminen lopputilityksen perusteella.* Konkurssisäännön mukaan velkojainkokouksen päätös voidaan panna täytäntöön, vaikka se ei olisi lainvoimainen. Jako-osuuksien maksamisesta ei ole nimenomaisesti säädetty. Oikeuskirjallisuudessa yleisesti esitettyjen mielipiteiden mukaan jako-osuudet voidaan maksaa, vaikka lopputilitys ei olisi lainvoimainen.

Jako-osuudet velkojille on maksettava sen jälkeen, kun lopputilitys on hyväksytty. Lopputilitys hyväksytään velkojainkokouksessa (19 luvun 4 §) ja päätöstä voidaan moittia niin kuin velkojainkokouksen päätöksen moitteesta säädetään (19 luvun 6 § ja 15 luvun 10 ja 11 §). Pesänhoitaja voisi kuitenkin lykätä jako-osuuksien maksamista, jos siihen on muutoksenhaun vuoksi syytä.

Pesänhoitaja siis harkitsisi, onko jako-osuuksien maksamista tarpeen lykätä muutoksenhaun vuoksi. Lykkääminen ei olisi tarpeen esimerkiksi, jos on ilmeistä, ettei muutosta lopputilitykseen haeta tai jos muutoksenhaku on ilmeisen aiheeton tai se ei voi vaikuttaa jako-osuuksien määräytymiseen.

Pykälä asettaa pesänhoitajalle myös velvoitteen maksaa jako-osuus velkojille heti, kun lopputilitys on lainvoimainen. Jos pesänhoitaja viivyttelee jako-osuuden maksamisessa, hän voi joutua korvaamaan velkojalle aiheutuneen vahingon 20 luvun 1 §:n nojalla.

8 §. *Jako-osuuden vähentäminen palautettavasta määrästä.* Ehdotuksen mukaan pesänhoitaja ja velkoja voisivat sopia sellaisesta menettelystä, että velkojan jako-osuus vähennetään siitä rahamäärästä tai muusta omaisuudesta, joka velkojan on takaisinsaannin tai muun syyn johdosta palautettava pesään. Näin vältytään siltä, että velkoja ensin palauttaa varoja pesään, ja pesänhoitaja sen jälkeen maksaa velkojalle osan varoista takaisin. Menettely on konkurssipesän kannalta edullinen myös tilanteessa, jossa takaisinsaantivastaaja ei kykene palauttamaan tuomittua määrää pesään. Vastaavasti velkoja voi vähentää palautettavasta määrästä velkojalle kuuluvan jako-osuuden.

Myös voimassa olevan oikeuden mukaan takaisinsaantivastaaja voi vähentää palautettavaksi määrätystä rahamäärästä sen määrän, joka hänelle olisi kuulunut maksaa jako-osuutena. Tämä edellyttää, että pesästä on jo maksettu jako-osuuksia. Muussa tapauksessa vastaaja joutuu luonnollisesti palauttamaan pesään koko palautettavaksi määrätyn määrän. Asiasta säädetään nykyisin takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 25 §:ssä, jota tämän esityksen yhteydessä ehdotetaan muutettavaksi. Jälkivalvontaa (12 luvun 16 §) ja vahvistetun jakoluettelon muuttamista (13 luvun 16 §) koskevissa säännöksissä on otettu huomioon se, että takaisinsaantivastaaja voi yleensä valvoa saatavansa vasta jälkivalvontana ja se on vielä jakoluettelon vahvistamisen jälkeenkin otettava jakoluettelossa huomioon.

9 §. *Jako-osuuden maksun lykkääminen.* Pesänhoitaja voi 5 §:n nojalla maksaa jako-osuuksia saataville, jotka eivät ole lopullisia. Jos näin ei menetellä, pesänhoitaja voi *1 momentin* mukaan lykätä maksua. Säännös koskee jako-osuuden ja sen ennakon maksamista. Pesänhoitajan voi menetellä vastaavasti, jos velkojaa ei tavoiteta taikka maksulle on muu este. Muu este voi olla se, että velkoja ei pesänhoitajan pyynnöstä huolimatta ole ilmoittanut pankkitiliään eikä ole ottanut vastaan maksua, jonka pesänhoitaja on yrittänyt toimittaa esimerkiksi postin välityksellä. Myös konkurssisäännössä edellytetään tällaisten jako-osuuksien tallettamista (103 §).

Pykälän *2 momentissa* on 1 momentin nojalla lykätylle jako-osuudelle kertyvää korkoa koskeva säännös. Konkurssisäännön mukaan ehdolliselle tai enimmäismääräiselle saatavalle maksettavalle jako-osuudelle ei talletuksen perusteella makseta korkoa. Sitä vastoin korkoa maksetaan, kun velkojan saatava on konkurssissa riitautettu.

Ehdotuksen mukaan korko varoille, joiden maksua velkojalle on lykätty, kertyy konkurssipesälle. Lopputilityksen hyväksymisen jälkeen kertynyt korko kertyy kuitenkin niille velkojille, joiden jako-osuuksien maksua on lykätty. Tätä on pidetty perusteltuna sen vuoksi, että konkurssipesän varat ovat yleensä yhdellä tilillä, ja lykätyn jako-osuuden koron laskemisesta voi aiheutua aiheutuu pesänhoitajalle suhteettoman paljon työtä velkojan saamaan hyötyyn nähden. Tavanomaisten tiliehtojen mukaan koron määrään vaikuttavana tekijänä otetaan yleensä huomioon se, kuinka paljon tilillä on keskimäärin ollut varoja kunakin kuukautena, joten velkojan jako-osuudelle kertynyt korko pitäisi laskea ja maksaa myöhemmin erikseen. Varat eivät yleensä ole tilillä pitkään ja käytännössä velkojalla on mahdollisuus saada jako-osuutensa itselleen vakuutta vastaan. Tilanne on toinen silloin, kun lopputilitys hyväksytään. Lopputilityksen hyväksymisen jälkeen jako-osuudet niille velkojille, joiden saatavat eivät vielä ole lopullisia, talletetaan. Tällöin on tarkoituksenmukaista, että korko kertyy niille velkojille, joiden lukuun varat on talletettu. Tämän ansiosta pesänhoitajan ei ole tarpeen tehdä korkokertymän perusteella määrältään vähäisiä lisätilityksiä muille velkojille ehkä pitkänkin ajan kuluttua sen jälkeen, kun niille on maksettu lopulliset jako-osuudet. Tätä vaihtoehtoa voidaan pitää myös kohtuullisena erityisesti silloin, jos velkoja ei voi hänestä riippumattomasta syystä nostaa jako-osuuttaan.

10 §. *Jako-osuuden menettäminen eräissä tapauksissa.* Pykälässä on säännökset jako-osuuden vanhentumisesta ja siitä, miten sellaiset varat on käytettävä, joita ei voida vanhentumisen vuoksi maksaa velkojalle. Velan vanhentumisesta annettavan lain 11 §:ssä on säännökset velan vanhentumisen katkeamisesta konkurssissa ja 17 §:ssä on säännös siitä, että jako-luettelossa huomioon otetun saatavan vanhentumisajan kuluminen ei estä

maksun saamista konkurssipesän varoista.

Ajan kulumisen vuoksi velkoja voi menettää kiinnostuksensa jako-osuuden saamiseen konkurssipesästä. Käytännössä tästä aiheutuu nykyisin ongelmia. Pesän tilille voi jäädä jako-osuuksia, joita ei pystytä maksamaan velkojalle sen vuoksi, että velkoja ei pesänhoitajan pyynnöstäkään ilmoita lopulliseksi tulleen saatavan määrää tai velkojaa ei tavoiteta lainkaan. Konkurssisäännössä ei ole säännöksiä siitä, miten varojen suhteen voidaan menetellä. Myöskään vanhentumisesta ei laissa ole erityissäännöksiä.

Laissa rahan, arvo-osuuksien, arvopaperien tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suoritusvelvollisuudesta (281/1931) on säännökset, joiden nojalla pesänhoitaja voi tallettaa jako-osuuden lääninhallitukseen, jolloin pesä vapautuu suoritusvelvollisuudestaan. Jollei talletettuja varoja ole annettu pois kymmenen vuoden kuluessa tallettamisesta eikä tallettaja vaadi niitä itselleen määräajassa, varat menevät valtiolle. Jako-osuuksien tallettaminen lienee hyvin harvinaista muun muassa talletettamisesta perittävän maksun takia.

Pykälän *1 momentin* mukaan velkoja menettäisi oikeutensa jako-osuuteen, jos saatava on ehdollinen, riitainen tai muusta syystä epäselvä eikä velkoja ole kolmen vuoden kuluessa lopputilityksen hyväksymisestä ilmoittanut saatavan lopullista määrää tai syitä, joiden vuoksi saatava ei ole tullut lopulliseksi. Määräaika laskettaisiin siitä, kun velkojainkokous on hyväksynyt lopputilityksen eikä merkitystä olisi sillä, että lopputilitykseen on joltain osin haettu muutosta. Kolmen vuoden aikaa jako-osuuden vaatimiseksi voidaan pitää perusteltuna erityisesti sen vuoksi, että se on velan vanhentumisesta annettavan uuden lain mukainen yleinen vanhentumisaika (4 §). Myös useassa uudessa erityissäännöksessä kolme vuotta on valittu vanhentumisajaksi. Todettakoon myös, että ulosottolain 6 luvun 18 §:n säännöksen nojalla tuntematon velkoja menettää oikeutensa talletettuun jako-osaan, jos velkoja ei ilmaannu ja esitä saamistodistetta kahden vuoden kuluessa huutokaupan lainvoimaiseksi tulosta. Lisäksi on huomattava, että vanhentumisaika laskettaisiin vasta lopputilityksen hyväksymisestä, joten esimerkiksi saatavan valvonnasta on voinut ehtiä kulua useita vuosia.

Velkoja menettäisi siis jako-osuutensa, jos velkoja ei ilmoita kolmen vuoden kuluessa saatavan lopullista määrää pesänhoitajalle. Jollei saatava ole vielä lopullinen, velkojan olisi ilmoitettava syy siihen. Ilmoituksen tekemisestä alkaisi kulua uusi kolmen vuoden määräaika. Vanhentumisaika voidaan yleensä katkaista vapaamuotoisella muistutuksella, suorituksen vaatimisella, velan maksulla tai velkavastuun tunnustamisella. Ilmoituksen muotoa ei ole pykälässäkään säännelty. Selvänä voidaan pitää sitä, että velkojan ei tarvitse oikeutensa säilyttämiseksi erikseen muistuttaa konkurssipesää, jos saatavan epäselvyys johtuu velkojan ja konkurssipesän välillä käytävän oikeudenkäynnin vireilläolosta.

Jos velkoja menettää oikeutensa jako-osuuteen vanhentumisen vuoksi, varat olisi jaettava muille velkojille. Tämä voi kuitenkin olla epätarkoituksenmukaista, jos jaettava rahamäärä on vähäinen ja se johtaa velkojien lukumäärän vuoksi niin pieniin maksuihin, ettei niiden tekemistä voida kustannukset huomioon ottaen pitää järkevänä. Jos näin on, varat on maksettava valtiolle.

Pykälän *2 momentin* mukaan velkoja menettäisi jako-osuutensa myös, jos velkojaa ei ole tavoitettu lopputilityksen hyväksymisen jälkeen seuraavien kolmen vuoden aikana tai jos jako-osuutta ei ole muusta syystä voitu maksaa sanottuna aikana. Muu syy voi olla esimerkiksi se, että velkoja ei vastaanota varoja. Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu, että pesänhoitaja selvittää velkojan yhteys- ja tilitietoja ensin siinä vaiheessa, kun jako-osuus on maksettavissa ja toistamiseen ennen kolmen vuoden umpeenkulumista.

11 §. *Takaisinmaksuvelvollisuus*. Pykälän nojalla velkojalta voitaisiin vaatia liikaa maksettu jako-osuuden ennakko takaisin, kun on selvinnyt, että lopullinen jako-osuus on maksettua ennakkoa pienempi. Jos ennakon maksamisesta on annettu vakuus, takaisin perittävä määrä voidaan ottaa myös vakuudesta. Hyvän pesänhoitotavan mukaista kuitenkin on, että pesänhoitaja antaa velkojalle ensin mahdollisuuden palauttaa varat.

Velkoja olisi velvollinen maksamaan palautettavalle rahamäärälle korkolaissa tarkoitetun tuottokoron (3 §:n 2 momentti) siltä

ajalta, jonka varat ovat olleet velkojalla.

Pesänhoitaja voisi luopua vaatimasta ennakkoa takaisin. Näin voitaisiin menetellä, jos palautettava määrä on vähäinen tai jos takaisinperintä on muuten epätarkoituksenmukaista. Takaisinperintä esimerkiksi ulkomaiselta velkojalta voi olla hankalaa ja aiheuttaa kustannuksia, jotka eivät ole oikeassa suhteessa perittävään määrään nähden.

19 luku. Konkurssipesän lopputilitys ja jälkiselvitys

Ehdotuksen mukaan konkurssimenettely päättyy lopputilityksen hyväksymiseen. Lukuun sisältyvät lopputilityksen laatimista ja sisältöä sekä sen hyväksymistä, oikaisemista ja moittimista koskevat säännökset. Lisäksi lukuun sisältyvät eräitä lopputilityksen jälkeen suoritettavia toimia koskevat säännökset.

1 §. *Yleiset säännökset lopputilityksen laatimisesta.* Pykälä sisältää säännökset siitä, milloin pesänhoitajan on laadittava lopputilitys. Lopputilityksen sisällöstä on puolestaan säännökset 2 §:ssä.

Konkurssi täytäntöönpanomenettelynä päättyy pesänhoitajan antamaan lopputilitykseen, joka saatetaan velkojainkokouksen hyväksyttäväksi. Konkurssisäännön 105 §:n (75/1922) mukaan lopputilitys on laadittava kahden kuukauden kuluessa sen jälkeen, kun sen laatimiselle ei ole estettä. Ehdotukseen ei sisälly vastaavaa kiinteää määräaikaa, mutta yleisistä säännöksistä seuraa, että lopputilitys on laadittava ilman aiheetonta viivytystä.

Pykälän *1 momentin* mukaan lopputilitys on laadittava sen jälkeen, kun konkurssipesä on selvitetty ja pesään kuuluva omaisuus muutettu rahaksi. Yleensä voidaan edellyttää, että lopputilitys laaditaan muutamassa viikossa tämän jälkeen.

Konkurssisäännön mukaan pesänhoitaja voi tehdä eräissä tilanteissa pesän hallintoa koskevan tilityksen, vaikka pesän selvittäminen olisi vielä kesken. Konkurssisäännön 101 §:n mukaan voidaan antaa välitilitys, jos lopputilityksen tekeminen ei ole mahdollista. Konkurssisäännön 105 b §:n (1585/1992) mukaan se, että panttina olevaa omaisuutta ei ole myyty, ei ole esteenä lopputilitykselle. Tällöin panttivelkojan jako-osuus voidaan määrätä pesänhoitajan arvioiman pantin todennäköisen rahaksimuuttoarvon perusteella.

Voimassaolevaa oikeutta vastaavasti lopputilitys voidaan pykälän *2 momentin* mukaan eräissä tapauksissa laatia, vaikka pesän selvittäminen olisi kesken. Lopputilitys voidaan laatia silloin, kun panttina olevaa omaisuutta tai arvoltaan vähäistä muuta omaisuutta on myymättä taikka konkurssisaatava tai vähäinen osa saatavista on epäselvä. Konkurssisaatava on epäselvä esimerkiksi, kun saatavaa koskeva oikeudenkäynti tai muu menettely on kesken. Säännöksen tarkoituksena on jouduttaa pesän selvittämistä ja loppuunsaattamista tilanteessa, jossa omaisuus on pääosin rahaksimuutettu. Velkojien etu on, että pesän hallintoa ei ylläpidetä vain epävarman tai mahdollisesti hyvinkin vähäisen varallisuuden jakamiseksi. Pesässä vielä suoritettavat toimet on 2 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla merkittävä lopputilitykseen ja ne voidaan sopia tehtäväksi konkurssiasiamiehen toimesta. Jollei näin ole sovittu, pesänhoitajalla säilyy edelleen oikeus edustaa pesää keskeneräisissä asioissa 14 luvun 6 §:n nojalla.

Pesänhoitajan harkintavaltaan kuuluu päättää, onko lopputilityksen tekemiselle momentissa tarkoitetut edellytykset.

Pykälässä on lueteltu tyhjentävästi ne tilanteet, joissa lopputilitys voidaan tehdä, vaikka pesän selvitys on kesken. Lopputilitystä ei siten voida tehdä vielä silloin, kun pesän velkoja on maksamatta tai pesän omia velvoitteita koskeva oikeudenkäynti on kesken. Tällöin pesänhoitajan tulee 18 luvun 4 §:n nojalla maksaa velkojille jako-osuuden ennakkoa, mutta jättää pesään riittävästi varoja konkurssipesän vastuiden kattamiseksi.

2 §. *Lopputilityksen sisältö.* Pykälässä on lopputilityksen sisältöä koskevat säännökset. Pykälän *1 momentista* ilmenee, että lopputilitys on kaksiosainen. Se sisältää yhtäältä selvityksen konkurssipesän hallinnosta ja toisaalta jako-osuuslaskelman. Lopputilitys on eräänlainen konkurssipesän tilinpäätös. Lopputilitykseen tulee sisältyä ne pesän toiminnasta kertyneet tiedot, joita velallinen tai velkojat tarvitsevat voidakseen muodostaa käsityksensä konkurssin taloudellisesta tuloksesta ja pesän hoitamisesta. Lopputilityksestä tulee myös voida tarkistaa, että jako-osuudet

on määrätty oikein.

Pykälän *2 momenttiin* sisältyvät säännökset siitä, mitä konkurssipesän hallintoa koskevasta osasta tulee käydä ilmi. Momentin 1 kohdan mukaan siitä tulee käydä ilmi konkurssipesän tulot ja menot menettelyn ajalta sekä erikseen pesänhoitajan palkkio ja kustannukset ja niiden maksamista koskevat tiedot. Lopputilityksestä tulee siten käydä yhteenvetona ilmi kaikki ne tiedot, jotka 14 luvun 11 §:n mukaan tulee sisällyttää vuosiselontekoihin. Niinpä lopputilityksessä tulee olla tiedot omaisuuden rahaksimuutosta ja sen kertymästä. Erikseen on käytävä ilmi esimerkiksi saatavien perintää koskevat tiedot. Edelleen lopputilitykseen kuuluu muun muassa selvitys liiketoiminnan jatkamisesta. Lopputilityksen on perustuttava tositeaineistoon, jota kuitenkaan ei ole tarpeen erikseen toimittaa velkojille ja velalliselle. Riittävää on, että aineisto on nähtävillä.

Momentin 2 kohdan mukaan lopputilityksen hallintoa koskevasta osasta tulee käydä ilmi tiedot siitä, miltä osin pesä on vielä selvittämättä ja toimenpiteet, jotka pesässä on sen vuoksi tehtävä. Säännös liittyy 1 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan lopputilitys voidaan laatia, vaikka pesä olisi vielä vähäisiltä osin selvittämättä. Jos esimerkiksi pesässä on myymättä omaisuutta, lopputilityksessä on syytä tuoda esiin syyt, joiden vuoksi omaisuutta ei ole myyty sekä pesänhoitajan näkemys siitä, miten ja milloin omaisuus on tarkoitus myydä. Lopputilitykseen on sisällytettävä selvitys myös jakamatta jätettyjen varojen määrästä sekä maininta siitä, miten varat talletetaan. Jos pesänhoitaja on tehnyt konkurssiasiamiehen kanssa 3 §:ssä tarkoitetun sopimuksen, siitäkin on ilmoitettava.

Pykälän *3 momentti* koskee jako-osuuksien käsittelyä lopputilityksessä. Lopputilityksen jako-osuuksia koskeva osa on laskelma, joka perustuu pesän varoista velkojille maksettavaan rahamäärään ja joka osoittaa, miten varat on jaettu ja jaetaan velkojien kesken.

Momentin 1 kohdan mukaan lopputilityksen jako-osuutta koskevasta osasta tulee käydä ilmi luettelo velkojille maksetuista jako-osuuksista ja tiedot maksamisen ajankohdasta. Momentin 2 kohdan mukaan lopputilitykseen tulee sisältyä luettelo velkojille vielä maksettavista jako-osuuksista ja niiden ennakoista.

Pykälän *4 momentin* mukaan pesänhoitajan on vahvistettava lopputilitys allekirjoituksellaan.

3 §. *Sopimus konkurssipesän loppuun saattamisesta.* Pykälän mukaan pesänhoitaja ja konkurssiasiamies voivat sopia, että 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetut keskeneräiset toimet siirretään konkurssiasiamiehen tai hänen määräämänsä hoidettaviksi. Pykälän mukainen menettely ei ole 11 luvussa tarkoitettua julkisselvitystä, vaan kyseessä on konkurssiasiamiehen kanssa erikseen tehtävä sopimus siinä yksilöityjen tehtävien suorittamisesta.

Säännöksen mukaan pesän vähäiset lopputoimet voitaisiin jättää viranomaisen huolehdittavaksi silloin, kun pesän hallinnon jatkaminen toimien suorittamiseksi on epätarkoituksenmukaista. Konkurssiasiamies ja pesänhoitaja voivat tehdä sopimuksen aina silloin, kun lopputilitys tehdään tämän luvun 1 §:n 2 momentin nojalla, vaikka pesä on osin selvittämättä. Pykälässä tarkoitetun sopimuksen tekeminen voi olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi sen vuoksi, että pesänhoitaja lopettaa asianajotoimintansa.

Sopimukseen suostuminen on konkurssiasiamiehen harkinnassa. Jos konkurssiasiamies pitää ehdotettuja toimia sellaisina, että ne kuuluvat luontevammin pesänhoitajalle tai jos konkurssiasiamiehen käytettävissä ei ole tarvittavia resursseja tehtävien suorittamiseen, sopimusta ei tehdä. Valtiolle perittävästä palkkiostakin on sovittava. Konkurssiasiamies voi antaa tehtävät myös ulkopuolisen henkilön hoidettavaksi. Tämä kuitenkin edellyttää, että pesässä on varoja tehtävien vaatimien kulujen ja palkkioiden suoritukseksi.

Yleensä sopimus on syytä pyrkiä tekemään ennen kuin lopputilitys käsitellään velkojainkokouksessa. Lopputilityksestä tulee myös 2 §:n mukaan käydä ilmi, miten vielä tekemättä olevat toimenpiteet on tarkoitus saattaa loppuun. Estettä ei ole sille, että sopimus tehdään lopputilityksen hyväksymisen jälkeenkin. Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu, että pesänhoitaja ilmoittaa sopimuksesta velalliselle ja velkojille, jos se on suoritettavien toimenpiteiden laadun vuoksi tarpeen.

4 §. *Lopputilityksen hyväksyminen.* Pykä-

lään sisältyvät lopputilityksen hyväksymistä ja jako-osuuksien maksamista koskevat säännökset.

Pykälän *1 momentin* mukaan lopputilitys on, kuten konkurssisäännönkin mukaan, esitettävä velkojainkokouksen hyväksyttäväksi. Kokouksessa hyväksytty lopputilitys on aina toimitettava konkurssiasiamiehelle, jota koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi konkurssipesien hallinnon valvonnasta annettuun asetukseen. Konkurssipesien valvonnan kannalta lopputilitys on keskeinen asiakirja.

Pykälän *2 momentin* nojalla pesänhoitajan on ilmoitettava oikeusrekisterikeskukselle lopputilityksen hyväksymisestä. Tieto lopputilityksen hyväksymisestä merkitään oikeusrekisterikeskuksen toimesta konkurssirekisteriin, jota koskeva säännös on tarkoitus ottaa valmisteilla olevaan konkurssirekisteriä koskevaan lakiin.

5 §. *Hyväksytyn lopputilityksen oikaiseminen.* Pykälään sisältyvät säännökset sen varalta, että lopputilitykseen sisältyy sellainen kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe, jonka oikaiseminen on jako-osuuksien tarkistamiseksi tai muun syyn vuoksi tarpeen. Konkurssisäännössä ei ole vastaavaa säännöstä. Säännöksen mukaan selvät virheet voitaisiin siten korjata ilman, että lopputilitystä olisi tarpeen moittia tuomioistuimessa. Säännös vastaakin vahvistettuun jakoluetteloon sisältyvän vastaavanlaisen virheen korjaamista koskevaa säännöstä (13 luvun 16 §:n 1 momentti).

Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajan on oikaistava virhe omasta aloitteestaan taikka velkojan tai velallisen vaatimuksesta. Käytännössä virheet ovat yleensä selviä. Ne voivat johtua lasku- tai kirjoitusvirheestä tai muusta selvästä virheestä esimerkiksi, kun jako-osuuslaskelmaan on otettu erehdyksessä mukaan enimmäismääräisenä saatavan valvonut velkoja, jonka vaatimus on erillisessä oikeudenkäynnissä hylätty. Virhe on selvä myös, jos takaajalle ja velkojalle on erehdyksessä vahvistettu jako-osuutta saman saatavan perusteella.

Pesänhoitajan tulee toimittaa korjattu lopputilitys velalliselle ja niille velkojille, joiden jako-osuuteen virheen korjauksella on vaikutusta. Jos virhe on olennainen ja sen korjaamisen vaikutukset ovat merkityksellisiä, pesänhoitaja voi siirtää lopputilityksen oikaisun velkojien hyväksyttäväksi. Velkojainkokouksen koollekutsuminen ei ole yleensä tarpeen, vaan päätös voidaan tehdä muussa päätöksentekomenettelyssä (15 luvun 2 §:n 2 momentti). Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun jako-osuudet muuttuvat selvästi tai lopputilityksestä on jäänyt erehdyksessä pois muita kuin vähäisiä massavelkoja.

Kun velkojalle on tilitetty lopullinen jako-osuus ja täytäntöönpanomenettely on päättynyt, velkojalla on oikeus luottaa suorituksen pysyvyyteen. Tämän vuoksi pykälän *2 momenttiin* sisältyy säännös, jonka mukaan lopputilityksen oikaisua ei voida tehdä eikä velkojainkokousta kutsua koolle enää sen jälkeen, kun lopputilityksen mukaiset jako-osuudet on maksettu velkojille.

Pykälän *3 momentin* mukaan pesänhoitajan 1 momentissa tarkoitettuun virheen oikaisemista koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta. Jos sen sijaan virhe on ollut niin olennainen, että lopputilitystä on jouduttu käsittelemään uudelleen velkojainkokouksessa, kokouksen päätökseen haetaan muutosta niin kuin 6 §:ssä säädetään.

6 §. *Lopputilityksen moittiminen.* Pykälään sisältyvät säännökset, jotka koskevat lopputilityksen moittimista. Moittia voidaan lopputilityksen hallintoa ja jako-osuuksia koskevaa osaa.

Nykyisin lopputilityksen moittimista koskevat säännökset ovat konkurssisäännön 107 §:ssä. Lopputilityksen moite liittyy yhtäältä konkurssisäännön 83 ja 84 §:ssä säädettyyn velkojainkokouksen moitteeseen, sillä lopputilitys hyväksytään velkojainkokouksessa. Toisaalta sillä on kiinteä yhteys vahingonkorvaussäännöksiin, sillä useimmiten lopputilityksen moite kohdistuu pesänhoitajan toimiin ja muutoksenhakija vaatii samalla pesänhoitajalta vahingonkorvausta.

Pykälän *1 momentin* mukaan velkojainkokouksen päätöksen moittimiseen lopputilityksen hyväksymistä koskevassa asiassa sovelletaan, mitä 15 luvun 10 ja 11 §:ssä säädetään. Lopputilitystä ja velkojainkokouksen päätöstä, jolla lopputilitys on hyväksytty, on siten moitittava moiteperusteesta riippumatta yhden kuukauden määräajassa. Nykyisin lopputilityksen moite on kanneasia, mutta ehdotuksen mukaan asia käsitellään hake-

musasian käsittelystä annetun järjestyksen mukaan. Riitainen velkojainkokouksen moiteasia on tosin usein luonteeltaan pitkälle samantyyppinen kuin tavallinen riita-asia, minkä vuoksi se on lain esitöissä (HE 32/2001 vp) mainittu esimerkkinä asiasta, joka voitaisiin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 4 §:n nojalla käsitellä riita-asian käsittelystä säädetyssä järjestyksessä. Moiteasiassa ratkaistaisiin se, olisiko lopputilitystä voitu hyväksyä. Jos velkojan moite hyväksytään, ei velkojainkokouksen virheellinen päätös tältä osin sido velkojaa. Mahdollinen vahingonkorvauskanne voitaisiin käsitellä yhdessä lopputilityksen moitteen kanssa. Tällöin asia käsiteltäisiin riita-asian käsittelyjärjestyksessä.

Pykälän *2 momentin* nojalla tuomioistuin voisi myöntää pesänhoitajalle luvan jako-osuuksien maksamiseen lopputilityksen moitetta koskevan kanteen vireilläolosta huolimatta. Tällainen lupa voitaisiin antaa, kun hakemus ei voi johtaa jako-osuuksien muuttumiseen.

7 §. *Konkurssin päättyminen.* Konkurssisäännön 98 §:n (110/1995) mukaan konkurssi päättyy, kun alioikeuden tuomio annetaan. Konkurssi päättyy tuolloin oikeudenkäyntinä, mutta se jatkuu edelleen täytäntöönpanomenettelynä. Konkurssin päättymisen keskeisin vaikutus on se, että velallisen vapautuu konkurssin asettamista rajoituksista. Tällä on merkitystä lähinnä luonnollisten henkilöiden kohdalla.

Pykälän mukaan konkurssi päättyy, kun lopputilitys on hyväksytty. Päätöksen ei tarvitse olla lainvoimainen. Jos konkurssipesässä tarvitaan lopputilityksen hyväksymisen jälkeen joitakin selvitystoimenpiteitä, noudatettaviksi tulevat 9 §:n säännökset jälkiselvityksestä. Näin menetellään silloinkin, kun selvitystoimenpiteet aiheutuvat muutoksenhakutuomioistuimen ratkaisusta lopputilityksen moitetta koskevassa asiassa.

Oikeudenkäyntimenettelyn päättymisajankohtaa ei ole tarvetta määrittää erikseen, koska eräistä nykyisin konkurssituomion antamisajankohtaan liittyvistä oikeusvaikutuksista säädetään erikseen. Tällainen on säännös konkurssiin asetetun velallisen toimimiskelpoisuuden rajoituksen kestosta (4 luvun 13 §).

8 §. *Asiakirjojen säilyttäminen.* Pykälän mukaan pesänhoitajan on säilytettävä konkurssipesän keskeinen asiakirja-aineisto. Konkurssisääntöön ei sisälly asiakirja-aineiston säilyttämistä koskevia säännöksiä. Jos konkurssipesä on kirjanpitovelvollinen, kirjanpitoaineisto on säilytettävä kirjanpitolain 2 luvun 10 §:n mukaisesti.

Ehdotuksen mukaan pesänhoitajan olisi säilytettävä pesän keskeinen asiakirja-aineisto 10 vuotta. Aika laskettaisiin lopputilityksen hyväksymisestä. Velallisen ja konkurssipesän kirjapitoaineiston osalta pykälässä viitattaisiin kirjanpitolakiin. Sen mukaan tositteet voidaan hävittää kuuden vuoden kuluttua ja muu kirjanpitoaineisto 10 vuoden kuluttua tilikauden päättymisestä (2 luvun 10 §).

Pykälään ei sisälly yksityiskohtaisempia säännöksiä siitä, mitä asiakirjoja on säilytettävä, vaan niistä säädettäisiin tarkemmin oikeusministeriön asetuksella. Keskeiseen asiakirja-aineistoon kuuluvat ainakin pesäluettelo, velallisselvitys, vuosiselonteot, velkojainkokousten pöytäkirjat ja lopputilitys.

9 §. *Jälkiselvitys.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset sen tilanteen varalta, että konkurssin päätyttyä ilmaantuu uusia varoja taikka muutoin tarvitaan selvitystoimenpiteitä.

Konkurssisääntöön ei sisälly säännöksiä jälkiselvityksestä. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että uusien varojen ilmaantuessa konkurssimenettelyä jatketaan ja entinen pesänhallinto on oikeutettu ja velvollinen jatkamaan toimintaansa. Osakeyhtiön konkurssin osalta on nimenomainen säännös osakeyhtiölain 13 luvun 19 §:n 4 momentissa (1094/2000). Sen mukaan konkurssimenettelyä jatketaan, jos konkurssi on päättynyt ja yhtiölle ilmaantuu varoja.

Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajalla on ilman eri määräystä oikeus suorittaa tarvittavat toimenpiteet silloin, jos konkurssin päätyttyä ilmaantuu uusia varoja taikka muutoin tarvitaan selvitystoimenpiteitä, esimerkiksi jos konkurssin päättymisen jälkeen pesää vastaan pannaan vireille oikeudenkäynti.

Momentin mukaan pesänhoitajalla on oikeus ottaa pesän varoista kohtuullinen palkkio ja korvaus hänelle aiheutuneista tarpeelli-

sista kustannuksista. Pesänhoitajan on laadittava toimenpiteistään selvitys. Selvitys on toimitettava niille velkojille, joita asia koskee, jollei toimittaminen ole asian vähäisen merkityksen takia ilmeisen tarpeetonta.

Pykälän *2 momentin* mukaan jälkiselvitys voidaan konkurssiasiamiehen vaatimuksesta määrätä tehtäväksi noudattaen soveltuvin osin julkisselvitystä koskevia säännöksiä. Vaatimuksen tekeminen jää konkurssiasiamiehen harkintaan. Käytännössä julkisselvitys voisi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun uusia varoja on niin vähän, ettei jälkiselvityksestä pystytä huolehtimaan pesän varoilla. Konkurssiasiamies määrää henkilön, joka hoitaa julkisselvittäjänä pesän jälkiselvityksen. Julkisselvittäjän tulee täyttää jälkiselvityksen osalta selontekovelvollisuutensa konkurssiasiamiehen määräämin tavoin.

Konkurssiasiamiehen hakemuksesta tuomioistuin voi vapauttaa pesänhoitajan, jos pesänhoitaja on esimerkiksi estynyt huolehtimaan jälkiselvityksestä. Tällöin voidaan määrätä jälkiselvitystä varten uusi pesänhoitaja. Näin voidaan menetellä, kun entinen pesänhoitaja on estynyt hoitamaan tehtävää, mutta myöskään julkisselvitys ei ole perusteltua. Säännökset pesänhoitajan vapauttamisesta ja uuden määräämisestä sisältyvät konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 7 §:n 2 momenttiin, jota ehdotetaan tämän esityksen yhteydessä tarkistettavaksi.

Jälkiselvityksessä jaettavaksi tulevien varojen määrä voi olla niin vähäinen, että niiden jakaminen voi olla epätarkoituksenmukaista.

Pykälän *3 momentin* nojalla varat voitaisiinkin tällöin jättää maksamatta velkojille samoin edellytyksin kuin näin voidaan menetellä 18 luvun 10 §:n nojalla. Varat olisi tällöin tilitettävä valtiolle. Silloinkin, kun varat maksetaan velkojille, noudatettaisiin 18 luvun 2 §:ää, jonka nojalla jaossa voidaan jättää huomiotta velkoja, jolle ei kertyisi 50 euroa suurempaa jako-osuutta.

20 luku. **Vahingonkorvausvelvollisuus**

Luvussa ovat pesänhoitajan, konkurssivelkojan ja velallisen vahingonkorvausvelvollisuutta koskevat säännökset. Ne koskevat vastuuta pesänhoitajan tai tämän käyttämän avustajan konkurssipesälle aiheuttamasta vahingosta (1 §), konkurssivelkojan vastuuta konkurssipesälle, velkojalle, velalliselle tai kolmannelle aiheuttamastaan vahingosta (2 §) sekä konkurssivelallisen vastuuta konkurssipesälle tai konkurssivelkojille aiheuttamastaan vahingosta. Lukuun sisältyvät aineellisten korvaussäännösten (1—4 §) lisäksi vahingonkorvauksen vaatimista koskevat säännökset. Vahingonkorvaussäännökset eivät sääntele läheskään kaikkia konkurssin yhteydessä esille tulevia vahingonkorvauskysymyksiä, kuten konkurssipesän vastuuta kolmannelle.

1 §. *Pesänhoitajan vahingonkorvausvelvollisuus.* Pykälän *1 momentin* ensimmäisessä virkkeessä on säännökset pesänhoitajan vahingonkorvausvelvollisuudesta konkurssipesää kohtaan. Sen mukaan pesänhoitaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän tai hänen käyttämänsä 14 luvun 7 §:ssä tarkoitettu avustaja on tehtäväänsä hoitaessaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut konkurssipesälle. Pykälä vastaa voimassaolevaa oikeustilaa, vaikkakaan konkurssisäännön 70 §:ssä ei nimenomaisesti säädetä pesänhoitajan velvollisuudesta korvata käyttämänsä avustajan aiheuttamaa vahinkoa.

Pesänhoitajan vastuu on tuottamusvastuuta. Pesänhoitaja vastaa ensinnäkin vahingosta, jonka hän itse virheellään tai tuottamuksellaan aiheuttaa konkurssipesälle. Vastuu syntyy siten paitsi tahallisesti myös huolimattomuudella tai varomattomuudella aiheutetusta vahingosta. Tältä osin ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia.

Pesänhoitajalta edellytetään korkeaa huolellisuustasoa hänen toimiessaan pesän puolesta ja sen asioissa. Tämä ilmenee muun muassa 14 luvun 1 §:n pesän selvittämistä ja 17 luvun 1 §:n omaisuuden hoitoa koskevista yleissäännöksistä. Korvausvelvollisuus konkurssipesää kohtaan voi syntyä konkurssilain tai muun lain taikka velkojainkokousten päätösten vastaisista toimista. Pesänhoitaja saattaa joutua korvausvelvolliseksi konkurssipesää kohtaan esimerkiksi sen vuoksi, että hän on toiminut hänelle kuuluvan yleisen huolellisuusvelvollisuuden vastaisesti. Korvausvastuu voi syntyä myös siitä, että konkurssipesä on joutunut korvaamaan kolmannelle tämän pesänhoitajan virheen tai laiminlyönnin vuoksi kärsimän vahingon. On huo-

mattava, että niin sanottua puhdasta varallisuusvahinkoa koskeva korvausvelvollisuus ei edellytä vahingonkorvauslain (412/1974) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettua erityisen painavaa syytä.

Lainkohdan mukaan pesänhoitaja vastaa myös käyttämänsä 14 luvun 7 §:ssä tarkoitetun epäitsenäisen avustajan aiheuttamasta vahingosta. Tällaista avustajaa pesänhoitaja käyttää apunaan hänelle kuuluvien tehtäviensä suorittamisessa. Avustaja voi olla esimerkiksi asianajotoimistossa työskentelevä muu lakimies tai toimistotyöntekijä taikka pesänhoitajan palkkaama muu henkilö, joka avustaa pesänhoitajaa tai toimii tämän lukuun. Sen sijaan jos pesänhoitaja antaa ulkopuoliselle, esimerkiksi tilitoimistolle tai tilintarkastustoimistolle, toimeksiannon suorittaa jotakin tehtävää pesän lukuun, ei kysymyksessä ole sellainen avustaja, jonka aiheuttamasta vahingosta pesänhoitaja mainitulla perusteella vastaisi. Pesänhoitaja voi kuitenkin joutua vastuuseen, jos hän on menetellyt huolimattomasti tällaisen toimeksisaajan valinnassa tai valvonnassa. Samoin jos konkurssipesä jatkaa velallisen liiketoimintaa, konkurssipesän palveluksessa olevat työntekijät eivät ole säännöksessä tarkoitettuja pesänhoitajan käyttämiä avustajia.

Pesänhoitaja on velvollinen korvaamaan avustajansa tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheuttaman vahingon silloinkin, kun pesänhoitajan itsensä syyksi ei voi lukea edes lievää tuottamusta. Tämänkin vuoksi on tärkeää, että pesänhoitaja noudattaa erityistä huolellisuutta avustajan valinnassa ja valvoo tämän toimintaa. Pykälä ei koske avustajan omaa vastuuta, vaan hänen korvausvastuunsa määräytyy työntekijän korvausvastuuta koskevan vahingonkorvauslain 4 luvun 1 §:n nojalla, jos hän on mainitussa lainkohdassa tarkoitetussa asemassa.

Konkurssisäännön vahingonkorvausvelvollisuutta koskevien säännösten vakiintuneen tulkinnan mukaan pesänhoitaja ei ole vastuussa velkojainkokouksen päätöksestä aiheutuvasta vahingosta. Vastuu saattaa kuitenkin aiheutua asioiden puutteellisesta valmistelusta. Oikeustila ei tältä osin muuttuisi, eikä pesänhoitajalle siis syntyisi yleensä vahingonkorvausvastuuta velkojien päätöksestä aiheutuvasta vahingosta. Pesänhoitaja voi kuitenkin joutua vahingonkorvausvelvolliseksi, jos hän panee täytäntöön 14 luvun 10 §:ssä tarkoitetun lain vastaisen päätöksen taikka jos pesänhoitaja on esittänyt velkojainkokoukselle päätöksentekoon vaikuttaneita puutteellisia tai vääriä tietoja.

Ehdotuksen 8 luvun 1 §:n mukaan pesänhoitajia voidaan määrätä useampia kuin yksi, jos se on tarpeen tehtävän laajuuden tai muun syyn vuoksi. Hallinto voidaan jakaa pesänhoitajien kesken tuomioistuimen määräämällä tavalla. Konkurssisäännön 70 §:n 2 momentin mukaan pesänhoitajat vastaavat yhtäläisesti pesän hallinnosta, jos hallintoa ei ole jaettu tuomioistuimen päätöksellä. Pesänhoitaja ei ole vastuussa sellaisesta pesänhoitokumppaninsa aiheuttamasta vahingosta, jota hän ei ole voinut estää.

Ehdotukseen ei sisälly säännöstä vastuunjaosta, kun pesänhoitajia on kaksi tai useampia. Vaikka konkurssipesien hallinto jaetaan käytännössä pesänhoitajien kesken, tehtävien jako ei sellaisenaan poista pesänhoitajien vastuusta toistensa virheistä ja laiminlyönneistä. Pesänhoitajien vastuu on jakamaton ja pesänhoitajien tulee riittävällä tavalla varmistautua pesän koko hallinnon asianmukaisuudesta ja erityisesti pesän rahavarojen käytöstä. Jos tehtävien jako on tuomioistuimen vahvistama, tilanne on kuitenkin toinen. Tällöin pesänhoitaja vastaa lähtökohtaisesti vain omasta tehtäväpiiristään. Pesänhoitajien huolellisuusvelvollisuus saattaa kuitenkin edellyttää, että pesänhoitaja tilanteen sitä vaatiessa valvoo tällaisessakin tapauksessa toisen pesänhoitajan toimintaa ja ryhtyy toimenpiteisiin laiminlyöntejä havaitessaan. Tällöin ei siis ole yleistä valvontavelvollisuutta toisen pesänhoitajan toimia kohtaan, vaan korvausvastuu edellyttää esimerkiksi erityistä syytä epäillä toisen pesänhoitajan syyllistyneen laiminlyönteihin tai väärinkäytöksiin. Pesänhoitajien keskinäinen vastuu määräytyy 4 §:n mukaan vahingonkorvauslain säännösten mukaan.

Momentin toisessa virkkeessä on säännökset pesänhoitajan velvollisuudesta korvata velkojalle, velalliselle tai muulle henkilölle aiheuttamansa vahinko. Muu henkilö voi olla esimerkiksi konkurssipesän velkoja (massavelkoja) tai pesän palveluksessa oleva henkilö taikka muu sopimuskumppani. Korvaus-

vastuu on tältäkin osin tuottamusvastuuta ja se käsittää henkilö- ja esinevahingon lisäksi myös puhtaan varallisuusvahingon. Korvausvastuu on rajoitetumpaa kuin konkurssipesälle aiheutetun vahingon osalta, sillä vastuun edellytyksenä on, että vahinko on aiheutettu konkurssilakia rikkomalla. Korvausvastuuta velallista, velkojaa tai muuta henkilöä kohtaa ei synny, jos vahinko on aiheutettu esimerkiksi toiselle osapuolelle sopimusrikkomuksella. Rajoitetumpi korvausvastuu perustuu ennen kaikkea sille lähtökohdalle, että pesänhoitaja toimii 14 luvun 6 §:ssä tarkoitetusti konkurssipesän edustajana eikä tällaiseen edustamiseen kuulu henkilökohtainen vastuu. Näin laaja henkilökohtainen vastuu voisi johtaa esimerkiksi siihen, että pesänhoitaja ei henkilökohtaisen korvausvastuun vuoksi sitoudu velallisen sopimuksiin, vaikka se olisi pesän kannalta edullisinta. Tämä taas on ristiriidassa sen kanssa, että pesänhoitajan on pyrittävä mahdollisimman hyvään realisointitulokseen. Siten ehdotuksen mukaan vain konkurssipesä olisi vastuussa esimerkiksi konkurssipesän sopimusrikkomuksesta sopijakumppanille aiheutuneesta vahingosta. Jos pesänhoitaja on menetellyt hänelle kuuluvan huolellisuusvelvoitteen vastaisesti, hän saattaa joutua korvaamaan konkurssipesälle aiheutuneen vahingon.

Pesänhoitajan korvausvastuu sopijakumppaniin nähden voi aiheutua esimerkiksi siitä, että pesänhoitaja ei hae konkurssin raukeamista ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun siihen on 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu peruste. Korvausvastuu voi perustua myös laiminlyöntiin luovuttaa sivulliselle kuuluva omaisuus omistajalleen (5 luvun 6 ja 7 §) tai ottaa konkurssivalvonta huomioon jakoluetteloehdotuksessa (13 luvun 1 §) taikka kutsua koolle velkojainkokous (15 luvun 6 §).

Säännös ei rajoita pesänhoitajan muuhun lakiin perustuvaa korvausvastuuta. Pesänhoitaja voisi siis joutua korvausvastuuseen vahingonkorvauslain nojalla, esimerkiksi jos hän aiheuttaa vahingon rikollisella teolla.

Pykälän *2 momentin* mukaan yhteisö, jonka lukuun pesänhoitaja suorittaa pesänhoitoon kuuluvia tehtäviä, vastaa yhteisvastuullisesti siitä vahingosta, jonka pesänhoitaja tai tämän käyttämä avustaja on tehtävää hoitaessaan aiheuttanut. Konkurssisääntöön ei sisälly pesänhoitajan yhteisön vastuuta koskevia säännöksiä. Vaikka pesänhoitajan määrää tuomioistuin, pesänhoitotehtävän ei ole katsottu tällä perusteella poikkeavan muista asianajoyhtiön lukuun hoidetuista toimeksiannoista (KKO 2001:70). Oikeustila ei siten tältä osin muuttuisi, vaan lähtökohtana on edelleen, että yhtiö tai muu yhteisö vastaa sen lukuun harjoitettavassa toiminnassa aiheutetusta vahingosta eikä pesänhoitotehtävän henkilökohtaisuudella ole merkitystä yhteisön vastuun kannalta. Lainkohdassa ei rajoiteta vastuuta vain asianajotoimintaa harjoittaviin yhtiöihin. Ratkaisevaa ei olekaan se, kuuluuko yhteisön toimialaan yleensä asianajotoiminta, vaan hoidetaanko tehtävää pesänhoitajan omaan lukuun vai esimerkiksi työnantajayhtiön tai sellaisen muun yhteisön lukuun, jonka osakkaana tai jäsenenä pesänhoitaja on. Siten esimerkiksi kirjanpito- tai konsulttitoimisto vastaa sen lukuun pesänhoitotehtävää suorittavan henkilön aiheuttamasta vahingosta säännöksessä tarkoitetulla tavalla, vaikka yhtiön toimialaan ei kuuluisikaan asianajotoiminta. Jos taas esimerkiksi yksityisen yrityksen lakimies hoitaa pesänhoitajan tehtävää täysin itsenäisesti omaan eikä työnantajansa lukuun, ei hänen työnantajansa vastaa vahingosta. Käytännössä tällainen tilanne lienee nykyään harvinainen. Yleensä säännös ei aiheuttane tulkintaongelmia, sillä esimerkiksi asianajoyhtiössä osakkaat ja työntekijät tavallisesti sitoutuvat harjoittamaan asianajotoimintaa vain yhtiön lukuun.

Asianajajista annetun lain (496/1958) 5 §:n 2 momentin säännöksestä, joka koskee osakeyhtiömuodossa tapahtuva asianajotoimintaa, voi seurata osakkeenomistajan vastuu muustakin kuin hänen hoidettavanaan olevasta asianajotehtävästä aiheutuvista velvoitteista. Ehdotettu säännös ei vähennä tätä vastuuta.

2 §. *Velkojan vahingonkorvausvelvollisuus.* Pykälässä on konkurssivelkojien vahingonkorvausvelvollisuutta koskevat säännökset. Konkurssisäännön 69 §:n 3 momentin mukaan velkojat ovat velvollisia korvaamaan vahingon, joka aiheutuu pykälässä nimenomaisesti lueteltujen säännösten (konkurssisäännön 59, 71, 72 ja 73 §) vastaisista päätöksistä.

Nyt ehdotetun pykälän mukaan konkurssi-

velkoja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta aiheuttanut konkurssipesälle, velkojalle, velalliselle tai muulle henkilölle myötävaikuttamalla tämän lain vastaiseen menettelyn. Säännös vastaa sisällöltään osakeyhtiölain 15 luvun 3 §:n säännöstä osakkeenomistajan velvollisuudesta korvata yhtiölle aiheuttamansa vahinko.

Velkojan korvausvastuu on olennaisesti rajoitetumpi kuin pesänhoitajan korvausvastuu. Tämä on sopusoinnussa velkojien ja pesänhoitajan välisen tehtävänjaon kanssa. Velkojilla ei ole velvollisuutta osallistua konkurssipesän asioiden hoitamiseen taikka päätöksentekoon, vaan he voivat pysytellä täysin passiivisina. Velkojilla ei ole myöskään erityistä velvollisuutta selvittää pesänhoitajan velkojainkokouksen päätöksen perustaksi esittämien tietojen oikeellisuutta tai riittävyyttä. Kuitenkin eräissä törkeimmissä tilanteissa on perusteltua, että velkojalla on velvollisuus korvata aiheuttamansa vahinko. Vastuu edellyttää tahallisuutta tai törkeää tuottamusta. Koska velkojalla ei ole velvollisuutta osallistua pesänhoitoon taikka päätöksentekoon, korvausvastuu edellyttää nimenomaista toimintaa velkojan taholta eikä vastuuta voi syntyä pelkästään laiminlyönnin perusteella. Pykälässä ei rajoiteta vastuuta vain konkurssilain vastaisiin velkojien päätöksiin, vaikkakin yleensä vahinko voi syntyä velkojien päätöksellä.

Vastuu edellyttää sitä, että velkoja on aiheuttanut vahingon toimiessaan konkurssivelkojan ominaisuudessa. Jos velkoja on toiminut sopimusosapuolena tai muussa ominaisuudessa, korvausvastuu määräytyy sopimusoikeudellisten sääntöjen, vahingonkorvauslain tai muussa laissa olevan korvausvastuun perusteella. Säännös ei muutoinkaan vähennä sopimusrikkomuksesta johtuvaa tai muun lain nojalla aiheutuvaa korvausvastuuta. Esimerkiksi panttivelkojan korvausvastuu voi määräytyä konkurssilain nojalla tai muulla, kuten sopimusoikeudellisella perusteella. Panttivelkoja on esimerkiksi velvollinen korvaamaan vahingon, jos hän myy pantin 17 luvun 11 §:n 1 tai 2 momentin vastaisesti. Jos taas panttivelkoja hoitaa huonosti hallussaan olevaa panttia, korvausvelvollisuus määräytyy kauppakaaren 10 luvun 3 §:n nojalla.

Korvausvastuu voi periaatteessa syntyä minkä tahansa konkurssilain säännöksen rikkomisella. Esimerkkeinä korvausvastuun synnyttävistä toimista voidaan mainita rahavarojen säilyttäminen 17 luvun 2 §:n vastaisesti tai omaisuuden myynti alihintaan (17 luvun 3 §).

Konkurssisäännön 69 §:n mukaan velkojien korvausvastuu määräytyy saatavan suuruuden mukaan. Ehdotukseen ei sisälly tällaista vastuuta rajoittavaa säännöstä, vaan vahingon aiheuttaneet vastaavat vahingosta yhteisvastuullisesti. Korvausvastuun jakautumisesta velkojien kesken ja korvausvelvollisuuden sovittelusta on 4 §:n mukaan voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa säädetään.

Joissakin tilanteissa pesänhoitaja ja velkojat voivat olla yhdessä korvausvelvollisia, esimerkiksi kun pesänhoitaja 14 luvun 10 §:n vastaisesti panee täytäntöön sellaisen velkojien päätöksen, joka on lainvastainen tai joka ei kuulu velkojien päätösvaltaan. Korvausvastuun jakautumisesta tässäkin tilanteessa säädetään 4 §:ssä.

3 §. *Velallisen vahingonkorvausvelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin konkurssivelallisen velvollisuudesta korvata konkurssipesälle tai velkojalle aiheuttamansa vahinko. Konkurssisäännössä ei ole velallisen vahingonkorvausvastuuta koskevia säännöksiä, vaan korvausvastuu määräytyy yleisten vahingonkorvausoikeudellisten periaatteiden nojalla.

Ehdotuksen mukaan velallisen korvausvastuu edellyttää, että velallinen on olennaisesti laiminlyönyt konkurssilaissa säädetyn myötävaikutusvelvollisuutensa. Velallisen myötävaikutusvelvollisuudella viitataan ennen muuta 4 luvun 5 §:ssä säädettyyn velallisen tiedonanto- ja myötävaikutusvelvollisuuteen. Sen mukaan velallisen on myötävaikutettava siihen, että pesänhoitaja voi suorittaa hänelle kuuluvat tehtävät ja konkurssimenettely voidaan saattaa asianmukaisesti päätökseen. Vahinkoa voi aiheutua esimerkiksi siitä, ettei velallinen luovuta pesänhoitajalle toimitilojensa avaimia taikka ilmoita tietojärjestelmien käyttäjätunnuksia ja salasanoja. Korvausvastuu voi aiheutua paitsi säännöksessä erikseen lueteltujen velvollisuuksien laiminlyön-

nistä myös muusta teosta tai laiminlyönnistä.

Velallisella tarkoitetaan kaikkia niitä henkilöitä, joilla on lakiehdotuksen 4 luvun 5 §:ssä säädetty myötävaikutus- ja tiedonantovelvollisuus. Tämän mukaisesti vahingonkorvausvastuussa ovat 4 luvun 12 §:ssä tarkoitetut henkilöt. Vastuu voi siten perustua asemaan yhteisössä tai tuomioistuimen määräykseen.

Myös velallisen korvausvastuu olisi tuottamusvastuuta. Pykälän mukaan velallisen laiminlyönniltä edellytetään lisäksi olennaisuutta. Se tarkoittaa sitä, että konkurssimenettelyn kannalta merkitykseltään vähäinen laiminlyönti ei voi johtaa korvausvelvollisuuteen. Laiminlyönnin olennaisuutta arvioitaessa voidaan kiinnittää huomiota myös siihen, onko kysymys jonkin toimen kuulumisesta velallisen myötävaikutusvelvollisuuden piiriin ollut tulkinnanvarainen.

Velallisen myötävaikutusvelvollisuuden laiminlyönti saattaa tulla rangaistavaksi velallisen petoksena (rikoslain 39 luvun 2 §) tai törkeänä velallisen petoksena (rikoslain 39 luvun 3 §) esimerkiksi silloin, jos velallinen salaa omaisuuttaan. Säännös ei rajoita velallisen vahingonkorvauslakiin perustuvaa vahingonkorvausvastuuta. Velallinen voi tulla vahingonkorvauslain mukaan vahingonkorvausvelvolliseksi, jos hän rikkoo 14 luvun 13 §:n 2 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden.

4 §. *Korvausvastuun sovittelu ja jakautuminen.* Pykälän mukaan vahingonkorvauksen sovittelusta ja vastuun jakautumisesta useamman korvausvelvollisen kesken on voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa säädetään. Ehdotus ei muuttaisi voimassaolevaa oikeustilaa muutoin, mutta velkojat olisivat, toisin kuin konkurssisäännön 69 §:n 3 momentin mukaan, velvollisia korvaamaan aiheuttamansa vahingon yhteisvastuullisesti.

Jos vahinko on kahden tai useamman aiheuttama taikka jos he ovat muuten velvollisia korvaamaan saman vahingon, vastaavat he vahingon kärsineeseen nähden yhteisvastuullisesti (vahingonkorvauslain 6 luvun 2 §). Korvausvelvollisten kesken korvausmäärä on jaettava sen mukaan kuin harkitaan kohtuulliseksi ottaen huomioon kunkin korvausvelvollisen viaksi jäävä syyllisyyden määrä, vahinkotapahtumasta ehkä saatu etu ja muut seikat (6 luvun 3 §). Vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan sovittelussa on otettava huomioon osapuolten varallisuus ja muut olosuhteet. Jos pesässä on useita pesänhoitajia, tosiasiallisella tehtävänjaolla saattaa olla merkitystä korvausvastuun sovittelun ja jakautumisen kannalta. Korvausvastuun jakautumisessa pesänhoitajan ja velkojien kesken on kiinnitettävä huomiota siihen, että pesänhoitajan asema saattaa aiheuttaa sen, että hänen menettelyään pidetään moitittavampana kuin velkojien.

5 §. *Vahingonkorvauksen vaatiminen.* Pykälään sisältyvät säännökset siitä, missä ajassa 1—3 §:ssä tarkoitettua vahingonkorvausta on vaadittava. Konkurssisäännössä ei säädetä vahingonkorvauksen vanhentumisesta, joten sovellettavaksi tulevat yleiset velan vanhentumista koskevat säännökset. Velan vanhentumisesta annettava laki lyhentää pääsääntöisesti 7 §:ssä tarkoitettujen vahingonkorvausten vanhentumisaikoja, sillä yleinen vanhentumisaika tulee olemaan aikaisemman kymmenen vuoden sijasta kolme vuotta.

Ehdotetun pykälän mukaan oikeus vahingonkorvaukseen vanhentuisi niin kuin velan vanhentumisesta annettavassa laissa säädetään. Vanhentumisaika on siis yleensä kolme vuotta. Vanhentuminen voidaan katkaista niin kuin velan vanhentumisesta annettavan lain 10 ja 11 §:ssä säädetään. Vanhentuminen on yleensä katkaistava ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut vahingon aiheuttaneesta tapahtumasta (lain 7 §:n 2 momentti).

Siihen, milloin vanhentumisaika alkaa, voi tapauksesta riippuen tulla sovellettavaksi joko velan vanhentumisesta annettavan lain 7 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohdan säännökset. Kohdassa 2 säädetään asiamiehen, edustajan tai muun toimeksisaajan tekemään virheeseen tai laiminlyöntiin perustuvan vahingonkorvauksen vanhentumisajan alkamisesta. Kohtaan 3 taas sisältyvät säännökset muuhun kuin sopimussuhteeseen perustuvan vahingonkorvauksen vanhentumisajan alkamisesta.

Velan vanhentumisesta annettavan lain 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan vanhentuminen alkaa toimeksisaajan tilityksestä tai, jollei vahingonkorvauksen peruste käy ilmi tilityksen tiedoista, siitä kun päämies on havainnut virheen tai laiminlyönnin taikka hä-

nen olisi se pitänyt havaita. Tätä säännöstä sovelletaan myös konkurssipesän pesänhoitajaan (HE 187/2002 vp). Se ei kuitenkaan tule sovellettavaksi, jos kyse on muulle kuin konkurssipesälle, velkojalle tai velalliselle aiheutuneesta vahingosta. Tällöin vanhentumisaika alkaa momentin 3 kohdassa tarkoitetusta ajankohdasta. Kohdan 3 mukaan vanhentumisaika alkaa siitä, kun vahingonkärsijä on saanut tiedon tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingosta ja siitä vastuussa olevasta. Kohdan 3 säännöstä sovelletaan paitsi silloin, kun on kyse pesänhoitajan muulle kuin konkurssipesälle, velalliselle tai velkojalle aiheuttamasta vahingosta, myös silloin, kun on kyse konkurssivelallisen tai konkurssivelkojan aiheuttamasta vahingosta.

Vanhentuminen pesänhoitajaan nähden alkaa siis pääsääntöisesti pesänhoitajan tilityksestä. Tilityksellä ei tarkoiteta vain lopputilitystä, vaan myös esimerkiksi vuosiselontekoa.

Lakiehdotuksen 14 luvun 11 § ja 19 luvun 2 § edellyttävät, että vuosiselontekoon ja lopputilitykseen sisältyvät kaikki ne tiedot, joita velallinen tai velkojat tarvitsevat, jotta he voivat muodostaa käsityksensä siitä, ovatko pesänhoitajat hoitaneet pesän hallintoa lain ja heille kuuluvan huolellisuusvelvoitteen mukaisesti. Siitä huolimatta pesänhoitajan toimien virheellisyys tai tehtävien laiminlyönti ei aina ilmene tilityksestä tai vuosiselonteosta. Määräajan alkaminen edellyttää tietoa kaikista kanteen perusteena olevista välttämättömistä tosiseikoista eli tietoa paitsi teosta, aiheutuneesta vahingosta ja näiden välisestä syy-yhteydestä, myös vastuun perusteena olevasta tuottamuksellisuudesta taikka tahallisuudesta. Jollei tilityksen yhteydessä ole annettu olennaisesti oikeita ja riittäviä tietoja, vanhentuminen alkaa vasta siitä, kun velallinen tai velkoja saa tiedon korvausvastuun synnyttävästä menettelystä. Jos velkojainkokous on päättänyt kanteen nostamisesta pesänhoitajaa vastaan, määräajan alkamisen kannalta on ratkaisevaa se, milloin päätökseen osallistuneet velkojat ovat saaneet tiedon kanteen perusteena olevista seikoista. Jos jonkun päätöksen puolesta äänestäneen velkojan kanneaika päättyy ennen kuin kanne on tullut vireille, kyseistä velkojaa ei oteta huomioon ratkaistaessa sitä, onko kanne nostettu määräajassa.

Vanhentumisaika saattaa olla pitempi kuin kolme vuotta, jos vahinko on aiheutettu rikoksella. Tällainen velka ei näet ole vanhentunut niin kauan kun rikosasiassa voidaan nostaa syyte tai kun rikosasian käsittely on vireillä tuomioistuimessa (velan vanhentumisesta annettavan lain 9 §:n 2 momentti).

Jos edellä tarkoitettua tilitystä ei ole annettu, vanhenee korvausvaatimus kuitenkin aina 10 vuoden kuluessa vahinkoon johtaneesta teosta tai laiminlyönnistä, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu.

Velallinen tai velkojat eivät menetä oikeuttaan kanteen vireillepanoon, vaikka he eivät hakisi muutosta korvausvaatimuksen perusteena olevaan velkojainkokouksen päätökseen. Yksittäisen velkojan oikeus vaatia vahingonkorvausta muilta velkojilta ei myöskään edellytä sitä, että hän olisi äänestänyt velkojien päätöstä vastaan. Velkoja ei voi luonnollisesti vaatia vahingonkorvausta sellaisen päätöksen perusteella, jota hän on itse kannattanut ja siten ollut osaltaan vahingonaiheuttajana. Velkojalla voi tällöinkin olla mahdollisuus vaatia pesänhoitajalta vahingonkorvausta, jos pesänhoitaja on antanut päätöksenteon perustaksi vääriä tai puutteellisia tietoja.

21 luku. **Sovinto**

Ehdotuksen mukaan konkurssi voidaan päättää sovintoon ennen lopputilityksen hyväksymistä. Lukuun sisältyvät sovinnon edellytyksiä (1 §), sovintoa koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä (2 ja 3 §) sekä sovinnon vahvistamisen oikeusvaikutuksia koskevat säännökset (4 §).

1 §. *Sovinnon edellytykset.* Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset, joiden nojalla konkurssimenettely voitaisiin päättää sovinnon vahvistamiseen.

Konkurssisäännön 93 §:n 1 momentissa säädetään sovinnosta konkurssituomion vaihtoehtona. Sovinto on mahdollista tehdä valvontapäivän jälkeen, ja viimeistään se on tehtävä ennen konkurssituomion antamista. Sovinto edellyttää kaikkien saatavansa valvoneiden velkojien yksimielisyyttä, minkä vuoksi se on käytännössä erittäin harvinai-

nen. Sovinnosta on laadittava asiakirja, joka velallisen ja velkojien on allekirjoitettava. Sovinnon sisältöä ei pykälässä lähemmin säännellä. Tuomioistuimen on tarkastettava sovintoasiakirja ja vahvistettava se. Vahvistettu sovinto sitoo asianosaisia, mutta ei velkojaa, joka ei ole valvonut saatavaansa.

Mahdollisuutta sovintoon ehdotetaan laajennettavaksi sillä, että kaikkien velkojien suostumusta sovintoon ei enää vaadittaisi. Sovinto voi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi silloin, kun konkurssin aikana käy ilmi, että liiketoiminnan jatkamiselle velallisen toimesta on edellytykset. Tällöin on velkojankin edun mukaista, että velallisen kanssa tehdään konkurssimenettelyn jatkamisen sijasta vapaaehtoinen sopimus velkojen järjestelemisestä.

Sovinnon sisältöä ei edelleenkään ole pidetty tarpeellisena säännellä. Käytännössä sovintoasiakirja sisältänee vähimmillään sopimuksen siitä, minkä osuuden velallinen maksaa veloistaan ja missä aikataulussa tämä tapahtuu.

Yrityksen saneerauksesta annetun lain 97 §:n mukaan julkisoikeudellisen saatavan haltijalla on oikeus muun lain estämättä suostua laissa tarkoitettuun tai sellaiseen vapaaehtoiseen velkajärjestelyyn, joka sisällöltään vastaa laissa säädettyjä periaatteita. Vastaavanlainen säännös on myös yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (78 §). Perusteltuna voidaan pitää sitä, että julkisoikeudellisen saatavan haltijalla on vastaavin perustein oikeus suostua myös tässä tarkoitettuun sovintoon.

Kun konkurssi päättyy sovintoon, sovellettavaksi ei tule 1 luvun 6 §:n säännös velallisen velkavastuusta konkurssin jälkeen. Velallinen vastaa vain sopimuksen mukaisista suorituksista velkojille eivätkä velkojat voi vaatia saataviaan muilta osin maksettavaksi velallisen myöhemmin saamasta omaisuudesta.

Sovinto on vahvistettavissa, jos se koskee kaikkia saatavansa valvoneita tai muutoin jakoluettelossa huomioon otettavia velkojia joko niin, että velkoja on suostunut siihen tai niin, että sovinto turvaa velkojalle sen jako-osuuden, jonka velkoja saisi konkurssissa.

Pykälän *1 momentin* nojalla sovinto voitaisiin vahvistaa missä vaiheessa tahansa ennen lopputilityksen hyväksymistä. Ennen valvontapäivää sovintoa ei yleensä voida vahvistaa, koska sen edellytyksiä ei pystytä tutkimaan. Sovinnon vahvistaa konkurssituomioistuin. Momenttiin sisältyy kolme edellytystä, joiden täyttyessä sovinto voidaan vahvistaa.

Sovintoon ei enää vaadittaisi kaikkien velkojien suostumusta, vaan edellytyksenä olisi, että sitä kannattaa velkojien enemmistö (1 kohta). Enemmistön tulisi edustaa 80 prosenttia velkojien kokonaisäänimäärästä ja lisäksi vaadittaisiin, että kaikki merkittävimmät velkojat kannattavat sitä. Säännöksen mukaan vaaditaan, että sovintoa kannattavat kaikki ne velkojat, joiden äänimäärä on vähintään viisi prosenttia kokonaisäänimäärästä. Äänimäärä on saatavan rahamäärä (15 luvun 3 §:n 1 momentti). Esimerkiksi pesässä, jossa velkojien äänimäärä on miljoona, vaaditaan, että sovintoa kannattaneiden velkojien kokonaisäänimäärä on 800 000 ja että tässä äänimäärässä ovat mukana kaikki ne velkojat, joiden äänimäärä on 50 000 tai sitä enemmän. Jos näistä velkojista yksikin vastustaa sovintoa, se ei ole vahvistamiskelpoinen.

Jos velkoja ei ole suostunut sovintoon, vaaditaan, että velkoja saa sovinnon perusteella vähintään saman jako-osuuden, jonka konkurssi olisi tuottanut (2 kohta). Tämä edellyttää pesänhoitajan arviota jako-osuuksien suuruudesta. Mahdollista on, että osa tällaisista saatavista maksetaan. Pykälässä ei vaadita, että kyseisten velkojien olisi jo pitänyt saada suoritus eikä säännellä sitä, miten velallisen on osoitettava, että velkojat varmasti saavat suorituksen. Konkurssivelallisen varat ovat pesän hallussa ja sen vuoksi etukäteismaksua ei voida vaatia ennen hakemuksen tekemistä. Samasta syystä ei velalliselta myöskään voida vaatia vakuuden asettamista. Selvää kuitenkin on, että velallisen on kyettävä osoittamaan, että velkojan oikeus suoritukseen on turvattu. Käytännössä velallinen voi esimerkiksi sopia pesänhoitajan kanssa siitä, että jako-osuudet sovintoon pakotetuille velkojille maksetaan pesänhoitajan toimesta.

Sitä, milloin jako-osuutta vastaavat suoritukset on tehtävä, ei ehdoteta säänneltäväksi. Yleensä voidaan lähteä siitä, että jako-osuudet sovintoon pakotetuille velkojille on maksettava heti sovinnon tultua vahvistetuk-

si. Viimeistään suoritukset on maksettava silloin, kun lopulliset jako-osuudet tulisivat maksettaviksi, jos konkurssi jatkuisi. Pesänhoitaja voi esittää selvityksessään arvionsa myös konkurssin todennäköisestä päättymisajankohdasta ainakin silloin, jos suoritusten maksaminen velallisen ehdotuksen mukaan toteutuisi vasta pitkähkön ajan kuluttua.

Kolmantena edellytyksenä sovinnon vahvistamiselle on se, että konkurssipesän velat on maksettu tai niiden turvaamiseksi on annettu turvaava vakuus (3 kohta). Tämän osoittamiseksi velallisen on yleensä esitettävä pesänhoitajan selvitys. Jollei velkoja ole maksettu, vaaditaan vakuutta. Pesänhoitajan tehtävänä on huolehtia siitä, ettei sovinto jää tämän edellytyksen puuttumisen vuoksi vahvistamatta, jos pesän varat riittävät velkojen maksuun tai niitä voidaan käyttää vakuutena. Velallisen edun huomioon ottamisen voidaan katsoa edellyttävän pesänhoitajalta tätä (4 luvun 1 §).

Pykälän *2 momentista* käy ilmi, että sovinto ei voi millään tavoin rajoittaa panttivelkojan oikeuksia, ellei panttivelkoja ole siihen suostunut.

Pykälän *3 momentin* nojalla pesänhoitajan on annettava velalliselle arvionsa siitä, minkäsuuruisen jako-osuuden sovintoa vastustaneet velkojat olisivat saaneet. Tämä arvio on liitettävä sovintoasiakirjaan.

2 §. *Tuomioistuimen ratkaisu jako-osuudesta.* Sovinnon vahvistaminen ei siis edellytä kaikkien velkojien suostumusta. Niiden velkojien, jotka eivät suostu sovintoon, on saatava vähintään sama jako-osuus kuin konkurssissa. Pykälässä on säännökset siitä, miten tällainen velkoja voi saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi kysymyksen siitä, tuottaako sovinto velkojalle laissa vaaditun vähimmäismäärän.

Pykälässä säädetty menettely koskee sekä sovintoa nimenomaisesti vastustaneita velkojia että niitä velkojia, jotka ovat jättäneet vastaamatta velallisen sovintoehdotukseen. Näillä velkojilla on *1 momentin* mukaan oikeus vaatia tuomioistuimen ratkaisua siitä, onko sovinnossa tarjottu jako-osuus oikeamääräinen. Tätä varten velallisen on toimitettava ehdotuksensa tiedoksi ja hyväksymistä varten niille velkojille, jotka eivät ole antaneet siihen suostumustaan aikaisemmin. Velkojan on esitettävä vaatimuksensa kuukauden kuluessa saatuaan sovinnosta tiedon. Sovinnon vahvistamiseksi velallisen on tarvittaessa kyettävä osoittamaan, milloin velkoja on saanut tiedon, josta määräaika on alkanut kulua Velallisen on itse huolehdittava tiedoksiannoista velkojille, mutta estettä ei luonnollisesti ole sille, että pesänhoitaja edesauttaa asiaa toimittamalla ehdotuksen velkojille.

Tuomioistuimen on varattava velalliselle tilaisuus tulla kuulluksi velkojan vaatimuksen johdosta. Koska pesänhoitajan arvio jako-osuuksien suuruudesta on ollut tarpeen laatia jo sovintoehdotusta varten, arvio on tuomioistuimen käytettävissä. Velkojan asiana on pyrkiä osoittamaan, että miltä osin pesänhoitajan arvio on virheellinen. Jos on tarpeen, velallinen tai velkoja voi kutsua pesänhoitajan kuultavaksi asiassa.

Pykälän *2 momentin* mukaan tässä tarkoitettuun päätökseen saa hakea erikseen muutosta.

3 §. *Sovinnon vahvistaminen.* Tuomioistuimen olisi pykälän mukaan tutkittava, että sovinto täyttää 1 §:ssä säädetyt edellytykset eikä velkoja ole 2 §:n nojalla esittänyt vaatimusta jako-osuuden ratkaisemiseksi tuomioistuimen päätöksellä. Jollei vaatimusta ole esitetty, sovinto voidaan vahvistaa, jos sovintoasiakirja ja siihen liitetyt selvitykset osoittavat 1 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyvän.

Jos velkoja on vaatinut tuomioistuimen ratkaisua jako-osuuden suuruudesta, sovinto voidaan vahvistaa vasta, kun ratkaisu on lainvoimainen.

Muutoksenhakua sovinnon vahvistamista koskevaan ei ole rajoitettu. Käytännössä muutoksenhakuintressiä ei yleensä ole. Sovintoon suostuneilla ei ole muutoksenhakuun oikeussuojan tarvetta. Ne velkojat, jotka eivät ole siihen suostuneet, ovat voineet saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi erikseen sen, onko sovinto heidän osaltaan lainmukainen. Lähinnä muutoksenhaku tulee kysymykseen vain, jos sovinnon vahvistamista koskeva velallisen hakemus on hylätty, jolloin velallinen voi hakea päätökseen muutosta.

4 §. *Sovinnon vahvistamisen oikeusvaikutukset.* Pykälän mukaan sovinnon vahvistaminen päättää konkurssimenettelyn. Tämä tarkoittaa sitä, että pesänhoitajan määräys ja

velkojien päätösvalta konkurssissa lakkaavat. Pesään kuulunut omaisuus siirtyy velallisen hallintaan takaisin, jollei sopimuksesta johdu muuta. Oikeusvaikutukset tulevat voimaan heti, kun sovinto on vahvistettu. Jos velkoja hakee muutosta sovinnon vahvistamista koskevaan päätökseen, velkoja voi tarvittaessa vaatia konkurssipesältä velalliselle palautuneeseen omaisuuteen kohdistettavan turvaamistoimen määräämistä.

Vahvistettu sovinto sitoo velallista ja velkojia. Sovinto ei raukea, vaikka velallinen ei sitä täyttäisikään. Velkojat voivat ryhtyä perimään sovinnon mukaan määräytyviä saataviaan. Ulosottolain 3 luvun 1 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tuomioistuimen vahvistama sovinto on täytäntöönpanoperuste. Jos velallinen asetetaan myöhemmin konkurssiin, konkurssissa otetaan huomioon velkojan saatava sen suuruisena kuin se on sovinnossa määritetty, pois lukien tietenkin velallisen tekemät suoritukset.

Velkoja voi konkurssin estämättä periä velkaa takaajalta tai kanssavelalliselta. Tuomioistuimen vahvistama sovinto ei myöskään vaikuta takaajan tai kanssavelallisen asemaan. Tässä suhteessa sovinto rinnastuu yrityksen saneerausmenettelyssä vahvistettavaan saneerausohjelmaan ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä vahvistettavaan maksuohjelmaan. Takaajan aseman kannalta ei ole merkitystä sillä, onko velkoja kannattanut ohjelmaa. Takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 17 §:n 2 momentissa viitataan yrityksen saneerauksesta ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuihin lakeihin. Säännöstä ehdotetaan tässä esityksessä tarkistettavaksi niin, että säännöksessä todetaan, ettei velan ehtojen muuttaminen myöskään konkurssissa vahvistettavassa sovinnossa vaikuta velkojan oikeuteen periä päävelkaa takaajalta.

Tuomioistuimen on 22 luvun 4 §:n nojalla huolehdittava siitä, että sovinnon vahvistamisesta julkaistaan kuulutus sekä ilmoitetaan pykälän edellyttämässä laajuudessa muutenkin. Pesänhoitajan velvollisuutena on ilmoittaa konkurssin päättymisestä viranomaisille ja muille tahoille, joille ilmoitus konkurssin alkamisesta tehtiin. Säännös tästä on tarkoitus ottaa tämän lain yhteydessä tarkistettavaan konkurssiasioista tehtävistä ilmoituksista annetun asetuksen (959/1994) 1 §:n 2 momenttiin. Se, minkälaisia yhteisöoikeudellisia vaikutuksia konkurssin päättymisellä sovintoon on, määräytyy yhteisöoikeudellisen lainsäädännön perusteella.

22 luku. Kuulutus, ilmoitukset ja konkurssirekisteri

Lukuun sisältyvät säännökset konkurssia koskevien kuulutusten ja ilmoitusten tekemisestä (1—4 §) sekä tiedonkulusta pesänhoitajan, velkojien ja velallisen välillä (5—6 §). Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä säädetään erikseen. Tähän viitataan luvun 7 §:ssä.

1 §. *Kuulutus konkurssin alkamisesta.* Pykälän *1 momentin* mukaan tuomioistuimen on päättäessään konkurssiin asettamisesta huolehdittava siitä, että konkurssin alkamisesta julkaistaan kuulutus.

Konkurssisäännön 19 §:n (1027/1993) mukaan tuomioistuimen on julkaistava kuulutus julkisesta haasteesta vasta velkojainkuulustelun toimittamisen jälkeen. Ehdotuksen mukaan kuulutus julkaistaan heti konkurssin alkamisen jälkeen. Tarkoituksena on saattaa velallisen konkurssiin asettaminen nopeasti muidenkin tahojen kuin konkurssiin asettamista koskevassa asiassa asianosaisina olevien tietoon muutenkin kuin konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin kautta.

Ehdotuksen mukaan kuulutuksen julkaisemiseen liittyy eräitä oikeusvaikutuksia. Konkurssin alettua velallinen menettää oikeuden määrätä konkurssipesään kuuluvasta omaisuudestaan. Oikeustoimen sitovuuden kannalta voi kuitenkin ehdotuksen 3 luvun 2 §:n mukaan olla ratkaisevaa, onko oikeustoimi tehty ennen kuin konkurssin alkamisesta oli kuulutettu. Esimerkiksi konkurssin alkamisesta tietämätön oikeustoimen osapuoli voi saada vilpittömän mielen suojaa, jos oikeustoimi on tehty ennen kuulutusta.

Pykälän *2 momentin* mukaan kuulutus on julkaistava virallisessa lehdessä viivytyksettä. Koska kuulutuksen julkaisemisella on tärkeä merkitys, tuomioistuimen tulisi toimittaa kuulutus viralliseen lehteen samana päivänä, jona konkurssiin asettamisesta on päätetty. Tuomioistuin voi lisäksi määrätä, että pesän-

hoitajan on julkaistava kuulutus yhdessä tai useammassa päivälehdessä sekä, jos erityistä aihetta on, tarkoitukseen soveltavalla tavalla myös ulkomailla. Tältä osin säännös vastaa konkurssisäännön 19 §:n 4 momenttia.

Pohjoismaisen konkurssikonvention 2 artiklan mukaan konkurssiin asettamisesta on kuulutettava myös siinä toisessa sopimusvaltiossa, jossa sijaitsee konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta. Tuomioistuimen on huolehdittava kuuluttamisesta ja vieraassa valtiossa konkurssista rekisteriin tehtävien merkintöjen tietoon saattamisesta (sopimuksen voimaanpanolain 2 §). EY:n maksukyvyttömyysasetuksen mukaan pesänhoitaja voi vaatia, että toisessa jäsenvaltiossa julkaistaan kuulutus konkurssin aloittamispäätöksestä ja tarvittaessa pesänhoitajan määräämistä koskevasta päätöksestä siellä voimassa olevien julkaisemista koskevien säännösten mukaisesti (21 artikla). Kuulutuksesta huolehtii Oikeusrekisterikeskus (laki toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa alkaneen maksukyvyttömyysmenettelyn kuuluttamisesta ja rekisteriin merkitsemisestä 581/2002).

Nykyisin kuulutuksen sisältöä koskee konkurssisäännön 19 §. Ehdotuksen *3 momentin* mukaan kuulutuksen sisällöstä säädetään oikeusministeriön asetuksella. Tarkoitus on, että kuulutuksesta kävisivät edelleen ilmi ainakin velallista koskevat tiedot, konkurssin alkamisajankohta, konkurssituomioistuinta ja pesänhoitajaa koskevat tiedot ja että yrityksen saneerauksesta tehtäisiin samansisältöinen ilmoitus kuin konkurssisäännön 19 §:n 3 momentissa säädetään. Mahdollisesta konkurssivalvonnasta määrätään vasta konkurssimenettelyn myöhemmässä vaiheessa (12 luvun 5 §). Tätä koskeva tieto olisi sisällytettävä kuulutukseen samoin kuin se, että yhteystietonsa pesänhoitajalle ilmoittaneelle velkojalle toimitetaan tieto konkurssivalvonnasta myös erikseen (3 §:n 2 momentti).

2 §. *Konkurssihakemusta koskevasta päätöksestä ilmoittaminen.* Pykälän *1 momentissa* on säännökset siitä, kenelle tuomioistuimen on ilmoitettava erikseen konkurssiin asettamista koskevassa asiassa antamastaan päätöksestä. Vastaavat säännökset sisältyvät konkurssisäännön 9 §:n 3 momenttiin (1027/1993).

Ilmoitus on aina tehtävä velalliselle ja hakijana olevalle velkojalle. Lisäksi päätöksestä on ilmoitettava kaikille niille velkojille, joita on kuultu asiassa. Ilmoitusvelvollisuus koskee sekä päätöstä, jolla hakemus on hyväksytty että päätöstä, jolla hakemus on hylätty tai jätetty tutkimatta. Säännös syrjäyttää hakemusasioista annetut säännökset päätöksen antamispäivän ilmoittamisesta asianosaisille.

Pykälän mukaan ilmoitus on tehtävä tarkoitukseen sopivalla tavalla, millä viitataan siihen, että asian luonne huomioon ottaen tiedoksianto tulisi toimittaa käyttäen nopeinta mahdollista tiedoksiantotapaa. Postitse tapahtuvaa tiedoksiantoa ei voi yleensä pitää tarkoitukseen soveltuvana tapana. Ainakin velalliselle ilmoitus konkurssin alkamisesta tulisi tehdä puhelimitse, jotta he saavat siitä tiedon välittömästi. Tällöin on kuitenkin syytä viipymättä lähettää päätös vielä postitse tai telekopiona. Käytännössä velkojat usein ilmoittavat sellaiset yhteystiedot, että ilmoitus konkurssiin asettamisesta voidaan tehdä sähköpostitse tai telekopiona.

Muualla lainsäädännössä on lisäksi useita tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuutta koskevia säännöksiä. Tuomioistuimen on ilmoitettava rekisteriviranomaiselle kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan konkurssista (kaupparekisterilain 19 §) patentti- ja rekisterihallitukselle yhdistyksen (yhdistyslain, 503/1989, 60 §) ja säätiön (säätiölain 109/1930, 22 §:n 2 momentti) konkurssista, sosiaali- ja terveysministeriölle vakuutusyhtiöiden ja –yhdistysten konkurssista (vakuutusyhdistyslain 13 luvun 21 §:n 2 momentti, vakuutusyhtiölain 1062/1979, 15 luvun 21 §:n 2 momentti, ulkomaisten vakuutusyhtiöiden toiminnasta Suomessa annetun lain, 635/1989, 32 § ja ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain, 398/1995, 8 luvun 52 §:n 4 momentti) sekä vakuutusvalvontavirastolle työttömyyskassan konkurssista (työttömyyskassalain, 603/1984, 41 §:n 2 momentti).

Jos velallinen asetetaan konkurssiin, pykälän *2 momentin* mukaan konkurssiin asettamisesta on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen määräämälle pesänhoitajalle. Asian kiireellisyyden vuoksi ilmoitus tulisi tehdä puhelimitse. Pesänhoitajalle olisi yleensä puhelimitse tehtävän ilmoituksen lisäksi lähetettävä heti telekopiona määräyskirja. Määräyskirja voidaan myös allekirjoittaa sähköisesti

(sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 16 §) ja se voidaan toimittaa sähköpostin liitteenä. Momentissa säädetään lisäksi pesänhoitajan velvollisuudesta tehdä ilmoituksia konkurssin alkamisesta. Pesänhoitajan on toimitettava konkurssin alkamisesta julkaistava kuulutus tiedoksi velkojille. Varsinkaan velkoja-aloitteisessa konkurssissa velallisen veloista ei vielä ole kattavaa tietoa, joten välittömästi konkurssin alkamisen jälkeen tieto voidaan yleensä toimittaa vain osalle velkojista. Pesäluettelon valmistumisen jälkeen tieto konkurssista on toimitettava muillekin velkojille. Tiedoksiantotavasta säädetään 5 §:ssä.

Säännöksessä viitataan siihen, että pesänhoitajalle kuuluvasta muusta ilmoitusvelvollisuudesta säädetään oikeusministeriön asetuksella. Ilmoitusvelvollisuudesta säädetään asetuksessa konkurssiasioista tehtävistä ilmoituksista (959/1994), jota oikeusministeriön asetuksella on tarkoitus on uuden lain voimaantulon yhteydessä tarkistaa.

EY:n maksukyvyttömyysasetuksen 40 artiklassa on säännökset siitä, mitä tietoja konkurssin alkamisesta on annettava niille velkojille, joiden asuinpaikka tai kotipaikka taikka sääntömääräinen kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa.

Pykälässä tarkoitetut ilmoitukset on tehtävä myös, kun konkurssiin asettamisesta on päätetty muutoksenhakutuomioistuimessa.

3 §. *Kuulutus ja ilmoitukset konkurssivalvonnasta.* Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajan tehtävänä on huolehtia siitä, että konkurssivalvonnasta kuulutetaan virallisessa lehdessä. Kuulutus on *2 momentin* mukaan julkaistava viivytyksettä ja siitä on käytävä ilmi valvontapäivä. Muilta osin kuulutuksen sisällöstä säädettäisiin oikeusministeriön asetuksella.

Pesänhoitajan tulee toimittaa tieto valvontapäivästä velalliselle ja tunnetuille velkojille. Tästä sisältyy säännös *3 momenttiin*. Velkoja voi varmistaa tiedonsaannin ilmoittamalla yhteystietonsa pesänhoitajalle, jolloin virallisen lehden seuraaminen ei ole tarpeen. Ehdotuksen 12 luvun 5 §:n 2 momentissa säädettäisiin siitä, että pesänhoitajan on ilmoitettava valvontapäivän määräämisestä myös tuomioistuimelle. Tuomioistuin merkitsee tiedon valvontapäivästä konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin.

4 §. *Kuulutus ja ilmoitukset julkisselvityksestä sekä konkurssin päättymisestä eräissä tapauksissa.* Pykälässä on säännökset kuulutuksista ja ilmoituksista konkurssimenettelyssä tapahtuneiden muutosten johdosta. Tarpeellisena on pidetty sitä, että velkojilla on mahdollisuus saada tieto samaan tapaan kuin konkurssin alkamisesta, jos päätös konkurssiin asettamisesta kumotaan tai konkurssi peruuntuu. Näissä tapauksissa kuulutus olisi *1 momentin* mukaan julkaistava aina. Velallisen pyynnöstä ja kustannuksella kuulutus olisi julkaistava myös konkurssin raukeamisesta ja sovinnon vahvistamisesta.

Kuulutuksen julkaiseminen kuuluu pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa tuomioistuimen tehtäviin. Kuulutus on *2 momentin* mukaan julkaistava viivytyksettä virallisessa lehdessä. Kuulutuksen sisällöstä on tarkoitus säätää tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

Pykälän *3 momentin* mukaan tuomioistuimen on ilmoitettava konkurssin peruuntumisesta samoille tahoille kuin konkurssin alkamisesta 2 §:n 1 momentin mukaan. Ilmoitus on siten tehtävä velalliselle, pesänhoitajalle, konkurssihakemuksen tehneelle velkojalle ja niille velkojille, joita on kuultu asiassa.

Kun konkurssi lakkaa muun syyn kuin peruuntumisen vuoksi, ilmoitusten tekeminen kuuluu pesänhoitajan tai julkisselvittäjän tehtäviin. Tuomioistuin määrää, kenelle asiasta on ilmoitettava. Julkisselvityksestä ja konkurssipesän hallinnon palauttamisesta ilmoittaminen kuuluu julkisselvittäjälle. Se, missä määrin yksilöllisiä ilmoituksia on tarpeen tehdä, joudutaan harkitsemaan tapauskohtaisesti. Velalliselle päätöksestä tulisi kuitenkin ilmoittaa aina. Esimerkiksi velkojainhallinnon palauttaminen on yleensä syytä saattaa erikseen velkojien tietoon. Konkurssin raukeamista koskeva esitys on tullut jo ennen tuomioistuinkäsittelyä ainakin suurimpien velkojien tietoon, jolloin erillisen ilmoituksen tekeminen päätöksestä ei yleensä ole tarpeen.

Pesänhoitajan tai julkisselvittäjän tehtävänä on toimittaa tieto pykälässä tarkoitetuista tuomioistuimen päätöksistä niille viranomaisille ja yhteisöille, joille on ilmoitettu konkurssin alkamisesta. Pykälässä viitataan tältä

osin oikeusministeriön asetukseen.

5 §. *Tiedoksiantotapa*. Pykälään sisältyvät säännökset pesänhoitajan sekä velallisen ja velkojien käytettävissä olevista tiedoksiantotavoista.

Pykälän *1 momentin* mukaan pesänhoitajan on käytettävä tarkoituksenmukaista tiedoksiantotapaa toimittaessaan laissa säädettyjä tiedoksiantoja velalliselle ja velkojille. Pesänhoitaja voi aina toimittaa asiakirjoja postitse taikka sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä kuten sähköpostitse ja telekopiona. Hyvään pesänhoitotapaan tosin kuuluu, että pesänhoitaja käyttää mahdollisuuksien mukaan sitä tiedoksiantotapaa, jota velallinen tai velkoja on pyytänyt käyttämään.

Ehdotuksen 4 luvun 5 §:n 3 momentin mukaan velallisen on ilmoitettava pesänhoitajalle yhteystietonsa. Velkojan on puolestaan valvontakirjelmässään ilmoitettava yhteystiedot. Pesänhoitaja voi aina käyttää velallisen tai velkojan pesänhoitajalle ilmoittamaa osoitetta. Pykälän mukaan pesänhoitaja saa kuitenkin käyttää velallisen tai velkojan myöhemmin maistraatille ilmoittamaa osoitetta. Säännös ei tarkoita sitä, että pesänhoitajan tulisi ilman syytä tarkistaa, ovatko ilmoitetut osoitetiedot edelleen voimassa, vaan velkojien ja velallisen tulisi ilmoittaa pesänhoitajalle muutoksista. Jos kuitenkin pesänhoitajan tiedossa on, että velallinen tai velkoja on muuttanut ilmoittamatta uutta osoitettaan pesänhoitajalle, pesänhoitajan tulisi yleensä käyttää maistraatista ilmi käyvää osoitetta.

Pesänhoitaja voi tehdä tiedoksiannot myös puhelimitse, jollei kirjallinen menettely ole asian laadun vuoksi tarpeen. Jos esimerkiksi velkojien päätös on syntynyt kannan ilmaisemisen perusteella muussa päätöksentekomenettelyssä, pesänhoitaja voi ilmoittaa päätöksestä puhelimitse niille velkojille, jotka ovat kannattaneet päätöstä. Päätöstä vastustaneille ilmoitus on syytä tehdä momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettuja tiedoksiantotapoja käyttäen, koska määräaika päätöksen moittimiseen lasketaan pesänhoitajan ilmoituksesta ja pesänhoitajan on tarvittaessa pystyttävä esittämään selvitys tiedoksiannon ajankohdasta.

Pykälän *2 momentti* koskee lausumien ja ilmoitusten toimittamista pesänhoitajalle. Velallinen ja velkojat voivat käyttää samoja tiedoksiantotapoja kuin pesänhoitajakin. Jos kuitenkin pesänhoitaja on edellyttänyt käytettävän määrättyä tapaa, velallisen ja velkojan on niin meneteltävä. Pesänhoitaja ei tietenkään voi vaatia sähköisen tiedonsiirtomenetelmän käyttöä siltä, jonka käytössä ei ole tarvittavia laitteita. Jos pesänhoitaja pyytää esimerkiksi velkojaa toimittamaan puhelimessa ilmoittamansa lausuman kirjallisena, velkojan on toimittava näin, jotta pesänhoitaja olisi velvollinen ottamaan lausuman huomioon. Konkurssivalvonta on aina toimitettava kirjallisena (12 luvun 6 §). Valvontakirjelmä voidaan toimittaa pesänhoitajalle aina myös sähköisenä viestinä. Valvontakirjelmän toimittamistavasta on tarkoitus sisällyttää tieto konkurssivalvontaa koskevaan kuulutukseen.

6 §. *Sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä saapuneen viestin saapumisajankohta.* Lakiehdotukseen sisältyy säännöksiä, joiden mukaan velkojan pesänhoitajalle toimittaman asiakirjan tai ilmoituksen on saavuttava määräajassa, jotta se otettaisiin huomioon. Käytännössä tärkeä on konkurssivalvonnan toimittamista koskeva säännös. Myös kannan ilmoittaminen muussa päätöksentekomenettelyssä (15 luvun 2 §:n 2 momentti) ja tyytymättömyyden ilmoittaminen päätökseen (15 luvun 11 §:n 3 momentti) on tehtävä määräajassa. Eräissä tapauksissa velkojain päätöksen kumoamista tai muuttamista koskevan hakemuksen määräaika lasketaan siitä, kun pesänhoitaja on ilmoittanut päätöksestä (15 luvun 12 §:n 1 momentti). Tällaisten määräaikojen vuoksi lakiin on tarpeen ottaa säännös siitä, milloin sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä toimitetun viestin on katsottava tulleen vastaanottajalle.

Pykälässä viitataan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 10 ja 11 §:ään. Lähtökohtana on, että viesti katsotaan saapuneeksi vastaanottajalle, kun se on vastaanottajan käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä. Jos laite on ollut epäkunnossa, mutta lähettämisajankohdasta voidaan esittää selvitys, viestin katsotaan saapuneen lähettämisajankohtana (10 §). Viitattuun 11 §:ään sisältyy säännös, jonka mukaan sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä toimite-

tun asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos se on saapunut viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana.

7 §. *Konkurssiasioiden rekisteri.* Pykälässä viitataan konkurssiasioista pidettävään rekisteriin, josta säädetään erikseen.

Oikeusrekisterikeskus pitää yllä yhteistä rekisteriä konkurssi- ja yrityssaneerausasioista. Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä säädetään konkurssisäännön 115 §:ssä ja yrityssaneerauksesta annetun lain 110 a §:ssä. Lakiin sisältyvät säännökset rekisterin käyttötarkoituksesta ja tietojen julkisuudesta. Tarkemmat säännökset rekisterin pitämisestä sisältyvät asetukseen konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä (958/1994).

Oikeusministeriössä on valmisteilla ehdotus, jonka mukaan rekisteristä tultaisiin säätämään lailla. Rekisterin tietosisältöön ei ehdoteta olennaisia muutoksia. Hallituksen esitys asiasta annetaan erikseen, ja tarkoitus on, että laki tulisi voimaan samaan aikaan kuin uusi konkurssilaki.

23 luku. **Erinäiset säännökset**

1 §. *Laaja konkurssipesä.* Laissa on eräitä säännöksiä, jotka koskevat laajaa konkurssipesää. Laajaa konkurssipesää koskevat erityissäännökset liittyvät etupäässä sellaisiin konkurssipesiin, joissa erilaisten pesänselvitys- ja hallintotoimien määrä on huomattava. Säännökset koskevat jakoluetteloehdotuksen määräpäivää (13 luvun 2 §:n 1 momentti), velkojatoimikunnan asettamista (14 luvun 12 §:n 1 ja 2 momentti) ja konkurssipesän tilintarkastusta (16 luvun 1 §:n 2 momentti).

Pykälään sisältyy laajan konkurssipesän määritelmä. Laajan konkurssipesän käsitettä ei ole tarkoituksenmukaista määrittää pelkästään esimerkiksi pesään kuuluvan varallisuuden määrällä, sillä pesän varallisuus saattaa koostua esimerkiksi yhdestä arvokkaasta kiinteistöstä, mutta velallisen liiketoiminta on voinut olla vähäistä. Myöskään velkojien määrä ei ole tarkoituksenmukainen kriteeri, koska pesässä voi olla hyvin paljon velkojia, joiden saatavat ovat määrällisesti pieniä. Ehdotetun pykälän sisältö vastaa tilintarkastuslain 11 §:n 2 momenttia, jossa säädetään niistä edellytyksistä, joiden täyttyessä tilintarkastajaksi voidaan valita vain hyväksytty tilintarkastaja. Kyseisessä lainkohdassa tarkoitettujen edellytysten täyttyminen osoittaa velallisen harjoittaneen yleisesti ottaen siinä määrin laajaa liiketoimintaa, että esimerkiksi velkojatoimikunnan asettamiseen on perusteltu syy.

Konkurssipesää pidetään laajana, jos kaksi pykälässä mainituista kolmesta edellytyksestä täytyy konkurssin alkaessa. Edellytykset koskevat ensinnäkin taseen loppusummaa viimeisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan. Jos se ylittää 2 100 000 euroa, edellytys täyttyy. Toinen edellytys täyttyy, jos yhteisön tai säätiön liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeiseltä tilikaudelta on yli 4 200 000 euroa. Kolmantena edellytyksenä on se, että yhteisön tai säätiön palveluksessa on ollut viimeisen tilikauden aikana keskimäärin yli 50 henkilöä.

2 §. *Maksu asiakirjan toimittamisesta.* Pykälässä säädetään siitä, milloin pesänhoitaja voi periä velkojalta tai velalliselta maksun asiakirjan toimittamisesta.

Pykälän *1 momentissa* säädetään pesänhoitajan oikeudesta vaatia maksu hänen velalliselle ja velkojille toimittamistaan asiakirjoista. Maksua ei voida vaatia sellaisista asiakirjoista, jotka on toimitettava velalliselle tai velkojille lain nojalla. Velallisella ja velkojalla olisi yleensä muutoinkin oikeus saada pesänhoitoa koskevat asiakirjat maksutta. Pesänhoitaja voisi kuitenkin vaatia maksun asiakirjan jäljentämisestä ja toimittamisesta, jos kustannuksia ei voida pitää tavanomaisina. Tavanomaisina kustannuksia on pidettävä aina silloin, jos velkojat tai velallinen saavat tietyn asiakirjan pyynnöstä laissa olevan nimenomaisen säännöksen nojalla. Esimerkiksi pesäluettelo on asiakirja, joka on toimitettava muille kuin suurimmille velkojille pyynnöstä. Sen sijaan pesänhoitaja voisi vaatia maksun esimerkiksi velallisen tai velkojan pyytämistä valvontakirjelmien jäljennöksistä taikka konkurssipesän kirjanpitoaineistosta, jos pyynnön täyttäminen edellyttää laajamittaisempaa selvittely- tai kopiointityötä.

Konkurssissäännön 24 §:n 2 momentin (1027/1993) mukaan valvontakirjelmän kääntämiskustannukset voidaan vähentää velkojalle tulevasta jako-osuudesta, jollei vieraan valtion kanssa tehdystä sopimuksesta

muuta johdu. Pohjoismaisen kielisopimuksen perusteella norjan-, tanskan- ja islanninkielisten asiakirjojen kääntämisestä ei maksua voida periä. Käytännössä valvontakirjelmiä ei ole useinkaan käännetty, jos niiden sisällöstä ei ole voinut olla epäselvyyttä. EY:n maksukyvyttömyysasetuksen 42 artiklan 2 kohdan mukaan velkoja, jolla on kotipaikka muussa jäsenvaltiossa kuin menettelyn aloitusvaltiossa, voi ilmoittaa saatavansa tämän valtion virallisella kielellä tai jollakin sen virallisista kielistä. Ilmoituksen otsikkona on oltava ”Saatavaa koskeva ilmoitus” menettelyn aloittamisvaltion virallisella kielellä tai jollakin sen virallisista kielistä. Lisäksi velkojalta voidaan vaatia käännös menettelyn aloittamisvaltion virallisella kielellä tai jollakin sen virallisista kielistä. Suomessa ei ole tarpeen vaatia tällaista käännöstä, koska useimmiten ilmoitukset tehdään liikesuhteissa eli kansainvälisessä kaupassa käytettävällä kielellä. Ylipäätänsäkään Suomeen EU:n jäsenvaltion virallisella kielellä tehdystä käännöksestä ei tulisi periä maksua. Siten pykälän *2 momentissa* ehdotetaan, että valvontakirjelmän käännöskustannukset voidaan vähentää velkojalle tulevasta jako-osuudesta, jos kirjelmä on toimitettu muulla kuin jollakin EU:n jäsenvaltion virallisella kielellä eikä kääntämisestä aiheutuneita kustannuksia voida pitää vähäisinä. Säännös vastannee yleistä pesänhoitokäytäntöä.

24 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §. *Voimaantulo*. Pykälän *1 momentissa* on lain voimaantulosäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua sen vahvistamisesta.

Pykälän *2 momentin* nojalla kumotaan konkurssisääntö siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §. *Siirtymäsäännökset*. Ehdotettua lakia voidaan kokonaisuutena soveltaa, kun konkurssi alkaa lain voimaantulon jälkeen. Tämä käy ilmi *1 momentista*.

Kahden lainsäädännön soveltaminen rinnakkain tuottaa käytännössä hankaluuksia erityisesti sen vuoksi, että konkurssipesien selvittäminen voi joskus kestää useita vuosia. Pesänhoitajalle olisi ongelmallista noudattaa eri menettelytapoja kahdessa samaan aikaan selvitettävänä olevassa konkurssissa. Voimassa oleva lainsäädäntö on myös useissa kohdin puutteellinen ja tulkinnanvarainen. Perusteltua onkin, että uuden lain säännöksiä ryhdytään soveltamaan mahdollisimman laajalti myös konkursseissa, jotka ovat alkaneet ennen lain voimaantuloa. Tämä on lähtökohtana siirtymäsäännöksissä.

Pykälän *2 momentin* mukaan konkurssiin asettamisen edellytykset arvioitaisiin kuitenkin sen lainsäädännön perusteella, joka oli voimassa, kun hakemus tehtiin. Ennen lain voimaantuloa tehdystä hakemuksesta velallinen voitaisiin siis asettaa konkurssiin, jos siihen on edellytykset konkurssisäännön nojalla. Siirtymäaika jää lyhyeksi, koska konkurssihakemus on käsiteltävä kiireellisenä. Konkurssiin asettaminen voisi kuitenkin estyä uuden lain 2 luvun 2 §:n 2 momentin tai 4 §:n nojalla silloinkin, kun konkurssihakemus on tehty ennen lain voimaantuloa. Velallinen voi tosin nytkin torjua konkurssin asettamalla hyväksyttävän vakuuden, mutta ehdotetun 2 luvun 4 §:n käyttöala on hieman laajempi kuin konkurssisäännön mukaan. Hyväksyttävänä ei voitaisi pitää sitä, että velallinen voitaisiin vielä uuden lain voimassa ollessa asettaa konkurssiin 2 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetusta vähäisestä saatavasta tai siitä huolimatta, että velkojalla on saatavastaan 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettu vakuus.

Velallisen asemaa koskevia 4 luvun 1—5, 7 sekä 9—12 §:n säännöksiä sovellettaisiin *3 momentin* mukaan siitä riippumatta, milloin konkurssi on alkanut. Luvun 6 §:n pesäluettelon vahvistamista koskeva säännös ei voi tulla sovellettavaksi, koska ennen lain voimaantuloa alkaneissa konkursseissa noudatettaisiin aikaisemman lain menettelysäännöksiä. Siten velallinen vannoisi näissä konkursseissa aina pesäluettelon oikeaksi tuomioistuimessa. Luvun 8 § koskee ennen konkurssin alkamista määrättäviä turvaamistoimia, joten se ei voi tulla sovellettavaksi, jos konkurssi on jo alkanut ennen lain voimaantuloa. Luvun 13 § koskee velallisen toimiskelpoisuuden rajoituksia. Jos konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa, sovelletaan tältä osin aikaisempaa lakia. Tämä mer-

kitsee, että säännöksessä tarkoitettujen rajoitusten voimassaolo päättyy yleensä konkurssituomion antamiseen, jollei muuta ole säädetty.

Pykälän *4 momentin* mukaan uuden lain 8 luvun pesänhoitajaa koskevia säännöksiä sovelletaan, vaikka konkurssi olisi alkanut ennen tämän lain voimaantuloa. Pesänhoitajan palkkion osalta uusia säännöksiä ei kuitenkaan noudatettaisi, jos pesänhoitaja on määrätty ennen lain voimaantuloa. Uuden lain mukaan konkurssissa ei enää määrätä väliaikaista pesänhoitajaa. Jos konkurssissa on ennen tämän lain voimaantuloa määrätty väliaikainen pesänhoitaja, häneen sovellettaisiin aikaisemman lain säännöksiä Niiden mukaan määräytyisivät siis väliaikaisen pesänhoitajan toimivalta ja velvollisuudet sekä oikeus palkkioon.

Kirjanpidon laiminlyönnistä voidaan 10 luvun 6 §:n nojalla vaatia korvausta konkurssipesälle kirjanpidosta vastuussa olevilta. Tätä säännöstä ei *5 momentin* mukaan sovellettaisi, jos laiminlyönti on tapahtunut ennen lain voimaantuloa.

Pykälän *6 momentin* nojalla konkurssi voitaisiin määrätä jatkumaan julkisselvityksenä vaikka konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa. Tätä on pidetty tarpeellisena, jotta muuten raukeava tai erityistä tarkastusta vaativa pesä voitaisiin ottaa konkurssiasiamiehen toimesta selvitettäväksi.

Lain 14 luvun velkojien ja pesänhoitajan päätösvaltaa ja sen siirtoa koskevia säännöksiä sovellettaisiin *7 momentin* mukaan, vaikka konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa. Velkojien ennen lain voimaantuloa pesänhoitajalle antama oikeus päätösvallan käyttöön olisi voimassa vuoden ajan lain voimaantulon jälkeen. Jollei päätöksessä tarkoitettua toimenpidettä ole tehty tuona aikana, pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että asia otetaan uudelleen velkojainkokouksessa tai muussa päätöksentekomenettelyssä käsiteltäväksi. Tällöin päätösvallan siirtoon sovelletaan ehdotetun konkurssilain säännöksiä.

Pykälän *8 momentin* mukaan uuden lain 15 luvun velkojien päätösvaltaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin, vaikka konkurssi olisi alkanut ennen tämän lain voimaantuloa. Näitä säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta velkojainkokoukseen, joka on kutsuttu koolle ennen tämän lain voimaantuloa. Jos konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, velkojien äänivalta määräytyisi aikaisemman lain mukaan.

Pykälän *9 momentin* mukaan lain 17 lukuun sisältyviä konkurssipesän omaisuuden hoitoa ja myyntiä sekä panttivelkojaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin pääosin heti lain voimaantulosta alkaen, vaikka konkurssi olisi alkanut jo aikaisemmin. Momentissa on lueteltu poikkeukset tähän pääsääntöön. Luvun 6 §:n panttiomaisuuden tuottoa ja 7 §:n panttiomaisuudesta aiheutuvia kustannuksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin vain siltä osin kuin tuotto on kertynyt tai kustannukset ovat aiheutuneet lain voimaantulon jälkeen. Sovellettavaksi ei tulisi myöskään 9 §:n etusijan siirtymistä koskeva säännös, jos pesä on maksanut panttivelan ennen lain voimaantuloa. Luvun 10 § ei tulisi sovellettavaksi, sillä siinä viitattua 3 luvun 9 §:ää sovellettaisiin vain lain voimaantulon jälkeen alkaneisiin konkursseihin. Koska luvun 11—15 §:stä seuraa muutoksia panttivelkojan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeviin säännöksiin, niiden voimaantuloon on tarpeen varata kohtuullinen siirtymäaika. Lähtökohtana olisi, että näitä säännöksiä sovellettaisiin sen jälkeen, kun lainvoimaantulosta on kulunut kuusi kuukautta. Panttivelkojalla ei kuitenkaan olisi tällöinkään 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa pesänhoitajalle saatavaansa eikä konkurssipesä voisi hakea luvun 12 §:n nojalla panttiomaisuuden myynnin kieltämistä väliaikaisesti.

Pykälän *10 momentin* mukaan 18 luvun 3—5 §:n säännöksiä sovelletaan, vaikka konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa. Säännökset koskevat jako-osuuden maksamista pesänhoitajan päätöksen perusteella (3 §) ja jako-osuuden ennakkoa (4 ja 5 §).

Konkurssin alkamisajankohdasta riippumatta konkurssin päättymisessä noudatettaisiin *11 momentin* nojalla lain voimaantulon jälkeen 19 luvun lopputilitystä koskevia säännöksiä. Samaan lukuun sisältyviä jälkiselvitystä koskevia säännöksiä noudatettaisiin myös kaikissa lopputilityksen hyväksymiseen päättyneissä konkursseissa.

Vahingonkorvausvelvollisuutta koskevia

20 luvun säännöksiä sovellettaisiin *12 momentin* nojalla vahinkoihin, jotka on aiheutettu lain voimaantulon jälkeen.

Konkurssi voitaisiin *13 momentin* nojalla päättää 21 luvussa tarkoitettuun sovinnon vahvistamiseen, vaikka konkurssi olisi alkanut ennen lain voimaantuloa. Sovinnon vahvistaminen edellyttää velkojien enemmistön suostumusta ja sovinnon on tuotettava sitä vastustaneille velkojille sama jako-osuus kuin minkä velkojat olisivat saaneet konkurssissa. Menettely ei siten heikennä velkojien asemaa.

3 §. *Viittaukset*. Lainsäädännössä on lukuisia viittauksia konkurssisääntöön tai yleisemmin konkurssiin. Näiden lainkohtien muuttaminen tässä yhteydessä ei olisi kaikin osin tarkoituksenmukaista.

Kun muualla laissa viitataan konkurssisääntöön tai muuhun tällä lailla kumottavaan säännökseen, pykälän *1 momentin* mukaan sovellettavaksi tulee viitatun säännöksen asemesta vastaava tämän lain säännös.

Se, mitä muualla lainsäädännössä säädetään konkurssipesän uskotusta miehestä tai toimitsijamiehestä, koskee *2 momentin* mukaan konkurssilaissa tarkoitettua pesänhoitajaa.

Muualla lainsäädännössä olevat säännökset konkurssin paikalletulopäivästä koskevat *3 momentin* mukaan tässä laissa tarkoitettua valvonnan määräpäivää.

1.2. Laki takaisinsaannista konkurssipesään

23 §. *Takaisinsaannin vaatiminen.* Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että siinä mainitaan takaisinsaannin vaatijana uskotun miehen ja toimitsijamiehen sijasta pesänhoitaja.

Pykälän 1 momenttia on tarkistettu myös niin, että saatavan valvoneeseen velkojaan rinnastetaan velkoja, jonka saatava on muuten otettu huomioon jakoluettelossa.

Tuomioistuimen toimivalta määräytyy oikeudenkäymiskaaren yleisten oikeuspaikkaa koskevien säännösten mukaan. Jo konkurssioikeuden kehittämiskomitea (komiteanmietintö 37/1978) puolsi mietinnössään konkurssituomioistuinta takaisinsaantiasioiden oikeuspaikkana. Tätä pidettiin tarpeellisena prosessitaloudellisista syistä ja sen arvioitiin olevan omiaan helpottamaan konkurssituomarin työtä saman konkurssimenettelyn kaikenpuolisessa arvioinnissa. Oikeuspaikkakysymystä harkittiin myös takaisinsaantilainsäädännön uudistamista valmisteltaessa. Tällöin katsottiin, että takaisinsaantikanteiden oikeuspaikka oli ratkaistava silmälläpitäen muitakin konkurssiin liittyviä juttuja kuin takaisinsaantikanteita. Asiaa ei pidetty niin kiireellisenä, että siitä olisi säädettävä ennen konkurssilainsäädännön muiden osin uudistamista (HE 102/1990 vp, s. 26).

Esitystä valmisteltaessa on päädytty siihen, että takaisinsaantikanteiden oikeuspaikkana tulisi vastaajan yleisen oikeuspaikan vaihtoehtona olla konkurssituomioistuin. Tähän ehdotukseen on päädytty lähinnä tarkoituksenmukaisuussyistä. Keskittämällä takaisinsaantiasiat konkurssituomioistuimeen voidaan edistää yhtenäistä ratkaisukäytäntöä ja saada aikaan kustannussäästöjä esimerkiksi silloin, kun konkurssipesä ajaa useita samantyyppisiä kanteita, joissa on ratkaistavana samoja oikeuskysymyksiä ja joissa myös näyttö on sama. Asiat voidaan ratkaista samaan aikaan ja muutoksenhakukin ohjautuu samaan hovioikeuteen. Asioiden käsittelyllä samassa tuomioistuimessa voidaan myös säästää kustannuksia, kun samaa henkilötodistelua ja muuta näyttöä ei tarvitse esittää useaan otteeseen. Myös todistajina kuultavat henkilöt ovat usein samalta paikkakunnalta kuin velallinen. Vastaajille konkurssiasian oikeuspaikka ei ole myöskään yllättävä, sillä tässä tuomioistuimessa vastaajat joutuisivat yleensä nostamaan velallista vastaan suorituskanteen saatavastaan. Konkurssipesän kustannusten kannalta merkitystä on luonnollisesti sillä, että pesänhoitaja ei joudu matkustamaan eri tuomioistuimiin. Toisaalta matkakustannuksia aiheutuu tällöin yleensä vastaajille.

Konkurssituomioistuinta ei kuitenkaan esitetä yksinomaiseksi oikeuspaikaksi vaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun oikeuspaikkasäännökset ovat *2 momentin* mukaan edelleen sovellettavissa ja kantajan, siis tavallisesti konkurssipesän valittavissa.

Konkurssituomioistuimen vaihtoehtona säännöksessä viitataan oikeudenkäymiskaa-

ren 10 luvussa säädettyyn oikeuspaikkaan. Näin esimerkiksi kiinteistöä koskevan takaisinsaantikanteen vaihtoehtoisena oikeuspaikkana on kiinteistöä koskevien riitojen oikeuspaikka.

Pykälän *3 momenttiin* on tehty 1 momenttia vastaavat tarkistukset korvaamalla uskotut miehet ja toimitsijamiehet sanalla pesänhoitaja. Paikalletulopäivä on korvattu konkurssilaissa käytetyllä ilmaisulla valvontapäivä.

24 §. *Kanteen vireillepano.* Pykälän *2 momentissa* mainitaan pesänhoitaja uskotun miehen ja toimitsijamiehen sijasta.

25 §. *Jälkivalvonta*. Pykälään sisältyvät säännökset takaisinsaantivastaajan oikeudesta valvoa takaisinsaannin perusteella syntynyt saatavansa konkurssissa sekä oikeudesta vähentää jako-osuutensa palautettavasta määrästä. Pykälää ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että siinä viitataan konkurssilakiin, johon sisältyvät säännökset takaisinsaantivastaajan asemasta. Säännökset koskevat saatavan valvontaa ja takaisinsaantivastaajalle tulevan jako-osuuden vähentämistä palautettavasta määrästä (12 luvun 16 §:n 2 momentti, 13 luvun 16 §:n 2 momentti ja 18 luvun 8 §).

Voimaantulosäännös. Säännöksessä on tavanomainen säännös lain voimaantuloajasta. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin ehdotettu konkurssilaki.

1.3. Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä

4 §. *Elatusavun etuoikeus.* Nykyisestä poiketen ehdotetun konkurssilain 5 luvun 1 §:n mukaan velallisen konkurssin alkamisen jälkeen ansaitsema tulo tai hänen saamansa muu omaisuus ei kuulu konkurssipesään ja näitä varoja voidaan ulosmitata konkurssin alettuakin. Tämän vuoksi pykälää on tarkistettu poistamalla siitä maininta konkurssin alkamisen jälkeen erääntyvän elatusapusaatavan ja kunnan takautumissaatavan etuoikeudesta.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki. Jos konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa, sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.4. Laki konkurssipesien hallinnon valvonnasta

1 § Pykälän *2 momentissa* säädetään konkurssiasiamiehen tehtävistä. Momentin 5 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi konkurssipesien julkisselvityksestä huolehtiminen. Tällöin nykyinen 5 kohta siirtyy 6 kohdaksi.

Pykälän *4 momentissa* oleva viittaussäännös on tarkistettu. Konkurssisäännön sijasta siinä viitataan konkurssilain velallisselvitystä koskevaan säännökseen.

3 §. Pykälän *1 momenttia* on tarkistettu korvaamalla väliaikainen pesänhoitaja, uskottu mies ja toimitsijamies sanalla pesänhoitaja.

Pykälään ei tulisi enää mainintaa valvojasta, koska konkurssilain nojalla erityistä valvojaa ei konkurssipesään enää voitaisi määrätä.

5 §. Pykälän *2 momentin* nojalla erityistarkastus maksetaan valtion varoista ja konkurssipesä voidaan velvoittaa maksamaan aiheutuneet kustannukset takaisin valtiolle. Takaisinmaksuvelvollisuudesta päättämiseksi momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, joka velvoittaisi pesänhoitajan toimittamaan konkurssiasiamiehelle selvityksen niistä toimenpiteistä, joihin konkurssipesä on tarkastuksen johdosta ryhtynyt sekä varoista, jotka tarkastuksen perusteella on kertynyt pesään. Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu, että selvitys annetaan viivytyksettä sen jälkeen, kun on tiedossa, kuinka paljon pesään on saatu varoja tarkastuksen perusteella. Viimeistään selvitys on annettava ennen kuin lopputilitys voidaan käsitellä velkojainkokouksessa. Jos osoittautuu, että tarkastus on ollut konkurssipesän kannalta tarpeellinen, konkurssiasiamies voi velvoittaa konkurssipesän maksamaan siitä aiheutuneet kustannukset takaisin valtiolle.

Konkurssipesässä ei aina ole varoja kaikkien tarkastuskustannusten maksamiseen tai tarkastus on voinut olla konkurssipesän kannalta vain osittain tarpeellinen. Tällöin on perusteltua, että konkurssipesä voidaan velvoittaa maksamaan tarkastuskustannukset takaisin vain osaksi. Tästä vaihtoehdosta lakiin ehdotetaan otettavaksi selvyyden vuoksi nimenomainen säännös.

6 §. Ehdotetussa konkurssilaissa on uusi

toimielin velkojatoimikunta (14 luvun 12 §), joka neuvoa-antavana elimenä avustaa pesänhoitajaa, valvoo pesänhoitajan toimintaa sekä suorittaa ne tehtävät, jotka velkojainkokous on sille antanut. Velkojatoimikunnalla on ehdotuksessa nimenomaisesti mainituissa tilanteissa päätösvaltaa (14 luvun 9 §). Nykyisin konkurssiasiamiehellä on oikeus osallistua velkojainkokouksiin. Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan täydennettäväksi niin, että konkurssiasiamiehellä on vastaava osallistumisoikeus myös velkojatoimikunnan kokouksiin.

Ehdotetun konkurssilain mukaan velkojatoimikunnalla ja velkojilla on tietyin edellytyksin oikeus saada velkojainkokous kutsutuksi koolle (15 luvun 6 §). Pesänhoitaja voi joskus vastustaa kokouksen koollekutsumista, jos siellä tultaisiin käsittelemään pesänhoitajan kannalta kielteistä asiaa. Sen vuoksi on tarpeen säätää, että konkurssiasiamies voi velvoittaa pesänhoitajan kutsumaan velkojainkokouksen koolle. Esimerkiksi silloin kun asia on kiireellinen, kokous on voitava kutsua koolle ilman pesänhoitajan myötävaikutusta. Siksi konkurssiasiamies voisikin erityisestä syystä itse kutsua kokouksen koolle. Säännös ehdotetaan otettavaksi pykälän *2 momentiksi*. Muutoksen johdosta nykyinen 2 momentti siirtyy *3 momentiksi*.

7 §. Pykälän *2 momenttiin* sisältyvät viittaukset konkurssisääntöön on korvattu viittauksilla konkurssilakiin.

Tuomioistuin voi *3 momentin* nojalla konkurssiasiamiehen hakemuksesta alentaa velkojien pesänhoitajalle määräämää palkkiota, jos pesänhoitaja on olennaisesti laiminlyönyt hänelle kuuluvia tehtäviä tai velvollisuuksia taikka jos palkkio selvästi ylittää sen, mitä voidaan pitää kohtuullisena. Konkurssiasiamiehen on tehtävä vaatimus 30 päivän kuluessa siitä, kun velkojat ovat päättäneet palkkiosta. Tämä määräaika on osoittautunut ongelmalliseksi. Konkurssiasiamies saa tiedon velkojainkokouksen päätöksestä säännönmukaisesti konkurssiasiamiehelle toimitettavasta pöytäkirjasta. Pöytäkirjan valmistuminen ja toimittaminen konkurssiasiamiehelle voi kestää niin kauan, että 30 päivän määräaika hakemuksen tekemiselle on ehtinyt kulua umpeen ennen kuin konkurssiasiamies saa tiedon velkojien päätöksestä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että määräaika laskettaisiin siitä, kun velkojainkokouksen pöytäkirja tai muu päätöksen sisältävä asiakirja on saapunut konkurssiasiamiehen toimistoon.

8 §. Pykälän *1 momentin* nojalla konkurssiasiamiehellä on oikeus saada konkurssipesän asiakirjat tarkastettavakseen myös silloin, kun konkurssi raukeaa varojen puuttumisen vuoksi. Konkurssilain 10 luvun 1 §:n nojalla konkurssi voidaan määrätyin edellytyksin määrätä raukeamaan myös, vaikka pesässä on varoja. Jotta asiasta ei aiheutuisi epäselvyyttä, pykälän sanamuotoa on tarkistettu.

13 §. Pykälässä säädetään tehtävistä, joita konkurssiasiamies voi antaa alaisensa virkamiehen tai muun henkilön suoritettavaksi. Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan lisättäväksi se, että konkurssiasiamiehen alainen virkamies voidaan määrätä julkisselvittäjäksi.

15 a §. Ehdotetun konkurssilain mukaan konkurssiasiamies päättäisi siitä, miltä osin julkisselvityksestä aiheutuvat konkurssimenettelyn kustannukset maksetaan valtion varoista. Lakiin lisättäväksi ehdotetussa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, miten julkisselvittäjä voi saattaa konkurssiasiamiehen päätöksen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Säännös koskee julkisselvittäjänä toiminutta konkurssiasiamiehen toimiston ulkopuolista henkilöä. Konkurssiasiamiehen alaisen virkamiehen osalta julkisselvitys tehdään virkatyönä.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän *1 momentin* mukaan laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin ehdotettu konkurssilaki.

Lain tullessa voimaan voi olla vielä konkurssipesiä, joihin on määrätty konkurssisäännön 52 §:n 2 momentin nojalla valvoja. Tämän vuoksi 2 momentissa on tarpeen säätää, että aikaisempaa lakia sovelletaan siltä osin kuin siinä säädetään valvojasta.

Säännöksen *3 momentin* mukaan 5 §:n 2 momenttia sovellettaisiin, jos erityistarkastus on lain voimaantullessa kesken.

Säännöksen *4 momentin* mukaan 7 §:n 2 momentin säännöstä ei sovelleta, jos velkojat ovat päättäneet pesänhoitajan palkkiosta ennen lain voimaantuloa. Näissä tapauksissa konkurssiasiamiehen olisi edelleenkin tehtävä palkkion alentamista koskeva vaatimuksensa tuomioistuimelle määräajassa, joka

laskettaisiin päätöksen tekemisestä.

1.5. Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kesken Kööpenhaminassa 7.11.1933 tehty, konkurssia koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta annettu laki

3 §. Pykälässä viitataan riitautuksen käsittelyä koskeneeseen konkurssisäännön 96 §:ään sellaisena kuin se on laissa 31/1968. Säännökset riitautuksesta ja sen käsittelystä sisältyvät konkurssilain 12 lukuun ja, jos riitautus käsitellään eri oikeudenkäynnissä, velkoja saa asiasta tuomioistuimelta tiedon. Tämän vuoksi pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.6. Ulosottolaki

96 a §. *Konkurssin vaikutus ulosottoasian vireilläoloon.* Ulosottolain 3 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 96 a §, jossa säädettäisiin konkurssin vaikutuksesta maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläoloon. Ehdotus liittyy konkurssilain 3 luvun 11 §:ään, jonka mukaan konkurssin oikeusvaikutusten lakatessa ulosottomiehelle on varattava tilaisuus velallisen omaisuuden ulosmittaukseen. Maksuvelvoitetta koskevat konkurssin alkaessa vireillä olevat ulosottoasiat pysyisivät ehdotuksen mukaan vireillä enintään kuuden kuukauden ajan. Jos konkurssi sitä ennen peruuntuu, raukeaa tai muuten lakkaa, täytäntöönpanoa voitaisiin jatkaa. Säännös turvaa velkojien asemaa tilanteessa, jossa velalliselle jää konkurssin lakkaamisen jälkeen ulosmitattavaa omaisuutta. Omaisuus pysyy katkeamattomasti vallintarajoitusten alaisena eikä velkojan ole tarpeen tehdä uutta ulosottohakemusta. Säännöksen estämättä voidaan täytäntöönpanoa jatkaa panttivelkojan vaatimuksesta, jollei sille ole konkurssilaista johtuvaa estettä.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.7. Passilaki

9 §. *Passin antamisen esteet.* Pykälää ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että siinä viitataan maastapoistumiskiellon osalta konkurssilain asianomaisiin säännöksiin (4 luvun 8 ja 9 §).

16 §. *Passin poisottamisen edellytykset.* Pykälän viittaussäännöstä on konkurssin osalta tarkistettu niin, että siinä viitataan konkurssilain asianomaiseen säännökseen (4 luvun 8 §).

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.8. Kauppakaari

10 luku. **Pantista**

2 §. Pykälän *4 momentissa* oleva viittaus on konkurssisääntöön on korjattu viittaukseksi konkurssilakiin.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.9. Varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annettu laki

23 §. Nykyisen lain mukaan valtuutetun valtuuttajan konkurssin alkamisen jälkeen tekemä oikeustoimi ei sido konkurssipesää. Periaate on sama, jota nykyisin sovelletaan myös velallisen itsensä tekemiin oikeustoimiin. Tähän on velallisen osalta ehdotettu muutoksia, joista säännökset sisältyvät konkurssilakiehdotuksen 3 luvun 2 §:ään. Tämän vuoksi pykälää ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että valtuuttajan tekemän oikeustoimen sitovuus konkurssipesään nähden määräytyy samoin perustein kuin jos oikeustoimen olisi tehnyt velallinen itse.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

Lakia ei sovellettaisi, jos konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa. Vastaavasti määräytyy konkurssilain 3 luvun 2 §:n säännösten voimaantulo, johon tässä tarkoitettu muutos perustuu.

1.10. Takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annettu laki

17 §. *Velallisen vapauttaminen vastuusta.* Konkurssilain 21 luvun mukaan konkurssissa on mahdollista tehdä sovinto. Tällainen sovinto rinnastuu velkajärjestelyyn, joka voidaan tehdä yrityksen saneerauksessa tai yksityishenkilön velkajärjestelyssä. Velallisen maksuvelvollisuuden alentaminen tai muu päävelan ehtojen muuttaminen ei vaikuta velkojan oikeuteen periä velkaa takaajalta. Tästä on pykälään otettu selventävä säännös, johon nyt ehdotetaan lisättäväksi konkurssissa vahvistettu sovinto.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.11. Autokiinnityslaki

15 §. Pykälän *2 momenttia* muutettaisiin niin, että samoin kuin muissa vastaavissa tapauksissa ilmoituksen konkurssin alkamisesta tekisi tuomioistuimen asemasta pesänhoitaja.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.12. Laki elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine

1 §. Pykälän *2 momentissa* oleva viittaus konkurssisääntöön on korjattu viittaukseksi konkurssilakiin.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.13. Kaupparekisterilaki

19 §. Pykälä koskee muun muassa kaupparekisteriin tehtäviä ilmoituksia konkurssista. Pykälää on tarkistettu niin, että siinä käytetään konkurssilakiin sisältyviä ilmaisuja.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.14. Kiinnitysluottopankkilaki

17 §. *Kiinteistö- ja julkisyhteisövakuudellisten joukkovelkakirjalainojen asema kiinnitysluottopankinselvitystilassa ja konkurssissa*. Pykälään sisältyvä viittaus konkurssisääntöön on korvattu viittaamalla konkurssilain vastaavaan säännökseen (11 luvun 16 §).

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.15. Laki yrityksen saneerauksesta

8 §. *Selvittäjä*. Konkurssilain 8 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan tuomioistuimen olisi annettava pesänhoitajalle todistus, joka osoittaa, että hänet on määrätty tehtävään. Vastaavanlainen todistus on tarkoituksenmukaista antaa myös yrityksen saneerausmenettelyssä ja pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi *4 momentti*, jonka nojalla tuomioistuimen olisi annettava todistus selvittäjälle. Tämä on tarpeen erityisesti siksi, että selvittäjä voi osoittaa näin kelpoisuutensa muussa EU:n jäsenvaltiossa. Tarkoitus on, että oikeusministeriö vahvistaisi, kuten konkurssissakin, todistuksen kaavan ja että kaava laadittaisiin yleisimmillä kansainvälisessä kaupassa käytettävillä kielillä. Kaavaan voidaan sisällyttää myös yleisiä tietoja yrityksen saneerausmenettelystä ja selvittäjän toimivallasta.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.16. Laki eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista

3 §. *Nettoutus konkurssissa.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *3 momentti*, jonka mukaan maksujärjestelmään tai arvopaperi- tai valuuttakaupan selvitykseen liittyvät vakuudet voidaan aina realisoida myös konkurssitilanteissa. Konkurssilain 17 luvun säännökset eivät rajoittaisi panttivelkojan oikeuksia, jos vakuus on annettu vakuudellisen selvityssopimuksen mukaisesti.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi selvityksen lopullisuudesta maksujärjes-

telmissä ja arvopapereiden selvitysjärjestelmissä (98/26/EY) edellyttää, etteivät maksukyvyttömyysmenettelyt estä järjestelmiin liittyvien vakuuksien toteuttamista. Nykyisen lain mukaan vakuudet voidaankin välittömästi realisoida esimerkiksi yrityssaneeraukseen liittyvien perintäkieltojen estämättä. Keskuspankkitoimintojen yhteydessä annettavat vakuudet voidaan niin ikään toteuttaa vakuudenantajan maksukyvyttömyysmenettelyssä. On selvää, etteivät myöskään konkurssissa mahdolliset realisointirajoitukset saa estää tai hidastaa vakuuksien käyttöä.

Vakuudellisella selvityssopimuksella tarkoitetaan maksujärjestelmän tai arvopapereiden selvitysjärjestelmän sääntöjä, joiden mukaan selvitysosapuolen on annettava vakuuksia selvitykseen liittyvien velvoitteidensa täyttämisestä. Vakuudellinen selvityssopimus voi liittyä myös muuhun arvopaperikaupan nettouttavaan menettelyyn. Vakuuden laatua ei ole laissa määrätty, mutta käytännössä vakuuksina käytetään yleensä arvopapereita tai rahaa.

Ehdotuksen mukaan vakuusvelkojaa ei edellä tarkoitetuissa tapauksissa koske konkurssilain 17 luvun 11 §:ssä säädetty velvollisuus saatavan tai myynnin ilmoittamisesta, eikä konkurssipesä voi esimerkiksi 17 luvun 13 §:n nojalla kieltää myyntiä.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.17. Palkkaturvalaki

7 §. *Valvontavelvollisuus*. Pykälän *1 momenttiin* sisältyvä viittaus konkurssisääntöön on korvattu viittaamalla konkurssilakiin.

11 §. *Toimivaltainen viranomainen.* Pykälän *1 momenttiin* sisältyvä viittaus konkurssisääntöön on korvattu viittaamalla konkurssilakiin.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

1.18. Merimiesten palkkaturvalaki

6 §. Pykälän *1 momentissa* viitataan konkurssivalvonnan osalta konkurssisäännön asianomaiseen pykälään. Momenttia on tältä osin tarkistettu viittaamatta konkurssilakiin.

Voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samaan aikaan kuin konkurssilaki.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun konkurssilain useissa säännöksissä annettaisiin asiakohtaisia asetuksenantovaltuuksia. Oikeusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä vangitun asiakirjojen toimittamisesta (4 luvun 11 §:n 6 momentti), asiakirjojen säilytyksestä (19 luvun 8 §) sekä konkurssiasioista julkaistavien kuulutusten sisällöstä (22 luvun 1 §:n 3 momentti, 3 §:n 2 momentti ja 4 §:n 2 momentti) ja erinäisistä ilmoituksista (22 luvun 2 §:n 2 momentti ja 4 §:n 3 momentti).

Konkurssilain voimaantulon vuoksi on konkurssipesien hallinnon valvonnasta annettua asetusta tarkistettava muun muassa lisäämällä asetukseen säännöksiä pesänhoitajan konkurssiasiamiehelle toimitettavista asiakirjoista.

3. Voimaantulo

Esitys liittyy vuoden 2004 talousarvioesitykseen. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

4. Säätämisjärjestys

Esityksen 1. lakiehdotuksen (konkurssilaki) voimaantulo- ja siirtymäsäännösten mukaan lakia sovellettaisiin pääosin vain, jos konkurssi on alkanut lain voimaantulon jälkeen. Eräiltä osin lakiin sisältyy säännöksiä, joita on valtiosääntöoikeudellisesti syytä arvioida perustuslain henkilökohtaisen vapauden (7 §:n 3 momentti) liikkumisvapauden (9 §), luottamuksellisen viestin suojan (10 §), omaisuudensuojan (15 §) ja elinkeinovapauden (18 §:n 1 momentti) kannalta. Osaksi näillä säännöksillä olisi myös taannehtivia vaikutuksia.

Henkilökohtainen vapaus. Konkurssissa velallinen menettää määräämisvaltansa omaisuuteensa ja omaisuus siirtyy konkurs-

sipesän hallintaan. Omaisuus muutetaan rahaksi ja varat käytetään velallisen velkojen suoritukseksi. Tätä tarkoitusta varten konkurssipesän on saatava riittävät tiedot kaikesta pesään kuuluvasta omaisuudesta. Velallisen myötävaikutus pesän selvittämiseksi ja velkojien edun turvaamiseksi on yleensä välttämätöntä. Lakiehdotuksen 4 luvun 5 §:ssä on säännökset velallisen myötävaikutusvelvollisuuden sisällöstä.

Velallisen varoista ja veloista laaditaan konkurssissa pesäluettelo (9 luvun 1 §). Velallisen on vahvistettava pesäluettelo oikeaksi joko allekirjoituksellaan tai tuomioistuimessa valan tai vakuutuksen nojalla (4 luvun 6 §). Nykyisin pesäluettelo on aina vahvistettava tuomioistuimessa.

Velalliset eivät aina toimi yhteistyössä pesänhoitajan kanssa. Myötävaikutusvelvollisuutensa rikkova velallinen voi aiheuttaa velkojilleen tuntuviakin vahinkoja omaisuuttaan salaamalla tai viivyttämällä sen saamista konkurssitäytäntöönpanon piiriin. Velkojien kannalta on tärkeää, että konkurssimenettely kestää mahdollisimman lyhyen ajan ja että velkojat eivät joudu odottamaan jako-osuuksiaan pitkään. Myös harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuminen edellyttää, että konkurssissa on tarvittaessa käytettävissä velallista vastaan tehokkaita pakkokeinoja. Säännökset pakkokeinoista sisältyvät 4 luvun 11 §:ään. Nykyisin (konkurssisäännön 18 §:n 1 momentti) niskoitteleva velallinen on määrättävä vankeuteen, kunnes hän täyttää velvollisuutensa. Jos velallinen jatkaa niskoittelua oltuaan siitä kaksi kuukautta vangittuna, hänet on tuomittava konkurssivelallisen niskoittelusta vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Konkurssiin asetettu velallinen tai velallisyrityksen edustaja voitaisiin, kuten nykyisinkin, määrätä niin sanottuun painostusvankeuteen, jos hän ei täytä laissa asetettua tiedonanto- ja myötävaikutusvelvollisuuttaan, kieltäytyy vahvistamasta pesäluetteloa oikeaksi tai antamasta tietoja pesäluetteloa varten. Vankeuteen määräämisestä päättää pesänhoitajan vaatimuksesta tuomioistuin. Painostusvankeuteen nähden ensisijaisia pakkokeinoja olisivat kuitenkin uhkasakon asettaminen ja tuomitseminen. Uhkasakkoa asettamatta tai sitä tuomitsemattakin velallinen voitaisiin määrätä vankeuteen, jos on ilmeistä, että velallinen niskoittelee uhkasakosta huolimatta. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi, kun velallinen on konkurssihakemuksesta tiedon saatuaan poistunut maasta tai pysyttelee muuten tavoittamattomissa.

Pakkokeinoihin voidaan turvautua, jotta niskoitteleva velallinen saadaan täyttämään velvoitteensa. Mikä tahansa velvoitteen laiminlyönti ei kuitenkaan ole riittävä. Lakiehdotuksessa viitataan ensinnäkin 5 §:ssä säädettyihin myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuuksiin. Tämän lainkohdan mukaan velallisen tulee erityisesti huolehtia siitä, että pesänhoitaja saa pesään kuuluvan omaisuuden ja velallisen käyttämät toimitilat hallintaansa sekä pääsyn velallisen tietojärjestelmiin. Lisäksi velallisen tulee antaa pesänhoitajalle pesäluettelon laatimista varten tarpeelliset tiedot konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta ja konkurssisaatavista sekä antaa pesänhoitajalle muut tämän tehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Velallisen on myös ilmoitettava pesänhoitajalle yhteystietonsa ja oltava tarvittaessa pesänhoitajan tavoitettavissa sekä saavuttava pesänhoitajan pyynnöstä pesänhoitajan tai velallisen toimitiloihin velvollisuutensa täyttämiseksi. Jotta näiden myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuuksien laiminlyöminen voi johtaa painostuskeinojen käyttämiseen, laiminlyönnin tulee olla sellainen, että pesänhoitaja ei kykene hoitamaan tehtäviään. Pakkokeinoihin voidaan myös turvautua, jos velallinen kieltäytyy vannomasta pesäluetteloa oikeaksi tai antamasta tietoja pesäluettelon laatimista varten. Laiminlyönnin sisältö on aina tuomioistuimen päätöksessä yksilöitävä, joten velallisella on tieto siitä, mitä hänen on tehtävä vapautuakseen painostusvankeudesta.

Vankeuden enimmäiskesto on kuusi kuukautta, mutta asia on otettava tuomioistuimessa käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua siitä, kun hän on ilmoittanut luopuvansa niskoittelusta. Jos juhlapyhien vuoksi on tarpeen, asia voidaan käsitellä päivystävässä käräjäoikeudessa (7 luvun 3 §:n 3 momentti). Velallinen on määrättävä heti päästettäväksi vapaaksi, jos edellytyksiä vangittuna pitämiseen ei ole.

Vangitsemispäätöksestä ei saa valittaa. Velallinen saa kuitenkin ilman määräaikaa kan-

nella päätöksestä. Velalliselle voidaan näin turvata tilaisuus saada käräjäoikeuden päätös painostusvankeuden aikana heti ylemmän tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tältä osin ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia.

Konkurssivelallinen voidaan määrätä painostusvankeuteen myös useiden muiden maiden lainsäädännön mukaan. Tällaisia säännöksiä sisältyy muun muassa Ruotsin, Norjan, Tanskan, Saksan ja Itävallan lainsäädäntöön.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklassa on määräykset oikeudesta vapauteen ja turvallisuuteen. Sen mukaan keneltäkään ei saa riistää vapautta, paitsi artiklassa määritellyissä tapauksissa ja lain määräämässä järjestyksessä. Yhtenä vapauden menetyksen perusteena artiklan mukaan on se, että henkilö pidätetään tai vangitaan lain nojalla, koska hän ei ole noudattanut tuomioistuimen laillista määräystä, tai jonkin lakimääräisen velvoitteen täyttämisen turvaamiseksi (b alakohta). Lisäksi artiklassa määrätään vapauden riiston kohteen asemasta menettelyssä, oikeudesta saada vapauden menetyksen laillisuus tutkittavaksi sekä vahingonkorvausoikeudesta, jos vapaus on riistetty sopimuksen vastaisesti. Painostusvankeutta koskevien säännösten voidaan katsoa täyttävän ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan edellytykset. Kyse on laissa säädetystä painostuskeinosta, josta päättää tuomioistuin. Edellytykset, joiden nojalla painostusvankeus voidaan määrätä, liittyvät sellaisiin laissa velalliselle säädettyihin velvollisuuksiin, joiden täyttäminen on välttämätöntä konkurssin tarkoituksen toteuttamiseksi. Artikla edellyttää myös, että vapaudenriiston kohteeksi joutuneelle ilmoitetaan viipymättä vapaudenriiston perusteista. Jos velallinen on ollut asian käsittelyssä läsnä, hän saa painostusvankeuden perusteista tiedon heti. Jos poissaoleva on määrätty vangittavaksi, laissa olevan nimenomaisen säännöksen nojalla poliisimiehen on kiinnioton yhteydessä ilmoitettava velalliselle siitä, että asian käsittelyä jatketaan, jos velallinen luopuu niskoittelusta.

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuin. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus tulee voida saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Ehdotettu sääntely vastaa näitä periaatteita. Erityisesti on huomattava, että velallinen vapautuu vankeudesta täytettyään lakiin perustuvat velvollisuutensa.

Liikkumisvapaus. Konkurssi voi merkitä velalliselle rajoituksia hänen liikkumisvapauteensa sen vuoksi, että velallinen voidaan määrätä maastapoistumiskieltoon (4 luvun 8—10 §). Kieltoon määrätylle ei voida antaa passia ja hän on velvollinen luovuttamaan passinsa kiellon ajaksi poliisille (passilain 9 ja 16 §). Rajoitukset voisivat ehdotettujen säännösten perusteella olla voimassa enintään siihen asti, kun velallinen on allekirjoituksellaan vahvistanut pesäluettelon oikeaksi. Pesäluettelon allekirjoittamisen sijasta pesänhoitaja voi vaatia, että velallisen on vahvistettava pesäluettelo tuomioistuimessa oikeaksi valallaan tai vakuutuksellaan. Jos tällainen esitys on tehty, tuomioistuin voi samalla määrätä velallisen maastapoistumiskieltoon. Maastapoistumiskieltoa, passin antamiskieltoa ja passin luovutusvelvollisuutta koskeva sääntely vastaa voimassa olevaa lakia. Kun velallinen on yritys, liikkumisvapauden rajoituksia voidaan asettaa muun muassa velallisyrityksen toimitusjohtajalle tai muulle lakisääteiselle edustajalle (4 luvun 12 §).

Perustuslain 9 §:n mukaan jokaisella on oikeus lähteä maasta. Tämän oikeuden rajoittaminen on mahdollista lailla oikeudenkäynnin varmistamiseksi. Sanalla oikeudenkäynti ei viitata tässä yksinomaan rikossyytteen käsittelyyn, joskin se on tältä osin ollut lailla säädettävien rajoitusten lähtökohtana (HE 309/1993 vp, s. 51). Konkurssimenettely on oikeudenkäyntiä, joka tuomioistuimessa päättyy jakoluettelon vahvistamiseen (13 luvun 14 §). Tätä ennen konkurssi voi päättyä, jos tuomioistuin määrää konkurssin raukeamaan (10 luvun 1 §). Jos konkurssi jatkuu julkisselvityksenä (11 luku), tuomioistuinmenettely jatkuu vain, jos julkisselvityksessä laaditaan jakoluettelo. Kaikissa näissä tapauksissa edellytetään, että konkurssissa on laadittu pesäluettelo. Konkurssivelallinen on velvollinen myötävaikuttamaan pesän selvittämiseen ja pesäluettelon laatimiseen (4 lu-

vun 5 §). Pesäluetteloa tarvitaan sen selvittämiseksi, voidaanko konkurssia jatkaa ja konkurssisaatavat hyväksyä. Pesäluettelon avulla voidaan selvittää myös mahdollisia takaisinsaantiperusteita sekä väärinkäytöksiä. Velallisen tai velallisyhteisön edustajan liikkumisvapauden rajoittamisella pyritäänkin oikeudenkäyntiedellytysten varmistamiseen niin, että tuomioistuin voi päättää muun muassa konkurssin jatkamisesta ja jakoluettelon vahvistamisesta. Pesäluetteloon merkittävät tiedot velallisen varoista ja veloista ovat välttämättömät konkurssin tarkoituksen toteuttamiseksi.

Maastapoistumiskiellon määrääminen kytkeytyy oikeudenkäyntiin ja on välttämätön keino turvata konkurssin tarkoituksen toteutuminen. Sen vuoksi ehdotetun sääntelyn voidaan katsoa vastaavan perustuslain 9 §:ssä säädettyjä perusteita.

Luottamuksellisen viestin suoja. Lakiehdotuksen 4 luvun 4 §:ssä on velalliselle tulleita viestejä ja muita lähetyksiä koskevat säännökset. Pesänhoitajalla olisi oikeus ottaa haltuunsa ja avata velalliselle tulleet kirjelähetykset ja muut viestit sekä paketit. Velallisen suostumusta haltuunottoon ja avaamiseen ei tarvittaisi. Pesänhoitajan pyynnöstä postiyrityksen tulisi luovuttaa velalliselle osoitetut lähetykset pesänhoitajalle. Ehdotuksella turvataan myös lähettäjän intressiä: lähettäjän tahto on, että lähetykset toimitetaan sille, joka liiketoimintaa harjoittaa tai muuten hallinnoi yritystä. Pesänhoitajalla ei olisi oikeutta ottaa haltuunsa eikä avata lähetyksiä, jos lähettäjän nimen, lähetyksessä olevan osoituksen tai muun lähetyksessä olevan seikan perusteella on syytä olettaa, ettei lähetys liity velallisen taloudelliseen toimintaan tai konkurssipesän selvittämiseen. Ulkopuolelle jäisivät siis velallisen ja muiden henkilöiden henkilökohtaiset kirjeet ja muut lähetykset. Lähtökohtana on, että lähetysten liittyminen liiketoimintaan arvioitaisiin niiden ulkoisten tunnusmerkkien perusteella.

Sääntely perustuu siihen, että velallisella ei enää konkurssin alettua ole oikeutta määrätä konkurssipesään kuuluvasta omaisuudestaan. Kaikki velallisen varallisuusarvoiset oikeudet kuuluvat konkurssipesään. Omaisuutta ovat esimerkiksi saamis- ja immateriaalioikeudet, asiakirjat sekä erilaiset rekisterit ja tiedostot. Määräysvallan menetyksellä ja sen siirtymisellä konkurssipesälle pyritään varmistamaan, ettei velallinen voi konkurssin jälkeisillä toimillaan vahingoittaa velkojien etuja. Kirjanpitoaineiston samoin kuin muiden velallisen liiketoimintaan liittyvien asiakirjojen haltuunotto on välttämätöntä myös pesän omaisuuden ja vastuiden selvittämiseksi. Pesänhoitajan oikeus tutustua konkurssin alkamisen jälkeenkin saapuneisiin asiakirjoihin ja viesteihin on siten pesän selvittämisen, omaisuuden hoidon ja pesän hallinnoinnin kannalta on välttämätöntä. Näin turvataan konkurssin tarkoituksen toteuttamista eli velallisen omaisuuden käyttämistä velallisen velkojen maksuun.

Luottamuksellisen viestin salaisuus on perustuslain turvaama oikeus (10 §:n 2 momentti). Perustuslaki turvaa jokaisen oikeuden luottamukselliseen viestintään ilman, että ulkopuoliset saavat oikeudettomasti tiedon hänen lähettämiensä tai hänelle osoitettujen luottamuksellisten viestien sisällöstä. Toiselle osoitetun kirjeen tai muun viestin oikeudeton avaaminen on viestintäsalaisuuden rikkomisena rangaistava teko (rikoslain 38 luvun 3 §). Säännökset merkitsevät muun muassa suojaa kirjeiden ja muiden suljettujen viestien avaamista ja hävittämistä vastaan. Näiden syiden vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset, jotka turvaavat velallisen ja sivullisen henkilökohtaisten viestien ja muiden lähetysten suojan. Näitä pesänhoitajalla ei ole oikeutta ottaa haltuunsa eikä siis myöskään avata.

Omaisuudensuoja. Ehdotuksen 3 luvun 8 §:ään ja 5 luvun 7—10 §:ään sisältyy sopimussuhteita koskevia säännöksiä. Siirtymäsäännöksen 1 momentin mukaan ehdotettua lakia sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin, jos konkurssi on alkanut lain voimaantulon jälkeen. Lain 17 luvun panttivelkojaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös silloin, kun panttaussitoumus on tehty ennen lain voimaantuloa (siirtymäsäännöksen 10 momentti). Säännöksiä, joiden nojalla voitaisiin rajoittaa panttivelkojan oikeutta muuttaa panttiomaisuus rahaksi (17 luvun 11 ja 13—15 §), sovellettaisiin kuitenkin vasta, kun lain voimaantulosta on kulunut kuusi kuukautta.

Perustuslaissa turvatun omaisuuden suojan

on vakiintuneesti katsottu suojaavan myös sopimussuhteiden pysyvyyttä ja siten sopimussuhteen kummankin osapuolen varallisuusarvoisia etuja. Voimassa oleviin sopimussuhteisiin ei voida perusteettomasti puuttua tavallisella lailla. Tällaiseen taannehtivana pidettyyn puuttumiseen on perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä suhtauduttu hallitusmuodon omaisuudensuojasäännöksestä johtuvista syistä kielteisesti, joskaan sopimussuhteen koskemattomuus ei ole muodostunut ehdottomaksi (esimerkiksi PeVL 28/1994 vp ja PeVL 27/1996 vp sekä PeVL 29/1998 vp, PeVL 33/1998 vp, PeVL 34/1998 vp). Omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä on perustuslakivaliokunnan uusimmassa käytännössä arvioitu perusoikeuksien yleisten rajoitusten kannalta PeVL 5/2002 vp, 45/2002 vp, 63/2002 vp ja 1/2003 vp). Taannehtivuuskiellon suojaama sopimussuhteiden pysyvyys ei siten ole ehdoton periaate.

Perustuslakivaliokunnan uudemman lausuntokäytännön mukaan jotakin perusoikeutta rajoittavan tai siihen puuttuvan sääntelyn tulee olla perusteiltaan hyväksyttävää ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa sekä välttämätöntä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Lisäksi on otettava huomioon sääntelyn oikeasuhtaisuutta koskevat vaatimukset siten, että perusoikeuteen puuttuminen ei saa johtaa yksilön kannalta kohtuuttomiin lopputuloksiin.

Ehdotuksen 3 luvun 8 §:n säännös konkurssipesän oikeudesta sitoutua velallisen sopimukseen selventää nykyisin epäselvää oikeustilaa. Jos konkurssipesä sitoutuu velallisen keskeneräiseen sopimukseen ja asettaa sopimuksen täyttämisestä hyväksyttävän vakuuden, sopimusta ei saa purkaa. Sopimuksen henkilökohtaisen luonteen tai muun erityisen syyn vuoksi konkurssipesän vastapuoli voisi kuitenkin purkaa sopimuksen. Perustuslakivaliokunnan aiemmassa tulkintakäytännössä on katsottu, että lailla voidaan selventää ja täydentää oikeussuhteita, kunhan aineelliseen oikeuteen ei tuoda olennaisesti uutta sisältöä (PeVL 28/1994 vp ja PeVL 37/1998 vp). Nykyistä oikeustilaa on käsitelty yksityiskohtaisissa perusteluissa. Ehdotus ei muuta ainakaan olennaisesti sopimusosapuolten sopimukseen perustuvia aineellisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Ehdotettu säännös konkurssin vaikutuksista keskeneräisiin sopimuksiin vastaa kauppalain 63 §:ää, jota on käytetty oikeusohjeena myös muissa sopimuksissa.

Ehdotuksen 5 luvun 6—9 §:n säännökset koskevat omaisuutta, joka on myyty konkurssivelalliselle omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdoin eikä velallinen ole täyttänyt sopimusta ennen konkurssin alkamista. Oikeuskäytännössä on katsottu, että irtaimen kaupassa oleva takaisinottoehto, jonka mukaan jo siirtynyt omistusoikeus palautuu ehdon mukaisesti luovuttajalle, sitoo sopimuksen osapuolia mutta ei ostajan konkurssivelkojia. Ehdotuksen 5 luvun 6 §:n mukaan takaisinottoehto sitoisi konkurssivelkojia samalla tavoin kuin omistuksenpidätysehto. Muutoksella halutaan selkeyttää oikeustila, koska usein on epäselvää kummasta ehdosta on kysymys, vaikka niillä on sama tarkoitus. Lain muutos saattaa aiheuttaa sen, että eräät ennen lain voimaantuloa tehdyissä sopimuksissa olevat sopimusehdot, jotka olisivat olleet tehottomia konkurssipesään nähden, tulisivat pesää sitoviksi. Lain voimaantulo ei siten vaikuta sopimusten sitovuuteen sopijaosapuolten välillä. Sen sijaan se voi vaikuttaa siihen, miten sopimus sitoo kolmatta osapuolta ja siis siihen, kuuluuko takaisinottoehdoin myyty omaisuus konkurssipesään. Koska säännös tulisi sovellettavaksi vain niissä konkursseissa, jotka alkavat lain voimaantulon jälkeen, sillä ei voida katsoa olevan taannehtivia vaikutuksia.

Ehdotuksen 5 luvun 9 §:ssä laajennetaan myyjän ja konkurssipesän oikeutta vaatia takaisinoton ja tilityksen toimittamista. Säännös on sillä tavoin täytäntöönpano-oikeudellinen, että se perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan voidaan omaisuuteen kohdistuvanakin saattaa pääsääntöisesti voimaan tavallisella lailla (PeVL 9/1998 vp). Säännös ei myöskään merkittävästi heikennä konkurssivelallisen vastapuolen asemaa, vaan palvelee konkurssin tarkoitusta saada varallisuussuhteet lopullisesti selvitetyiksi kohtuullisen ajan kuluessa.

Ehdotuksen mukaan panttivelkojalla on yleensä samanlainen oikeus pantin rahaksimuuttoon kuin nykyisinkin. Tämä merkitsee kiinteistön osalta sitä, että kiinteistöpantti-

velkoja on konkurssin estämättä ja sen aikana oikeutettu hakemaan erillistäytäntöönpanoa. Myös irtaimen omaisuuden panttivelkoja saa konkurssin estämättä myydä. Panttivelkojan oikeutta pantin rahaksimuuttoon voidaan ehdotuksen mukaan kuitenkin rajoittaa laissa tarkoin määrätyillä edellytyksillä. Säännösten avulla pyritään siihen, että omaisuus myydään konkurssipesän kannalta edullisimmalla tavalla ja että konkurssipesälle kustannuksia aiheuttavasta panttiomaisuudesta voidaan päästä eroon, vaikka panttivelkoja pysyisi passiivisena. Sääntely edistää osaltaan pesän nopeaa selvittämistä ja lisää etuoikeudettomien velkojien mahdollisuuksia saada jakoosuutta.

Konkurssipesä voi 17 luvun 12 §:n nojalla määrätä väliaikaisen panttiomaisuutta koskevan myyntikiellon. Kielto voitaisiin määrätä enintään kahdeksi kuukaudeksi ja vain yhden kerran. Kiellon avulla konkurssipesä saa hyväkseen tietynlaisen rauhoitusajan. Kiellon määräämisen edellytyksenä olisi, että konkurssipesällä on tarvetta selvittää panttivelkojan saatavaan tai panttioikeuteen mahdollisesti liittyvää epäselvyyttä tai harkita konkurssipesällä käytettävissä olevia keinoja panttiomaisuuden myymiseksi tai säilyttämiseksi pesällä.

Lukuun sisältyvien uusien säännösten mukaan tuomioistuin voi lisäksi myöntää konkurssipesälle luvan panttiomaisuuden myyntiin vapaaehtoisella kaupalla ilman panttivelkojan suostumusta. Edellytyksenä on, että omaisuudesta on tehty konkurssipesälle ostotarjous ja se ylittää omaisuuden käyvän huutokauppa-arvon. Tämän menettelyn tavoitteena on konkurssipesän etujen turvaaminen tilanteessa, jossa panttivelkojan oikeuksien käyttö ei johda pesän kannalta parhaaseen myyntitulokseen. Näin voi käydä esimerkiksi, kun vakuutena on kiinteistö, joka on tarkoituksenmukaista myydä yhdessä muun pesään kuuluvan omaisuuden kanssa. Panttivelkojaa kuullaan ennen päätöksen antamista ja myynti voidaan toimittaa vain lainvoimaisen tuomion perusteella. Lupaa myyntiin ei voida antaa, jos panttivelkoja saattaa todennäköiseksi, että omaisuudesta saadaan muulla tavalla parempi myyntitulos.

Viimesijaisena realisointikeinona voitaisiin käyttää panttiomaisuuden ulosottomyyntiä, vaikka ilman panttivelkojien suostumusta. Ehdotuksen mukaan konkurssipesä voi hakea panttiomaisuuden myyntiä vasta kolmen vuoden kuluttua konkurssin alkamisesta. Säännöksen tarkoituksena on järjestää keino, jolla konkurssipesä pääsee eroon sellaisestakin omaisuudesta, jolla ei välttämättä ole pesälle arvoa mutta josta aiheutuu jatkuvasti kustannuksia ja jonka myynnistä panttivelkojat eivät ole huolehtineet. Konkurssipesän hallinnon ylläpitäminen pääasiassa tai yksinomaan tällaisen omaisuuden hallinnoimiseksi ei ole järkevää, vaikka estettä ei olekaan sille, että pesä lopetetaan muilta osin.

Ehdotetut säännökset vaikuttavat lähinnä panttirealisoinnin ajankohtaan ja myyntitapaan. Niillä ei puututa panttioikeuden varsinaiseen sisältöön eli siihen, että panttiomaisuus vastaa velallisen velasta ja panttivelkoja saa maksun panttiomaisuuden myyntihinnasta. Vakuusvelkoja saisi edelleen etusijajärjestyksen mukaisen suorituksen realisointituloksesta. Säännöksillä pyritään saavuttamaan mahdollisimman hyvä myyntihinta ja joka tapauksessa vähintään se hinta, joka kunakin ajankohtana voitaisiin saada ulosottolain mukaisella myynnillä. Vakuusarviointia tehdessään velkoja ei yleensä voikaan perustellusti olettaa saavansa tätä korkeampaa hintaa. Velkojan oikeusturvan varmistamiseksi panttiomaisuuden myynti pesän toimesta joko edellyttää tuomioistuimen lupaa tai mahdollistaa sen, että panttivelkoja voi hakea tuomioistuimelta päätöstä myynnin kieltämisestä.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen sääntelylle on yhtäältä hyväksyttävä peruste ja toisaalta se merkitsee vain vähäistä puuttumista panttivelkojan rahaksimuutto-oikeuksiin. Tarkoituksenmukaista on, että panttiomaisuuden rahaksimuuttoon sovelletaan samoja sääntöjä riippumatta siitä, että panttaussitoumukset on tehty eri aikoina, jolloin ei jouduta useiden vuosien ajan soveltamaan rinnan kahta järjestelmää. Ehdotettu sääntely on siten myös oikeusvarmuuden ja oikeustilan selkeyden vuoksi perusteltua. Siirtymäjärjestelyillä on turvattu se, että panttivelkojalla on aina puolen vuoden aika huolehtia panttiomaisuuden myynnistä silloin, kun konkurssin on alkanut ennen lain voimaantuloa. Käytännössä myyntiaika on tätäkin pi-

dempi, koska aikaa kuluu ennen kuin myynti tuomioistuimen luvalla tai ulosottolain mukaisessa järjestyksessä ovat mahdollisia.

Ehdotuksen mukaan konkurssi voi päättyä sovintoon. Toisin kuin konkurssisäännön mukaan sovinto ei edellytä kaikkien velkojien suostumusta. Tämä ei merkitsisi puuttumista velkojan varallisuusetuihin, koska velkoja ei vastoin suostumustaan voisi joutua tyytymään vähempään jako-osuuteen kuin velkoja olisi saanut, jos konkurssimenettelyä olisi jatkettu. Panttivelkojan oikeuksia sovinnolla ei voida rajoittaa kuin velkojan suostumuksella. Ehdotettu sovinto vaatii suuremman enemmistön kuin saneerausohjelman hyväksyminen yrityksen saneerausmenettelyssä. Sovintoa vastustaneelle velkojalle maksettavan jako-osuuden vähimmäismäärä määräytyy konkurssivertailun perusteella.

Elinkeinovapaus. Lainsäädäntöömme sisältyy lukuisia säännöksiä, joilla rajoitetaan konkurssissa olevan velallisen kelpoisuutta toimia määrätyissä laissa tarkoitetuissa tehtävissä. Rajoitukset koskevat lähinnä velallisena olevaa luonnollista henkilöä. Esimerkiksi osakeyhtiön perustajana, hallituksen jäsenenä tai toimitusjohtajana ei voi toimia konkurssissa oleva. Elinkeinotoiminnan harjoittamista on konkurssin vuoksi rajoitettu muun muassa niin, että yleensä konkurssissa oleva on kelpaamaton sekä ilmoituksenvaraisten että luvanvaraisten elinkeinojen harjoittajaksi. Rajoitukset eivät siten seuraa ehdotetusta konkurssilaista vaan muusta lainsäädännöstä.

Lakiehdotuksen 4 luvun 13 §:n mukaan velallisen konkurssista johtuva toimimiskelpoisuuden rajoitus kestäisi konkurssin alkamisesta siihen saakka, kunnes velallinen on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi. Pesäluettelon valmistuminen voi joskus viivästyä ja sen vuoksi pykälässä ehdotetaan, että rajoituksella olisi enimmäiskesto, neljä kuukautta. Jos muualla lainsäädännössä rajoitetaan konkurssiin asetetun velallisen kelpoisuutta johonkin toimeen tai tehtävään, rajoitukset ovat siten voimassa enintään neljän kuukauden ajan konkurssin alkamisesta lukien, jollei muualla toisin säädetä. Rajoitusten voimassaoloaikaa harkittaessa on otettu huomioon se, että perusoikeuksilla on pyritty vahvistamaan jokaisen oikeutta hankkia toimeentulonsa työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Tämänkin vuoksi on pidetty perusteltuna, että toimimiskelpoisuuden rajoitukset ovat voimassa vain sellaisen suhteellisen lyhyen määräajan, jota konkurssipesän selvittämisen kannalta voidaan yleensä pitää riittävänä.

Lakiehdotuksen 14 luvun 13 §:n 2 momenttiin sisältyvät velallisen salassapitovelvollisuutta koskevat säännökset. Sen lisäksi, että velallinen ei saa luvatta ilmaista eikä käyttää yksityiseksi hyödykseen konkurssipesän liike- ja ammattisalaisuuksia, säännös koskee myös velallisen konkurssiin päättyneeseen toimintaan liittyviä liike- ja ammattisalaisuuksia. Salassapidettäviä tietoja ovat kuitenkin vain tiedot, joilla on konkurssipesälle taloudellista merkitystä ja jotka konkurssipesä voi muuttaa rahaksi konkurssin yhteydessä. Säännöksellä ei siten rajoiteta velallista käyttämästä hyväkseen ammattitaitoaan ja harjoittamassaan elinkeinotoiminnassa hankkimiaan tietoja. Velallisen ammattitaitoahan konkurssipesä ei voi muuttaa rahaksi. Jos velallinen jatkaa elinkeinotoimintaa myöhemmin samalla alalla, hän voi myös käyttää hyväkseen aikaisemmin luomiaan liikesuhteita. Konkurssin päätyttyä salassapitovelvollisuus ei enää millään tavoin rajoita velallisen toimintaa. Rajoitukset voivat päättyä aikaisemminkin. Jos pesän omaisuus on realisoitu, salassapidettäviä tietoja ei enää ole, vaikka konkurssi jatkuisi esimerkiksi keskeneräisen oikeudenkäynnin vuoksi,.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Edellä mainitut lakiin ehdotetut säännökset turvaavat konkurssin tarkoituksen toteuttamista ja niistä velalliselle aiheutuvia rajoituksia voidaan pitää vähäisinä.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että myös 1. lakiehdotus voidaan kaikilta osiltaan käsitellä tavallisessa säätämisjärjestyksessä. Asiaan liittyvien perusoikeusnäkökohtien vuoksi hallitus pitää kuitenkin asianmukaisena, että esityksestä hankitaan eduskuntakäsittelyn aikana myös perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Konkurssilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Konkurssi

Velallinen, joka ei kykene vastaamaan veloistaan, voidaan asettaa konkurssiin siten kuin tässä laissa säädetään. Konkurssiin asettamisesta päättää tuomioistuin velallisen tai velkojan hakemuksesta.

Konkurssi on velallisen kaikkia velkoja koskeva maksukyvyttömyysmenettely, jossa velallisen omaisuus käytetään konkurssisaatavien maksuun. Konkurssin tarkoituksen toteuttamiseksi velallisen omaisuus siirtyy konkurssin alkaessa velkojien määräysvaltaan. Velallisen omaisuuden hoitamista ja myymistä sekä muuta konkurssipesän hallintoa varten on tuomioistuimen määräämä pesänhoitaja.

2 §

Lain soveltaminen

Tämän lain säännöksiä sovelletaan, jollei muualla laissa toisin säädetä tai vieraan valtion kanssa ole toisin sovittu.

Jos asiassa on maksukyvyttömyysmenettelyistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1346/2000 tarkoitettu liittymä toiseen jäsenvaltioon, johon asetusta sovelletaan, tämän lain asemesta sovelletaan, mitä asetuksessa säädetään.

Velkojien maksunsaantijärjestyksestä ja takaisinsaannista konkurssipesään sekä konkurssipesien hallinnon valvonnasta säädetään erikseen.

3 §

Konkurssikelpoisuus

Konkurssiin voidaan asettaa luonnollinen henkilö sekä yhteisö, säätiö ja muu oikeushenkilö. Oikeushenkilö voidaan asettaa konkurssiin silloinkin, kun se on poistettu asianomaisesta rekisteristä tai purettu. Myös kuolinpesä ja konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin.

Konkurssiin ei voida asettaa valtiota, Ahvenanmaan maakuntaa, kuntaa, kuntayhtymää tai muuta kuntien julkisoikeudellista yhteistoimintaelintä, valtion liikelaitosta, itsenäistä julkisoikeudellista laitosta taikka evankelisluterilaista tai ortodoksista kirkkoa tai evankelisluterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakuntaa tai seurakuntayhtymää.

4 §

Konkurssin alkaminen

Konkurssi alkaa, kun velallinen asetetaan tuomioistuimen päätöksellä konkurssiin.

5 §

Konkurssisaatavat

Konkurssisaatavalla tarkoitetaan sellaista velalliselta olevaa saatavaa, jota koskeva velallisen sitoumus tai muu oikeusperuste on syntynyt ennen konkurssin alkamista. Konkurssisaatavia ovat myös panttisaatavat sekä

saatavat, joiden peruste tai määrä on ehdollinen tai riitainen taikka muusta syystä epäselvä. Kestovelkasuhteessa konkurssisaatavana pidetään sitä osaa saatavasta, joka kohdistuu konkurssin alkamista edeltäneeseen aikaan.

6 §

Velkavastuu konkurssin jälkeen

Velallinen ei vapaudu vastaamasta niistä konkurssisaatavista, joille ei konkurssissa kerry täyttä suoritusta.

2 luku

Konkurssiin asettamisen edellytykset

1 §

Maksukyvyttömyys konkurssin edellytyksenä

Konkurssiin voidaan asettaa velallinen, joka on maksukyvytön, jollei tässä laissa tai muualla toisin säädetä.

Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan tässä laissa sitä, että velallinen on muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä.

2 §

Velkojan oikeus vaatia velallisen asettamista konkurssiin

Konkurssiin asettamista voi vaatia velkoja, jonka saatava velalliselta:

1) perustuu lainvoimaiseen tuomioon taikka lainvoimaisen tuomion tavoin täytäntöönpanokelpoiseen tuomioon, ratkaisuun tai muuhun täytäntöönpanoperusteeseen;

2) perustuu velallisen allekirjoittamaan sitoumukseen, jota velallinen ei ilmeisen perustellusti kiistä; taikka

3) on muuten niin selvä, ettei sen oikeellisuutta voida perustellusti epäillä.

Jos velkojan saatava on vähäinen ja konkurssiin asettamista olisi pidettävä konkurssimenettelyn kustannuksiin ja konkurssimenettelystä saatavaan hyötyyn nähden ilmeisen epätarkoituksenmukaisena tai selvästi hyvän perintätavan vastaisena, velkojan konkurssihakemus on jätettävä tutkimatta.

Konkurssiin asettamista ei kuitenkaan voi vaatia velkoja, jonka saatavaa koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain (37/1895) 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti.

3 §

Oletus maksukyvyttömyydestä

Velallista on pidettävä maksukyvyttömänä, jos velallinen ilmoittaa olevansa maksukyvytön ja ei ilmene erityisiä syitä olla hyväksymättä velallisen ilmoitusta.

Jollei toisin osoiteta, velallista on pidettävä maksukyvyttömänä erityisesti myös, jos:

1) velallinen on lakkauttanut maksunsa;

2) ulosotossa on konkurssihakemuksen tekemistä edeltävän kuuden kuukauden aikana ilmennyt, ettei velalliselta kerry varoja saatavan täydeksi suorittamiseksi; tai

3) velallinen, joka on tai on viimeisenä vuonna ennen konkurssihakemuksen tekemistä ollut liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollinen, ei viikon kuluessa velkojan maksukehotuksen saatuaan ole maksanut velkojan selvää ja erääntynyttä saatavaa.

Velallinen voidaan 2 momentin 3 kohdan nojalla asettaa konkurssiin vain, jos velkoja tekee hakemuksen kolmen kuukauden kuluessa kohdassa mainitun määräajan päättymisestä ja velkojan saatava on edelleen maksamatta. Velkojan on annettava kohdassa tarkoitettu maksukehotus velalliselle todisteellisesti tiedoksi tai, jos siihen on oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n mukaan edellytykset, noudattaen mainitussa pykälässä säädettyä menettelyä. Maksukehotuksessa on mainittava saatavan peruste ja määrä. Lisäksi siinä on ilmoitettava, että velkoja voi vaatia velallisen asettamista konkurssiin, jollei velkaa makseta määräajassa maksukehotuksen saamisesta.

4 §

Vakuus konkurssiin asettamisen esteenä

Velallista ei voida asettaa velkojan hakemuksesta konkurssiin, jos:

1) velkojalla on velallisen omaisuuteen maksun turvaava panttioikeus tai muu siihen rinnastettava vakuus;

2) velkojalla on erääntyneestä saatavastaan kolmannen asettama maksun turvaava vakuus ja konkurssin hakeminen on vastoin niitä ehtoja, jotka velkojan on vakuuden vastaanottaessaan katsottava hyväksyneen; taikka

3) velkojan saatava ei ole erääntynyt ja velkojalla on saatavastaan kolmannen asettama maksun turvaava vakuus tai kolmas tarjoaa maksun turvaavan vakuuden.

Vakuudella tarkoitetaan myös takausta.

5 §

Ylivelkaisuus konkurssin edellytyksenä

Selvitystilassa oleva velallinen, kuolinpesä tai konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin myös, jos sen varat eivät riitä velkojen maksamiseen.

3 luku

Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset

1 §

Velallisen määräysvallan menetys

Konkurssin alettua velallinen menettää oikeuden määrätä konkurssipesään kuuluvasta omaisuudestaan.

2 §

Vilpittömän mielen suoja

Oikeustoimi, jonka velallinen tekee konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, ei sido konkurssipesää. Oikeustoimi sitoo konkurssipesää kuitenkin, jos velallinen on tehnyt oikeustoimen ennen kuin konkurssin alkamisesta oli kuulutettu eikä toinen osapuoli tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää, ettei velallisella ollut oikeutta määrätä omaisuudesta. Tällöin konkurssipesällä on kuitenkin oikeus kieltäytyä luovuttamasta omaisuutta tai vaatia sen palauttamista, jos konkurssipesä maksaa osapuolelle tämän suorittaman vastikkeen ja tälle oikeustoimen täyttämisestä aiheutuneet tarpeelliset kustannukset.

Irtisanomisilmoitus tai muu vastaava toimi, jonka velallinen tekee tai joka tehdään velalliselle kuulutuksen jälkeen, sitoo konkurssipesää, jollei toinen osapuoli tiennyt eikä hänen pitänyt tietää, ettei velallisella ollut oikeutta tehdä tai vastaanottaa tointa, ja jos olisi pidettävä ilmeisen kohtuuttomana sitä, ettei toimi sitoisi konkurssipesää.

Maksu, joka suoritetaan velalliselle konkurssin alettua, on pätevä, paitsi jos maksun suorittaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, ettei velallisella ollut oikeutta ottaa vastaan maksua. Jos maksu on suoritettu ennen kuin konkurssin alkamisesta on kuulutettu, maksun suorittajan ei katsota tienneen konkurssista, jollei muuta näytetä. Jos maksu on suoritettu kuulutuksen jälkeen, maksun suorittajan katsotaan tienneen konkurssista, jollei muuta näytetä.

3 §

Konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta koskeva oikeudenkäynti

Jos konkurssin alkaessa on vireillä oikeudenkäynti velallisen ja kolmannen välillä konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, konkurssipesälle on varattava tilaisuus jatkaa oikeudenkäyntiä. Jollei konkurssipesä käytä tätä tilaisuutta, velallinen voi jatkaa oikeudenkäyntiä. Konkurssipesä voidaan velvoittaa korvaamaan vain konkurssipesän puhevallan käyttämisestä toiselle osapuolelle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Velallisella on oikeus konkurssin alettua nostaa kanne konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, jos konkurssipesä on siitä kieltäytynyt. Velallisen oikeus kanteen nostamiseen ei kuitenkaan koske oikeustoimen peräyttämistä koskevaa tai muuta sellaista kannetta, jonka voi nostaa vain konkurssipesä tai velkoja.

Jos konkurssipesä 1 tai 2 momentissa tarkoitetussa asiassa haluaa tehdä kolmannen kanssa sovinnon, velallisella on oikeus nostaa kanne tai jatkaa oikeudenkäyntiä, jos hän asettaa vakuuden siitä, mitä kolmas on tarjonnut konkurssipesälle sovintona.

Velallisen 1—3 momentissa tarkoitetussa

oikeudenkäynnissä saavuttama voitto tai hyöty kuuluu konkurssipesään. Velallisella on kuitenkin oikeus saada vastapuolen korvattaviksi mahdollisesti tuomitut oikeudenkäyntikulut.

4 §

Konkurssisaatavaa koskeva oikeudenkäynti tai muu menettely

Konkurssin alettua ei saa nostaa kannetta, jonka tarkoituksena on saada konkurssisaatavaa koskeva täytäntöönpanoperuste konkurssipesää vastaan. Panttivelkoja saa kuitenkin nostaa kanteen saatavan perimiseksi panttiomaisuudesta.

Jos konkurssin alkaessa on vireillä konkurssisaatavaa koskeva oikeudenkäynti velallista vastaan, konkurssipesälle on varattava tilaisuus jatkaa oikeudenkäyntiä. Jos konkurssipesä ei vastaa kanteeseen, kantaja voi vaatia asian ratkaisemista, jollei velallinen jatka oikeudenkäyntiä. Konkurssipesä voidaan velvoittaa korvaamaan vain konkurssipesän puhevallan käyttämisestä toiselle osapuolelle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Vero ja julkinen maksu sekä muu niihin rinnastettava saatava määrätään konkurssin alkamisesta huolimatta niin kuin siitä erikseen säädetään.

5 §

Erillistäytäntöönpanon aloittaminen

Konkurssin alettua konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen ei saa kohdistaa ulosottotoimia konkurssisaatavan perimiseksi. Panttiomaisuuden rahaksimuutosta on voimassa, mitä 17 luvussa säädetään.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee vastaavasti turvaamistoimia saatavan perimiseksi.

6 §

Erillistäytäntöönpanon jatkaminen

Jos konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta on ulosmitattu ennen konkurssin alkamista, täytäntöönpano on keskeytettävä sekä ulosmitattu omaisuus ja mahdollisesti kertyneet rahavarat luovutettava konkurssipesälle, jollei konkurssipesä vaadi täytäntöönpanon jatkamista konkurssipesän lukuun. Jos ulosmitatun omaisuuden myynnistä on kuulutettu ennen konkurssin alkamista, täytäntöönpano voidaan keskeyttää vain konkurssipesän pyynnöstä. Jos konkurssipesän pyynnöstä täytäntöönpanoa jatketaan tai jo kuulutettu myynti peruutetaan, konkurssipesä vastaa täytäntöönpanokuluista.

Panttiomaisuuden rahaksimuutosta on voimassa, mitä 17 luvussa säädetään. Jos panttiomaisuutta kuitenkin on ennen konkurssin alkamista ulosmitattu muun kuin panttivelkojan saatavasta, noudatetaan, mitä 1 momentissa säädetään. Jos omaisuus on jo myyty, rahavarojen jakamisessa panttivelkojille noudatetaan, mitä ulosottolaissa säädetään. Yrityskiinnityksen kohteena olevan omaisuuden rahaksimuuttoon sovelletaan kuitenkin, mitä 1 momentissa säädetään.

Lapsen elatusavulle palkasta, eläkkeestä ja elinkeinotulosta ulosmitatut varat tilitetään hakijalle sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään.

7 §

Konkurssipesän asema ulosottovalituksessa ja täytäntöönpanoriidassa

Jos konkurssipesä katsoo, että vireillä olevan ulosottovalituksen tai täytäntöönpanoriidan kohteena oleva omaisuus kuuluu konkurssipesään, konkurssipesä voi tulla asianosaiseksi velkojan sijaan. Tuomioistuimen on varattava konkurssipesälle tilaisuus tulla kuulluksi, ja asian käsittelyä voidaan jatkaa, jos konkurssipesä käyttää sijaantulo-oikeuttaan.

8 §

Konkurssipesän oikeus sitoutua velallisen sopimukseen

Jos velallinen ei ole konkurssin alkaessa täyttänyt sopimusta, jossa hän on osapuolena, vastapuolen tulee vaatia ilmoitusta siitä, sitoutuuko konkurssipesä sopimukseen. Jos konkurssipesä ilmoittaa kohtuullisessa ajassa,

että se sitoutuu sopimukseen, sekä asettaa hyväksyttävän vakuuden sopimuksen täyttämisestä, sopimusta ei saa purkaa.

Konkurssipesän vastapuolella on kuitenkin 1 momentin estämättä oikeus purkaa sopimus, jos siihen on sopimuksen henkilökohtaisesta luonteesta johtuva tai muu erityinen syy, jonka vuoksi ei voida edellyttää, että sopijapuoli jatkaa sopimusta konkurssipesän kanssa.

9 §

Saatavan erääntyminen

Konkurssisaatava, joka ei ole erääntynyt, katsotaan konkurssissa erääntyneeksi velkojan ja velallisen välisessä suhteessa. Tämä ei kuitenkaan koske ehdollista saatavaa eikä vahingonkorvausta tai sellaista vastaavanlaista velkaa, jonka määrän ja perusteen toteaminen edellyttää erityistä selvitystä, eikä sellaista saatavaa, joka edellyttää suoritusta velkojalta.

Mitä 1 momentissa säädetään saatavan erääntymisestä, ei sovelleta, jos konkurssi peruuntuu tai ylempi tuomioistuin kumoaa konkurssiin asettamista koskevan päätöksen.

10 §

Vanhentuminen

Konkurssin vaikutuksesta konkurssisaatavan vanhentumiseen säädetään erikseen.

11 §

Oikeusvaikutusten voimassaolo

Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset pysyvät voimassa, vaikka konkurssiin asettamista koskevaan päätökseen haetaan muutosta. Oikeusvaikutukset lakkaavat, jos päätös konkurssiin asettamisesta kumotaan. Tuomioistuin voi kuitenkin päätöksen kumotessaan erityisestä syystä määrätä, että oikeusvaikutukset ovat voimassa, kunnes päätös on lainvoimainen tai asiassa toisin määrätään.

Jos konkurssi peruuntuu, raukeaa tai muuten lakkaa, konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset lakkaavat, kun tuomioistuimen päätös on annettu, jollei tuomioistuin erityisestä syystä määrää, että oikeusvaikutukset ovat voimassa, kunnes päätös on lainvoimainen tai asiassa toisin määrätään.

12 §

Tilaisuuden varaaminen ulosmittaukseen

Konkurssin oikeusvaikutusten lakatessa pesänhoitajan on ilmoitettava siitä ulosottomiehelle ja varattava ulosottomiehelle tilaisuus kohtuullisessa ajassa ulosmitata se velallisen omaisuus, jota ei tarvita konkurssikustannusten ja muiden konkurssipesän velkojen maksamiseen. Ilmoitusta ulosottomiehelle ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos se on varojen vähäisyyden tai muun syyn vuoksi ilmeisen tarpeetonta. Pesänhoitajan on luovutettava velalliselle omaisuus, jota ei ulosmitata.

4 luku

Velallisen asema konkurssissa

1 §

Velallisen kohtelu

Velallista on kohdeltava pesän selvityksessä ja hoidossa asiallisesti, ja hänen etunsa on otettava siinä asianmukaisesti huomioon.

2 §

Velallisen tietojensaantioikeus ja kuuleminen

Velallisella on samanlainen oikeus kuin velkojalla saada pesänhoitajalta konkurssipesää ja sen hoitoa koskevia tietoja sekä tiedot velkojainkokouksessa ja muussa velkojien päätöksentekomenettelyssä käsiteltävistä asioista. Velallisella on myös oikeus osallistua velkojainkokoukseen sekä ilmaista siellä ja muussa päätöksentekomenettelyssä kantansa.

Pesänhoitaja voi rajoittaa velallisen tieto-

jensaanti- ja osallistumisoikeutta, jos rajoitusta voidaan pitää välttämättömänä pesän tai sivullisen oikeuden turvaamiseksi taikka muun erityisen syyn vuoksi. Tiedot on kuitenkin annettava sen jälkeen, kun estettä niiden antamiselle ei enää ole.

3 §

Velallisen oikeus saada avustusta

Velalliselle, joka on luonnollinen henkilö, ja hänen elatuksensa varassa oleville on myönnettävä konkurssipesän varoista avustusta, jollei heidän toimeentulonsa ole muuten turvattu. Avustusta myönnettäessä on otettava huomioon myös velallisen ansaintamahdollisuudet ja toiminta pesän selvittämiseksi sekä konkurssipesän mahdollisuus suorittaa avustusta. Avustusta voidaan myöntää enintään konkurssin alkamista seuraavien kuuden kuukauden aikana. Avustuksesta syntyvän erimielisyyden ratkaisee tuomioistuin.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen velallisena olevan avoimen yhtiön yhtiömiehen, kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen ja osakeyhtiön johtoon kuuluvan osakkeenomistajan avustamiseen, joka on hankkinut yhtiöstä pääasiallisen toimeentulonsa.

4 §

Velalliselle tulleet viestit ja muut lähetykset

Pesänhoitajalla on oikeus ilman velallisen suostumusta ottaa haltuunsa ja avata velalliselle osoitetut kirjelähetykset ja muut viestit sekä paketit. Tätä oikeutta ei kuitenkaan ole, jos lähettäjän nimen, lähetyksessä olevan osoituksen tai muun lähetyksessä olevan seikan perusteella on syytä olettaa, ettei lähetys liity velallisen taloudelliseen toimintaan tai konkurssipesän selvittämiseen.

Pesänhoitajan pyynnöstä postiyrityksen on luovutettava velalliselle tulleet postipalvelulain (313/2001) 3 §:ssä tarkoitetut kirjelähetykset ja postipaketit pesänhoitajalle tai toimitettava ne pesänhoitajan ilmoittamaan osoitteeseen.

5 §

Velallisen myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus

Velallisen on myötävaikutettava siihen, että pesänhoitaja voi suorittaa hänelle kuuluvat tehtävät ja konkurssimenettely voidaan saattaa asianmukaisesti päätökseen.

Velallisen tulee erityisesti:

1) huolehtia siitä, että pesänhoitaja saa pesään kuuluvan omaisuuden ja velallisen käyttämät toimitilat hallintaansa sekä pääsyn velallisen tietojärjestelmiin;

2) antaa pesänhoitajalle pesäluettelon laatimista varten tarpeelliset tiedot konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta ja konkurssisaatavista; sekä

3) antaa pesänhoitajalle muut tämän tehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot.

Velallisen on ilmoitettava pesänhoitajalle yhteystietonsa ja oltava tarvittaessa pesänhoitajan tavoitettavissa. Pesänhoitajan pyynnöstä velallisen on saavuttava pesänhoitajan tai velallisen toimitiloihin 1 momentissa säädetyn velvollisuutensa täyttämiseksi.

6 §

Pesäluettelon vahvistaminen ja tietojen antaminen

Velallisen on vahvistettava allekirjoituksellaan pesäluettelo oikeaksi. Jos velallinen ei voi sellaisenaan vahvistaa pesäluetteloa oikeaksi, hänen tulee esittää tai liittää siihen tarpeellisiksi katsomansa täydennykset, oikaisut ja muut huomautukset.

Pesänhoitajan vaatimuksesta tuomioistuin voi määrätä, että velallisen on pesäluettelon allekirjoittamisen sijasta saavuttava tuomioistuimeen ja siellä vahvistettava valallaan tai vakuutuksellaan pesäluettelo oikeaksi. Velallinen voidaan vastaavasti velvoittaa antamaan tietoja pesäluetteloa varten. Jollei velallinen ole allekirjoituksellaan vahvistanut pesäluetteloa oikeaksi, velallinen voidaan velvoittaa edellä säädetyin tavoin vahvistamaan pesäluettelo valallaan tai vakuutuksellaan konkurssin päätyttyäkin. Mitä tässä

momentissa säädetään pesäluettelosta, koskee kuolinpesän konkurssissa perukirjaa ja tietojen antamista sitä varten.

Konkurssin jatkamiseen ei vaikuta se, jos pesäluettelo jää vahvistamatta velallisen poissaolon tai muun syyn vuoksi.

7 §

Velallisen oikeus saada korvaus kuluista

Jos velallisen on saavuttava tuomioistuimeen tai muualle antamaan tietoja pesästä, hänelle on annettava konkurssipesän varoista kohtuullinen korvaus niistä tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista, jotka hänelle ovat aiheutuneet 5 tai 6 §:ssä tarkoitettujen velvollisuuksien täyttämisestä. Korvauksesta syntyvän erimielisyyden ratkaisee tuomioistuin.

8 §

Ennen konkurssiin asettamista määrättävät turvaamistoimet

Jos konkurssihakemuksen hyväksymiselle ilmeisesti on perusteet, tuomioistuin voi, ennen kuin konkurssiin asettamisesta on päätetty:

1) määrätä velallisen omaisuutta pantavaksi takavarikkoon tai määrätä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta muusta turvaamistoimesta velkojille velallisen omaisuudesta kertyvän jako-osuuden turvaamiseksi, jos on vaara, että velallinen kätkee, hävittää tai luovuttaa omaisuutta velkojien vahingoksi taikka menettelee muulla velkojien oikeutta vaarantavalla tavalla;

2) määrätä velallisen kirjanpitokirjat, tositteet ja muun kirjanpitoaineiston sekä velallisen hallintoa koskevat asiakirjat samoin kuin muut velallisen liiketoimintaan liittyvät asiakirjat ja muut tallenteet tarpeellisessa laajuudessa takavarikkoon tai määrätä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta muusta turvaamistoimesta, jos on vaara, että velallinen kätkee, hävittää tai vahingoittaa mainittua aineistoa taikka menettelee muulla velkojien oikeutta vaarantavalla tavalla ja siten vaikeuttaa pesän selvittämistä; sekä

3) määrätä velallisen maastapoistumiskieltoon, jos on todennäköisiä syitä epäillä, että velallinen poistuu maasta ja laiminlyö 5 tai 6 §:ssä säädetyn myötävaikutus- tai tietojenantovelvollisuutensa.

Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetusta turvaamistoimesta on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 5 §:n 1 momentissa ja 10—13 §:ssä säädetään.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu maastapoistumiskielto voi olla voimassa enintään siihen asti, kun velallinen on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi. Kiellon voimassaoloaikana voidaan kuitenkin 9 §:n 2 momentin nojalla määrätä uusi kielto. Kieltoon määrätylle ei saa antaa passia. Jos hänelle on annettu passi, hänen on luovutettava se poliisin haltuun kiellon voimassaoloajaksi.

9 §

Maastapoistumiskielto konkurssin alettua

Tuomioistuin voi konkurssin alettua määrätä, ettei velallinen saa poistua maasta, jos kiellolle on 8 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetyt edellytykset. Maastapoistumiskielto voi olla voimassa enintään siihen asti, kun velallinen on vahvistanut pesäluettelon oikeaksi.

Jos tuomioistuimelle on tehty 6 §:ssä tarkoitettu esitys siitä, että velallisen on vahvistettava pesäluettelo oikeaksi tuomioistuimessa, tuomioistuin voi samalla määrätä velallisen maastapoistumiskieltoon. Kielto on voimassa enintään siihen asti, kun velallinen on täyttänyt velvollisuutensa.

10 §

Turvaamistoimien käsittely

Edellä 8 ja 9 §:ssä tarkoitetuista turvaamistoimista voidaan määrätä velkojan tai pesänhoitajan vaatimuksesta. Jos asia on kiireellinen, määräys voidaan antaa varaamatta velalliselle tilaisuutta tulla kuulluksi. Tuomioistuimen on omasta aloitteestaan taikka velallisen tai velkojan vaatimuksesta kumottava

määräys heti, kun sen voimassa pitämiseen ei ole aihetta. Jos konkurssihakemus hylätään, jätetään tutkimatta tai jää sillensä taikka jos konkurssi peruuntuu, määräys raukeaa. Konkurssiin asettamisesta päättäessään tuomioistuimen tulee määrätä, pidetäänkö 8 §:n nojalla määrätty maastapoistumiskielto voimassa.

Tuomioistuimen tulee huolehtia siitä, että velalliselle ilmoitetaan heti tarkoitukseen soveltuvalla tavalla maastapoistumiskiellosta ja velvollisuudesta luovuttaa passi poliisin haltuun sekä kiellon kumoamisesta ja raukeamisesta. Tuomioistuimen on viipymättä tehtävä poliisille vastaava ilmoitus tiedon tallentamiseksi poliisin tietojärjestelmään. Tiedot on poistettava rekisteristä viipymättä kiellon tultua kumotuksi tai rauettua.

Turvaamistoimien tai maastapoistumiskiellon määräämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Velallinen saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella päätöksestä. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

11 §

Pakkokeinot velallista kohtaan

Jos velallinen laiminlyö 5 §:ssä säädetyn myötävaikutus- tai tietojenantovelvollisuutensa niin, että pesänhoitaja ei kykene hoitamaan tehtäväänsä asianmukaisesti taikka kieltäytyy vahvistamasta pesäluetteloa oikeaksi taikka antamasta 6 §:n nojalla tietoja pesäluetteloa varten, tuomioistuimen on pesänhoitajan vaatimuksesta määrättävä velallinen sakon uhalla täyttämään velvollisuutensa. Jollei velallinen viivytyksettä täytä velvollisuuttaan, hänet on tuomittava uhkasakkoon.

Jos velallinen jatkaa niskoitteluaan 1 momentin nojalla tuomitusta uhkasakosta huolimatta, tuomioistuin voi pesänhoitajan vaatimuksesta määrätä velallisen vankeuteen, kunnes hän täyttää velvollisuutensa. Velallinen voidaan uhkasakkoa asettamattakin tai asetettua uhkasakkoa tuomitsematta määrätä vankeuteen, jos on ilmeistä, että velallinen niskoittelee uhkasakosta huolimatta. Velallista ei saa pitää vangittuna enempää kuin kuusi kuukautta. Jos velallinen luopuu niskoittelusta aikaisemmin, asiasta on ilmoitettava tuomioistuimelle, jonka on jatkettava asian käsittelyä viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua siitä, kun velallinen on ilmoittanut luopuvansa niskoittelusta. Tuomioistuimen on määrättävä velallinen päästettäväksi vapaaksi heti, jos edellytyksiä vangittuna pitämiseen ei enää ole. Velalliselle on ilmoitettava, että niskoittelusta luopumisen vuoksi asian käsittelyä jatketaan.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta pesänhoitajan vaatimuksesta on varattava velalliselle tilaisuus tulla kuulluksi. Jos asia on kiireellinen eikä velallinen ole tavoitettavissa, uhkasakko voidaan määrätä ja vangitsemisvaatimus käsitellä, vaikka velalliselle ei ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi. Tuomioistuimen tulee huolehtia siitä, että velalliselle ilmoitetaan heti uhkasakosta tarkoitukseen soveltuvalla tavalla. Vangitsemisvaatimuksen käsittelystä ilman laillista estettä pois jäänyt velallinen saadaan määrätä vangittavaksi poissaolostaan huolimatta.

Poliisimiehen on, ottaessaan tämän pykälän nojalla vangittavaksi määrätyn velallisen kiinni, ilmoitettava velalliselle, että niskoittelusta luopumisen vuoksi asian käsittelyä jatketaan.

Pakkokeinoja koskevasta päätöksestä ei saa valittaa. Päätöksestä saa kuitenkin kannella ilman määräaikaa. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

Oikeusministeriön asetuksella säädetään vangitun asiaa koskevien asiakirjojen toimittamisesta poliisille asian käsittelyn jatkamisen turvaamiseksi.

12 §

Velallinen

Jos konkurssiin asetettu on yhteisö tai säätiö, velallista koskevia tämän luvun 5—7 §:ää ja 8—10 §:n säännöksiä maastapoistumiskiellosta samoin kuin 11 §:ää sovelletaan siihen, joka on henkilökohtaisesti vastuussa yhteisön velvoitteista, yhteisön, säätiön tai muun oikeushenkilön toimitusjohtajaan ja hallituksen jäseneen, selvitysmieheen sekä näihin rinnastettavassa asemassa olevaan henkilöön sekä siihen, joka on ollut edellä tarkoitetussa asemassa yhteisössä, sää-

tiössä tai muussa oikeushenkilössä konkurssihakemuksen tekemistä edeltäneen vuoden aikana.

Jos velallisena on konkurssipesä, velallisena pidetään 1 momentissa tarkoitettuja lainkohtia sovellettaessa myös konkurssiin asetetun konkurssipesän pesänhoitajaa.

Jos velallisena on kuolinpesä, pidetään velallisena 1 momentissa tarkoitettuja lainkohtia sovellettaessa sitä kuolinpesän osakasta, jonka hoidossa kuolinpesä on ollut.

Tuomioistuimen määräyksestä velallisena pidetään 1 momentissa tarkoitettuja lainkohtia sovellettaessa myös:

1) sitä, joka on aikaisemmin ollut 1 momentissa tarkoitetussa asemassa taikka joka on tosiasiallisesti johtanut yhteisön, säätiön tai muun oikeushenkilön toimintaa tai hoitanut sen hallintoa tai omaisuutta;

2) sitä, joka on tosiasiallisesti johtanut velallisena olevan luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa tai hoitanut velallisen omaisuutta;

3) muuta kuin 3 momentissa tarkoitettua kuolinpesän osakasta sekä muuta henkilöä, jonka hoidettavana tai hallussa kuolinpesän omaisuus on ollut.

Tuomioistuimen 4 momentissa tarkoitetun määräyksen antamista voi vaatia pesänhoitaja tai velkoja. Tuomioistuimen on varattava sille, jota määräys koskisi, tilaisuus tulla kuulluksi. Päätöksestä, jolla määräys on annettu, ei saa valittaa. Siitä saa kuitenkin kannella ilman määräaikaa. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

13 §

Velallisen toimimiskelpoisuuden rajoitukset

Jos muualla lainsäädännössä on rajoitettu konkurssiin asetetun velallisen kelpoisuutta johonkin toimeen tai tehtävään, rajoitukset ovat voimassa konkurssin alkamisen ja pesäluettelon vahvistamisen välisen ajan. Jollei toisin säädetä, rajoitukset ovat kuitenkin voimassa enintään neljä kuukautta konkurssin alkamisesta.

5 luku

Konkurssipesään kuuluva omaisuus

1 §

Yleiset säännökset konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta

Konkurssipesään kuuluu tässä luvussa säädetyin poikkeuksin omaisuus, joka velallisella on konkurssin alkaessa ja jonka velallinen saa ennen konkurssin päättymistä. Luonnollisen henkilön konkurssipesään ei kuitenkaan kuulu hänen konkurssin alkamisen jälkeen saamansa omaisuus tai ansaitsemansa tulo.

Konkurssipesään kuuluu myös omaisuus, joka takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (758/1991) nojalla tai muulla perusteella saadaan pesään takaisin.

Omaisuus, joka tulee konkurssipesään kuuluvan omaisuuden sijaan, sekä omaisuudesta saatava tuotto kuuluvat konkurssipesään.

2 §

Ulkomailla olevan omaisuuden kuuluminen konkurssipesään eräissä tapauksissa

Kun tuomioistuimen toimivalta konkurssiin asettamista koskevassa asiassa on perustunut 7 luvun 1 §:n 2 momenttiin, konkurssipesään kuuluu vain se omaisuus, joka velallisella on Suomessa.

3 §

Ulosmittaus- ja luovutusrajoitusten alainen omaisuus

Omaisuus, jota ei voida ulosmitata, ei kuulu konkurssipesään.

Konkurssipesään kuuluu kuitenkin:

1) ulosottolain 4 luvun 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu omaisuus;

2) muu omaisuus, joka lain mukaan kuuluu konkurssipesään.

Ehto, jolla on rajoitettu velallisen oikeutta luovuttaa irtainta omaisuuttaan edelleen, ei sido konkurssipesää, jollei 7 §:stä johdu

muuta.

4 §

Kirjanpitoaineisto

Velallisen liike- tai ammattitoiminnan kirjanpitoaineisto kuuluu konkurssipesään.

5 §

Oikeus perintöön tai testamenttiin

Velallisen oikeus perintöön tai testamenttiin ei kuulu konkurssipesään, jos velallinen perittävän kuoleman jälkeen mutta ennen konkurssin alkamista on luopunut tai viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon perittävän kuolemasta ja oikeudestaan perintöön tai testamenttiin, luopuu oikeudestaan perintökaaren 17 luvun 2 a §:n mukaisesti.

6 §

Sivullisen omaisuus

Velallisen hallinnassa oleva sivullisen omaisuus, joka voidaan erottaa velallisen omaisuudesta, ei kuulu konkurssipesään. Sivullisen omaisuus on luovutettava omistajalle tai tämän määräämälle sellaisin ehdoin, joiden täyttämistä konkurssipesällä on oikeus vaatia.

7 §

Omistuksenpidätys ja takaisinotto-oikeus

Jollei jäljempänä tässä luvussa toisin säädetä, mitä 6 §:ssä säädetään, koskee myös irtainta omaisuutta, johon omaisuuden luovuttajalla (*myyjällä*) on omistuksenpidätys- tai takaisinottoehtoon perustuva oikeus.

Jos omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdosta on sovittu sen jälkeen, kun omaisuuden hallinta on luovutussopimuksen perusteella siirtynyt velalliselle, ehto on konkurssipesää kohtaan tehoton. Jos velallisella on omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdosta huolimatta oikeus luovuttaa omaisuus edelleen, liittää se muuhun omaisuuteen tai muutoin määrätä omaisuudesta omistajan tavoin, ehto on niin ikään konkurssipesää kohtaan tehoton.

8 §

Konkurssipesän sijaantulo ehdolliseen luovutussopimukseen

Jos irtainta omaisuutta koskevan luovutussopimuksen mukaan omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdon voimassaolo lakkaa kauppahinnan maksamisella, konkurssipesällä on oikeus sitoutua sopimukseen ilmoittamalla siitä myyjälle ja maksamalla aikaisempien ehtojen perusteella erääntynyt kauppahintavelka viivästyskorkoineen. Ilmoitus on tehtävä ja velka maksettava kohtuullisessa ajassa myyjän pyynnöstä tai tämän vaadittua omaisuutta takaisin.

Konkurssipesällä on myös oikeus heti lunastaa omaisuus maksamalla luovutuksesta johtuva myyjän saatava vähennettynä jäljellä olevaan luottoaikaan kohdistuvalla korolla ja muilla luottokustannuksilla.

Konkurssipesä ei 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa vastaa vahingonkorvauksesta eikä sopimussakosta tai muusta vastaavasta velallisen sopimusrikkomuksen seuraamuksesta.

9 §

Takaisinottoa ja tilitystä koskevat erityissäännökset

Myyjällä on oikeus vaatia omistuksenpidätys- tai takaisinottoehtoon perustuvaa omaisuuden takaisinottoa ja tilityksen toimittamista, vaikka takaisinoton ja tilityksen edellytykset eivät osamaksukaupasta annetun lain (91/1966) tai kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun säännösten nojalla täyttyisi. Myös konkurssipesällä on oikeus vaatia tilityksen toimittamista.

10 §

Rahoitusyhtiön ja muun siirronsaajan asema

Mitä 7—9 §:ssä säädetään myyjästä, koskee myös rahoitusyhtiötä ja muuta yhteisöä

tai henkilöä, jolle myyjän luovutussopimukseen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet on siirretty.

11 §

Keinotekoisen varallisuusjärjestelyn syrjäytyminen

Omaisuus, jonka väitetään kuuluvan sivulliselle, kuuluu konkurssipesään, jos sivullisen asema perustuu sellaiseen varallisuus- tai muuhun järjestelyyn, jolle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa järjestelyn tosiasiallista sisältöä tai tarkoitusta ja jos sellaista muotoa ilmeisesti käytetään täytäntöönpanon välttämiseksi tai omaisuuden pitämiseksi velkojien ulottumattomissa. Mitä edellä säädetään omaisuudesta, koskee myös velallisen mainittuun järjestelyyn ohjaamaa tuloa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun järjestelyn tosiasiallista sisältöä tai tarkoitusta arvioitaessa on otettava huomioon velallisen käytettävissä oleva, omistajan määräysvaltaan verrattava valta, omistajan toimiin verrattavat toimet sekä velallisen järjestelystä saamat edut ja muut vastaavat seikat.

6 luku

Kuittaus konkurssissa

1 §

Yleiset säännökset velkojan oikeudesta kuittaukseen

Velkojalla on 2 ja 5 §:ssä säädetyin poikkeuksin oikeus käyttää konkurssisaatavaansa kuittaukseen velalliselle konkurssin alkaessa olevaa velkaansa vastaan. Velkojalla on oikeus kuittaukseen, vaikka velkojan velka tai saatava ei olisi erääntynyt kuittausilmoitusta tehtäessä.

Velkojan velvollisuudesta esittää selvitys kuittaukseen käytettävästä saatavastaan säädetään 12 luvun 12 §:ssä.

2 §

Velkojan oikeutta kuittaukseen koskevat rajoitukset

Velkoja ei saa käyttää kuittaukseen saatavaa, jonka perusteella velkojalla ei ole oikeutta saada suoritusta konkurssipesästä, eikä saatavaa, joka on velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992) 6 §:n 1 momentin 3—5 kohdan mukaan viimeksi suoritettava.

Velalliselta olevaa saatavaa, joka luovutuksen nojalla on saatu kolmannelta myöhemmin kuin kolme kuukautta ennen takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 2 §:ssä tarkoitettua määräpäivää, ei voida käyttää kuittaukseen saatavaa vastaan, joka velallisella luovutuksen tapahtuessa oli velkojalta. Sama koskee saatavaa, joka mainituin tavoin on saatu aikaisemmin, jos velkojalla luovutuksen tapahtuessa oli perusteltua aihetta olettaa velallinen maksukyvyttömäksi.

Velkojalla, joka on sitoutunut velalliselle maksuun sellaisissa olosuhteissa, että menettely on rinnastettavissa velallisen suorittamaan velan maksuun, ei ole oikeutta kuittaukseen siltä osin kuin maksu olisi voitu peräyttää konkurssipesään.

3 §

Takautumissaatavan syntyminen

Takaukseen, vierasvelkapanttaukseen ja yhteisvastuulliseen velkasuhteeseen perustuva takautumisoikeus katsotaan 1 ja 2 §:n säännöksiä sovellettaessa saaduksi silloin, kun velvoite syntyi.

4 §

Korvaus saatavan luovuttamisesta

Jos konkurssipesä luovuttaa saatavan siten, että velkoja menettää mahdollisuutensa kuittaukseen, konkurssipesän on korvattava velkojalle tästä aiheutunut vahinko.

5 §

Luottolaitosta koskeva erityissäännös

Luottolaitos ei saa kuitata saatavaansa varoilla, jotka velallisella on konkurssin alkaessa luottolaitoksessa olevalla tilillään tai jotka tuolloin ovat luottolaitoksessa siirrettävinä velallisen tilille, jos tiliä voidaan tiliehtojen mukaan käyttää maksuliikenteen hoitamiseen.

7 luku

Menettely tuomioistuimessa

1 §

Kansainvälinen toimivalta

Suomalaisen tuomioistuimen toimivallasta konkurssiin asettamista koskevassa asiassa silloin, kun velallisen pääintressien keskus on Suomessa tai muussa sellaisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, johon maksukyvyttömyysmenettelyistä annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 1346/2000 sovelletaan, säädetään mainitussa asetuksessa.

Jos velallisen pääintressien keskus on muussa kuin 1 momentissa tarkoitetussa valtiossa, suomalainen tuomioistuin on toimivaltainen, jos velallisella on Suomessa toimipaikka tai sellaista omaisuutta, että konkurssin aloittamista Suomessa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Suomalainen tuomioistuin ei kuitenkaan ole toimivaltainen, jos velallinen on asetettu konkurssiin Islannissa, Norjassa tai Tanskassa ja velallisella on ollut siinä valtiossa kotipaikka.

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin asettamista koskevassa asiassa

Konkurssiin asettamista koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä on velallisen yleinen oikeuspaikka. Yhteisöä, säätiötä tai muuta oikeushenkilöä koskevan asian käsittelee kuitenkin se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä yhteisön, säätiön tai muun oikeushenkilön hallintoa Suomessa pääasiallisesti hoidetaan. Jos tämän nojalla ei ole toimivaltaista tuomioistuinta, asian käsittelee se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä velallisen toimintaa on pääasiassa harjoitettu tai velallisella on omaisuutta taikka jossa asian käsittely olosuhteet huomioon ottaen muuten on tarkoituksenmukaista.

Jos velallinen kuuluu konserniin, konkurssiin asettamista koskeva asia voidaan 1 momentin estämättä käsitellä sellaisessa muussa tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen samaan konserniin kuuluvan velallisen konkurssiin asettamista koskevassa asiassa, jos käsittely on tässä tuomioistuimessa tarkoituksenmukaista.

Yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) säädetään siitä, mikä tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään saneerausmenettelyn aikana tehtävän konkurssihakemuksen.

Kuolinpesän konkurssiin asettamista koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä oli vainajan yleinen oikeuspaikka. Asia voidaan käsitellä myös tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä on kuolinpesän omaisuutta, jos asian käsittely tässä tuomioistuimessa on tarkoituksenmukaista.

3 §

Toimivaltainen tuomioistuin muussa konkurssia koskevassa asiassa

Tuomioistuin, joka on päättänyt konkurssiin asettamisesta tai jonne asia on siirretty, on toimivaltainen käsittelemään myös tässä laissa tarkoitetut:

1) velalliselle maksettavaa avustusta ja korvausta, pesäluettelon vahvistamista ja tietojen antamista, velallisen omaisuuteen kohdistuvia turvaamistoimia sekä velalliselle määrättäviä maastapoistumiskieltoja ja velalliseen kohdistuvia pakkokeinoja koskevat asiat;

2) pesänhoitajan määräämistä, tehtäviä ja vapauttamista sekä pesänhoitajan palkkiota koskevat asiat;

3) konkurssissa riitautetun saatavan määrää, perustetta ja etuoikeutta koskevat asiat;

4) jakoluettelon vahvistamista, oikaisemista ja muuttamista koskevat asiat;

5) velkojaintoimikunnan asettamista koskevan asian;
6) velkojien päätöksen kumoamista ja muuttamista koskevat asiat;
7) konkurssipesän omaisuuden rahaksimuuttoa, varojen jakoa ja lopputilitystä koskevat asiat;
8) konkurssin peruuntumista ja raukeamista sekä julkisselvitystä ja sovinnon vahvistamista koskevat asiat.

Jos velallinen kuuluu konserniin, 1 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittely voidaan konkurssin alettuakin siirtää tuomioistuimeen, joka on toimivaltainen käsittelemään toiseen samaan konserniin kuuluvan velallisen konkurssiasian. Päätökseen, jolla asia on siirretty, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Niskoittelun vuoksi vangittavaksi määrätyn velallisen asia voidaan edellä säädetyn estämättä käsitellä määräaikaan sattuvan juhlapyhän vuoksi pakkokeinolain (450/1987) 1 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitetussa päivystävässä käräjäoikeudessa.

4 §

Käsittelyjärjestys

Konkurssia koskevan asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin hakemusasiain käsittelystä annettuja säännöksiä.

Konkurssia koskeva asia on käsiteltävä asian edellyttämällä joutuisuudella.

5 §

Konkurssihakemus

Konkurssiin asettamista koskeva asia pannaan vireille kirjallisella hakemuksella. Hakemuksesta tulee käydä ilmi:
1) hakijan vaatimus ja sen perustelu;
2) velallisen nimi ja kotipaikka sekä henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus;
3) hakijan, hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä puhelinnumero ja se osoite, johon asiaa koskevat ilmoitukset saadaan lähettää;
4) millä perusteella tuomioistuin on toimivaltainen.

Hakemus on hakijan tai hakemuksen laatijan allekirjoitettava. Hakemukseen on liitettävä asiakirja tai muu kirjallinen selvitys, johon hakija vetoaa ja, jos velallinen on yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö, ote asianomaisesta rekisteristä. Velallisen hakemukseen tulee lisäksi liittää asianmukainen päätös tai suostumus omaisuuden luovuttamisesta konkurssiin. Velallisen on liitettävä hakemukseensa myös selvitys omaisuudestaan ja sen arvosta, tieto velkojensa yhteismäärästä sekä luettelo suurimmista velkojistaan ja velkojien yhteystiedot.

Kuolinpesän konkurssiin asettamista koskevaan hakemukseen on liitettävä perukirja tai, jos se ei ole saatavissa, muu selvitys kuolinpesän ylivelkaisuudesta.

Tuomioistuin voi vaatia muuta selvitystä velallisen taloudellisesta asemasta, jos se on erityisestä syystä asian ratkaisemiseksi tarpeen.

6 §

Hakemuksen siirtäminen

Jos tuomioistuin katsoo, että se ei ole konkurssiin asettamista koskevassa asiassa toimivaltainen, sen on hakijan pyynnöstä siirrettävä asia toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

Jos tuomioistuin, johon asia on 1 momentin nojalla siirretty, katsoo, että se ei ole asiassa toimivaltainen, sen on jätettävä asia tutkimatta.

Päätökseen, jolla asia on 1 momentin nojalla siirretty, ei saa hakea muutosta valittamalla.

7 §

Hakemuksen siirtämisen vaikutukset

Jos tuomioistuin siirtää konkurssiin asettamista koskevan asian toiseen tuomioistuimeen, sen määräykset pysyvät voimassa, kunnes asian jatkokäsittelyssä toisin määrätään. Sama koskee tapausta, jossa ylempi tuomioistuin oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 29 §:n nojalla siirtää asian toimivaltai-

seen tuomioistuimeen.

8 §

Velkojan hakemuksen käsittely

Tuomioistuimen on annettava velkojan hakemus tiedoksi velalliselle sekä varattava tälle tilaisuus antaa määräpäivään mennessä kirjallinen lausuma.

Jos velallinen vastustaa hakemusta, asia käsitellään istunnossa, jollei velallinen ole suostunut siihen, että asia käsitellään kansliassa. Istuntoon kutsutaan velallinen ja hakijana oleva velkoja. Velkojan hakemus voidaan ratkaista, vaikka velallinen jää pois istunnosta tai ei toimita pyydettyä lausumaa.

Velkojan hakemuksen käsittelyä voidaan hyväksyttävästä syystä lykätä. Ilman velkojan suostumusta asian käsittelyä voidaan velallisen vaatimuksesta lykätä enintään yhdellä viikolla.

Jos hakemus koskee kuolinpesää, siitä on tuomioistuimen harkinnan mukaan varattava kuolinpesälle ja vainajan suurimmille velkojille sekä pesänselvittäjälle, jos pesänselvittäjä on määrätty, tilaisuus antaa kirjallinen lausuma.

9 §

Useita hakemuksia

Tuomioistuimen on tutkittava, voidaanko velallinen asettaa konkurssiin hakemuksesta, joka on tullut vireille ennen sitä hakemusta, josta velallinen on asetettu konkurssiin.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös hakemusta, joka tulee vireille sen hakemuksen jälkeen, josta velallinen on asetettu konkurssiin. Myöhemmin vireille tulleen hakemuksen käsittely jää sillensä, jos päätös konkurssiin asettamisesta saa lainvoiman.

10 §

Syyttäjän asema asian käsittelyssä

Syyttäjällä on konkurssia koskevassa asiassa virkansa puolesta oikeus tutustua oikeudenkäyntiaineistoon sekä olla läsnä istuntokäsittelyssä ja esittää siinä kysymyksiä.

11 §

Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuus

Tuomioistuimen on tutkittava, onko konkurssiin asettamiseen edellytykset.

12 §

Päätös konkurssiin asettamisesta

Konkurssiin asettamista koskevaan päätökseen on merkittävä päätöksen antamisen tai julistamisen kellonaika ja konkurssihakemuksen vireilletulopäivä.

Konkurssin alkamisen oikeusvaikutuksista säädetään 3 luvussa ja pesänhoitajan määräämisestä 8 luvussa.

Konkurssin alkamista koskevasta kuulutuksesta sekä konkurssiin liittyvistä ilmoituksista säädetään 22 luvussa.

13 §

Konkurssin peruuntuminen

Konkurssi voidaan määrätä peruuntumaan velallisen ja konkurssihakemuksen tehneen velkojan yhteisestä hakemuksesta tai, jos velallinen on asetettu konkurssiin omasta hakemuksestaan, velallisen tekemästä hakemuksesta. Edellytyksenä peruuntumiselle on, että hakemus on tehty kahdeksan päivän kuluessa siitä, kun velallinen on asetettu konkurssiin, ja peruuntumiselle esitetään pätevä syy. Tuomioistuimen on varattava asiassa pesänhoitajalle ja harkintansa mukaan velkojille tilaisuus tulla kuulluksi.

Konkurssin peruuntumisesta ilmoitetaan niin kuin 22 luvussa säädetään.

14 §

Menettelyyn osallistumisen kustannukset

Oikeudenkäyntikulujen korvaamisessa konkurssiin asettamista ja muussa konkurssia

koskevassa asiassa noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa säädetään.

15 §

Muutoksenhakemuksen kiireellisyys

Konkurssiin asettamista koskevan asian ratkaisseen tuomioistuimen on toimitettava muutoksenhakemus sen käsittelevälle tuomioistuimelle viipymättä. Valitus on käsiteltävä kiireellisenä.

8 luku

Pesänhoitaja

1 §

Pesänhoitajan määrääminen

Pesänhoitajan määrää tuomioistuin konkurssin alkaessa. Pesänhoitajia voidaan määrätä useampia kuin yksi, jos se on tarpeen tehtävän laajuuden tai muun syyn vuoksi. Hallinto voidaan jakaa pesänhoitajien kesken tuomioistuimen määräämällä tavalla.

Ennen pesänhoitajan määräämistä tuomioistuimen on varattava suurimmille velkojille ja pesänhoitajaksi esitetylle sekä harkintansa mukaan velalliselle, muille velkojille ja palkkaturvaviranomaiselle tilaisuus tulla kuulluksi. Velkojan pyynnöstä tuomioistuin voi kehottaa pesänhoitajaksi esitettyä selvittämään palkkiovaatimuksensa perusteita.

Tuomioistuimen on annettava pesänhoitajalle todistus hänen määräämisestään tehtävään.

2 §

Tilapäinen pesänhoitaja

Jos pesänhoitajaa ei voida heti konkurssin alkaessa määrätä, tuomioistuimen on määrättävä tilapäinen pesänhoitaja. Pesänhoitaja on määrättävä kahden viikon kuluessa tilapäisen pesänhoitajan määräämisestä.

3 §

Pesänhoitajan määrääminen konsernissa

Pesänhoitajaksi määrätty tai määrättävä voidaan määrätä muunkin samaan konserniin tai muuten samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvan konkurssivelallisen pesänhoitajaksi, jos sitä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena konkurssipesien hoitamisen kannalta ja on syytä olettaa, että tehtävä voidaan hoitaa ilman sitä olennaisesti vaikeuttavia eturistiriitoja.

4 §

Pesänhoitajan määrääminen erikseen

Tuomioistuin voi määrätä pesänhoitajan aiemmin määrättyjen pesänhoitajien lisäksi. Tuomioistuin voi erityisestä syystä määrätä pesänhoitajan määrättyä tehtävää varten tai määräajaksi. Asiassa noudatetaan soveltuvin osin, mitä pesänhoitajan määräämisestä säädetään.

5 §

Pesänhoitajan kelpoisuus

Pesänhoitajaksi määrätään suostumuksensa perusteella henkilö, jolla on tehtävän vaatima kyky, taito ja kokemus sekä joka on muutoinkin tehtävään sopiva. Pesänhoitaja ei saa olla velalliseen eikä velkojaan sellaisessa suhteessa, joka on omiaan vaarantamaan hänen riippumattomuuttaan velalliseen nähden tai tasapuolisuuttaan velkojia kohtaan taikka kykyään muuten hoitaa asianmukaisesti tehtäväänsä.

Sen, joka on antanut suostumuksensa pesänhoitajan tehtävään, tulee ilmoittaa tuomioistuimelle kaikki ne seikat, jotka voivat olla omiaan vaarantamaan hänen tasapuolisuuttaan ja riippumattomuuttaan pesänhoitajana tai aiheuttamaan perusteltuja epäilyksiä hänen tasapuolisuudessaan ja riippumattomuudessaan pesänhoitajana.

6 §

Pesänhoitajan vapauttaminen tehtävästään

Pesänhoitaja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos:

1) hän ei ole tehtävään kelpoinen tai hän on esteellinen;

2) hän laiminlyö huolehtia tehtävistään taikka menettelee lain tai hyvän pesänhoitotavan vastaisesti niin, ettei häntä voida pitää tehtävään sopivana; taikka

3) hänen vapauttamiseensa on muu painava syy.

Omasta pyynnöstään pesänhoitaja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos siihen on pätevä syy.

Jos pesänhoitaja on vapautettu tehtävästään, hänen tilalleen on määrättävä uusi pesänhoitaja, jollei se ole tarpeetonta.

Pesänhoitajan vapauttamista tehtävästään voi hakea velallinen tai velkoja. Tuomioistuimen on varattava pesänhoitajalle ja harkintansa mukaan velalliselle ja velkojille tilaisuus tulla kuulluksi vapauttamista koskevasta hakemuksesta.

Pesänhoitajan vapauttamista koskevaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei tuomioistuin, jossa asia on muutoksenhaun vuoksi vireillä, määrää toisin.

7 §

Pesänhoitajan palkkio

Pesänhoitajalla on oikeus saada tehtävästään konkurssipesän varoista työn vaativuuteen, tehtyyn työhön, pesän laajuuteen ja muihin seikkoihin nähden kohtuullinen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista, pesänhoidon kannalta tarpeellisista kustannuksista. Pesänhoitaja ei saa tämän palkkion lisäksi ottaa muuta etua itselleen eikä läheiselleen.

Palkkion ja korvauksen tarkemmista perusteista päättävät velkojat pesänhoitajaa kuultuaan viipymättä pesänhoitajan tultua määrätyksi tehtäväänsä ja tarvittaessa myöhemminkin. Palkkio ja kustannusten korvaus maksetaan tehtävän aikana kohtuullisin väliajoin. Velkojat voivat päättää, että osa palkkiosta maksetaan pesänhoitajan tehtävän päättyessä. Palkkion ja korvauksen maksamisesta päättävät velkojat pesänhoitajan esitettyä selvityksen maksamisen perusteena olevista toimenpiteistä.

Palkkiota ja korvausta koskevan riidan ratkaisee pesänhoitajan, velallisen tai velkojan hakemuksesta tuomioistuin. Hakemus on tehtävä kuukauden kuluessa palkkiosta ja korvauksesta tehdystä velkojien päätöksestä.

8 §

Pesänhoitajan palkkio konkurssin lakatessa

Jos konkurssi peruuntuu tai menettely muuten lakkaa ennen kuin velkojat ovat päättäneet pesänhoitajan palkkiosta, tuomioistuin päättää pesänhoitajan palkkion suuruuden. Pesänhoitajalla on oikeus saada korvaus myös hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Tuomioistuin päättää korvauksesta ja siitä, kuka on velvollinen maksamaan palkkion ja korvauksen.

Velallinen on velvollinen maksamaan pesänhoitajan palkkion ja kustannusten korvauksen. Velkoja voidaan kuitenkin velvoittaa suorittamaan pesänhoitajalle maksettava määrä kokonaan tai osaksi, jos konkurssiin asettaminen tai konkurssin lakkaamista koskevan päätöksen viivästyminen on johtunut velkojan laiminlyönnistä tai velkojan antamista puutteellisista tai harhaanjohtavista tiedoista. Jos maksuvelvollinen on velallinen, pesänhoitajalla on oikeus pidättää tarpeellinen määrä konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta palkkion ja korvauksen maksamista varten sekä myydä omaisuus ja ottaa saatavansa myyntihinnasta.

Pesänhoitajan palkkiosta, kun konkurssi raukeaa tai jatkuu julkisselvityksenä, säädetään 10 ja 11 luvussa.

9 §

Pesänhoitajan tietojensaantioikeus

Pesänhoitajalla on salassapitosäännösten estämättä sama oikeus kuin velallisella saada

konkurssipesän selvittämistä ja hoitamista varten tarpeelliset tiedot velallisen pankkitileistä, maksuliikenteestä, rahoitusta koskevista sopimuksista ja sitoumuksista, velallisen varallisuudesta, verotuksesta ja muista velallisen taloudellista asemaa tai velallisen harjoittamaa taloudellista toimintaa koskevista seikoista.

Kuolinpesän konkurssissa pesänhoitajalla on vainajaa ja kuolinpesää koskeviin tietoihin vastaava tietojensaantioikeus kuin 1 momentissa säädetään velallista koskevista tiedoista.

10 §

Pakkokeinot

Jos pesänhoitaja laiminlyö hänelle tämän lain mukaan kuuluvan tehtävän tai velvollisuuden, tuomioistuin voi velkojan tai velallisen vaatimuksesta ja varattuaan pesänhoitajalle tilaisuuden tulla kuulluksi velvoittaa hänet suorittamaan sen määräajassa ja asettaa velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon.

11 §

Pesänhoitajan tilintekovelvollisuus tehtävän lakatessa

Jos pesänhoitajan tehtävä pesänhoitajan vapauttamisen tai muun syyn vuoksi lakkaa ennen konkurssin päättymistä, pesänhoitajan on annettava velkojille tili, josta käyvät riittävästi ilmi konkurssipesän omaisuuden hoitoa, pesän rahavarojen käyttöä sekä muita toimenpiteitä koskevat tiedot. Jos pesänhoitajia on useita, tili on kuitenkin annettava vain, jos tehtävässään jatkava pesänhoitaja taikka velkoja sitä vaatii. Jos konkurssi peruuntuu tai konkurssiin asettamista koskeva päätös kumotaan, tili on annettava velalliselle.

Jos pesänhoitajan tehtävä lakkaa ennen konkurssin päättymistä, pesänhoitajan on luovutettava hallussaan oleva konkurssipesään kuuluva omaisuus viipymättä pesänhoitajana jatkavalle.

9 luku

Konkurssipesän selvitys ja velallisen kirjanpito

1 §

Pesäluettelo

Pesänhoitajan on laadittava velallisen varoista ja veloista luettelo (*pesäluettelo*). Pesäluettelosta tulee käydä ilmi riittävästi eriteltyinä ainakin velallisen omaisuus konkurssin alkaessa ja arvio sen rahaksimuuton tuloksesta sekä velallisen velat ja muut sitoumukset. Pesänhoitajan on laadittava pesäluettelon liitteeksi tiivistelmä velallisen taloudellisesta tilanteesta, jos pesäluettelo on laaja tai tiivistelmän laatiminen on muuten tarkoituksenmukaista.

Pesäluettelo on laadittava kahden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta. Jos velallisen kirjanpito on merkittäviltä osin puutteellinen tai virheellinen taikka jos pesäluetteloa ei voida pesän laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi saada valmiiksi määräajassa, tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai pesänhoitajan pyynnöstä pidentää määräaikaa. Päätökseen, jolla määräaikaa on pidennetty, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kuolinpesän konkurssissa pesäluettelon korvaa perukirja, jos perukirja on laadittu ennen konkurssia.

Pesänhoitajan on toimitettava pesäluettelo tai tiivistelmä velalliselle, suurimmille velkojille ja pyynnöstä muillekin velkojille.

2 §

Velallisselvitys

Pesänhoitajan on laadittava velallisesta ja velallisen konkurssia edeltäneestä toiminnasta selvitys (*velallisselvitys*), josta tulee käydä ilmi ainakin:

1) velallisen omistus- ja konsernisuhteet, jos velallinen on yhteisö;

2) konkurssin pääasialliset syyt;

3) se, miten velallisen kirjanpito on hoidettu;

4) onko velallisen toiminnan johtamisessa käytetty välikäsiä;

5) velallisen läheisille maksetut palkat ja palkkiot sekä velallisen yksityisotot siltä osin kuin siihen on niiden määrän, maksuajankohdan tai muun erityisen syyn vuoksi aihetta samoin kuin velallisen läheisten saatavat ja niiden perusteet, jos saatavat ovat määrältään merkittäviä;

6) havainnot sellaisista seikoista, joilla voi olla merkitystä konkurssin jatkumisen kannalta;

7) havainnot sellaisista seikoista, joilla voi olla merkitystä liiketoimintakiellon määräämisen kannalta;

8) velallisen toiminnan ja tilien tarkastukset sekä niiden tarve.

Velallisselvitys on laadittava kahden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta. Jos velallisselvitystä ei voida pesän laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi saada valmiiksi määräajassa, tuomioistuin voi pesänhoitajan pyynnöstä pidentää määräaikaa. Päätökseen, jolla määräaikaa on pidennetty, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Pesänhoitajan on toimitettava velallisselvitys syyttäjälle ja velalliselle sekä pyynnöstä velkojalle. Pyynnöstä velallisselvitys on toimitettava myös esitutkintaviranomaiselle.

Jos myöhemmin tulee ilmi seikkoja, joilla voi olla olennaista merkitystä arvioitaessa, tuleeko velallinen tai hänen edustajansa määrätä liiketoimintakieltoon, pesänhoitajan on ilmoitettava niistä viipymättä syyttäjälle ja konkurssiasiamiehelle. Pesänhoitajan on annettava syyttäjälle liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten olemassaolon tutkimista varten ne tiedot ja asiakirjat, joita tämä pyytää.

3 §

Velallisen kirjanpidon loppuun saattaminen

Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että velallisen kirjanpito tehdään konkurssin alkamiseen saakka ja että konkurssin alkamiseen päättyneeltä tilikaudelta laaditaan tilinpäätös. Tätä velvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos kirjanpito konkurssin alkaessa on niin puutteellinen, että sen perusteella ei voida laatia luotettavaa tilinpäätöstä tai jos kirjanpidon loppuun saattamista ja tilinpäätöksen laatimista ei voida pitää perusteltuna pesän varojen vähäisyyden tai muun syyn vuoksi.

Jos velallisen kirjanpitoaineisto on muun kuin velallisen hallussa, se on luovutettava konkurssipesälle. Konkurssipesän on korvattava ainoastaan aineiston toimittamisesta aiheutuvat kustannukset.

4 §

Erityistarkastus

Velkojat voivat päättää velallisen tilien ja toiminnan erityistarkastuksesta, jos velallisen kirjanpito tai muut seikat antavat siihen aihetta.

5 §

Korvaus kirjanpidon laiminlyönnistä

Jos velallisen kirjanpito on laiminlyöty niin, ettei konkurssipesä ole ilman kohtuutonta vaivaa kyennyt selvittämään kirjanpitovelvollisen taloudellista tulosta ja asemaa tai kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan kannalta olennaisia liiketapahtumia, laiminlyönnistä vastuussa olevien on korvattava pesälle sille kirjanpidon loppuun saattamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset.

10 luku

Konkurssin raukeamisen edellytykset

1 §

Konkurssin raukeaminen

Tuomioistuimen on tehtävä päätös konkurssin raukeamisesta, jos konkurssipesän varat eivät riitä konkurssimenettelyn kustannusten suorittamiseen eikä kukaan velkojista ota kustannuksista vastatakseen taikka jos velkojille konkurssipesän varoista tuleva kertymä jäisi niin vähäiseksi, ettei konkurssin jatkamista voida sen vuoksi pitää tarkoituksenmukaisena. Konkurssia ei kuitenkaan voida määrätä raukeamaan, jos konkurssi jatkuu 11 luvussa tarkoitettuna julkisselvityksenä.

2 §

Esitys konkurssin raukeamisesta

Pesänhoitajan on tehtävä esitys konkurssin raukeamisesta ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun peruste siihen on käynyt ilmi. Esityksen voi tehdä myös velkoja, velallinen tai konkurssiasiamies. Esitystä ei voida tehdä ennen kuin pesäluettelo ja velallisselvitys on laadittu.

Pesänhoitajan on liitettävä konkurssin raukeamista koskevaan esitykseensä pesäluettelo ja velallisselvitys sekä arvionsa konkurssimenettelyn kustannuksista ja niihin käytettävissä olevista varoista. Jos esityksen on tehnyt velkoja, velallinen tai konkurssiasiamies, pesänhoitajan on tuomioistuimen pyynnöstä toimitettava asian käsittelyä varten pesäluettelo ja velallisselvitys sekä arvionsa konkurssimenettelyn kustannuksista ja niihin käytettävissä olevista varoista.

Pesänhoitajan on ennen esityksen tekemistä tuomioistuimelle toimitettava esitys liitteineen suurimmille velkojille ja, jos aihetta on, tiedusteltava näiltä, ottavatko nämä vastattavakseen konkurssimenettelyn kustannuksista. Esitys liitteineen on toimitettava myös konkurssiasiamiehelle. Pesänhoitajan on ilmoitettava esityksen tekemisestä velalliselle.

3 §

Konkurssin raukeamista koskevan asian käsittely

Tuomioistuimen on, jos siihen on aihetta, varattava velalliselle, suurimmille velkojille ja konkurssiasiamiehelle tilaisuus tulla kuulluksi pesänhoitajan tekemästä konkurssin raukeamista koskevasta esityksestä. Jos esityksen on tehnyt muu kuin pesänhoitaja, on pesänhoitajalle, velalliselle, suurimmille velkojille ja konkurssiasiamiehelle varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

4 §

Pesänhoitajan palkkio konkurssin rauetessa

Pesänhoitajalla on konkurssin rauetessa oikeus saada kohtuullinen palkkio ja korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Palkkio ja korvaus otetaan konkurssipesän varoista. Pesänhoitajalla on oikeus pidättää konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta palkkion ja korvauksen maksamista varten sekä myydä omaisuus ja ottaa saatavansa myyntihinnasta.

Tuomioistuin päättää palkkion ja korvauksen suuruudesta sekä siitä, miltä osin korvaus maksetaan valtion varoista. Pesänhoitajan on esitettävä tuomioistuimelle toimenpiteistään eritelty lasku ja, jos korvausta vaaditaan valtion varoista, selvitys korvauksen maksamiseen käytettävissä olevista velallisen varoista. Tuomioistuimen on varattava velalliselle sekä harkintansa mukaan velkojille ja konkurssiasiamiehelle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi. Konkurssiasiamiehellä on oikeus myös omasta aloitteestaan lausua pesänhoitajan palkkiovaatimuksesta ja hakea päätökseen muutosta.

5 §

Valtion varoista pesänhoitajalle maksettava korvaus

Pesänhoitajalle maksetaan palkkiona ja kustannusten korvauksena pesäluettelon ja velallisselvityksen laatimisesta valtion varoista enintään 500 euroa ja vain siltä osin kuin konkurssipesän varat eivät riitä palkkioon ja korvaukseen.

Jos konkurssi jatkuu julkisselvityksenä, konkurssiasiamies voi päättää, että pesänhoitajalle kuuluva pesän varoista otettava korvaus maksetaan valtion varoista, jos se on tarkoituksenmukaista julkisselvityksen toteuttamiseksi. Pesänhoitajan on tällöin luovutettava pidättämänsä konkurssipesään kuuluva omaisuus julkisselvittäjälle.

6 §

Kustannusten vastattavaksi ottaminen

Velkoja voi ottaa konkurssimenettelyn kustannukset vastattavikseen ilmoittamalla siitä pesänhoitajalle. Velkoja voi ilmoittaa, että velkojan vastuu on voimassa vain siihen saakka, kun velkojan sitoumuksessa yksi-

löidyt toimenpiteet on suoritettu. Vastuun rajoitus ei kuitenkaan saa loukata velkojien yhdenvertaisuutta, ja sen on oltava menettelyn jatkamisen kannalta tarkoituksenmukainen.

Konkurssimenettelyn kustannuksina pidetään tuomioistuinmenettelystä perittäviä oikeudenkäyntimaksuja, pesänhoitajan palkkiota sekä pesän selvityksestä ja hoidosta aiheutuvia muita kustannuksia.

Jos pesänhoitaja katsoo, että velkojan ilmoitusta vastattavaksi ottamisesta ei voida sellaisenaan hyväksyä, tai jos velkoja ei aseta vaadittua vakuutta tai jos konkurssin jatkamista ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, pesänhoitaja tai velkoja voi saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi, voidaanko ja millä ehdoin velkojan sitoumus hyväksyä. Vaatimus on tehtävä ennen kuin tuomioistuin päättää konkurssin raukeamisesta.

7 §

Ilmoitukset ja muutoksenhaku

Konkurssin raukeamisesta on ilmoitettava niin kuin 22 luvussa säädetään.

Päätökseen, jolla esitys konkurssin raukeamisesta on hylätty, ei saa hakea muutosta valittamalla.

11 luku

Julkisselvitys

1 §

Julkisselvitykseen siirtyminen

Tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen esityksestä päättää, että konkurssi jatkuu julkisselvityksenä, jos sitä voidaan pitää perusteltuna pesän varojen vähäisyyden taikka velalliseen tai konkurssipesään kohdistuvien selvitystarpeiden tai muun erityisen syyn vuoksi. Määräyksen antamista ei estä se, että velkoja ottaa konkurssimenettelyn kustannukset vastattavikseen.

Konkurssiasiamiehen esityksestä tuomioistuimen on varattava pesänhoitajalle sekä harkintansa mukaan velalliselle ja suurimmille velkojille tilaisuus tulla kuulluksi. Pesänhoitajan palkkion määräämisessä noudatetaan, mitä 10 luvun 4 ja 5 §:ssä säädetään.

2 §

Julkisselvitykseen siirtymisen vaikutukset

Kun päätös julkisselvitykseen siirtymisestä on tehty, pesänhoitajan määräys ja velkojien päätösvalta konkurssissa lakkaavat. Julkisselvityksessä olevan konkurssipesän hallintoa hoitaa konkurssiasiamiehen määräämä, pesänhoitajan kelpoisuuden täyttävä henkilö (*julkisselvittäjä*), jonka haltuun konkurssipesään kuuluva omaisuus on luovutettava.

Julkisselvittäjästä on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä tai muussa laissa säädetään pesänhoitajasta. Jos konkurssipesän varat ilmeisesti riittävät jako-osuuksien maksamiseen velkojille, julkisselvittäjä voi määrätä saatavien valvonnasta niin kuin tässä laissa säädetään. Julkisselvittäjän on täytettävä pesänhoitajalle kuuluva selontekovelvollisuus konkurssiasiamiehen määräämällä tavalla.

Konkurssiasiamies voi peruuttaa julkisselvittäjälle antamansa määräyksen, jos siihen on syytä.

3 §

Julkisselvityksen kustannukset

Julkisselvityksestä aiheutuvat konkurssimenettelyn kustannukset maksetaan valtion varoista siltä osin kuin konkurssipesän varat eivät riitä niihin. Korvauksesta päättää konkurssiasiamies.

4 §

Julkisselvityksen päättäminen

Julkisselvittäjän on laadittava konkurssipesän lopputilitys niin kuin 19 luvussa säädetään. Lopputilityksen tarkastaa ja hyväksyy konkurssiasiamies.

Lopputilitys on toimitettava velalliselle. Velkojille lopputilitys on toimitettava vain, jos konkurssipesän varat riittävät jako-osuuksien maksamiseen.

5 §

Konkurssipesän hallinnon palauttaminen

Jos julkisselvityksessä havaitaan, että konkurssipesän varat riittävät konkurssimenettelyn kustannuksiin ja konkurssipesän hallinnon palauttaminen on muuten perusteltua, tuomioistuimen on konkurssiasiamiehen tai velkojan esityksestä määrättävä konkurssipesään pesänhoitaja ja päätettävä konkurssipesän palauttamisesta velkojien hallintoon.

Konkurssiasiamiehen on toimitettava esityksensä pesänhoitajan määräämiseksi ja konkurssipesän palauttamiseksi velkojien hallintoon velalliselle ja suurimmille velkojille. Tuomioistuin voi harkintansa mukaan kuulla esityksestä velallista ja velkojia. Jos esityksen on tehnyt velkoja, tuomioistuimen on varattava konkurssiasiamiehelle ja konkurssipesän julkisselvittäjälle sekä harkintansa mukaan velalliselle ja muille velkojille tilaisuus tulla kuulluksi.

6 §

Ilmoitukset ja muutoksenhaku

Julkisselvitykseen siirtymisestä ja konkurssipesän hallinnon palauttamisesta on ilmoitettava niin kuin 22 luvussa säädetään.

Päätökseen, jolla konkurssi on määrätty jatkumaan julkisselvityksenä tai jolla konkurssipesä on palautettu velkojien hallintoon, ei saa hakea muutosta valittamalla.

12 luku

Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen

1 §

Yleiset säännökset konkurssivelkojan asemasta

Velkojalla on kansalaisuudestaan sekä asuin- tai kotipaikastaan riippumatta oikeus valvoa saatavansa ja saada sille suoritus konkurssissa sekä käyttää muita velkojalle tämän lain mukaan kuuluvia oikeuksia.

Velkoja voi saada konkurssisaatavalleen jako-osuutta rahaksi muutetusta velallisen omaisuudesta, suorituksen vakuutena olevasta velallisen omaisuudesta tai käyttää saatavansa velalliselle olevan velkansa kuittaamiseen siten kuin tässä ja muussa laissa säädetään.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske velkojaa, jonka saatavaa koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ennen konkurssin alkamista lakannut ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti. Velkojalla on kuitenkin oikeus saada suoritus vakuutena olevasta velallisen omaisuudesta tai käyttää saatavansa velalliselta olevan velkansa kuittaamiseen.

2 §

Vieraassa valuutassa oleva saatava

Jos saatava on vieraassa valuutassa, saatavan arvo määrätään Suomen rahana konkurssin alkamispäivän kurssin mukaan.

3 §

Yhteisvelkasuhteet

Velkoja voi valvoa velalliselta olevan saatavansa sen suuruisena kuin se oli konkurssin alkaessa ottamatta huomioon sen jälkeen takaajalta saamaansa suoritusta. Velkojalla ei kuitenkaan ole tätä oikeutta, jos takaaja on maksanut päävelan kokonaan ennen 5 §:ssä tarkoitettua valvontapäivää.

Mitä 1 momentissa säädetään takaajasta, koskee myös vierasvelkapantin antajaa ja velallisen kanssa yhteisvastuullisessa velkasuhteessa olevaa kanssavelallista.

4 §

Rajoitukset velkojan oikeuteen saada suoritus

Velkojalla ei ole oikeutta saada suoritusta palkasta, palkkiosta tai muusta siihen rinnastettavaa etuutta koskevasta konkurssisaatavasta siltä osin kuin saatava on ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä tehtyyn työhön ja muihin oloihin nähden voidaan pitää kohtuullisena, jos saatava tällä perusteella riitau-

tetaan.

Vieraalle valtiolle maksettavaa veroa tai siihen rinnastettavaa toisessa valtiossa määrättyä julkista maksua ei voida ottaa konkurssissa huomioon, jos sellaista saatavaa ei voida pitää Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden mukaisena taikka jos Suomessa määrättyä veroa tai julkista maksua ei hyväksytä maksukyvyttömyysmenettelyssä vieraassa valtiossa.

5 §

Valvontapäivän määrääminen

Jollei pesäluettelon valmistuttua ole tehty hakemusta konkurssin raukeamiseksi, pesänhoitajan on ilman aiheetonta viivytystä määrättävä päivä, jona velkojien on viimeistään valvottava saatavansa (*valvontapäivä*). Valvontapäivän on oltava aikaisintaan kuukauden ja viimeistään kahden kuukauden kuluttua määräyksestä.

Pesänhoitajan on viivytyksettä ilmoitettava valvontapäivän määräämisestä tuomioistuimelle. Saatavan valvontaa konkurssissa (*konkurssivalvonta*) koskevasta kuulutuksesta ja valvontaan liittyvistä ilmoituksista säädetään 22 luvussa.

Valvontapäivän määräämisestä huolimatta konkurssi voidaan määrätä raukeamaan niin kuin 10 luvussa säädetään.

Pesänhoitaja voi määrätä uuden valvontapäivän, jos siihen on tarvetta valvontapäivän määräämisessä sattuneen virheen tai muun syyn vuoksi.

6 §

Saatavan valvonta

Jako-osuutta saadakseen velkojan on valvottava konkurssisaatavansa kirjallisesti (*valvontakirjelmä*) ilmoittamalla se pesänhoitajalle viimeistään valvontapäivänä, jollei saatavaa oteta huomioon ilman valvontaa.

Valvontapäivään mennessä tuomioistuimelle ilmoitettu saatava katsotaan valvotuksi määräajassa. Velkojan valvontapäivän jälkeen ilmoittama saatava voidaan ottaa huomioon vain jälkivalvonnasta säädetyin edellytyksin.

Konkurssivalvonnasta liikkeeseenlaskijan konkurssissa säädetään 17 §:ssä.

7 §

Valvontakirjelmä

Valvontakirjelmässä on ilmoitettava:

1) saatavan pääoma, pääomalle kertynyt korko konkurssin alkamiseen asti, konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta vaadittava korko sekä viivästyskorko ja muut viivästysseuraamukset tai jos saatavan määrää tai enimmäismäärää ei voida ilmoittaa, syy siihen;

2) saatavan peruste riittävästi yksilöitynä;

3) koron peruste riittävästi yksilöitynä sekä aika, jolta korkoa vaaditaan;

4) vaaditaanko saatavalle etuoikeutta ja se, mihin vaatimus perustuu;

5) tiedot panttioikeuden perustamisesta ja sisällöstä, jos velkojalla on velallisen omaisuutta saatavansa panttina;

6) velkojan nimi ja yhteystiedot sekä henkilö tai yksikkö, jolle konkurssivalvontaa koskevat tiedustelut voidaan osoittaa.

Velkojan on täsmällisesti yksilöitävä pesänhoitajalle se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon velkoja vetoaa, ja se, mistä asiakirjat ovat saatavissa, jollei niitä toimiteta pesänhoitajalle.

8 §

Saatavan huomioon ottaminen ilman valvontaa

Pesänhoitaja voi ottaa konkurssisaatavan jakoluetteloehdotuksessa huomioon ilman valvontaa, jos saatavan perusteesta ja määrästä ei ole epäselvyyttä. Pesänhoitajan on tällöin toimitettava velkojalle hyvissä ajoin ennen valvontapäivää ilmoitus siitä, minkä suuruisena saatava otetaan jakoluetteloehdotuksessa huomioon. Jos suurta määrää samaan tai samanlaiseen perusteeseen liittyviä saatavia voidaan pitää edellä sanotuin tavoin riidattomina, pesänhoitaja voi erillisen ilmoituksen sijasta tarkoitukseen soveltuvalla tavalla tiedottaa, että saatavien valvonta ei ole tarpeen.

Työsuhteesta johtuva saatava, jonka pesänhoitaja on merkinnyt palkkaturvalain

(866/1998) 13 §:ssä tai merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 11 §:ssä tarkoitettuun luetteloon, on katsottava valvotuksi.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei estä velkojaa valvomasta saatavaansa.

9 §

Selvitys panttisaatavasta

Velkojan, joka haluaa suorituksen saatavansa panttina olevasta velallisen omaisuudesta, on ilmoitettava pesänhoitajalle valvontakirjelmään sisällytettävät tiedot saatavastaan ja panttioikeudestaan. Ilmoitus on tehtävä viimeistään valvontapäivänä tai, jos velkoja sitä aikaisemmin ryhtyy toimiin pantin muuttamiseksi rahaksi, hyvissä ajoin ennen toimiin ryhtymistä. Jos toimiin pantin muuttamiksesi rahaksi on ryhdytty ennen konkurssin alkamista, saatava ja tiedot panttioikeudesta on ilmoitettava viipymättä konkurssin alettua. Jos velkoja ilman hyväksyttävää syytä ilmoittaa saatavansa vasta valvontapäivän jälkeen, velkojan on maksettava konkurssipesälle 16 §:n 1 momentissa säädettyä maksua vastaava rahamäärä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu saatava selvitetään noudattaen, mitä konkurssissa valvottujen ja muiden jakoluetteloehdotuksessa huomioon otettavien saatavien selvittämisestä tässä laissa säädetään.

10 §

Selvitys vierasvelkapanttauksesta

Velkojan, jolla on velallisen omaisuutta vakuutena toisen velasta, on pesänhoitajan pyynnöstä ilmoitettava valvontakirjelmään sisällytettävät tiedot saatavastaan ja panttioikeudestaan pesänhoitajan asettamassa määräajassa. Tiedot on kuitenkin aina ilmoitettava ennen kuin velkoja ryhtyy toimiin pantin muuttamiseksi rahaksi. Jos velkoja ilman hyväksyttävää syytä laiminlyö ilmoitusvelvollisuutensa, velkojan on maksettava konkurssipesälle 16 §:n 1 momentissa säädettyä maksua vastaava rahamäärä.

11 §

Yrityskiinnitykseen perustuvan oikeuden valvonta

Velkojan, jolla on konkurssivelalliselta tai muulta velalliselta olevan saatavan vakuutena yrityskiinnityslaissa (634/1984) tarkoitettu yrityskiinnitys velallisen omaisuuteen, on valvottava saatavansa niin kuin tässä laissa säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu saatava konkurssivelalliselta selvitetään noudattaen, mitä konkurssissa valvottujen ja muiden jakoluetteloehdotuksessa huomioon otettavien saatavien selvittämisestä tässä laissa säädetään.

12 §

Selvitys kuittaukseen käytettävästä saatavasta

Velkojan, joka haluaa käyttää saatavansa kuittaukseen velalliselle maksettavaa velkaansa vastaan, on kuittauksesta ilmoittaessaan esitettävä pesänhoitajalle saatavastaan valvontakirjelmään sisällytettävät tiedot. Jos velkoja ilman hyväksyttävää syytä ilmoittaa saatavansa vasta valvontapäivän jälkeen, velkojan on maksettava konkurssipesälle 16 §:n 1 momentissa säädettyä maksua vastaava rahamäärä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu saatava selvitetään noudattaen, mitä konkurssissa valvottujen ja muiden jakoluetteloehdotuksessa huomioon otettavien saatavien selvittämisestä tässä laissa säädetään.

13 §

Etuoikeuden huomioon ottaminen

Pesänhoitajan on otettava saatavan etuoikeus huomioon jakoluetteloehdotuksessa, jos etuoikeutta on vaadittu taikka etuoikeuden peruste ilmenee riittävästi valvontakirjelmästä tai on muutoin pesänhoitajan tiedossa.

14 §

Valvonnan tarkastaminen

Pesänhoitajan on hyvän pesänhoitotavan edellyttämässä laajuudessa tarkastettava valvottujen saatavien aiheellisuus ja niiden mahdollinen etuoikeus. Jos pesänhoitaja havaitsee, että valvonnassa on lasku- tai kirjoitusvirhe taikka muu vastaava selvä virhe, pesänhoitaja voi oikaista valvonnan omasta aloitteestaan. Oikaisusta on ilmoitettava velkojalle, jollei se ole selvästi tarpeetonta.

Jos valvontakirjelmä ei ole suomen tai ruotsin kielellä, pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että kirjelmän sisältö tarpeellisin osin käännetään jommallekummalle näistä kielistä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös 9, 10 ja 12 §:ssä tarkoitettuja saatavia.

15 §

Valvonnan täydentäminen

Pesänhoitajan on pyydettävä velkojaa täydentämään tai oikaisemaan valvontaansa, jos pesänhoitaja havaitsee siinä sellaisen puutteen tai virheen, jolla on merkitystä saatavan selvittämisen kannalta. Velkojan on toimitettava pesänhoitajalle tämän pyynnöstä myös ne asiakirjat, jotka ovat tarpeen velkojan saatavan selvittämiseksi.

Jos velkoja havaitsee 1 momentissa tarkoitetun puutteen tai virheen, hän voi valvontapäivän jälkeenkin täydentää tai oikaista valvontaansa. Velkoja voi valvontapäivän jälkeen ilmoittaa uuden saatavan tai esittää lisävaatimuksia vain 16 §:ssä säädettynä jälkivalvontana.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös 9, 10 ja 12 §:ssä tarkoitettuja saatavia.

16 §

Jälkivalvonta

Velkoja voi valvoa saatavansa tai esittää lisävaatimuksen vielä valvontapäivän jälkeen (*jälkivalvonta*), jos velkoja suorittaa konkurssipesälle maksun, jonka suuruus on yksi prosentti valvotun saatavan tai lisävaatimuksen määrästä. Maksu on kuitenkin aina vähintään 600 ja enintään 6 000 euroa. Jollei velkojalle ole ilmoitettu valvonnasta tai saatavan valvomatta jättämiselle on ollut laillinen este, maksua ei saa periä.

Jos velkojalle on takaisinsaannin perusteella syntynyt tarve valvoa saatavansa taikka jos saatava ei muun syyn vuoksi ollut ja sen ei pitänytkään olla velkojan tiedossa ennen valvontapäivää, pesänhoitajan on varattava velkojalle kohtuullinen aika valvoa saatava. Jälkivalvonnasta ei tällöin saa periä 1 momentissa tarkoitettua maksua. Pesänhoitaja voi vapauttaa velkojan jälkivalvontavelvollisuudesta, jos valvonnan toimittamiseen ei ole tarvetta.

Jakoluettelon vahvistamisen jälkeen jälkivalvontaa ei enää oteta huomioon. Saatavan lisäämisestä vahvistettuun jakoluetteloon on kuitenkin voimassa, mitä 13 luvun 16 §:ssä säädetään.

17 §

Valvonta liikkeeseenlaskijan konkurssissa

Velkojan saatava, joka perustuu velallisen liikkeeseen laskemaan arvopaperimarkkinalain (495/1989) 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun arvopaperiin, otetaan ilman valvontaa huomioon jakoluetteloehdotuksessa, jos oikeudenhaltijoita koskevat tiedot ovat arvo-osuusrekisterissä taikka muutoin luotettavasti selvitettävissä oikeudenhaltijoista pidettävästä rekisteristä tai tilistä. Muussa tapauksessa oikeudenhaltijan on kahden vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta toimitettava pesänhoitajalle arvopaperi tai, jos siitä ei ole annettu kirjallista todistetta, valvontakirjelmässä ilmoitettavat tiedot saatavastaan.

Pesänhoitajan on mainittava 1 momentissa tarkoitetut seikat konkurssin alkamista koskevassa kuulutuksessa tai myöhemmin julkaistavassa kuulutuksessa. Pesänhoitajan on lisäksi julkaistava kuulutus samalla tavalla, jolla liikkeeseenlaskijan on täytettävä lakiin perustuva tiedonantovelvollisuutensa, sekä muulla tuomioistuimen määräämällä tavalla.

Konkurssipesän rahaksimuuttoa valvomaan määrättävästä asiamiehestä säädetään rahoitustarkastuslain (503/1993) 15 §:ssä.

13 luku

Jakoluetteloehdotus ja jakoluettelon vahvistaminen

1 §

Jakoluetteloehdotus

Pesänhoitajan on laadittava ehdotus siitä, miten pesän varat jaetaan velkojien kesken (*jakoluetteloehdotus*), jollei ole ilmeistä, ettei konkurssipesän varoista kerry velkojille jako-osuutta. Jakoluetteloehdotukseen on merkittävä:

1) jako-osuuteen oikeuttavat saatavat ja niiden etuoikeus;

2) konkurssissa valvotut tai pesänhoitajalle ilmoitetut panttisaatavat ja tiedot panttioikeudesta sekä tiedot kuittaukseen käytettävistä saatavista;

3) tiedot siitä, miltä osin pesänhoitaja ei hyväksy velkojan ilmoittamaa saatavaa tai sen etuoikeutta (*riitautus*) ja riitautuksen perustelu;

4) muut saatavia ja konkurssivalvontaa koskevat huomautukset, kuten jälkivalvonnat ja niiden vuoksi suoritetut maksut, sekä tiedot valvonnan oikaisemisesta tai täydentämisestä;

5) saatavia koskevat vireillä olevat oikeudenkäynnit ja muut menettelyt;

6) jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivä.

Velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:ssä tarkoitetut viimesijaiset saatavat voidaan jättää merkitsemättä jakoluetteloehdotukseen.

2 §

Jakoluetteloehdotuksen määräpäivä ja toimittaminen

Pesänhoitajan on laadittava jakoluetteloehdotus kahden kuukauden kuluessa valvontapäivästä tai, jos kysymys on laajasta konkurssipesästä, neljän kuukauden kuluessa valvontapäivästä (*jakoluetteloehdotuksen määräpäivä*). Tuomioistuin voi pesänhoitajan pyynnöstä erityisestä syystä pidentää tätä määräaikaa.

Pesänhoitajan on toimitettava jakoluetteloehdotus tai tieto sen valmistumisesta velalliselle sekä niille velkojille, jotka ovat sitä pyytäneet. Ilman pyyntöä jakoluetteloehdotus on toimitettava niille velkojille, joiden valvonnan pesänhoitaja on riitauttanut tai joiden valvonnasta pesänhoitaja esittää muun huomautuksen.

Jakoluetteloehdotuksen oheen on liitettävä selvitys velkojan ja velallisen oikeudesta riitauttaa saatava.

3 §

Lausuma pesänhoitajan esittämästä riitautuksesta

Velkoja voi antaa lausuman pesänhoitajan esittämästä riitautuksesta, joka koskee velkojan saatavaa. Lausuma on toimitettava pesänhoitajalle hänen asettamassaan määräajassa, joka ei saa olla pidempi kuin yksi kuukausi jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivästä.

4 §

Velkojan tai velallisen esittämä riitautus

Velkoja voi riitauttaa jakoluetteloehdotukseen merkityn toisen velkojan saatavan tai sen etuoikeuden. Riitautus voi koskea myös pesänhoitajan riitauttamaa saatavaa. Myös velallinen voi riitauttaa saatavan. Riitautus on yksilöitävä ja perusteltava.

Velkojan ja velallisen on toimitettava riitautuksen sisältävä kirjallinen lausumansa pesänhoitajalle kuukauden kuluessa jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivästä. Määräajan jälkeen esitettyä riitautusta ei oteta huomioon.

5 §

Velkojan kuuleminen

Pesänhoitajan on varattava velkojalle, jonka saatavan toinen velkoja tai velallinen on riitauttanut, tilaisuus lausua riitautuksesta ja esittää selvitystä vaatimuksensa tueksi. Jos velkoja antaa lausuman, pesänhoitajan on, jos aihetta on, annettava saatavan riitautta-

neelle vielä tilaisuus antaa asiasta oma lausumansa. Pesänhoitaja voi myös esittää oman käsityksensä riitautuksesta ja velkojan lausumasta sekä saattaa sen asianosaisten tietoon.

Selvitys ja lausuma riitautuksesta on pyydettävä tarkoitukseen soveltuvalla tavalla. Pesänhoitajan asettaman määräajan jälkeen toimitettu selvitys tai lausuma voidaan jättää ottamatta huomioon.

6 §

Uuden riitautuksen esittäminen

Pesänhoitaja voi vielä jakoluetteloehdotuksen valmistumisen jälkeen riitauttaa saatavan, joka oli ehdotukseen merkitty hyväksytyksi. Velkojalle, jonka saatava on riitautettu, on varattava tilaisuus lausua riitautuksesta niin kuin 5 §:ssä säädetään. Pesänhoitaja voi esittää uuden riitautuksen, kunnes hän toimittaa jakoluettelon tuomioistuimelle.

7 §

Jälkivalvonnan huomioon ottaminen

Jos jakoluetteloehdotuksen toimittamisen jälkeen tulee ilmi saatava, joka on jälkivalvonnan perusteella otettava ehdotuksessa huomioon, pesänhoitajan on oikaistava ehdotuksensa. Ennen oikaisemista pesänhoitajan on varattava 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuille velkojille ja velalliselle tilaisuus riitauttaa saatava, jollei tätä ole pidettävä saatavan vähäisyyden tai muun syyn vuoksi ilmeisen tarpeettomana. Myös pesänhoitaja voi riitauttaa saatavan. Riitautuksesta ja sen käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä 3—6 ja 8 §:ssä säädetään.

8 §

Sovinto

Asianosaiset voivat asian käsittelyn eri vaiheissa sopia saatavia koskevat riitaisuudet. Pesänhoitajan on hyvän pesänhoitotavan edellyttämässä laajuudessa edistettävä riitaisuuksien ratkaisemista sovinnollisesti.

9 §

Saatavan hyväksyminen

Saatava tai sen etuoikeus, jota ei ole määräajassa riitautettu tai jota vastaan esitetystä riitautuksesta on luovuttu, katsotaan hyväksytyksi.

Jos velkojan saatava on riitautettu, velkojan oikeus jako-osuuteen määräytyy riitautuksesta annetun ratkaisun mukaisesti. Jos saatavaa koskeva oikeudenkäynti tai muu menettely on jo vireillä, jako-osuus saatavalle vahvistetaan sen määrän perusteella, joka oikeudenkäynnissä tai muussa menettelyssä määrätään.

10 §

Pesänhoitajan jakoluettelo

Pesänhoitajan on velkojien ja velallisen kuulemisen jälkeen laadittava jakoluettelo (*pesänhoitajan jakoluettelo*) tekemällä jakoluetteloehdotukseen riitautusten ja lausumien perusteella tarpeellisiksi katsomansa tarkistukset. Pesänhoitajan on myös oikaistava jakoluetteloehdotuksessa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe sekä muu selvä virhe.

Pesänhoitajan on toimitettava jakoluettelo tuomioistuimen vahvistettavaksi viimeistään kolmen kuukauden kuluttua jakoluetteloehdotuksen määräpäivästä. Jos saatava on riitautettu, pesänhoitajan on toimitettava jakoluettelon ohessa riitautusta koskevat asiakirjat tuomioistuimelle. Jos asianosaisten kuuleminen on kesken tai sovintoneuvottelut ovat kesken, pesänhoitajan on ilmoitettava siitä tuomioistuimelle.

Pesänhoitajan jakoluettelo on toimitettava velalliselle ja niille velkojille, jotka ovat sitä pyytäneet. Ilman pyyntöä jakoluettelo on toimitettava niille velkojille, jotka ovat riitauttaneet saatavan tai joiden saatava on riitautettu.

11 §

Riitautuksen tutkiminen

Kun pesänhoitaja on toimittanut jakoluettelon tuomioistuimelle, tuomioistuimen on tut-

kittava riitautukset ja muut valvontoja koskevat erimielisyydet.

Riitautus on hyväksyttävä siltä osin kuin se on ilmeisen perusteltu tai velkoja, jonka saatavaa riitautus koskee, on myöntänyt riitautuksen oikeaksi. Selvästi perusteeton riitautus on hylättävä. Jos asia on jo lainvoimaisesti ratkaistu tai yleinen tuomioistuin ei ole asiassa toimivaltainen, riitautus jätetään tutkimatta.

12 §

Riitautuksen käsittely

Jollei riitautusta voida ratkaista esitetyn selvityksen perusteella, riitautuksen käsittely jatkuu noudattaen soveltuvin osin, mitä riitaasian käsittelystä säädetään.

Jos riitautuksen esittäjä on jäänyt pois istunnosta, riitautus katsotaan peruutetuksi. Jos riitautetun saatavan velkoja on jäänyt pois, saatavaa ei voida hyväksyä jakoluetteloon siltä osin kuin se ei ole selvästi perusteltu tai riitautuksen esittäjä ei luovu riitautuksestaan. Asia ratkaistaan tällöin tuomiolla.

Jos asianosainen ei ole antanut häneltä pyydettyä kirjallista lausumaa, josta ilmenisi hänen kantansa pyynnössä esitettyihin kysymyksiin, sillä on sama vaikutus kuin jos asianosainen olisi jäänyt pois istunnosta.

13 §

Jälkivalvonnan vuoksi tehtävä oikaisu

Jos velkoja ilmoittaa saatavan vasta sen jälkeen, kun pesänhoitajan jakoluettelo on toimitettu tuomioistuimelle, pesänhoitajan on ilmoitettava asiasta tuomioistuimelle ja noudattaen, mitä 7 §:ssä säädetään, toimitettava tuomioistuimelle oikaistu jakoluettelo. Jälkivalvonnasta velkojalta peritään maksu niin kuin 12 luvun 16 §:ssä säädetään.

14 §

Jakoluettelon vahvistaminen

Tuomioistuimen on tutkittava, että pesänhoitajan jakoluettelo täyttää 1 §:ssä säädetyt vaatimukset ja että jakoluetteloehdotuksen käsittelyä koskevia säännöksiä on noudatettu. Tuomioistuimen on myös annettava ratkaisu riitautetusta saatavasta, jollei riitautusta ratkaista erikseen.

Jos pesänhoitajan jakoluettelo on laadittu 1 momentissa tarkoitetuin tavoin, tuomioistuimen on vahvistettava jakoluettelo ja määrättävä, mille saataville jako-osuutta maksetaan (*vahvistettu jakoluettelo*).

Jos pesänhoitajan jakoluettelossa on kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu selvä virhe, tuomioistuin voi omasta aloitteestaan pyytää pesänhoitajaa oikaisemaan virheen.

15 §

Muutoksenhaku ja päätöksestä ilmoittaminen

Tuomioistuimen päätökseen, jolla jakoluettelo on vahvistettu, saa hakea muutosta velkoja tai velallinen, jonka riitautuksen tai lausuman vastaisesti asia on ratkaistu. Myös pesänhoitaja saa hakea muutosta päätökseen, jos jakoluettelo on vahvistettu vastoin pesänhoitajan ehdotusta.

Tuomioistuimen on ilmoitettava jakoluettelon vahvistamispäivä pesänhoitajalle sekä riitautuksen tai lausuman tehneelle velkojalle ja velalliselle.

Jos jakoluetteloa muutetaan muutoksenhaun vuoksi, muutos koskee kaikkia velkojia.

16 §

Vahvistetun jakoluettelon oikaiseminen ja muuttaminen

Vahvistetussa jakoluettelossa olevan kirjoitus- tai laskuvirheen taikka muun selvän virheen korjaamisesta on voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 10 §:ssä tuomion korjaamisesta säädetään.

Pesänhoitajan tai velkojan vaatimuksesta tuomioistuin voi ottaa jakoluettelossa huomioon saatavan, joka on velkojasta riippumattomasta syystä jäänyt käsittelyssä tapahtuneen virheen, laiminlyönnin tai muun sellaisen syyn vuoksi ottamatta huomioon. Jakoluetteloa voidaan muuttaa vastaavasti, jos velkojalle on takaisinsaannin perusteella syntynyt tarve valvoa saatavansa tai jos saatava ei muun syyn vuoksi ollut eikä sen pitänyt-

kään olla velkojan tiedossa ennen jakoluettelon vahvistamista.

Tuomioistuin voi, jos aihetta on, antaa pesänhoitajan tehtäväksi toimittaa jakoluettelon muuttamista koskeva vaatimus tiedoksi velalliselle ja niille velkojille, joiden kuulemista tuomioistuin pitää tarpeellisena. Jakoluetteloon lisättäväksi vaadittu saatava voidaan myös riitauttaa. Riitautuksesta ja sen käsittelystä on voimassa, mitä edellä 3-6 ja 8 §:ssä säädetään.

17 §

Velkojan saatavaa koskevan ratkaisun merkitys

Velkojan saatavasta konkurssissa annettu ratkaisu määrää sen, mikä oikeus velkojalla on saada maksu saatavalleen konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta.

14 luku

Konkurssipesän hallinto

1 §

Yleissäännös konkurssipesän selvittämisestä

Konkurssipesä on selvitettävä tehokkaasti, taloudellisesti ja joutuisasti sekä niin, ettei kenenkään oikeuksia loukata.

2 §

Velkojien päätösvalta

Päätösvaltaa konkurssipesässä käyttävät velkojat siltä osin kuin asia ei kuulu lain mukaan pesänhoitajan päätettäväksi tai hoidettavaksi.

3 §

Pesänhoitaja konkurssipesän hallinnon hoitajana

Pesänhoitajan on hoidettava tehtävänsä huolellisesti ja hyvää pesänhoitotapaa noudattaen. Hänen on toimittava tehtävässään velkojien yhteiseksi eduksi.

Pesänhoitajan on tehtävässään noudatettava velkojien antamia ohjeita ja määräyksiä näiden päätösvaltaan kuuluvissa asioissa.

4 §

Konkurssipesän hallinnon valvonta

Konkurssipesän hallinnon valvonnasta säädetään konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetussa laissa (109/1995).

5 §

Pesänhoitajan tehtävät

Pesänhoitajan tehtävänä on:

1) ottaa haltuun pesään kuuluva omaisuus, mukaan lukien kirjanpitoaineisto ja asiakirjat, sekä huolehtia omaisuuden hoitamisesta ja säilyttämisestä;

2) ryhtyä tarpeellisiin toimiin velallisen saatavien perimiseksi ja pesälle kuuluvien oikeuksien turvaamiseksi sekä sellaisten sopimusten irtisanomiseksi, joiden voimassaolo ei ole pesänhoidon kannalta tarpeen;

3) suorittaa pesänhoitajalle kuuluvat palkkaturvaa koskevat tehtävät;

4) selvittää pesän laajuus sekä mahdollisuudet peräyttää oikeustoimia ja palauttaa omaisuutta pesään;

5) laatia pesäluettelo ja velallisselvitys;

6) määrätä valvontapäivä, vastaanottaa valvonnat ja selvittää ne saatavat, jotka voidaan valvonnan perusteella tai muutoin ottaa jakoluettelossa huomioon sekä laatia jakoluettelo;

7) huolehtia pesään kuuluvan omaisuuden myynnistä;

8) tilittää varat velkojille jakoluettelon mukaisesti ja laatia lopputilitys konkurssista;

9) hoitaa pesän juoksevaa hallintoa ja suorittaa muut pesänhoitajalle tässä tai muussa laissa säädetyt tai muuten pesänhoitoon kuuluvat tehtävät.

Tilapäisen pesänhoitajan tulee ryhtyä välttämättömiin toimiin, jotka ovat tarpeen konkurssipesään kuuluvan omaisuuden haltuun ottamiseksi ja hoitamiseksi sekä konkurssipesän oikeuksien turvaamiseksi ja taloudel-

listen menetysten välttämiseksi.

6 §

Konkurssipesän edustaminen

Konkurssipesää edustaa pesänhoitaja. Jos pesänhoitajia on useampi, kukin heistä edustaa konkurssipesää. Jos tuomioistuin on jakanut tehtävät pesänhoitajien kesken tai määrännyt pesänhoitajan tiettyyn tehtävään, pesänhoitaja edustaa konkurssipesää vain hänen tehtäviinsä kuuluvissa asioissa.

Konkurssipesä ei voi vedota pesänhoitajan kelpoisuuden tai toimivallan puutteeseen vilpittömässä mielessä ollutta toista osapuolta vastaan.

Toinen osapuoli tai sivullinen ei voi vedota pesänhoitajan kelpoisuuden tai toimivallan puutteeseen.

Mitä 2 ja 3 momentissa säädetään, ei estä vahingonkorvausvaatimuksen esittämistä pesänhoitajan kelpoisuuden tai toimivallan puutteen perusteella.

7 §

Pesänhoitajan avustajat

Pesänhoitaja voi käyttää tehtävissään apunaan asiantuntijoita ja avustajia siinä laajuudessa kuin se on pesän selvittämisen kannalta tarkoituksenmukaista.

8 §

Pesänhoitajan päätösvalta

Pesänhoitaja käsittelee ja päättää asiat, jotka koskevat pesäluettelon tai velallisselvityksen laatimista, saatavien selvittämistä tai jakoluettelon laatimista taikka palkkaturvaa samoin kuin ne muut asiat, jotka laissa säädetään tai asian luonteen vuoksi kuuluvat pesänhoitajan tehtäviksi.

Pesänhoitajalla on oikeus päättää konkurssipesän juoksevaan hallintoon kuuluvista asioista, jolleivät velkojat ole jonkin asian osalta erikseen toisin päättäneet.

Pesänhoitaja voi päättää sellaisista velkojien päätettäviksi kuuluvista toimenpiteistä, joita ei voida lykätä aiheuttamatta konkurssipesälle haittaa. Pesänhoitajan on ennen toimenpidettä mahdollisuuksien mukaan kuultava 12 §:ssä tarkoitettua velkojatoimikuntaa tai suurimpia velkojia.

9 §

Päätösvallan siirtäminen

Velkojat voivat antaa pesänhoitajan tehtäväksi päättää velkojien päätettäviksi kuuluvista asioista. Päätösvaltaa ei kuitenkaan saa siirtää asioissa, jotka koskevat konkurssihallinnon valvonnan yleistä järjestämistä, pesänhoitajan palkkiota tai konkurssipesän konkurssiin luovuttamista. Velkojien päätöksessä on yksilöitävä päätösvallan siirron laajuus ja kesto sekä se, miten pesänhoitajan on ilmoitettava päätöksistään velkojille. Velkojat voivat myös päättää, että pesänhoitajan on saatava tässä pykälässä tarkoitetuissa asioissa päätökselleen velkojatoimikunnan hyväksyminen. Velkojat voivat milloin tahansa peruuttaa päätösvallan siirron kokonaan tai osaksi.

10 §

Kielto panna täytäntöön lainvastaista päätöstä

Pesänhoitaja ei saa panna täytäntöön velkojien päätöstä, joka on lainvastainen tai joka ei kuulu velkojien päätösvaltaan.

11 §

Pesänhoitajan selonteko- ja tietojenantovelvollisuus

Pesänhoitajan on laadittava vuosittain selonteko konkurssipesän hallinnosta (*vuosiselonteko*), jollei selontekoa ole velkojainkokouksen päätöksen mukaan laadittava useammin. Vuosiselonteko on laadittava konkurssin alkamiskuukautta vastaavan kuukauden loppuun mennessä.

Vuosiselonteosta tulee käydä ilmi erityisesti:

1) tiedot konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoidosta ja rahaksimuutosta;

2) tiedot vireillä olevista oikeudenkäynneistä, joissa konkurssipesä on asianosaisena, ja muista konkurssipesän kannalta merkittävistä oikeudenkäynneistä;
3) tiedot konkurssipesän kustannuksista ja vastuista;
4) tiedot maksetuista jako-osuuksista ja jako-osuuden ennakoista;
5) arvio konkurssin todennäköisestä päättymisajankohdasta ja perustelut arviolle;
6) muut pesän selvitykseen ja hoitoon liittyvät velkojille merkitykselliset tiedot.

Vuosiselonteko on toimitettava suurimmille velkojille ja velalliselle sekä pyynnöstä muille velkojille.

Pesänhoitajan on pyynnöstä annettava velkojalle myös muita kuin 2 momentissa tarkoitettuja konkurssipesää ja sen hoitoa koskevia tietoja.

12 §

Velkojatoimikunta

Velkojat voivat asettaa velkojatoimikunnan, joka neuvoa-antavana elimenä avustaa pesänhoitajaa, valvoo pesänhoitajan toimintaa sekä suorittaa ne tehtävät, jotka velkojainkokous on sille antanut. Laajassa konkurssipesässä velkojatoimikunta on asetettava, jollei sen asettamatta jättämiseen ole erityistä syytä.

Jos laajassa konkurssipesässä ei ole asetettu velkojatoimikuntaa, tuomioistuin voi pesänhoitajan tai velkojan vaatimuksesta asettaa toimikunnan. Tuomioistuimen on varattava asiassa suurimmille velkojille ja harkintansa mukaan muillekin velkojille tilaisuus tulla kuulluksi eri velkojaryhmien käsityksen huomioon ottamiseksi. Tuomioistuin voi antaa tarpeellisiksi katsomiaan määräyksiä toimikunnan kokoonpanosta, tehtävistä ja toimikaudesta.

Velkojatoimikunnan kokoonpano on määrättävä sellaiseksi, että siinä ovat edustettuina keskeiset velkojaryhmät. Toimikunnassa on oltava vähintään kolme jäsentä. Toimikunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan. Toimikunnan kutsuu koolle pesänhoitaja tai puheenjohtaja. Toimikunta tekee päätökset yksinkertaisella enemmistöllä.

Velkojatoimikunnalla ja sen jäsenillä on tehtäviensä hoitamiseksi oikeus saada pesänhoitajalta tietoja tarpeellisessa laajuudessa.

13 §

Salassapitovelvollisuus

Pesänhoitaja, velkoja tai velkojatoimikunnan jäsen taikka hänen palveluksessaan oleva tai hänen käyttämänsä avustaja tai asiantuntija ei saa ilmaista sivulliselle eikä käyttää yksityiseksi hyödykseen menettelyn yhteydessä tietoonsa saamaa seikkaa, joka koskee velallisen taloudellista asemaa, terveydentilaa tai muita henkilökohtaisia oloja taikka velallisen tai konkurssipesän liike- tai ammattisalaisuutta, jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan tietojen ilmaisemiseen tai laissa muuta säädetä. Salassapitovelvollisuus ei estä konkurssipesän hallintoa käyttämästä tietoja siltä osin kuin se on tarpeen pesän hoitamiseksi ja selvittämiseksi tai omaisuuden muuttamiseksi rahaksi.

Velallinen ei saa ilmaista sivulliselle eikä käyttää yksityiseksi hyödykseen menettelyn yhteydessä tietoonsa saamaa seikkaa, joka koskee konkurssipesän liike- tai ammattisalaisuutta, jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan tietojen ilmaisemiseen tai laissa muuta säädetä. Velallinen ei saa myöskään ilmaista tai käyttää sellaista konkurssin alkamista edeltäneeseen toimintaan liittyvää liike- tai ammattisalaisuutta, jos on ilmeistä, että sen ilmaiseminen tai käyttö voi alentaa pesään kuuluvan omaisuuden arvoa tai vaikeuttaa sen muuttamista rahaksi.

14 §

Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta

Rangaistus 13 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

15 luku

Velkojien päätösvallan käyttäminen

1 §

Oikeus velkojien päätösvallan käyttämiseen

Oikeus käyttää velkojien päätösvaltaa on niillä velkojilla, joilla on konkurssisaatava velalliselta. Valvontapäivän jälkeen tämä oikeus on vain saatavansa valvoneilla velkojilla ja niillä velkojilla, joiden saatava voidaan muutoin ottaa huomioon jakoluettelossa, sekä velalliselta olevasta saatavastaan selvityksen esittäneellä panttivelkojalla. Jos velkojan on maksettava 12 luvun 16 §:n 1 momentissa säädetty maksu, velkojalla on tässä tarkoitettu oikeus vasta, kun maksu on suoritettu.

Asiassa, joka koskee yrityskiinnityksen alaista omaisuutta, päätösvaltaa voivat 1 momentissa säädetyin edellytyksin käyttää myös ne velkojat, joilla on yrityskiinnityksen alaista velallisen omaisuutta toisen henkilön velan vakuutena.

2 §

Päätöksentekotavat

Velkojat käyttävät päätösvaltaansa velkojainkokouksessa. Kokous voidaan pitää myös siten, että osallistujat ovat yhteydessä toisiinsa puhelinta, videota tai muuta teknistä välinettä käyttäen.

Pesänhoitaja voi pyytää velkojia ilmoittamaan päätöksentekoa varten kantansa kirjallisesti tai sähköisenä viestinä taikka muulla tarkoitukseen soveltuvalla tavalla asiassa, joka muutoin olisi käsiteltävä velkojainkokouksessa (*muu päätöksentekomenettely*). Määräaika kannan ilmoittamiselle ei saa olla kahta viikkoa lyhyempi, jollei asian kiireellisyys edellytä muuta. Myös velalliselle on varattava tilaisuus ilmoittaa kantansa asiassa. Muussa päätöksentekomenettelyssä syntynyt päätös ja sen ajankohta on ilmoitettava ainakin kantansa ilmoittaneille velkojille sekä velalliselle.

3 §

Velkojien äänimäärä

Velkojan äänimäärä on velkojan kulloisenkin konkurssisaatavan määrä. Viimesijainen saatava ei tuota äänioikeutta, jos on ilmeistä, ettei saatavalle kerry jako-osuutta konkurssissa. Ehdollinen, riitainen tai muusta syystä epäselvä saatava arvostetaan todennäköiseen määräänsä. Ehdollinen takautumissaatava tuottaa kuitenkin äänioikeuden, jollei velkoja käytä samaan saatavaan perustuvaa äänioikeuttaan.

Sellaisen velkojan äänimäärä, jolla on yrityskiinnityksen alaista velallisen omaisuutta toisen henkilön velan vakuutena, on enintään se määrä, jonka etuoikeutettu osa yrityskiinnityksen alaisesta omaisuudesta kattaa saatavasta.

Erimielisyyden sattuessa pesänhoitaja tai, jos asia on esillä velkojainkokouksessa, puheenjohtaja ratkaisee, minkä suuruisena velkojan saatava otetaan äänestettäessä huomioon.

4 §

Velkojien päätös

Velkojainkokouksen päätökseksi tulee se mielipide, jota kannattaneiden velkojien äänimäärä on enemmän kuin puolet äänestykseen osallistuneiden velkojien äänimäärästä. Muussa päätöksentekomenettelyssä velkojien äänimäärä lasketaan kantansa ilmaisseiden velkojien äänimäärän mukaan. Jos äänet menevät tasan taikka jos kukaan velkojista ei osallistu kokoukseen tai ilmaise kantaansa, velkojainkokouksessa puheenjohtajan ja muussa päätöksentekomenettelyssä pesänhoitajan kanta ratkaisee asian. Pesänhoitajalla ja velallisella on aina oikeus esittää kantansa päätettävänä olevasta asiasta.

Jos velallisyrityksen liiketoiminta tai varallisuus taikka osa siitä on tarkoitus luovuttaa toiminnallisena kokonaisuutena sellaiselle luovutuksensaajalle, joka tai jonka omistaja on 3 momentissa tarkoitetussa läheisyyssuhteessa velalliseen, velallisyrityksen omista-

jaan tai velkojaan, päätös luovutuksesta edellyttää, että sitä kannattavat sekä ne velkojat, joiden saatavia on enemmän kuin puolet panttioikeuden tai muun perusteen nojalla etuoikeutetuista saatavista, että ne velkojat, joiden saatavia on enemmän kuin puolet muista saatavista. Saatava, jonka vakuutena on pantti- tai etuoikeuden tuottava pidätysoikeus tai yrityskiinnitys velallisen omaisuuteen, katsotaan etuoikeutetuksi saatavaksi siltä osin kuin pesänhoitajan arvion mukaan panttiomaisuuden arvo kattaa saatavan.

Mitä 2 momentissa säädetään, sovelletaan, kun luovutuksensaaja tai, jos luovutuksensaaja on yhteisö, siitä vähintään viidenneksen omistava on takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 3 §:ssä tarkoitetussa läheisyyssuhteessa:

1) velalliseen tai velallisyhteisöstä vähintään viidenneksen omistavaan tai vuoden aikana ennen konkurssin alkamista omistaneeseen henkilöön tai yritykseen; taikka

2) velkojaan, jonka saatava edustaa vähintään viidennestä velallisen kaikista veloista.

5 §

Esteellisyys

Velkoja ei saa äänestää asiassa:

1) joka koskee velkojan ja velallisen tai konkurssipesän välistä sopimusta;

2) joka koskee velkojan omaa vastuuta velalliselle tai konkurssipesälle; tai

3) jossa velkojalla on edustettavanaan erityistä henkilökohtaista tai taloudellista etua.

Mitä 1 momentissa säädetään velkojasta, koskee myös velkojan edustajaa ja asiamiestä.

Erimielisyyden sattuessa pesänhoitaja tai, jos asia on esillä velkojainkokouksessa, puheenjohtaja ratkaisee, onko velkoja esteellinen.

6 §

Velkojainkokouksen koollekutsuminen

Pesänhoitaja kutsuu koolle velkojainkokouksen. Ensimmäinen velkojainkokous on pidettävä kahden kuukauden kuluessa pesäluettelon valmistumisesta ja viimeistään kuuden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta, jollei kokouksen pitäminen ole erityisestä syystä tarpeetonta. Muutoin velkojainkokous on pidettävä tarvittaessa.

Velkojatoimikunnalla ja velkojilla, jotka edustavat vähintään yhtä kymmenesosaa valvotuista tai muuten jakoluetteloon otettavista konkurssisaatavista, on oikeus vaatia velkojainkokouksen koollekutsumista ilmoittamansa asian käsittelyä varten.

Jos pesänhoitaja laiminlyö 2 momentissa tarkoitetusta vaatimuksesta huolimatta kutsua velkojainkokouksen koolle, tuomioistuin voi velkojan vaatimuksesta ja noudattaen, mitä 8 luvun 10 §:ssä säädetään, velvoittaa pesänhoitajan kutsumaan kokouksen koolle. Jos velkoja on pyytänyt kokouksen koollekutsumista ilmoittamansa asian käsittelyä varten, mutta pesänhoitaja ei ole pitänyt kokouksen koollekutsumista tarpeellisena, velkoja voi saattaa pyynnön tuomioistuimen käsiteltäväksi.

7 §

Pienvelkojien kutsuminen

Velkojalle, jonka saatava on alle 3 000 euroa, toimitetaan valvontapäivän jälkeen kutsu velkojainkokoukseen tai pyyntö kannan ilmoittamisesta vain, jos velkoja on etukäteen ilmoittanut pesänhoitajalle osallistuvansa päätöksentekoon. Vaikka velkoja ei ole tehnyt tällaista ilmoitusta, velkojalla on oikeus osallistua päätösvallan käyttöön.

8 §

Kutsu velkojainkokoukseen

Ennen valvontapäivää kutsu velkojainkokoukseen on toimitettava tiedossa oleville velkojille ja velalliselle. Kutsu on lisäksi julkaistava virallisessa lehdessä sekä yhdessä tai useammassa tarkoitukseen soveltuvassa päivälehdessä viimeistään kaksi viikkoa ennen kokousta. Valvontapäivän jälkeen kutsu on toimitettava niille velkojille, joilla on oikeus käyttää velkojien päätösvaltaa sekä ve-

lalliselle. Kutsu on toimitettava riittävän ajoissa.

9 §

Velkojainkokous

Velkojainkokouksen puheenjohtajana toimii pesänhoitaja. Velkojat valitsevat puheenjohtajan, jos pesänhoitaja on esteellinen tai muuten estynyt.

Kokouksessa voidaan tehdä päätös vain kokouskutsussa mainituista asioista sekä sellaisesta muusta asiasta, joka on ratkaistava kiireellisesti. Jos asia on merkittävä, se voidaan kuitenkin ratkaista vain, jos siitä on ilmoitettu velkojille ja velalliselle viimeistään viikkoa ennen kokouspäivää. Kokous voi aina ratkaista asian, jos kaikki kokoukseen kutsutut velkojat siihen suostuvat. Poissa olevan velkojan suostumus voidaan hankkia myös jälkikäteen.

Kokouksen puheenjohtajan on huolehdittava siitä, että kokouksesta laaditaan pöytäkirja siinä laajuudessa kuin hyvä pesänhoitotapa edellyttää. Pöytäkirja on tarkastettava ja toimitettava pyynnöstä velalliselle ja velkojille. Jos kokouksessa on päätetty muusta kuin kokouskutsussa mainitusta asiasta, pöytäkirja on aina toimitettava velalliselle.

10 §

Kohtuuttoman päätöksen kielto

Velkojat eivät saa tehdä päätöstä, joka on omiaan tuottamaan velkojalle tai jollekulle muulle epäoikeutettua etua konkurssipesän tai toisen velkojan kustannuksella taikka joka on velkojaa tai velallista kohtaan ilmeisen kohtuuton.

11 §

Velkojien päätöksen kumoaminen ja muuttaminen

Tuomioistuin voi velallisen tai velkojan hakemuksesta kumota velkojien päätöksen tai, jos se on asian laadun vuoksi mahdollista, muuttaa sitä, jos päätös ei ole syntynyt oikeassa järjestyksessä ja menettelyn virheellisyys on voinut vaikuttaa lopputulokseen tai virhettä voidaan muuten pitää merkittävänä taikka jos päätös on 9 §:n vastainen.

Sen, joka on ollut velkojainkokouksessa läsnä ja joka tahtoo hakea päätöksen kumoamista, on välittömästi ilmoitettava tyytymättömyytensä kokouksen puheenjohtajalle puhevallan menettämisen uhalla. Jos päätös on tehty muussa päätöksentekomenettelyssä, tyytymättömyys on ilmoitettava pesänhoitajalle viimeistään viikon kuluttua siitä, kun pesänhoitaja on ilmoittanut päätöksestä. Jollei määräajan viimeinen päivä ole arkipäivä, ilmoitus voidaan tehdä sitä seuraavana arkipäivänä. Päätökseen osallistunut velkoja voi vaatia päätöksen kumoamista vain, jos asiasta on päätetty velkojan kannan vastaisesti. Velkoja, joka ei ole ollut velkojainkokouksessa läsnä mutta joka on saanut siihen asianmukaisesti kutsun, ei voi vedota siihen, että päätös ei ole syntynyt oikeassa järjestyksessä. Sama koskee velkojaa, joka ei ole muussa päätöksentekomenettelyssä ilmaissut kantaansa, vaikka pesänhoitaja on varannut siihen tilaisuuden.

12 §

Hakemus velkojien päätöksen kumoamiseksi tai muuttamiseksi

Hakemus velkojien päätöksen kumoamiseksi tai muuttamiseksi on tehtävä kuukauden kuluessa velkojainkokouksesta tai, jos päätös on tehty muussa päätöksentekomenettelyssä, kuukauden kuluessa siitä, kun pesänhoitaja on ilmoittanut päätöksestä. Jos velkojainkokouksen päätöksen kumoamista vaatii se, joka ei saanut tietoa kokouksesta eikä ollut siinä läsnä tai jos pesänhoitaja on evännyt velalliselta oikeuden olla läsnä käsiteltäessä asiaa kokouksessa, määräaika lasketaan siitä, kun pesänhoitaja on ilmoittanut hakijalle päätöksestä tai hakija on muuten saanut siitä tiedon. Hakemus on aina tehtävä viimeistään kolmen kuukauden kuluttua päätöksestä.

Konkurssipesän puhevaltaa käyttää pesänhoitaja, paitsi jos päätöstä kannattaneet velkojat päättävät itse käyttää puhevaltaa. Pesänhoitajan on huolehdittava, että nämä vel-

kojat saavat hakemuksesta tiedon.

16 luku

Konkurssipesän kirjanpito ja velat

1 §

Konkurssipesän kirjanpito

Konkurssipesän on pidettävä sellaista kirjanpitoa, jota pesän laajuus ja laatu edellyttävät. Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että konkurssipesän kirjanpito on asianmukaisesti järjestetty.

Tilintarkastuksen toimittamisesta päättävät velkojat. Laajassa konkurssipesässä tilintarkastus on kuitenkin toimitettava.

2 §

Konkurssipesän velat

Konkurssipesä vastaa velasta, joka johtuu konkurssimenettelystä tai joka perustuu konkurssipesän tekemään sopimukseen tai sitoumukseen sekä velasta, josta konkurssipesä on tämän tai muun lain mukaan vastuussa (*massavelat*).

Konkurssipesä vastaa myös velallisen kirjanpidon laatimisesta aiheutuneesta, konkurssin alkamista edeltäneiden viimeisten kahden kuukauden aikaan kohdistuvasta kohtuullisesta saatavasta. Tämä vastuu ei kuitenkaan koske velallisen palveluksessa olleen työntekijän saatavaa.

3 §

Konkurssivelallisen vastuu

Konkurssivelallinen vastaa konkurssipesän velasta vain konkurssipesään kuuluvalla omaisuudella.

17 luku

Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoito ja myynti sekä panttivelkojaa koskevat säännökset

1 §

Omaisuuden hoito

Konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta on hoidettava huolellisesti ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

2 §

Rahavarojen säilyttäminen

Konkurssipesän rahavaroja on säilytettävä luotettavasti ja erillään muista varoista.

Konkurssipesän rahavarat on, siltä osin kuin niitä ei tarvita konkurssipesän menoihin, sijoitettava asianmukaisesti turvaavalla tavalla, jollei varoja voida heti jakaa velkojille.

3 §

Yleiset säännökset omaisuuden myynnistä

Konkurssipesän on muutettava rahaksi pesään kuuluva omaisuus pesän kannalta edullisimmalla tavalla niin, että siitä saadaan mahdollisimman hyvä myyntitulos.

Konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta voidaan myydä myös ulosottolain mukaisessa järjestyksessä konkurssipesän hakemuksen perusteella, jos ulosottomies siihen suostuu. Suostumusta ei kuitenkaan vaadita, jos myytävänä on kiinteistö taikka kiinnityskelpoinen alus tai ilma-alus. Panttiomaisuuden myymisestä ulosottolain mukaisessa järjestyksessä säädetään 14 §:ssä.

4 §

Pesänhoitajaa ja hänen lähipiiriään koskeva luovutusrajoitus

Pesänhoitaja ei saa hankkia konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta itselleen. Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, ettei omaisuutta myydä tai muuten luovuteta hänen

käyttämälleen avustajalle eikä hänen tai avustajan läheiselle.

5 §

Muutoksenhaun vaikutus myyntiin

Jos velallinen on valittanut konkurssiin asettamista koskevasta päätöksestä, muutoksenhakutuomioistuin voi velallisen vaatimuksesta kieltää konkurssipesää myymästä omaisuutta enempää kuin on välttämätöntä tappioiden välttämiseksi tai konkurssipesän hallinnosta ja omaisuuden hoidosta aiheutuvien kustannusten maksamiseksi taikka antaa muita myyntiä rajoittavia määräyksiä. Kielto ja määräykset ovat voimassa, kunnes muutoksenhakutuomioistuin määrää toisin.

6 §

Panttiomaisuuden tuotto

Panttiomaisuudesta konkurssin ajalta saatava tuotto kertyy panttivelkojan hyväksi ja jaetaan viimeistään kauppahintaa jaettaessa.

7 §

Panttiomaisuudesta aiheutuvat kustannukset

Konkurssipesällä on oikeus saada korvaus pesään kuuluvan panttiomaisuuden hoidosta ja myynnistä pesälle aiheutuneista välttämättömistä kustannuksista, mukaan lukien pesänhoitajan palkkio omaisuuden myynnistä, heti myynti- ja täytäntöönpanokulujen jälkeen.

Jos konkurssipesä on antanut panttivelkojan tehtäväksi huolehtia pesään kuuluvan panttiomaisuuden hoidosta, velkojalla on sama oikeus kuin konkurssipesällä saada korvaus hoidosta aiheutuneista välttämättömistä kustannuksista.

8 §

Konkurssipesän oikeus myydä panttiomaisuutta

Konkurssipesä saa myydä konkurssipesään kuuluvaa panttiomaisuutta vain, jos panttivelkoja siihen suostuu tai tuomioistuin myöntää siihen luvan 13 §:n nojalla.

Jos konkurssipesä myy panttiomaisuutta eikä panttivelkaa makseta, panttioikeus pysyy voimassa, jollei oikeudenhaltija muuhun suostu tai jäljempänä toisin säädetä. Sama koskee myös muuta oikeutta, josta omaisuus vastaa.

9 §

Etusijan siirtyminen

Jos konkurssipesä maksaa panttivelan, panttivelkojan etusija maksun saantiin siirtyy konkurssipesälle.

10 §

Korvaus panttivelan ennenaikaisen erääntymisen vuoksi

Kun panttivelka on 3 luvun 9 §:n mukaan erääntynyt maksettavaksi konkurssin alkaessa, velkojalla on oikeus saada pantin arvosta määrä, jonka velallinen olisi ollut velvollinen maksamaan, jos velkoja olisi velallisen sopimusrikkomuksen perusteella eräännyttänyt velan.

11 §

Panttivelkojan oikeus panttiomaisuuden muuttamiseen rahaksi

Panttivelkoja saa käyttää panttioikeuteen perustuvia rahaksimuutto-oikeuksiaan ja ottaa saatavansa kauppahinnasta konkurssin estämättä, jollei 12—14 §:stä muuta johdu. Panttivelkojan on kuitenkin ensin ilmoitettava pesänhoitajalle saatavansa niin kuin 12 luvussa säädetään. Panttia myytäessä on otettava huomioon myös konkurssipesän edut.

Velkojan on hyvissä ajoin ennen myyntiä ilmoitettava pesänhoitajalle omaisuuden myyntitapa sekä myynnin aika ja paikka. Velkojan on viivytyksettä annettava konkurssipesälle tilitys pantin myynnistä ja myyntihinnan käyttämisestä sekä luovutettava mahdollinen ylijäämä konkurssipesälle.

Jos velkoja on 1 tai 2 momentin vastaisesti ryhtynyt toimiin pantin muuttamiseksi rahak-

si, tuomioistuin voi konkurssipesän vaatimuksesta kieltää tai keskeyttää toimet taikka määrätä turvaamistoimesta, jos määräyksen antaminen on pesän oikeuksien turvaamiseksi tarpeen.

Jos panttiomaisuus on myyty 1 tai 2 momentin vastaisesti, velkojan on maksettava konkurssipesälle 12 luvun 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua maksua vastaava rahamäärä.

12 §

Panttiomaisuuden myynnin kieltäminen

Konkurssipesällä on oikeus panttivelkojan oikeuksien selvittämiseksi tai konkurssipesän etujen turvaamiseksi enintään kahdeksi kuukaudeksi kieltää panttivelkojaa ryhtymästä toimiin panttiomaisuuden muuttamiseksi rahaksi tai jatkamasta toimia pantin muuttamiseksi rahaksi. Kielto tulee voimaan, kun pesä on ilmoittanut siitä todisteellisesti velkojalle. Kun konkurssipesä on saanut velkojalta 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen, sen on ilmoitettava kiellosta kahden viikon kuluessa panttivelkojan ilmoituksesta tiedon saatuaan. Kielto voidaan määrätä vain yhden kerran.

Konkurssipesä voi etukäteen luopua käyttämästä 1 momentissa tarkoitettua oikeuttaan.

Jos panttivelkoja on 1 momentin vastaisesti ryhtynyt toimiin pantin muuttamiseksi rahaksi, noudatetaan, mitä 11 §:n 3 momentissa säädetään.

Ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano, kun konkurssipesä on toimittanut tiedon 1 momentissa tarkoitetusta kiellosta ulosottomiehelle. Jos kiellon kohteena olevan panttiomaisuuden myynnistä on kuulutettu, konkurssipesä vastaa myynnin peruuttamisesta aiheutuvista kustannuksista.

13 §

Panttiomaisuuden myynti tuomioistuimen luvalla

Konkurssipesän vaatimuksesta tuomioistuin voi myöntää konkurssipesälle luvan myydä pesään kuuluvaa panttiomaisuutta, jos omaisuudesta on tehty konkurssipesälle ostotarjous ja se ylittää omaisuuden käyvän huutokauppa-arvon eikä panttivelkoja saata todennäköiseksi, että omaisuudesta saadaan muulla tavalla parempi myyntitulos. Tuomioistuimen on varattava panttivelkojille tilaisuus tulla kuulluksi. Lupaa koskevasta päätöksestä tulee käydä ilmi kaupan olennaiset ehdot. Luvassa panttivelkoja on määrättävä luovuttamaan omaisuus ja panttikirjat tai vastaavat kiinnitysasiakirjat konkurssipesälle luovutettaviksi ostajalle kauppahintaa vastaan.

Kun konkurssipesän 1 momentissa tarkoitettu hakemus on tullut vireille, tuomioistuin voi pesän vaatimuksesta kieltää panttivelkojaa ryhtymästä toimiin panttiomaisuuden muuttamiseksi rahaksi tai tai määrätä ne keskeytettäviksi.

Konkurssipesä voi myydä omaisuuden, kun päätös luvan myöntämisestä on lainvoimainen. Omaisuus myydään pysyttämättä panttioikeuksia voimassa. Kauppahinta jaetaan niin kuin ulosmittauksessa kertyneet varat on jaettava. Pesänhoitajan on ilmoitettava myytyyn omaisuuteen kohdistuvat kiinnitykset kuoletettaviksi siltä osin kuin panttikirjoja tai vastaavia kiinnitysasiakirjoja ei ole voitu luovuttaa ostajalle.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kauppa peruuntuu, oikeus omaisuuden muuttamiseen rahaksi palautuu panttivelkojalle, eikä pesälle voida enää myöntää lupaa myyntiin.

14 §

Panttiomaisuuden myynti ulosottolain mukaisessa järjestyksessä

Konkurssipesä saa hakea myös panttiomaisuuden myyntiä ulosottolain mukaisessa järjestyksessä, mutta ilman panttivelkojan suostumusta kuitenkin vasta, kun konkurssin alkamisesta on kulunut kolme vuotta. Hakemukseen on liitettävä selvitys siitä, että panttivelkojalle on ilmoitettu myynnistä viimeistään kolme kuukautta ennen ulosottohakemuksen tekemistä ja että velkoja ei ole ilmoitusta seuraavan kahden kuukauden kuluessa pannut vireille myynnin kieltoa koskevaa hakemusta.

Panttivelkojan hakemuksesta tuomioistuin

voi kieltää konkurssipesää hakemasta 1 momentissa tarkoitettua myyntiä, jos siihen on erityinen syy omaisuuden odotettavissa olevan arvonnousun tai muun tähän verrattavan perusteen vuoksi taikka jos myyntiä ei voida pitää perusteltuna pesän selvityksen vaihe ja konkurssipesälle omaisuuden hoidosta aiheutuvat kustannukset huomioon ottaen. Kielto voidaan määrätä enintään vuodeksi kerrallaan. Tuomioistuimen on varattava muille panttivelkojille, joilla on samaan omaisuuteen kohdistuva panttioikeus, tilaisuus tulla kuulluksi. Jos velkojan hakemus hylätään, pesä voi hakea myyntiä, kun päätös on lainvoimainen.

Kun panttiomaisuutta myydään 1 momentin nojalla, myytävästä kiinteistöstä ei määrätä alinta hyväksyttävää tarjousta ja irtain omaisuus voidaan myydä panttivelkojan oikeutta säilyttämättä.

15 §

Varojen tilitys ulosmitatun omaisuuden myynnistä

Sen jälkeen, kun ulosmitatun omaisuuden myynnistä saaduista varoista on maksettu rahaksimuuttokustannukset ja saatavat, joista omaisuus vastaa muun kuin yrityskiinnityksen perusteella, ulosottomiehen on tilitettävä ylijäämä konkurssipesälle.

16 §

Ulosmittauksen raukeaminen

Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden ulosmittaus raukeaa, kun omaisuus myydään. Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että ulosottomies saa tiedon myynnistä. Ulosottomiehen on ilmoitettava kirjaamisviranomaiselle raukeamisesta niin kuin ulosottolaissa säädetään.

17 §

Yrityskiinnitys ja arvopaperit vakuutena

Mitä tässä luvussa säädetään panttivelkojasta, ei koske velkojaa, jolla on konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen yrityskiinnitykseen perustuva panttioikeus. Jos yrityskiinnityksen kohteena olevaa omaisuutta myydään 3 §:n 2 momentin nojalla ulosottolain mukaisessa järjestyksessä, maksunsaantijärjestys näin saatuihin varoihin määräytyy konkurssia koskevien säännösten mukaisesti.

Tämän luvun säännökset, jotka rajoittavat panttivelkojan oikeutta pantin muuttamiseen rahaksi, eivät koske velkojaa, jolla on panttina konkurssipesään kuuluvia julkisen kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita.

18 luku

Jako-osuuksien maksaminen

1 §

Yleiset säännökset jako-osuuksien maksamisesta

Velkojille maksetaan konkurssissa jako-osuutta vahvistetun jakoluettelon mukaisesti. Ennen jakoluettelon vahvistamista velkojille voidaan maksaa jako-osuuksia 3 §:n nojalla ja jako-osuuden ennakkoa 4 §:n nojalla.

Kun konkurssipesä on selvitetty ja pesään kuuluva omaisuus muutettu rahaksi, jäljellä olevat varat on jaettava velkojille viivytyksettä.

2 §

Vähäinen jako-osuus

Jos velkojalle ei kertyisi konkurssipesän varoista 50 euroa suurempaa jako-osuutta, velkojan saatava voidaan jättää varoja jaettaessa huomiotta.

3 §

Jako-osuuden maksu pesänhoitajan päätöksen perusteella

Pesänhoitaja voi maksaa velkojille, joiden saatavat ovat määrältään vähäisiä, jako-osuuden todennäköisen jako-osuuden määräisenä, jos se on menettelyn kannalta tarkoituksenmukaista eikä velkoja pesänhoitajan

asettamassa määräajassa ilmoita vastustavansa maksua. Jako-osuuksia laskettaessa ei tarvitse ottaa huomioon saatavalle kertynyttä korkoa, viivästyskorkoa tai muuta maksuviivästyksen seuraamusta.

Konkurssipesä tai velkoja ei voi myöhemmin esittää vaatimuksia sillä perusteella, että jako-osuuden lopullinen määrä olisi ollut 1 momentin nojalla maksettua suurempi tai pienempi.

4 §

Jako-osuuden ennakko

Jako-osuuden ennakkoa on maksettava, kun pesässä on siihen riittävästi rahavaroja ja kun ennakon maksamista voidaan pitää tarkoituksenmukaisena saatavien selvityksen vaihe, jaettava rahamäärä ja jaosta aiheutuvat kustannukset huomioon ottaen. Ennakon maksamisella ei saa vaarantaa konkurssipesän kykyä vastata omista velvoitteistaan.

Ennakon maksamisessa noudatetaan velkojien maksunsaantijärjestyksestä annettua lakia, jollei muu järjestys ole konkurssipesän kannalta edullisempi ja jollei se vaaranna velkojien oikeutta saada oikeamääräinen jako-osuus.

Ennakon saajalta voidaan vaatia vakuus. Vakuutta ei kuitenkaan vaadita julkisyhteisöltä, julkisoikeudelliselta laitokselta tai yhdistykseltä eikä velkojalta, jonka maksukykyä voidaan takaisinmaksutilanteessa pitää muuten selvänä.

5 §

Panttisaatavan ja epäselvän saatavan jako-osuuden ennakko

Jos pantin arvo ei kata panttivelkojan saatavaa, jako-osuuden ennakkoa maksetaan sille osalle panttisaatavaa, jota pantin arvo ei todennäköisesti kata. Jos velkojan saatava on ehdollinen, riitainen tai muusta syystä epäselvä, ennakkoa maksetaan sille osalle saatavaa, jota pesänhoitaja pitää arviointiajankohtana todennäköisenä.

6 §

Jako-osuuden maksaminen yhteisvelkasuhteessa

Jos takaaja on konkurssin alettua tehnyt velkojalle suorituksen, hän saa jako-osuutta tämän maksun perusteella syntyneelle takautumissaatavalleen vasta, kun velkoja on saanut suorituksen koko sille päävelalle, josta takaaja vastaa. Sama koskee konkurssin alettua velkojalle suorituksen tehnyttä vierasvelkapantin antajaa ja konkurssivelallisen kanssa yhteisvastuullisessa velkasuhteessa olevaa kanssavelallista.

7 §

Jako-osuuksien maksaminen lopputilityksen perusteella

Pesänhoitajan on maksettava jako-osuudet velkojille, kun lopputilitys on hyväksytty, jollei maksamista ole muutoksenhaun vuoksi syytä lykätä siihen saakka, kunnes päätös on lainvoimainen.

8 §

Jako-osuuden vähentäminen palautettavasta rahamäärästä

Velkojalle maksettava jako-osuus voidaan vähentää siitä, mitä velkojan olisi takaisinsaannin tai muun syyn vuoksi palautettava konkurssipesään. Vastaavasti velkoja voi vähentää palautettavasta määrästä velkojalle kuuluvan jako-osuuden.

9 §

Jako-osuuden maksun lykkääminen

Jako-osuuden tai sen ennakon maksamista voidaan lykätä, jos velkojan saatava ei ole lopullinen tai velkojaa ei ole tavoitettu taikka maksulle on muu este.

Edellä 1 momentissa tarkoitetulle jako-osuudelle tai sen ennakolle kertyvä korko kuuluu konkurssipesälle. Lopputilityksen hyväksymisen jälkeen korko kertyy kuitenkin velkojalle.

10 §

Jako-osuuden menettäminen eräissä tapauksissa

Jos velkojan saatava on ehdollinen, riitainen tai muusta syystä epäselvä eikä velkoja ole kolmen vuoden kuluessa lopputilityksen hyväksymisestä ilmoittanut pesänhoitajalle saatavan lopullista määrää tai syitä, joiden vuoksi saatava ei ole tullut lopulliseksi, velkoja menettää oikeutensa jako-osuuteen. Uusi määräaika lasketaan ilmoituksen tekemisestä. Velkojan näin menettämä jako-osuus jaetaan muille, jako-osuuteen oikeutetuille velkojille. Jollei varojen jakaminen ole niiden vähäisyyden, velkojien lukumäärän ja jaosta aiheutuvien kustannusten vuoksi tarkoituksenmukaista, varat on tilitettävä valtiolle.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee vastaavasti velkojaa, jota ei ole tavoitettu tai jolle ei muun syyn vuoksi ole voitu maksaa jako-osuutta.

11 §

Takaisinmaksuvelvollisuus

Velkoja on velvollinen palauttamaan liikaa saamansa jako-osuuden ennakon takaisin pesälle, jos ennakkoa on maksettu lopullista jako-osuutta enemmän eikä palautettavaa määrää voida ottaa velkojan asettamasta vakuudesta. Palautettavalle määrälle on maksettava maksupäivän ja takaisinmaksupäivän väliseltä ajalta korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukainen korko. Pesänhoitaja voi päättää, ettei ennakkoa peritä takaisin, jos liikaa maksettu määrä on vähäinen tai takaisinperintä on muuten epätarkoituksenmukaista.

19 luku

Konkurssipesän lopputilitys ja jälkiselvitys

1 §

Yleiset säännökset lopputilityksen laatimisesta

Kun konkurssipesä on selvitetty ja pesään kuuluva omaisuus muutettu rahaksi, pesänhoitajan on laadittava lopputilitys.

Lopputilitys voidaan laatia, vaikka pesä olisi osin selvittämättä sen vuoksi, että panttina olevaa omaisuutta tai arvoltaan vähäistä muuta omaisuutta on myymättä taikka konkurssisaatava tai vähäinen osa saatavista on epäselvä.

2 §

Lopputilityksen sisältö

Lopputilityksen tulee sisältää selvitys konkurssipesän hallinnosta ja velkojien jako-osuuksista.

Hallintoa koskevasta lopputilityksen osasta tulee käydä ilmi:

1) konkurssipesän tulot ja menot menettelyn ajalta sekä erikseen pesänhoitajan palkkio ja kustannukset ja niiden maksamista koskevat tiedot;

2) tiedot siitä, miltä osin pesä on vielä selvittämättä, ja toimenpiteet, jotka pesässä on sen vuoksi tehtävä.

Jako-osuuksia koskevasta lopputilityksen osasta tulee käydä ilmi:

1) luettelo velkojille maksetuista jako-osuuksista ja niiden ennakoista;

2) luettelo velkojille vielä maksettavista jako-osuuksista ja tiedot maksamisen ajankohdasta.

Pesänhoitajan on vahvistettava lopputilitys allekirjoituksellaan.

3 §

Sopimus konkurssipesän loppuun saattamisesta

Pesänhoitaja ja konkurssiasiamies voivat sopia, että 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tar-

koitetut konkurssipesän selvittämiseksi tarpeelliset toimenpiteet siirretään konkurssiasiamiehen tai hänen määräämänsä hoidettavaksi.

4 §

Lopputilityksen hyväksyminen

Lopputilitys on hyväksyttävä velkojainkokouksessa.

Pesänhoitajan on ilmoitettava lopputilityksen hyväksymisestä Oikeusrekisterikeskukselle.

5 §

Hyväksytyn lopputilityksen oikaiseminen

Jos lopputilityksessä on kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu siihen rinnastettava selvä virhe, jonka oikaiseminen on jako-osuuksien tarkistamiseksi tai muun syyn vuoksi tarpeen, pesänhoitajan on omasta aloitteestaan taikka velkojan tai velallisen vaatimuksesta oikaistava virhe. Pesänhoitajan voi siirtää oikaisun velkojien hyväksyttäväksi, jos se on tarpeen oikaisun merkityksen vuoksi.

Oikaisua ei voida tehdä enää sen jälkeen, kun jako-osuudet on tilitetty velkojille.

Pesänhoitajan 1 momentissa tarkoitettuun virheen oikaisemista koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Velkojien päätöksen moittimisesta on voimassa, mitä 6 §:ssä säädetään.

6 §

Lopputilityksen moittiminen

Velkojainkokouksen päätöksen moittimiseen lopputilityksen hyväksymistä koskevassa asiassa sovelletaan, mitä 15 luvun 11 ja 12 §:ssä säädetään.

Kun 1 momentissa tarkoitettu hakemus on tullut vireille, tuomioistuin voi pesänhoitajan vaatimuksesta myöntää pesänhoitajalle luvan maksaa jako-osuudet velkojille, ennen kuin asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

7 §

Konkurssin päättyminen

Konkurssi päättyy, kun lopputilitys on hyväksytty.

8 §

Asiakirjojen säilyttäminen

Pesänhoitajan on säilytettävä konkurssipesän selvitykseen ja hoitoon sekä omaisuuden rahaksi muuttamiseen ja konkurssipesän hallintoon liittyvä keskeinen asiakirja-aineisto vähintään kymmenen vuotta lopputilityksen hyväksymisestä. Velallisen ja konkurssipesän kirjanpitoaineiston säilyttämiseen sovelletaan kuitenkin, mitä kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään. Säilytettävistä asiakirjoista säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

9 §

Jälkiselvitys

Jos konkurssin päätyttyä ilmaantuu uusia varoja tai muutoin tarvitaan selvitystoimenpiteitä, pesänhoitajalla on oikeus ilman eri määräystä suorittaa asiassa tarpeelliset toimenpiteet. Pesänhoitajalla on oikeus ottaa pesän varoista kohtuullinen palkkio ja korvaus hänelle aiheutuneista tarpeellisista kustannuksista. Pesänhoitajan on laadittava toimenpiteistään selvitys. Selvitys on toimitettava niille velkojille, joita asia koskee, jollei se ole asian vähäisen merkityksen takia ilmeisen tarpeetonta.

Jos pesänhoitaja on estynyt suorittamasta 1 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä tai pesän varojen vähäisyyden vuoksi on tarpeen, tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen vaatimuksesta määrätä jälkiselvityksen tehtäväksi noudattaen soveltuvin osin, mitä julkisselvityksestä säädetään.

Konkurssipesän uusia varoja jaettaessa voidaan vähäiset jako-osuudet jättää 18 luvun 2 §:ssä säädetyin edellytyksin huomiotta. Jollei varojen jakaminen ole niiden vähäi-

syyden, velkojien lukumäärän ja jaosta aiheutuvien kustannusten vuoksi tarkoituksenmukaista, varat on tilitettävä valtiolle.

20 luku

Vahingonkorvausvelvollisuus

1 §

Pesänhoitajan vahingonkorvausvelvollisuus

Pesänhoitaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän tai hänen 14 luvun 7 §:ssä tarkoitettu avustajansa on tehtäväänsä hoitaessaan tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut konkurssipesälle. Sama koskee vahinkoa, joka on tätä lakia rikkomalla aiheutettu velkojalle, velalliselle tai jollekulle muulle.

Yhteisö, jonka lukuun pesänhoitaja suorittaa pesänhoitoon kuuluvia tehtäviä, vastaa yhteisvastuullisesti siitä vahingosta, jonka pesänhoitaja tai hänen avustajansa on tehtäväänsä hoitaessaan aiheuttanut.

2 §

Velkojan vahingonkorvausvelvollisuus

Konkurssivelkoja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta aiheuttanut konkurssipesälle, velkojalle, velalliselle tai jollekulle muulle myötävaikuttamalla tämän lain säännösten vastaiseen menettelyyn.

3 §

Velallisen vahingonkorvausvelvollisuus

Velallinen on velvollinen korvaamaan konkurssipesälle tai velkojalle aiheuttamansa vahingon, jos hän on olennaisesti laiminlyönyt tässä laissa säädetyn myötävaikutusvelvollisuutensa.

4 §

Korvausvastuun sovittelu ja jakautuminen

Vahingonkorvauksen sovittelusta ja vastuun jakautumisesta useamman korvausvelvollisen kesken on voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

5 §

Vahingonkorvauksen vaatiminen

Oikeus 1 ja 2 §:ssä tarkoitettuun vahingonkorvaukseen vanhentuu niin kuin velan vanhentumisesta annetussa laissa (/2003) säädetään.

21 luku

Sovinto

1 §

Sovinnon edellytykset

Konkurssissa voidaan vahvistaa konkurssimenettelyn päättävä sovinto. Edellytyksenä on, että:

1) sovintoa kannattavat velallisen lisäksi velkojat, joiden äänimäärä on yhteensä vähintään 80 prosenttia velkojien kokonaisäänimäärästä, ja jokainen velkoja, jonka äänimäärä on vähintään 5 prosenttia velkojien kokonaisäänimäärästä;

2) velkojat, jotka eivät ole suostuneet sovintoon, saavat sovinnon perusteella vähintään saman jako-osuuden kuin velkojat olisivat saaneet, jos konkurssimenettelyä olisi jatkettu; sekä

3) konkurssipesän velat on maksettu tai niiden maksamisesta on annettu turvaava vakuus.

Sovinto ei rajoita sitä vastustaneen panttivelkojan oikeuksia.

Sovintoa koskevaan asiakirjaan on liitettävä pesänhoitajan arvio 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista jako-osuuksista.

2 §

Tuomioistuimen ratkaisu jako-osuudesta

Edellä 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun velkojan vaatimuksesta tuomioistuimen on ratkaistava, vastaako velkojalle sovinnon perusteella maksettava jako-osuus

lopullista jako-osuutta. Velkojan on esitettävä vaatimuksensa yhden kuukauden kuluessa sovinnosta tiedon saatuaan. Vaatimuksesta on varattava velalliselle tilaisuus tulla kuulluksi.

Päätökseen, jolla jako-osuutta koskeva vaatimus on ratkaistu, saa hakea erikseen muutosta valittamalla.

3 §

Sovinnon vahvistaminen

Velallisen hakemuksesta tuomioistuimen on vahvistettava sovinto, jos sovinnon vahvistamiselle on 1 §:ssä säädetyt edellytykset eikä 2 §:ssä tarkoitettua vaatimusta ole määräajassa esitetty. Jos vaatimus on esitetty, sovintoa koskeva asia otetaan käsiteltäväksi sen jälkeen, kun jako-osuutta koskeva vaatimus on lainvoimaisesti ratkaistu.

4 §

Sovinnon vahvistamisen oikeusvaikutukset

Sovinnon vahvistaminen päättää konkurssimenettelyn. Pesänhoitajan määräys ja velkojien päätösvalta konkurssissa lakkaavat.

22 luku

Kuulutus, ilmoitukset ja konkurssirekisteri

1 §

Kuulutus konkurssin alkamisesta

Päättäessään konkurssiin asettamisesta tuomioistuimen tulee huolehtia konkurssin alkamista koskevan kuulutuksen julkaisemisesta.

Kuulutus on julkaistava virallisessa lehdessä viivytyksettä. Tuomioistuin voi lisäksi määrätä, että pesänhoitajan on julkaistava kuulutus yhdessä tai useammassa päivälehdessä. Jos on erityistä aihetta, tuomioistuin voi myös määrätä, että pesänhoitajan on julkaistava kuulutus ulkomailla tarkoitukseen soveltuvalla tavalla.

Kuulutuksessa on ilmoitettava, että konkurssivalvonnasta ilmoitetaan erikseen, jollei valvonnan toimittaminen ole varojen vähäisyyden tai muun syyn vuoksi tarpeetonta. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

2 §

Konkurssihakemusta koskevasta päätöksestä ilmoittaminen

Tuomioistuimen on ilmoitettava tarkoitukseen soveltuvalla tavalla konkurssiin asettamista koskevassa asiassa antamastaan päätöksestä velalliselle ja sille velkojalle, joka on tehnyt konkurssihakemuksen tai jota on asiassa kuultu.

Jos velallinen asetetaan konkurssiin, tuomioistuimen on ilmoitettava päätöksestä viipymättä pesänhoitajalle. Pesänhoitajan on toimitettava 1 §:ssä tarkoitetusta kuulutuksesta ilmoitus velkojille. Muista ilmoituksista, jotka pesänhoitajan on tehtävä konkurssin alkamisesta, säädetään oikeusministeriön asetuksella.

3 §

Kuulutus ja ilmoitukset konkurssivalvonnasta

Pesänhoitajan tulee huolehtia konkurssivalvontaa koskevan kuulutuksen julkaisemisesta.

Kuulutus on julkaistava virallisessa lehdessä viivytyksettä. Kuulutuksesta tulee käydä ilmi valvontapäivä. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

Pesänhoitajan on toimitettava 1 momentissa tarkoitetusta kuulutuksesta ilmoitus velalliselle sekä niille velkojille, jotka ovat ilmoittaneet yhteystietonsa pesänhoitajalle tai ovat muutoin pesänhoitajan tiedossa.

4 §

Kuulutukset ja ilmoitukset julkisselvityksestä sekä konkurssin päättymisestä eräissä tapauksissa

Päättäessään konkurssiin asettamista koskevan päätöksen kumoamisesta tai konkurssin peruuntumisesta tuomioistuimen tulee

huolehtia asiaa koskevan kuulutuksen julkaisemisesta. Velallisen pyynnöstä kuulutus on vastaavasti julkaistava konkurssin raukeamisesta ja sovinnon vahvistamisesta. Tällöin velallinen vastaa kuulutuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Kuulutus on julkaistava virallisessa lehdessä viivytyksettä. Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

Tuomioistuimen on ilmoitettava konkurssin peruuntumisesta velalliselle ja sille velkojalle, joka on tehnyt konkurssihakemuksen tai jota on asiassa kuultu, sekä pesänhoitajalle. Muusta 1 momentissa tarkoitetusta päätöksestä samoin kuin julkisselvityksestä ja konkurssipesän hallinnon palauttamisesta pesänhoitajan tai julkisselvittäjän on ilmoitettava tuomioistuimen määräyksen mukaisesti velalliselle ja velkojille. Muista pesänhoitajalle tai julkisselvittäjälle kuuluvista, julkisselvitykseen tai konkurssin päättymiseen liittyvistä ilmoituksista säädetään oikeusministeriön asetuksella.

5 §

Tiedoksiantotapa

Pesänhoitaja voi toimittaa tässä laissa tarkoitetut ilmoitukset, kutsut ja muut tiedoksiannot sekä asiakirjat tarkoituksenmukaista tapaa käyttäen postitse tai sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä velkojan tai velallisen ilmoittamaan osoitteeseen taikka postiosoitteeseen, jonka velkoja tai velallinen on myöhemmin ilmoittanut maistraatille. Tiedoksiannot voidaan toimittaa myös puhelimitse, jollei kirjallinen menettely ole asian laadun vuoksi tarpeen.

Jollei pesänhoitajan pyynnöstä muuta johdu, velkojat ja velallinen voivat toimittaa pesänhoitajalle tässä laissa tarkoitetut lausumat, vastineet ja ilmoitukset 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

6 §

Sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä saapuneen viestin saapumisajankohta

Sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä toimitetun viestin katsotaan saapuneen vastaanottajalle määräajassa, jos se on saapunut niin kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 10 ja 11 §:ssä säädetään.

7 §

Konkurssiasioiden rekisteri

Konkurssiasioista pidettävästä rekisteristä säädetään erikseen.

23 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Laaja konkurssipesä

Tässä laissa *laajalla konkurssipesällä* tarkoitetaan sellaista konkurssipesää, jossa konkurssivelallisena olevassa yhteisössä tai säätiössä vähintään kaksi seuraavasta kolmesta edellytyksestä on täyttynyt konkurssin alkaessa:

1) taseen loppusumma viimeisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 2 100 000 euroa;

2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 4 200 000 euroa;

3) palveluksessa viimeisen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 50 henkilöä.

2 §

Maksu asiakirjan toimittamisesta

Pesänhoitaja voi periä maksun asiakirjan jäljentämisestä ja toimittamisesta, jos asiakirja on toimitettu velallisen tai velkojan pyynnöstä eikä tästä aiheutuneita kustannuksia voida pitää tavanomaisina.

Valvontakirjelmän kääntämisestä aiheutuneet kustannukset voidaan vähentää velkojal-

le tulevasta jako-osuudesta, jos kirjelmä on toimitettu muulla kuin jollakin Euroopan unionin jäsenvaltion virallisella kielellä eikä kustannuksia voida pitää vähäisinä.

24 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tällä lailla kumotaan 9 päivänä marraskuuta 1868 annettu konkurssisääntö (31/1868) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen (*aikaisempi laki*).

2 §

Siirtymäsäännökset

1. Jollei 2—13 momentissa toisin säädetä, tätä lakia sovelletaan konkurssiin, joka on alkanut lain tultua voimaan.

2. Jos konkurssihakemus on vireillä lain tullessa voimaan, konkurssin alkamisen edellytykset määräytyvät aikaisemman lain mukaan. Velallista ei kuitenkaan voida asettaa konkurssiin, jos siihen on tämän lain 2 luvun 2 §:n 2 momentin tai 4 §:n mukaan este.

3. Mitä 4 luvun 1—5, 7 ja 9—12 §:ssä säädetään velallisen asemasta konkurssissa, sovelletaan, vaikka konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa.

4. Pesänhoitajaa koskevia 8 luvun säännöksiä sovelletaan, vaikka konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa. Pesänhoitajan palkkiota koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain, jos pesänhoitaja on määrätty tämän lain tultua voimaan. Jos konkurssissa on ennen lain voimaantuloa määrätty väliaikainen pesänhoitaja, väliaikaiseen pesänhoitajaan sovelletaan aikaisempaa lakia.

5. Lain 9 luvun 5 §:ää kirjanpidon laiminlyönnistä maksettavasta korvauksesta ei sovelleta, jos laiminlyönti on tapahtunut ennen lain voimaantuloa.

6. Julkisselvitystä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan, vaikka konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa.

7. Velkojien ja pesänhoitajan päätösvaltaa ja sen siirtämistä koskevia 14 luvun säännöksiä sovelletaan, vaikka konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa. Jos velkojat ovat aikaisemman lain voimassa ollessa antaneet pesänhoitajalle oikeuden päättää jostakin toimenpiteestä, valtuutus on voimassa enintään vuoden lain voimaantulosta.

8. Velkojien päätösvallan käyttämistä koskevia 15 luvun säännöksiä sovelletaan, vaikka konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa. Niitä ei kuitenkaan sovelleta velkojainkokoukseen, joka on kutsuttu koolle ennen lain voimaantuloa. Jos konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa, velkojien äänivalta määräytyy aikaisemman lain mukaan.

9. Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoitoa ja myyntiä sekä panttivelkojaa koskevia 17 luvun säännöksiä sovelletaan 10 ja 12 §:ää lukuunottamatta, vaikka konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa, kuitenkin niin, että

a. 6 §:ää ei sovelleta tuottoon, joka on kertynyt ennen lain voimaantuloa,

b. 7 §:n 2 momenttia ei sovelleta kustannuksiin, jotka ovat aiheutuneet omaisuuden hoidosta ennen lain voimaantuloa,

c. 9 §:ää ei sovelleta ennen lain voimaantuloa suoritettuun panttivelan maksuun,

d. 11 §:ää ja 13—15 §:ää sovelletaan vasta, kun lain voimaantulosta on kulunut kuusi kuukautta, kuitenkin niin, että panttivelkojalla ei ole senkään jälkeen 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusvelvollisuutta.

10. Mitä 18 luvun 3—5 §:ssä säädetään jako-osuuden maksamisesta pesänhoitajan päätöksellä ja ennakkojako-osuudesta sovelletaan, vaikka konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa.

11. Lopputilitystä ja jälkiselvitystä koskevia 19 luvun säännöksiä sovelletaan, vaikka konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa.

12. Vahingonkorvausvelvollisuutta koskevia 20 luvun säännöksiä ei sovelleta vahinkoihin, jotka on aiheutettu ennen lain voimaantuloa.

13. Sovintoa koskevia 21 luvun säännöksiä sovelletaan, vaikka konkurssi on alkanut en-

nen lain voimaantuloa.

3 §

Viittaukset

Jos muussa säädöksessä viitataan konkurssisääntöön tai muuhun tällä lailla kumottuun säädökseen, sovelletaan tämän lain vastaavaa säännöstä.

Mitä muussa säädöksessä säädetään konkurssipesän uskotusta miehestä tai toimitsijamiehestä, koskee tässä laissa tarkoitettua pesänhoitajaa.

Mitä muussa säädöksessä säädetään konkurssin paikalletulopäivästä, koskee 12 luvun 5 §:ssä tarkoitettua valvontapäivää.

2.

Laki

takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan takaisinsaannista konkurssipesään 26 päivänä huhtikuuta 1991 annetun lain (758/1991) 23 §, 24 §:n 2 momentti ja 25 §, sellaisena kuin niistä on 23 § osaksi laissa 797/1998, seuraavasti:

23 §

Takaisinsaannin vaatiminen

Takaisinsaantia saavat vaatia pesänhoitaja ja velkoja, joka on valvonut saatavansa konkurssissa tai jonka saatava on otettu muuten huomioon jakoluettelossa. Sama koskee muita tämän lain nojalla konkurssipesän puolesta tehtäviä vaatimuksia.

Takaisinsaantia vaaditaan nostamalla kanne tuomioistuimessa tai tekemällä muistutus valvontaa vastaan. Kanne voidaan nostaa oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa säädetyn oikeuspaikan sijasta tuomioistuimessa, joka on käsitellyt konkurssiin asettamista koskevan asian. Pesänhoitaja voi vaatia takaisinsaantia myös tekemällä väitteen konkurssipesään kohdistettua muuta vaatimusta vastaan.

Jos velallinen asetetaan konkurssiin yrityksen saneerausmenettelyn tai saneerausohjelman aikana, pesänhoitaja voi selvittäjän sijasta jatkaa tuolloin vireillä olevaa takaisinsaantikannetta konkurssipesän lukuun. Jos kanteen on pannut vireille velkoja, velkoja voi jatkaa kannetta konkurssipesän lukuun. Vastaavasti velkoja voi jatkaa yksityishenkilön velkajärjestelyn yhteydessä vireille panemaansa takaisinsaantikannetta. Edellytyksenä kanteen jatkamiselle on, että ilmoitus kanteen jatkamisesta tehdään takaisinsaantikannetta käsittelevälle tuomioistuimelle kolmen kuukauden kuluessa konkurssilain (/) 12 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta valvontapäivästä.

24 §

Kanteen vireillepano

— — — — — — — — — — — — — —

Jos velkoja on nostanut kanteen, tuomioistuimen on varattava pesänhoitajalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi. Ilmoitus asian käsitte-

lystä saadaan lähettää pesänhoitajalle postitse.

25 §

Jälkivalvonta

Jos takaisinsaantikanne nostetaan niin myöhään, että vastaaja, joka tahtoo kanteen vuoksi valvoa saatavan konkurssissa, ei voi tehdä sitä valvontapäivänä, hän saa valvoa saatavansa valvontapäivän jälkeen siten kuin konkurssilain 12 luvun 16 §:ssä säädetään. Samanlainen oikeus on sillä, jolle 23 §:n 2 momentissa tarkoitetun väitteen vuoksi syntyy tarve valvoa saatavansa konkurssissa valvontapäivän jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan velkojien maksunsaantijärjestyksestä 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1578/1992) 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1098/1998, seuraavasti:

4 §

Elatusavun etuoikeus

Jos velallinen on tuomiolla velvoitettu tai sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:ssä tarkoitetun kunnan määräämän monijäsenisen toimielimen vahvistamalla sopimuksella sitoutunut määräajoin suorittamaan lapselleen elatusapua, konkurssin alkaessa erääntynyt elatusapusaatava ja elatusturvalakiin (671/1998) perustuva kunnan takautumissaatava suoritetaan 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettujen saatavien jälkeen. Ulosmittauksessa sama etuoikeus on ennen ulosmittauksen toimittamista erääntyneeseen elatusapuun perustuvilla saatavilla. Kertyneen suorituksen jakamisesta elatusapuun oikeutetun lapsen saatavan ja kunnan takautumissaatavan kesken on voimassa, mitä elatusturvalaissa säädetään.

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki

konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan konkurssipesien hallinnon valvonnasta 31 päivänä tammikuuta 1995 annetun lain (109/1995) 1 §:n 2 ja 4 momentti, 3 §, 5 §:n 2 momentti, 6 §, 7 §:n 2 ja 3 momentti, 8 §:n 1 momentti ja 13 §, sellaisena kuin niistä on 1 §:n 4 momentti laissa 897/2002 ja 7 §:n 2 momentti laissa 1219/1997, sekä

lisätään lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

1 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Konkurssiasiamiehen tehtävänä on:

1) seurata konkurssipesien toimintaa sekä aloittein, neuvoin ja ohjein edistää sekä kehittää hyvää pesänhoitotapaa;

2) valvoa, että konkurssipesiä hoidetaan lain ja hyvän pesänhoitotavan mukaisesti ja että pesänhoitajat asianmukaisesti hoitavat heille kuuluvat tehtävät;

3) huolehtia tarvittaessa velallisen tilien ja toiminnan tarkastamisesta;

4) ryhtyä tarpeellisiin toimiin tietoonsa tulleiden laiminlyöntien tai väärinkäytösten tai muiden oikaisua vaativien seikkojen vuoksi;

5) huolehtia konkurssipesien julkisselvityksestä;

6) suorittaa muut hänelle laissa tai sen nojalla säädetyt tehtävät.

Konkurssiasiamies voi erityisestä syystä päättää, että valtio ottaa vastatakseen osakeyhtiön, osuuskunnan ja säätiön selvitysmenettelyn kustannuksista. Konkurssiasiamies voi tällöin määrätä, että selvitysmies laatii yhtiön, osuuskunnan tai säätiön toiminnasta konkurssiasiamiehen tarkemmin määräämällä tavalla konkurssilain 9 luvun 2 §:ssä tarkoitettua velallisselvitystä vastaavan selvityksen.

— — — — — — — — — — — — — — —

3 §

Pesänhoitajan on viipymättä toimitettava konkurssiasiamiehelle hänen pyytämänsä valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset. Hänen on muutenkin myötävaikutettava siihen, että konkurssiasiamies voi hoitaa tehtävänsä. Pesänhoitajalla on nämä velvollisuudet hänen toimikautensa päätyttyäkin.

5 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Erityistarkastus maksetaan valtion varoista. Pesänhoitajan on toimitettava konkurssiasiamiehelle selvitys toimenpiteistä, joihin konkurssipesä on tarkastuksen perusteella ryhtynyt, sekä varoista, jotka toimenpiteiden vuoksi ovat kertyneet konkurssipesään. Jos tarkastus on ollut konkurssipesän kannalta tarpeellinen, konkurssipesä on konkurssiasiamiehen vaatimuksesta velvollinen maksamaan valtiolle tarkastuksesta aiheutuneet kustannukset kokonaan tai osaksi. Maksuvelvollisuus voidaan määrätä alkavaksi vasta siitä, kun konkurssipesään kertyy riittävästi varoja maksun suorittamiseksi. Maksuja koskee muutoin soveltuvin osin, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

— — — — — — — — — — — — — — —

.

6 §

Konkurssiasiamiehellä on oikeus osallistua velkojainkokouksiin ja velkojatoimikunnan kokouksiin sekä käyttää niissä puhevaltaa ja saada pöytäkirjaan merkityiksi ne huomau-

tukset, joihin hän katsoo olevan aihetta.

Konkurssiasiamies voi määrätä pesänhoitajan kutsumaan koolle velkojainkokouksen. Myös konkurssiasiamies voi kutsua kokouksen koolle, jos siihen on erityinen syy.

Konkurssiasiamies voi avustaa konkurssivelallista, velkojaa tai pesänhoitajaa konkurssiasiassa tai konkurssiasiaan liittyvässä oikeudenkäynnissä, jos asialla on yleistä merkitystä.

7 §

— — — — — — — — — — — — — —

Tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen hakemuksesta vapauttaa pesänhoitajan tehtävästään konkurssilain 8 luvun 6 §:n 1 momentissa säädetyllä perusteella. Uusi pesänhoitaja määrätään tarvittaessa noudattaen, mitä konkurssilaissa säädetään.

Tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen vaatimuksesta alentaa velkojien pesänhoitajalle määräämää palkkiota, jos pesänhoitaja on olennaisesti laiminlyönyt hänelle kuuluvia tehtäviä tai velvollisuuksia taikka jos palkkio selvästi ylittää sen, mitä voidaan pitää kohtuullisena. Konkurssiasiamiehen on esitettävä vaatimuksensa 30 päivän kuluessa siitä, kun velkojien päätöksen sisältävä asiakirja on saapunut konkurssiasiamiehen toimistoon.

— — — — — — — — — — — — — —

8 §

Konkurssiasiamiehellä on oikeus saada tarkastettavikseen 4 §:n 1 momentin mukaisesti konkurssipesälle kuuluneet asiakirjat ja tallenteet sekä oikeus saada 4 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot samoin kuin oikeus määrätä erityistarkastus toimitettavaksi myös silloin, kun konkurssi on rauennut varojen puuttumisen tai vähäisyyden vuoksi.

— — — — — — — — — — — — — —

13 §

Konkurssiasiamiehen määräyksestä hänen alaisensa virkamies voi käyttää hänen puolestaan puhevaltaa tuomioistuimessa tai avustaa oikeudenkäynnissä. Konkurssiasiamies voi antaa määrätyn valvonnan toimeenpanoon liittyvän tehtävän alaisensa virkamiehen tai jonkun muun suoritettavaksi. Konkurssiasiamies voi määrätä toimistonsa palveluksessa olevan virkamiehen julkisselvittäjäksi.

15 a §

Muulla kuin 13 §:n 1 momentissa tarkoitetulla julkisselvittäjällä on oikeus hakea muutosta konkurssiasiamiehen päätökseen julkisselvityksen kustannusten korvaamisesta. Valitus on tehtävä tuomioistuimelle 30 päivän kuluessa siitä, kun julkisselvittäjä on saanut tiedon konkurssiasiamiehen päätöksestä. Toimivaltaisesta tuomioistuimesta säädetään konkurssilaissa.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain voimaan tullessa voimassa ollutta 3 §:n 2 momenttia sovelletaan valvojaan, joka on määrätty konkurssisäännön (31/1868) 52 §:n 2 momentin nojalla.

Lain voimaan tullessa kesken olevaan erityistarkastukseen sovelletaan tämän lain 5 §:n 2 momenttia.

Jos velkojat ovat päättäneet pesänhoitajan palkkiosta ennen tämän lain voimaantuloa, palkkioon sovelletaan, mitä lain voimaan tullessa voimassa olleessa 7 §:n 2 momentissa säädetään.

———

5.

Laki

Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kesken Kööpenhaminassa 7 päivänä marraskuuta 1933 tehdyn, konkurssia koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kesken Kööpenhaminassa 7 päivänä marraskuuta 1933 tehdyn, konkurssia koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta 18 päivänä toukokuuta 1934 annetun lain (333/1934) 3 §.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

ulosottolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain (37/1895) 3 lukuun, sellaisena kuin se on laissa /2003, uusi 96 a § seuraavasti:

96 a §

Konkurssin vaikutus ulosottoasian vireilläoloon

Konkurssin alkaessa vireillä oleva maksuvelvoitetta koskeva ulosottoasia, jonka täytäntöönpanoa ei voida konkurssin vuoksi jatkaa pysyy vireillä enintään konkurssin alkamista seuraavan kuuden kuukauden ajan. Ulosottoasian täytäntöönpanoa jatketaan, jos konkurssi tätä ennen peruuntuu, raukeaa tai muuten lakkaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

passilain 9 ja 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 22 päivänä elokuuta 1986 annetun passilain (642/1986) 9 §:n 2 momentti ja 16 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 14/1998, seuraavasti:

9 §

Passin antamisen esteet

— — — — — — — — — — — — — — —

Passia ei anneta henkilölle, joka on määrätty pakkokeinolain (450/1987) 2 luvun 1 §:ssä taikka konkurssilain (/20) 4 luvun 8 tai 9 §:ssä tarkoitettuun maastapoistumiskieltoon.

16 §

Passin poisottamisen edellytykset

— — — — — — — — — — — — — — —

Passin luovuttamisesta poliisille ilman peruuttamispäätöstä säädetään pakkokeinolain 2 luvun 2 §:n 3 momentissa sekä konkurssilain 4 luvun 8 §:n 3 momentissa.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

kauppakaaren 10 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kauppakaaren 10 luvun 2 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 687/1988, seuraavasti:

10 luku

Pantista

2 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Pantin myymisessä noudatetaan muutoin soveltuvin osin, mitä elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annetun lain (688/1988) 4 ja 8—10 §:ssä säädetään. Mainittuja lainkohtia sovellettaessa pantinhaltijaa koskee, mitä mainitussa laissa säädetään elinkeinonharjoittajasta, ja pantin omistajaa, mitä mainitussa laissa säädetään tilaajasta. Jos pantin omistaja on asetettu konkurssiin, sovelletaan konkurssilain (/20) 17 luvun säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan varallisuusoikeudellisista oikeustoimista 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun lain (228/1929) 23 § seuraavasti:

23 §

Jos valtuuttajan omaisuus luovutetaan konkurssiin, valtuutetun sen jälkeen tekemällä oikeustoimella on sama vaikutus kuin jos oikeustoimen olisi tehnyt valtuuttaja.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, tämän lain asemesta sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa ollutta säännöstä.

10.

Laki

takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta 19 päivänä maaliskuuta 1999 annetun lain (361/1999) 17 §:n 2 momentti seuraavasti:

17 §

Velallisen vapauttaminen vastuusta

— — — — — — — — — — — — — — —

Velkoja saa periä päävelan aikaisempien ehtojen mukaisesti takaajalta, vaikka päävelan ehtoja on velallisen osalta muutettu yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) tai yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetussa velkajärjestelyssä taikka konkurssilain (/) 21 luvussa tarkoitetussa sovinnossa.

— — — — — — — — — — — — — — —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

autokiinnityslain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 15 päivänä joulukuuta 1972 annetun autokiinnityslain (810/1972) 15 §:n 2 momentti seuraavasti:

15 §

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ulosmittauksen ja takavarikon toimittajan, hukkaamiskiellon antajan tai pesänhoitajan tulee viipymättä lähettää Ajoneuvohallintokeskukselle tiedot 1 momentissa mainittujen merkintöjen tekemistä varten.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

12.

Laki

elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine 15 päivänä heinäkuuta 1988 annetun lain (688/1988) 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 §

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jos esineen omistaja on asetettu konkurssiin, sovelletaan konkurssilain (/20) 17 luvun säännöksiä.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

13.

Laki

kaupparekisterilain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 2 päivänä helmikuuta 1979 annetun kaupparekisterilain (129/1979) 19 § seuraavasti:

19 §

Kun kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan velkojille on annettu julkinen haaste, kun elinkeinonharjoittaja on asetettu konkurssiin taikka kun tuomioistuin on päättänyt konkurssin peruuntumisesta tai raukeamisesta taikka kun päätös konkurssiin asettamisesta on kumottu, tuomioistuimen on viivytyksettä toimitettava siitä tieto rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi.

Kun pesänhoitaja on antanut lopputilityksen, sen on viivytyksettä tehtävä ilmoitus lopputilityksen antamisesta rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi. Ilmoitus on vähintään yhden konkurssihallinnon jäsenen allekirjoitettava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

14.

Laki

kiinnitysluottopankkilain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1999 annetun kiinnitysluottopankkilain (1240/1999) 17 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ensin mainittu on laissa 1244/2000, seuraavasti:

17 §

Kiinteistö- ja julkisyhteisövakuudellisten joukkovelkakirjalainojen asema kiinnitysluottopankin selvitystilassa ja konkurssissa

Kiinteistövakuudellisen joukkovelkakirjan haltijalla on kiinnitysluottopankin selvitystilan ja konkurssin estämättä oikeus saada suoritus koko joukkovelkakirjalainan laina-ajalta sopimusehtojen mukaisesti joukkovelkakirjalainan vakuudeksi 10 §:n mukaisesti merkityistä varoista ennen muita saatavia. Joukkovelkakirjalainojen vakuuksista selvitystilan tai konkurssin alkamisen jälkeen kertyvät varat on merkittävä joukkovelkakirjalainarekisteriin. Joukkovelkakirjalainojen vakuuksia koskee lisäksi soveltuvin osin, mitä 11 ja 16 §:ssä, tämän pykälän 2 ja 3 momentissa sekä 17 a §:ssä säädetään joukkovelkakirja-

lainan vakuutena olevista varoista. Kiinteistövakuudelliseen joukkovelkakirjalainaan perustuvan saamisen valvontaan kiinnitysluottopankin konkurssissa sovelletaan, mitä konkurssilain (/20) 12 luvun 17 §:ssä säädetään.

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

15.

Laki

yrityksen saneerauksesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään yrityksen saneerauksesta 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (47/1993) 8 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 794/1998 ja 461/1999, uusi 5 momentti seuraavasti:

8 §

Selvittäjä

Tuomioistuimen on annettava selvittäjälle todistus hänen määräämisestään tehtävään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

16.

Laki

eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista 26 päivänä marraskuuta 1999 annetun lain (1084/1999) 3 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

3 §

Nettoutus konkurssissa

Vakuudellisen selvityssopimuksen mukaisesti annetut vakuudet voidaan toteuttaa konkurssilain (/ 20) 17 luvussa säädettyjen panttiomaisuuden muuttamista rahaksi koskevien rajoitusten estämättä.

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

17.

Laki

palkkaturvalain 7 ja 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä marraskuuta 1998 annetun palkkaturvalain (866/1998) 7 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 momentti seuraavasti:

7 §

Valvontavelvollisuus

Jos työnantaja on asetettu konkurssiin, työntekijän on säilyttääkseen oikeutensa palkkaturvaan ilmoitettava saatavansa työnantajan konkurssissa konkurssilain (/) 12 luvun 6 §:ssä säädetyllä tavalla. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos saatava sisältyy pesänhoitajan laatimaan, tämän lain 13 §:ssä tarkoitettuun työsuhdesaatavaluetteloon.

— — — — — — — — — — — — — —

11 §

Toimivaltainen viranomainen

Palkkaturvahakemuksen käsittelee ja päätöksen asiassa tekee työnantajan kotipaikan työvoima- ja elinkeinokeskus, jollei työvoima- ja elinkeinokeskuksista annetun lain (23/1997) 2 §:n 3 momentin nojalla toisin ole määrätty. Jos kotipaikasta ei ole selvyyttä, asian käsittelee se työvoima- ja elinkeinokeskus, jonka alueella hakemuksessa tarkoitettu työ pääasiallisesti on tehty. Työnantajan ollessa konkurssissa päätöksen tekee se työvoima- ja elinkeinokeskus, jonka alueen tuomioistuimessa työnantajan konkurssiasia konkurssilain 7 luvun mukaan käsitellään.

— — — — — — — — — — — — — —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

18.

Laki

merimiesten palkkaturvalain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 15 päivänä joulukuuta 2000 annetun merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 6 §:n 1 momentti seuraavasti:

6 §

Valvontavelvollisuus

Jos työnantaja on asetettu konkurssiin, työntekijän on säilyttääkseen oikeutensa palkkaturvaan ilmoitettava saatavansa työnantajan konkurssissa konkurssilain (/20) 12 luvun 6 §:ssä säädetyllä tavalla. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos saatava sisältyy pesänhoitajan laatimaan, tämän lain 11 §:ssä tarkoitettuun työsuhdesaatavaluetteloon. Lisäksi työntekijän on säilyttääkseen oikeutensa palkkaturvaan ilmoitettava saatavansa meripanttioikeuksineen myös aluksen pakkohuutokaupassa.

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

Liitteet
Rinnakkaistekstit

2.

Laki

takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan takaisinsaannista konkurssipesään 26 päivänä huhtikuuta 1991 annetun lain (758/1991) 23 §, 24 §:n 2 momentti ja 25 §, sellaisena kuin niistä on 23 § osaksi laissa 797/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
23 §	23 §
Takaisinsaannin vaatiminen	*Takaisinsaannin vaatiminen*
Takaisinsaantia saavat vaatia *uskotut miehet, toimitsijamiehet* sekä velkoja, joka on valvonut saatavansa konkurssissa. Sama koskee muita tämän lain nojalla konkurssipesän puolesta tehtäviä vaatimuksia.	Takaisinsaantia saavat vaatia *pesänhoitaja* ja velkoja, joka on valvonut saatavansa konkurssissa *tai jonka saatava on otettu muuten huomioon jakoluettelossa*. Sama koskee muita tämän lain nojalla konkurssipesän puolesta tehtäviä vaatimuksia.
Takaisinsaantia vaaditaan nostamalla kanne tuomioistuimessa tai tekemällä muistutus valvontaa vastaan. *Uskotut miehet ja toimitsijamiehet* voivat vaatia takaisinsaantia myös tekemällä väitteen konkurssipesään kohdistettua muuta vaatimusta vastaan.	Takaisinsaantia vaaditaan nostamalla kanne tuomioistuimessa tai tekemällä muistutus valvontaa vastaan. *Kanne voidaan nostaa oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa säädetyn oikeuspaikan sijasta tuomioistuimessa, joka on käsitellyt konkurssiin asettamista koskevan asian. Pesänhoitaja* voi vaatia takaisinsaantia myös tekemällä väitteen konkurssipesään kohdistettua muuta vaatimusta vastaan.
Jos velallinen asetetaan konkurssiin yrityksen saneerausmenettelyn tai saneerausohjelman aikana, uskotut miehet tai toimitsijamiehet voivat jatkaa konkurssipesän lukuun tuolloin vireillä olevaa takaisinsaantikannetta selvittäjän sijasta. Jos kanteen on pannut vireille velkoja, velkoja voi jatkaa kannetta konkurssipesän lukuun. Vastaavasti velkoja voi jatkaa yksityishenkilön velkajärjestelyn yhteydessä vireille panemaansa takaisinsaantikannetta. Edellytyksenä kanteen jatkamiselle on, että sitä koskeva ilmoi-	Jos velallinen asetetaan konkurssiin yrityksen saneerausmenettelyn tai saneerausohjelman aikana, *pesänhoitaja voi selvittäjän sijasta jatkaa tuolloin vireillä olevaa takaisinsaantikannetta konkurssipesän lukuun.* Jos kanteen on pannut vireille velkoja, velkoja voi jatkaa kannetta konkurssipesän lukuun. Vastaavasti velkoja voi jatkaa yksityishenkilön velkajärjestelyn yhteydessä vireille panemaansa takaisinsaantikannetta. Edellytyksenä kanteen jatkamiselle on, että *ilmoitus kanteen jatkamisesta* tehdään ta-

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
tus tehdään takaisinsaantikannetta käsittelevälle tuomioistuimelle *viimeistään* kolmen kuukauden kuluessa paikalletulopäivästä.	kaisinsaantikannetta käsittelevälle tuomioistuimelle kolmen kuukauden kuluessa *konkurssilain (/) 12 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta valvontapäivästä*.
24 §	
Kanteen vireillepano	
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Jos velkoja on nostanut kanteen, tuomioistuimen on varattava *uskotuille miehille tai toimitsijamiehille* tilaisuus tulla asiassa kuulluiksi. Ilmoitus asian käsittelystä saadaan lähettää uskotuille miehille tai toimitsijamiehille postitse.	Jos velkoja on nostanut kanteen, tuomioistuimen on varattava *pesänhoitajalle* tilaisuus tulla asiassa kuulluksi. Ilmoitus asian käsittelystä saadaan lähettää *pesänhoitajalle* postitse.
25 §	25 §
Jälkivalvonta	*Jälkivalvonta*
Milloin takaisinsaantikanne nostetaan niin myöhään, että vastaaja, joka tahtoo kanteen johdosta valvoa saatavan konkurssissa, ei voi tehdä sitä paikalletulopäivänä, hän saa valvoa saatavansa mainitun päivän jälkeen. *Jos saatava vahvistetaan maksettavaksi ja pesästä on jo jaettu varoja konkurssivelkojille, hän saa siitä, mitä hänen on konkurssipesään palautettava, vähentää sen, mitä hän olisi saanut nostaa jako-osuutena, jos hän olisi valvonut saatavansa paikalletulopäivänä.* Samanlainen oikeus on sillä, jolle 23 §:n 2 momentissa tarkoitetun väitteen johdosta syntyy tarve valvoa saatavansa konkurssissa paikalletulopäivän jälkeen.	Jos takaisinsaantikanne nostetaan niin myöhään, että vastaaja, joka tahtoo kanteen *vuoksi* valvoa saatavan konkurssissa, ei voi tehdä sitä *valvontapäivänä*, hän saa valvoa saatavansa *valvontapäivän* jälkeen *siten kuin konkurssilain 12 luvun 16 §:ssä säädetään*. Samanlainen oikeus on sillä, jolle 23 §:n 2 momentissa tarkoitetun väitteen *vuoksi* syntyy tarve valvoa saatavansa konkurssissa *valvontapäivän* jälkeen.
	————
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	————

3.

Laki

velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan velkojien maksunsaantijärjestyksestä 30 päivänä joulukuuta 1992 lain (1578/1992) 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1098/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
4 §	4 §
Elatusavun etuoikeus	*Elatusavun etuoikeus*
Jos velallinen on tuomiolla velvoitettu tai sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:ssä tarkoitetun kunnan määräämän monijäsenisen toimielimen vahvistamalla sopimuksella sitoutunut määräajoin suorittamaan lapselleen elatusapua, suoritetaan konkurssin alkaessa erääntynyt *sekä konkurssin alkamisen ja konkurssituomion välisenä aikana erääntynyt* elatusapusaatava ja elatusturvalakiin (671/1998) perustuva kunnan takautumissaatava 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettujen saatavien jälkeen. Ulosmittauksessa vastaava etuoikeus on ennen ulosmittauksen toimittamista erääntyneeseen elatusapuun perustuvilla saatavilla. Kertyneen suorituksen jakamisesta elatusapuun oikeutetun lapsen saatavan ja kunnan takautumissaatavan kesken on voimassa, mitä elatusturvalaissa säädetään.	Jos velallinen on tuomiolla velvoitettu tai sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:ssä tarkoitetun kunnan määräämän monijäsenisen toimielimen vahvistamalla sopimuksella sitoutunut määräajoin suorittamaan lapselleen elatusapua, konkurssin alkaessa erääntynyt elatusapusaatava ja elatusturvalakiin (671/1998) perustuva kunnan takautumissaatava *suoritetaan* 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettujen saatavien jälkeen. Ulosmittauksessa *sama* etuoikeus on ennen ulosmittauksen toimittamista erääntyneeseen elatusapuun perustuvilla saatavilla. Kertyneen suorituksen jakamisesta elatusapuun oikeutetun lapsen saatavan ja kunnan takautumissaatavan kesken on voimassa, mitä elatusturvalaissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos konkurssi on alkanut ennen lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

4.

Laki

konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan konkurssipesien hallinnon valvonnasta 31 päivänä tammikuuta 1995 annetun lain (109/1995) 1 §:n 2 ja 4 momentti, 3 §, 5 §:n 2 momentti, 6 §, 7 §:n 2 ja 3 momentti, 8 §:n 1 momentti ja 13 §, sellaisena kuin niistä on 1 §:n 4 momentti laissa 897/2002 ja 7 §:n 2 momentti laissa 1219/1997, sekä

lisätään lakiin uusi 15 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	1 §
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Konkurssiasiamiehen tehtävänä on:	Konkurssiasiamiehen tehtävänä on:
1) seurata konkurssipesien toimintaa sekä aloittein, neuvoin ja ohjein edistää sekä kehittää hyvää pesänhoitotapaa;	1) seurata konkurssipesien toimintaa sekä aloittein, neuvoin ja ohjein edistää sekä kehittää hyvää pesänhoitotapaa;
2) valvoa, että konkurssipesiä hoidetaan lain ja hyvän pesänhoitotavan mukaisesti ja että pesänhoitajat asianmukaisesti hoitavat heille kuuluvat tehtävät;	2) valvoa, että konkurssipesiä hoidetaan lain ja hyvän pesänhoitotavan mukaisesti ja että pesänhoitajat asianmukaisesti hoitavat heille kuuluvat tehtävät;
3) huolehtia tarvittaessa velallisen tilien ja toiminnan tarkastamisesta;	3) huolehtia tarvittaessa velallisen tilien ja toiminnan tarkastamisesta;
4) ryhtyä tarpeellisiin toimiin tietoonsa tulleiden laiminlyöntien ja väärinkäytösten tai muiden oikaisua vaativien seikkojen vuoksi; *sekä*	4) ryhtyä tarpeellisiin toimiin tietoonsa tulleiden laiminlyöntien tai väärinkäytösten tai muiden oikaisua vaativien seikkojen vuoksi;
	5) huolehtia konkurssipesien julkisselvityksestä;
5) suorittaa muut hänelle lailla tai asetuksella säädetyt tehtävät.	*6)* suorittaa muut hänelle laissa tai sen nojalla säädetyt tehtävät.
Konkurssiasiamies voi erityisestä syystä päättää, että valtio ottaa vastatakseen osakeyhtiön, osuuskunnan ja säätiön selvitysmenettelyn kustannuksista. Konkurssiasiamies voi tällöin määrätä, että selvitysmies laatii yhtiön, osuuskunnan tai säätiön toiminnasta konkurssiasiamiehen tarkemmin määräämällä tavalla *konkurssisäännön 50 b §:n 1 momentissa tarkoitettua selvitystä vastaavan selvityksen.*	Konkurssiasiamies voi erityisestä syystä päättää, että valtio ottaa vastatakseen osakeyhtiön, osuuskunnan ja säätiön selvitysmenettelyn kustannuksista. Konkurssiasiamies voi tällöin määrätä, että selvitysmies laatii yhtiön, osuuskunnan tai säätiön toiminnasta konkurssiasiamiehen tarkemmin määräämällä tavalla *konkurssilain 9 luvun 2 §:ssä tarkoitettua velallisselvitystä vastaavan selvityksen.*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
3 §	3 §
Väliaikaisen pesänhoitajan, uskotun miehen ja toimitsijamiehen (pesänhoitaja) on viipymättä toimitettava konkurssiasiamiehelle hänen pyytämänsä, valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset. Heidän on muutenkin myötävaikutettava siihen, että konkurssiasiamies voi *asianmukaisesti* hoitaa tehtävänsä. Pesänhoitajalla on nämä velvollisuudet hänen toimikautensa päätyttyäkin.	*Pesänhoitajan* on viipymättä toimitettava konkurssiasiamiehelle hänen pyytämänsä, valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset. *Hänen* on muutenkin myötävaikutettava siihen, että konkurssiasiamies voi hoitaa tehtävänsä. Pesänhoitajalla on nämä velvollisuudet hänen toimikautensa päätyttyäkin.
Mitä 1 momentissa säädetään pesänhoitajasta, koskee myös konkurssisäännön 52 §:n 2 momentin nojalla määrättyä valvojaa.	
5 §	
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Erityistarkastus maksetaan valtion varoista. Mikäli tarkastus on ollut konkurssipesän kannalta tarpeellinen, konkurssipesä on velvollinen maksamaan valtiolle siitä aiheutuneet kokonaiskustannukset. Maksuvelvollisuus voidaan *myös* määrätä alkavaksi vasta siitä, kun konkurssipesään kertyy *maksun suorittamista varten* riittävästi varoja. Maksujen osalta noudatetaan muutoin soveltuvin osin, mitä valtion maksuperustelaissa (150/92) säädetään.	Erityistarkastus maksetaan valtion varoista. *Pesänhoitajan on toimitettava konkurssiasiamiehelle selvitys toimenpiteistä, joihin konkurssipesä on tarkastuksen perusteella ryhtynyt, sekä varoista, jotka toimenpiteiden vuoksi ovat kertyneet konkurssipesään. Jos* tarkastus on ollut konkurssipesän kannalta tarpeellinen, konkurssipesä on *konkurssiasiamiehen vaatimuksesta* velvollinen maksamaan valtiolle *tarkastuksesta* aiheutuneet kustannukset *kokonaan tai osaksi*. Maksuvelvollisuus voidaan määrätä alkavaksi vasta siitä, kun konkurssipesään kertyy riittävästi varoja *maksun suorittamiseksi. Maksuja koskee* muutoin soveltuvin osin, mitä valtion maksuperustelaissa (150/*1992*) säädetään.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
6 §	6 §
Konkurssiasiamiehellä on oikeus osallistua velkojainkokouksiin ja käyttää niissä puhevaltaa sekä saada pöytäkirjaan merkityksi ne huomautukset, joihin hän katsoo olevan aihetta.	Konkurssiasiamiehellä on oikeus osallistua velkojainkokouksiin *ja velkojatoimikunnan kokouksiin* sekä käyttää niissä puhevaltaa ja saada pöytäkirjaan *merkityksi* ne huomautukset, joihin hän katsoo olevan aihetta.
	Konkurssiasiamies voi määrätä pesänhoitajan kutsumaan koolle velkojainkokouksen. Myös konkurssiasiamies voi kutsua kokouksen koolle, jos siihen on erityinen syy.
Konkurssiasiamies voi avustaa konkurssivelallista, velkojaa tai pesänhoitajaa konkurssiasiassa tai konkurssiasiaan liittyvässä oikeudenkäynnissä, jos asialla on yleistä merkitystä.	*Konkurssiasiamies voi avustaa konkurssivelallista, velkojaa tai pesänhoitajaa kon-*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	kurssiasiassa tai konkurssiasiaan liittyvässä oikeudenkäynnissä, jos asialla on yleistä merkitystä.
7 §	
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen hakemuksesta vapauttaa pesänhoitajan tehtävästään *konkurssisäännön 61 §:ssä* säädetyillä perusteilla. Uusi pesänhoitaja määrätään tarvittaessa noudattaen, mitä *konkurssisäännön 50 tai 51 §:ssä* säädetään	Tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen hakemuksesta vapauttaa pesänhoitajan tehtävästään *konkurssilain 8 luvun 6 §:n 1 momentissa säädetyllä perusteella*. Uusi pesänhoitaja määrätään tarvittaessa noudattaen, mitä *konkurssilaissa* säädetään.
Tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen hakemuksesta alentaa velkojien pesänhoitajalle määräämää palkkiota, jos pesänhoitaja on olennaisesti laiminlyönyt hänelle kuuluvia tehtäviä tai velvollisuuksia taikka jos palkkio selvästi ylittää sen, mitä voidaan pitää kohtuullisena. Vaatimus on esitettävä 30 päivän kuluessa siitä, kun *velkojat ovat päättäneet pesänhoitajan palkkiosta*.	Tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen vaatimuksesta alentaa velkojien pesänhoitajalle määräämää palkkiota, jos pesänhoitaja on olennaisesti laiminlyönyt hänelle kuuluvia tehtäviä tai velvollisuuksia taikka jos palkkio selvästi ylittää sen, mitä voidaan pitää kohtuullisena. *Konkurssiasiamiehen* on esitettävä *vaatimuksensa* 30 päivän kuluessa siitä, kun *velkojien päätöksen sisältävä asiakirja on saapunut konkurssiasiamiehen toimistoon.*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
8 §	8 §
Konkurssiasiamiehellä on oikeus saada tarkastettavakseen 4 §:n 1 momentin mukaisesti konkurssipesälle kuuluneet asiakirjat ja tallenteet sekä oikeus saada 4 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot samoin kuin oikeus määrätä erityistarkastus toimitettavaksi myös silloin, kun konkurssi on rauennut *varojen puuttumisen vuoksi*.	Konkurssiasiamiehellä on oikeus saada *tarkastettavikseen* 4 §:n 1 momentin mukaisesti konkurssipesälle kuuluneet asiakirjat ja tallenteet sekä oikeus saada 4 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot samoin kuin oikeus määrätä erityistarkastus toimitettavaksi myös silloin, kun konkurssi on rauennut varojen puuttumisen *tai vähäisyyden* vuoksi.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
13 §	13 §
Konkurssiasiamiehen määräyksestä hänen alaisensa virkamies voi käyttää hänen puolestaan puhevaltaa tuomioistuimessa tai avustaa oikeudenkäynnissä. Konkurssiasiamies voi antaa määrätyn valvonnan toimeenpanoon liittyvän tehtävän alaisensa virkamiehen tai muun henkilön suoritettavaksi.	Konkurssiasiamiehen määräyksestä hänen alaisensa virkamies voi käyttää hänen puolestaan puhevaltaa tuomioistuimessa tai avustaa oikeudenkäynnissä. Konkurssiasiamies voi antaa määrätyn valvonnan toimeenpanoon liittyvän tehtävän alaisensa virkamiehen tai *jonkun* muun suoritettavaksi. *Konkurssiasiamies voi määrätä toimistonsa palveluksessa olevan virkamiehen julkisselvittäjäksi.*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —

Voimassa oleva laki *Ehdotus*

15 a §

Muulla kuin 13 §:n 1 momentissa tarkoitetulla julkisselvittäjällä on oikeus hakea muutosta konkurssiasiamiehen päätökseen julkisselvityksen kustannusten korvaamisesta. Valitus on tehtävä tuomioistuimelle 30 päivän kuluessa siitä, kun julkisselvittäjä on saanut tiedon konkurssiasiamiehen päätöksestä. Toimivaltaisesta tuomioistuimesta säädetään konkurssilaissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain voimaan tullessa voimassa ollutta 3 §:n 2 momenttia sovelletaan valvojaan, joka on määrätty konkurssisäännön (31/1868) 52 §:n 2 momentin nojalla.

Lain voimaan tullessa kesken olevaan erityistarkastukseen sovelletaan tämän lain 5 §:n 2 momenttia.

Jos velkojat ovat päättäneet pesänhoitajan palkkiosta ennen tämän lain voimaantuloa, palkkioon sovelletaan, mitä lain voimaan tullessa voimassa olleessa 7 §:n 2 momentissa säädetään.

5.

Laki

Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin kesken Kööpenhaminassa 7 päivänä marraskuuta 1933 tehdyn, konkurssia koskevan sopimuksen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
3 §	
Jos toisesta sopimusvaltiosta olevan velkojan Suomen konkurssituomioistuimessa valvomaa saamista vastaan tehdään väite, eikä velkoja itse tai hänen asiamiehensä ole konkurssissa toimitettavassa esiinhuudossa saapuvilla, on meneteltävä niinkuin konkurssisäännön 96 §:ssä sanotaan, ja oikeuden puheenjohtajan on velkojalle ilmoitettava, että asia on jätetty eri oikeudenkäynnin varaan.	(kumotaan)

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

6.

Laki

ulosottolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain (37/1895) 3 lukuun, sellaisena kuin se on laissa /2003, uusi 96 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	96 a §
	Konkurssin vaikutus ulosottoasian vireilläoloon
	Konkurssin alkaessa vireillä oleva maksuvelvoitetta koskeva ulosottoasia, jonka täytäntöönpanoa ei voida konkurssin vuoksi jatkaa pysyy vireillä enintään konkurssin alkamista seuraavan kuuden kuukauden ajan. Ulosottoasian täytäntöönpanoa jatketaan, jos konkurssi tätä ennen peruuntuu, raukeaa tai muuten lakkaa.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

7.

Laki

passilain 9 ja 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 22 päivänä elokuuta 1986 annetun passilain (642/1986) 9 §:n 2 momentti ja 16 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 14/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
9 §	
Passin antamisen esteet	
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Passia ei anneta henkilölle, joka on määrätty pakkokeinolain (450/1987) 2 luvun 1 §:ssä *tarkoitettuun matkustuskieltoon, tai henkilölle, joka on määrätty konkurssisäännön (31/1868) 6 a §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 38 §:ssä tarkoitettuun maastapoistumis- ja passinantamiskieltoon.*	Passia ei anneta henkilölle, joka on määrätty pakkokeinolain (450/1987) 2 luvun 1 §:ssä *taikka konkurssilain (/20) 4 luvun 8 tai 9 §:ssä tarkoitettuun maastapoistumiskieltoon.*
16 §	
Passin poisottamisen edellytykset	
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Passin luovuttamisesta poliisille ilman peruuttamispäätöstä säädetään pakkokeinolain 2 luvun 2 §:n 3 momentissa *sekä konkurssisäännön 38 §:ssä*.	Passin luovuttamisesta poliisille ilman peruuttamispäätöstä säädetään pakkokeinolain 2 luvun 2 §:n 3 momentissa *sekä konkurssilain 4 luvun 8 §:n 3 momentissa*.
	———
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	———

8.

Laki

kauppakaaren 10 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kauppakaaren 10 luvun 2 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 687/1988, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
10 luku	
Pantista	
2 §	
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Pantin myymisessä on muutoin soveltuvin osin noudatettava, mitä elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annetun lain (688/88) 4 ja 8—10 §:ssä on säädetty. Tuolloin sovelletaan pantinhaltijaan, mitä sanotussa laissa on säädetty elinkeinonharjoittajasta, ja pantin omistajaan, mitä tilaajasta on säädetty. Jos pantin omistaja on asetettu konkurssiin, sovelletaan konkurssisäännön 76 §:n säännöksiä.	Pantin myymisessä *noudatetaan* muutoin soveltuvin osin, mitä elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annetun lain (688/*19*88) 4 ja 8—10 §:ssä *säädetään*. *Mainittuja lainkohtia sovellettaessa pantinhaltijaa koskee*, mitä mainitussa laissa *säädetään* elinkeinonharjoittajasta, ja pantin *omistajaa*, mitä *mainitussa laissa säädetään tilaajasta*. Jos pantin omistaja on asetettu konkurssiin, sovelletaan *konkurssilain (/20) 17 luvun* säännöksiä.
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

varallisuusoikeudellisista oikeustoimista annetun lain 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan varallisuusoikeudellisista oikeustoimista 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun lain (228/1929) 23 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
23 §	23 §
Milloin valtuuttajan omaisuus luovutetaan konkurssiin, ei valtuutetun sen jälkeen tekemä oikeustoimi sido konkurssipesää.	*Jos* valtuuttajan omaisuus luovutetaan konkurssiin, valtuutetun sen jälkeen *tekemällä oikeustoimella on sama vaikutus kuin jos oikeustoimen olisi tehnyt valtuuttaja.*
	———
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	Jos konkurssi on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa, tämän lain asemesta sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa ollutta säännöstä.
	———

10.

Laki

takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta 19 päivänä maaliskuuta 1999 annetun lain (361/1999) 17 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
17 §	
Velallisen vapauttaminen vastuusta	
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Velkoja saa periä päävelan aikaisempien ehtojen mukaisesti takaajalta, vaikka päävelan ehtoja on velallisen osalta muutettu yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) tai yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetussa velkajärjestelyssä.	Velkoja saa periä päävelan aikaisempien ehtojen mukaisesti takaajalta, vaikka päävelan ehtoja on velallisen osalta muutettu yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) tai yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetussa velkajärjestelyssä *taikka konkurssilain (/) 21 luvussa tarkoitetussa sovinnossa.*
	———
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	———

11.

Laki

autokiinnityslain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 15 päivänä joulukuuta 1972 annetun autokiinnityslain (810/1972) 15 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	15 §
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Ulosmittauksen ja takavarikon toimittajan *tai* hukkaamiskiellon antajan taikka *konkurssituomioistuimen* tulee viipymättä lähettää autorekisterikeskukselle tiedot 1 momentissa mainittujen merkintöjen tekemistä varten.	Ulosmittauksen ja takavarikon toimittajan, hukkaamiskiellon antajan *tai pesänhoitajan* tulee viipymättä lähettää *Ajoneuvohallintokeskukselle* tiedot 1 momentissa mainittujen merkintöjen tekemistä varten.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

12.

Laki

elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan elinkeinonharjoittajan oikeudesta myydä noutamatta jätetty esine 15 päivänä heinäkuuta 1988 annetun lain (688/1988) 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	1 §
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
Jos esineen omistaja on asetettu konkurssiin, sovelletaan *konkurssisäännön 76 §:n* säännöksiä.	Jos esineen omistaja on asetettu konkurssiin, sovelletaan *konkurssilain (/20) 17 luvun* säännöksiä.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

13.

Laki

kaupparekisterilain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 2 päivänä helmikuuta 1979 annetun kaupparekisterilain (129/1979) 19 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
19 §	19 §
Kun kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan velkojille on annettu julkinen haaste *taikka* kun elinkeinonharjoittaja *on luovuttanut omaisuutensa konkurssiin tai tämän omaisuus on määrätty luovutettavaksi* konkurssiin taikka kun tuomioistuin on päättänyt *velallisen varojen vähyyden vuoksi jättää konkurssin sillensä* tai päätös konkurssiin asettamisesta on kumottu, tuomioistuimen *tai sen puheenjohtajan* on viivytyksettä toimitettava siitä tieto rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi.	Kun kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan velkojille on annettu julkinen haaste, kun elinkeinonharjoittaja on *asetettu konkurssiin* taikka kun tuomioistuin on päättänyt *konkurssin peruuntumisesta* tai *raukeamisesta taikka kun* päätös konkurssiin asettamisesta on kumottu, tuomioistuimen on viivytyksettä toimitettava siitä tieto rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi.
Kun *konkurssihallinto* on antanut lopputilityksen, sen on viivytyksettä tehtävä ilmoitus lopputilityksen antamisesta rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi. Ilmoitus on vähintään yhden konkurssihallinnon jäsenen allekirjoitettava.	Kun *pesänhoitaja* on antanut lopputilityksen, sen on viivytyksettä tehtävä ilmoitus lopputilityksen antamisesta rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi. Ilmoitus on vähintään yhden konkurssihallinnon jäsenen allekirjoitettava.
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

14.

Laki

kiinnitysluottopankkilain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1999 annetun kiinnitysluottopankkilain (1240/1999) 17 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ensin mainittu on laissa 1244/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Kiinnitysluottopankkilaki
17 §	17 §
Kiinteistö- ja julkisyhteisövakuudellisten joukkovelkakirjalainojen asema kiinnitysluottopankin selvitystilassa ja konkurssissa	*Kiinteistö- ja julkisyhteisövakuudellisten joukkovelkakirjalainojen asema kiinnitysluottopankin selvitystilassa ja konkurssissa*
Kiinteistövakuudellisen joukkovelkakirjan haltijalla on kiinnitysluottopankin selvitystilan ja konkurssin estämättä oikeus saada suoritus koko joukkovelkakirjalainan lainaajalta sopimusehtojen mukaisesti joukkovelkakirjalainan vakuudeksi 10 §:n mukaisesti merkityistä varoista ennen muita saatavia. Joukkovelkakirjalainojen vakuuksista selvitystilan tai konkurssin alkamisen jälkeen kertyvät varat on merkittävä joukkovelkakirjalainarekisteriin *ja niihin sovelletaan* lisäksi soveltuvin osin, mitä 11 ja 16 §:ssä sekä jäljempänä tässä pykälässä ja 17 a §:ssä säädetään joukkovelkakirjalainan vakuutena olevista varoista. Kiinteistövakuudelliseen joukkovelkakirjalainaan perustuvan saamisen valvontaan kiinnitysluottopankin konkurssissa sovelletaan, mitä *konkurssisäännön (31/1868) 110 a §:ssä* säädetään.	Kiinteistövakuudellisen joukkovelkakirjan haltijalla on kiinnitysluottopankin selvitystilan ja konkurssin estämättä oikeus saada suoritus koko joukkovelkakirjalainan lainaajalta sopimusehtojen mukaisesti joukkovelkakirjalainan vakuudeksi 10 §:n mukaisesti merkityistä varoista ennen muita saatavia. Joukkovelkakirjalainojen vakuuksista selvitystilan tai konkurssin alkamisen jälkeen kertyvät varat on merkittävä joukkovelkakirjalainarekisteriin. *Joukkovelkakirjalainojen vakuuksia koskee* lisäksi soveltuvin osin, mitä 11 ja 16 §:ssä, *tämän pykälän 2 ja 3 momentissa sekä* 17 a §:ssä säädetään joukkovelkakirjalainan vakuutena olevista varoista. Kiinteistövakuudelliseen joukkovelkakirjalainaan perustuvan saamisen valvontaan kiinnitysluottopankin konkurssissa sovelletaan, mitä *konkurssilain (/20) 12 luvun 17 §:ssä* säädetään.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

15.

Laki

yrityksen saneerauksesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään yrityksen saneerauksesta 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (47/1993) 8 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 794/1998 ja 461/1999, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	8 §
	Selvittäjä
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Tuomioistuimen on annettava selvittäjälle todistus hänen määräämisestään tehtävään.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

16.

Laki

eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan sekä selvitysjärjestelmän ehdoista 26 päivänä marraskuuta 1999 annetun lain (1084/1999) 3 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	3 §
	Nettoutus konkurssissa
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Vakuudellisen selvityssopimuksen mukaisesti annetut vakuudet voidaan toteuttaa konkurssilain (/20) 17 luvussa säädettyjen panttiomaisuuden muuttamista rahaksi koskevien rajoitusten estämättä.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .
	_____

17.

Laki

palkkaturvalain 7 ja 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä marraskuuta 1998 annetun palkkaturvalain (866/1998) 7 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
7 §	7 §
Valvontavelvollisuus	*Valvontavelvollisuus*
Jos työnantaja on asetettu konkurssiin, työntekijän on säilyttääkseen oikeutensa palkkaturvaan ilmoitettava saatavansa työnantajan konkurssissa *konkurssisäännön (31/1868) 19 §:ssä* säädetyllä tavalla. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos saatava sisältyy pesänhoitajan laatimaan 13 §:ssä tarkoitettuun työsuhdesaatavaluetteloon.	Jos työnantaja on asetettu konkurssiin, työntekijän on säilyttääkseen oikeutensa palkkaturvaan ilmoitettava saatavansa työnantajan konkurssissa *konkurssilain (/20) 12 luvun 6 §:ssä* säädetyllä tavalla. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos saatava sisältyy pesänhoitajan laatimaan, *tämän lain* 13 §:ssä tarkoitettuun työsuhdesaatavaluetteloon.
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
11 §	11 §
Toimivaltainen viranomainen	*Toimivaltainen viranomainen*
Palkkaturvahakemuksen käsittelee ja päätöksen asiassa tekee työnantajan kotipaikan työvoima- ja elinkeinokeskus, jollei työvoima- ja elinkeinokeskuksista annetun lain (23/1997) 2 §:n 3 momentin nojalla toisin ole määrätty. Jos kotipaikasta ei ole selvyyttä, käsittelee asian se työvoima- ja elinkeinokeskus, jonka alueella hakemuksessa tarkoitettu työ pääasiallisesti on tehty. Työnantajan ollessa konkurssissa päätöksen tekee se työvoima- ja elinkeinokeskus, jonka alueen tuomioistuimessa työnantajan konkurssiasia *konkurssisäännön 1 a §:n* perusteella	Palkkaturvahakemuksen käsittelee ja päätöksen asiassa tekee työnantajan kotipaikan työvoima- ja elinkeinokeskus, jollei työvoima- ja elinkeinokeskuksista annetun lain (23/1997) 2 §:n 3 momentin nojalla toisin ole määrätty. Jos kotipaikasta ei ole selvyyttä, *asian käsittelee* se työvoima- ja elinkeinokeskus, jonka alueella hakemuksessa tarkoitettu työ pääasiallisesti on tehty. Työnantajan ollessa konkurssissa päätöksen tekee se työvoima- ja elinkeinokeskus, jonka alueen tuomioistuimessa työnantajan konkurssiasia *konkurssilain (/20) 7 luvun mukaan*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
käsitellään.	käsitellään.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	_____

18.

Laki

merimiesten palkkaturvalain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 15 päivänä joulukuuta 2000 annetun merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 6 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
6 §	6 §
Valvontavelvollisuus	*Valvontavelvollisuus*
Jos työnantaja on asetettu konkurssiin, työntekijän on säilyttääkseen oikeutensa palkkaturvaan ilmoitettava saatavansa työnantajan konkurssissa *konkurssisäännön (31/1868) 19 §:ssä* säädetyllä tavalla. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos saatava sisältyy pesänhoitajan laatimaan 11 §:ssä tarkoitettuun työsuhdesaatavaluetteloon. Lisäksi työntekijän on säilyttääkseen oikeutensa palkkaturvaan ilmoitettava saatavansa meripanttioikeuksineen myös aluksen pakkohuutokaupassa.	Jos työnantaja on asetettu konkurssiin, työntekijän on säilyttääkseen oikeutensa palkkaturvaan ilmoitettava saatavansa työnantajan konkurssissa *konkurssilain (/20) 12 luvun 6 §:ssä* säädetyllä tavalla. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos saatava sisältyy pesänhoitajan laatimaan, *tämän lain* 11 §:ssä tarkoitettuun työsuhdesaatavaluetteloon. Lisäksi työntekijän on säilyttääkseen oikeutensa palkkaturvaan ilmoitettava saatavansa meripanttioikeuksineen myös aluksen pakkohuutokaupassa.
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

Liite 2

KONKURSSILAKIEHDOTUKSEN SISÄLLYSLUETTELO

1 luku. Yleiset säännökset
1 §. Konkurssi
2 §. Lain soveltaminen
3 §. Konkurssikelpoisuus
4 §. Konkurssin alkaminen
5 §. Konkurssisaatavat
6 §. Velkavastuu konkurssin jälkeen

2 luku. Konkurssiin asettamisen edellytykset
1 §. Maksukyvyttömyys konkurssin edellytyksenä
2 §. Velkojan oikeus vaatia velallisen asettamista konkurssiin
3 §. Oletus maksukyvyttömyydestä
4 §. Vakuus konkurssiin asettamisen esteenä
5 §. Ylivelkaisuus konkurssin edellytyksenä

3 luku. Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset
1 §. Velallisen määräysvallan menetys
2 §. Vilpittömän mielen suoja
3 §. Konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta koskeva oikeudenkäynti
4 §. Konkurssisaatavaa koskeva oikeudenkäynti tai muu menettely
5 §. Erillistäytäntöönpanon aloittaminen
6 §. Erillistäytäntöönpanon jatkaminen
7 §. Konkurssipesän asema ulosottovalituksessa ja täytäntöönpanoriidassa
8 §. Konkurssipesän oikeus sitoutua velallisen sopimukseen
9 §. Saatavan erääntyminen
10 §. Vanhentuminen
11 §. Oikeusvaikutusten voimassaolo
12 §. Tilaisuuden varaaminen ulosmittaukseen

4 luku. Velallisen asema konkurssissa
1 §. Velallisen kohtelu
2 §. Velallisen tietojensaantioikeus ja kuuleminen
3 §. Velallisen oikeus saada avustusta
4 §. Velalliselle tulleet viestit ja muut lähetykset
5 §. Velallisen myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus
6 §. Pesäluettelon vahvistaminen ja tietojen antaminen
7 §. Velallisen oikeus saada korvaus kuluista
8 §. Ennen konkurssiin asettamista määrättävät turvaamistoimet
9 §. Maastapoistumiskielto konkurssin alettua
10 §. Turvaamistoimien käsittely
11 §. Pakkokeinot velallista kohtaan
12 §. Velallinen

13 §. Velallisen toimimiskelpoisuuden rajoitukset

5 luku. Konkurssipesään kuuluva omaisuus
1 §. Yleiset säännökset konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta
2 §. Ulkomailla olevan omaisuuden kuuluminen konkurssipesään eräissä tapauksissa
3 §. Ulosmittaus- ja luovutusrajoitusten alainen omaisuus
4 §. Kirjanpitoaineisto
5 §. Oikeus perintöön tai testamenttiin
6 §. Sivullisen omaisuus
7 §. Omistuksenpidätys ja takaisinotto-oikeus
8 §. Konkurssipesän sijaantulo ehdolliseen luovutussopimukseen
9 §. Takaisinottoa ja tilitystä koskevat erityissäännökset
10 §. Rahoitusyhtiön ja muun siirronsaajan asema
11 §. Keinotekoisen varallisuusjärjestelyn syrjäytyminen

6 luku. Kuittaus konkurssissa
1 §. Yleiset säännökset velkojan oikeudesta kuittaukseen
2 §. Velkojan oikeutta kuittaukseen koskevat rajoitukset
3 §. Takautumissaatavan syntyminen
4 §. Korvaus saatavan luovuttamisesta
5 §. Luottolaitosta koskeva erityissäännös

7 luku. Menettely tuomioistuimessa
1 §. Kansainvälinen toimivalta
2 §. Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin asettamista koskevassa asiassa
3 §. Toimivaltainen tuomioistuin muussa konkurssia koskevassa asiassa
4 §. Käsittelyjärjestys
5 §. Konkurssihakemus
6 §. Hakemuksen siirtäminen
7 §. Hakemuksen siirtämisen vaikutukset
8 §. Velkojan hakemuksen käsittely
9 §. Useita hakemuksia
10 §. Syyttäjän asema asian käsittelyssä
11 §. Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuus
12 §. Päätös konkurssiin asettamisesta
13 §. Konkurssin peruuntuminen
14 §. Menettelyyn osallistumisen kustannukset
15 §. Muutoksenhakemuksen kiireellisyys

8 luku. Pesänhoitaja
1 §. Pesänhoitajan määrääminen
2 §. Tilapäinen pesänhoitaja
3 §. Pesänhoitajan määrääminen konsernissa
4 §. Pesänhoitajan määrääminen erikseen
5 §. Pesänhoitajan kelpoisuus
6 §. Pesänhoitajan vapauttaminen tehtävästään
7 §. Pesänhoitajan palkkio
8 §. Pesänhoitajan palkkio konkurssin lakatessa
9 §. Pesänhoitajan tietojensaantioikeus
10 §. Pakkokeinot
11 §. Pesänhoitajan tilintekovelvollisuus tehtävän lakatessa

9 luku. Konkurssipesän selvitys ja velallisen kirjanpito
1 §. Pesäluettelo
2 §. Velallisselvitys
3 §. Velallisen kirjanpidon loppuun saattaminen
4 §. Erityistarkastus
5 §. Korvaus kirjanpidon laiminlyönnistä

10 luku. Konkurssin raukeaminen
1 §. Konkurssin raukeamisen edellytykset
2 §. Esitys konkurssin raukeamisesta
3 §. Konkurssin raukeamista koskevan asian käsittely
4 §. Pesänhoitajan palkkio konkurssin rauetessa
5 §. Valtion varoista pesänhoitajalle maksettava korvaus
6 §. Kustannusten vastattavaksi ottaminen
7 §. Ilmoitukset ja muutoksenhaku

11 luku. Julkisselvitys
1 §. Julkisselvitykseen siirtyminen
2 §. Julkisselvitykseen siirtymisen vaikutukset
3 §. Julkisselvityksen kustannukset
4 §. Julkisselvityksen päättäminen
5 §. Konkurssipesän hallinnon palauttaminen
6 §. Ilmoitukset ja muutoksenhaku

12 luku. Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen
1 §. Yleiset säännökset konkurssivelkojan asemasta
2 §. Vieraassa valuutassa oleva saatava
3 §. Yhteisvelkasuhteet
4 §. Rajoitukset velkojan oikeuteen saada suoritus
5 §. Valvontapäivän määrääminen
6 §. Saatavan valvonta
7 §. Valvontakirjelmä
8 §. Saatavan huomioon ottaminen ilman valvontaa
9 §. Selvitys panttisaatavasta
10 §. Selvitys vierasvelkapanttauksesta
11 §. Yrityskiinnitykseen perustuvan oikeuden valvonta
12 §. Selvitys kuittaukseen käytettävästä saatavasta
13 §. Etuoikeuden huomioon ottaminen
14 §. Valvonnan tarkastaminen
15 §. Valvonnan täydentäminen
16 §. Jälkivalvonta
17 §. Valvonta liikkeeseenlaskijan konkurssissa

13 luku. Jakoluetteloehdotus ja jakoluettelon vahvistaminen
1 §. Jakoluetteloehdotus
2 §. Jakoluetteloehdotuksen määräpäivä ja toimittaminen
3 §. Lausuma pesänhoitajan esittämästä riitautuksesta
4 §. Velkojan tai velallisen esittämä riitautus
5 §. Velkojan kuuleminen
6 §. Uuden riitautuksen esittäminen
7 §. Jälkivalvonnan huomioon ottaminen
8 §. Sovinto

9 §. Saatavan hyväksyminen
10 §. Pesänhoitajan jakoluettelo
11 §. Riitautuksen tutkiminen
12 §. Riitautuksen käsittely
13 §. Jälkivalvonnan vuoksi tehtävä oikaisu
14 §. Jakoluettelon vahvistaminen
15 §. Muutoksenhaku ja päätöksestä ilmoittaminen
16 §. Vahvistetun jakoluettelon oikaiseminen ja muuttaminen
17 §. Velkojan saatavaa koskevan ratkaisun merkitys

14 luku. Konkurssipesän hallinto
1 §. Yleissäännös konkurssipesän selvittämisestä
2 §. Velkojien päätösvalta
3 §. Pesänhoitaja konkurssipesän hallinnon hoitajana
4 §. Konkurssipesän hallinnon valvonta
5 §. Pesänhoitajan tehtävät
6 §. Konkurssipesän edustaminen
7 §. Pesänhoitajan avustajat
8 §. Pesänhoitajan päätösvalta
9 §. Päätösvallan siirtäminen
10 §. Kielto panna täytäntöön lainvastaista päätöstä
11 §. Pesänhoitajan selonteko- ja tietojenantovelvollisuus
12 §. Velkojatoimikunta
13 §. Salassapitovelvollisuus
14 §. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta

15 luku. Velkojien päätösvallan käyttäminen
1 §. Oikeus velkojien päätösvallan käyttämiseen
2 §. Päätöksentekotavat
3 §. Velkojien äänimäärä
4 §. Velkojien päätös
5 §. Esteellisyys
6 §. Velkojainkokouksen koollekutsuminen
7 §. Pienvelkojien kutsuminen
8 §. Kutsu velkojainkokoukseen
9 §. Velkojainkokous
10 §. Kohtuuttoman päätöksen kielto
11 §. Velkojien päätöksen kumoaminen ja muuttaminen
12 §. Hakemus velkojien päätöksen kumoamiseksi tai muuttamiseksi

16 luku. Konkurssipesän kirjanpito ja velat
1 §. Konkurssipesän kirjanpito
2 §. Konkurssipesän velat
3 §. Konkurssivelallisen vastuu

17 luku. Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoito ja myynti sekä panttivelkojaa koskevat säännökset
1 §. Omaisuuden hoito
2 §. Rahavarojen säilyttäminen
3 §. Yleiset säännökset omaisuuden myynnistä
4 §. Pesänhoitajaa ja hänen lähipiiriään koskeva luovutusrajoitus
5 §. Muutoksenhaun vaikutus myyntiin

6 §. Panttiomaisuuden tuotto
7 §. Panttiomaisuudesta aiheutuvat kustannukset
8 §. Konkurssipesän oikeus myydä panttiomaisuutta
9 §. Etusijan siirtyminen
10 §. Korvaus panttivelan ennenaikaisen erääntymisen vuoksi
11 §. Panttivelkojan oikeus panttiomaisuuden muuttamiseen rahaksi
12 §. Panttiomaisuuden myynnin kieltäminen
13 §. Panttiomaisuuden myynti tuomioistuimen luvalla
14 §. Panttiomaisuuden myynti ulosottolain mukaisessa järjestyksessä
15 §. Varojen tilitys ulosmitatun omaisuuden myynnistä
16 §. Ulosmittauksen raukeaminen
17 §. Yrityskiinnitys ja arvopaperit vakuutena

18 luku. Jako-osuuksien maksaminen
1 §. Yleiset säännökset jako-osuuksien maksamisesta
2 §. Vähäinen jako-osuus
3 §. Jako-osuuden maksu pesänhoitajan päätöksen perusteella
4 §. Jako-osuuden ennakko
5 §. Panttisaatavan ja epäselvän saatavan jako-osuuden ennakko
6 §. Jako-osuuden maksaminen yhteisvelkasuhteessa
7 §. Jako-osuuksien maksaminen lopputilityksen perusteella
8 §. Jako-osuuden vähentäminen palautettavasta rahamäärästä
9 §. Jako-osuuden maksun lykkääminen
10 §. Jako-osuuden menettäminen eräissä tapauksissa
11 §. Takaisinmaksuvelvollisuus

19 luku. Konkurssipesän lopputilitys ja jälkiselvitys
1 §. Yleiset säännökset lopputilityksen laatimisesta
2 §. Lopputilityksen sisältö
3 §. Sopimus konkurssipesän loppuun saattamisesta
4 §. Lopputilityksen hyväksyminen
5 §. Hyväksytyn lopputilityksen oikaiseminen
6 §. Lopputilityksen moittiminen
7 §. Konkurssin päättyminen
8 §. Asiakirjojen säilyttäminen
9 §. Jälkiselvitys

20 luku. Vahingonkorvausvelvollisuus
1 §. Pesänhoitajan vahingonkorvausvelvollisuus
2 §. Velkojan vahingonkorvausvelvollisuus
3 §. Velallisen vahingonkorvausvelvollisuus
4 §. Korvausvastuun sovittelu ja jakautuminen
5 §. Vahingonkorvauksen vaatiminen

21 luku. Sovinto
1 §. Sovinnon edellytykset
2 §. Tuomioistuimen ratkaisu jako-osuudesta
3 §. Sovinnon vahvistaminen
4 §. Sovinnon vahvistamisen oikeusvaikutukset

22 luku. Kuulutus, ilmoitukset ja konkurssirekisteri
1 §. Kuulutus konkurssin alkamisesta
2 §. Konkurssihakemusta koskevasta päätöksestä ilmoittaminen
3 §. Kuulutus ja ilmoitukset konkurssivalvonnasta
4 §. Kuulutukset ja ilmoitukset julkisselvityksestä sekä konkurssin päättymisestä eräissä tapauksissa
5 §. Tiedoksiantotapa
6 §. Sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä saapuneen viestin saapumisajankohta
7 §. Konkurssiasioiden rekisteri

23 luku. Erinäiset säännökset
1 §. Laaja konkurssipesä
2 §. Maksu asiakirjan toimittamisesta

24 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset
1 §. Voimaantulo
2 §. Siirtymäsäännökset
3 §. Viittaukset